

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

slav 8101.33.40

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

FROM THE FUND OF
CHARLES MINOT

CLASS OF 1828

Г Л А С Ш И К Ъ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

С В Е З К А X.

✓
съ литогр. картокъ окрѹжя уличного

У Б Е О Г Р А Д У

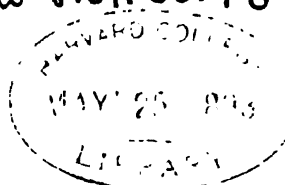
у типографіи княжества сръбскогъ

1 8 5 8.

~~IX. 228~~

~~Slaw 1561~~

Slaw 8101. 33.40

Minot fund.

На стр. 188 у врсти 29 место IV треба IX.

1936
52 33
06.8

С А Д Р Ж А Н Ъ.

Пописъ акта принадлежећи нъ исторіи Срба и остали югославена наодећи се у Мле- тачкомъ генералномъ архиву. Одъ дра Я. Шафарика	1
Погледъ на исторію Србске цркве првога пе- ріода. Одъ едногачастногъ члана Дру- штва Србске Словесности	159
Грађа за исторію народа и књижевности срп- ске: Повѣсть штъ вѣтѣа и о царстѣнхъ вѣсехъ ро- довъ. Одъ А. Вукомановића	211
О апсанама. Написао дръ С. І. Вельковићъ	278
Описаніе окружіа ужичкогъ. Одъ С. Обра- довића	296
Прологъ на кожи. Одъ Ћ. Даничића	340
Ферманъ, кои е султанъ Баязитъ спроводе- ћи мртво тѣло султана Мурата Брусан- скомъ кадиѣ и Сулейманъ-бегу првоме ве- ћилару писао 1389	350
Извѣстіе о радњи и станю Друштва Србске Словесности године 1857	352
Библіографія	366
Некрологи	386

ПОПИСЪ АКТА

**ПРИНАДЛЕЖЕКИ КЪ ИСТОРИИ СРБА' И ОСТАЛЫ'
ЮГОСЛАВЕНА, НАОДЕКИ' СЕ У ЦЕС. КР. МЛЕТАЧ-
КОМЪ ГЕНЕРАЛНОМЪ АРХИВУ.**

ELENCHUS ACTORUM

**spectantium ad historiam Serborum et reli-
quorum Slavorum meridionalium, quae in caes.
reg. generali archivo Venetiarum reperiuntur.**

I.

АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:

„Мисти дел Сенато.“

Рукописи звани *Мисти дел Сенато* садржавају у себи сва заключенія и дѣла одбора млетачкы' властела, безъ когга одбора знаня и сагласія не могао дуждъ са коллегіомъ, то естъ кабинетомъ или државнимъ своимъ савѣтомъ, ништа важно и велико рѣшити; и то одъ године 1293 до 1437-ме. Они се састов изъ шестдесетъ комада књига у врло великомъ листу на кожи писаны', али одъ овы' садъ су само XV-та до LX-те књиге у архиву, одъ I-ве до XIV-те књиге изгубиле су се. Има архивъ о њима старе показатељ или индекс писане у четири велике књиге на кожи; у овимъ показатељима налазе се пописана и она акта, која су била у изгубљенима књигама одъ I-ве до XV-те, и то:

У књизи I-вой показателя заведенъ е садржай књига одъ I-ве до XXXII-ге или одъ године 1293-ће до год. 1366-те.

У књизи II-гой садржай књига одъ XXXIII-ће до XLI-ве или одъ год. 1368-ме до 1391-ве.

У књизи III-ћой садржай књига одъ XLI-ве до XLIX-те или одъ године 1389-те до год. 1413-те.

На послеракъ у књизи IV-той показателя садржай рукописны' књига' одъ L-те до LX-те или одъ године 1413-те до год. 1437-ме.

Изъ I-вогъ дела показателя вадіо самъ све што се тиче южнимъ Славена, и што се тамо на-

лази заведено подъ насловима: *Regnum Rasciae seu Serviae, Bosna, Albania, Sclavonia in genere, Ambassadors et tractatores, provisores missi ad Sclavoniam, Scutarum, Durachium, Jadra, Spalatum, Tragurium, Nona, Ragusium; insulae Arbum, Anserum, Chersum, Quarum, Brazza; Barones Croatiae, Comites Vegliae, Sibenicum*. Но кадъ самъ после видію, да се брой документа, относећи се на све ове землѣ и предмете у доцниѣ времена све више умножава, тако да цело време могъ бавлѣня небы достачило ни да саме ове регесте извадимъ и препишемъ, онда самъ изъ II-ге III-ће и IV-те кнѣиге овогъ индекса вадію само акта тичућа се Србства, и іошъ нека, о коима самъ мыслію, да може быти у нѣима што особито важно за Историю южны' Славена.

I.

. ACTA,

quae reperiuntur in codicibus dictis

„*Misti del Senato*.“

In codicibus dictis *Misti del Senato* continentur decisiones et acta senatus seu consilii rogatorum, quod consilium erat compositum ex membris selectis nobilitatis venetae, et sine cuius scitu atque consensu non poterat finaliter decidere dux cum collegio seu consilio suo status, in omnibus negotiis maioris momenti. Acta haec incipiunt ab anno 1293 et protenduntur usque ad annum 1437-mum. Codices hi numerant sexaginta libros, scriptos in membrana seu pergamene in folio maximo; sed horum codicum XIV priores jam dudum perditum sunt, et non reperiuntur in archivio veneto, nempe ab libro I-mo usque ad XIV-tum inclusive. Adsunt autem in archivio indices antiqui horum codicum, conscripti in quatuor libris membranaceis maximi folii, et in hocce indice reperiuntur consignata etiam illa acta, quae erant descripta in perditis codicibus a I-mo usque XIV-tum. Et quidem consignata sunt in

Libro I-mo huius indicis acta quae continentur in codicibus a I-mo usque XXXII-dum, seu ab anno 1293-tio usque ad annum. 1366-tum.

In libro II-do enumerantur acta quae adsunt in codicibus a XXXIII-tio usque XLI-mum seu ab anno 1366-vo usque ad annum. 1391-mum.

In libro III-tio conscripta sunt acta existentia in codicibus ab XLI-mo usque XLIX-num seu ab anno 1391-no usque ad annum. 1413-tium.

In libro IV-to indicis denique reperiuntur acta quae continentur in codicibus ab L-mo usque ad LX-mum seu ab anno 1389-no usque ad annum 1437-mum.

Itaque ex parte I-ma indicis consignavi omnia acta pertinentia ad historiam Slavorum meridionalium in genere, et quaecunque ibidem reperiuntur sub titulis: Regnum Rassiae seu Serviae, Bosna, Albania, Sclavonia in genere, ambassatores et tractatores, provisores missi ad Sclavoniam, Scutarum, Durachium, Jadra, Spalatum, Tragurium, Nona, Ragusium; insulae Arbum, Anserum, Chersum, Quarum, Brazza; Barones Croatiae, Comites Vegliae, Sibenicum. Cum autem vidissem, numerum actorum spectantium ad superius enumerata loca et objecta seriori tempore tantopere augeri, ut totum tempus meae commorationis Venetiis non suffecisset ad excerptenda et describenda haec sola regesta, tunc ex libris III, IV, et V-to indicis illa solummodo acta extraxi, quae spectant ad historiam Serborum, et nonnulla adhuc alia, de quibus supponi posse putabam, ea esse magis momentosa pro historia Slavorum meridionalium.

REGNUM RASCIAE.

Lib. I. indicis fol. 100 et verso.

I. 1298—1302.

Ambassatores ituri ad regem Rasciae habeant de salario libras 1111. grossorum pro quodlibet. 134. 135. 139.

IV. 1313—1317.

Responsio facta ambassatoribus regis Urosii societatis petito, armorum extractorum podinum et oblatam strate eundi ad mare maius tenende secure per suam forciam acceptamus et gratificamus. 96.

Mitatur j notarium civem ad regem Urosium pro mercatoribus Raguseis. 139.

Dominus Dux, consilium et capita possint committere ambassatoribus ituris ad regem Rasciae de aliquibus petitionibus nostrorum fidelium concino modo et c. 8.

VIII. 1324—25.

Qualiter astriximus nos facere similiter prohibitos nostris illis quos facient Ragusei suis, ne eant ad regnum Rasciae. 22.

IX. 1325.

Sapientes ad iudicandum utrum Sibenicensenses sint positi in tenutam per Jadrenses de insulis ut non et

Примѣба Брой римскій означава кнѣгу у коіой се ать налази, а брой арапскій до овога годѣну, а на краю врсте ластъ исте кнѣге на коємъ е написанъ; на примѣръ: Cod.

XI. 83. значи, у кнѣзи єдинакостей на листу 83-гоємъ.

Nota. Numeri romani denotant codicem in quo acta enumerata reperiuntur, et numeri arabici iuxta positi annum, in fine lineae vero chartam seu folium codicis eiusdem, in quo sunt descripta, ex gr. Cod. XI. 83. significat in codicis undecimi folio 83-tio.

super constitutione Sr francisci de lomppe contra Sybinicenses. 32, 46.

Consulta super factis quae tentamus facere cum rege Rasciae pro Ragusio. 109.

Super facto strate dande per Regnum suum, respondeatur quod posito fine quaerelis Raguseis, poterimus melius et utilius prouidere. 109. 110.

Johanes Calderarius missus fuit ad regem Rasciae. 112.

X. 1326.

Qualiter prohibetur etiam nostris quod non vadant ad terras regis Rasciae et quod inde discedant. 88.

Recomendetur Comes et Universitas Ragusii et tum et regi Rasciae scribatur super ambassada per eum missa et quod non intendimus deserere Ragusam. 88.

Prouisores et Comites Ragusii videant et examinent litteras regis Rasciae et Catari. 120.

Prouisa per eos. 121. 122. 128.

Concessa est licentia pro marco ruzini portandi ad regem Rasciae equos VI et al. 133. et Marco de riuā secum. 141.

Coluti gomberto possit ire solum cum persona ad terras regis Rasciae. 139.

Donatus delege possit deferre ad partes Rasciae suos pannos. 170.

XIV. 1331.

Nostri fideles non possint ire Catarum, vel mittere sub pena ũ L pro centum. Exceptis etc. 28. 79.

Elargetur processus noster contra illos de Cataro factus in tantum, quod nostri possint usque per totum mensem Augusti ire vel mittere ad exigenda sua. 14.

Concedatur ambassatoribus regis Rasciae quod possint conducere ballas LXVII pannorum, sumptus argenti XXXVI cuppas XXXIII. partem frisonum etc. 18.

XVI. 1332—33.

**Damnum illatum s. Nicolao Brufosso per Dimi-
trium Suma subditum regis Rasciae, ponatur cum
aliis damnis nostrorum. 61.**

XVII. 1335—38.

**Quod S. franciscus belansello possit mittere
Catarum suum nuncium ad exigendum suam pecuni-
am solum. 14. -**

**Firmus sit tractatus habitus per provisos cum
sindico Catari super satisfactione damni Sr Nicolo
Bruiosso, sit firmum. 41. 49.**

**Regi Rassiae concedatur posse facere extrahi
hinc arma valoris librarum XXX grossorum. 50.**

**Quod Sr Nicolaus Bruiosso possit ire vel mit-
tere ad partes regis Rasciae, pro sollicitando suo
negotio solutionis recipiendae 67.**

**Concedatur domino regi Rasciae quod usque CCC
pedites soldisati extra Venetiam possint transire per
nostrum districtum. 68.**

Responsio incolpatiua facta ambassadae Catari. 71.

XIX. 1340—41.

**Responsio facta ad ambassadam domini Regis Sa-
ruiae ad plura capitula. 17.**

XX. 1342.

**Gratia facta domino regi de armis pro C equi-
tibus. 56.**

**Mittere zany Vido notarium ciuem cum iure cum
ambassatore ducali. 37.**

**Comissa fuerunt negotia nostrorum ambassatori
nostro. 38.**

XXI. 1343.

**Quod Sr Marinus Veniero vadat ad faciendam
suam ambassadam, non obstante etc. 41.**

Quod dictus S. Marinus Venecias revertatur. 62.

XXIV. 1345—3.

Gratia facta domino regi Rasciae circa certis armis 12.

Gratia facta domino regi Rasciae de una quarta galea Sal. sicut concessum fuit eidem. 103.

XXV. 1349.

Quid responsum fuit ambassatori dom. regis Rasciae pro corporibus galearum dictarum oblati et c. 27.

XXVI. 1350—3.

Responsio facta ambassatori regis Rasciae ad capitula praedicta et petita diversa. 16.

Ambassata facta et destinata ad regem Rasciae pro guerra mota domino Bano bossene. 36.

XXVII. 1354—6.

Qualiter captum est mittere aliquem nuncium ad partes Rasciae, pro magna quantitate peccuniae, quam debent recipere nostri tam a rege quam ab aliis. 2.

XXXII. 1366—7.

Responsio quaedam facta ambassatori cuidam jure, quod faciat venire literas a domino rege Rasciae, quod concedat ipsum armare etc. 140.

Indicis lib. II. fol. 75.**XXXIV. 1372—4.**

Quid scriptum fuit pro quaerela do. Marci Consalnaue. 9.

XXXVI. 1377—81.

Mercatores Dulcigni possint mittere unum nuntium cum presentibus galeis. 67.

XXXVII. 1381—2.

Possint scribi domino regi Rasciae, literae re-graciatoriae in illa forma qua dominationi videbitur. 73.

Responsio facta ambassatoribus regis Rasciae. 99.

XXXVIII. 1382—4.

Complaceatur domino regi Rasciae, de uno corpore galearum, cum suis corredis et arnesis pro venditione. 15.

Dominus rex Rasciae possit facere laborari in Venetiis, duas galeas. 80.

XXXIX. 1384.

Quid scriptum fuit domino regi Rasciae, pro factis domini Nicolai Baseio. 27, 87.

Electio in collegio ambassatoris, ituri ad serenissimum dominum Regem. 113.

Responsio facta ambassatori domini regis Rasciae pro differentiis factis Sr Nicolai Baseio. 152.

XL. 1385—1389.

Mittantur duo ambassatores ad tractandum concordiam inter regem Rasciae et dominum Balsam et c. 7.

Responsio danda ambassatori uxoris condam domini Balse de Balsa, super requisitionibus suis. 25.

Responsio danda ambassatori domini Caroli topie principi Albaniae et domini Durrachii. 41.

Responsio danda ambassatori domini Caroli topie suprafato, super tribus capitulis. 68.

Adhuc alia responsio ambassatoribus suprafatis. 69.

Quid responsum fuit Antonio di pieri pizoli, consuli in Durachio, ad literas missas dominio super debili conditione illius terae. 103.

Expediatur una de galeis nostris culphy et mittatur Durachium, et nihilominus expediatur galedellus per quem scribatur. 104.

Comissio facta nobili viro Nicolao Superantio supracomiti culphy, pro factis Durachii. 108.

Quid fuit ordinatum pro expeditione suprafate galee. 109.

Concessum domino regi Rasciae posse extrahere de Venecia vinum Monovasiae ad valorem duorum CC. 111.

Responsio facta ambassatori domini Durachii. 116.

Id quod donatum fuit in panno pro vestibus, ambassatori dicti domini, suprafati. 116.

Provisum de mittendo magistros murarios et marangonos atque pecuniam pro fortificando turrim Durachii, positam in marginibus nostri domini. 125.

Quaedam provisio facta pro facto Durachii. 136.

Concessum domine Aualone quod possit emere in Venecia unum brigentinum et fiant sibi literae patentes in recognitionem sactu a nostro dominio, promisit tres homines dare omni anno capitaneo nostro culphy. 154.

Quaedam provisio facta aliquibus nobilibus Durachii. 156.

Quaedam comissa Sr Peracio Maripetro eunti ad partes Argos et Neopolis, pertinentia ad facta Durachii, super facto pecuniae pro Bentiuogni de rincollis. 156.

XLI. 1389 – 1391.

Responsio facta domino Georgio Stracimiri super requisitione sua de duobus brigentinis. 22.

Responsio facta ambassatori domini regis Rasciae et Bosniae ad tria capitula. 41.

Quod occasione detentionis factae per dominum Georgium Stracimiri de Balsa, de Filippo Baselli mittatur ad eum unus notarius. 86.

Quaedam responsio facta domino regi Rasciae per litteras ad significata per ipsum de acquisitione partium Dalmatiae. 86.

RASCIAE REGNUM et ALBANIA

Indicis lib. III. fol. 97.

XLI. 1389—91.

Comissum nuncio nostro destinato ad dominum Georgium Stracimiri pro factis Filippi Barelo, quod de bonis quae recuperabit faciat et disponat ut sibi dicent vel scribingentes creditores dicti Filippi. 90.

Quaedam responsio facta ad literas dicti nunciū et mandatum sibi factum. 98.

Responsio data ambassatori suprafati domini Georgii, de respondendo sibi per proprium nuncium, quod responsum fuit nunciis. 120.

XLII. 1391—1394.

Responsio ad dominum Georgium Stracimiri suprafatum vadat pro parte domini unus nuntius cum commissione ibi notata pro factis Phylippi Barelli. 22.

Quaedam alia exponenda per suprafatum nuncium, praefato domino Georgio Stracimiri ultra alia sibi comissa super facto dicti Filippi. 24.

Quod ea quae exponi debebant per nuntium domino Stracimiri, scribantur et significantur sibi per litteras, super factis Filippi Barelli. 29.

Quid comissum et scriptum fuerit capitaneis culfy, super factis Dulcigni propter retentionem domini dicti loci factam per Baysith turchum. 79.

Quod incipiatur tractari cum ambassatore domini Georgii Stracimiri super requisitis suis. 98.

XLVI. 1402—1405.

Responsio facta ad literas iudicum et consilii Catharri, conquaerentes, quod eis non observentur franchisiae et libertates solitae. 27.

Mittatur pro factis Sr Stefani et Sr Dominici Contareno unus nuncius Ragusium et ad comitem Stefanum Raxiae. 36.

Quaedam responsio facta per litteras domino Georgio Stracimiri volentis damnificare territorium duchaynorum. 50.

Mittatur unus nuntius ad comitem Stefanum de Raxia, pro mercantia concedenda in illis partibus 68.

Concessum domino regi Bosinae posse tenere armatas duas brigantinas ad custodiam locorum suorum. 76.

Responsio facta ambassatori domini Georgii Stracimiri ad quaedam capitula. 77.

Comissio facta Antonio Sclauo misso ad comitem Stefanum Rasciae. 88.

Mittatur unus nuncius ad partes Dalmissae propter ambaxiatam nobis portatam pro parte domini regis Bosinae. 99.

Quid scriptum fuit regimini Ragusae super robaria facta in portu Narenti nobili viro Sr Nicolao Vuturi. 101.

Responsio facta ambassatori domini regis Bosigne, quod possit redire ad dominum suum. 102.

Captum de mittendo unum ambassatorem ad dominum regem Bosignae, sicut captum fuerat de mittendo unum nuncium. 104.

Quod iste nobilis iturus ad regem Bosigne vadat ambaxator ut ibi. 106.

Comissio nobilis viri sr Marci Dandulo, qui ivit ad ambaxiatam praedictam. 107, 108, 97, 116.

XLVII. 1405—8.

Mittantur ad partes Albaniae equites tercenti. 15.

Mittatur ad partes Albaniae unus ambasiator pro factis terrarum nostrarum deinde. 27, 34.

Reuocetur ambasiata itura ad partes Albaniae et providetur de Cypro factis per ipsam. 34.

Responsiones factae domino Episcopo Scutariensi pro terris Albaniae. 38.

Aliqui Albanenses qui hic sunt expediantur per collegium. 38.

Assignentur ambasiatori dominae Marae illa iocalia quae fuerunt condam dominae Thodore et concedatur sibi quod in casu quo exileretur de terris suis possit venire ad nostras. 52.

Mittantur ad partes Albaniae per galeam capelani ituram trapesundum ducatorum. mm. quos ponat in dulcigno. 93.

Mittatur ad Balsam Stracimiri unus ex suis cum ambasiatoribus qui sunt ituri versus ser ad-tracandum de viis et modis quibus possimus venire ad pacem. 98.

Sapientes ordinum eligant capita illorum comi. cognoscatur mittere en. in albaniam. 99.

Collegium domini consiliariorum capitum et sapientum consilii et ordinum habeant libertatem inveniendi et conducendi capita quantum armorum iturorum ad partes albaniae. 104.

Ad instantiam et suplicationem Juani Castrioti de Albania scribantur litterae Summo Pontifici quod episcopatus Albaniae non removeatur de terris suis 104.

Pro factis Albaniae collegium possit praticare cum ambasiatis. 106.

folio 97 verso:

Responsio data oratoribus domini regis Rossinae et Creuoye. 154, 155.

Prouisores ituri in Albaniam recedant sub pena 158.

Comissio danda Sr Roberto Mauroceno et Sr Jacobo de ripa militi ituris oratoribus ad partes Albaniae sed non capta. 167.

Comissio dictorum oratorum capta. 169.

Comittatur dictis oratoribus et provisoriis quod faciant syndicatum in terris Albaniae. 169.

XLVIII. 1498—19.

Quid responsum fuit prouisoribus nostris Albaniae pro factis Balsae. 8.

Quid responsum fuit prouisoribus nostris Albaniae in casu quo Balsa non vellet venire Venetiam et super ducatis CCC. requisitis per eum. 21.

Responsiones factae prouisoribus nostris Albaniae super aliquibus quae scripserunt et pecierunt declarari. 22.

Prouisores Albaniae mutuent ducatos CCC. Balsae Stracimiri non obstante quod non habeat aliquam provisionem, cum ascenderit in galeam proveniendo Venetiam. 23.

Ordo datus prouisoribus Albaniae de reddito suo Venetiam. 31.

Nobilis vir Sr Jacobus de ripa miles provisor Albaniae revertatur Venetiam et si Sr Robertus Maurocenus eius socius nondum recessisset deinde veniant ambo simul. 44.

Responsiones factae ambasiatoribus dominae Helenae et Balsae Stracimiri eius filii super aliquibus requisitionibus. 51.

Mittantur ad partes Albaniae equites Centum et pedites Centum cum conditionibus et modis ibi notatis. 76.

Responsio facta Dimitrio Jonina ad tria requisita per eum. 81.

Responsio facta ambassiatori Dimitrii Jonina super requisitione salis Durachii portandi ad quendam suum mercatum. 89.

Dentur dominae Helenae Stracimiri donec hic Venetiis stabit ducati tres in die pro suis expensis et suae familiae. 98.

Prorogatio termini sindicario nobilium virorum Sr Roberti Mauroceni et Sr Jacobi de ripa militis

qui fuerunt syndici ad partes Albaniae ad ducendum quandam summam intromissam. 111.

Dominae Helenae Stracimiri dicantur verba suspensiva et retineatur in verbis donec habebitur certa responsio. 112.

Cum poneretur iterum de dando dominae Helenae et Balsae eius filio Saboianam et Budvam cum certis conditionibus, captum fuit de non. 113.

Conventio facta cum dicta domina Helena, qua ipsa et eius filius teneant et possideant id quod tenebant antequam ipsa Venetias veniret, et dominium similiter teneat id quod tenebat etc. 113.

Scribatur comiti et capitaneo Scutari quod teneat Saboianam pro nostro dominio non obstantibus aliquibus promissionibus factis dominae Helenae. 114.

Responsiones factae ambasiatori m.d. Johannis Castrioti ad certa capitula. 120.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari et baiulo et capitaneo Durachii pro quodam Sr Andrea Abbate S. Alexandri partium Albaniae. 122.

Responsiones factae ambasiatori Choye, Zachariae, Georgii et Alexii Juras fratrum ad certa capitula. 127.

Capitaneus Culphy cum supercomitis qui secum erunt, rectoribus partium Albaniae et camerariae Scutari, provideant de reducendo ad gratiam rebelles Saboianae vel partem eorum, sicut dicto capitaneo vel maiori parti eorum videbitur. 140.

Aliae responsiones factae aliis capitulis porectis per ambasiatorem Choye ultra suam ambasiatam. 140.

Alia responsio facta dicto ambasiatori et concessio de fortalicio vocato Rotezo et quod dictus Choia et fratres acceptentur in locis nostris, si eis necesse fuerit. 141.

fol. 99.

XLVIII. 1408 -10.

Dicatur ambasiatori comitis Nichete, quod possit redire ad dominum suum libitu, quod sibi responderi faciemus ad sua capitula per capitaneum nostrum Scutari illuc de breui venturum. 150.

Responsiones factae ad capitula porecta per ambasiatorem domini Volchi, filii condam comitis Lazari domini Raxiae. 171.

XLIX. 1411-13.

Responsio facta literis dominae Helenae et Balsae Stracimiri. 15.

Mittatur ad partes Albaniae ad Balsam Stracimiri nobilis vir Sr Bertucius Diedo, qui simul cum nobili viro Sr Donato Arnudo tractet pacem cum dicto Balsa cum conditionibus ibi notatis. 113.

Item comissum fuit sibi factum nobilis viri Sr Nicolai Bragadini et sociorum. 113.

Procurent dicti nobiles in casum quo concludant pacem cum Balsa, quod ipse promittat dare ducatorum III. millia pro damnis Sr Nicolao Bragadino et sociorum. 114.

Item procurent restitutionem damnorum nobilis viri Sr Petri Gauro, Sr Johannis de Suiche et aliorum sibi datorum per Balsam, tempore occupationis civitatis Scutari. 114.

Cum poneretur de dando soldum aliquibus Albanorum terrarum nostrarum ut essent magis ferventes ad defensionem earum, et quod possent accipere de fructo conducendo per mare, nihil captum fuit. 135.

Ad officium extraordinare scribantur librae 170. nobili viro Sr Petro Venerio, pro totidem duris acceptis per rectores Albaniae a factoribus suis dictarum partium. 138.

RASSIÆ et BOSSINÆ REGNUM et ALBANIA.

Indicis lib. IV. fol. 129.

L. 1413—15.

Responsio facta ambassiatori Comitæ Nichete ad requisitiones suas, quæ videantur rationes suæ quod dentur vestes et provisio sibi alias promissa, et quod habeat receptum in terris nostris Albaniae. 18.

Rectores nostri Albaniae permittant omnes volentes conducere Venetias frumentum et alia blada Venetias extrahere de suis regiminibus et conducere Venetias, sub penis ibi notatis. 119.

Mittantur ad partes Albaniae duo provisores cum conditionibus ibi notatis. 160.

Commissio provisorum itinerum ad partes Albanide. 172.

LI. 1445—17.

Quod comittatur provisoribus partium Albaniae, quod revertantur Venetias. 4.

Provisores qui venerunt de partibus Albaniae possint venire ad consilium rogatorum et ponere partem ut ibi. 20.

Responsiones factae ambassiatoribus Baisae Stracimir; videlicet de habendo eum in filium et amicum et de ecclesiis Albaniae, et de bannitis et rebellibus suis, et de provisione sua, et de subditis suis habentibus possessiones in territoriis nostri domini. 46.

Responsiones factae quatuor ambassiatoris capitulis porrectis pro parte domini Sandan varvodae Bossinae. 47.

Positum de dando mille saccos salis de Durachio domino Aydino Cossyc a CC. millibus; captum fuit de non. 83.

Quod ambasiatori magnificae dominae Avalonae deputentur unus Consiliarius, unus sapiens consilii et unus sapiens ordinum pro auditoribus, pro habendo ab ipso finalem intentionem ipsius dominae. 172.

LI. 1415—17.

Quid responsum fuit suprafato ambasiatori super requisitis per eum pro parte dominae suae Avalonae. 174.

LII. 1417.

Quid responsum fuit Reverendo domino protho-signori et Sr Johanni Slatar, ambasiatoribus Juani Castrioti super certis expositis et datis in scriptis dominio. 56.

Quid scriptum fuit domino Balsae de Balsiis, circa ea quae scribit temporibus debitis non posse habere provisionem suam ducatorum mille a camera Scutari 98..

LIII. 1419.

Quid responsum fuit ambasiatori dominae Ruginae consortis quondam magnifici Marchissae Caninae circa ea, quae exposuit dominio.

Mittantur ad partes Dalmatiae et Albaniae duo provisosores cum salario et conditionibusibi notatis. 165.

LIV. 1422.

Quid scriptum et responsum fuit domino Juano Castrioti, circa Raguseos transeuntes per viam Scutari et territorium Croyae. 11.

Eligatur unus ambasiator ad magnificum dominum Sandali. 122.

Dominium possit expendere in pertractando ambassatore dom. Sandali ducatos L. 172.

Quid scriptum fuit domino Sandali in favorem Sr Fantini Maripetro. 173.

Responsiones factae ad capitula porrecta per ambassatores domini Sandali Magni vaivodae Bos-sinae. 174.

Quod quidam Nicha Eriman remaneat Venetiis

sicut terminabitur per collegium, vigore pacis contractae cum domino Despoto Rassiae. 182.

LV. 142a.

Eligatur unus noster nobilis qui sit capitaneus omnium gentium nostrarum in Scutaro et aliis partibus Albaniae existentium cum conditionibus ut ibi. 8.

Confirmatio trium equorum ad latinam et certorum territoriorum Raicho Monetae nobili Albanensi cum modis ut ibi; et captum quod Rectores Albaniae non absolvant aliquem a serviciis, quae facere debet pro suis territoriis neque a solutione sloch et broch.

Comisum comiti Scutari quod si capitaneus partium Albaniae volet ire per mare Catarum, armare debeant brigantium deinde ad expensas comitis et mandatum rectorum Albaniae et Catari, ut obediant dicto capitaneo super facto confinium, et quod se ad invicem intelligant de facto pacis, treugue vel convenciae, et sibi ad invicem subveniant. 22.

Quoddam privilegium factum Pastrovichiis per Sr Franciscum Bembo capitaneum culti confirmetur eis et captum quod isti ex ipsis qui huc venerunt, induantur. 22.

Sicut executio partis captae in rogatis super differentia existente inter Pamalios et comitatem Dulcigni pro quibusdam villis et territoriis de confinibus Dulcigni sibi datis, comissa erat capitaneo culti et comiti ac provisoribus Scutari, ita comitatur comiti et capitaneo ac camerario Scutarensi et capitaneo partium Albaniae. 36.

Comisum capitaneo partium Albaniae, quod procuret quod Juanus Castrioti descivi faciat omnes salinas quas fieri fecit. 53.

Concessum Pamalios Propatis et Tamsis solvendi solummodo ducatum et modium frumenti et insuper quod forenses qui venerint habitatum super villis suis

sint absoluti per quinque annos a solutione dicti ducati et modii, et quod concessionibus per nos eis factae se extendant ad filios. 144.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari et capitaneo Albaniae et camerario circa contra cambium dandum Niche Erman. 145.

Item quid commissum fuit eisdem rectoribus circa factum praemie sellete dandae Raicho Moneta. 145.

LVI. 1426.

Responsiones factae magnifico domino Georgio de Vulco, ad quasdam eius literas, videlicet super ratificatione pacis, contractae inter dominum Despotam et eum ex una parte, et dominium ex altera, extendendo et ad filias, heredes atque nepotes, super facto gentium suarum, pro partibus Zente, oblatarum per eum et acceptatarum per dominium, super excusatione per dominium facta eidem requirenti Dulcignum; super facto salis conducendi Buduam et Antibarum et aliarum rerum conducendarum pro usu suae curiae, sine datio. 22.

Comes et capitaneus Scutari debeat concludere cum suprafato domino Georgio in facto gentium suprafatarum et quod in aliis rebus debeat ipse et successor eius observare ut superius dictum est. 22.

Ea quae facta et conclusa fuerunt per Sr Franciscum Bembo militem capitaneum culfi et Sr Franciscum Quirino rectorem nostrum Scutari cum domino Georgio condam Vulchi, nepote domini Despoti Rassiae, vice ipsius domini Despoti, ratificentur per literas nostras patentes. 75.

Responsiones factae ad tria capitula porrecta per oratores magnifici domini Sandali magni Vaivodae Bossinae. 106.

LVII. 1428.

Collegium possit respondere ad capitula ambassatae Juani Castrioti. 29.

Capitula cum responsionibus factis ad ea, portantur per ambasatorem suprafati Juanni Castrioti 29.

Quid scriptum fuit domino regi Bossinae pro equis suis retentis in Spalato. 210.

Quid scriptum fuit domino Sandali ad literas suas, notificantes requisitionem ei factam pro parte imperatoris Turchorum et domini regis Ungariae. 210.

LVIII. 1430.

Quid captum fuit de respondendo capitulis et petitionibus porrectis per ambasatorem domini Georgii despoti Rassiae. 24.

Responsum factum capitulis porrectis per nuncium Juani Castrioti. 207.

LIX. 1433.

Quaedam littera scripta illustrissimo domino Despoti Rassiae. 105.

Eligatur unus ambassiator ad dominum despotum Rassiae. 106.

Comissio nobilis viri Nicolaii Memo ambaxiatoris ad illustrem dominum Georgium despotum Rassiae. 111.

Quid comissum fuit nobili viro Sr Nicolao Memo ambassiatori supra scripto pro factis Sr Mafei Contareno et aliorum. 112.

Possit nobilis vir Sr Nicolaus Memo iturus ambassiator ad dominum Despotum Rassiae portare de suis argenteriiis pro valore ducatorum centum ad periculum comunis 112.

LX. 1437.

Salvus conductus in personam magnifice dominae Helenae consortis condam magnifici domini Sandali magni vayvodae Bossinae, pro locis nostris Dalmatiae. 26.

Quid responsum fuit ambassiatori magnifici domini Juanni Castrioti super nonnullis capitulis ut ibi. 69.

Panni qui extrahentur aliunde quam de Venetiis et conducentur ad partes Albaniae et Sclavoniae solvere debeant d. 25. pro C°. 84.

Quid responsum fuit ambaxiatori magnifici Stefani, magni vayvodae Bossinae circa saltem extrahendum de insula Pagi ut ibi. 140.

AMBASSATORES et TRACTATORES.

Indicis lib. I. fol. 1.

I. 1293.

Ambassatores ituri ad regem Rassie habeant de salario libras V grossorum pro quolibet — expiravit. 134. 130. 139.

VII. 1322.

Sapientes V missi in Sclavoniam habituri pro quolibet libras CC. in duobus mensibus ab \overline{m} in antea lib. I. \overline{c} menstrue. 129.

Si videtur nobis quod provisoires Sclavoniae possint accipere grossos 111 per diem. sd. grossos XVIII. captum fuit quod non. 40.

X. 1326.

Ambassada missa ad regem Rassie. 121. 122. 128.

Capitula missa provisoribus nostris Sclavoniae. 131. 132.

XI. 1328.

Ambassador Sclavoniae procuretur ad vicepriorum et Cranum castellanum Ostrouize quod restituant partem quam habuerunt de robaria Nonensibus facta et c. 83.

Et plura alia examinent et procurent utpote de terris occupatis per Jadrenses Nonensibus. Item super

facto fideiussionis factae per Slavogosti de Ponderna. Item quod excusati redeant in Tragurium. 83.

— Habeant pro dicta ambassada pro quolibet de salario libras C. in mense et ulterius habeant L. in mense stantes et vadantes; ad expensas grossos XVIII. pro quolibet in die, et cum familia et cet. 84.

XII. 1329.

Ambassadors Sclavoniae habeant recomendata facta episcopi Scardonae. 22.

Responsiones factae per sapientes ipsi ambassada. 22, 23, 24.

XIV. 1331.

Responsio permissa fidei nostro ambassadori existenti ad regem Boemiae super facto sal. 31.

XXII. 1344.

Sapientes electi super ambasadam comitis Johannis condam Nelipcii. 91.

Responsio facta ambadae comitissae Vidisclauae et comitis Johannis eius filii. 92.

Responsio facta ad ambasadam ambassadorum comitis Pauli et Maladini. 97.

Sapientes electi super ambasadam ambassadorum Jadrae et Pagi. 50.

Responsio facta ad ambasadam comitis et hominum Vegle. 70.

XXV. 1349.

Ambassator missus ad dominum imperatorem regem Rascie pro damnis illorum de Raguseo. 7.

XXVI. 1350.

Ambassadors missi ad dominum regem Rascie et dom. banum Bosnae pro concordia et pace tractanda inter eos. 36.

Ambassadors et tractatores missi ad dominos regem Rasciae et banum Bosene, pro discordia orta inter eos. 36.

Responsio facta ambassatoribus nostris ad regem Rasciae, et banum Bossenae, dato eis arbitrio, quod redeant si eis videbitur. 46.

Ambassadors missi Segnam, ad conveniendum et tractandum cum ambassatoribus regis Ungariae et quid illis commissum fuit. 58.

Quid scriptum fuit nostris ambassatoribus qui sunt in Segna. 62.

Quid captum et deliberatum fuit super ambasada Sr Marci Cornario ambassatoris in Segna pro factis d. regis Ungariae. 63.

XXVII. 1354.

Quid scriptum fuit Sr Jacobo Delfino promisorio et tractatori in Sclavonia. 49.

Pars de ambassatoribus mittendis ad d. regem Ungariae pro pace tractanda et c. 66.

Duo ambadores missi ad regem Ungariae cum libertate qua esse debebant tres. 60.

XXVIII. 1357.

Electio Sr Leonardi Dandulo electi ambassatoris ad d. regem Ungariae. 62.

Scriptum fuit eidem Sr Leonardo Dandulo, quod rediret de Ungaria. 83.

XXIX. 1359.

Quid concessum fuit Sr Marco Justiniani ambassatori ituro ad soldanum expediendum et c. 23.

Responsio facta nuncio domini bani Sclavoniae ad petita per eum. 43.

Quid commissum fuit Damiano misso ad regem Ungariae. 69.

Nuncius missus ad ducem Austrie pro facto ambassatorum nostrorum captorum per Senchum de Ostriviz et aliae partes. 43.

Sapientes electi super literis missis ab ambassatoribus nostris carceratis per Senchum de Ostrivic. 77.

Ambassador unus mitatur Ragusium pro reconciliatione tractanda cum Catarinis. 26.

Litterae patentes factae domino Leonardo Dandulo misso ad regem Hungariae, accipiendi mutuo pacem. 135.

Indicis lib. II. fol. 1.

XXXIII. 1368—72.

Ambassador missus Jurae de Balsae, pro discriminiis quae erant inter ipsum et illos de Catharo et quod commissum illi supremum et capitaneo culti. 32, 33.

Ambassatores domini regis Hungariae possint levare super ligno riperie Ystrie et conduci Segnum. 141.

XXXVII. 1381—82.

Comissio nobilium virorum Sr Leonardi Dandulo et Sr. Fantini Georgio ambassadorum in Hungariam. 17.

Indicis lib. III. fol. 1.

XLII. 1392.

Quid commissum fuit Sr Jacobo de Ripa destinato ad dominum Baysith bey. 75.

XLVI. 1402.

Comissio nobilis viri Sr Jacobi Suriano ambassatori ad Turchum ad cart. 74.

Mandatum Sr Jacobo Suriano, oratori ad filios condam Baysethi. 80.

Quid commissum fuit Sr Marco Dandulo in suo reditu de partibus Bosigne. 120.

Responsio facta dicto ambassiatori. 125.

XLVII. 1405.

Mittatur ad dominum Turchorum unus ambassiator cum conditionibus ibi notatis, qui postea remaneat baiulus Constantinopoli, completis factis ambassiatorum. 89.

Nobilis vir Sr Johanes Lauredanus iturus ambasciator ad Turchum possit accipere pecuniam ad cambium pro factis ambasciatae. 92.

Comissio nobilis viri Johannis Lauredani ambasciatoris ituri ad dominium Turchorum. 95.

Responsiones datae oratori domini regis Ladislai et Juliani. 156, 157.

XLVIII. 1408—10.

Mittatur nobilis vir Sr Petrus Geno ambasciator noster ad dominum Turchorum. 22.

Comissio nobilis viri Sr Petri Geno missi ambasciatoris ad dominum Turchorum. 23.

Certae aditiones datae comissioni dicti Sr Petri Geno ambasciat. 24.

Fiat unus ambasciator ad imperatorem Turchorum cum conditionibus ibi notatis. 53.

Comissio praefati ambasciatoris Sr Francisci Justiniano ad cart. 60.

XLIX. 1411—13.

Scribatur ambasciatoribus qui sunt ad dominum regem Ladislaum, super repressaliae datae illis Delaquila, justificando causas nostras. 152.

Indicis lib. IV. fol. 1.

LI. 1413.

Comissio ambasciatorum iturorum ad dominum Soldanum. 42.

LIV. 1422.

Pro congaudendo de creatione domini regis Bosinae eligatur unus ambasciator cum conditionibus ibi notatis. 7.

Quod suprafatus ambasciator eligatur per scrutinium cum aliis conditionibus captis. 10.

Ad praesentiam magnifici domini Sandali eligatur iturus unus ambasciator. 122.

SCLAVONIA IN GENERE.

Ex indicis lib. I. fol. 31.

XIV. 1331.

Quod Rectores Sclavoniae habeant denarios XII pro libra de fallicis galearum. 9.

Quod literae quae venerunt de Sclavonia ostendantur sapientibus consulturis super hoc. 61.

XVI. 1333.

Per dominum cum consiliariis eligantur III sapientes super literis consulis Segnae. 89.

Quae capta sunt super tolletis impositis per illos de Segnia, possessionibus hominum Veneciae et vino. 97.

Rectores habeant de ponis fallico, quantum habent rectores a Grado ad caput aggeris. 4.

XVII. 1335.

Qualiter impositum fuit perpetuum silentium comiti Curzure ne se intromittat in facto oxlede. 96.

Ambasada itura in Sclavoniam et quid habitura est pro salario et pro expensis. 109.

XVIII. 1339.

Mittatur unus ambassator in Sclavoniam pro facto monetae falsae et eligantur tres sapientes et c. 33.

Ambassador iturus in Sclavoniam habeat libras V. grossorum de salario et non possit refutare et cet. 34.

Concedatur comiti Nelipcio possendi extrahere arma ad valorem librarum XXX grossorum. 35.

Scribatur pro Michaeli Georgio quod faciat praeceptum comiti Doymo ut veniat ad jurandum fidelitatem. 40.

Illi de Pago mittant huc quatuor de suis. 43.

Capitula Pagensium. 42.

Comes Arbi et Chersi conveniant pro questionibus quae sunt inter homines dictorum locorum. 54.

Terminus sapientium Sclavoniae prorogatur. 68.

Quod litterae et noua de Sclavonia mittantur sapientibus atque electis. 94.

XIX. 1390.

Supersedeatur super istis factis Sclavoniae. 4.

Et super nouis Sclavoniae et adventu domini regis Ungariae eligantur III provisores et uadant ad terras nostras Sclavoniae ad ortandam gentem nostram et alia. 4.

Quod comittatur ambassatoribus nostris quod tractent concordiam inter partes. 5.

Scribatur nostris provisoribus quod sollicite nobis scribant noua. 7.

Scribatur nostris mercatoribus in Segna quod sollicite nobis scribant noua de adventu domini regis. 7.

Et comiti Arbe super facto qualde quam habet comes Doimus. 7.

Item scribatur omnibus scaneis de spinali et aliis nostris Venetis qui sunt in curia domini regis Hungariae. 7.

Scribatur nostris ambassatoribus Sclavoniae, quod in gratia habeant Scardonam. 10.

Responsio facta provisoribus Sclavoniae. 15.

Item alia responsio facta nostris provisoribus. 17.

Item alia responsio facta praedictis. 18.

Item alia responsio. 19.

Quod conceditur comiti Nelipcio licentia ex vehendi de Venetia arma a militibus ad valorem et c. 21.

Quod mandatur nostris provisoribus quod tractent concordiam inter barones Sclavoniae. 30.

Quod illi de Cherso qui sunt hic non recedant sine nostro mandato. 30.

XX. 1342.

Electi sapientes super facto ambassade Sr Marini Venerio qui rediit. 27.

Quod comites Sibinici Targurii et Speleti simul conferre debeant super facto fortificiae, quam dicit Sr Mand. fore utile fieri in teritorio Tragurii. 32.

Responsio facta ambaxatori Sibinici et aliis comitibus latinis et Sclauis, scriptum fuit. 82.

Sapientes electi pro facto Sibinici comitis Nelipcii et aliorum. 96.

XXI. 1343.

Responsio facta pro Marco Foscari ambassatore ad partes Sclavoniae. 14. 15.

Responsio facta nostris provisoribus super facto comitis Nelipcii. 40.

Fiant VII capitanei et duo provisores in Sclavonia et alie partes pro dictis factis. 91, 92.

Quid capitaneus Sclavoniae habere debet de salario. 59.

Quod in Sclavoniam mittantur illi C. pedites et soldizentur equites. 59.

Quod capitaneus possit accipere unum medicum et marescalum etc. 62.

Scribatur provisoribus nostris in Sclavonia super facto pacis cum castris comitis Constantini. 62.

Et quod procurent quod comes Gregorius Corbauiae sit in pace comitis Nelipcii. 63.

Responsio facta nostris ambassatoribus Sclavoniae. 70, 71.

Responsio facta ambassatoribus comitis Nelipcii ad cuncta capitula. 79.

XXII. 1344.

Mandatum fait comitibus Sclavoniae, quod comiti Jadrae dent notum quod fuit culpabilis etc. 11.

Mandatum nostris rectoribus Sclavoniae quod facta quondam comitis Nelipcii recomadata fiunt eis. 36

Responsio facta ambassade ambasatoris dominae Vedislaue et comitis Johannis et mittatur: unum notarium civem comitibus Corbanie Vegle et aliis. 42.

Responsio facta nostris rectoribus Sclavoniae. 43.

Responsio facta comitibus Paulo Mladino ad ambassadam suam et quid super hoc scriptum fuit comitibus nostris Sclavoniae. 47.

Mittantur 3. provisores in Sclavoniam et quod his commissum fuit. 48.

Remittatur provisoribus lignum cum novis, et si erit necesse possunt precipere nostris quod se arment in lignis. 90.

Responsio facta nostris ambasatoribus in Sclavonia. 92.

Scriptum fuit provisoribus quod inducant barones Sclavoniae ad unionem. 92.

XXIII. 1344.

Sapientes electi pro novis Sclavoniae et pro omnibus novitatibus Sclavoniae. 13.

Provisores electi ad partes Sclavoniae propter nova quae sonabant de partibus Ungariae. 19.

Accelleratio capta recessus dictorum provisorum, et de literis missis suis tunc mittendis comitis etc. 16.

Baylia concessa domini et consiliorum mittendi provisores ad partes Sclavoniae secundum nova etc. 17.

Quod occasione novorum Sclavoniae soldizentur soldati et balisteri etc. 20.

Sapientes electi ad accipiendas gentes pro factis Sclavoniae etc. 20.

Ad ambassadam comitis Maladini captum mittere manganellas balistas et alia pro novis Ungarorum. 22.

Item soldizati soldati etc. 22.

Lignum armatum ad prohibendum ne victualia portentur ad partes Segnae. 22.

Quod terminus sapientum Sclavoniae et sapientum fructum elongetur per totum mensem Novembrem futurum. 44.

XXIV. 1345.

Terminus sapientum Sclavoniae et qualiter alii sapientes elongentur per totum mensem Aprilis proximi. 8.

Pro quaerelis ambasatorum Chersi et Vegle, elligantur tres sapientes. 12.

Comites Arbi et Chersi audiant syndicos illorum comitatum et definiant et sententient. 17.

Aliqui sapientes electi pro differentiis ortis inter clericos et laycos Fare et Brace. 83.

Aliquae poene et condemnationes mitigatae per dominium et consilium rogatorum facta pro pace Fare et Brace. 91.

Quid scriptum fuit Sclauo Bollano super querela S. Marci Ruzeri comitis Tragurii pro processu facto cum Traguranis. 94.

Processus anichilati cum Tragurio et contra illos Fare et Brace. 94.

Quid captum fuit et scriptum comitibus Arbi et Pagi super nouitatibus quas sibi invicem faciebant. 113.

Quid captum fuit scribendi domino Bano et comiti Juano de Tinino super robariis factis Traguriensibus. 116.

XXV. 1349.

Ellectio capitanei ciuitatum Dalmaciae, qui dicatur capitaneus Dalmaciae sicut capitaneus paysinathicus Ystriae. 24.

Pro requisitione fienda comiti Paulo pro facto Scardonae mitatur unus nuncius. 29.

Responsio facta comiti de Ninoy super ambasatore Bani de Bosona. 37.

XXVI. 1350.

Quid responsum fuit universitati et hominibus Durachji volentibus se tradere nostro dominio, elongando nos a facto. 17.

Captum de mittendo provisos ad partes Sclavoniae pro transitu regis Ungariae in Aputiam. etc. 24.

Quid responsum fuit domine Elenae comitisse Clissae et Scardonae. 66.

Sapientes electi pro quaestione Episcopi Lesne cum civilibus dictae terrae. 93.

Aliqua capitula formata per ducem ex quibus acceptant illos de Curzola sub eadem si voluerint contentari, alias faciant facta sua. 94.

Quid consultum et captum fuit super facto questionis Episcopi Farensis cum ciuibus suis. 96.

Contractus pactorum quibus contentarunt illi de Curzola et comes esse sub dominio nostro. 99.

Quid scriptum fuit provisorii in Sclavonia super facto Clissae et Scardonae. 97.

Potestas et Baylia attributa sapientibus Curzolae pro questionibus quae sunt inter comitem et filios et ipsos de Curzola. 100.

Sententiae et terminationes factae per sapientes Curzolae inter comitem suum et ipsos de Curzola super petitionibus mutuo sibi factis 104.

Quid commissum fuit sapientibus deputatis pro discordiis quae erant inter Episcopum Lesinae et commune. 107.

Determinatio et consilium super facto pro superius facto illorum de Lesina cum episcopo et clero de inde etc. 113.

Aliqua capitula et provisiones captae in rogatis super negotio illorum de Brazza. 130.

XXVII. 1351.

Quid scriptum fuit provisoribus Sclavoniae et partes aliquae pro factis Clissae et Scardonae. 37.

Et iterum scriptum eisdem pro dictis factis. 39.

Paesenaticum Sclavoniae cum subsequentibus partibus. 44.

Quid mandatum fuit capitaneo. 50.

Et provisoribus missis ad partes Sclavoniae. 50.

Electio capitanei paesenatici Sclavoniae et quibus conditionibus. 50.

Unus notarius missus cum ambasatore regis Rasciae et ad rectorem Sclavoniae. 50.

Quid captum fuit expendendum pro habendo castra Clissi et Scardonae etc. 50.

Solicitatio recessus capitanei Sclavoniae cum illis modis etc. 52.

Quid scriptum fuit rectoribus Sclavoniae pro Ungaris qui erant in burgis Clissii. 52.

Quid scriptum fuit Sr Jacobo Delfino provisorii in Sclavonia. 52.

Cum multis partibus super dicta materia captis et ibi notatis. 52.

Concessio facta capitaneis paesenaticis Sclavoniae ducendi secum III stipendiarios equites. 53.

Quid scriptum fuit capitaneo paesenatico Sclavoniae super petitis. 53.

Quid scriptum fuit capitaneo paesenetico Sclavoniae pro facto trengue cum Ungaris. 74.

Capitula et querellae comitis Curzolae in Curzolanos. 104, 105.

Pars capta super facto galee illorum de Cherso. 106.

XXVIII. 1357.

Notarius missus ad partes Sclavoniae in subventionem ciuitates Dalmatiae quae erant libere a dacio ligaminis, de cetero tractentur, sicut tractabantur annis dictarum imunitatum. 76.

Determinatum quod Sr Johanes Georgio olim comes Curzole, nullum jus habeat vel petere possit coram comune, pro ipso comitatu. 103.

XXIX. 1359.

Quod nullus nobis subiectus inferre audeat damna sub pena eris, in animalibus insularum Sclavoniae. 9.

Unus notarius missus ad barones Sclavoniae pro facto Zanini de Jadra 8.

Quid scriptum fuit illis de Lesina pro querela et deuce etc. 41.

Responsio facta nuncio domini Bani Sclavoniae, ad petita per eundem facto damnorum et alior etc. 43.

Responsio quaedam facta Bano Sclavoniae de multis et primo ad factum pecuniae comitis Pagi etc. 52.

Responsio facta Bano Sclavoniae pro mala informatione sua facta pro Ragusio, pro naue facta nostris. 24.

Missus unus notarius ad Banum Sclavoniae pro facto Barcosi casei venditi ad petitionem illorum de Caprullo. 67.

Quid captum fuit pro Barcosio intromisso ad petitionem Caprullorum restituendo etc. 77.

Indicis lib. II. fol. 81.

XXXIII. 1368—1372.

Responsio facta Raguseis super facto per eos possendi morari Venetiis ita cum forensis ut faciunt cum civibus. 8.

Responsio facta Jure de Balse, suis eius ambadori pro navigio tenendo in mari ternis ad offensionem suorum inimicorum. 22.

Libertas data dom. consiliariis capit. et sapientibus ordinum, super requisitione Jure de Balse petentis nostros mercatores conversari in partibus suis. 45.

Responsio facta Jure de Balsa, vel eius ambassatori, super oblatione facta per dictum ambassatorem nostro comuni. 47.

XXXIV. 1372—74.

Quid scriptum fuit consuli nostro Cathari, super damno Filippi Barelli et nisi obtineat satisfactionem, debeant ipse et mercatores nostri se levare de Cataro etc. 18

Posita pars et non capta de revocando consule et mercatores nostros Catarri, pro facto Filippi Barelli. 31.

Quod non fiat super facto dicti Filippi Barelli aliqua novitas, sed inducietur per totum mensem Octobrium. 31.

Scribatur et respondeatur Jure de Balsae, quod facta per ipsum satisfactione fidelibus nostris, dabimus sibi postea responsum ad facta illorum de Sasno. 33.

Comissum fuit capitaneo Culphy, quod procuret habere a Jura de Balsae plenam solutionem et satisfactionem, de omnibus hiis in quibus tenetur civibus nostris, alioquin intromittat omnia bona et hauere dicti Jure et subditorum suorum. 43.

Responsio facta ambassiatori Catari, pro facto mercatorum nostrorum ibi existentium et pro satisfactione Filippi Barelli. 47.

Quid scriptum fuit consuli Durachii pro pannis Sr Filippi Sanuto, quos retinuit. 69.

Quid scriptum fuit Karolo Topiae, pro balla pannorum et barilibus compostarum Sr Francisci Georgio, sibi ablatis. 89.

Ordinatum quod de cetero nullus civis subditus vel fidelis noster mittat aliquas mercationes ad partes Catarri. 117.

XXXV. 1375—77.

Quid scriptum fuit domino Jure de Balsae, propter novitatem factam mercatoribus nostris Dulcigut. 30.

Et quid scriptum fuit consuli nostro Dulcigni. 30.

Concessum domino Karulo Topie, quod possit ire cum una sua galea armata et uno suo ligno armato, ad perficiendum vota sua. 67.

XXXVII. 1381—82.

Quaedam Jocalia pani de lana et de auro et seta ad valorem durorum IIII. mille empti per Sr Lucam de Medio, possint levare super ista galea et conduci Segniam. 14.

XXXIX. 1384.

Quod pro tractando pacta et franchisias cum domino rege Rassiae pro mercatoribus conversantibus in Cataro, possint dominus, consilarii et capita ac sapientes utriusque manus eligere unum nostrum nobilem. 112.

Respondeatur ambassatori domini Balsae Bal-sich, petentis quatuor galeas, quod declaret locum ubi vult tenere dictas galeas. 123.

XL. 1385—89.

Complaceatur comiti Johanni Segniae, quod possit extrahere de Venetiis, absque solutione dacia, quaedam arma. 86.

XLI. 1389—91.

Responsio facta domino Georgio Strazimiri super requisitione quam fecit de duobus brigentinis tenendis in mari et in flumariis suis. 22.

Quid responsum fuit ambassatori comitis Johannis Veglae ad requisita per eum, propter discordiam quam habet cum illis de Corbavia. 41.

Item responsiones factae requisitionibus factis de nouo et primo quod possit facere soldari quinquaginta ballistarios; secundo ad bombardas requisitas, tertio ad factum mutui. 42.

Quod pro retentione facta per dominum Georgium Strazimiri de Balsa, de Filippo Barelo, mittatur ad eum unus notarius. 86.

Indicis lib. III. fol. 107.

XLI. 1389—91.

Comissum nuncio nostro destinato ad dominum Georgium Stracimiri pro factis Filippi Barelli, quod de bonis quae recuperabit, faciat et disponat ut sibi dicent vel scribent creditores dicti Filippi. 90. 98.

Responsio data ambasatori praedicti domini Georgii de respondendo sibi per proprium nuncium. 120.

XLII. 1391—94.

Occasione novitatis factae per illos de Almisio capiendo in mari cum una galeota, quosdam nobiles Francigenas et Flandrenses redeuntes a sancto sepulcro et existenses in una nostra conriparia de Mothono, mittatur illuc praesto unus noster nuncius. 150.

XLV. 1400—1.

Suspendatur provisio domini Georgii Stracimir, pro certis attentatis per eum. 58.

Pro factis domini Georgii Stracimir, collegium habeat libertatem tractandi cum Sayno Turchio; captum de non. 60.

Responsio data ambasatori comitis Segnae pro facto mutui ducatorum X mille. 69.

Responsio ad dominam Cupersam, pro brigantina armanda. 69.

Responsio facta ambasatori domini Georgii Stracimir ad excusationes quas facit. 81, 82, 120.

XLVI. 1402—5.

Item responsio facta ambaxiatoribus dicti domini pro sale derobata per subditos suos in partibus Scutari 1.

Dentur ducati CC. ambaxiatoribus dicti Georgii super provisione sua. 3.

Complaceatur domino Archiepiscopo Antivarensi de redditibus quos habet in nostris locis elemosinaliter et conducendis. 3.

Quid scriptum fuit ad litteras iudicum et consilii Cathari, conquaerentes de franchisiis, quae non observantur eis. 27.

Quid scriptum fuit regimini Tragurii, ad instantiam Borethi Morusil et sociorum damnificatorum per aliquos Dalmatinos in partibus neumere. 35.

Responsio facta ambasiatori comunitatis Cathari. 160.

Pro faciendo unum exercitum, domino Banno de Servia possint expendi ducati LX. 172.

XLVII. 1405—8.

Responsio facta ambasiatoribus civitatis Cathari pro facto loci Lagostiae et potestatis quem petunt. 77.

Quid scriptum fuit Francisco de Argoiosis apud Segnam. 144.

Concedatur unum lignum ambasiatori domini Despotae Sclavoniae ut possit repatriare. 145.

XLVIII. 1408—10.

Cum poneretur de faciendo responsionem comunitati Cathari per nostrum notarium super aliquibus capitulis captum fuit de supersedendo. 72.

Responsio facta ambasiatori comunitatis Cathari ad oblationem, quam dicta comunitas fecit dominio. 122.

In favorem nobilium virorum domini Jacobi de Raduchis et domini Simeonis de Nicho milites de Jadra scribatur comunitati Liesne, ut provideant de satisfactione ducat. CLXX. dictis nobilibus Jadrensibus. 134.

Responsio facta ambasiatori Cathari ad ea quae dicta comunitas dixit velle differe ad complendum promissa certa bona causa, et quid mandabitur rectoribus nostris Albaniae quod dictae comunitati subveniant et etiam super facto salis Budue. 143

XLIX. 1411—13.

Responsiones factae ambasiatoribus Cathari ad multa capitula. 16.

LXIX. 1411—13.

Responsio facta dictis ambasiatoribus, quod si habent mandatum ad plenum sumus contenti ipsos acceptare pro subditis nostris cum pactis in capitulis contentis. 17.

Depositum ducatorum XII. mille factum per dominum Sandali ad cameram fructum, habendo quatuor pro C. de prode sicut habent omnes Veneti. 20.

Officiales fructi faceant literam ambasatoribus domini Sandali, de deposito ducatorum XII. mille, depositorum ad cameram fructum. 22.

Responsio facta ambasatori comunitatis Cathari, dicentibus non posse condescendere ad intentionem domini et super factis domini Sandali. 41.

Responsio facta ambasatori domini Sandali super facto interpositionis pacis inter eum et illos de Cataro. 41.

Scribatur capitaneo Culphy, quod vadat Liesnam et Curcolam ad dicendum quod caueant sibi ab accipiendo fructum de navigiis venientibus Venecias. 65.

Dentur ambasatori domini Sandali ducat. VI. mille de denariis positatis ad cameram frumenti. 171.

Respondeatur ambasatori Sandali quod ad capitula Balsae Stracimir non potest responderi, quod sunt multum diversa et quod scribetur capitaneo Scutari et mittentur provisores in illas partes. 178.

Responsiones factae ad capitula domini Sandali ut ibid. 178.

Respondeatur ambasatori comunitatis quod stent boni animi, et quod Sandali non complacebimus de galeis a nobis requisitis. 178.

Cum poneretur de dando certam prode comiti Corbaviae, de dire qui sunt in camera fructuum, caput fuit de non. 187.

Pro solutione et restanze Zopolorum et barchorum acceptum illis de Scardona, dentur eis ducati XXX. anue. 196.

(In indicis lib. IV. fol. 137, 138, 148, 224. existentia non sunt descripta).

RAGUSIUM.

Indicis lib. I. fol. 95, 96.

I. 1293.

Graviter fuit scriptum Raguseis de eo quod non armarunt lignum ut tenentur per pacta et satisfaciant. 4.

IV. 1313.

Si Ragusei volent se obligare ad armandum ad persecutionem pyratarum usque Curfu et Cotronem si opus fuerit sumus contenti dare Raguseis unum et duo ligna; alioquin dabuntur eis unum vel duo praeicio competentis. 61.

Firmatum fuit quod super requisitionibus ambasciatoris Ragusae, mittatur ad regem Urosium, et sub manu dicatur nostris, quod non vadant illuc. 107.

V. 1317.

Qualiter misimus XV. mille quadrellos et falsatorum X. mille Ragusam, dicendo quod si non erunt haec necessaria eis, remittant. 12.

Responsum fuit comiti Ragusae quod contenti sumus de biscoto nostri comunis, quod dedit hominibus Ragusae, qui veniunt cum lignis contra pyratas et quoties sic iretur, detur eis de biscotto. 99.

Dacia imposita Raguseis solvenda de pellamine, rame, auro et argento. 130.

Quod comes Ragusii reddat galeam et res captas per Sr Johanem Michiel procuratori magistrorum hospitalium. 103.

VI. 1320.

Mandatum factum Ragusinis quod procedant contra illos de burca de Stagno et non receiptent illos de Catarro ad petitionem Sr Marci Mauroceni. 116.

Item quod non recipiant illos de Catarro, qui tantum maleficium fecerunt in illos de ca Bóllani, sed persequantur eos. 116.

VII. 1322.

Pro cambio I. galee, quam habet comune Ragusii, mittatur illuc corpus unius galeae cum remigio. 16.

Unum de duobus lignis nostris euntibus ad culi custodiam, quae debent disarmari, remaneat Ragusii cum remigio et corredis et hic remaneat in comuni lignum comunis Ragusae. 17.

Comes Ragusii faciat comites et naucleros pro duobus lignis. 30.

VIII. 1324.

Mandatum factum Raguseis quod non impediant mercationes nostrorum, qui Catarrum deferrantur, saltem cum barchis non suis. 6.

Qualiter prohibitio fiet per Raguseos suis quod non vadant in Rassiam, talis fiet per nos nostris. 22.

Cognitio quaestionis vertentis inter Marcum de Lucari et Jadrenses ad dominum Ducem pertinet et quod comune Jadrae debeat dare dicto Marco libras VI. mille VIII. centum etc. et alia plura capitula. 48, 49.

IX. 1325.

Capitula responsionis factae ad ambassatam Ragusae et emendatio quorundam prauorum statutorum suorum. 72.

Consulta super hiis, quae habemus facere cum rege Rassiae pro Ragusio. 100.

X. 1326.

Scribatur comiti iudicibus et comuni Ragusii litterae regraciatoriae de II. galeis, quas armarunt con-

tra pyratas et quod sumus contenti dare comitis grossos III. in die, naucleris grossos II. et aliis grossum. I. 46.

Mittatur Ragusam quod arment duas galeas, quam meliores habeant et mittant eas ad capita culfi et mittatur eis pecunia oportuna et capitaneus mitat Nigropontum I. galeam et lignum I. ex suis. 46.

Super ambasata Ragusae eligantur sapientes. 150.

Recomendentur comes et Universitas Ragusae de fidelitate sua, et domino regi Russiae scribatur negotio ambassatae quam misit, et dicendo quod non intendimus deserere Ragusam. 89.

XI. 1328.

Redarguantur Ragusei super retentione per eos facta Marco Ruzini, Donato de Lege et Colutio Gomberto suarum rerum concessarum eis ex gratia, quae portarent ad partes Russiae. 2, 4.

Quaedam partes notatae sicut non videntur captae super praedictis non observatis per Raguseos. 3.

Scribatur comiti Ragusaeo, qualiter concessimus gratiam nobilibus viris Buderico de Molinis et Dominico Bolani, quod possint mittere acceptum de regno Russiae suas ballas, sub examinatione tamen comitis. 8.

Respondeatur ambasatori nostro qui est Ragusae, quod intellectis litteris suis et regis, mandamus eis quod si videretur ei comiti et comuni Ragusae ipsum debere ire ad regem, quod ire debeat etc. 24.

Scribatur Raguseis quod permittant Jadrensibus extrahere de regno Russiae mercationes quas habent in dictis partibus. 29.

Redarguantur multum Ragusaei super eo, quod non restituerunt Jadrensibus bolla sua extracta de Russia. 40.

Definitiones super quibusdam capitulis quaestionum vertentium inter comunia Jadrense et Ragusae. 95, 96, 97.

Duae galee missae Ragusam et remittant II. de deterioribus, ita quod remaneant ibi III. et arma etc. 64.

Per officiales armamenti recipiantur rationes expensarum factarum per Sr Blasium Genum comitem Ragusii. 41.

Factum biscotti quod mittitur per nostrum commune Ragusam comittatur per duos annos Cancellario Ragusae habiturae ū XL. grossorum in anno. 84. et fallitos galee exigit.

XII. 1329.

Scribatur comiti et Ragusae quod faciant fieri talem arsenatum in quo galee et ligna illuc missa conserventur. 9.

Concedatur comuni Ragusii licentia extrahendi hinc lignamina oportuna pro faciendo I. ligno C. remorum libere. 9.

XIII. 1330.

Sapientes electi super litteris Ragusii. 24, 28.

Responsio facta comiti, iudicibus, consiliariis et comuni Ragusii 33, et comiti soli. 64.

Scribatur comiti, iudicibus et comuni Ragusii graviter super relaxatione captorum. 44.

Super quaerela proposita per ambasatorem comitis et hominum Ragusii de comite Curzure, scribatur eidem comiti. 94.

Scribatur comiti Ragusii, quod illas duas galeas, quas dimisit Sr Petrus Geno capitaneus culfi et aliam galeam, quae remansit ibi, debeat quam cicius potest Venecias remittere et si poterit habere aliquod naulum etc. 60, 64.

Gracia, misericordia et absolutio plena facta fuit Raguseis cognoscentibus suum errorem. 70, 75.

XIV. 1331.

Factum biscotti existentis in Ragusio, committatur cancellario Ragusii per alios II. annos, cum provisione sollita. 20.

Habeat comes denarios XII. pro libra, de eo quod excusserit a fallitis nostrarum galearum, et sic alii comites nostri Sclavoniae. 9.

XV. 1332.

Quae scripta fuerunt comiti Ragusae super rebus recuperatis de navi naufraga et declaratio quaedam. 66.

XVI. 1333.

Comittatur factum biscotti nostri communis, quod mittitur Ragusium, cancellario Ragusii per alios duos annos. 32.

Sr Marcus Justiniani comes Ragusii possit redire Venetias cum sua familia et lenibus arnessis, applicatione illuc successore. 82.

Cum ligno Ripiae, Ystriae etc. conducatur hinc Sr Nicolaus Falerio, comitem iturum. 83.

Detur Raguseis unum lignum de bonchis XXV. ad benplacitum nostrum ibi mansurum et mandetur Raguseis quod compleant galeas. 97.

XVII. 1335.

Detur Raguseis unum lignum magnum sufficiens armatum per eos, contra cursarios. 69.

Conquestio Ragusiorum de comite Curzure, quid est ordinatum. 86, 87, 92.

Fiant literae domino Papae in fauorem domini Gracie electi Archiepiscopi Ragusii. 90.

Qualiter definitum super quaestione Melete, quod comes Curzure non se debeat de ea intromittere. 96.

Quod comes Ragusii praesens et futuri in eorum recessu teneantur facere, quod sui notarii deponant omnes scripturas suo tempore factas in cancellariam. 109.

XIX. 1340.

Sapientes electi super quaerelis factis per nostros de illis de Raguseo. 21.

Responsio facta ad literas missas per Raguseos responsales ad nostras. 24.

Responsio facta soli comiti Ragusii. 24.

Sapientes electi pro facto ambasciatorum Ragusiorum. 35.

Examinetur ambasata Ragusii. 38.

XXI. 1343.

Sapientes electi super ambasata Ragusii et hominum de Lagusta. 43.

Responsio facta ambasciatoribus praedictis super facto praedicto Lagustae. 47.

Responsio facta comiti Ragusii, super captione quorundam Siculorum captorum per Raguseos. 97.

Quod una galea nostri comunis detur Raguseis fornita pro eis. 56.

Possint scribi domino Papae et cardinalibus in fauorem comunis Ragusii. 76.

XXIII. 1344.

Concessum fuit comuni et hominibus de Ragusio pro ista vice portari CXX. remos pro suis lignis. 80.

XXIV. 1345.

Scriptum fuit comiti et iudicibus Ragusii, qualiter concessum est eis providendi de condemnatis in pecunia. 73.

XXV. 1349.

Aliqui sapientes electi super ambasata Ragusii et quaerelis et quaestionibus quae petuntur nomine Arbensium et Pagensium. 4.

XXVI. 1350.

Quid scriptum fuit comiti Ragusii pro demanda galeae pro transitu regis Ungariae in Apuliam. 22.

Quia galea Ragusii, quae erat armata ad custodiam culti non erat bona, missa fuit hinc una bona. 37.

Ad supplicationem comitis et ambasciatoris Ragusii concedantur eis duo ex magazinis nostris arsenatis. 38.

Communis Ragusii socius, quem mittet Augustam non possit habere secum aliquem qui fuerit cum predecessore suo per II. annos ante. 128.

XXX. 1361.

Captum de scribendo Ragusinis, ut mitendo unum notarium pro damno facto nostris per eos. 1^a

Capitula Ragusiorum pro novitus facta nostris et responsiones ad illa. 26.

Arbitrium datum dominio, removendi sequestrem factum de bonis et rebus Ragusinis. 39.

Quod mittatur unus ambasator pro tractando concordium inter Raguseos et Cattarinos. 41.

Propter novitatem factam dicto ambasatori in partibus Ragusii, missus unus notarius ad banum et pars de hoc capta proluxa. 80.

Responsio quaedam facta ad cuncta capitula Raguseorum. 95.

XXXI. 1363.

Quid scriptum fuit Raguseis pro novitatibus insolitis, factis nostris mercatoribus. 133.

XXXII. 1366.

Quid scriptum comitatui Ragusii, quod observent pacta pro citadinancia, alias gratia anichiletur. 111.

Quid captum est scribendi Raguseis et terminus sibi datus ad mitendum Venecias pro responsione pactorum etc. 127.

Indicis lib. II. fol. 74.

XXXIV. 1372—74.

Quid scriptum fuit regiminibus Ragusii pro quarela Marci Conzane. 9.

Strictura et processus factus contra Raguseos et mercatores suos. 35.

Ne contrafiat stricturae praedictae per indirectum provisum et captum fuit. 45.

Sapientes pro factis Januae audiant ambassatorem regis Hungariae, qui venit pro factis Raguseorum. 138.

XXXVIII. 1382 -84

Mittatur unus ambassator Ragusium pro liberatione illorum militum, quos ipsi Ragusaei tenent captivos 152.

SPALATUM.

Indicis lib. I. fol. 109.

VII. 1322.

Supersedeatur per officiales grossia de Rascia de facto Spalatensium. 44.

Processus factus contra Spalatinos 33, revocati in. 54.

Gregorius de Petraca et Thomasius de Spalato possint hic stare diebus XV. 35.

X. 1326.

Qualiter in domini nomine accepta fuit civitas Spalati sub protectione nostri domini, sicut quod acceptae fuerunt aliae, cum pactis hic lectis. 94.

Quod nobilis vir Marcus Secreto ex nunc nuncupetur comes Spalati et regat sicut pacta lecta suo tempore, et post modum mittetur de hinc comes, sed fidelitas juretur dicto Sr Marco. 94.

XI. 1328.

Comune fidem jubeat pro comune Spalati, pro libris CCXXX grossorum et complexii sint Sr Bartholomeus Michieli et Johannes Georgi. 69.

XII. 1329.

Super quaestionibus vertentibus inter comune Spalati ex una parte et Archiepiscopum ex altera, eligantur tres sapientes. 74, 77.

XIV. 1331.

Quod comites nostri Sclavoniae, de eo quod exigent de fallitis nostrarum galearum, habeant denarios (duros) XII. pro libra. 9, 10.

XV. 1332.

Quod generale consilium Spalati possit disponere de aliquibus bannitis de Spalato et bonis eorum secundum suum velle, occasione pacis, quam fecerunt cum Mladino comite Clissae. 59.

Comes Spalati examinet factum invasionis de quo conqueritur comune Tragurii sicut facta per Sinicenses et componat cum eis. 61.

XVI. 1333.

Sapientes electi super facto Spalati etc. 87, 91.

Factum Desse Cutoy de Spaletto comittatur comiti et majori consilio Spalati. 88.

XVII. 1335.

Quod comes Spalati supersedeat super facto Sedechiae, usque ad adventum suum et restituat pignora. 7.

Concedatur comiti et universitati Spalati I lignum cum conredis, quod in concio teneatur. 42.

Eligantur per dominum Ducem consiliarios et capita 3 sapientes super factis questionum vertentium inter aliquas speciales personas et comune Spalati. 64.

Tenor literarum, missarum comiti Spalati super precitatis quaestionibus. 65.

Responsio facta comiti Spalati super gratia facta suis civibus. 96.

Super partae cuiusdam sententiae latae contra Rogdanum Udiza de Spalato, capta fuit pars de non. 117.

XVIII. 1339.

Comissa fuit terminatio quarundam quaestionum inter Spalatum et Brazam nostris rectoribus, scilicet

comiti Spalati, potenti Bracae et comes Tragurii tertius. 10.

Sapientes electi pro quaestionibus Spalati et Tragurii. 13.

Consilium ipsorum Sapientum. 30.

Quae scripta fuerunt comiti Spalati super facto bannitorum pro discordia Archiepiscopi Spalati et aliis 93.

Quod comes Spalati Sabinici et Tragurii unionem quam simul habent faciant aservare. 93.

XXIII. 1344.

Super ambasata comitis et hominum Spaleti pro facto sententiae arbitralis comitis Georgio etc. missus unus notarius. 2.

XXIV. 1345.

Quaedam pars posita fuit in consilio rogatorum ad requisitionem consilii et comitis Spaleti, de faciendo additionem salarii praesentis comitis et futuris et fuit captum de non. 37.

XXV. 1349.

Quid captum et ordinatum fuit de facto praesenatici ordinandi in partibus Sclavoniae. 16.

XXVII. 1354.

Declaratio facta de facto salarii comitis Spaleti. 89

Indicis lib. IV. fol. 140, 141.

LIX. 1433.

Possit Antonius Cipriani de Spaleto ire Spaletum et stare per tres menses causa differentiae quam habet cum magnifico domino Georgio vayvoda Bossinae condam Voyslavi. 48.

JADRA.**Indicis lib. I. fol. 92.****I. 1293.**

Litera missa fuit Jadrensibus super facto Dragi de Balduyno. 61.

Mittatur eis quod detur nobis Franciscus Paulo proditor noster. 34.

Faciant satisfieri S. Marco Minoto de regimine Pagi. 95.

Dentur & XL grossorum Andreo Zane supercomito Jadrae, seu si non satisfiet aliis ipse restituet. 47.

II. 1302.

**Qualiter mandatum fuit Jadrensibus, quod requirant Banum Paulum, quod revocet lignum Almisano-
rum et emendet damna. 25.**

**Comites Jadrae non possint expendere ultra li-
bras XXV sine voluntate majoris consilii vel roga-
torum. 58.**

**Vinum forense non possit portari Jadram, nisi
pro usu comitis. 58, 69.**

Factum portularum stet, ut stant nunc. 58.

III. 1307.

**Ponatur in comissione comitis Jadrae, quod te-
neatur cum iudicibus procedere in rationibus comu-
nibus et secundum statuta facere et consuetudines
tenere, a libris L superius et inde inferius observe-
tur modus modernus, et quod mittant huc statuta et
consuetudines quae videntur eis egere emendatione.
49, 126.**

**Provideatur Sr Gabrieli Marcello de libris V
grossorum, quod remansit rector Jadrae. 76.**

**Deputetur unus carcer pro debitoribus Jadrati-
norum et custodes sint Jadratini cum plezenario. 60.**

Si familia comitis Jadrae repperiet aliquem in nocte absque igne, stetur in hoc consuetudini. 60.

Duo quaterni sint in Jadra probannis, unam teneat comes et alterum procuratores. 61.

Comes et consiliarii Jadrae possint accipere ceteros pro usu suo et familiae. 61.

Omnes comites iudices et officiales Jadrae fiant per electionem in majori consilio. 61.

Portulani Jadrae vendant vinum et dominus Dux et consiliarii possint providere de salario ipsis. 106.

Quod comes iturus det auxillum quod decima distribuatur secundum ordinationem domini Papae. 62.

Notarii comitum Jadrae non scribant in suis quaternis contractus inter speciales personas, sed scribant ea, quae pertinent ad officium regiminis comitum. 83.

Archiepiscopus Jadrae possit facere deferri visum forense in Jadram. 83.

Strictura vini non prejudicet praedicatoribus et minoribus. 117.

Comitantur quaedam comiti notata cum additione, quod omnes executiones remaneant ad arbitrium comitis et praedictum consilium sit revocatum. 126.

IV. 1313.

Jadrenses dent nobis Franciscum Paulo proditorem. 34.

Illi de pago satisfaciant Sr Marco Minoto de salario et simul rationem faciant contra habentes de suis equis et rebus. 38, 44.

Super facto constitutionis sedendi ad bancham, responsio facta fuit Jadrensibus et scriptum fuit comiti, quod sedeat personaliter ad jus reddendum, et si ob aliquam causam urgentem non posset, ponat personam discretam. 38.

Super posito capitulo ambassatori Jadrae de pendendis cuppis et aliis exhibendis, respondeamus eis de observando eis pacta. 38.

De uagatione forense facto Jadrensi, responsum fuit, quod ullum forensem possunt facere Jadrensem in nostrum praejudicium non tantum in Jadra. 70.

Super damnis illatis insulis eorum, debent procedere officiales Catarinae contra excessores denotatos per scripturas comunitatis Jadrae. 70.

Comes Jadrae faciat satisfieri Catarinae relictae Zaneti Pedobo. 93.

V. 1317.

Responsio facta Jadrensibus super statuto pro eis de apellationibus ab iudices pad. bonum et firmum, qualiter de hoc gravabatur istud dominium. 6, 13.

Respondeatur ambasatori Jadrae, quod non venerunt decenter et quod observent nobis pacta, aliquin. etc. 40.

Qualiter respondimus eis super electione iudicum forinsecorum. 41.

Stemus firmi super prohibitionem assumendi iudicem forensem. 181.

Comes Jadrae ita faciat rationem Venetis de debitis contractis ante guerram, sicut ante guerram faciat. 22.

VI. 1320.

Qualiter concessum Jadratinis quod possint assumere III iudices forenses. 5.

Comes non possit mercari. 7.

Nec ipse nec aliquis de sua familia possit recipere aliquem eximum, exceptis in animalibus, siluribus et in fructibus. 7.

VII. 1322.

Abstineant se Jadrenses a faciendo comitem Georgium suum civem etc. 27, 64.

**Scribatur Jadrensibus super querela facta per
ambasatorem Sibinici de insulis occupatis. 60.**

Qualiter scriptum fuit Jadrensibus quod satisfaciant domino Balduyno. 123, 127.

Non videtur nobis, quod uniant se cum Sclavis contra regem Ungariae Jadratini. 5, 41, 62.

Responsio facta Jadrensibus ad plura capitula. 41, 42, 78, 94.

Redargutio facta Jadratinis de eo, quod elegerunt capitaneum de Marchia. 123.

Quod non recipiant Banum hostem nostrum et redarguantur de impositione CC equitum. 32.

VIII. 1324.

Qualiter missum fuit Jadrensibus quod pro quarelis nostris mittant huc III ambasatores infra mensem cum pleno mandato. 17.

Jadrenses per II annos possint accipere III iudices forenses. 55.

Captum fuit quod cognitio questionis vertentis inter Marcum de Lucari et Jadrenses ad dominum Ducem pertineat. 48, 49.

Quod comune Jadrae dare debeat dicto Marco libras VI mille VIII centum etc. 48, 49.

Alia sequentia capitula super dicto facto. 48, 49.

Questiones Sybenici cum Jadrensibus spectant ad dominum Ducem. 60.

Sententia lata super insulis Scruniz. etc. 60.

Definitum fuit quod per Jadrenses ponantur Sybinicenses in tantam insularum. 60.

Per Jadrenses satisfiat domine Zuane Grimani de dotibus Domeze uxoris condam Juriase. etc. 60.

Redargutio gravis facta Jadrensibus pro eo, quod non observarint mandatum nostrum eis factum de ponendo in tantam Sibinicensium. 81.

Littere missae Jadram in favorem Sr Marhi Barbarigo. 46.

IX. 1325.

Sapientes electi ad examinandum utrum Jadrenses posuerunt in tenutam Sibinicensis etc. ut debuerunt et super constitutione Sr Francisci de Lompream comuni Sibinici. 32, 46, 66.

Quod Jadrenses mittant domino Duci litteras ex parte comitis, iudicum et comunis infra I mensem, qualiter fecerunt induci in tenutam Sibinicensis secundum nostrum mandatum. 51.

Detur copia litterarum Jadrae hominibus Sybenici. 44.

Datus fuit terminus I mensis Jadrensibus, quod solvant summam et expensas factas uxori domini Petri Grimani heredi Domencie. 28.

Non incurat penam librarum C grossorum Sr Maribus Barbadigo, eo quod Michael de Mezo compromissarius acceptare noluit. 130.

X. 1326.

Concessum fuit Jadrensibus posse habere iudices forinsecos per alios II annos. 5.

Scribatur Jadrensibus, quod faciant debitam rationem Sr Marino Barbadico agrauando fiscum. 16.

Prorogetur terminus Jadratinis quod mittant iudicum ad respondendum Sr Marino Barbadico. 37, 61.

XI. 1328.

Scribatur Jadrensibus super querela, quam de eis faciunt Ragusei, quod mittunt in regnum Sclavoniae. 4, 13, 21.

Jadrensibus scribatur in favorem Arbensium agrauando negocium percipiendo, quod faciat eis rationem et concordent partes intra duos menses, alioquin intra unum mensem partes ad nos mittant suos syndicos. 21, 34.

Comittatur provisoribus et comitibus super eo quod per Jadrenses accepti fuerunt temones cuidam ligno Veneto. 23, 24, 35, et quod non conjediarunt in mari ridingantes ultra suos confines. 25, 234.

Scribatur Sr Andreo Baseio comiti Jadrae, quod acceptet compromissum factum in eum de questionibus Sr Marini Barbadico et Jadrenses, quia de aliis questionibus sic faciunt jus. 42.

Habeatur consilium jurisperitorum, si comes Jadrae habeat cognoscere de derobationibus factis Nonsensibus. 76, 79, 83.

Comitatur cognitio et definitio questionum vertentium inter Arbenses et Jadrenses sapientibus quibusdam. 60, 81, 86.

Capitula definita de questionibus vertentibus inter comunia Jadrae et Ragusii. 35, 36, 37.

Comes Jadrae cognoscat de derobationibus factis illis de Nona per aliquos Jadrenses. 76, 79, 80.

XII. 1329.

Mandetur comiti et hominibus Jadrae, quod infra XV dies debeant satisfacisse, quod continet definitio nostra. 46.

Concessum fuit Jadrensibus posse habere iudices forinsecos biennio. 88.

XIII. 1330.

Eligantur III sapientes et quartus sit Sr Andreas Baseio super literis Jadrae. 64.

Per capitulum percussionum factarum, quando percussus non statim moritur, videntur Jadrenses niti illud demere de arbitrio comitis, quod hoc non debent acceptare etc. 64, 66.

XIV. 1331.

Consilium sapientum assumptorum super literis comitis Jadrae. 14, 28.

Rescriptum fuit Jadrensibus de prauo intellectu, quem videntur habere de IIII capitulis pactorum. etc. 34, 41.

Non acceptemus assumere iudicium quaestionis Sr Balduyni Delfini cum comuni Jadrae. 43.

Responsio facta Jadrensibus consilio sapientum super IIII capitulis 45.

Sapientes super ambasatore Jadrae etc. 62.

Quod Jadrenses moveant questionem contra pacta habitam cum consilio sapientum utriusque juris etc. 74.

Sapientes electi super novitate pacta per Jadrenses in facto Marani. 78, 85.

Consulta super facto Sr Marini Barbarigo cum Jadrensibus. 76.

Mandatum factum Jadratinis de facto Marani quem mitunt contra bannum. 78.

XV. 1332.

Tres sapientes electi ad examinandum et audiendum petitiones et quaerelas Sr Marini Barbadico contra Jadrenses. 7, 11.

Prorogetur terminus Jadratinis usque ad dies XX ad producendum jura sua in quaestione Sr Marini Barbadico. 12, 15.

Respondeatur Barte de Slorado de Jadra, procuratori sororis suae Mariae conquerenti de comuni Sibinici, quod non fecerunt sicut jus contra virum suum Georgium Stipsig, quod dictis Georgius non est civis suus nec habet ibi domicilium etc. 13.

Scribatur Jadrensibus super reformatione per eos facta super facto setentiarum etc. 28.

Mandetur comiti expresse, quod mandet executioni sententias latas, quas petunt mandari executioni

Laurentius Grisogoni Don. Zorzi et Johaninus de Varicasso pro uxore sua. 28, 33.

Remittatur questio per aplanatam ad nos devoluta vertens inter Zaninum de Varicasso de Jadra pro uxore sua et Blasium de Cortesia pro filiis suis ad comitem. 35.

Super questione vero vertente inter Laurentium Donzorzi de Jadra ex una parte et Thoma de Aratico et Martinusium Petri ex altera, conmitatur comiti tanquam Sr Nicolao Faletto exhibito eis, quod vadat ad locum quaestionis et mittat nobis suum consilium in scriptis. 35.

Sr Marin Barbadico non habet jus quaerelae in sententiis X latis per Sr Marcum Michieli comitem Jadrae olim. 46, 49.

Consilia dominorum Andreae de Molino et Andreae Dandulo sapientum electorum super factis dicti Sr Marini Barbadico etc. 51, 52.

Mandetur comiti Jadrae et aliis rectoribus Sclavoniae contra Budislavum Vgrignich derobatorem etc. 54, 62.

Ambasator noster si in examinatione sua reperit pecudes CXL restitutas per Budislavum Miche Cigala de Jadra fore Nonensium, praecipiat comiti Jadrae iudicibus et comuni, quod eas restitui faciant Nonensibus 62.

Quemcunque egerit consilium pro factis S. Marini Barbadico et Jadrensi, vocetur in pena ũ X. 67.

Quod sententia quaedam librar. III centarum XVII grossorum pro Andrea Baseio contra Sr Marinum Barbadico sit bene lata. 68.

XVI. 1333.

Illi IIII sapientes inventi pro factis duarum questionum, qui venerunt de Jadra contra qui venit cum

consilio comitis, examinetur diligenter usque ad dies VIII. 4.

Definitio questionis vertentis inter Laurentium Donzorzi ex una parte et Thoma de Articho et Martinusium Petri claudi, lignum ripariae, conducat versus has partes Sr Petrum Faletto filium comitis Jadrae cum uxore et familia etc. 4.

Quod sententia lata per Sr Andream Baseio olim comitem Jadrae de § LVII^1 , grossorum contra Sr Marinum Barbadico in favorem Marci et Petri de Pomo sit benelata, item aliae sententiae de pluribus similibus. 11.

Scribatur comiti Jadrae et iudicibus Jadrae quod restitui faciant bestias LXXXVIII Nonensibus. 6.

Quae comissa sunt comiti Jadrae, quae facere possit cum majori consilio de inde super facto Jacobi Scagno. 25.

Mandetur comiti et iudicibus Jadrae quod diffinire debeant quasdam quaestiones Sr Marini Barbadico etc. 25.

Nullus homo possit soldizari in Jadra pro ligno armato sub pena librarum XXV pro quolibet homine etc. 65.

Cum super facto Jacobi de Squagno de Jadra poneretur pars de comittendo comiti soli, quae poneret ad majus consilium Jadrae etc. capta fuit pars de non. 74.

Sapientes electi super ambasata Jadrae. 76.

Definitio duorum capitulorum eorum standi firmae ad responsiones alias factas. 77.

Servent pacta aliis terris dum modo non sint contra ea quibus tenentur nobis. 77.

Mandatur in factum Jadrensiurn et Nonensium quod faciant iterum compromissum in suos comites,

de quaestionibus vertentibus inter eos, quod si non concordabunt comes Sibirici sit tertius etc. 80.

Super facto novitatum factarum in possessionibus Laurencii Donzorzi de Jadra per Martinusium et Thomam de Articho de Jadra, mandetur. 81.

Super duobus capitulis, in quibus concordat jurisperitorum consilium fieri per Jadrenses contra pacta, praecipiat e eis quod ea removeant. 83.

Deputentur sapientes alias facti super literis missis de Jadra, super 2 capitulis ut consulant. 84.

Mandetur districte Jadrensibus quod infra dies VIII statuta de quibus alias scriptum fuit, debeant revocasse. 86.

Sapientes III eligantur super literis comitis Jadrae. 101.

XVII. 1335.

Tres sapientes electi super literis nuper missis a comite Jadrae 23, provisio eorum. 30, 32.

Comittantur iterum quaestiones Nonensium et Jadrensiu comitibus Jadrae, Nonae, et Sibirici etc. 39.

Litterae missae Jadram super quaestione mota Nonensibus pro abbatissa. S. Nicolai de Jadra. 38.

Eisdem scribatur quaerela S. Ambrosii de Nonae etc. 38.

XVIII. 1339.

Mandetur comiti Jadrae et Nonae, quod insimul conveniant pro quaestione abbatis S. Ambrosii, et si non essent concordēs, mittant partes ad nos sua jura. 26.

Eligantur tres sapientes super litteris comitis Jadrae, qui examinent pacta etc. 27.

Consilium ipsorum cartae. 50.

Quae scripta fuerunt comiti et iudicibus Jadrae super facto ligni Johanini filii Radistavi accepti de valle mageriorum de Jadra. 31.

Sapientes electi pro factis Jadrae et Cheral. 41.

Consilium ipsorum. 45.

Comes Jadrae mittat huc comitem, qui erat Pagi tempore missionis nostrarum litterarum. 44.

Tres sapientes electi pro aliis factis Jadrae, examinent factum istius comitis Pagi. 49.

Eatur ante de istis factis Jadrae et Pagi ad capitulum ad capitulum. 52.

Quae capta fuerunt super capitulis de quibus illi de Pago conquaerebantur de Jadrensibus et electio provisorum missorum illuc. 53, 54.

Probationes Jadratinae super septem capitulis exceptis Pagensium recipiantur. 75.

Scribatur Jadratinis, quod graue habemus, quod non solverunt libras CX grossorum comuni Pagi. 75.

Responsio ambasadae Jadrae occasione fortiliciarum, quae dicebantur factae per Jadratinos et Pagenses in insulis. 75.

Quod detur Jadratinis copia quarundam testificationum productarum per Pagenses. 94.

XIX. 1340.

Quod terminus sapientum pro factis Jadrae et Pagi prorogetur. 2.

Item quod terminus praedictorum sapientum elongetur. 6.

Scribatur comiti quod sollicite nobis scribat noua. 7.

Quid respondeatur ambasatori Jadrae gratificando eorum oblationem. 10.

Quid scribatur Jadratinis agravando relaxationem quam fecerunt d. Cresentio. 22.

Quod Jadratini non possint aggrauare Pagenses in facto lignorum. 28.

Jadertinis mittantur quaerelae de Pago et huc mittant suos syndicos. 98.

XX. 1392.

Quod nostri sapientes possint addere et corrigere consuetudinem illorum de Pago secundum dictum. 2.

Mandatum Jadratinum quod quandam sententiam latam per comitem suum debeant executioni mandare. 4.

Quid captum fuit super facto sententiae, lata per dominum Donatum Contarini olim comitem Jadrensem, missam comiti et comuni 14, 19.

Quod tres iudices Jadrae veniant Venetias sub certa pena occasione sententiae latae. 23.

Terminatio dacii salis Pagi. 31.

Quid terminatum fuit de facto Francisci Jacobi de Anchona et Velcinae de Matafar. 36, 37.

Comissum fuit sapientibus examinare quaedam capitulorum Jadrensiū et Pagensiū. 39.

Quid terminatum fuit de iudicibus Jadrae, de quibus comes conquestus fuit. 47.

Quo modo terminatum fuit quod Jadratini non habebant jus in dano salis Pagensiū. 31.

Missum fuit quod iudices et illi ad quos spectant negotium mistum quaerelas S. Cosmae et Damiani componant. 48.

Quod illi duo ambassatores ad nostram licentiam Jadram redeant. 49.

Mandatum factum comiti Jadrae et iudicibus ad petitionem commissariorum Sr F. de Lompre. 70.

Item quod ultimum in casum reficiatur factum per fratrem Martinum abbatem SS. Georgii et Damiani Georgio et Vivaldo. 70.

Et quod comes Jadrae et iudices sic provideant quod dictus Abbas non gravetur contra debitum. 70.

Scriptum fuit comiti Jadrensi pro quondam D. Francesco olim ducissae. 70.

XXI. 1323.

Mandatum fuit comiti et iudicibus Jadrae quod infra XV dies faciant executioni mandare sententias latas in favorem comisarii Sr Francisci de Lompre. 16.

Scriptum fuit comuni et iudicibus Jadrae pro relaxatione Chissani de Pago et aliae partes Pagenses. 34.

Mittantur comiti Jadrae et iudicibus quaerelae illorum de Pago. 39.

Scribatur comiti, iudicibus et comuni Jadrae, quod nos gravat de responsione facta per Jadrenses sine comite domino regi Ungariae. 90.

Scribatur Jadratinis quod, vel mittant suo Syndico quid respondeat quaerelis illorum de Pago, vel mittant Pagum ad respondendum ipsis. 65.

XXII. 1344.

Responsio et terminatio facta super cunctis capitulis Pagensium et Jadratinorum. 14, 15.

Quod examinatio fractionis craterum Jadrae non spectat solum ad comitem. 35.

Mandetur comiti et comuni Jadrae, quod mittant ad nos de suis occasione quaerelarum Pagensium. 55.

Sapientes electi pro factis Jadrae et Pagi. 56.

Scribatur comiti Jadrae, quod inde non recedat sine nostra licentia. 63.

Scribatur comiti et iudicibus Jadrae quod mittimus Pagum duos provisos, occasione excessus facti per Pagenses. 64.

Scriptum fuit comiti Pagi, quod terminet quandam consuetudinem etc. cum aliis capitulis. 92.

XXIII. 1344.

Terminus elongatur Volane Miche de Mataffaro aptandi quandam viam. 27.

Quod aliquis, qui sit seu de cetero erit capitaneus, gubernator seu armator, vel in aliquo officio con-

tra Jadram, non possit elligi capitaneus, gubernator seu armator in ipso exercitu. 40.

XXIV. 1345.

Nobilibus viris Marino Capello et Petro Zaneac Bonafacino Rabardo pro emenda et satisfactione damnorum tum maranorum, quos amiserunt veniendo de exercitu Jadrae, habeant de donatione comitis libras XXV grossor. 4.

Comes et capitaneus Jadrae elligendus possis accipi de omni loco. 6.

Quod Stefanus de Potenay habeat duas postas ab equo in Jadra. 26.

Quod possint expendi ibi duo mille designat cam. Jadrae, nomine Sr Pangracii Justiniani. 31.

Aliqui Jadratini, qui erant Venetiis ad mandatum dominorum, fractis mandatis recesserunt; Ideo clamati in banno de Venecia et omnibus terris eius. 74.

Adhuc aliqui Jadratini, qui recesserunt fractis mandatis clamentur ad defensionem in scalis coram advocatoribus etc. 75.

Qualiter scriptum fuit comiti, quod faciat complere castra. 84.

Saladinus de Saladinis possit ire ad partes Romaniae, ad confinia stando a Coronis supra. 86.

Barthe de Slorandis, qui similiter est de confiniatis, hic possit ire Paduam ad confinia. 86.

Aliqui Jadratini qui fregerunt mandata et fugerunt, clamati in banno de omnibus terris comunis Venetae et sunt specificati.

Licencia data Nicolao Galello Jadrano eundi Segnam pro exigendo damnum a comite Duyno. 116.

Secundum requisitionem comitis Jadrae soldizentur II bandeire peditum, cum saldo quem habent alii. 117.

Et mittantur Jadram IIII mille ducatorum. 117.

Quidam Zerno de Carbono et Lempro filius Pauli de numero L confiniorum qui sapuerunt mandatum nostrum veniendi Venecias, clamentur. 124.

Aliquae domus nonnullorum Jadrensiū prope castrum, positae fuerunt in comuni; in recompensatione dentur eis rebellium aliae prope suas. 125.

XXV. 1349.

Guilielmus Ruboue propter omnem fidelitatem fit capitaneus Sclavorum. 7. Positus sub regimine Justiniani. —

Zerne de Carbono, et Lompre filius Pauli, de Jadra, qui erant de numero L confiniorum Veneciae, qui ruptis confinibus aufugerunt, clamati et banniti. 15.

Mittatur Jadram pro expensis nostris usque ducatorum IIII mille de duris monetis. 19.

Quid captum fuit satisfaciendi Sr Marco Cornario olim comiti Jadrae, pro suo salario quod restat habere. 27.

Crissi olim Damiani de Begna sit unus de confinatis ad insulas. 30.

De hinc soluti ducati VII centum L, quos accipit mutuo comes Jadre a Viera Rolanducii. 50.

Quid scriptum fuit comiti et consiliariis Jadrae super consilio petito, potere fiendi castri a parte transmutare. 56.

Nicola Cressi a victore possit confinatus ire ad insulas. 63.

Petrize de Jadra possit de gratia sibi facta ire ad insulas. 72.

Aliqui duri qui fuerant mutuati comiti Jadrae per aliquos sunt soluti de monte. 76.

XXVI. 1350.

Castrum sancti Michaelis cum fortalio et cisternis et aliis edificiis prosternatur. 5.

Damianus Ciperaci de Jadra possit ire ad insulas. 6.

Vivaldus Nassi de Jadra possit ire ad insulas et stare ad conditionem aliorum. 10

Barthe Mauras de Grisogono de Jadra, possit ire ad confinia ad insulas secundum conditionem aliorum. 10.

Dati fuerunt Johani Talenti ducatorum VIII centum mutuati comiti Jadrae pro pagis stipendiario- rum. 17.

Quod isti Jadratini qui fregerunt confinia clamentur C. Subichus cum Sergii de Cesania. C. Marcus de Fano, C. Gregorius a Colonus de Georgie C. Paulus de Varicassis. 29.

Responsio quaedam facta fuit Justiniano Justiniani comiti Jadrae pro facto duorum castellanorum cum additione. 54.

Omnes pedites qui sunt in Jadra reducuntur in XVIII banderias et XVIII conestabiles aliis cassatis. 55.

Ad suplicationem et preces comitis Bartholi de Vegla concessum est Nicole Gallello de Jadra confiniato Venecias, posse ire Segnam et ad terras dicti comitis Bartholi propter eius necessitatem, non recedendo inde sub pena. 56.

Concessum de gratia Matheo Jacobi de Fonfognas posse ire ad insulas sicut concessum est aliis. 58.

Qualiter fuit relictum arbitrio comitis Jadrae minuendi de expensis communis, sicut ei videbitur, habendo respectum ad armatas tunc existentes. 78.

Clamati aliqui Jadratini qui fregerunt confinia. 91.

Quid scriptum fuit comiti Jadrae de multis Jadratinis, qui manent in vicinis et proximis civitatibus etc. 93.

Qualiter concessum fuit Ance de Nassis Jadratino, posse ire ad insulam Jadrae, non intrando civitatem. 100.

Johannes condam domini Petri militis de Nona, propter euis fidelitatem et suorum, habeat III postas eques in Jadra, quas teneat bene furnitas. 114.

Quid scriptum fuit capitaneo et comiti Jadrae, quod conferendo cum soldatis, tractet invenire aliquos pervestigatores cum pactis ut melius poterit. 114.

Aliqui Jadratini confiniati ex compassione possint hinc recedere et ire ad insulas, et non Jadram, non Segniam aut Nonam saluo galereto. 123.

Georgius de Carbanoso possit habitare in Jadra. 124.

Margarita relicta Nicolai de Nassis admittatur ad successionem fratris, non obstante quod frater ruptis confiniis decessit in Jadra. 125.

XXVII. 1354.

Bartholomeus de Grisogono de Jadra possit ire et stare Jadrae. 1.

Gallus de Cande habeat similem gratiam. 1.

Rogerus de Cortesiis habeat duas postas equitum in Jadra. 6.

Quid captum et scriptum fuit comiti et capitaneo Jadrae pro novitate facta Philipo de Buoxa, qui testificatus fuit contra Sr Petrum Zane. 15.

Rogerus supra dictus de Cortosiis habeat II postas et de gratia concessae fuerunt Marsilio ejus fratri aliae III. poste, cum conditione, quae subvenerat Rogerio fratri suo. 5.

Quid captum fuit scribendum pro Petro Zane comiti Jadrae, occasione processus facti contra abbatem S. Grisogoni. 7.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Jadrae pro caualta, quam fieri fecit Ostroviza. 34.

Insula Melade locata ad afflictum Nicoletto et Zanio de Medio ad annos XX. 60.

Aliquae provisiones facte per sapientes pro alleviatione ex parte Jadre. 66.

Amore domini regis Romanorum contentantur aliqui Jadratini, quod veniant ad gratiam nostram. 73.

Dacium Vini positum per insulas Jadrae, quod solvatur per denarium unum ad spinam. 82.

Gallus condā Georgii de Jadra fuit declaratus faciat factiones in Jadra. 89.

XXVIII. 1357.

Qualiter commissum fuit facinus Luysii Michael propter excessum Marci de la fontana comiti Jadrae etc. 14.

Ad petitionem Baronum Sclavoniae statuta jura capitula et privilegia restituta fuere Jadrensisibus. 69.

Missio I notarii missi Jadram. 104.

XXIX. 1359.

Quid scriptum fuit Bano Sclavoniae per nostrum nuncium pro possessionibus nostrorum Venetorum de Jadra. 45.

XXX. 1360.

Comissio Nob. viro Sr. Iacobo Trevisano ambasiatori ad dominium Turchorum.

Indicis lib III. fol. 189.

XLIX. 1411—1413.

Rectores Jadrae dent Magnifico Sandali quandam domum alias sibi datam per dominum regem Ladislaum. 64.

SUPER GROSSIS DE RASSIA.

Indicis lib. I. fol. 184.

IV. 1313.

Commissum est officialibus grossorum Rassiae factum anidali in restringendo ut eis videbitur. 64.

Processus factus contra Nigrum de crucibus. 64.

Additum uni notario et pueor III, facta ducis officialibus et qualiter dividere debent partem penarum. 117.

Tractentur illi de Cumis tanquam capitales inimici et processus factus contra eos, plura capitula continens, et commissus est officio de Russia. 184.

Officiales grossorum de Russia satisfaciant nautarum patronis et lignorum, quae adduxerunt vinum de terris regis Russiae, contra nostros. 190.

Inquiratur de comittentibus contra inhibitionem lignaminis et ferri de cundalis et partem habeant et banchas. 41, 143.

V. 1317.

Officiales de Russia debeant circare galeas reducendas ad mensuras ordinatas et facere eas laborari ordinate. 143.

Transgressiones tinnini ga Flandriae, pena est commissi officiali grossorum Russiae. 120.

VI. 1320.

Faciant se scribi volentes mittere ballos cum galeis communis ad mare maius et in unam non possit recipi, et officiales exigant penas. 32.

VII. 1322.

Commissum fuit officialibus de Russia facinus committitum cum processus factos contra Vornerum. 40.

Et eis est et commissum exigere penas ab illis qui soldum acceperunt. 122.

XVII. 1335.

Jacobellus Gabriel condemnatus per officiales grossorum tonsorum absolvatur. 26.

Petrus Serafino de condemnatione per officiales grossorum tonsorum in eum facta, absolutus fuit a medietate. 51.

UNGARIA ET BARONES CROACIAE ET EORUM HOMINES.

Indicis lib. I. fol. 101.

I. 1293.

Data fuit licentia Stanoy et Saraceni de Almisio eundi lucratum. 65.

IV. 1313.

Responsio facta comiti Babonico super facto Judei de Marchia et super facto Pole. 37, 38.

Dessa et Sr de Almissio et Guarientis possint huc venire et exire. 60.

V. 1317.

Dominus Dux consiliarii et capita, et tres sapientes possint respondere domino regi Ungariae. 73.

Qualiter intromittere volumus nos in tractando concordiam inter banum Mladinum et comitem. 78.

Consulta super pignoratibus Sr Vitalis Michieli contra Ungaros et alios volentibus represalia. 171.

Concordia facta cum nuncio regis Ungariae super datione auri et argenti. 74, 78, 171.

Ambassador I fuit missus ad banum Mladinum et homines Sibirici, pro pacificando eos. 141, 144.

VI. 1320.

Responsio facta bani Mladini ambasatori et qualiter nos optullimus interponere nos ad tractandam concordiam inter ipsum et comitem Federicum. 78, 85.

Ambassatores missi ad banum Mladinum et comitem Federicum habeant XL grossos de salario et habeant grossos XVIII in die pro expensis. 87.

VII. 1323.

Rogetur Sr Bartholomeus Michael, quod vadat ambassador ad Banum. 2.

Tres ambassatores mittantur ad regem Ungariae si venit ad Marinam, cum salario et familia tantis. 41, 42.

Acceptentur petita per ambassatorem comitis Michaelis de Branivdi. 34.

Responsio ordinata mitti ad regem Ungariae. 42, 49, 41, 43.

Quae comissa fuerunt ambassatoribus nostris in Sclavoniam, super requisitionibus factis per Banum a rege Ungariae missum. 27, 28, 110, 111, 112, 113, 114.

Mittatur una persona Zagrabiam pro novis indagandis. 126, 127.

Responsio facta Bano Mladino, quod recedat de super territorio Sibirici cum exercitu suo et interim mittat ad nos. 110.

Responsio facta Johani Bano Sclavoniae ad suam ambassatam. 142.

IX. 1325.

Litterae missae Neliptio Voivoda et Georgio Miconelich et filiis Curiaci, recomendando terras nostras eis et quod satisfaciant de damnis factis Tragurinis. 30.

Quae comissa fuerunt provisoribus nostris super petitionibus Bani missi a rege Ungariae et reformatore Regionis. 117.

X. 1326.

Scriptum fuit illis de Sybinico de novis Ungariae et de voluntate regis, quod videtur esse de habendo dominio civitatum et contrate, et quae super confederatione contrahenda cum Jadra, Sibirico et Tragurio nobis scripserunt filii condam Curiaci, comites de Corbaua, comes Georgius Miconelich et Neliptius comes Tinini, quod nobis placet, si videtur eis fore pro eorum bono; super alio novo capto de damnis eis illatis per comitem Georgium, mittatur una discreta persona. 32.

Sapientes electi super quodam secreto negotio Sclavoniae. 110.

Quae comissa fuerunt provisoribus super facto Scardonae. 112.

XI. 1328.

Respondeatur comiti Georgio pro duce, consiliariis et capita, super compromisso per eum et Sibinicensis facto in dominos Marcum Victuri, Marcum Secreto et Federicum Dandolo. 44.

Mittantur litterae vicepriori Lauranae et Crani Castellano Ostrovicae quod restituant partem quam habuerunt de robaria facta nostris fidelibus de Nona et comittatur factum ambassatoribus nostris. 83.

Mittantur II in Sclavoniam Jadram et Nonam et ad alias terras et tractetur de habendo Scardonam, et comes Sibinici spatri hec procuret. 93.

XII. 1329.

Respondeatur ambassatori regis Ungariae circa id quod alias responsum fuit de terris Dalmatiae. 46.

XIII. 1330.

Rescribatur regi Roberto, quod nos parati sumus regem Ungariae traducere ad partes Apuliae cum nostris galeis, et dicto regi Ungariae etiam scribatur. 30, 31.

XIV. 1331.

Responsio facta ambassatori regis Ungariae, super oblatione facta alias sibi de galeis, dicendo tamen quod ab equis navigia non habemus. 31.

XV. 1332.

Eligantur tres sapientes consulturi super facto mittendi ambassatam ad regem Ungariae et filium, pro isto adventu ad partes Sclavoniae etc. 47.

Pro adventu regis Ungariae et filii ad maritima, mittantur Segnam III ambassatores soleniter et conplura. 48.

Portent dona secum ad valorem librarum XXX grossorum. 48.

XVI. 1333.

Armetur una alia galea apud illam, quae armari debebat pro ambaſſatoribus ituris ad regem Ungariae. 9.

Regimen cum gubernatore ipsarum galearum committatur nostris ambaſſatoribus predictis plene. 12.

Super facto Budislavi Ugrignich respondeatur comitibus Jadrae Sibirici et Nonae, quod stamus firmi ad id quod eis scripsimus super dicto facto etc. 12.

Scribatur super facto viceprioris Auranae domine Elenae et Gregorio filii bani Pauli etc. 64.

XIX. 1340.

Quod comiti Nelipcio concedatur licentia extrahendi de Venetia arma. 21.

Quod sapientibus alias electis comitatur factum Scardonae. 37.

XX. 1342.

Quod Sr Marinus Veniero ambaſſator in Sclavonia redire debeat. 29.

Quod Marcus Zanno mittatur in Sclavoniam. 32.

XXI. 1343.

Quomodo scriptum fuit domino regi Ungariae de armandis galeis que matrem eius socient in Apuliam. 40.

XXV. 1349.

Quid scriptum fuerit responsum ad literas domini regis Ungariae. 9.

Quid scriptum fuit regi Ungariae super facto treuguae. 29.

Et insuper quid commissum fuit ambaſſatori ad regem Ungariae. 32.

Quid responsum fuit regi Ungariae super transitu quem petebat facere in Siciliam. 50.

Quid commissum fuit ambaſſatori ad regem Ungariae, si vellet transire in Apuliam. 55.

Sindicatus ambassadae ad regem Ungariae. 55.

XXVI. 1350.

Quid scriptum fuit regi Ungariae, reginae eius matri, et duci Stephano pro damnaificationis nostris etc. 6.

Quid scriptum et responsum fuit regi Ungariae super facto galee transmittendae Segnam. 10.

Occasione novitatum factarum nostris mercatoribus in Apulia et fidelibus Sclavoniae per gentes regis Ungariae, missus unus notarius ad regem Ungariae. 24.

Quid scriptum fuit reginae Ungariae pro emenda damnorum factorum fidelibus Sclavoniae. 28.

Et similis litera facta domino duci Stefano pro eodem facto. 28.

Responsio quaedam facta ad literas dominae reginae Ungariae. 41.

Responsio quaedam facta domino regi Ungariae, per literas ad literas domini regis predicti. 55.

Responsio quaedam facta Bernardo notario super dictis factis tunc apud regem existenti. 55.

Responsio quaedam facta ad quandam literam dominae reginae Ungariae. 70.

XXVII. 1354.

Declaratio quaedam expendendi de domine montis pro guerra regis Ungariae. 39.

Nuncius unus missus ad regem pro literis fidantiae etc. 44.

Sindici ad regem Ungariae. 73.

Procurent apud regem id boni quod poterint, pro relaxatione nepotis et filiae olim comitis Pauli. 73.

XXVIII. 1357.

Responsio quaedam facta ambasatori regis Ungariae, de responsione facta per Patriarcham Aquilegensem pro facto chamathe etc. 34.

Et aliquot subsequentes partes factae pro dicto facto Chamathe corporum sanctorum etc. 34.

Ad requisitionem dictorum ambassatorum dominus Canis inclusus fuit in pace etc. 34.

XXIX. 1359.

Unus notarius Curiae missus ad partes Sclavoniae cum literis regis Ungariae pro observatione pacis etc. 24.

Comissio facta Bartholo Vesio memoriae faciendae domino regi Ungariae de facto cast. mare. etc. 29.

Unus notarius missus ad regem Ungariae pro facto damnificatorum per Ungaros in Treuisanis etc. 88.

XXX. 1361.

Libertas concessa domino consiliariis et sapientibus Ungariae providendi super trentesimo accepto per Arbenses uni navigio nostrorum, honerato in Segna lignamine etc. 6.

Quid scriptum et mandatum rectoribus Treuisanis et Cenetensibus pro gente regis Ungariae, transitura et itura ad dominum Papam etc. 103.

Indicis lib II. fol. 101.

XXXV. 1375—77.

Responsio fienda ambassatori domini regis Ungariae, pro requisitione transitus gentis suae iturae in provicium ecclesiae. 107.

Complaceatur domino Voyvodae, quod conduceatur Barutum cum una nostra galea. 109.

Dicatur domino Voyvodae, quod faciemus ipsum conduci Barutum vel in Alexandriam cum galeis nostris. 118.

Donentur domino Voyvodae una pulchra cultra et duo linteamina, alias parata pro adventu domini Papae et duo caratelli monavaxie. 120.

Galea Sr Andreae Dandulo conducat dominum Voyvodam ad Zaffum. 120.

XXXVI. 1377—1381.

Captum de mittendo unum ambassatorem ad dominum regem Hungariae. 6.

Et Terminus recedendi. 11.

XXXVII. 1381—82.

Pro honorando dominum Episcopum Zagrabiensem possint expendi usque ad ducatos CC. 12.

Comissio dominorum Leonardi Dandulo et Fantini Georgio militum ambasatorum ad dominum regem Hungariae. 18.

Responsio facta Prothonotario domini regis Hungariae, super requisitione solutionem certae reparationis pecuniae. 51.

Concessum domino Episcopo Yzagrabiensi posse armare in Venecia unam galeam. 68.

Responsio facta ambassatori domini regis Hungariae de complacendo sibi. 78.

Quaedam responsio facta per literas domino regi Hungariae. 89.

Responsio facta ad ultimum capitulum ambaxiationis domini regis Hungariae. 113.

Captum de supersedendo in mittendo ambaxiationem ad Reginam Hungariae. 116.

Fiant duo solennes Ambassatores ad dominas Reginas Hungariae. 120.

Absolutio nobilis viri S. Marci Geno a dicta ambaxiatione. 120, 124, 125.

Ambaxiatores ituri ad dominas Reginas Hungariae habeant unum interpretaem. 125.

XXXVIII. 1382—84.

Comissio suprafatorum ambaxiatorum. 4.

Responsio facta cuidam ambaxiatori Hungariae. 5.

Quid comissum fuit ambassatoribus nostris ituris in Hungariam de facto lige. 27.

Mittatur unus ambaxator in Hungariam, ad accipiendum sacramentum, sicut formam pacis. 37, 45, 46.

Forma comissionis datae nobili viro Sr Saraceno Dandulo, eunti ambaxatori in Hungariam. 53.

Quid sibi scriptum fuit super facto ligae. 60.

Item alia responsio missa praedicto ambaxatori super facto praedicto. 78.

Concessum domino Episcopo Isagrabiensi, posse armari unam galeam hic, pro eundo ad sanctum sepulcrum. 112.

Responsio fienda ambaxiatoribus reginalis majestatis Hungariae. 138.

Quaedam partes positae et non captae, pro facto raminis cuiusdam Petri Yuanus Ragusei. 139.

Pars capta pro dando responsionem reginali majestati Hungariae super facto raminis dicti Petri. 140.

XXXIX. 1334.

Quid fuit responsum f. d. b. per Sr Carolum Geno etc. 37.

Quod per collegium dom. consili. cap. sap. consilii et sap. ordinum possit mitti unus sufficiens nuntius ad partes Hungariae pro habendo responsionem super hiis, quae scripta fuerunt Francisco de Bernardo. 52, 53.

Missio dicti nuncii in Hungariam. 53.

Quid per collegium ducis consiliariorum, capitum, sapientum consilii et ordinum et provisorum comunis possit tractari cum Johanne Portinari super facto raminis. 54.

Quod pro liberatione Sr Jacobi Contarino, possit mitti unus sufficiens notarius in Hungariam et pro aliis ibi contentis. 67.

Quod eligantur duo ambaxiatores ituri in Hungariam. 73.

Quod respondeatur ambaxiatori reginalis majestatis Hungariae super facto raminis condan Petri de Juannus, quod volumus stare juri. 98.

XL. 1385—89.

Complaceatur domino Stefano condam Dionisij Voyvodae, magistro Agazonum posse armare in Venecia unam galeam. 36.

Complaceatur domino Demetrio electo Nitriensi pro Episcopatu Vesprimiensi de scribendo pro eo in Curia romana. 86.

Et pro dicto domino Demetrio complaceatur et domino regi ac dominae Reginae Hungariae in scribendo ut dictum est. 87.

Mittatur ad dominum regem Hungariae unus noster nuncius ad notificandum sibi etc. 147.

PROVISORES NOSTRI MISSI

Ad partes Slavoniae et terrae Dalmatiae.

Indicis lib. I. fol. 112. 113.

V. 1317.

Ambassatores eligendi ad eundem in Slavoniam sint cum conditionibus Sr Marci Victuri 148, 149.

VI. 1320.

Electi ambasciatores mittendi ad accipiendum terram Sibinici habeant pro quolibet libras L in mense et sint ad expensas ambasciatorum grossi XVIII, consilium ambasciatorum grossi XVIII; est in fracto in rubrica ambasciatorum ad cartam. 89.

Duo solennes ambasciatores mittantur ad banum Mladinum et comitem Federicum, pro tractando concordiam inter eos habituri & XL grossorum pro quolibet. 64.

VII. 1322.

Rogetur Sr Bartholomeus Michiel quod vadat ad banum. 2.

Mittatur lignum Galli in Sclavoniam et paga illius et cet. et eligantur sapientes aliquot. 14.

Quinque electi ad eundum in Sclavoniam et salarium eorum. 15.

Quod sint tantum quatuor et si erit discordia inter eos requirant etc. et magna libertas eis data. 33.

Comissa ambassata nostris missis in Sclavoniam super requisitionibus factis per banum Micolam missum a rege Ungariae. 27, 110, 111, 112.

Mittatur paga soldatis nostris Sclavoniae etc. 46.

Quae fuerunt nostris ambasatoribus comissa dicenda bano Mladino super factis Sibirici. 33.

Soldati Sibirici et Tragurii redeant. 44.

Scribatur provisoribus super iniuria facta per illos de Braza, reliquamus in eorum arbitrio etc. 26.

Armatae fuerunt in Sclavonia galeae sex. 44, 46.

Mittantur II ambassatores in Sclavoniam, et quae fuerunt eis comisse. 105, 107, 120, 124.

Responsio facta ambasatoribus nostris Sclavoniae. 140, 141.

Mandetur comiti hujus ligni, quod positis interra ambasatoribus Marchiae, vadat Sybincum et Tragurum, acturus quae dicent nostri provisores. 15, 17-

VIII. 1324.

Sapientes electi super facto Clissae. 29.

IX. 1325.

Tractatores missi Tragurium, scilicet Sr Bartholomeus Michiel, Marinus Maurocenus etc. 65.

Responsio facta comiti Sibirici Sr Johani Marino Georgio. 104, 106.

Acceptetur oblatio facta per Syndicum Scardonae. 113.

Qualiter responsum fuit comiti Sibirici quod volumus dare plus libras X mille pro habendo castro Scardonae. 113.

Responsio facta sindaco nobilium et populi Scardonae super oblatione civitatis et castri. 113.

Tres provisores missi ad partes Sclavoniae cum salario tanto et conditionibus, quibus iverunt Sr Bartholomeus Michiel, Justinus Justiniani et Jacobus Gradonigo et eligantur quinque sapientes ad providendum super commissis. 116.

Non vadant provisores in Sclavoniam et satisfaciant expensis, quas fecissent accipiendo res in comuni. 118.

XI. 1328.

Sr Marcus Justinianus ambassator noster in Sclavonia redeat. 29.

Ambassadoribus missis in Sclavoniam commissum fuit negotium praedae factae Nonensibus per priorem Lauranum et castellanum Ostrovizae. 83.

Item quod examinent de tempore quo per Jadreses tenentur occupatae terrae Nonensium 83.

Examinent etiam negotium fidejussionis factae per Sclavostum de Posederna. 83.

Factum insuper extrinsecorum de Nona reducendorum in civitatem. 83.

Duo ambassatores mittantur in Sclavoniam, qui primo vadant Jadram pro sibi commissis de inde ad alteras terras, ubi tractent de habendo Scardonam et comes Sibirici specialiter hoc procuret. 93.

Scribatur priori Lauranae super derobatione per gentem suam facta nostris de Nona. 93.

XII. 1329.

Ambassatores nostri vadant ad interponendum concordium inter comitem Fredericum et comitem de Duyno. 5.

Scribatur nostris ambassatoribus Sclavoniae, quod habeant recomendata negotia episcopi Scardonae. 9.

Sapientes electi super factis literarum nostrorum ambassatorum Sclavoniae. 22, 23, 24, 25, 99.

Provisio eorum responsionis fiendae ambassatoribus dictarum terrarum. 111.

Examinentur jura partium super quaestionibus vertentibus inter comunia Sibirici et Tragurii. 39.

XIII. 1330.

Sapientes eligantur super literis Sclavoniae suum daturi consilium. 5, 77, 79

XIV. 1331.

Mittantur provisores ad partes Sclavoniae, ad terras Sibirici Tragurii et Spalati. 10 II.

De eo quod comites nostri Sclavoniae exigent de fallitis galearum nostrarum armatarum in ipsis terris, habeant grossum I pro libra. 10.

Quid debent facere provisores, si non fiat satisfactio illis de Sibirico. 10.

Habeant ipsi provisores libras CC. pro quolibet de salario in mense et possint providere expensatori usque grossos IIII parum in die. 39, 40.

Provisa super ambassata Nonensium plurium capitulorum. 64, 65.

Comes Curzurae possit extrahere hinc et conducere facere illuc quaedam arma. 75.

XV. 1332.

Quae scripta sunt Sr Andreo Baseio ambassatori nostro super tractatu habito cum Budislauo Vgri-gnich. 62.

Super facto Scardonae scribatur quod occasione rumorum de adventu regis Ungariae non videtur de intromittendo factum ad praesens. 62.

Quae scripta fuerunt comitibus Corbaviae au-

per oblatione per eos facta nostro ambasatori, quod
assistant Nonensibus et super facto Budislavi. 62.

XVI. 1333.

Armetur I galea cum qua vadant nostri ambasatores ituri ad filium regis Ungariae. 5, 21.

XXIV. 1345.

Cum Sr Nicolo Pisani electus esset provisor ad partes Sclavoniae et paucis diebus ante habuisset gratiam a domino, posse ire cum galea Omorte et Petrus ad Delfinium Vien. cum, quod peteret absolvi occasione praedicta de eundo provisor, posita fuit pars in Regimine, utrum deberet a dicta causa esse excusatus vel non, captum de sic. 7.

XXVI. 1350.

Quid commissum fuit provisoribus ituris ad partes Sclavoniae pro facto transitus regis Ungariae in Apuliam. 25.

Revocatum de mittendis provisoribus in Sclavoniam pro tunc propter novitates regis Ungariae, quae cessabant. 34.

Cum aliqui provissores per consilium sapientum XXV missi fuerint ad partes Sclavoniae et dicatur quod comune patitur damnum, quod dacium Salis Pagi fraudatur, per consilium rogatorum commissum fuit dictis provisoribus providere. 59.

DULCIGNUM. ANTIBARUM ET BUDUA.

Indicis lib. III. fol. 16.

XLVII. 1405—8.

Scribatur nostris rectoribus Scutari, Dulcigni et alior locorum nostrorum Albaniae, procurent libera-

tionem nobilium virorum Sr Thomae Dandulo et Sr Marini Victurei captorum per Balsam Stracimiri. 111.

Talea data Nicolao de Antibari, quod recessit a nostro soldo et jure ad Balsam. 118.

Responsio data oratoribus domini Despoti, dominae Marre et comitis Nichete pro factis Albaniae cum Balsa. 145.

ALBANIA.

Indicis lib. III. fol. 17.

XLIX. 1411—13.

Rectores Dulcigni decreto de actibus et sententiis factis tempore dominorum Georgii Stracimir et Balsae dominio se non impediunt. 89.

DURACHIUM ET AVALONA.

Indicis lib. III. fol. 139. 140.

XLII. 1391—94.

Quod comes Nicheta possit facere construi ad caput de Lemelie unum castrum. 105.

Quaedam pars posita et capta super facto castri domini Radize Cernoye, ad quam ire debet capitaneus Culphy. 106.

Quid provisum fuit de domino Cursacho, marito dominae Voislava, sororis condam domini Georgii. 106.

Quid responsum fuit domino Volcho de Brancho ad factum coronae et cercellorum perlarum, quae et qua sunt apud castellanum nostrum Durachii. 128.

XLIII. 1394—7.

Responsio ad factum uxoris condam Cursachi sororis condam domini Durachii et provisionis quam petit. 4.

Concessum dominae Voyslave sorori condam domini Georgii Topie, posse matrimonialiter copulari Pregono Duchayno. 16.

XLIV. 1397—9.

Ematur una domus pro habitatione dominae Voyslave sororis condam ducis Georgii Thobiae. 64.

XLV. 1400—1.

Dominus Avalonae, si oprimeretur a turchis, possit ascendere super nostris galeis et conduci ad terras et loca nostra. 29.

Corona et cercelli, qui fuerunt domini Georgii Tobiae, mittantur Venetias per baiulum Durachii. 38

Responsiones factae ambasiatori Constantini et ducissae Helenae, existentium in Durachio. 96.

XLVI. 1402—5.

Responsio facta ambassatori comitis Nichete ad quinque capitula. 142, 143.

LXIX. 1411—13.

Responsiones factae cuidam Calogero, nuncio et ambasiatori domini Avalonae, ad certa capitula porrecta. 106.

CULFI CUSTODIA.

Indicis lib. II. fol. 114.

XXXV. 1375—77.

Quid scriptum fuit capitaneo Culphy pro creditoribus Jurae de Balse. 82.

XL. 1385—89.

Unus ambaxiator domini regis Rassiae possit
tsuari super galea Culphy et conduci ad Braciam. 64.
Guidotus Plato, qui mittitur ad partes Rassiae. 66.

CONSTANTINOPOLIS.

Indicis lib. II.

XXXV. 1375—77.

Responsio facta domine Helisabette Imperatrici
Romaniae super facto sui depositi. 133.

TURCHI ET TURCHIA.

Indicis lib. III. fol. 124, 182.

XLIX. 1411—13.

Comissio nob. viro Sr Jacobo Trevisano amba-
siatori ad dominum Turchorum.

Indicis lib. IV. fol. 171.

L. 1413.

Comissio nobilis viri Sr Francisci Fuscharensis
baiuli Constantinopolitani, ituri ambassatori ad Tur-
chum. 130.

II. АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:
„Секрета Конзилій Рогаторумъ“.

Ови рукописи садржавају у себи тайна дела и заключени властелскогъ одбора, кои се звао: „саветъ умољны' или Сенатъ“, одъ године 1345 до 1481-ве; али е редъ овы' дела прекнутъ, тако да нема у овимъ књигама ништа одъ године 1348 до 1401, връ су многе одъ ты књига' нестале изъ млетачкогъ архива, но неке нашле су се опетъ, и садъ су у цес. кр. дворскомъ архиву у Бечу, и у знаменитой збирки рукописа' млетачкогъ благородника навалера Циконѣ, али ове я ни самъ могао збогъ краткости времена видити. У Млетачкомъ архиву остала су свега тридесетъ и три велика фоліянта, писана на пергаменту, одъ овы' прва три најстарія особито су означена словима и броввима, и то:

Првы' са А, I. другы' са В, II. а трећи са Е, III. Одъ овы' нема у архиву показатељ илити индексъ, зато самъ морао изъ самы' фоліянта вадити, што е за нашу исторію я заводити у мой списакъ.

Одъ осталы' тридесетъ, кои су броввима одъ I до XXX означени, има индексъ у две части; у

I-вой части налазе се заведена акта изъ I до XI-тогъ фоліянта, а одъ године 1401 до 1429-те.

У II-гой части акта изъ XII-тогъ до XXX-тогъ фоліянта, а одъ године 1431-ве до 1481-ве.

II. ACTA,

quae reperiuntur in codicibus dictis:
„**Secreta Consilii rogatorum**“.

In his codicibus reperiuntur acta et conclusiones secretae selecti consilii nobilium, alias dicti: „consilium rogatorum seu Senatus“, ab anno 1345-to usque ad annum 1481-mum, serie autem interrupta, ita ut ab anno 1348 usque ad annum 1401 nihil in his manuscriptis reperiatur; nam plures ex hisce codicibus ex archivo Veneto ablati fuere, quorum tamen nonnulli iterum reperti exstant nunc partim Viennae in Archivo caesareo-regio aulico, partim vero in magna collectione codicum manuscriptorum nobilis Veneti equitis Cicogna, quos ob brevitatem temporis inspicere non erat nobis permissum. In archivo Veneto adsunt de his codicibus triginta tres libri, scripti in membrana in folio maximo. Hi dividuntur in duas series, antiquiorem, quae habet codices tres notatos pro se litteris et numeris ut hic sequitur; et quidem primum notatum: A, I; secundum: B, II; et tertium: E, III. Tres isti codices non habent indicem, debuimus itaque ex ipsis originalibus exquirere et in nostro elencho adnotare ea, quae reperimus ad nostrum scopum spectantia. Reliquorum triginta codicum, qui distincti sunt numeris ab I usque XXX, adest index in duabus partibus, in cuius parte

I-ma enumerata sunt acta quae reperiuntur in codicibus ab I-mo usque XI-mum, et ab anno 1401 usque annum 1429-num; in parte autem

II-da acta ex codicis libro XII-mo usque librum XXX-mum, seu ab anno 1431-mo usque annum 1481-mum.

EX SECRETIS ROGATORUM,

Libro I-mo seu A.

Litterae regi Andrae Hungariae, de die 8 Novemb. 1345.

Capta de comite Gregorio d. 30 Aug. 1345.

— de comite Barthole de Vegla et comite Duymo; die eodem.

— de mittendo nuncium ad banum Bossinae d. 22 Febr. 1345.

— de Gregorio et Budislavo comitibus Corbaviae, d. 22 Febr. 1345.

— de ambaxata domini regis Serviae; die eodem.

— de sapientibus Slavoniae et Unionis contra turchum. d. 27 Nov. 1345.

— de mittendis nunciis ad insulas et civitates Slavoniae: Spaletum, Sybenicum etc. die 25 Marcii 1346.

— Responsio ambassatori bani Bossinae in facto regis Hungariae d. 18 Aprilis 1346. ch. 38.

— Scribatur bano Bossinae. d. 26 August 1346 ch. 52.

— Examinatis capitulis ambaxatae bani Bossinae respondeatur etc. d. 4 Sept. 1346. ch. 53.

— Quod comes Gregorius Churiachi etc. 4 Sept. 1346. ch. 54.

— Quoniam banus Bossinae videtur exercitum congregare contra Maladinum. d. 22 Sept. 1346. ch. 55.

— Cum in responsione facta Heliae ambaxatori bani Bossinae. d. 26 Sept. 1346. ch. 55.

— Quod notificetur Nicolino misso ad banum Bossinae d. 11 Octob. 1346. ch. 57.

— Respondeatur Nicholino ad litteras, quasscribit de domino bano Bossinae. d. 28. Octob. 1346. ch. 58.

Capta. Quoniam per capitaneum terrae scribatur. Die 7 Novembris 1346. ch. 60.

—— Quod scribatur domino bano Bossinae. die eodem. ch. 61.

—— Quod scribatur Nicolino notario die 7 Novemb. 1346. ch. 62.

—— Examinatis litteris Nicholini notarii. d. 7 Novembr. 1346. ch. 63.

—— Scribatur domino Helyae, quod recepimus litteras continentes responsum Bani d. 11 Januarii. 1347. ch. 69.

—— Examinatis ambaxatis comitum Gregorii Ostrovicae et Mladeni etc. d. 8 Martii 1347. ch. 73.

—— Cum multum comuae nostrum sit obligatum — Domino Helye. d. 2 Aprilis 1347. ch. 74.

Ex libro II seu B.

Capta. Cum comes Paulus etc. d. 16 Maii 1348. ch. 7.

—— Quia facit pro nobis habere castra Clisii et Scardonaе etc. d. 6 Junii 1348. ch. 10.

Ex libro III seu E.

—— Non mittatur nuncius ad d. regem Raxiae. ch. 15.

—— Responsio facta ambassatori regis Bossinae. ch. 59.

Capta: cum civitas Durachii etc. ch. 74.

—— Responsio comiti Johanni Segniae in facto ligae cum rege Hungariae contra Turchos. 81.

—— Responsio ambaxatori domini Avalonae. 81.

—— Ambasiata bani Johanni. d. 27 Juni 1393. ch. 82.

—— Propter homicidium commissum in persona Cur-sachii capitaneus Culphy vadat Durachium. ch. 89.

—— Responsio Episcopo Scutarino. ch. 91.

—— Responsio regi Hungariae de auxilio petito contra Turchos. ch. 94, 95.

Capta Responsio ad Imperatorem Constantinopolis; die 24 Julii 1394. ch. 94.

— **Provisio pro factis Croye. ch. 95.**

— **Responsio Imperatori Constantinopolis. ch. 102.**

— **Non concessum nuncio apostolico praedicare crucem contra Turchos. ch. 102.**

— **Pro facto Croye nuncius ad Constantinum. ch. 105.**

— **Tractatus cum rege Hungariae contra Turchos ch. 107, 108, 109.**

— **Responsio Imperatori Constantinopolis. ch. 120.**

— **Responsio Catarinis. ch. 121.**

— **Intromissio civitatis Scutari et Drivasti datae nobis a Georgio Stracimir. ch. 123.**

— **Responsio ambassiatori regis Hungariae, de bello contra Turchos. d. 11 Aprilis 1396. in ch. 127.**

Capta de novitatibus Hungariae. Die 16 Decemb. 1396. ch. 134.

Capta scribatur rectoribus in Buda; et respondeatur regi Romanorum et Boemiae. ch. 135.

Capta de rege Hungariae. Die 27 Dec. 1396. ch. 136.

— **Comissio ambassatoribus ituris ad regem Hungariae in Segniam. d. 7 Aprilis 1397. ch. 145.**

RASCIAE REGNUM ET BOSSINAE ET PARTES ALBANIAE.

Ex Indicis lib I. ch. 84.

III. 1466.

Responsiones factae oratoribus domini Despotae filii condam comitis Lazari et dominae Helenae et Balsae Strazimiri. ch. 23.

Responsio facta ambasatori regis Ladislai et magnifici domini Creuoye, super requisitione facta de litteris Albaniae. ch. 25.

Alia responsio facta suprascriptis oratoribus super requisitione Budvae. ch. 27.

Respondeatur ambasatoribus dominae Helenae et Balsae Strazimiri, quod simus contenti ipsos recipere ad gratiam et dare sibi ducatos mille omni anno et locum Budvae donec erunt in nostra benevolentia et amore. ch. 51.

Cum poneretur quod postquam ambasatores praedicti nolebant acceptare nomine dominae et domini eorum supra scriptam oblationem eis factam, nisi unus rediret ad ipsos etc. ch. 51.

Collegium habeat libertatem tractandi et concludendi cotractum de securitate Albaniae. ch. 57.

Certae responsiones factae dominae Helenae Strazimir et Balsae euis filii et comissio nobili viro Sr Benedicto Contareni capitanei Scutari. ch. 137, 138.

Quid scriptum fuit d. Bened. Contarini capitaneo Scutari super facto pacis cum domina Helena Strazimiri. ch. 143, 144.

Collegium habeat libertatem tractandi de factis Albaniae et dominae Helenae et Balsae eius filii. ch. 144.

IV. 1409.

Deputentur dominae Helenae Stracimiri duo auditores de illis de Collegio. ch. 47.

Ordo datus auditoribus deputatis dominae Helenae in pertractando secum. ch. 54.

Forma concordii fiendi cum domina Helena Stracimiri. ch. 60.

V. 1412.

Responsio facta ambassatori magnifici domini Sandali, super excusatione sua quia ivit ad regem Hungariae, et super requisitione ducatorum XII mille et super recomendatione Balsae Stracimiri. ch. 16.

Responsio facta ambasatori Balsae Stracimiri super recomendatione et oblatione quam facit, petens ut sibi parcatur. ch. 16.

Dicatur ambasatori domini Sandali et Balsae Strac. quod velint expectare hic responsionem dominorum suorum super his, quae eis diximus; quia habita dicta responsione, faciemus de rebus eis gratis. ch. 20.

VI. 1414.

Responsio ambasatori d. ducis Cravoie, super recomendatione et oblatione quam facit, praesertim castri Dalmissii. ch. 49.

VIII. 1421.

Quid responsum fuit ad capitula domini comitis Sandali ad plurima et specialiter super facto Catari. ch. 7.

Quid responsum fuit ad capitula domini regis Raxiae, quaerentis habere ligam cum dominio. ch. 5.

Quid responsum fuit ad captiula Sandali, eius ambassatori. ch. 23.

Quid fuit responsum ambassatori domini despoti Stefani Raxiae etc. super factis Albaniae. ch. 29.

Quid responsum fuit ambasatori domini despoti ducis Rasciae, requirentis Scutari et alia loca Albaniae. ch. 48.

Item aliud responsum factum supradicto ambassatori, circa ea quae repostaverunt nostri deputati. ch. 50.

Quid captum fuit iterato de respondendo eodem ambassatori circa certam requisitionem factam per eum de novo. ch. 50.

Captum de intrando ad practicam cum ambassatore Despoti cum eo, quod terminabitur non petendo videre syndicatum vel libertatem quam habet. ch. 51.

Responsum factum suprafato ambassatori, circa ea quae practicaverunt et reportaverunt deputati. ch. 51.

Item aliud responsum factum eidem ambassatori circa ea quae retulerant deputati praedicti. ch. 52.

Item quid dictum fuit eidem ambassatori propter ea quae dixerat Sr Marco Barbadico, qui cum licentia domini visitavit eum. ch. 52.

Cum poneretur de respondendo eidem ambassatori, quod eramus contenti treugas inter dominum suum et dominium nostrum existentes prorogare, captum de non. ch. 52.

Cum poneretur quod dici deberet ambassatori suprascripto, quod quia dicebat non habere libertatem possendi elongare treugas nisi in illa forma, qua sunt et factae fuerunt per dominum suum cum provisoribus nostris, sumus contenti eas elongare usque ad diem octavum Junii ut ibi; et quia extunc erat captum, quod mitti debeat ad praesentiam domini Despoti nobilis vir Sr Jacobus Dandulo, qui erat deinde in ambassata etc. ut ibi, non captum. ch. 53.

Captum quod responderetur ambassatori praedicto, quod quia dicebat non habere libertatem possendi elongare treugas nisi in forma ut ibi, deliberavimus mittere ad praesentiam domini sui unum am-

basiatorem per modos ibi notatos; et quia extunc esset captum quod mitti deberet ad praesentiam dicti domini Despoti nob. vir Sr Jacobus Dandulo, providendo de donis, ut ibi. ch. 53.

Cum poneretur de respondendo ambassatori Vajvodae Sandali super factis Catari etc. denariorum requisitorum, positis pluribus partibus captum fuit ut ibi. ch. 53.

Rogetur iidem ambasator pro liberatione quatuor Catarinorum, quos habet captos dominus suus. ch. 53.

Dictis ambassatoribus dari debeat de denariis restantibus de quarta quae exigitur, ut ibi. ch. 53.

Quid scriptum fuit domino regi Bossinae et responsum litteris suis, quibus significat promissa hinc inde non fore postponenda. ch. 158.

IX. 1425.

Responsio facta ambassatoribus domini Sandali ad exposita per eos. ch. 32.

Quid fuit responsum ambassatoribus domini Georgii de Vulcho, nepotis domini despoti Rassiae ad exposita per eos. ch. 34.

Captum quod vadat ad praesentiam domini Georgii praedicti Sr Franciscus Quirino capitaneus partium Albaniae cum commissione ibi notata. ch. 37.

XI. 1429.

Quid responsum fuit ambassatoribus domini regis Bossinae, super requisitionae eidem factae per dominum regem Hungariae et dominum Teucrorum, ut rumpat contra dominium. ch. 130.

Aliud responsum factum suprascriptis ambassatoribus non bene se contentatibus de primo responso habito et de novo requirentibus mutuo ducatorum XXXII mille pro redimendo aliqua sua loca de manibus turchorum. ch. 132.

REX RASSIÆ ET BOSSINÆ.

Ex Indicis lib. II. charta 97.

XIV. 1436.

Quid responsum fuit oratoribus comitis Stefani nepotis condam Sandali, qui petierunt sibi dari Catarum. ch. 195.

Quid responsum fuit oratori despoti Rassiae, qui petit sibi dari Dulcignum. ch. 196.

XV. 1439.

Quid responsum fuit oratori domini despoti Rassiae circa requisita per eos parte dicti domini tam de loco Dulcigni quam de aliis. ch. 7.

Pro adventu domini despoti Rassiae venturi in Foro-Julium scriptum locumtenenti, quod acceptet et honoret eum per modum ut ibi et captum quod mittantur ad eum visitandum II ambassiatores ch. 24.

Quid responsum fuit cancellario dicti domini, circa requisitionem quam fecit de galeis et navigiis quae conducant illum in Albaniam. ch. 26.

Quid responsum fuit oratori dicti domini, circa petitionem quam fecit de loco Dulcigni, et ambasiatam, quam requirit mitti ad turchum. ch. 27.

Quid responsum fuit oratoribus domini Stefani magni vayvodae Bossinae ad plura exposita per eos. ch. 42.

Quid responsum fuit Jacobo Testa de Tragurio ad aliqua quae exposuit Restoie camerarius domini regis Bossinae, circa requisitionem quam facit, ut idem Rex mittere possit havere suum ad aliquam terram dominii et venire personaliter; et ultra hoc offert illud regnum dominio. ch. 113.

Captum quod responsio deliberata fieri ambassatoribus comitis Stefani, differatur ad diem ibi notatum. ch. 115.

Quid responsum fuit ambassatoribus domini regis ad plurima exposita per eos parte dicti domini. ch. 117.

Captum quod fiat responsio ambassatoribus praedicti comitis Stefani, sicut deliberatum fuit. ch. 117.

Quid responsum fuit eisdem ambassatoribus comitis supradicti, circa oblationem quam uterque eorum fecit, velle esse cum dominio contra dictum comitem. ch. 117.

Quid responsum fuit ambassatoribus domini regis Bossinae, circa intelligentiam quam obtulerunt ipsum dominum regem habere velle cum dominio, contra comitem Stefanum. ch. 118.

Comissio data Sr Marco Geno militi, ituro ad partes Albaniae, pro practicanando inter cetera cum comite Stefano super negotiis ibi notatis. ch. 124.

Propter aliqua exposita dominio per ambassationem dicti comitis, captum quod possit scribi praedicto Sr Marco et Sr Ludovico Lauredano capitaneo Culphy, ut ibi. ch. 125.

Scriptum praedictis Sr Marco et Sr Aluixio ac comiti Catari, quod in practica quam habebunt cum comite Stefano, procurent habere totam Zentam inferiorem, Drivastum et Jurassevichios. ch. 125.

Quid scriptum fuit praedictis circa aliqua partita, quae proponere habent dicto comiti Stefano, et modos quos habent servare. ch. 129.

Aliud super huiusmodi materia. ch. 132.

Captum de dando cuidam comiti Johanni, qui se offert ire Catarum et esse contra comitem Stefanum, ducatos XXV, pro eius accessu, et scriptum superscriptis capitaneis Culfi, comiti Catari et Sr Marco Geno, quod sibi provideatur de mense in mensem. ch. 132.

XVI. 1448.

Quid responsum fuit oratoribus comitis Stefani vaivodae Bossinae, ad ea quae exposuerunt. ch. 12.

Captum de respondendo cum benevolis verbis oratori Serenissimi domini regis Bossinae, circa factum Polizze et Dalmisse et similiter cuidam ambassatori comitis Mathiconis. ch. 92.

Quid scriptum fuit domino despoto Rassiae, propter certas innovationes factas in Zenta superiori nomine suo. ch. 140.

Quid responsum fuit Spectabili Paulo de Jayce cancellario et oratori Serenissimi domini regis Bossinae, ad aliqua exposita per eum nomine dicti regis. ch. 152.

Quid responsum fuit cuidam oratori Illustris domini despoti Rassiae, petentibus sibi restitui quaedam loca etc. ch. 180.

Quid responsum fuit oratoribus domini despoti Rassiae, circa requisitionem locorum, quos petunt. ch. 187.

Captum de eligendo unum ambassatorem ad praedictum despota, cum conditionibus ut ibi. ch. 187.

Captum quod differatur electio dicti ambassatoris et mittatur Johannes de Requandatis ad ipsos oratores despota. ch. 187.

Item captum quod suspendatur de eligendo dictum oratorem. ch. 189.

Quid scriptum fuit illustri domino despoto Rassiae, circa responsiones factas oratoribus suis. ch. 191.

Quid responsum fuit oratoribus magnifici domini Stefani, magni vayvodae Bossinae, pro deveniendo ad concordiam secum. ch. 193.

Quid responsum fuit oratoribus suprascripti comitis Stefani ad ea quae exposuerunt. ch. 215.

XVII. 1446.

Quid responsum fuit oratoribus Serenissimi domini regis Bossinae, ad ea quae exposuerunt super factis Narentae; — item quod provideretur, quod mercatores Veneti conversarentur in regno suo; item quod dominium se interponeret pro concordio suo cum Teucro; item quod loca quae tenet banus Pircus sint de jurisdictione regni sui. ch. 7.

XVIII. 1448.

Quid responsum fuit oratoribus Serenissimi domini regis Bossinae, circa factum comitis Stefani, qui quaerit creari ducha Spaleti, et circa factum bani Pirchi, qui vult dare medietatem sui banatus Ungariae; et pro sale Narente. ch. 82.

Quid responsum fuit oratoribus domini despote Rassiae, circa restitutionem per nos fiendam locorum Antibari, Budvae et Drivasti. ch. 181.

Quid responsum fuit oratoribus comitis Stefani rayvodae Bossinae, ad ea quae exposuerunt. ch. 181

XIX. 1460.

Responsum datum oratoribus Serenissimi domini regis Bossinae, ad exposita per eos, et legationem mittendam ad Teucrum. ch. 55.

Quid responsum fuit oratori magni comitis Stefani pro subsidio contra Raguseos. ch. 60.

Responsio facta oratoribus ducis Stefani, petentibus provideri, ut propter discordiam Ragusiensium mare reddatur tutum. ch. 61.

Responsum datum oratoribus illustris domini ducis Stefani, ad ea quae exposuerunt de Raguseis, et iusta ac passagio suo. ch. 79.

Cum poneretur de respondendo oratori illustris domini ducis Stefani circa factum Ragusii, nihil captum fuit. ch. 91.

Quid captum fuit de respondendo eisdem oratoribus in materia praedicta. ch. 91.

Quid captum fuit de respondendo eisdem in materia eadem. ch. 101.

Responsum datum oratori illustris domini ducis Stefani in materia Ragusii. ch. 126, 130.

Quid responsum fuit oratori Serenissimi domini regis Bossinae, ac filii illustris domini ducis Stefani in factis Crainae et Narentae. ch. 144.

Comissio Sr Caroli Mauroceno ad Serenissimum dominum regem Bossinae. ch. 150.

Respondeatur per collegium oratoribus illustris comitis Ciliae et illustris domini ducis Stefani. ch. 152.

XXI. 1460.

De oratore eligendo ad regem Bossinae, pro obitu patris et successione sui. ch. 54.

SCLAVONIA IN GENERE.

Ex indicis libro I. ch. 88.

I. 1401.

Responsio ambasatori domini Creuoye de Bossina, ut non velimus dare auxilium suis inimicis de Spaleto, qui acceperant sibi locum suum Almissi. ch. 46.

Responsio oratori domini regis Bossinae ad factum fortalitii, quod vult extruere ad marinum etc. ch. 57.

II. 1404.

Responsio ambasatori domini Creuoye, super requisitione duorum corporum galearum. ch. 100.

Responsio facta ambasatori comunitatis Catari, volentis se subicere nostro dominio. ch. 134.

Responsio facta oratoribus Creuoye, super factis Catari, et si volumus exire de locis nostris Dulcigni, Budvae, Antivari. ch. 147.

III. 1406.

Responsio facta ambassatori domini regis Ladislai et magnifici Creuoie, super requisitione facta de terris Albaniae. ch. 25.

Alia responsio iisdem super requisitione Budvae. ch. 27.

Ambasiatoribus Creuoye deputentur auditores ch. 83.

IV. 1409.

Responsio ambasiatori Catari. ch. 4.

Responsio facta archiepiscopo Spalati, ambasatori domini Creuoye, offerentis se velle interponere inter dominum regem Ungariae et nostrum dominium, super discordia et factis Spaleti et aliis. ch. 111.

Respondeatur ambasiatori Catari, quod aliqua capitula eorum non sunt conformia nostrae intentioni etc. ch. 158.

Respondeatur ambasiatori magnifici domini Sandali, quod sumus contenti complacere sibi de nostris galeis, pro conducendo fratrem suum in Apuleam etc. ch. 175.

Respondeatur ambasatori domini Sandali super factis Catari. ch. 176.

V. 1412.

Possit concludi pax cum ambassatore domini Sandali, nomine Balsae Stracimiri secundum conditiones alias captas. ch. 85

Quid responsum fuit ambasatori domini Creuoye, petenti subsidium pro recuperando terram Spalati. ch. 150.

Respondeatur ambasatori domini Creuoye, quod displicet nobis, quod dominus rex Ungariae faciat aliquas novitates contra dominium suum etc. ch. 163.

Responsio ambasatori comunitatis Catari ad novitates, quae sibi inferuntur per dominum Sandali et Balsam Stracimiri etc. ch. 185.

VII. 1418.

Captum de acceptando dominium et gubernationem civitatis Catari, cum conditionibus ibi notatis. ch. 93, 138, 139, 140.

Quid responsum fuit Johani de Lusa apud Catarum. ch. 148.

Quid responsum fuit ambassatori comunitatis Albonae, missis ad submittendam dictam comunitatem sub obedientia domini. ch. 165, 166.

VIII. 1421.

Quid responsum fuit ad plurima capitula ambassadae comitis Sandali, principaliter super facto Catari. ch. 1.

Quid fuit responsum oratori Serenissimi domini regis Bossinae ad plura capitula, et specialiter ad liga et pacta, quae vellet habere cum dominio. ch. 5.

Quid responsum fuit ad XII capitula porrecta per oratorem Catari. ch. 7.

Quid responsum fuit ambassatori domini Sandali. ch. 23.

Quid captum fuit de scribendo provisoribus Dalmatiae et Albaniae et Sr Jacobo Dandulo ad dominum despotum Raxiae, propter practicam factam cum domino despoto Raxiae. ch. 35.

Comissio nobili viri Sr Johanni Georgio, ambassatori ad dominum regem Bossinae. ch. 58.

Cum ponerentur duae opiniones de commissione praedicto domino Johanni Georgio ambassatori ad regem Bossinae ituro facienda, captum ut ibi. ch. 73.

Certa informatio data per Petrium Martini de Spaleto nobili viro Sr Marco Dandulo super facto pacis tractandae cum Polizanis etc. ch. 75.

Quid responsum fuit Sr Johanni Georgio, ambassatori apud regem Bossinae, super factis sibi comissis et super factis Sandali et comitis Johannis de Cetenes. ch. 76, 77.

Quid scriptum fuit Sr Marco Barbadico provisorio Catari, super factis Georgii Juras etc. ch. 84.

Scriptum Sr Marco Barbadico provisorio Catari quod nullam faciat practicam cum Georgio Juras de loco Antivari etc. ch. 89.

Quid commissum fuit provisorio Catari circa pacem tractandam cum domino despoto. ch. 95.

Quid responsum fuit provisorio Catari pro pace tractanda cum domino Georgio Volco, existenti ad obsidionem Scutari. ch. 108.

Quid scriptum fuit capitaneo Culphy pro facto Scutari et Pamaliatorum et pacis tractandae et aliis multis. ch. 109.

Quid fuit scriptum provisorio Catari et capit Culfi super pace tractanda cum domino despoto Raxiae, ch. 110.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi et provisorio de pace aut treuguis concludendis cum eodem domino despoto ut ibi. ch. 113.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi et provisorio Catari, super pace facienda cum domino Georgio de Volcho. ch. 119.

Libertas data comiti Arbi, possendi permittere cuidam Jacobo Dobuanich, qui se offert interficere Decanum piratam, quod possit venire habitandum in insulam Arbi et tenere pecudes V centum ut ibi. ch. 147

Libertas data cuidam nobili practicandi cum una certa persona destructionem Decani piratae, et possendi eidem personae promittere de extrahendo ipsam de banno terrarum Istriae et Dalmatiae ac claudendo sibi taleam. ch. 164.

Captum quod collegium habeat libertatem expendendi usque ducatorum V mille pro habendo quendam locum proficuum terris Dalmatiae, quem certa persona offert ponere in manibus dominii. ch. 171.

Item collegium habeat libertatem possendo expendere tam pro habendo Michacum, quam pro faciendi illum interfici, usque ducatorum II mille.ch. 171.

IX. 1425.

Libertas data collegio possendi providere de habendo quoddam castrum in partibus Dalmatiae. ch. 17.

Responsum factum Jacobo Testa de Tragurio, circa ea quae exponit parte comitis Johannis de Cytines ch. 193.

Ex indicis libro II. ch. 109.

XIII. 1433.

Pro observatione promissionum factarum comiti Goriciae, restituatur ei castrum suum Belgradum, positum in patria Forojulii. ch. 166.

Scriptum comiti Ciliae, quod si mittet suam ambassiatam, super intelligentia quam nobiscum habere desiderat, eam videbimus alacriter et ad rationabilia in ipsa materia condescendemus. ch. 194.

Collegium habeat libertatem practicandi et concludendi capitula porrecta per oratorem comitis Ciliae et forma ipsorum capitulorum. ch. 236.

Quod in Dalmacia fiant arcerii 350-ta. ch. 236.

XVI. 1443.

Quid responsum fuit oratori magnificorum comitis Mathichonis et fratrum, ad ea quae retulit eorum parte. ch. 26.

Quid scriptum fuit comiti Franco Tauloniae, circa intromissionem factam per comitem Spaleti de Poliza et Dalmissa. ch. 62.

Cum poneretur de scribendo comiti Spaleti super dicta materia, captum fuit de differendo. ch. 63.

Cum poneretur de scribendo supradicto comiti Franco pro facto dictorum locorum Polizae et Dalmissae, captum fuit de non. ch. 64.

Captum de mittendo ad dictum comitem Francum unum ex notariis cancellariae. ch. 67.

Sr Benedicto de Molino ituro oratori ad comites Segnae, facta fuit commissio, quod prius vadat Spaleum et ad banum Petrum pro factis Polizae. ch. 112.

XXIV. 1469.

Quid scriptum rectoribus Jaderae pro novitatibus banni. ch. 13.

Quid responsum oratori comitis Corbaviae, petentis mutuo pecunias. ch. 39.

Mittantur Sibinicum equites et pedites. ch. 15.

Quid responsum ad oblationes Polizanorum. ch. 109.

Capitula cum responsis nuncii Majerbalas. ch. 112.

SCUTARUM, DRIVASTUM

et aliae terrae Albaniae.

Ex indicis libro I. ch. 94.

III. 1406.

Certae responsiones fiendae ambassatori dominae Helenae et Balsae Strazimir eius filii, et commissio Sr Benedicto Contarini, comitis et capitanei Scutari supra eo. ch. 137, 138.

IV. 1409.

Cum poneretur de scribendo comiti et capitaneo Scutari, quod procuraret cum ambasiatore Turchi, quod concludetur in pace cum domina Helena et Balsae eius filio, prout alias captum fuit de dando sibi Budvam, et captum fuit de non. ch. 75

Informetur comes et capitaneus Scutari de conventionibus factis per nostrum oratorem cum Impe-

ratore Turchorum, et de terminis solutionum fiendarum pro terris Albaniae etc. ch. 91.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari, scribenti Balsam Stracimiri non observare pacem factam secum et modos quos debeat observare. ch. 189.

Scribatur comiti et capitaneo Scutari, quod procuret omnino venire ad pacem cum Balsa et eius matrae. ch. 226.

V. 1412.

Capitaneus Culy mittat ad partes Scutari unam galeam pro ortamine fidelium nostrorum etc. ch. 19.

Capitaneus Scutari mittat ad Sandalum unam personam sufficientem, cum informatione ibi notata. ch. 19.

VII. 1418.

Quid comissum fuit Sr Jacobo Dandulo, ituro comiti Scutari circa facta Albaniae. ch. 78.

Quid scriptum fuit rectoribus Albaniae, videlicet Scutari circa facta Balseae Stracimir. ch. 83.

Quid scriptum fuit Comiti et capitaneo ac provisorio Scutari, circa requisitionem eisdem factam parte Balseae Stracimir. ch. 94.

Quid scriptum fuit rectoribus Scutari super facto V mille ducatorum illuc missorum pro Teuchris. ch. 97.

Quid scriptum et responsum fuit rectoribus Scutari, super captione castri Drivasti et Sr Jacobi Corario potestatis et eius uxoris et sotlii militis. ch. 102.

Comissum comiti et capitaneo ac provisorio Scutari, quod provideant, de veniendo ad treuguas cum Balsa per spatium duorum annorum et inde infra ut ibi. ch. 120.

Captum de mittendo comiti et capitaneo Scutari pars pridie capta, circa responsionem factam nuncio domini regis Jacobi, super facto treugue tractandae cum Balsa et Stefano Balseae, et detur liber.

tas eidem firmandi dictam trengnam per unum annum, cum conditionibus ibi notatis. ch. 157.

Quid scriptum fuit comiti et capitaneo Scutari per reditum Sr Petri Lauredano, olim capitanei Culphy, videlicet de intrando in practicam concordii cum Balsa, cum conditionibus ibi notatis. ch. 190.

VIII. 1421.

Quid responsum fuit ambassatori Balsae et Stephani de Balsis Zentae etc. et libertas data collegio practicandi capitula concordii cum eis. ch. 4.

Quid fuit captum de respondendo ambassatori Balsae, super capitulis practicatis et quod elongentur trenguae. ch. 5.

Comissio facta Sr Jacobo Dandulo ad dominum despotum Raxiae, in casu quo sit pro IIII dietas prope Albaniam. ch. 30.

Quid fuit responsum ambassatori domini despote Stefani Raxiae etc. super factis Albaniae. ch. 29.

Alia comissio data Sr Jacobo Dandulo provisorio ad partes Albaniae. ch. 30, 31.

Comissio nobilium virorum Sr Marci Bembo et Marci Barbo supracomitum euntium ad partes Albaniae, pro succurrendo civitati Scutari et aliis locis Albaniae. ch. 78.

Libertas data collegio scribendi rectoribus Catari, Dulcigni et Scutari in forma necessaria et communis ipsorum locorum, litteras hortatorias. ch. 78.

Quid scriptum fuit capitaneo Culfi et dictis provisoribus, circa introitum faciendum in flumen Bojanae et circa subventionem dandam civitati Scutari. ch. 78.

Quid scriptum fuit comiti Scutari et provisorio ibidem, circa missionem capitaneorum, provisorum et supracomitum in Boianam, ut damnificent inimicos etc. ch. 84.

Captum de supersedendo in mittendo gentes Scutarum, et quod expediatur Sr Andreas Marcello, qui vadat ad Juanum Castrioti, et quod mittantur pedites centum et staria III millia milei Scutarum etc. ch. 87.

Quid responsum fuit provisorii Dulcigni, circa ea quae agit in reducendo homines deinde ad obedientiam dominii, et super facto possessionum rebellium, qui recesserunt de Dulcigno. ch. 89.

Quid fuit responsum provisorii Catari pro pace fienda cum domino Georgio Volco, existente ad obsidionem Scutari. ch. 108.

Quid fuit rescriptum capitaneo Culfi, super factis Pamaliotae, pace fienda et multis aliis. ch. 109.

Quid fuit scriptum provisorii Catari, super pace tractanda cum domino despoto Raxiae. ch. 110.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi super eadem materia. ch. 110.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi quod debeat exire de Bojana, si non possit concludere pacem cum domino Georgio Volco. ch. 119.

Quid fuit scriptum capitaneo Culfi et provisorii Catari, super pace tractanda cum domino Georgio Volcho. ch. 119

IX. 1425.

Quid responsum fuit suprascripto Sr Francisco Quirino circa ea, quae habuit a domino Georgio, super interpositione domini despoti pro pace tractanda inter nos et imperatorem Turchorum. ch. 165.

X. 1426.

Responsum factum ambaxatori Georgii et Alexii Juras, nobilium Zentae, requirentium quod velimus eos acceptare pro subditis nostris etc. ch. 115.

XI. 1429.

Rector noster Scutari debeat quaerere cum filiis condam Auranessii, quod promittant, quod Turchi non molestant loca nostra deinde, pro promissione ducatorum 200 eis facienda in anno. ch. 25.

SCUTARUM CUM ALIIS TERRIS ALBANIAE ET CATARUM.

Ex indicis libro II. ch. 111.

XV. 1439.

Propter illa quae attentantur per comitem Stefanum contra loca Albaniae, scriptum comiti Scutari, quod vadat ad illum cum ordine ibi notato, et exequatur et intelligat se cum comite Catari circa plurima ibi contenta. ch. 102.

Item fuit scriptum comiti Catari super dicta materia. ch. 102.

Sr Petrus Balastio, qui fuit comes Dulcigni, posuit factis Albaniae, venire ad consilium rogatorum. ch. 115.

Libertas data comiti Scutari et comiti Catari acceptandi sub dominio loca Zentae inferioris, cum conditionibus ibi notatis, et captum de eligendo unum provisorem ad partes Albaniae, cum comissione ibi notata. ch. 117.

Alia comissio data Sr Marco Geno, militi, electo provisorio ad partes Albaniae. ch. 124.

Propter aliqua exposita dominio per quemdam ambassatorem comitis Stefani, captum, quod in casibus ibi notatis possit scribi praedicto Sr Marco Geno et Sr Aluixio Lauredano capitaneo Culfii, sicut ibi. ch. 125.*

Scriptum et mandatum supradictis Sr Marco Geno et Sr Aluixio Lauredano et comiti Catari, quod in practica quam habebunt cum comite Stefano, procurent habere totam Zentam inferiorem et Drivastum ac Jurassevichios. ch. 125.

Quid scriptum fuit praedictis circa aliqua partita quae proponere habent dicto comiti Stefano, et modos quos habent servare. ch. 129.

Captum de mittere ad partes Albaniae comestabiles ibi notatos cum peditibus suis. ch. 133.

Quid scriptum fuit praedictis capitaneo, comiti Catari et provisorio, circa intelligentiam habendam cum comite Scutari, pro obtinendis locis Zentae superioris et inferioris et de missione peditum CLX ad illas partes, dictam decavam. ch. 134.

Quid scriptum fuit capitaneo Culi, comiti Catari et Sr Marco Geno, circa impresiam accipiendam de Zenta inferiori, Budva et aliis passibus Zentae superioris, ac comiti Scutari super facto Antibari et Drivasti. ch. 132.

Quid scriptum fuit de eadem materia comiti et capitaneo Scutari solo. ch. 134.

Scriptum comiti Scutari, procuret venire ad pacem cum comite Stefano, cum conditionibus ibi notatis, et quod se intelligat cum comite Catari, pro causis ibi notatis. ch. 135.

Captum quod super dicto negotio scribatur etiam comiti Catari; et ulterius mandetur ei, quod det vicum Coicino Jurassevich et fratri suo. ch. 135.

XVI. 1443.

Scriptum imperatori Turcorum de guerris et molestiis quos facit comes Stefanus locis domini in partibus Albaniae, et captum, quod litterae mittantur per comitem Scutari, per nuncium proprium, qui reportet responsum. ch. 9.

Certus ordo datus capitaneo Culi, circa ea quae exequi habeat obtento Antibaro, contra loca comitis Stefani. ch. 15.

Item aliud mandatum factum eidem capitaneo super dicta materia et reliquis ibi contentis. ch. 24.

XVII. 1446.

Captum de dando ducatos 100 in anno cuidam personae, quae dicit velle interficere Scanderbegum, et missio peditum 100 Scutari, et quod unus notarius cancellariae mittatur ad Teucrum ut ibi. ch. 221.

VIII. 1448.

Comissio viri nobilis Sr Andree Venirio missi ad partes Albaniae. ch. 14.

Scriptum fuit Sr Andree Venerio provisorii in Albania, quid agere habeat propter conflictum per nostros datum gentibus despoti. ch. 27.

Captum de scribendo Sr Andree Venerio provisorii in Albania circa plura ut ibi. ch. 53.

XIX. 1450.

Rector Catari et alii rectores Dalmatiae, student se informare de successione rerum Raguseorum et advisent dominio. ch. 70.

XX. 1453.

Scriptum comiti et capitaneo Scutari et provisorii pro recuperatione oppidi Dagni, cum aliquibus proclamis. ch. 107.

Seontrum de differendo. ch. 108.

Provisiones gentium et aliarum rerum mittendarum in Albaniam, item quod capitanei Culi debeant ponere banchum, cum scontro. ch. 115.

Pars in materia loci Dagni, occupati per Lecham Duchaino. ch. 117.

XXI. 1460.

Petitio Ducis Stefani, circa statum suum. ch. 31.

Responsio dictae petitioni. ch. 32.

Responsum oratori eiusdem circa factum Clissae. ch. 57.

Comiti et capitaneo Scodrae, quod curent quietem inter subditos dominii et Scanderbei. ch. 85.

XXII. 1464.

De defendendo a Turcis loca Albaniae. ch. 165.

Domino Scanderbei et provisoribus in Albania, quod curent demoliri locum Valonae, quam Turcae construunt. ch. 139.

Queratur rex Neapolis abstinere a statu comitis Vlati in Albania. ch. 180.

Comes Spalati provisor neget transitum comeatus et militum regis Neapolis ad loca obiecta. ch. 185.

Comissio provisorii profecturo in Scodram. ch. 169.

Comissio provisorum in Albania. ch. 111.

XXIII. 1466.

Facultas tributa comiti Catari concludendi pacem cum Joanne Cernovich. ch. 15.

Capitaneus generalis maris mittat triremes in Albaniam. ch. 42.

Quid responsum domino Scanderbeo ad defensionem Scodrae et Croye a Turcis, et ad recuperationem eius status, et propterea mittantur equites et pedites. ch. 57.

Quae ob obitum domini Scanderbei dominium decrevit pro tutela Albaniae. ch. 94.

Comissio provisorii in Albaniam destinato. ch. 92.

Vocetur consilium rogatorum pro factis Albaniae. ch. 113.

Mittatur subsidium in Scodram, videlicet munitiones et annona. ch. 150.

XXIV. 1469.

Eligatur comes et capitaneus Scodrae et provisor Albaniae. ch. 152.

Provisiones decretae pro subsidio Albaniae. ch. 158, 169.

XXV. 1471.

Subsidium pro Scodra. ch. 15.

Provisio concessa Nicolao Ducaino. ch. 55.

XXVI. 1473.

Quid responsum oratori banni Damiani circa ban-
natum et subsidia praestanda contra Turcas. ch. 18.

Responsum oratori ducis Vlatiçi Sancti Savae,
circa nuptias contractas cum nepte regis Neapolis,
et de oblocutionibus contra eum, de pace inita cum
Ragusiensibus, de pecuniis et subsidiis contra Tur-
cam petitis. ch. 60.

Responsum ad capitula Joannis Cernovich, ca-
pitanei Xentae. ch. 72. et ch. 99.

Quid decretum et scriptum comiti Scodrae et
provisori Albaniae pro adventu Turcorum eo. ch. 89.

Mittantur galeae Beriti et Alexandriae ad defen-
sionem Scodrae. ch. 90.

Comissio provisorii Boldu in Albaniam. ch. 93.

XXVII. 1475.

Conducantur Albanenses, tamquam viri praestan-
tes pro defensione Scodrae. ch. 13.

XXVIII. 1477.

Litterae et capitula porrecta dominio per do-
minum Vlaticum ducem Sancti Savae, cum mentione
tractationis pacis cum D. Turca. ch. 7.

Responsum ad supradicta capitula et litteras. ch. 8.

Orator missus ad dictum dominum Vlaticum, di-
missis negotiis cum eo agendis, tendat ad subsidia
ferenda Croiae, a Turcis obsessae. ch. 15.

Capitaneo Croiae et provisoribus Albaniae de
subsidio provinciae ferendo, ch. 37.

Decretum mittendi subsidium in Albaniam. ch.
46, 47.

Comissio Sr Jacobo Musto, misso in Albaniam
ch. 52.

Litterae ad capitaneum generalem maris, pro subsidio Croiae. ch. 53.

Decretum de subsidio misso domino Joanni Cernovich. ch. 78.

Quid scriptum provisorio Albaniae pro defensione Scodrae. ch. 114.

Capitaneo generali maris, quod omitta profectio in Cyprum, non deserat defensionem Albaniae. ch. 118.

Rector Cattari respondeat domino Vlatico duci Sancti Savae, quod mittat ad tractandum de eius statu cedendo dominio Veneto. ch. 129.

Quid repetitum capitaneo generali maris pro tutela Albaniae. ch. 132.

Comissio provisorio destinato in Albaniam. ch. 142.

Scriptum comiti et capitaneo Scodrae de pace cum d. Turca et de urba illa ei tradenda. ch. 149.

Item Rectori Staliminis. ch. 150.

XXIX. 1479.

Expediantur oratores ducis Vlatici. ch. 16.

Responsum oratoribus comitis Corbaviae, offerentis renunciare eius statum dominio. ch. 114.

RAGUSIUM.

Ex Indicis lib. I. charta 83.

I. 1401.

Mittatur unus noster nuncius Ragusium, ad re-
gratiandum illi comunitati, de grata et ampla oblatione facta nobis, et ad rogandum eos, quod in casu quo querra sequatur inter Januenses et nos, non dent receptum, auxilium nec favorem ipsis Januensibus. ch. 116.

Scribatur provido viro **Laurentio de Bonaldis** notario nostro qui est **Ragusii**, quod regracietur illi comunitati de bona et optima dispositione, quam habent versus nos, et **Venetias** revertatur. ch. 131.

IV. 1409.

Cum poneretur de mittendo ad comunitatem **Ragusii**, pro removendo de mente eorum suspectionem, quam habent contra nostrum dominium, de volendo eos submittere nostro dominio, captum fuit de non. ch. 148.

VII. 1418.

Quid responsum fuit aliquibus mercatoribus **Raguseis**, requirantibus, si completis treuguis possint hic **Venetiis** stare securi cum eorum bonis et mercationibus. ch. 11.

Quid responsum fuit magistro **Bartolo de Plumbino**, circa ea quae habuit a quodam secretario domini **Sandali vayvoda** **Bossinae**, de mente et dispositione dicti **Sandali**. ch. 190.

Ex Indicis lib II. ch. 98.

XIX. 1450.

Quid responsum fuit oratoribus **Raguseorum**, circa fustam tenendam in mari et neutralitatem terrarum ut ibi. ch. 72.

Eisdem circa instantiam factam pro neutralitate terrarum, et fusta armanda. ch. 74.

Materia **Raguseorum** habeatur secretissima extra portam sub pena ut ibi. ch. 89.

AMBASATORES ET TRACTATORES.

Ex Indicis lib. I. ch. 1.

VI. 1414.

Comissio **Sr Delphino Venerio** ituri ambaxatori ad **Turchos**. ch. 92.

Comissio Sr Barnab. Lauredani ituri ad Imperatorem seniore[m] Constantinopolis. ch. 169.

VIII. 1421.

Comissio Sr Jacobi Dandulo ituri ambassatori ad dominum Despotam Raxiae. ch. 30.

Comissio Sr Bened. Aymo ituro Constantinopolim ad Imperatorem. ch. 33.

Quid captum scribere Sr Jacobo Dandulo ad dominum despotam Rasciae. ch. 35.

Comissio Sr Johanni Georgii ambaxiatori ad d. regem Bossinae. ch. 59.

Responsio domini Johanni Georgio ambaxatori ad d. regem Bossinae. ch. 73, 76, 77.

Comissio Sr Andrae Marcelli ambaxatoris ad d. Juan Castriot. ch. 88.

Comissio Sr Joh. Georgii ambaxatoris ad d. Sandali. ch. 120.

IX. 1425.

Comissio Sr Francis. Quirino ambaxatoris ad d. Georgium de Vulcho. ch. 37.

X. 1426.

Comissio Sr Benedicto Aymo ambassatoris. ad Amuratbey Soltanum Turchorum. ch. 65, 173.

TURCHI ET TURCHIA.

Ex indicis lib. I. ch. 104.

III. 1406.

Comissio Sr Francisco Justiniano oratori ad Imperatorem Turchorum. ch. 9.

VII. 1414.

Responsum factum ambasatoribus Mustafe Zelabi Turchi, fratris Chierizi, super expositis dominio. ch. 32.

Comissio Sr Delfini Venerii ituri ambaxatoris ad partes Turchiae. ch. 93.

CONSTANTINOPOLIS.

Ex indicis lib. II. ch. 32.

XIX. 1450.

Responsio oratori Imperatoris Constantinopolis. ch. 122, 170.

Scriptum Summo Pontifici de periculo Constantinopolis. ch. 185.

Scriptum Pontifici, Imperatori, regi Aragoniae et Hungariae pro factis Constantinopolis. ch. 187, 229.

VALACHIA ET MOLDAVIA.

Ex indicis lib II. ch. 160.

XXVII. 1475.

Mittatur ad Pontificem secretarius Omnibonus, qui Pontifici exponat, quae nomine vayvodae Valachiae retulit dominio de bello contra Turcos etc. ch. 3

Responsum oratoribus d. Vayvodae etc. ch. 69.

Comissio secretario Gerardo ad supradictum vayvodam. ch. 72.

Scriptum eidem secretario Gerardo etc. ch. 100.

Eidem secretario ut gratuletur Vayvodae de Turcis expulsis etc. ch. 123.

XXVIII. 1477.

Expositio oratoris ducis Moldaviae et subsidium contra Turcos petatum. ch. 13.

Oratori apud Pontificem, ut exponat pericula Moldaviae a Turcis. ch. 119.

III. АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:
„Коммеморіаліа“.

Ови рукописи садржаваю у себи савремене преписе одъ дужда и правительства млетачкогъ изданы' или овима са стране долазећы' писама и другы' разны' документа, почевши одъ године 1285-те до 1520-те. Оригинали овы' копія, у самомъ двору дуждовомъ хранѣни, пропали су по najveћој части приликомъ пожара, кои в 1577-ме године палату ову опустошио, но срећомъ сачувани су намъ ови верни изъ сами подлинника званично чинѣни преписи, кои су у другимъ зданіама надлежательства држани были.

Рукописи ови испуњаваю свега двадесетъ и два велика фолианта на кожи писана, а ови означени су бровнима одъ I до XXII, а свакій тай фолиантъ има свогъ показателя на артіи писаногъ, и у почетку 16-тогъ века сачињногъ, но кои в доста неисправанъ, тако да се у самимъ рукописима често могу наћи важни документи, кои нису у показателю заведени. Зато самъ я прегледао и показателя, и све редомъ рукописе саме; изъ показателя сваке части побележена ставіо самъ напредъ, а изъ самогъ рукописа исте части извађена за тымъ. У овимъ рукописима налазе се управо најлюбопитниі споменици разногъ рода: писма, уговори, наставлена посланика', закони, заключена мира повелѣ и указы, и млетачки и многы' држава и владѣтеля целе Европе па и истока.

III.**ACTA,**

quae reperiuntur in codicibus dictis:

„C o m m e m o r i a l i a“.

In codicibus his continentur coevae copiae litterarum et diversi generis documentorum, quae dux et regimen Venetiarum vel ipsi ediderunt, vel vero ab exteris partibus receperunt; incipiendo ab anno 1285-to usque ad annum 1520-mum. Originalia harum copiarum, in ipso ducali palatio asservata, maxima pro parte periverunt occasione incendii, quo palatium hoc anno 1577-mo desolatum fuit; sed tamen felici casu conservatae sunt hae fideles copiae, quae ex officio fiebant et in aliis aedibus dicasteriorum asservabantur.

Codices hi complectuntur viginti duos tomos, scriptos in pergamene in folio maximo; notati sunt numeris ab I usque XXII, et quivis tomus codicum horum habet suum indicem, scriptum in charta, et confectum initio seculi 16-ti. Qui autem indices sat sunt incompleti, ita ut in ipsis codicibus saepe possint inveniri documenta magni momenti, quae in indicem non sunt relata; ideo nos pervestigavimus et ipsum codicem et indicem cujuslibet tomi; adnotata ex ipsis indicibus cujusvis tomi hic sequuntur prius, et post haec ea, quae ex ipsis codicibus extraximus. In his manuscriptis codicibus memorialium ad-sunt proprie notatu dignissima documenta diversi generis, litterae, pacta, instructiones legatorum, statuta, conclusiones pacis, diplomata et mandata, tam Venetiana, quam multarum aliarum terrarum et regum totius Europae et orientis.

Ex indice in Commemoriale I.

Annus

1314. Arba, Segnia, Vegla, Venetiae. charta 230.
 1307. Boemia, Germania, Hungaria, Venetia. ch. 161.
 1304. Bosna, Croatia, Roma, Jadra, Venetiae. ch. 178.
 1313. Bosna, Croatia, Tragurium, Venet. ch. 206, 213.
 992. Cherso et Osero. ch. 13.
 992. Dalmatia, Venetiae. ch. 13.
 992. Dalmissum sivae Almisum, Venetia. ch. 13, 197.
 1301. Dalmissum, Tragurium, Venetiae, Spaletum, Sibinicum, Scardona, Nona. ch. 19.
 1316. Hungaria, Zara. ch. 268.
 — Hungaria, Jadra, Venetiae. ch. 124.
 1311. Hungaria, Jadra, Roma, Venet. ch. 178.
 — Hungaria, Jadra, Brondulum, Venet. ch. 24.
 — Hungaria, Boemia, Germania, Ven. ch. 161.
 992. Jadra Venetiae. ch. 13. anno 1312. ch. 185. anno 1313. ch. 195. anno 1314. ch. 221. anno 1316. ch. 263, 267. anno 1317. ch. 81. anno 1318. ch. 262. etc.
 0150. Jadra, Pagus, Venet. ch. 165. anno 1311. ch. 203. anno 1313. ch. 242.
 — Jadra Venetiae ch. 63, 64, 81, 263.
 — Jadra Hungaria, Venet. ch. 124.
 1311. Jadra, Bosna, Croatia, Roma, Venet. ch. 178.
 — Jadra, Ancona, Venetiae. ch. 163.
 1263. Osero, Venetia, ch. 250, anno 1301. ch. 22.
 1313, 1314, 1316. Pagus, Venetiae. ch. 208, 242.
 992. Ragusium, Venetiae. ch. 13, 32, 56, 57,
 1313. Scardona, Venet. ch. 206.
 1304. Slavonia, Venet. ch. 73, 154.
 992. Vegla, Dalmatia, Venet. ch. 13, 105, 106.
 Comes et consiliarii Jadrae. ch. 124.
 Comes Ragusii nobilis Venetus. ch. 56, 57.

Comes et iudices Jadrae. ch. 221.

Mercatura et mercatores. ch. 268. Hungaria
Zara; patentes literae Caroli regis Hungariae.
ch. 154. Salvus conductus Stefani Sclavoniae bani.
Victoria; Boemia, Germania, Hungaria Litterae
Rudolphi regis Romanorum. ch. 161.

Ex indice in Commemoriale II.

Anno

1320. Arba Venetiae. ch. 35.
— Bosna, Croatia, Sibinicum, Venetiae. ch. 37.
1321. Bosna, Croatia, Venet. Tragurium. ch. 37.
1318. Catharum, Hungaria, Venet. ch. 38.
1322. Croatia, Hungaria, Strigonia, Dalmatia, Venetiae protectio. ch. 41.
1318. Hungaria Venetiae. ch. 46, 47.
1319. Jadra Venetiae. ch. 47.
1325. Jadra, Sibinicum, insulae, Venetiae. ch. 47.
1317. Ragusium, Venetiae. ch. 51.
1325. Ragusium, Sagora, Ven. ch. 51.
1318. Roma, Graecia, Turchia, Oriens, Ven. ch. 46.
1321. Scardona, Venetiae. ch. 54.
1317. Sclavonia, Venetiae. ch. 54.
— Vegla, Venetiae. ch. 57.

Eadem in ipso codice II.

1320. Ambassata banni Croatiae et Bosnae ad dominum ducem et consilium majus Venetiae in materia discordiarum inter ipsum bannum et commune Venetiarum, occasione civitatis Sibinici. ch. 64.
1321. Maladinus Croatorum et bannus Bosnae in materia potestatis Tragurii, quam defendit contra Tragurinos. ch. 112.
1318. Memoriale ducis Venetiarum, factum oratori regis Hungariae pro damnis resarciendis Venetis. ch. 26.

Anno

- 1317.** Exemplum litterae missae domino Joanni Superantio inclito Venetiarum duci, ex parte egregii et magnifici viri domini Joannis banni totius Sclavoniae, in materia pecuniarum exactarum per ipsum bannum. ch. 1.

Item in materia securitatis dicti banni factae mercatoribus Venetis in tota eius ditione. ch. 1.

Ex indice in Commemoriale III.

- 1341.** Exemplum litterarum Stefani Serviae seu Rasiae, Dalmatiae, Albaniae, ac totius Maritimae regionis regis, Franc. Dandolo duci Veneto, in materia bonorum naufragatorum in sua regione maritima restituendorum. ch. 198.

- 1336.** Arba, Chersum, Vegla, Venet. Provisiones et ordinamenta facta per d. ducem et consilium. ch. 141, 142, 43.

- 1341.** Arba, Vegla, Pagum, Venet.

Quaestio Arbensium cognoscenda per comitem Arbensem, duce Venetiarum domino Bartho Gradonico. ch. 197.

Exemplum litterarum missarum domino Barth. Gradonico duci Venetiarum, pro parte comitis Duymi Veglae, qui ipse comes contestatur, quod comes Arbensis cognoscat quaestiones Arbensium. ch. 197.

- 1335.** Pacta Cathari. — Pacta Cathari confirmata per Senatum comuni Cathari, de facto Sr Nicolai Briunoso. ch. 139.

- 1341.** Litterae comitis Gregorii Corbaviae ad dominum Bartholomeum Gradonico ducem Venetiarum, quibus offert se tutaturum una cum fratre suo comite Budislavo, homines Sibinicensis

Anno

ab invasionibus praedonum hostium suorum; ac de tractando idem negotium cum comite Sibirici. ch. 194.

Exemplum unionis fiendae cum comitibus Gregorio et Budisclavo Corbaviensibus cum illis de Sibirico. ch. 194.

1326. Exemplum litterarum Ragusii, domino Joanni Superantio duci Venetiarum, in materia pactorum Ragusio factorum et confirmationis eorum, ut se tueantur a rege Hungariae. Comes Ragusii Sr Paulus Trivisano de mandato ducis Venetiae. ch. 19.
1332. Jadra, Venet. Confirmatio electionis comitis Jadrae petitur a comuni Jadrae. ch. 78.
1334. Jadra, Venet. Confirmatur electus comes Jadrae d. Marinus Superancio. ch. 78.
1332. Jadra, Venet. ch. 83. 1336, ch. 140. 1342, ch. 218.
1341. Jadra, Pagus. Ven. ch. 221, 227.
1341. Convetudines Jadrae, antiquae Pagenses. ch. 227, 229.
- 1341—1342. ch. 233, 238, 244.
1334. Rixae inter Jadram et Pagum terminatae ch. 121.
1248. De Sale Pagensi determinationes. ch. 183.
1340. Quaestiones inter Jadrenses et Pagenses. ch. 190.
1339. Comes Ragusii Philippus Belegno de mandato domini ducis Venetiarum. Litterae ejusd. comitis Ragusii scriptae domino Francisco Dandulo duci Venet. in facto cujusdam Taridae, quae est in portu Ragusii et est Venetiarum. ch. 167.
1330. Rex Vrosius Serviae, fidantia per transitum. Exemplum litterarum regis Raxiae domino Franc. Dandulo duci Venetiarum, quod nostri possint per suas terras habere transitum securum in Raxiam et ad partes Romaniae. ch. 70.

- Anno
1332. Exemplum litterarum Stefani regis Rasciae; domino Francisco Dandulo duci Venetiarum, super facto Sr Nicolai Brivosso. ch. 99.
1340. Formalis ambaxata transmissa duci Venetiae
 • per regem Serviae, pro confugio ipsius regis Venetias, in casu infortunii, occasione inimicorum suorum. Item offert armatos 500, ad servitia comunis Venetiarum contra suos inimicos; item in materia franchisiae mercatorum Venetorum, in suum regnum transeuntes; item petit nuntium Venetorum pro his omnibus tractandis; Item petit duas galeas pro vehendis suis militibus in Cyprum usque, pro visendo sepulchro Jesu Christi Salvatoris nostri, ad liberationem gravis valetudinis, et responsum ad ea factum ch. 178.
- Venetia. Citadinantia regis Serviae Stephani ac suis filiis et haeredibus. ch. 179.
1334. Venetiae. Consilium contra Turcas, de subsidio christianorum consilium sapientum. ch. 107, 103, 104.
1336. } Cyprus, Roma, Turchia Venet. Periculum christi-
 1340. } stianitati iminens a Turcis. ch. 203.
- Ex indice in Commemorale IV.
1346. Arba, Venetiae. ch. 5.
1349. Arba, Chersum, Ausserum, Vegla, Pagus, Venetiae. ch. 5.
1350. Blachia, Raxia, Jarta, Romania. ch. 6.
1347. Bosna, Roma, Venetia. ch. 6.
1345. Catharum, Servia, Venet. ch. 20.
1348. Catharum, Romania, Venet. ch. 7.
1343. Chersus, Vegla, Venetiae. ch. 8.
1349. Chersus, Ausserus, Arba, Pagus, Vegla, Venetiae. ch. 8.
1345. Clissa, Almisum, Scardona, Ostroviza, Venetiae. ch. 9.

Anno

1352. Crouatia, Sclavonia, Dalmatia, Hungaria, Venet. ch. 9.
1350. Graecia, Raxia, Venetia. ch. 12.
1349. Hungaria, Raxia, Roma, Venet. anno pontificatus clementis. VI. 8-vo. ch. 13.
1343. Jadra, Pola. ch. 14. Jadra, Pagus. ch. 14. Jadra, Venetiae. ch. 14.
1350. Jarta, Raxia, Romania, Blachia. ch. 14.
1346. Ostrovizza. ch. 16. Ostrovizza, Almisum, Clissa, Scardona, Venet. ch. 16.
1352. Ragusium, Venet. ch. 17.
1350. Raxia, Romania, Jarta, Blachia. ch. 17.
- Raxia, Graecia, Venet. ch. 17.
- Raxia, Roma, Hungaria, Venet. anno clementis VI. 8-vo ch. 17.
- Romania, Raxia, Jarta, Blachia. ch. 20.
- 1343—1345. Sibinicum, Tenina, Venet. ch. 20.
1349. Sibinicum, Spalatum, Tragurium, Venet. ch. 21.
- Tragurium, Spaletum, Sibinicum, Venet. ch. 22.
1343. Vegla, Chersus, Venet. ch. 23.
- Vegla, Hungaria, Venetiae. ch. 23.

Eadem in ipso codice IV.

1350. Ambaxata ambaxatoris Imperatoris Rasciae et Romaniae, despoti de Jarta et Blachiae, facta dominio Venetiarum in materia colloqui, quod velit habere Imperator cum duce Veneto in Ragusio personaliter pro magnis negotiis. Petit Imperator ut ipse creatur una cum filio suo civis Venetiarum. Quod Imperator sit securus cum filio suo in civitate Venetiarum. Quod possit emere in civitate Venetiarum et alibi possessiones. Quod si Imperator et filius venerint habitatum in Venetiarum civitatem, detur pro-

Anno

visio a dominio Venetiarum. Offert se Imperator, si erit bellum in Dalmatia, dare equites et personam suam. Quod dominium Venetorum praestet sibi Imperatori subsidium pro capiendo Constantinopoli, cum aquisiverit jam X partes Romaniae; et capto Constantinopoli donet despotum dominio vel Peram. Quod Imperator et Imperatrix et filius exercentes mercaturam in Venetiis, sint liberi et franchi et exempti ab omni datio, et vult versa vice Venetos esse exemptos in suis terris. Non possit dominium Venetum favere euntibus contra Imperatorem. Quod ipse Imperator habebit bannum Bossinae pro amico intuitu domini Venetiarum. Item in materia damnorum illatorum per Catharienses subditos Imperatoris subditis domini Venetorum. ch. 172.

1347. Exemplum supplicationum porrigendarum domino Papae, nomine domini Stephani Bosnae, missarum Amadeo Notario in Romana Curia. ch. 111.
1348. Exemplum literarum Stephani Graecorum Imperatoris Romaniae, pro pactis Cathari, sigillatarum bulla aurea. ch. 119.
1352. Ludovicus Hungariae rex, dat litteras ad oratores Venetos, destinatos ad majestatem suam, in materia ordinationis Sclavoniae, quibus significat, quod Stephanus dux totius Sclavoniae et Croatiae seu Dalmatiae, frater ipsius regis, adhibere noluit consensum, et ideo hoc propter factum non laborent ire ad ipsum regem. ch. 227.
1350. Privilegium Stephani regis Raxiae et Imperatoris Graecorum et dominae Helenae uxoris; citadinantia. ch. 175.

Anno pontificatus Clementis VI 8-vo. Scribit legatus apostolicus regi Hungariae et du-

Anno

ci Venetiarum, ut velint praestare auxilium christianis captivatis per regem Raxiae, qui se Caesarem falso facit, seu regem Raxiae, et captivantur et male tractantur, violentiam eis inferendo. ch. 176.

1346. Exemplum testamenti facti per comitem Paulum Ostrovizae q. d. Pauli comitis Ostrovicae. ch. 108

1343. Privilegium citadinantiae dominorum Maladini et Pauli comitum Scardonae. ch. 61.

1345. Exemplum litterarum regis Serviae Stephani, dom. Andrae Dandulo duci Venetorum, in materia pactorum, quae intendit confirmare cum Catharensis ipse rex, quaeritque utrum placeat hoc ipsi duci Venetorum. ch. 100.

1343. Forma pacis factae cum comite Neliptio Teninae, qui bellum fecerat adversus Sibiricenses. ch. 80.

Litterae patentes dom. Andrae Dandulo ducis Veneti, in personas d. Nicolai de Priolis et Nicolai Pisani, baliae ad firmandam pacem superscriptam inter Neliptium Teninae et sequaces ex una, et comune Venetiarum et adhaerentes ex altera. ch. 81.

1345. Pro quodam fortificio, posito propae castrum comitis Constantini de Tenina, destruendo, quod est causa et occasio damnorum multorum illis de Sibirico. ch. 82.

Instrumentum pro satisfactione damnorum illatorum a comite et comuni Teninae Sibiricensibus. ch. 83.

Ex indice in Commemorale V.

1356. Catharum, Venet. ch. 12.

1355. Cliassa, Scardona, Venet. ch. 13.

Anno

- (Capitula et petitiones comitissae Clissae pro facto Scardonae. ch. 42.)
- 1357.** Dalmatia, Apulia, Neapolis, Venet. ch. 15.
- 1356.** Dulcignum, Venet. ch. 15.
- Hungaria, Venet. ch. 18.
- Hungaria, Roma, Venet. ch. 18. pontif. Jnocentii anno 4. Avinioni.
- 1322.** Hungaria, Sibenicum. ch. 18.
- Hungaria, Spaletum. ch. 18. anno 2 regni.
- 1309.** Hungaria, Nona. ch. 18.
- 1355.** Scardona, Clissa, Venetiae. ch. 23. (item anno 1356).
- 1354.** Sclavonia, Venet. ch. ch. 23. anno 1355.
- 1322.** Sibenicum Hungaria. ch. 23. anno 2 regni Andrae.
- Pontificatus anno 4-to, Avinioni. Exemplum litterarum Jnocentii Papae dom. Joanni Gradonico, duci Venetiarum, pro facto regis Hungariae quaerentium, quod ducale dominium Venetum, inierit confoederationem cum rege et aliis Rasciis, hostibus inimicisque fidei, haereticis, contra regem Hungariae catholicum. ch. 79.
- Innocentius Papa scribit dominio Veneto et disvadet a bello contra regem Hungariae et svadet pacem cum eo ineundam. ch. 79.
- 1322.** Exemplum privilegii dom. Caroli regis Hungariae, cum omnibus titulis concessi Sibenicensibus. ch. 88.
- Exemplum privilegii habiti a Theodosio Leonis cive Spalatensi, sumpti ab exemplo accepto ab autentico pacti cum rege Andrea Hnngariae Spalatensibus concessi, anno 2 regni. ch. 90.
- 1309.** Privilegia Nonae a regibus Hungariae concessa. ch. 91.

Anno

- 1356.** Instrumentum promissionis factae domino Jurasces quodam Heliae de Raxia, castellano in castro Scardonae pro domino Imperatore Raxiae, pro traditione et libera reassignatione dicti castri, facta ducali Domino Veneto, nomine dicti Imperatoris, de accipiendo eo castellano in protectionem dicti domini, si Imperator gravaretur de hoc, quam promissionem fecerunt infra scripti: dom. Bernard. Justinianus, procurator Scti Marci et capitaneus generalis maris pro dominio Venetiarum; d. Laurentius Celsi Slavoniae capitaneus generalis; d. Fantinius Maurocenus et d. Joannes Dandulo, consilarii domini capitanei gralis; d. Marcus Justiniano Sibinici comes; d. Dominicus Michaeli et d. Matheus Contareno, in partibus Slavoniae provisores generales; et dicto castellano providebitur. ch. 48.
- Instrumentum prodictionis castri Scardonae d. Juras Rscetae filii quondam Heliae de Raxia, castellani in castro Scardona pro SS-mo domino Stephano Imperatore Rasciae. ch. 48.
- 1354.** Relation de Zanin Novello, ritornato dallo Imperator de Slavonia, in materia della robason, fattae a mercanti Venetiani in Slavonia. ch. 26.
- 1322.** Sibinicum, Hungaria, ch. 88, 89.

Ex indice in Commemoriale VI.

- 1362.** Catharum, Ragusium, Venet. ch. 9.
- 1358.** Croatia, Dalmatia, Raxia seu Servia, Hungaria, Venet. ch. 10.
- 1361.** Croatia, Dalmatia, Venetiae, Insula S. Mariae. ch. 10.
- 1350.** Dalmatia, Jadra, Nona, Hungaria. ch. 10.

Anno

1358. Hungaria, Dalmacia, Croatia, Raxia sive Servia. ch. 14.
1359. Hungaria, Zagabria, Venet. ch. 14.
 — Hungaria, Dalmatia, Jadra, Nona. ch. 15.
 — Hungaria, Sclavonia, Venet. ch. 15.
1352. Hungaria, Jadra, Nona, Venet. ch. 15.
1358. Jadra, Roma, Venet. ch. 15.
1350. Jadra, Dalmatia, Nona, Hungaria. ch. 15.
 — Jadra, Dalmatia, Tergestum, Venet. ch. 15.
1352. Nona, Jadra, Hungaria, Venet. ch. 19.
1362. Ragusium, Catarum, Venet. ch. 12.
1358. Raxia sive Servia, Croatia, Dalmatia, Hungaria, Venet. ch. 21.
1359. Sagabria, Hungaria, Venet. ch. 24.
1361. Sctae Mariae Insula, Dalmatia, Croatia, Venet. ch. 24.
1359. Sclavonia, Hungaria, Venet. ch. 24.
1362. Sclavonia, Venetiae. ch. 24.
 Sclavonia Maritima, Venet. ch. 24.
1358. Vegla, Venet. ch. 26.

Eadem in ipso codice VI.

1358. Classis regis Hungariae contra regem Rasciae. Exemplum litterarum Joannis totius Dalmatiae et Croatiae banni, dominiquae terrae almae. honoris lignorum regis Hungariae, euntium contra regem Raxiae seu Serviae, hostem ipsius regis Hungariae domini sui, ne impediatur a galeis Ducalis domini Veneti. ch. 16.
1361. Exemplum litterarum domini Nicolai de Zeech regnorum Dalmatiae et Croatiae banni, Ducali dominio Veneto missarum, super animalibus ablati de insula Stae Mariae per navim Petri Helyae. ch. 102.

Anno

1362. Privilegium Voyslai comitis et proceris magno;
Imperatoris Sclavoniae pro civilitatae. ch. 139.
— Privilegium simile civilitatis Stracimiri, Gregorii
et Balsae fratrum, baronum maritimae Scla-
voniae. cum juramento fidelitatis. ch. 139.

Ex indice in Commemoriale VII.

1364. Bosna. Venet. ch. 12.
1366. Bosna, Hungaria, Venet. ch. 12.
1363. Croatia, Dalmatia, Hungaria, Tragurum, Culfus
Venetiarum. ch. 20.
— Croatia, Dalmatia, Hungaria, Venet. ch. 19.
1364. Croatia, Dalmatia, Jadra, Venet. ch. 19.
1363. Dalmatia, Croatia, Culfus, Tragurum, Hungaria,
Venet. ch. 20.
1364. Dalmatia, Croatia, Jadra, Venet. ch. 19. 20.
1363. Dalmatia, Croatia, Hungaria, Venet. ch. 20.
1364. Dalmatia, Pagus, Hungaria. ch. 20.
1365. Dalmatia seu Sclavonia, Hungaria, Strigonia,
Venet. ch. 20.
1363. Durachium, Venet. ch. 20.
1373. Dulchinium, Venet. ch. 20.
1363. Hungaria, Dalmat. Croat. ch. 26.
1364. Hungaria, Creta, Venet. ch. 26.
— Hungar. Jadra, Venet. ch. 26.
1364, 1365, 1366, Hung. Bosna, Venet. ch. 26.
1366. Hungaria, Turchia, Venet. ch. 26.
1364. Jadra Dalmat. Croat. Venet. ch. 26.
— Jadra, Venet. ch. 26. et anno 1366.
— Jadra, Hung. Venet. ch. 26.
— Ragusium, Venetia. ch. 33.
1365. Sclavonia sive Dalmatia, Hungaria, Venetiae.
ch. 38.
— Strigonia, Sclavonia, Hungaria, Venet. ch. 39.

Anno

1363. Tragurum, Dalmatia, Croatia, Hung. Culfus Venet. ch. 40.
 1366. Turchia, Hungar. Venet. ch. 41.

Eadem in ipso codice VII.

1364. Privilegium civilitatis de gratia, domino Tvertotocius Bossinae bani, nonminus Wolf eius fratris et Helenae comitissae eorum genitricis. ch. 37.
 1366. Litterae Tverti banni Bossinae, pro rege Ludovico Hungariae, duci Venetorum Marco Cornario et comuni, in materia monetae Venetae adulteratae per homines dicti banni. ch. 58.
 1363. Exemplum litterarum domini Ludovici regis Hungariae, duci Venetiae, in materia novitatum subditorum utrorumque successarum, componendarum per dominum Nicolam bannum Croatiae et Dalmatiae ex una et per nuncios ducalis domini Veneti. ch. 18.
 1364. Exemplum litterarum Nicolai de Zeech, Dalm. et Croat. banni, super damnis illatis per stipendiarios Venetorum, subditis communis Jadrae. ch. 32.

Ex indice in Commemorale VIII.

- Bossina, Rascia, Catharum, Venet. ch. 19.
 Bossina, Rascia, Venet. ch. 20.
 Bossina, Venet. ch. 20.
 Croatia, Dalmatia, Hungaria, Polonia, Venetiae. ch. 26.
 Corbavia, Curia, Hungaria, Venet. ch. 24.
 1366. Durrachium, Albania, Venet. ch. 15.
 Durrachium, Venet. ch. 26.
 Dulchinium seu Olchinium, Zenta. ch. 26.
 Hungaria, Sibinicum, Spalatum, Tragurium, Venet. ch. 33.

Anno

Jadra, Dalmatia, Ragusium, Venet. ch. 26.
 Rascia, Bossina, Chatarum, Ven. ch. 29.
 Rascia, Bossina, Venet. ch. 20.
 Ragusium, Venet. ch. 41.
 Turchia, Venet. ch. 43.
 Zenta, Dulcinium, Venetiae. ch. 26.

Eadem in ipso codice VIII.

- 1386.** Procuratorium domini Antonii Venerio ducis Venetiarum, cum suis consiliis minori, Rogatorum et XL-ta, congregatis ad sonum campanae et voce preconia, pro paciscendo cum oratore domini Caroli Topie Albaniae principis et Dyrachii domini, pro causis, litibus et quaestionibus etc. cum dominio Veneto. ch. 115.
- 1385.** Immunitas Venetorum in Chataro, concessa per Stephanum regem Rassiae et Bossinae. ch. 104.
 Privilegium regis Stephani Rasciae et Bossinae super facto imunitatum mercatorum in partibus regis conversantibus. ch. 109.
- 1384.** Copia litterarum missarum Ducali dominio Venetiarum, per Serenissimum dominum Stephanum de Biscia regem Rasciae et Bossinae Maritimae; in materia galearum suarum Venetiis existentium, et rogat dominium, ut favorem praestet suo nuncio in materia dictarum galearum. ch. 189.
- 1387.** Litterae gratulatoriae reginae Mariae de gestis per Ducale dominium factis, circa liberationem suam. ch. 127.
 Litterae reginae Mariae Hungariae, quibus commendat egregium militem dom. Joannem Barbadico civem Venetum, oratorem domini Venetiarum, de prudenti eius officio, et agit gratias dominio. ch. 153.

Anno

1387. Copia litterarum Papae Urbani domino Antonio Venerio duci, pro gratiarum actione liberationis dominae Mariae reginae Hungariae. ch. 127.
- Litterae dicti Papae ad regem Hungariae Sigismundum, congratulatoriae de liberatione Reginae Mariae eius consortis ope Venetorum. ch. 127.
- Litterae similes Reginae Mariae liberatae. ch. 127.
6898. Copia litterarum missarum domino duci per magnum dom. Bayzitbey, in materia pactorum cum Venetis, et fidantia pro mercatoribus. ch. 150.

Ex indice in Commemorale IX.

1390. Instrumentum concordii et compositionis, tractatum cum ambassatoribus magnifici domini Georgii Stracimiri de Balsiis, domini Zentae etc. qui recuperata civitate sua Scutari in castro et aliis locis de manu infidelium suorum, dubitans non posse conservare ea propter aviditatem Imperatoris Turcarum Bayesith, ideo tradidit Scutari et Drivestum duci et comuni Venetiarum, sibi reservando utpote cum heredibus, Olchinio et Antibari; qui versa vice cum filiis et heredibus habuerunt de provisione a dominio Veneto ducatorum mille quotannis. ch. 12.
1395. Copia Syndicatus domini Georgii Stracimerii in personam ambaxatorum suorum, pro factis Scutari. ch. 13.
1396. Exemplum litterarum domini Georgii Strazamir domini Zentae, domino Antonio Venerio duci Venetorum, in materia: significat de morte Radic Cernoe hostis sui, et de recuperatione Scutari. ch. 19.

Anno

1404. Privilegium regis Hostoyae, Russiae Bossinae et partis maritimae, franchisiarum et imunitatum factarum Venetis et mercatoribus, ut possint mercari per totum eius regnum, absque aliquo datio vel tribulatione. ch. 159.

Ex indice in Commemoriale X.

1408. Instrumentum pacis factae cum domina Helena, filia quondam comitis Lazari, domini Sclavoniae, et uxore magnifici domini Georgii Stracimiri ex parte Zentae et Balsae eius filii. ch. 71.
1407. Instrumentum pactorum et conventionis inter dominum Balsam et dominam Helenam eius matrem pro castro Budva et aliis, et litera aperta dom. Helenae de observando. ch. 73.
1409. Litterae patentes domini Michaelis Steno ducis Venetiarum, comissionis factae cum consiliis ad hoc ordinatis, egregio viro Petro filio quondam Marini Spani partium Albaniae, fidelissimo domini Veneti, de fortalitio vocato Petrae, quod solebat tenere Radicius Humnoy, cum obligatione solvendi quotannis dominio Veneto decimas, juxta convetudines dicti loci, in debita obedientia et fidelitate dominio Veneto. ch. 75.
1409. Litterae patentes de certis conventionibus cum domino Balsa et domina Helena Stracimiri. 1409. Duce Veneto Michaeli Steno. ch. 78.
- Instrumentum pacis celebratae cum: el grando Amira Mussibey Zalabi, signor de la Graecia, el fio del gran signor et gran Amura; per nobilem virum Sr Jacobum Trivisano, oratorem comunis Venet. ch. 111, 112, 113.
6904. Litterae quietationis: del Gran Signor gran Amira Mussibey, ducatorum mille et centum,

Anno

per lo aviso de profiter dar per i luogi et castelli tienuti in Albania, lo Illus-mo dose et comune de Venetia, per i luogi et castelli in Albania chel fo de Balsa, Scripta la praesente polica in Salimbria. ch. 113.

1412. Pax cum Mco domino Balsa Stracimiri domino Zentae; facta est pax per nuncium domini Sandali, voyvodam Bossinae. ch. 132.
- Littera patens pacis praedictae cum domino Balsa, Michaeli Steno Duce. ch. 32.
 - Littera missa capitaneo Scutari pro executione suprafatorum. ch. 133.
 - Littera missa comiti et capitaneo Dulcigni pro dicta causa, consignandum est Dulcignum per capitaneum Scutari, domino Balsae et Budva consignetur similiter eidem domino Balsae. ch. 133.
 - Litterae domini Michaelis Steno ducis, datae oratori domini Sandali despotis Bossinae, de depositis VI mille ducatis, promissorum per dominio Venetiarum eidem. ch. 134.
 - Litterae domini Michaelis Steno ducis, in eadem materia datae ad magnificum dominum Bosniae et Catharinae eius filiae. ch. 134.
 - Capitula porrecta per ambassatores comunitatis Sibirici et responsiones factae ad dicta capitula cum autoritate consilii centum, (occasione dissidii inter partes Sibiricii). ch. 143.
 - Litterae provisionis Lucae Cosicich de Sibirico, ducatorum 300 anuatim ob eius merita erga dominium Venetum et civitatem Sibirici. ch. 145.
1412. Litterae factae Dessae de Spaletto quod non molestetur. ch. 145.
1411. Instrumentum emptionis castri Ostrovicae siti in Crouacia, a M-co domino Sandalo, Bossinae

Anno

supremo vayvodae, necnon a M-ca domina Anna, eius socru, relicta domini Volci banni, et a domina Catharina, consorte praedicti domini Sandali vayvodae et filia dictae dominae Annae et dicti quondam Volci banni; precio ducatorum quinque millium auri; nec non donationis jurium civitatis Scardonae Ill-o dominio Veneto et cessionis. ch. 172.

Ex indice in Commemoriale XI.

1420. Instrumentum acceptationis civitatis Cathari. ch. 31.
1404. Copia privilegii obtenti per oratorem Venetiarum, a rege Hostonia Bossinae, pro commodo Venetorum et subditorum mercatorum et immunitatibus. ch. 86.
1422. Copia litterarum obtentarum per oratores Venetos a domino Stephano Thvertico rege Bossinae in materia suprafata. ch. 86.
1423. Pacta et compositiones celebratae et firmatae cum domino Stephano rege Bossinae Rasciaeque ch. 87.
- Privilegium magno domino Sandali vayvodae. Bossinae, confirmatum per dominum Franciscum Foscari ducem Venetiarum, una cum X capitulis porrectis dominio Veneto nomine dicti Sandali, et responsionibus ad ea factis per dominium Venetum. ch. 97.
- Instrumentum pacis confectae inter dominium Venetum et illust. dispotum Bossinae Stephanum, ducem Rassiae, et magnificum dominum Georgium quondam Volchi. ch. 112.
- Quèsta e la prattica, hauuta sopra della dechiaration de capitoli, hauuti della pace pratica per

Anno

il mag-co Signor Zorzi quondam Vulchi et il m-co m-sr Francisco Querini, capitaneo della Ill-ma Signoria di Venetia, alle parte de Albania et special sopra li capitoli infrascripti. ch. 113.

1423. Capitula porrecta per Pastrovichios domino Francisco Bembo militi, capitaneo generali Culfy, pro dedendo se et subjiendo imperio Ducali domini Venetiarum. ch. 114.

1424. Litterae domini Francisci Foscari ducis Veneti, confirmationis suprafatorum capitulorum istorum Pastrovichiorum. ch. 114.

1420. Pacta inita inter dominium Venetiarum ex una et dispotum Rassiae dominum Georgium quondam Vulchi, inita per capitaneum generalem Culphy Veneti, occasione tenendi Dulcignum, Scutari, Catharum, consignati castri Budva. ch. 178.

(Pax cum Balsa commem. X. ch. 72.

Alia in 113 charta et in commem XII. ch. 148. de Salinis).

1426. Copia declarationis celebratae per dominum Franciscum Quirino capitaneum generalem Culphy, cum magnifico domino Georgio Vulchi, nomine suo et nomine dispoti Rassiae, occasione suprafata. ch. 150.

(Confinium Cathari, confinium Dulcigni, confinium Budvae).

- Ratificatio pacis et declarationum suprafatarum, facta per dominum Stephanum dispotum Rassiae. ch. 151. incipit: Stephanus regni Rassiae dispotus et dominus Serviae etc.

- Litterae patentes domini Francisci Foscari ducis Venetiarum, ratificationis pacis et declara-

Anno

tionum factarum cum despoto Stephano Rassiae. ch. 151.

Ex indice in Commemoriale XII.

1429. Privilegium domus magnifici domini Sandali magni vayvodae regni Bossinae, sitae in contrata Sanctae Trinitatis, quae fuit quondam viri nobilis Sr Nicolai Mauroceno q. Sr Gasparini. ch. 74.
1435. Instrumentum concordii celebrati per clarissimum et insignem militem dom. Nicolaum Memo oratorem, nomine dominii Venetii cum Ill-o domino Georgio despoto Rassiae. ch. 148.
- Capitula et petitiones quas fecit dom. Nicolaus Memo orator Venetus domino despoto, pro observatione pacis et damnis factis civibus et subditis seren. dominii Veneti, per subditos ipsius domini despotae. ch. 149.
1436. Copia privilegii M-ci domini Stephani magni vayvodae Bossinae pro domo Cathari et ducatorum VI centum ei et heredibus concessis per dominium Venetiarum. ch. 159.

Ex indice in Commemoriale XIII.

1443. Capitula comunitatis Antibari, concessa per nobilem virum signor Franciscum Quireno comitem et capitaneum Scutari et confirmata per dominum ducem Venetiarum cum suo minori consilio. ch. 152.
1442. Copia literarum patentium, seu capitulorum terrae Drivasti, provectae ad fidem et obedientiam dominii Veneti, obtenta per virum nobilem Franciscum Quireno. ch. 159.
1444. Copia capitulorum seu questiones unius privilegii, facti per dominum Franciscum Quirino co-

Anno

mitem et capitaneum Scutari, inter dominium Venetiarum et comitem Stephanum vayvodam Cernovich. ch. 150.

1445. Pax cum magnifico domino Stephano de Sochol, magno vayvoda regni Bossinae ac duce terrae H. ch. 175.

1444. Exemplum privilegii concessi dominio Veneto per regem Bossinae Stephanum; incipit: Stephanus Thomas Rasciae, Bosnae et partis maritimae Rex. ch. 184.

1446. Pax Turcarum — cum Soltan Mahometbey, fiol al gran Signor et gran Admera Soltan Maomethbey in lanno de la creatione del mondo 6954 indictione 9. et della nativitat de Christo 1446 in Adrionopoli. ch. 192, 198.

6955. Ratificatio pacis cum Turco — col gran admira Soldan Morathbey, fiol del gran Signor gran admira Moamethbey. ch. 198.
H. e. in anni 6955 indictione X in Andrinopoli.

1446. Privilegium de quibusdam possessionibus in feudum concessis egregio Marino de Canaruto nobili Jadrensi et filiis et successoribus; quae possessiones sunt sitae in Terra sive burgis districti Auranae. ch. 200.

Ex indice in Commemorale XIV.

1440. Litterae regis Bosnae super denominatione pacis. ch. 70.

— Ratificatio regis Bosnae nominationis suae in pace cum rege Aragoniae. Stefanus Thomas rex Bosnae, Serviae, Maritimae. ch. 71.

1451. Veglia, Stefanus, Martinus et Sigismundus de Frangepanibus, in vim unionis et divisionis cum fratre Johanne. ch. 71.

Anno

- 1448.** Albania. Pax cum magnifico Scanderbego et aliis nonnullis Albanis. ch. 78.
- 1452.** Vegla. Pactum annor V. cum m-cis d. de Frangepanibus, Vegliae dominis. ch. 99.
- Bosna. Confirmatio privilegii regis Vuchasini per regem Bosniae. ch. 101.
- Corbavia. Capitula conclusa cum comitibus Corbaviae, Thoma et Joannae condam Gregorii filiis ch. 119.
- 1453.** Vegla. Testamentum Joannis de Frangepanibus, Veglae etc. comitis. ch. 162.
- 1455.** Privilegium domini Stefani ducis S. Saue et regni Bosniae magni vayvodae, quod numero nobilium majoris consilii est creatus cum filiis et heredibus suis. ch. 172.
- 1464.** Simile privilegium factum fuit Ill-mo domino Vladislavo domini ducis Stefani S. Savae filio. ch. 172.

Ex indice in Commemoriale XV.

- 1455.** Il signor Stephano Cernovich cum Xentae conventu adhaeserit dominio Veneto. Pacta illorum de Xenta superiori cum dominio Veneto, traducta de sclavo in latinum. 1455, apud S. Nicolaum de Vranina. ch. 51.
- 1458.** Compositio differentionum magnificorum comitis Stephani Segnae etc. et Martini de Frangepanibus et comitis Joannis eorum fratris, facta per nobilem virum Joannem Cornario, oratorem. ch. 56.
- Compositio differentiarum m-ci comitis Sigismundi de Frangepanibus Segnae etc. et comitis Joannis eius fratris, facta per nobilem virum Joannem Cornario, oratorem. ch. 57.

Anno

1458. Copiae litterarum m-ci comitis Stephani de Frangepanibus Segnae etc. pro libertate tradita viro nobili Joanni Cornario cum 7, ad componendas diferencias, vertentes inter eum et m comitem Joannem Veglae etc. eius fratrem. ch. 58.
- Litterae m-ci Joannis de Frangepanibus Veglae in eadem materia. ch. 59.
- Pax cum magnifico domino Lecha Duchaino et fratribus, conclusa in Schutaro per nobiles viros Benedictum Superantio comitem et capitaneum Scutari et Marin Contareno Alexii, et Cresium de Molino potestatem Drivasti. ch. 60.
1459. Copia relaxationis terrae Sati, factae per M-cum Scanderbegum opere capitanei Culphi. ch. 62.
1461. Exemplum litterarum dominio Veneto traditarum comunitatis Ragusii, quibus fatentur Culfum esse illustrissimi domini Venetiarum. ch. 15.
1463. Instrumentum regis Hungariae Mathiae in materia Turcarum. ch. 88.
1464. Litterae regis Hungariae Mathiae pro subsidio pecuniario praestando in Segna, directae Secretario Venetorum in Segna. ch. 91.
- Quietatio facta Secretario Veneto in Segna de receptione octo millia florenorum, per nuntium regis Mathiae Hungariae. ch. 91.
1465. Quietatio seu Chyrographum oratorum regis Hungariae Mathiae. XV mille ducatorum receptorum a dominio Venetiarum per ipsos oratores. ch. 94.
1466. Chyrographum aliud oratorum suprafatorum de ducatis 10 mille, receptorum ab dominio Veneto. ch. 94.

Ex indice in Commemoriale XVI.

800. Dalmatia. Jura Dalmatiae. ch. 204.

Anno

Privilegium Nonae. Bella dei gra Hungariae Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Logomeriae Cumaniae q. rex. Patentes litterae quibus confirmatur privilegium Nonensium eius indultu per regem Andream Hungariae. ch. 209.

Ex indice in Commemoriale XVII.

1488. Mathias rex Hungariae, Boemie etc. et dux Austriae, Illustr-mo principi domino Augustino Barbadico, duci Venetiarum, quibus rogat dominium Venetum, ut castellum ligneum, quod mittit erigendum propae Segnam, permittant comportari et construi suo in loco, in faucibus fluvii Narenti situm. ch. 125.

Ex indice in Commemoriale XVIII.

1497. Nobilitas Veneta. Privilegium Nobilitatis Venetae in personam Illust. domini Joanni Corvini, ducis Slavoniae et filii q. S-mi domini Mathiae Hungariae regis. ch. 107.
1503. Inventario die certae reliquiae, argenti et paramenti chi son del monasterio di S. Domenico de Durazzo, mandate in questa terra el Governator de Brandesio. ch. 202.
- Hae reliquiae sunt consignatae fratribus S. Dominici de Castello. ch. 203.

Ex indice in Commemoriale XIX.

1502. Patentes capitulorum pacis cum domino Turco, domino Bajasit magno Admirato et Sultano Musulmanorum. ch. 9.
- Litterae domini Turci ad Illustris. dominium, quas eius orator praesentavit de materia pacis ab se juratae. ch. 10.

Anno

- 1510.** Gentes Armigeræ. Albania, Venetiae. Conducta sp. Pernavabey vayvodaë sub M-co domino Perisbey Sanzachi Albaniae, ad servitia dominio cum equitibus 200 Tarchis levis armaturæ. ch. 147.

Ex indice in Commemoriale XX.

- 1513.** Croatia. Instrumentum compositionis celebratæ inter Illustrissimum dominium, et magnific. dominum comitem Joannem Corbaviae, de damnis illatis per Martelosios Turcos et Murlachos. ch. 1.
- Litteræ comitis Joannis de Corbavia et bannus Croatiae, S-mo domino Leonardo Lauredano duci Venetiarum, in materia prædicta, et est procuratum ad suprafata peragenda. ch. 1.
 - Capitula M-ci domini comitis Joannis Corbaviae. ch. 2.
- 1515.** Reconducta M-ci dom. Joannis de Corbavia ad stipendia dominii Veneti. ch. 16.

IV.
АКТА,

извађена изъ рукописа званы:
„Л и б р и П а к т о р у м ъ“.

Ови рукописи у деветъ великы' фолианта на-
кожи писаны', садржаваю разне уговоре, привиле-
ге и историске записке, одъ кон најстариі спа-
даю у годину 883, а пайновиі у год. 1496. Означене
су ове књиге бровима одъ I до IX, али се осма
зове и Пакта Фераріе, а девета Пакта Тергести.
Имаю и показатеља на кожи писаногъ год. 1538-ме

IV.
АКТА,

quae reperiuntur in codicibus dictis:
„L i b r i P a c t o r u m“.

Horum codicum, scriptorum in membrana in fo-
lio maximo, adsunt tomi novem, numeris ab I usque
IX notati; octavus tomus dicitur etiam: pacta Fera-
riae, et nonus: pacta Tergesti. Continentur in iis di-
versa pacta, privilegia et adnotationes historicae, quo-
rum antiquissima jam cum anno 883 incipiunt, novis-
sima usque ad annum 1496-tum descendunt. Adest
etiam index omnium novem librorum, scriptus in per-
gamene anno 1358-vo.

Ex Pactorum libro I.

Anno

1116. Collaudatio sive aprobatio ducis Venetiarum d.
Ordelaffi Faletro, abbati Belgradensi, super con-
cesione eidem facta p. regem Ungariae. ch. 110.

Anno

1094. Captio Belgradus duce Venet. dom. Ordelaſſo Falettro. ch. 1.
1232. Concordia Raguseorum, pactum et reconciliatio. ch. 181, 182.
1118. Pactum Arbae. ch. 151, 210, 218.
1247. Pactum Jadrae. ch. 209, 213.
1278. Pactum Lesinae id est Fariae. ch. 76.
1244. Pactum Ungariae regis Bellae. Duce Venet. Jacobo Theupolo. ch. 214, 222, 223.
1210. Pax Dyrrhachii ab Episcopo Dyrrhachino promissa domino Petro Ziani duci Venet. ch. 119.
6656. Privilegium Dyrrhachinae Ecclesiae et Donationis Ecclesiae S. Andreae Apostoli, quam Imperator Constantinopolitanus dono tradidit Ecclesiae S. Marci Venetiarum, ob subsidium navale et victoriam partam per classem Venetorum apud Dyrrhachium de Ruberto Normano pro Imperio Romaniae. ch. 62, 64, 67.
- Privilegium Dyrrhachii. ch. 119.
- Privilegium Dyrrhachini Episcopi. ch. 119.
1154. Privilegium Anastasii Papae de Episcopi Jadrensis confirmatione et de Archiepiscopo Jadrensi Metropolitano super quatuor Episcopos, videlicet Absarensem, Veglensem, Arbensem et Farensem, qui et Palii dignitate decoratur. ch. 46.
- 1059—1064. Cresimerus rex Croatarum et Dalmatarum tradit abbati et fratribus Sancti Joannis Evangelistae Belgradensis jura cum imunitatibus collectionum, eisque tradit insulam quae vocatur Juris et Contae. ch. 110.
1116. Collaudatio d. Ordelaſi Faletro ducis Venet. de praedicta concessionae. ch. 110.
1242. Privilegium regis Ungariae, Croatiae et Dalmatiae Jadrensibus indultum de confirmatione privilegiorum Cholomanni fratris eius, et moenia

Anno

Instaurandi versus mare; et terram Anedin jacentem et Nonae possidendae et jubil. ch. 109.

1206—1224. Feudum Episcopi Cernicensis et Juramentum Episcopi, cui concessum feudum provinciarum p. ducem d. Petrum Ziani a flumine Vrech, quod est ducatus Dyrrhachii, usque Naupactum. Nomina provinciarum:

Ducatus de Nicopolea cum pertinentiis de Jarta et de Achilo et Natalico, et Talissana de Ceris, et Arcontoriussi monasteriorum.

Provincia Janina grandis de Vagonicia.

— Istrinopolis et Cretae.

— Coloniae et Cartolatorum et Glaverniza. ch. 110, 114.

Ex Pactorum libro II.

1060. Bellum Jadrense seu Dalmatum. ch. 1, 3.

1280. Condemnatio et bannum Absari et Crepsae pro Regaliis d. ducis Venetiarum et est reformatio quaedam capta in majori consilio, exarataque statim in fronte. ch. 3.

1409. Emptio Jadrae cum tota Dalmatia a rege Ladislao Ungariae, Michaeli Steno duce Ven. ch. 3.

1313. Pactum Jadrae novum. ch. 73, 74.

— Cronica rebellionum et captionum Dalmatiae urbiumq. ch. 1.

1224. Privilegium Dyrrhachini feudi id est fidelitatis Michaelis Commano ducis, filii quondam Sevastocratoris, duci Veneto; et Joannis Coronati ducis; et descripta sunt nomina locorum Feudi et supra incipiendo a flumine Vrech, quod est ducatus Dyrrhachii usque Naupactum. ch. 140.

Ex Pactorum libro III.

Sisma inter Curiam Romanam et Graecorum ecclesiam. ch. 11.

Anno

- Excommunicatio Palaeologi Imperatoris Greco-
rum. (Per Clementem Papam. anno II). ch. 13.**
- 1236. Concordia Ragusii et Pactum cum d. Jacobo
Theupolo duce et comuni Venetiarum et Recon-
ciliatio. ch. 104.**
- Domini et reges Dalmatiae et Belgradus. ch. 82.**
- 1294. Fideiussio comitis Nonae de observanda treu-
gua cum comite Berberiensi et comuni Almisii.
ch. 43, 46.**
- **Treugua comitis Georgii Berberiensiis et comu-
nis Almisii. ch. 43.**
- Romaniae Imperatores. ch. 82.**

Ex Pactorum libro IV.

- 1328. Pactum Nonae. ch. 6.**
- 1322. Pactum Sibirici. ch. 158, cum d. Joanne Supe-
rantio duce Venet. h. e. Procuratorium et Syn-
dicatus pacti. ch. 160.**
- 1327. Pactum Spaleti.**
- Pactum Ungariae regis A. cum D. Petro Ziani
duce Venet. super factis Jadrae et passagio
ultramarino et securitate Venetorum et Ungaro-
rum. ch. 143.**
- 1188. Privilegium Clementis Papae Archiepiscopo Ra-
gusino indultum de ecclesia Ragusina et bonis
eius, ut Inocentius, Anastasius, Hadrianus, Ale-
xander et Urbanus pontifices Romani fecere,
ac de protectione sub beato Petro cum regnis
adnotatis et possessionibus cum parochiis, ab-
batiis, ecclesiis. ch. 102.**

Ex Pactorum libro V.

- 1353. Pactum Curzolae. Charta Pactorum summissio-
nis Curzolae. ch. 125.**

Anno

1349. Pactum Sabinicensium componendi se cum duce et communi Venetiarum, et super facto unionis trium civitatum Sabinici, Tragurii, Spalati, et super facto Calbalatae constituendae et Paiginatici faciendi. ch. 108.

Ex Pactorum libro VIII.

Induciae Croatiae et banni Pauli et fratrum cum dominio Veneto. ch. 98.

V.

АКТА,

коя се налазе у рукописима званимъ:

„Либри Синдикатусъ“.

Одъ овы' рукописа има само два велика фоліянта на кожи писана; у нѣма су пуномоћія или веродайна писма шлетачкы' посланика у оно време заведена, кадъ су и издавана.

V.

АСТА,

quae reperiuntur in codicibus dictis:

„Libri Syndicatus“.

Horum codicum adsunt solummodo libri duo in folio maximo scripti in pergamene; in iis reperiuntur litterae credentiales seu Syndicatus legatorum Venetorum, eo tempore copiatæ quo et extradata fuerunt.

Ex libro Syndicatus I.

Syndicatus domino Benedicto Contareno, ad dominum despotam Sclavoniae, et dominam Maram, et Balsam, anno 1408. indictione 2, mensis Februarii die XII. ch. 189.

(Ad pacem cum Balsa in Albania tractandam).

- **Domino Bertuccio Diedo et Donato Arimundo, ad dominum Balsam Stracimiri condam domini Georgii Stracimiri Zentae etc. et ad dominam Helenam matrem Balsae; ad pacem firmandam anno 1412 indictione 5, die 10 Junii. ch. 199.**
- **Jacobo Dandulo comiti et capitaneo Scutari, ad tractandam medio interpositionis Illustris domini Jacobi regis Hungariae, Hieroso. et Siciliae, pacem cum domino Balsa Zentae et Stefano de Balsis, anno 1420 die 25 Junii, indict. 13. ch. 215.**
- **Jacobi Danduli, provisoris Scutari et Albaniae, ad tractandam treugum cum magn. domino Stefano, dei gratia despoto Rasciae, anno 1421 indictione 14 die 11 Septembris. ch. 217.**
- **Johani Georgio, Ambasiatori ad dom. Stefanum Tuerthco, dei gratia Rassiae, Bossinae Maritimaequae rege, ad tractandam unionem, anno 1422, indictione 15, die 28 Maji. ch. 219.**
- **Simile syndicatus instrumentum factum fuit pro dicendo specialiter, ad tractandum etc. concordium, unionem, amicitiam et bonam pacem cum magnifico ac potenti domino Sandali, Bossinae magno vayvodae, cum illis pactis.**
- **Et simile syndicatus instrument. factum fuit in persona dicti domini Johannis ad dictum dominum Sandali, anno 1423, die 13 Augusti indict. prima. ch. 219.**

Syndicatus Sr Marci Barbadico ambassiatori ad Illustrum et Excelsum dominum Stefanum dei gratia ducem Rassiae etc. anno 1422, die 17 Maji, indict. 15. ch. 219.

— Sr Marci Barbadico provisorem, Catari, ad treugas faciendas cum Illustri et Excelso domino Stefano dei gratia Rassiae duce etc. anno 1423, die 17 Martii, indict. prima. ch. 220.

— Sr Sancto Venerio et Nicolao Georgio ad despotam Salonichi, ad tractandum de venditione Salonichi, anno 1423 indictione prima, die 25. Julii. ch. 222.

Ex libro Syndicatus II.

— Sr Nicolao Memo et Ludovico Foscarenno ad tractandas treugas cum magnifico et potenti domino Stefano de Sochol, magno vayvoda regni Bossinae ac duce terrae Huminis etc. anno 1345 indictione 8, die 21. Aug. ch. 62.

VI.

АКТА,

налазења се у рукописима званимъ:
„Либеръ Литерарумъ Секретусъ Коллегиѣ.“

Ови рукописи, одъ коихъ су најстарије књиге писане на кожи у највећемъ листу, садржавају у себи савремене преписе тайнихъ писама, која су шлетачки Дуждови са својимъ саветомъ или колегијомъ, писали разнимъ странимъ владоцима, и странимъ и домаћимъ надлежateljствима. У прве четири књиге налазе се копије најстаријихъ писама, али у реду врло непрекиданомъ, ерѣ су се многи

одъ овы рукописа изгубили. У првой кнѣжки су писма одъ год. 1308 до 1310; у другой одъ год. 1436-те до 1437; у трећой одъ год. 1484 до 1485; у четвртој одъ год. 1486 до 1489; у петой продужуе се далъ непрекидний редъ овы писма у премногимъ фоліантима одъ год. 1490-те све до год. 1796-те, кога република пропала. Я самъ прегледао само I-ву и II-гу кнѣжку.

VI.

ACTA,

quae reperiuntur in codicibus dictis:
 „Liber litterarum secretus collegii.“

In his manuscriptis, quorum antiquiores libri scripti sunt in pergamine in folio maximo, continentur copiae contemporaneae litterarum, a duce et eius consilio dicto collegium, missarum diversis regibus et principibus extraneis, atque magistratibus tam propriis, quam peregrinis. In primis quatuor libris ad sunt copiae antiquissimarum epistolarum, sed multum interrupta serie, quoniam multi horum codicum perditioni fuerunt. In libro primo reperiuntur litterae ab anno 1308 usque ad annum 1310; in secundo ab anno 1436-to usque 1437; in tertio ab anno 1484 usque 1485; in quarto ab anno 1486 usque 1489; deinde in libro quinto et copiosissimis sequentibus, sequitur continua series harum litterarum sine hiatu, ab anno 1490 usque 1796-tum quo respublica Veneta cessavit esse sui juris. Ego nonnisi I et II librum perlustravi.

Ex volumine I.

Petri Gradonigo ducis Veneti:

Litterae dominae filiae condam comitis Leonardi Veglae, Vinodoli, Modrusae ac Gezege, nepti suae dilectae, de anno 1308 indict. 7-ma 9 Decemb. charta 12.

Eiusdem. — Comiti Dymo desuo mandato comiti Veglae domino Daina Vinodoli, Modrusae et Gezege et Segniae. 11 Decemb. indict. 6-ta ch. 13. et 198.

Eiusdem. — Filiis condam comitis Joannis, Bartolo, Gvidoni, Frederico, 11 Dec. indict. 6-ta. ch. 13.

Eiusdem. — Comiti et consiliariis Jadrae; datae 17 Decemb. 1308 indict. 7-ma. ch. 46.

Eiusdem. — Comiti Jadrae, d. 12 Febr. 1308 indict. 7. ch. 60.

Eiusdem. — Andreae Dauro, comiti Ragusii. die 19 Febr. 1308 indictione 7. ch. 62.

Eiusdem. — Andreae Sclavo, capitaneo ligni riperiae Istriae, die 13 Martii, 1309 indict. 7. ch. 86.

Eiusdem. — comiti Jadrae. dat. 1309 ind. 7, 17 Martii. ch. 89.

Eiusdem. — Judicibus et Universitati civitatis Veglae. 1309 indict. 7 die 21 April. ch. 100.

Eiusdem. — Urosio, Serviae, Chelmiae, Diocliae ac Albaniae regi Illustri. 1309 die 10 Maii, indict. 7-ma. ch. 102.

Eiusdem. — Consulibus Catari. 1309 die 10 Maii, indict. 7-ma. ch. 103.

Eiusdem. — Comiti Jadrae. ch. 107, 118, 125, 127, 156, (Michaeli Mauroceno comiti Jadrae. ch. 188), ch. 203, 220, 227, 238.

Eiusdem. — Comiti Ragusii. ch. 119. Bertucio Gradonigo comiti Ragusii. ch. 176, (anno 1309). ch. 193, anno 1310. ch. 239.

Eiusdem. — Comiti Dujmo de Vegla. ch. 189. et sequentes.

Eiusdem. — Comiti Frederico Dujmi, Dujmo, Frederico Joanni comitibus Veglae, Modrusae, Vinodoli,

Segnae etc. ch. 199, usque 200, 231. •

Eiusdem. — Joanni Superantio potestati Farae et Brazzae. ch. 219. Consilio et Universitati Farae. ch. 219.

Eiusdem. — Baiulo Armeniae. ch. 245.

Eiusdem. — Ambaxatori Constantinopolis. ch. 246.

Eiusdem. — Bertucio Gradonico comiti Ragusii. ch. 248.
(Prolixae naratur conjuratio Bajamontis Theupoli;
similes litterae regi Friderico III; et ambassa-
tori Curiae, amplissima naratio in litteris amba-
satori de Curia. ch. 260.)

Ex Volumine II.

1437. 19 Junii comiti Spaleti; (nominantur comes Matco et comes Johannes de Citines.) —

VII.

АКТА,

налазећа се у рукопису званомъ:

„Либеръ Плегіорумъ.“

Ова књига, која се иначе зове и Либеръ Комунисъ, и која е една одъ најстариј у целомъ архиву млетачкомъ, писана е у кварту на артиј, што њѣну знаменитостъ јошъ умножава. У њој су забележена одма онда кадъ су се и догодила разна дѣла и заключенія млетачкогъ правитељства, одъ године 1223-ће до 1228-ме, и после тога опетъ одъ године 1253-ће. Ја збогъ краткости времена нисамъ могао овај рукописъ тако подробно испитати, као што њѣгова важностъ изискуе.

VII.

ACTA,

quae reperiuntur in codice dicto:

„Liber Plegiorum.“

Codex hic, qui secus etiam Liber Communis vocatur, et qui est unus ex vetustissimis codicibus totius archivi Veneti, scriptus est in quarto in charta scriptoria, quod eum adhuc magis memorabilem reddit. In eo prenotata sunt, ipso tempore quo acciderunt, diversi generis acta et conclusiones regiminis Veneti, ab anno 1223-tio usque ad annum 1228-vum, et deinde iterum ab anno 1253-tio. Ego propter brevitate[m] temporis non potui hunc codicem tam diligenter perquirere, prout hoc eius dignitas exposceret.

Ex libro Plegiorum.

- Nº 86.** Juramentum Joannis Verero de Ragusia; die 15 Julii. 1224. fol. 13.
- Nº 128.** Pactum inter Jacobum Vido et Marcum campanarium de sclavo Dragaxio; die 13 Augusti. 1224. fol. 17.
- Nº 354.** Solutiones Arbensium; 1225, indict. 14. (Quantum in anno solvere debeant, etiam de insulis goli et arte). fol. 43.
- Nº 373.** Ordinamenta de mercibus Raguseis et Sclavoniae; die 6 Aprilis 1225. ch. 45.

- MS 375.** Litterae ducis Venet P. Ziani ad Raguseos; d. 14 Aprilis. 1225. indict. XIV. ch. 45.
- 398. Juramentum Johannis Archiepiscopi Jadræ, quod velit esse fidelis dominio Veneto; die 8 Augusti. indict. 14. anno 1225.
- 478. Galea eis de Jadra mutuata; d. 11 Junii, indict. 15 1226. (Jurislaus de Jadra legatus dom. comitis M. Dandolo Jadratini). fol. 73.
- 494. Plegium Jadratinorum: Juani Župani et Andr. de Petrič, pro Domaldo de Volcina et Petro Pogano de Jadra; die 15 Novemb. ind. I. anno 1227.
- 552. Obsides Ragusii in Venetiis; die 10 Octobr. ind. 15 anno 1226. fol. 80.
- 533. Plegium pro obsidibus Jadræ; d. 2 Decemb. ind. 2 anno 1228.
- 535. Plegium eiusdem materiae; d. 10 Decemb. 1228.
- MS 556. 557, 558.** Prohibitio comercii cum Raguseis et Jadratinis; d. 3 Octob. ind. 15 1226. fol. 81.
- MS 576.** Litterae regis Ungariae A; d. 9 Febr. 1226, indict. 15. fol. 83.
- 577, et 579. Prohibitio ire cum navibus infra Jadram; d. 11, et 15 Febr. 1226. ind. 15. fol. 83.
- 619. De morte comitis N. Quirini Absarensis testimonium; d. 19 Octob. 1227. indict. 1. fol. 89.
- 671. Prohibitio navigari ultra Jadram; d. 5 Decemb. 1228. indict. 2. fol. 97.
- 680. Treugue cum imperatore Constantinopolis Theodoro Comiano duca; d. 11 Decemb. 1228 ind. 2. fol. 97.
- 681. Contractus matrimonii dom. Balduini cum filia regis Joh. (anno 1228). fol. 97 et 98.

VIII.

Изъ показателя кнѣиге коя се зове:

„Либ е р ъ Ал б у с ъ.“

Кнѣига сама на кожи писана однешена е у Бечѣ, где се чува у цес. кр. придворномѣ архиву; показатель оставшій у млетачкомѣ архиву писанъ е такође на кожи.

VIII.

Ex indice codicis qui dicitur:

„Liber Albus.“

Liber ipse scriptus in pergamene, translatus Vienne ibidem in archivo caesareo regio aulico asservatur; index in archivo Veneto residuus, etiam in membrana est scriptus.

DYRRACHIUM.

Анно

1210. Privilegium Dyrrhachii factum per d. ducem Venet. Petr. Ziani. charta 108.
- Fidelitas Sevastocratoris sub d. Petr. Ziani Venet. duci circa Dyrrhachium. ch. 109.
- Feudum de terris Dyrrhachii, Episcopo Theod. Cernec. ch. 109.
1205. Refutatio Marini Geno facta de Dyrrhachio. ch. 42.

Приметба. Овај пописъ сачињенъ е подписанъ по налогу и о трошку Друштва Србске Словесности, у млетачкогъ архиву, ба- већи се у месецу Септембру и Октобру прошле године у Млет- цина, а исто друштво нашло е за добро дати га напечатати, како би се сви ови њињи подзовати могли, кои се са југосла- венскогъ историоѣ занимаю. О поставку његовогъ обширниѣ може се читати у извѣстију подписаногъ, печатаногъ у Гласника свезки IX, (на страни 292 и след.) Желећи друштва, најпре овај пописъ јошъ подпунити учинити, тимъ да се и остаје старе части млетачкогъ архива испитају, а после тога присту- пити къ печатану сами' акта у њему пописанъ, кои се за дру- штво већъ препишю; за ту цѣль е друштво рѣшило подписа- ногъ и овогъ лета на неколико месеци у Млетке послати, како би се ово пописивањѣ акта продужити и свршити, а препи- сивањѣ сами' акта съ успѣхомъ наставити могло.

У Београду, о Дуолана 1858 год.

Дрѣ Я. Шафарикъ.

Nota. Elenchus hic confectus fuit ab infrascripto in archivo Ve- neto, ex commissione et sumptibus societatis litterariae Serbicae, cum idem mensibus Septembri et Octobri anni proxime elapsi Venetiis morabatur; eadem societas utile censebat, ut hic Elen- chus typis edatur, quatenus omnes usum eius habere possint, qui cum historia Slavorum meridionalium occupantur. De ortu eius plura legi possunt in relatione infrascripti, typis edita in libro IX (pagina 292 et seq.) scripti periodici eiusdem societatis, dicti Glasnik. Societas ultro disiderat, primo hunc Elenchum magis completum reddere, perlustrando etiam reliquas vetustas partes archivi Veneti, et deinde accedere ad ipsa Acta, in Elen- cho hoc consignata, typis edenda, quae acta jam pro societate des- cribuntur; hoc scopo dicta societas determinavit infrascriptum et hocce anno pro aliquot mensibus Venetias mittere, ut nempe haec conscriptio actorum continuari et terminari, et descriptio ipsorum documentorum meliori cum successu institui possit.

Belgradi, mense Majo anni 1858.

Dr. J. Schafarik.

ПОГЛЕДЪ НА ИСТОРИЈУ СРБСКЕ ЦРКВЕ ПРВОГА ПЕРІОДА.

*(Одъ еднога почастногъ члана Друштва Србске
Словесности.)*

Многа словенска племена, коя су срећніе политичко станѣ имала него што е имао србскій народъ; имаю већъ историју своє цркве, а Срби е ни до данасъ немаю. Готово сви догађаји цркве њіове покривени су непровидномъ завѣсомъ. Самѣ Срби незнаю управо, кадъ су се просвѣтили свѣтомъ христіанства, ко е, када и како почео, распрострањіо и утврдіо христіанство у њіовой земљи, какву е судбу претрпила њіова црква у различна времена, а особито у стара — пре св. Саве првогъ србскогъ нѣз Србіє архієпископа. Текъ одъ времена овогъ великогъ светителя историја србске цркве постає яснѣя и познатѣя.

Сада су се многи Срби почели својски заузимати за историју свога народа, учена друштва србска брижљиво скупаю старине и откриваю дата за народію историју потребна; но историја цркве наше јошъ лежи сморо не дирнута. Дужавна историја нашега народа не показує намъ путе-ве божієгъ стараня о нашемъ народу, као што то казує наша црквена историја. Трајанѣ државно кодъ нашега народа было е па и прошло, а милостиво провиђенѣ божіє не гледајући на велике незгоде сачувало е у народу нашемъ и до данаш-

нѣга дана непрекидно традиѣ св. пр. вѣре, кое е сѣме посѣяно кодъ насъ іошть у времена апостолска. осимъ тога грађанска исторія наша не може се разумѣти безъ знаня наше црквене исторіе: многи догађан у првој и не могу се изяснити, докъ ихъ не изясни исторія наше цркве. ¹ Отуда се дознае особита важность за Србе знанѣ свое црквене исторіе. Само она може обяснити оно свойство народнѣгъ духа, по коме Срби, живећи међу западњимъ изображенимъ народима, имаюћи изближе и честе одношае съ њима, сачували су ону патријархалность быћа, о којој съ уваженѣмъ одзивлю се многи путници ² и такође сачували су неизмѣниу и свою вѣру, коју су имъ предци њихови предали. Изъ површногъ погледа и описанія исторіе цркве Србске, може се видѣти, да е само православна вѣра сачувала животъ и быће народно одъ оны многи усилаваня са стране туђы племена коя су се стремила да униште посебно народно быће Срба. До Неманѣ првогъ основателя династіе славны кралѣва србски — Неманића, св. вѣра, преображаваюћи по духу своје духъ одѣлиты разединѣны племена, у вре-

¹ И свойство србске грађанске исторіе више налична на свойство црквене, еръ се радия Срба додирала са сусѣдима у толико, у колико е изискивала то заштита њіове вѣре, они су воевали за слободу свое вѣре, и слободно свршаванѣ богослуженія и обреда по правилами исте вѣре и по духу особитогъ характера народне свое цркве — словенске. Вн. о народ. скупштини напеч. у Бѣограду 1848. год.

² Boué la Turquie d'Europe. Paris 1840. — Die Slawen der Türkei. Von Cyrtian Robert. Leipzig. 1847. — Путешествіе по Черногоріи Попова. — Очеркъ Герцеговины. Жур. Мин. Народ. Просв. 1850 ч. 67. стр. 99.

и Неманъ сединила ихъ в уедно; при пріємницима ѣговимъ, она в помагала, да она утврде свою самосталность; и за време бѣдства и преврата, едина потпора, хранителька и утѣшенъ страдающемъ народу была в иста св.вѣра и црква. ¹

Но откуда да узмемо грађу за саставъ и писанъ исторіи цркве србске? На жалость ни стари ни доцниіи списатели, кои су излагали исторію христіанске цркве, готово ништа не говоре о цркви србской. Све што о нѣой они являю, то су една текъ тавна наговѣшћаваня, коя су они многогредно напоменули. Има србскихъ лѣтописа, кои бы могли открыти много коешта, како о црквеной, тако и о државной исторіи србской; но они јошъ нису обраћени и издани, збогъ чега и нису свакоме приступни. Збогъ мале количине лѣтописнихъ билѣжана, односећихъ се на исторію србске цркве, збогъ недостатка строгаго критичкогъ пресуђеня оногъ, што се сачувало у писменимъ датама, живо преданіе, кое се досада у памети народа задржало, всте, а и треба да буде важанъ изворъ за исторію србску, како државну, тако и црквену. Сваки србинъ зна исторію св. Саве, првогъ србскогъ и одъ Срба архіепископа, поштуе и уважава свое св.кралѣве, цѣва дѣла многихъ своихъ патріярха, као лица, коя су помагала да се утврди вѣра и распространи благочестіе. Но памтенъ народа, премда съ едне стране и доставля знанъ, алъ у врло обштимъ чертама, съ друге — устно преданіе не пружа се далъ одъ Стефана Неманъ краля србскогъ, и сина нѣговогъ св. Саве. А познато е, да су Срби примили христіанство много раніе, него што е Неманя живио, и бы-

¹ Ви. о народ. скупштини; и прибавленіе нап. у Бѣограду 1848 и 1849 год.

до е некихъ поединихъ сръбскихъ породица, које су се покрстиле прије на шестъ вѣкова до св. Саве. Докъ се сръбски лѣтописи не издаду на свѣтъ и критички не расмотре, нека тамна званя о тимъ старимъ временима, могу се коегдѣ наћи кодъ византійскихъ историка, кои су напоминjali о Србима, одъ коихъ, што се тиче нашегъ предмета, једини е скоро Константинъ багрянородни. Имамо нека извѣстїя, која се управо тичу цркве, и која су узета изъ народнихъ лѣтописа у архимандрита Райѣа исторїи о словенскимъ народима. Може се коегдѣ јошъ и кодъ странскихъ историкописаца наћи некихъ извѣстїя у краткимъ примѣдбама и мимогреднимъ напоминанїима. Но излагатељ исторїе сръбске цркве већиномъ принуђенъ е збогъ недостатка дата притицати географїйскимъ и исторїйскимъ саображенїима и при помоћи њиховој долазити до истине.

При првомъ погледу на сръбску цркву пада намъ у очи тѣсна свеза судбине њне у различна времена са грађанскимъ станѣмъ народа. До VII столѣћа по христовомъ рођењу, Срби немају опредѣљеногъ политичкогъ быћа: они или се сливају са другимъ народима, а особито са обштимъ племеномъ Словена, или једнако мѣњају мѣста свога живљеня, или налазе се покорени одъ различнихъ народа; потоме и трагови христіанства међу њима у ова времена једва се дају примѣтити, — текъ само исторїйско саображенѣ открива га, да е оно било међу њима. Одъ VII столѣћа, — одъ времена Ираклія грчкога императора, Срби населивши се у грчку имперію, нису имали самосталности и независности. Па зато и станѣ цркве христове кодъ Срба одъ оногъ времена, када су се они населили у предѣле источне имперіе, нала-

зло се у пуномъ подчинѣнїи цркве константинополске — своє просвѣтителъке.

Стефанъ Неманя први, скупивши уедно разединѣне дотле общине сръбске, узвисио е Сръбію до самосталне државе; при нѣму е и сръбска црква задобила немо самостално значењѣ. Константинополски патріархъ за добро цркве дае св. Сави сину нѣговомъ власть да управља црквомъ сръбскомъ независно и самостално, св. Сава явля се велики бранитељ св. православие вѣре, очисти свою цркву одъ Павликіяна и Латиняна, кои су е тада узнемиривали, просвѣћуе народъ и свещенство, поставља епископѣ, предупредујући на нѣре папа, обавишћава кралѣве сръбске, да не траже круне царске изъ папскихъ руку, и светошћу свогъ живота и чудесима насвагда утврђуе православіе у народу.

Пріемници првогъ Неманѣ и првогъ свогъ архиепископа у свему су се на нѣи угледали. Кралѣвство сръбско узвишуе се до имперіе у XIV вѣку; тада се узвишуе и црква у својој епархіи до патріаршества. Но такво добро станѣ цркве не трая дуго. У 1389 години Турци разорише царство сръбско, и започеше се гоненя на христїане являю се отпадници, кои збогъ мрзости на римску цркву примаю мухамеданство, предѣли сръбске цркве сужаваю се изнутра и спољ. Као да бы довршили и увећали бѣдства, папе видѣћи несрећне околности сръбске цркве, шиљу своє мисловере, кои са различнимъ хитростима придобише у свою вѣру неки дїо народа. Сръбски патріарси, као єдина заштита народа, єдно да бы сачували у народу православіе, а друго надајући се ослободити народъ свой одъ турске власти, траже помоћ кодъ австрійскихъ царева, и са неко-

лико народа преселяваю се у Австрію 1690 год. Но Австрія користећи се станѣмъ сръбскогъ народа ослоившегъ се на нѣно великодушіе, закратила е саобраштаванѣ преселѣницима са оставшима у отечеству, и тимъ су лишени патријаси могућности да се брину о судбини народа, кои су они оставили.

Сръбски патријарси, кои су са неколико народа прешли у Австрію, станили су се у Сріѣму, и основали свою столицу у Карловцима. Одъ овогъ времена и дѣла и упливъ нѣиховъ ограничавао се само на онай народъ, кои живи подъ круномъ Австріе, а оставши у Турској Срби двоє су изгубили, слободу и царева, и свое свештено бранитељ, и са црквомъ сръбскомъ почело е да управља грчко свештенство, кое е купило то право одъ султана. Турци покораваяћи сръбске предѣле еданъ за другимъ, метнуше основъ раздѣлѣнїю едине дотле бывше сръбске цркве на многе: австрійску, црногорску, ерцеговачку, расійску, босанску и сръбску, а преселѣнѣ патријарха у Австрію, утврдило е ово раздѣлѣнѣ. У течаю тогъ несрећногъ комадана страда црква споля одъ турскогъ зулума, а изнутра одъ мухамедове науке и униѣ; но са почеткомъ саданѣгъ вѣка судбина се е нѣна у некимъ предѣлима олакшала, а у другимъ страда и досада трпећи угнѣтаваня одъ Турака и одъ папскихъ миссионера.

На основу споменутихъ догађая, можемо подѣлити историю сръбске цркве на четири периода:

1-и одъ поява христїанства међу Србима до св. Саве првогъ архиепископа (одъ 1-гъ вѣка до 1222 године).

2-гъ одъ св. Саве до установлѣня у Србиѣ патријаршества (одъ 1222—1336 год.).

3-и одъ установлѣня патріаршества до преношая патріаршке столице изъ Пеѣи у Карловце (одъ 1336—1690).

4-ти одъ преношая патріаршке столице у Австрію и подѣлѣня ерархіе до нашихъ времена.

Неимаяћи потребне податке за саставлѣнїѣ цѣле исторіе сръбске цркве, мы ћемо се сада ограничити само површнимъ изложенїемъ првога периода нѣногъ, кои е понайтавнїи и мало познатъ, надаючи се, да ће други научени наши Срби, кои имаю при руци више података, несамо ово испитати, него и далѣ наставити. А мы у овомъ изложенїю исторіе ове, говорићемо: I) о почетку христїанства међу Србима; II) о нѣговомъ распространѣнїю и утврђенїю међу нѣима и о страданїяма сръбске цркве у овомъ периоду; III) о нѣной ерархіи; IV) о црквеномъ ученїю, службама и обредима; V) о знатнимъ свештенимъ лицїяма; VI) о монасыма и манастирима; и наипослѣ VII) о вресїяма, кое су узнемиривале сръбску цркву у овомъ периоду.

I.

Када се появило христїанство кодъ Срба? Почетакъ христїанства у сръбскомъ народу пружа се јошъ у апостолска времена или у прво време христїанства. У томе увѣрава насъ то, што е на старомъ првоначелномъ мѣсту живлѣня Срба, јошъ докъ су они были тамо, проповѣдао истине христове вѣре апостолъ Андрїя, а послѣ нѣга нѣгови прїемници, кои су се одмахъ за нѣимъ скоро по свима мѣстима старе Скитїе являли; а јошъ и то, што су Срби живѣли и имали посла са народима христїанскими у прва времена христїанства.

У оно време, када су апостоли распрострањивали христову вѣру по цѣломе свѣту, словен-

ски народъ, кои тада јошъ нѣ се бмо сасвимъ раведенио, чо е евангелску проповѣдь одъ самихъ апостола у собственимъ своимъ обиталиштима. „Андрѣю учащу въ Синопіи, каже преподобни Несторъ, и пришедшу ему въ Корсунъ, увидѣ яко изъ Корсуни близъ устьѣ Днѣпровское, оттолѣ поиде къ Днѣпру горѣ . . . и приде въ Словѣни, идѣже нынѣ Новгородъ.“¹ Казиванѣ о томе, да е христову вѣру проповѣдао Словенима апостолъ Андріа првозвани, кои е одъ Кавказа до граница словенскога народа, а то е Новгорода — долазио, и да су Словени живећи на цѣломъ томъ простору чули о истиннама христіанства, о томе никако не треба двоумити.² Но у тима предѣлима, коє су у старо доба заузимали Словени, живѣли су тада и Срби, као грана обштегъ словенскогъ племена, и потOME може се мислити, да су и они слушали проповѣдь апостола Андріе, или наипослѣ нѣговихъ найближихъ приѣмника. Плиніе у својој исторіи набрајаюћи народе, кои су живѣли на Кавказу, починюћи одъ Кимеричкогъ Босфора, кои се сада Керченски Проливъ зове, споминѣ и о Србима, кои су у плиніево време тамо живѣли. „На Кимеричкомъ (проливу) живе, вели оиъ, Меоти, Вали, Срби, Арехи, Цинги и Псеси.“³ Графъ Бранковићъ, Раићъ и Давидовићъ — србски историописци, сложио сѣ Плиніемъ налазе Србе у прва времена христіанства кодъ меотичкогъ

¹ Полное собраніе Росс. Лѣтоп. изд. Археол. Ком. Санкт-петербургъ 1846 год. томъ 1. стр. 4.

² Ви. исторію христіанства въ Россіи до равноап. князя Владиміра архим. Макарія. Санк-петер. 1846 год. стр. 37.

³ Plin. hist. natur. lib. 6. c. 7. p. 306—307. Сличи: Ptolom. lib. 5. c. 9. в Славянскія древности Шафарика. Томъ 1. кн. 1. стр. 105.

изера. ¹ У великој исторіи енглескогъ друштва потврђуе се то, да садашњи Срби заиста произлазе одъ онихъ Срба, кои су у време христовогъ рођења живѣли око Волге, а послѣ сто година поредъ азовскогъ мора у Криму. ² Константинъ багданородни мало доцнѣ налази Србе у земљама близу Кіева. ³ Налазе се трагови, да су Срби живѣли на Кавказу и уобште у старој Скитіи. Имена рѣка и мѣста, која су се досада сачувала ⁴, не безъ основа наводе доцнихъ времена историописце, те они држе, да су Срби живѣли на реченихъ мѣстима. „Просторъ одъ Кавказа до врата каспійскихъ, вели Прокопіе, насељаваю Алаши, кои не подлеже ничіој влади. Тамо (живе) Хуни, кои називаю Сабирима.“ ⁵ Овдѣ значе Сабирѣ то исто што и Срби, по примѣдби ученихъ людѣи. ⁶ Ано-

¹ Исторія Слав. народ. Ранѣ. часть 1-а стр. 23. —

• Исторія Давидовића. — Исторія Христ. въ Россіи. Архим. Макаріе. стр. 34.

² Вн. Ранѣа малу исторію Срб. народа стр. 12.

³ Види тамо.

⁴ Име рѣке Мораве (*моравиос*), која е по Птоломею била побочна рѣка Дона, и сада зове се една рѣка, која тече крозъ саданію Србію и ниже Смедерева утиче у Дунавъ. Ово име садашњој Морави у Србіи, вѣроватно е, да су јој дали Срби за споменъ оне Мораве при Дону, гдѣ су пређе они живѣли. Названѣ меотичкогъ взера, одъ *мѣтисъ-мѣти*, неки производе одъ *маіа-мѣти*, као што и сада Срби зовусвогъ иатере (соч. Кеппена. Москва. стр. 28). А по имену народа овогъ и досада се една рѣка између Волге и Дона назива *Серба* или *Сарпа*. Слав. древ. Шафар. Томъ 1-и Кн. 1. стр. 105. Истор. арх. Макаріа. стр. 34.

⁵ Procop. de bello Goth. lib. IV. c. 45. „Сабировъ убо Славѣиъ быти, и прародителѣй Сербомъ съ Антониномъ, вели Ранѣ, смѣло заключаеиъ.“ Часть II. стр. 130. Види и Давидовића срб. нар. ист.

⁶ Вн. у исторіи Ранѣа. Часть II. стр. 31.

нимъ у својој књижи, која се зове „извѣстна Србія“, наводећи рѣчи Менандра, вели ово: „за време Тиверіја ћесара римскогъ, войсковође римске напавши на Албанію, плѣнили су неколико людій одъ Сабира и осталихъ народа и повратили се у Византию, и када су посланици Алана и Сабира дошли да изјаве своју покорностъ Римлянина, ћесаръ ихъ в врло ліпо примио.“¹ Асеманіе іошъ јасніе казуе стара мѣста живлѣня Срба. „Чини ми се, вели онъ, да су Рвати и Срби, а уедно и Бугари, незнано када прогнани изъ мѣста, која су они одъ старине населявали, најпріе се населили између Танаиса и Дунава надъ езеромъ меотичнимъ, за тимъ су се населили око брегова карпатскихъ.“² Роленъ у описанію Босфора Меотичкогъ, границе старогъ мѣста, гдѣ су Срби живѣли, описуе овако: „Одъ сѣвера граничили су они (Срби) рѣкомъ Волгомъ и народомъ, који се зове Вали, одъ юга имали су рѣку Удъ за границу и сусѣдство Дидура и Олонда, одъ истока окружавала ихъ е Волга, каспійско море и народъ Удъ у предѣлима астраханскимъ; а одъ запада граничили су са Церавинима и стубовима александровимъ и планиномъ Албомъ.“³ Осимъ наведенихъ свѣдочанства можемо наћи іошъ кодъ различныхъ историописаца више или мањ јасна потврђења тога, да су Срби живѣли на кавкаскимъ границама у старо доба, и живѣли су тамо іошъ у време апостола. Раићъ, који е прегледао различне карте земљописателя, увиђава, да се одъ западне стране каспійскогъ мора у предѣлима дербенскимъ и досада налази нѣков владѣніе, називаемо *Серва-*

¹ Тамо стр. 131.

² Calend. Eccl. T. 1. p. 490. и у ранѣвой исторіи. част. II. стр. 141.

³ Томъ други са мапомъ

ил. ¹ А ово е оно исто мѣсто, кое Саски (географъ маѣарски) одређуе старимъ Србима. ²

Тамо е проповѣдао евангелие апостолъ Андрія, и наскоро послѣ нѣговогъ проповѣдања установлѣне су епархіе, свуда су били пастири и учители, ³ кои су безъ двоумлѣња зато и били тамо, што е доста было христіяна, а међу њима били су многи одъ Срба. ⁴ Блажени Бронимъ пише ово: Хуни изучаваю псалтирь, хладна Скитія сагрѣва се огњемъ истините вѣре. ⁵ Но мы смо видѣли изъ рѣчій Прокопія, да е онъ Хуне назвао Сабири, а Сабири су Срби, кои су били еданъ дио Хуна. ⁶ Срби су се звали іошъ и Сармати, шта више и само име Сарматъ, по рѣчима некихъ, то е исто, што Сбратъ или Сербъ. ⁷ Њихово е общте име было одъ имена свіу Словена — Скити, а често њи су само овимъ именомъ звали. ⁸ А да су Сармати и Скити слушали проповѣдь апостола, и у слѣдству ове проповѣди примали христіянство, то е доста познато. О томе свѣдочи Тертуліанъ. ⁹ Понайвише се старао о распрострањенію вѣре у Скити св. Златоустъ. Блажени Теодоритъ пише о њму ово: и друго сродство и

¹ Истор. слав. народ. Ранѣ. ч. II. стр. 134.

² На мапи одъ Балтике, Дона и Црноморске, кои е наѣца у св. Гори, стои написано име Срби (*σέρβοι*), што іошъ више потврђуе общту мисао о њиховомъ мѣсту живлѣња. Жур. мин. нар. просв. Августъ 1847.

³ Истор. арх. Мак. стр. 38.

⁴ Тамо стр. 98.

⁵ Ad laetam epist.

⁶ Истор. арх. Мак. стр. 98—99.

⁷ Слав. древ. Шаѣар. Т. 1. к. 1. стр. 170—171 и истор. арх. Мак. стр. 33.

⁸ Кедринъ. Томъ II. стр. 452.

⁹ Lib. advers Jud. с. 7. истор. арх. Мак. стр. 41.

машъ ты съ апостолима, ты си први подигао ол-
таре кодъ Скита амаксобова (скитаюћихъ се), и
онай, кои нѣв силазио съ коня, научио се прекла-
няти колѣна и почео є падати на землю; онай, ко-
га нису разжалѣвале сузе зароблѣника, научио се
оплакивати свое грѣхове. ¹ На другомъ мѣсту
онъ исти пише ово: св. Златоустъ, кадъ є чуо,
да Скити, кои су живѣли поредъ Дунава, желе
спасенія, послао є къ нѣма пастире и учите-
лѣ. ² А самъ Златоустъ са восторгомъ говори ово:
Скити, Тракіянци и Сармати, славе Христа. ³ За-
иста — проповѣдь евангелія, кою су често пра-
тила чудеса провиђеня божіегъ, была є у станю
да пробуди Скита одъ нѣговогъ спаваня у не-
знабоштву. Пастирѣ пакъ и учители, кои су рас-
пространявали међу незнабожачкимъ народима хри-
стіанску вѣру и имали даръ чудотворства, были
су у станю да учине промѣну у вѣри онаковогъ
народа, кои є по нагону чувства живио и руково-
дио се спољашњимъ упечатлѣњима.

На основу досада казатогъ, можемо мислити,
да се христіанство появило кодъ Срба јошъ у о-
на времена, када су они живѣли у споменутимъ
мѣстима, и да су неки одъ нѣихъ примили хри-
стіанство јошъ у апостолска времена. ⁴ Папа Јо-
ванъ X (914—929) пишући србскимъ кнезовима
Михаилу захлумскомъ и Томиславу рватскомъ,
потврђує ову мисао, да су предци нѣихови (Срби)
првоначелно обраћени одъ апостола. Ко, вели онъ,
одиста двоумити може, да се словенске државе
не бров међу првоначетцима апостола я все-

¹ Фотіева библиот. гл. 273. стр. 1518.

² Histor. Eccle. v. c. 31.

³ Chrisostom. epist. 107. 202. Теодорита hist. eccl. IV. 37. V.30.

⁴ Истор. арх. Мак. стр. 34.

ленске цркве, примивши јошъ одъ колевне као рану проповѣдъ апостолске цркве са мленомъ вѣре.¹

На ту мисао, да се христјанство почело кодъ Срба ако не у времена апостолска, а оно у прва времена христјанства, наводи и то, што су Срби тада непрекидно налазили се у ближнимъ одношењима са христјанима. Јошъ докъ су живѣли кодъ кавкаскихъ брегова у сусѣдству ђурђјанске (Иверіе), Срби су били пріјатељи христјана,² којихъ е тада како у тој, тако и у околнимъ предѣлима доста било, гдѣ су збогъ тога постојале и катедре христјанскихъ светитеља.³ Доцнѣ повлачећи се изъ својихъ старихъ жилишта на западъ, Срби еднако су се срѣтали съ христјанскимъ народима и съ њима имали посла,⁴ те су тако они лако могли усвојавати понятія христјанска, а може се мислити, да су неки одъ њихъ и христјанство примили, еръ јошъ до просвѣте свѣтомъ евангелске науке, Срби су имали многе праве христјанске добродѣтели,⁵ што ихъ е природно могло склонити да се покрсте. Идући све даљъ и даљъ Срби оставивши висину кавкаскихъ брегова достигли су до Карпата, гдѣ су основали ново

¹ Слав. древ. Шаф. том. 1. кн. 1. стр. 112. Farlati. Илур. васт. Т. III. р. 94. 95. Katanesich de Istro. р. 205.

² Истор. Слав. народ. Ранѣъ част. 1. стр. 11.

³ Procop. de bello goth. IV. 4. 23.

⁴ Ви. истор. Рос. древ. Моск. Универ. № 6. стр. 42. Слав. древ. Шафар. стр. 104. Stritt. Т. II. р. 151 152. Истор. первобыт. църкви у Славянѣхъ Мадіевскогъ стр. 21—35.

⁵ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. I стр. 140. А Константинъ багрянородни, говорећи о крштењу Срба при Ираклію, вели, да су они тада примили стару вѣру: pietatis opera edocti, antiqua Fideascepta. Stritt. Т. II. р. 183.

свое отечество *Бѣлу Србію* или *Войку*.¹ Распалѣни войничкимъ духомъ, они су одавдѣ често нападали на Солунъ читавимъ четама и опетъ су се повраћали у свою землю,² но наипослѣ были су побѣђени чудесима св. Димитрія солунскогъ, кои в неколико пута бранио свою варошъ одъ нѣхovýchъ нападаня. Св. Димитріе и досада се подъ народа србскогъ врло почитуе.³

Но премда в у прве вѣкове христіянства евангеліе и было проповѣдано у предѣлима гдѣ су Срби живѣли, али нису сви они одмахъ покрестили се. Света вѣра нѣ одмахъ промѣнила стару вѣру цѣлога народа; неколико лица, може быти и неколико породица и обштина покрестили су се, а сви остали, — збогъ непрекиднихъ война и прелаза съ едногъ мѣста живлѣня на друго, — збогъ нападаня и насртаня одъ различныхъ народа, кои су ишли нато, да истисну Србе изъ нѣховогъ мѣста живлѣня, остали су у незнабоштву, — едни до VII, а други до IX столѣтя. Но свето сѣме вѣре было в већъ посіяно међу нѣима, и што в споріе оно клицало, то в обилніе послѣ донело родъ, и томе роду одређено в было божіимъ провиђеніемъ изнићи у србској земљи у VII и IX столѣтя, еръ еданъ и поредъ тога већин и знатніи діо народа србскогъ примно в свето крштентъ у VII столѣтя за време грчкогъ императора Ираклія, а други у IX за време Василя македонца, и

¹ Const. ad adm. Imper. c. 32, p. 99—100. Stritt. T. II. p. 151. Cal. Eccl. Assem. pars. II. c. IX p. 491. Истор. Слав. нар. Ранѣъ. част. II. стр. 175.

² Истор. Рос. Древ. Моск. Унив. № 6. стр. 43. и др.

³ За честь нѣгову празднуе се 26 Октомврій, и у Србін в едавъ одъ великихъ праздника.

одъ тогъ времена христiянство се распространило и утврдило у цѣломъ сръбскомъ народу.

II.

1) У време обштегъ преселяваня народа, Срби покренувши се одъ Кавказа, дошли су у Бойку, и до почетка VII столѣћа найвише су живѣли у нѣой. У 640 години послѣ смрти послѣднѣгъ свогъ владателя, коме се име незна, народъ сръбски раздѣлио се на двѣ половине, коима су управљала два сина оногъ послѣднѣгъ владателя. бданъ одъ нѣихъ узме припадајућу му половину народа, остави Бойку и дође императору грчкомъ Ираклію, кои одреди имъ предѣлъ око Солуна, да се у нѣму населе. ¹ Овай предѣлъ одъ тогъ доба почне се звати Сербiя, ² а доцнѣ была е тако и варошъ истогъ имена. ³ У Солунскомъ предѣлу Срби нису дуго остали, — нѣма се нѣ допадало удалѣнѣ одъ свое браће, кои су остали у Бойки, и збогъ тога они оставе тай предѣлъ и врате се натрагъ, но кадъ су дошли до Дунава и Саве, управитель грчкогъ града у Бѣограду склони ихъ те ту остану. ⁴ Ново отечество овихъ путника и странаца прозове се Сербiя, и ово име задржало се е досада.

Послѣ тога покрене се и оставши сръбски народъ изъ Бойке и стани се у сусѣдству до онихъ Срба, кои су се пређе иселили, и то у оне предѣле, кое и сада заузима, т. е. у читавой горнѣой Мизiи. ⁵ Овдѣ су дуго, и управо до X вѣка

¹ Stritt T. II. p. 151.

² Калайдовнѣ. Іоаннѣ Екзархъ Болгар. стр. 87.

³ У истоми. Іошъ вн. Stritt. T. II. p. 153. И досада близу Солуна има варошица, коя се zove *Србица*.

⁴ Stritt T. II. p. 153.

⁵ Cal. Eccl. Assem. T. V. c. II. p. 40. Oriens Christ. T. II. p. 319.

Срби живѣли патријалхално у обштинама. Свака обштина заузимајући понегда читавъ предѣлъ, была е сама за себе и управлао е ньоме нѣнъ родоначелникъ, и такве старѣшане подчинѣне су были Цариграду. ¹ Ово раздѣлѣнѣ было е узрокъ, што нису Срби сви у едно време примили христіанство; ерѣ е оно у однимъ обштинама распространѣно и примлѣно одмахъ пошто су се населили, а у другимъ дуго се нѣ могло укорѣнити збогъ себичнихъ намѣра и желя сваке обштине.

Константинъ багрянородни назуюћи о населѣнію Срба у грчкой имперіи, вели, да су нѣи тада крстили свештеници, кое е Иракліе послао изъ Рима, и да су ихъ тѣи свештеници вѣри научили. ² Но кое су поименце обштине примиле христіанску вѣру за време Ираклія? И есу ли замста тада оне примиле свету вѣру?

Бданъ діо Срба, кои се е пріе иселио изъ Бойке (друкчіе бѣле Србіе), по рѣчима Константина багрянородногъ, заузео е предѣлъ око бѣоградскогъ града: Србію, Захлумію, Тербунію и каналитске землѣ, ³ и сва ова мѣста они су заузели мирно. Друге предѣле, као: Далмацію, Дирахію, діо Паноніе и землѣ сусѣдне Рватской, заузео е послѣ други діо Срба, кои е изишао изъ Бойке пошто е неко време протекло одъ првогъ иселѣня и ови послѣднѣи иселѣнници морали су оружјемъ заузимати ове землѣ и очистити ихъ одъ Авара. ⁴ Можемо дакле извести, да су се за вре-

¹ Истор. первоб. церк. у Слав. соч. Маціевск. стр. 24. Ове обштине или племена была су ова: Захлумци (кои су живѣли у Захлуміи), Тербунноти, Нарентани, Далматинци, Дирахлійци и Србіянци.

² Stritt. memog. popul. T. II. p. 153.

³ У истомъ. Ви. Cal. Eccl. Aasem. T. II. p. 2.

⁴ Ви. цит. подъ броемъ 2.

не Ираклія прстили само први населѣнници, а они други дуго су іошѣ остали незнабожци, а то посвѣдоचाва и Багрянородни. Онѣ, говорећи о Србима, дѣли ихъ (при Ираклію) на крштене и некрштене. Крштенима зове оне, кои су дошли у време царованя Ираклія и населили се у оне землѣ, коє смо горе споменули: у овой Србіи *крштеной*, вели онѣ, найзнатнѣи су мѣста Дестникъ и т. д. — ¹, а они, кои су іошѣ остали у Бѣлой Србіи и послаѣ се отуда иселили, были су некрштени: Рвати, продужув Багрянородни. произлазе одъ Рвата некрштенихъ, кои се називаю бѣли, они су у сусѣдству са Србима некрштенимъ. ²

Бсу ли замѣста Срби у VII вѣку примили христіанство, као што Константиъ багрянородни каже?

Ясно свѣдожанство византійскогъ историописца, кои є живио ³ приближено оноемъ времену, кадѣ се є догађаѣ, о комъ говори, случило, ништа не садржи у себи такво, што бы насъ наводило на двоумлѣнѣ о истинитости нѣговога казиваня, а тимѣ више нѣговома казиваню треба вѣровати, ерѣ нѣгова казиваня обштимъ гласомъ ученихъ людѣй признаю се за истявита. Нѣ могуће мислити, зашто бы онѣ говорио о таквомъ догађаю, кои се нѣ догодило, а особито онда, када є тай догађаѣ врло важанъ за онаѣ народѣ, чію исторію пише. До времена самогъ историописца Константина, знанѣ о томе могло є се сачувати у државнимъ или црквенимъ актама, а одовудъ Багрянородни записао га у свою исторію, или шта више знанѣ

¹ Constant. de adm. Imp. c. 31. p. 84. и у ранѣвой истор. част. II. стр. 173.

² У истоимъ.

³ Живио є 912—959 год.

о томе могло е да се сачува у устномъ преданію до његовогъ времена.

Пређашня нападаня Срба на Солунъ докѣ се нису были доселили у садашня мѣста, божіе провиђенѣ окренуло е на њихово добро: чудна одбрана града св. Димитріемъ склонила ихъ е, да оставе стару незнабожачку вѣру и да христіянску вѣру приме. Живеѣи неколико година у Солуну, они су морали имати посла са тамошњимъ христіјанима, а то ихъ е јошъ ближе упознало са христіјанствомъ. И ако за време њиховогъ становања нѣ се савъ народъ крстио, то е зато было, што се онъ нѣ сасвињъ станио у солунскомъ предѣлу. Но када су они землѣ око Дунава стали заузели, и те су имъ землѣ насвагда уступлѣне, када е и друга половина србскогъ народа заузела предѣле у сусѣдству съ првомъ и была су уређена одношеня Срба према Цариграду,¹ тада имъ е остало јошъ едно — да се покрсте. Тако е и было, по свѣдочанству Константина багрянородногъ, ерѣ онъ вели: да су се Срби крстили тада, када су се станили у земляма, кое су близу града бѣоградскогъ.² Ту су были христіјани, остатци пређашњихъ жилаца, были су божіи храмови, кое е јошъ благочестиви Константинъ подигао,³ па слѣдствено были су и пастири, кои су поучавајући христіјане — Грке, старали се да обрате новодошавше населѣнике, и да

¹ Они су му были подвластни, али су имали свое управителѣ.

² Memor. popul. Stritt. T. II. p. 153.

³ Истор. Слав. нар. Ранѣъ. ч. II. стр. 116. Близу Бѣограда была е една кула, као споменикѣ Константину вел. Ви. истор. первоб. церк. у Слав. Маѣев. стр. 87.

ихъ науче вѣри и благочестію. Нишъ ¹ постао е средсреднимъ градомъ сръбскимъ у VII и VIII вѣку. Све ово потврђуе рѣчи Багрянородногъ, да су се Срби крстили јошъ до Васиља македонца. ² Давидовићъ, повторавајући рѣчи Константина багрянородногъ о крштенію Срба, каже, да су Срби дошавъ у Илирикъ, и заузевши сву Србию, одмахъ съ молбомъ обратили се Ираклію, да ихъ крсти, коне одмахъ испунио њихову молбу и крсти еданъ днo народа сръбскогъ преко римскихъ свештеника. ³ Асеманіе ⁴, Лекіенъ ⁵, Барани ⁶, и Шрекъ ⁷, управо кажу, да су се Срби крстили у време царованя Ираклія. А многи и новіѣгъ времена списатељи несамо да не одбацую казиванѣ Константина багрянородногъ о крштенію Срба при Ираклію, него са своимъ ислѣђиваньима потврђую истинитость његовихъ рѣчій. ⁸ Осимъ тога налазимо, да су у VII столѣћу сръбски предводителѣи имали имена христіянска, што по њиховой любви за своимъ народнимъ именима

¹ Може быти да е Нишъ по мѣсту рођеня Константина вел. — Ниса подигнутъ у име његовогъ мѣста рођеня.

² Миѣніе сръбскихъ некихъ лѣтописаца, као и некихъ странскихъ у Acta sanctor. Rolland. мѣсеца Јануарія стр. 980, да породица неманьина произлази одъ Константина великогъ, може се тиме обяснити, што е благочестиви Неманя сръбски краљ и Србима было оно, што е Константинъ вел. свему христіянскомъ свѣту.

³ Исторія Сръб. народа. Давидов. § 36.

⁴ Cal. Eccl. Assem. Т. II. р. 367

⁵ Oriens Christ. Т. II. р. 24.

⁶ Т. IX. р. 559.

⁷ Kirchengeschichte. Т. XIV. р. 48.

⁸ Између осталихъ вѣди: Исторію первоб. цера в у Слав. Маціев. стр. 27.

ни не могло быти, да они нису већъ крштени были.¹

Споменувши уобште о Србима и о крштењу њиховомъ, Константинъ багрянородни не говори ништа о дальој судбини христіанства кодъ њихъ, па зато два вѣка изъ исторіе србске цркве остаю у тани. Но политичко станѣ народа у то време може да даде неко знанѣ и о судбини њгове цркве до IX вѣка, када е за царованя Василія македонца христіанска вѣра сасвимъ утврдила се кодъ читавогъ народа.

Срби нису се доселили у предѣле грчке имперіе наизданпутъ, него у различна времена, и одѣлитимъ обштинама. Ова околностъ, природно е њи ослабила и имала е велико значенѣ на доцнію њихову судбину. Осимъ тога, њи су окружавали народи другога племенъ — Римляни, Германци и Грци, кои су може се рећи и мислили само о томъ, како да се болѣ користую са цонованаселѣницима станившимъ се близу њихъ . . . Грци су се надали да у њима нађу потврѣдѣнѣ свое слабости. Римляни, при помоћи њиховой, мислили су, да постигну и остваре свое честолюбиве тежиѣ. Германци пакъ видѣли су у њима орудіе са коимъ бы се узвисили надъ своимъ сусѣдима . . . Ма како да су была различна наданя своју овихъ народа; но сва она могла су да се испуне, — но само онда бы Срби колико толико изгубивши свой посебни народни характеръ, слили се съ коимъ было одъ њихъ. Нови сусѣди Срба добро су то знали, и збогъ тога су Срби морали имати мно-

¹ Тада су већъ была кодъ њихъ ова имена: Андріа, Арсеніе, Петаръ. — Велтианъ находи Србе као христіане и незнабожце у 610—640. Ви. Очерки Россіи. изданіе Пассека. Москва. 1840 год.

го одважности, трпѣнія, много любви према све-
му, што е њихово, да бы а) уништили сва усилѣ-
ня своихъ сусѣда, кои су тежили да њихову на-
родность покваре, и да бы б) колико е више мо-
гуће скупити и сединити разединѣне свои силы,
да бы изъ разединѣнихъ посебныхъ, и збогъ тога
слабихъ община саставили едно яко политичко
друштво. То смеђу Србима и њиховимъ сусѣдима
породило борбу, коя е два вѣка традала. Се-
бичность и честолюбіе съ едне, самопожертво-
ваніѣ, любовь за слободомъ и за све што е њѣ-
тно съ друге стране, довольно е было, да учини
борбу и упорну и жестоку. Изъ ове борбе сама
су собомъ произашла погибална слѣдства, и най-
теже е одъ њихъ, што се тече народа сръбскогъ
то, што они Срби, кои јошъ нису были приимли
христіанство, нису могли помишляти да пређу изъ
незнабоштва у христіанство; а они, кои су већъ
были христіани, нису могли да усвоє истине хри-
стіанске, као што вала, и понятія њихова чудно-
вато су се смѣшала са понятіима незнабожач-
нимъ. ¹ Сплетке папа, кои су се свакојко
старали, да покоре новопоставшѣ цркву римской
столицы, ослабљавале су народъ у вѣри, и умало
што сасвимъ нису искорѣнили христіанство у Ср-
бимъ. ²

Овимъ сметњима усвоєнїю христіанске вѣре и
прелаза ове у животъ народа — у срце његово,
присаединила су се и гоненія на христіане и во-
сваніѣ Срба јошъ съ другимъ народима.

¹ Pamiętniki o dziejach, piśmienictwie i prawodawstwie
Słowian. Maciejowski. Т. II. р. 110. Исторія христ.
въ Россіи арх. Мах. стр. 254.

² Мисномери папски были су и у Пановимъ и у Ср-
бимъ. Ви. Истор. первоб. церкви у Славянъ. Маці-
евски. стр. 37—40. Добровскогъ — стр. 65 и 66.
Чтеніе Росс. Древ. № 41. 1846.

Моравски краљѣви жестоко су гонили свакога, кои се е звао христіанинѣ. Они, владајући већиномѣ србскихъ земаля, истребљивали су сваки корѣнѣ христіанскогъ живота у народу. Свевладѣ, Радомирѣ и за овимѣ долазећи моравски краљѣви познати су као тирани,¹ кои су мучили христіанѣ, гонили ихъ и убіяли. — Жестокостъ њихова принуђавала е жалостне христіане, да се скитаю по горама и пећинама, и тамо да траже спасенія одъ звѣрства и нечовѣчія њиховогъ.² Упочетку IX вѣка кадѣ ступи на престолѣ краљѣва моравскихъ — Будимирѣ краљ X, кои е волио христіане, гоненія се прекрате и христіанство скоро почне да се распространява у свима земляма србскимъ и очишћава одъ смѣсе незнабоштва.

Нападали су на землѣ, кое е Србима Иракліе дао, іошѣ и други народи, као: Авари, Бугари, Хуни и Готи, кои су се старали или да истисну отуда Србе, или да ихъ себи покоре.³

Тако е народѣ србски морао еднако оружјемъ да брани и свое право на землѣ, и свой народни животѣ и езикѣ. У VII вѣку, кадѣ су Срби христіанску вѣру, па ако ће и површио⁴ прими-

¹ Раиѣ ихъ назива готскимъ. Ч. II. стр. 195. Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 368.

² Ви. истор. Слав. народ. Раиѣ. ч. II. стр. 203.

³ Memor popul. Stritt. T. II. p. 143. Венелинѣ назива србске владателѣ бугарскимъ, и вели, да су у 791 год. жилаци између Драве и Саве поввали са Карломѣ великимѣ, и да е ова кнежевина (тај предѣлѣ онѣ тако назива), ослободила се одъ Карла и одъ Бугара. Ви. критич. ислѣдов. обѣ исторін Болгарѣ. стр. 9. Истр. Слав. нар. Раиѣ. ч. II. стр. 195.

⁴ Многи, одъ коихъ и архим. Макаріе, потврђую, да су најпріе Словени были само по спољности,

ли, кодъ нѣхъ, као и кодъ осталихъ юж-
нихъ Словена, започело се прерођењ и образо-
ванѣ по духу христјанства; но Срби су јошъ ду-
го морали се борити са спољашњимъ и унутраш-
њимъ сметњама, да бы сасвимъ достигли такво
образованѣ. Словени су хтѣли да слушаю христјан-
ску науку и да свршую божію службу своимъ взн-
комъ, а то нѣ могло быти у почетку нѣиховогъ крш-
тењ. Грци нису знали словенски языкъ, а Латини
нису грѣли, да се онъ употребљана при служби бо-
жјој; зато потребно е было, да се сами Словени
спреме, како бы могли изъ средине нѣихове јавити
се люди, кои бы были у станю дати Словенима
слово божіе на нѣиховомъ природномъ языку; а съ
друге стране требало е задобити толико снаге, да
бы могли испунити свою желю, удалити и над-
владати све сметнѣ, кое су имъ у томъ одноше-
лю чинили римски првосвештеници. ¹ У IX вѣку
появише се два брата Кирилъ и Методіе, по рође-
ню одъ словенске крви, кои су потпуно одговарали
потреби и желји Словена, кои су се покрестили
были. Два столѣћа трајала е, да тако речемо, борба
Словена са сусѣднимъ народима и најпослѣ свр-

по·виду, христјаня (Истор. христ. въ Россіи стр.
255); а Маціевски у „Исторіи первоб. церкви у
Славянѣ. стр. 26“ каже, да су тада (када су се
Срби крстили) рѣчи: вѣровати, крстити се, под-
падати подъ чію му драго властъ, — значиле ед-
но и исто. Но то е доста увеличано.

¹ У Солуну е било одавно доста Словена. У нѣму
су была учена друштва словенскогъ порекла, кои
су имала ту намѣру да преведу на словенски я-
зыкъ слово божіе и да уреди цркву кодъ Словена
по корѣномъ духу нѣиховогъ народногъ живота. Вл.
Венелила „изслѣд. объ истор. Болгаръ.“ Бугар-
ска, Србія и Моравія почеле су да ячаю у по-
литичкомъ значеню, да бы независно браниле,
правичность свогъ дѣла.

шла се славномъ побѣдомъ, те Словени чуше слово божіе на своемъ езикѣ. Кирилъ и Методіе — апостоли словенске цркви, пролазе крозъ предѣле словенскихъ земља проповѣдаючи евангеліе словенскимъ езикомъ, и св. вѣра скоро се распространила ондѣ, гдѣ ю нису знали, утврђуе се кодъ онихъ, кои, ако су е и были примили равје, но нису е добро разумјвали. Чуши слово божіе на своемъ народномъ езикѣ, Словени увидѣли су сво превосходство божественнихъ истина, предъ своимъ грубимъ суевѣрјима и свуда су предусретали проповѣдь о св. вѣри са христіанскомъ любовію и готовности да е приме. Одъ овогъ времена, у течаю неколико десетина година, христіанство се распространило кодъ Словена много више, и утврдило се много брже, него ли прје што е было у течаю чинавихъ столѣћа. Проповѣдь евангелія на словенскомъ езикѣ чинила се њима нао нешто њима познато и жељно, и збогъ тога су е свуда радосно примапи, и она е мало помало постала потребанъ основъ словенскогъ живота. Одъ овогъ времена, т. е. одъ појава слова божіегъ на словенскомъ езикѣ, или одъ 861 године, — када су христіанство сасвимъ утврдили у Бугарској Кирилъ и Методіе, до 880 год. када су већъ по молби Срба допили къ њима свештеници послани одъ Василија македонца, — сви су предѣли населени одъ Срба огласили се именомъ Христа спасителя.

Но да ли су Срби слушали проповѣдь Кирила и Методія? Ђсу ли они пролазили крозъ оне земљѣ, у којима су Срби живѣли? И шта су учинили ови равноапостоли за србску цркву?

Многе околности и свѣдочанства историописца наводе на ту мисао, да е проповѣдь Кирила

и Методія чула се у предѣлима несамо све Србіє, него и Сирмиума, Далмаціє и Славоніє, кои су већиномъ србскимъ народомъ населѣни. Брѣ

а) Кирилъ и Методіє на молбу моравскихъ кнезова, кои су молили, да имъ се изъ Константинополя пошлю учительи вѣре, па кадъ су они путовали изъ Бугарске у Моравію, нису могли изъ любви за проповѣданъмъ евангелія, мимоићи Србію, по самомъ географійскомъ положаю Србіє. Србія є, може се рећи, на путу идући изъ Бугарске у Моравію, и зато вѣстествоно є было, да ударе кровъ Србію. Но єсу ли они заиста были у нѣой, и єсу ли они заиста проповѣдали у Србіи?

б) Неможе се двоумити о томе. Изъ исте молбе моравскихъ кнезова знамо, да су Кирилъ и Методіє послати изъ Цариграда зато, да уобщте утврде св. вѣру у онимъ земляма, жилци коихъ земаля вѣтъ су се были крстили, но збогъ околностей іошъ нису были добро утврђени у вѣри. Већина Срба іошъ у време Ираклія покрестила се є, но іошъ нѣ была у вѣри утврђена, а многи су одъ нѣихъ іошъ были незнабошци; збогъ тога морала є Србія пасти на умъ св. Кирилу и Методію, кадъ су они близу до нѣ дошли. Осимъ тога императоръ Василіє македонаць и патріярхъ Фотіє, кои су се доста старали о распространяваню христіанства, безъ двоумлѣня нисузаборацити могли народъ, кои є быо примио вѣру одъ Грка, но кои є узнемирянъ одъ папѣста.¹ Потоме не безъ основа може се мислити, да су Кирилъ и Методіє, а особито послѣ успѣха свогъ у Бугарской, имали одъ императора и патріярха заповѣсть, да се постараю утврдити и распространити христову вѣру и у Србіи.

¹ Види цитатъ подъ бровиъ 2 на страни 179-й.

в) Има преданіе доста вѣроватно, да су Кирилъ и Методіе у саданѣмъ Бѣограду (Сингедуну) сръбскомъ основали катедру и поставили епископа, слѣдствено они су долазили тамо. ¹

г) Сръбсе землѣ за Дунавомъ — Сирмиумъ, Славонія и Далмація, улазећи у саставъ велике моравске кнежевине слушале су проповѣдь Кирила и Методія, и послѣ утврђења вѣре у Сръби, они су ихъ покрестили и дѣлима благочестія научили. ² Ревностни пастырѣ Методіе, кои е управљао 20 година моравскомъ црковомъ, по свѣдочанству Асеманія, распрострањивао е и утврђивао вѣру по свима крајевима кралѣвства, међу Моравцима, Бугарима и Сръбима, кои су были подвластни Моравин. ³ Трудови његови тимъ скоріе напредовали су, што е манѣ налазио онъ у народу противности, ерѣ е народъ и чекао и желио таквогъ учителя, и био склонѣнъ, да га прими радостно, особито при настојавању тадашњихъ моравскихъ кралѣва.

д) Раниѣ вели, да е Константинъ (а за цѣло Методіе), обратио Христу Бугаре, а послѣ Сръбе. ⁴

По томе не можемо двоумити о томъ, да Сръби нису чули устну проповѣдь црвоучителя словенске цркве, и они праведно ихъ признаю

¹ Вн. Венелина „Критич. изслѣд. объ исторіи Болгаръ“. стр. 122.

² Начертаніе црков. исторіи. Иннокентіе. Томъ II. стр. 3—4.

³ Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 82. У Срѣму, Банату, Славоніи и Далмаціи већина народонаселѣнія сръбскогъ народа, која е осимъ оне прешавше подъ Чарновѣицемъ тамо старосѣдиоцъ, и досада при свима јавнимъ и тайнимъ гонѣњима исповѣда ону вѣру, коју е проповѣдао Кирилъ и Методіе.

⁴ Исторія Слав. народ. ч. II. кн. VI. § 9.

за свое просвѣтителѣ, и почитую ихъ као свое апостоле.

2) Но не гледајући на то, што се е свуда међу Србима проповѣдало евангелие, многи одъ њихъ, а шта више, цѣле общине народа србскогъ, као што су: Нарентани и Дираклійци до IX вѣка остали су непокрштени; а када су одъ своихъ сусѣда — сународника, кои су се были покрестили, почели слушати христіанску вѣру, разговѣтнимъ за њи езикомъ,¹ они су у време свогъ жупана Властимира доброволно послали у 870 год. посланике свое императору Василию македонцу, и молили, да имъ пошлѣ свештенике, кои бы ихъ крстили и вѣри научили.²

Константинъ багрянородни, говорећи о ослобођењу различнихъ община народа србскогъ одъ грчкихъ императора, и изрично називајући те общине, говори врло неразговѣтно о томе, како многе одъ њихъ јошъ нису биле крштене: „Одъ времена Ираклія, пише онъ, сва Далмація и граничећи се съ њоме народи: Рвати, Срби, Захлумци, Тербуѣноти, Каналити, Диокліјци, Нарентани, кои се и погани називлю, зато, што нису крштени, ослободили су се одъ римске (грчке) владе. . . Многи одъ овихъ народа, нису были крштени и дуго су тако остали, а у време царованя Василия македонца, молили су, да имъ онъ да учителѣ, да ихъ крсте, и онъ имъ е послао свештенике. На-

¹ Тада се у Бугарској, Србін и моравскомъ краљвству свршавала божія служба словенскимъ езикомъ. У свима словенскимъ предѣлима было е доста проповѣдника св. хрестове вѣре. Ви. Слав. древн. Шафар. стр. 55. Гласникъ Друштва Срб. Слов. свез. II. стр. 55.

² Memor. popul. Stritt. T. II. p. 154. Историја Срб. народа. Давидов. § 42.

рентани или погани (сада Црногорци) живѣли у неприступнимъ мѣстима, молили су императора за крштенѣ и добили су. ¹ Изъ овихъ рѣчій Константина багрянородногъ, види се само то, да само едни Нарентани јошъ нису били крштени, а за остале обштине, и нов управо нису дотле били крштене, — неможе се истинито казати, збогъ неопредѣљне рѣчи његове — *многои*. Но по географјскомъ положаю обштина, можемо за истинито држати, да јошъ нѣ била крштена обштина дираклјиска, која е при другомъ населѣнју србскогъ народа заузела землѣ у сусѣдству са Нарентанима. „Словенски народи — Нарентани и остали, кои живе у Далмаціи, вели Москеимъ, добровољно су послали у Константинополъ свое посланике, предали се власти грчкој, съ обѣћањемъ, да ће да приме вѣру христјанску, — и тада су грчки свештеници послани къ њима, научили ихъ христјанскимъ правилима.“ ² Но на граници Далмаціе била е Дирахија ³, дакле и Дираклјјци нису били крштени до времена Василија македонца, и текъ су за време тога цара примили христјанство заедно са Нарентанима и осталимъ Србима, кои се јошъ тада нису били покрстили. Осимъ тога, — Захлумци, Тербуниоти и Каналити, ако су се у време Ираклија и покрстили, но јошъ нису били утврђени у вѣри, и кодъ њихъ е јошъ много козкаквихъ незнабожачкихъ обичаја било, па зато могло се е мислити као и да нису крштени. ⁴

¹ De admin. Imper. c. IV. p. 71—78.

² Истор. Слав. народ. Раяѣ. ч. I. стр. 318. Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 362. Mosheim. Instit. hist. Eccl. saecul. novum pars prim. cap. prim. § IV.

³ Вн. Раяѣа и Асеманія на показаномъ мѣсту.

⁴ Истор. первоб. церкв. Маѣев. стр. 28. Не види се да су Срби гонили христјанство, нити су му се

Поредъ тога многа одъ оныхъ Срба, кои су по-
слѣ оставили Бойку, сѣлиштили су се међу онима,
кои су се отуда најпріе иселили, и кои су се
при Ираклію покрестили. Тіи новодошляци помѣ-
шавши се са стародошляцима, остали су незна-
божци до времена Василя македонца, при комъ
су се, као што е речено, покрестили.¹ И одъ то-
га времена почела е кодъ горепоменутихъ общи-
на постојати црква, и уведена е кодъ њихъ вѣр-
а².

Готово сви историописци православне цркве
и већина католичкихъ и лутеранскихъ историка
едногласно казую, да они Срби, кои се до Васи-
ля македонца нису были крестили, крестили су
ихъ у време тога цара грчки свештеници, и то
одмахъ како су црковне књиге были преведене
на словенски езикъ. Они јошъ и то додаю, да
су тада и они Срби, кои су се пріе — јошъ у
време Ираклія покрестили, а такође и они, кои су
се у течаю два столѣћа одѣлито крштавали, са-
внимъ утврђени и научени вѣри тако исто одъ
грчкога свештенства. Но негледајући на то, што
су јасна свѣдочанства о томе, неки одъ запа-
днихъ списателя³, ослањајући се баяги на рѣ-
чи самогъ Константина багрянородногъ, гдѣ
онъ говори, да су Србе у време Ираклія кр-
естили римски свештеници, усиљваю се да дока-

са оружјемъ противили, нити су упорно бранили
своє старо сузвѣрство. Ви. тамо стр. 132.

¹ Cal. Eccl. Assem. T. I. p. 368. и др. Oriens Chris-
tian. T. II. p. 24. Историја Слав. народ. Рашѣ. стр.
318 и 319. Kirchengeschichte. Schroek. T. XVI. p. 48.

² Cal. Eccl. T. I. p. 359—372.

³ Асеманіе, Декіенъ и многи други, а съ њима и па-
пе, што се види изъ њиховихъ писама, кои су
србскимъ краљевима писали.

жу, да су Србе покрестили римо-католички свештеници. Те рѣчи Константина багрянородногъ ове су: Срби су добили, вели онъ, одъ Ираклія стране, кое су Авари опустошили, и нѣи су крестили свештеници изъ Рима.¹ Но познато е, да се онда и Цариградъ звао Римомъ, врѣ су у нѣму живѣли римски императори, и грчка имперія до деветогъ вѣка називала се источно-римска или само римска. Слѣдствено изъ рѣчи Константина јошъ се невиди управо, да су свештеници, кое е Иракліе Србима послао, да ихъ крсте, были изъ старогa Рима. Близостъ землѣ сръбске Цариграду и свагдашњи одношаи Срба съ нѣиме, давали су више прилика и лакшу могућностъ послати свештенике изъ Цариграда, него ли изъ Рима. Кадъ су доцнѣ Грци послали у Моравію учителя изъ Константинополя, која е ближе староме Риму; то за што бы Иракліе шіаю вѣроучителѣ изъ Рима, а не изъ своегъ столице? Самъ Константинъ багрянородни, а за нѣимъ и сви исторіописци западни потврђую то, да кадъ су Срби подругинутъ молили за свештенике; онда Василие македонацъ послао имъ е ове не изъ Рима, него изъ Цариграда. У овомъ пакъ причаню, кадъ Константинъ говори о крштеню онога сръбскогъ народа, кои се е при Василию македонцу крстио, не налазимо рѣчи изъ *Рима* (послани су были свештеници Србима), зато, што су источну имперію одъ IV вѣка почели називати грчкомъ имперіомъ.²

И тако види се, да е сръбска црква постала одъ грчке, и да су Србима проповѣдали вѣру грчки свештеници. Може быти, да су до Кирила

¹ Мемор popul. Sirit. Т. II. р. 153. § 3.

² Исторія Сръб. народа Давидовића.

и Методія нема лица одъ сръбскога народа, особито у провинціама, кое су ближе западу примили вѣру одъ римскихъ миснонера, кои су долазили у сръбске предѣле изъ Анвилес и Салцбурга. Но прво, та су лица примала вѣру, кадъ се јошъ западна црква нѣ была одѣлила одъ источне; а друго, одахъ за словенскимъ апостолима долази у сръбске предѣле грчко свештенство, кое мало по мало истискуе латинске свештенике, — а тамо се заведи ерархія грчка, кое ревностна радња утврђуе међу Србима грчку вѣру.¹

Па зато сва усиљавана приврженика Рима, да докажу, да сръбска црква провизлази одъ римске, узалудна су. Такава њихова доказивања нису истинита. Мали брой Срба босанскихъ и австрійскихъ, кои се римске вѣре држе, недоказуе, као што они мисле, да су сви Срби негда римске вѣре были, и да су њи крстили римски свештеници по обредима римске цркве. Само римокатолици потврђују, као што смо наприједъ видѣли, да е сръбски народъ сасвимъ примио вѣру и у њој се утврдио у време Василија македонца, и то одъ грчкога свештенства. Осимъ тога, кадъ бы сръбски народъ био римске вѣре, то за што бы св. Сава ишао на воспитанѣ у Свету Гору? Тамо нити е икадъ било, а и садъ нема ни еднога римскога манастира. Кадъ бы већина сръбскога народа у време св. Саве држала се римске вѣре, онда бы онъ пріе ишао у онаково мѣсто, гдѣ бы се најболѣ могао по духу римске вѣре воспитати, а не у Свету Гору. Далѣ — св. Саву поставио е за архиепископа грчки патріархъ у Никен, а не као што римокатолици кажу, да е св. Сава био бая-

¹ То е основно доказао Маџевски у истор. первоб. цркви у Славянѣ. стр. 26—37. Критич. изслѣдов. объ исторіи Болгарѣ. Венелинѣ. стр. 131.

гъ викаріє латинскогъ патріарха, бывшегъ у то време у Цариграду, и да се е у Србіи православно вѣра появила текъ у почетку XIV вѣка.¹ Найпослѣ да наведемо и то, да Срби и сада тврдо држећи се православія, очевидно убѣђую у той истини, да су га они и примили одъ православнихъ, т. е. одъ Грка, а не одъ Латина.

Но тај случай, што су папе у IX столѣћу тражили, да имъ се бугарска црква подвргне заръ не доказуе, да е србска црква као ближа Риму по мѣстоположенію него бугарска — была већъ подвластна папама? Кадъ то не бы было, онда папе найпріе бы се постарале, да себи подчине србску цркву, на послѣ да доказую своя права и на бугарску. Но

1) Србски народъ у ономъ периоду времена, кои расматрамо, іошъ ніе имао самосталности, него е само понекадъ долазио до нѣ, и то не на дуго. Подѣљени на неколико жупанства, онъ е быо іошъ у слабомъ и зависномъ станю, особито до почетка X вѣка. А Бугарска у то време дошла е до самосталности и постала е страшна за сусѣде; па зато обративши и покоривши Бугарску римскомъ престолу, папе су се могле надати, да ће имъ послѣ лако быти покорити себи и Србію; еръ у таквомъ случаю, она бы была опколѣна са римокатолицима — Маџарима и Бугарима.

2)¹ Бугарски кралѣви сами су навели папе на то, да доказую своя права на нѣихову цркву.²

¹ Oriens Christ. T. II. p. 319—320. Cal. Eccl. Aemén. T. V. p. 48. Rainald. ad ann. 1220. n. 37.

² Они су се неки путъ обраћали папама, да имъ одговоре на нека питања тичућа се вѣроученія и управленія цркве. Вн. Oriens Christ. T. I. p. 89. — Царственикъ Бугарскій. стр. 78.

А сръбски жупани, налазећи се подъ влашћу Цариграда, ни су се ни зашта обраћали къ папи, врь нгдѣ не налазимо то, да су они имали каква годъ посла, што се тиче црквенихъ дѣла, съ папомъ, до XI вѣка. Истина, папе су писали писма некимъ жупанима; на пр. Јованъ X писао е Михаилу замумскомъ, съ томъ, по свой прилици, намѣромъ, да га себи приволи, но то е было узалудъ, врь знамо, да е Захлумія (сада Ерцеговина) свагда се држала грчке цркве.¹

3) Поступанѣ римокатоличкихъ учителя, кои су се старали да униште народни словенски животъ, удалявало е Словене одъ римске вѣре. Слушаюћи слово божіе на своме езикѹ, Словени, а тако исто и Срби, знали су то уважавати и тие су се поносили, и свакомъ покушавањю, кое бы ишло супротъ њихнога езика и народности ко су се противили. Наведене околности отуђавале су сръбски народъ одъ римске вѣре и сметале папама, те они ни су могли заѣбити владу надъ сръбскомъ црквомъ. Но у исто време ихъ е више привољвало, да се здруже съ Грцима и да се њи више држе.

Изъ тога, што е досадъ казато, види се, да су Срби примили вѣру христіанску одъ Грка. И ову вѣру примили су све общине у другой половини деветогъ вѣка, премда не све удалипутъ. Јошъ е доста прошло времена, докъ е христіанска вѣра ушла у душу и мисли народа. То е довршило съ божномъ помоћу св. Сава архиепископъ и просвѣтителъ сръбски.

До времена овогъ великогъ светителя сръбске цркве, христіанство у Србији имало е много

¹ Очеркъ Герцеговины. Вн. жур. М. Н. Просв. част. 76. стр. 99. 1849 год.

незгоде, збогъ коихъ се нѣ могло развити и укорѣнити у народу. Трогодишня война Срба са Пресіаиомъ бугарскимъ войсковођомъ, коя, ако се е у 870 год. и свршила доста сређно за Србе,¹ опетъ имъ е доста сметиѣ у приманію христіянске вѣре учинила тиме, што е дуго трајала, а да не говоримо о томе, што у времерата слабо се о чему другомъ могло мислити и радити. Далѣ, србске общине, које никада нису заборављале узалмно међу собомъ сродство и народно единство, изјавиле су, — подстрекнуте, безъ двоумљѣня, христіянскомъ любовію — тежню, да се јошъ тѣшнѣ седиње и више се међу собомъ и политично здружую у 871 и 880 години. Но Михаилъ Богорисъ бугарски краљ, имајући у мислима политичке наміре свое, смео е той наміри, а тиме е може бити и безъ наміре постао еданъ одъ узрока, кои су задржали напредакъ и утврђењ христіянства у срцу народа.² Но највеће е сметиѣ томе учинио бугарски царъ Симеунъ, кои е готово све предѣле Србіје попалио и порушио; старѣшине и друга знатна лица у народу заробио и погубио. Онъ е тако опустошио Србію, да нѣ остало у престолномъ граду Дестнику ни 5 ловаца, и то неоженѣнихъ.³ Народъ се разбѣгао у сусѣдне земљѣ; а и самъ жупанъ Захарія удалио се у Рватску. Када е прешла ова олуја, — народъ се поче повраћати на своя стара кућишта; но често е требало да ихъ оружјемъ отимљѣ. Бдно — ратови, које су Срби водили; а друго — появљѣнѣ латинскихъ овештеника у Далмаціи сусѣдној провинціи србскимъ земляма, кои су почели народъ привољвати римској вѣри, и тиме чинити раз-

¹ Memor. popul. Strit. T. II. p. 154.

² Кодъ Стритера и у Истор. Срб. народ. Давидов. § 43.

³ Истор. Срб. народ. Давидов. § 47.

доръ и неслогу у нѣму — есу узрокъ, те Срби ису сви усданпуть покрестили се, а они, кои су се покрестили, ни су се могли утврдити у христіанству.

Но негледајући на све те тегобе, Срби еданпуть примивши источяу вѣру, и крстивши се не подъ моранѣ, а единствено по доброй вољи, држали су се ове вѣре, — ако су и была многа покушаваня, да се они поримокатоличе, а шта више и да се сасвимъ одрекну христіанства. Но када су немирна времена прошла, — када су та покушаваня и сплетке престале, и када се србски народъ све више и више почео зближавати и седињавати у едну полутячку цѣлину; тада се у свима предѣлима, кое су Срби населявали утврдило христіанство; учителяи источни пошто су увели божію службу на словенскомъ езикѣ, отворили су тиме путь христіанской вѣри у унутрашњи и срдачни животъ народа.

III.

У каквомъ се станію налазила ерархія србске цркве у овомъ течаю времена, кое расматрамо?

Константиѣ багрянородни, описуюћи укратко дѣла Срба, — о цркви нѣховой и ерархіи оставио е vrlo мало извѣстія. Онѣ само вели, да е по молби Срба, Иракліе нѣи крстио преко римскихъ свештеника, и — да е за тимъ Василіе македонацъ послао къ нѣима свештенике, кои су крстияи и оне, кои су остали некрштени.¹ Но да ли е было са овима свештеницима посланъ и епископъ, те да бы се ерархія тада установила, Багрянородни ништа о томе не споминѣ. Но збогъ того, што су србске землѣ были близу

¹ Memor popul. Stritt. T. II. p. 153—154.

онихъ предѣла, у които су были епископи, можемо неколико да изяснимо ту стварь. Тако знамо да су јошъ до Кирила и Методія было у Солуну и Диоклеи епископске катедре, ¹ које су близу србскихъ земаля; по томе може се држати, да су Срби, кои су крштени у време Ираклія подвласни были едной одъ овихъ катедре, и до Василија македонца нису имали своју собствену епархію.

У време другога крштења Срба, катедре диоклійске већъ нје было, врѣ в сва варошъ у којој е катедре была разрушена одъ варвара. ² Па зато у течаю X и XI вѣка постале су епископске катедре по другимъ мѣстима, а и у средини народа србскога. До насъ нје дошло извѣстія, на основу коихъ могли бы показати време, кадъ е која епархіја постала. А што се тиче имена и броја епархіја, то по рѣчима архиѣкона Ферлата, свако е жупанство или община србска имала свога епископа до св. Саве. Тако было су епископске катедре у земляма, које се сада зову Црна Гора, Босна, Ерцеговина, Расія (гдѣ су было двѣ — бѣоградска и смедеревска), Сирмиумъ, сари и Далмація. ³ Но све ове епархіје было су

¹ Dandolo у Мураторія XII. р. 182—183. Вн. исторію первооб. церкви. Маціев. стр. 30.

² Cal. Eccl. Asem. T. IV. р. 407.

³ Тамо р. 398—407. — Маціевски вели, да су црквенимъ дѣлама управљали у Далмаціи свештенослужители постављени одъ Методія, а тако исто и у Паноніи, а затимъ управљало е свештенство долазивше изъ Цариграда (стр. 30). Но наскоро послѣ Методія постале су тамо и латинске катедре, и као што е Далмація и Панонія постала подвласна западнимъ владетельнимъ; па зато при свршетку овога периода латинско свештенство надяча грчко, и мало помало уништи тамо бывше православне катедре. Но поредъ свега тога маиѣ свештенство, по рѣчица Маціевскога, остало е

изъ почетка подвласне солунскомъ архиепископу¹, а послѣ некогъ времена, заведена в іошѣ адранска (Adranes), архиепископія.² Тада су црногорски и босански епископъ остади подъ солунскимъ архиепископомъ, а сви остади подъ адранскимъ. Но што прве епархіе са своимъ епископима и архиепископомъ, тако и друге были су подвласне патрирху цариградскомъ.³

іошѣ, и было е подвласно сусѣднимъ православнымъ епископима. На собору бывшемъ 1068 год. у Далмаціи, налазили између осталихъ и епископа босанскогъ Теодора, па зато можемо држати, да су а) дѣла далматинскихъ православнихъ християна зависѣла одъ овогъ епископа, па и сама та епископска катедра у Босни явила се онда, када се у Далмаціи осилило латинство, кое желећи да истисне отуда православіе, ніе дозвољавало. да они, кои се држе правосл. вѣре имаю у Далмаціи свога епископа; б) дѣла панонскихъ Срба и правосл. християна зависѣла су одъ бѣоградскогъ епископа као њима најближегъ, и збогъ тога видимо, да е еданъ одъ овихъ по имену Теодосіе было на споменутомъ собору.

¹ Codin. p. 382.

² Изъ едногъ старогъ рукописа, види се, да е у 1050 г. была столица митрополита у Валѣву, и да е неки србинъ Михаилъ Койчиновичъ ознао манастиръ Волявчу при митрополиту валѣвскомъ Теодану 1050 год.

Асеманіе држи се особитога реда у набрају катедрій, а особито архиепископскихъ, мислећи да види папство у епархіјахъ србскимъ, кое онъ подчинява архиепископіјама латинскимъ. Трибунійску и нарентанску епархію подчинява рагускомъ архиепископу; панонске Србе, бѣоградску и смедеревску катедру подчинява антибарѣйскому (кога е катедра поштала послѣ разрушени Диоклеа). *Cal. Eccl.* T. IV. p. 397—407.

³ *Oriens Christ.* T. II. p. 1—320.

Но, ніе дуго црква србска остала са оно не-колько епархіа своихъ подъ влашћу солунскогъ митрополита; ерѣ скоро за св. Методіѣмъ, кои е имао свою архиепископску катедру у Велеграду или Велегороду,¹ гдѣ е и моравскихъ кралѣва была столица, и кои, као што знамо, ніе имао пріемника, све су землѣ словенске, у којима е онѣ увео христіанство, и кои су остале вѣрне правословію, — подчинѣне самосталномъ (*автохѣфалу*) престолу прве Юстиніане.²

Св. Методіе установивши кодъ Словена цркву, ако и ніе у Моравіи имао пріемника; но за Словене е было и то добро, што е архиепископство нѣгово — као словена давало основъ за установлѣнѣ, тако рећи, словенске ерархіе.³ Гонѣна у Моравіи и Пановіи, заедно са словенскимъ богослуженѣмъ и православномъ вѣромъ, ерархіа словенска удалила се у оне предѣле, кои су имали већу слободу што се тиче словенскогъ живота — у прву Юстиніану, гдѣ се налазила словенска народностъ до почетка VIII вѣка. Подъ прво-юстиніанску архиепископію потпададе су све оне землѣ, кои се спомину у IX указу императора Юстиніана, а наиме: Дакіа средиземногъ мора, Дакіа прибрежна, Преваліа, Дарданіа, обѣ Мизіе — горня и долня и Пановіа.⁴ Изъ тога се види, да бугарске и србске землѣ потпададе су у црвенимъ дѣлима првоюстиніанскоме архиепископу, но тако, да су и Бугарска и Србіа имале свога провинціалногъ митрополита. Архиепископи новоюстиніан-

¹ Добнеръ увѣрава, да е столица св. Методія была у Бѣограду. Вн. Матеріалы Кеппена. 1826. стр. 111. Исторія первооб. церкв. Мадіев. стр. 62.

² О старомъ Илирику. Вн. Oriens Christ. Т. II. р. 23-24.

³ Временикъ. 1850 год. Кн. V. стр. 4.

⁴ Oriens Christ. Т. II.

ске катедре могли су бити и Бугари и Срби. Поредъ тога њи су за архиепископе избирали њихи епископи ¹, а потврђавао ихъ е у архиепископскомъ до-стојанству кнезъ илирски (србски). ² Тако е было до половине XI вѣка. А одъ тога времена яко почивно преовлађавати Грци, кои, мало помало истискујући Словене, почели су најпослѣ ерархійска званія давати само природнимъ Грцима, што е за Словене — Бугаре и Србе было на неки начинъ гоненъ. ³ Па зато мисао о словенској слободној цркви свагда се углави патриотичкихъ Словена вртила, и како су дозволиле политичке околности, Бугари установе кодъ себе самостално архиепископство у Трнову престолној својој вароши. Исто тако и Срби, кадъ су у почетку XII вѣка задобили неко политичко значењъ на югу, добили су и у својој земљи особитога архиепископа са правомъ самосталности (*автокефале*).

Извѣстія, која смо о србској ерархији скупили, премда ихъ мало има, но опетъ се може изъ њихъ видѣти, да е србска црква подвргавала се утицају различнихъ народа дондѣ, докъ се нѣ у нѣој утврдила своя собствена ерархија. Тако одъ времена Ираклія до Кирила и Методія были су учители Србима грчко свештенство, а у западнимъ провинціјама латинско; одъ времена словенскихъ апостола было е у Србији понайвише по происхожденію словенско свештенство, и то е трајало до XI вѣка. Одъ тогъ пакъ времена у свој горњој Мизіи наново завладало е грчко, а у Паноніи и Далмаціи латинско свештенство.

Црква србска у почетку постанка свога морала е бити свѣдокъ, а понегда и предметъ до-

¹ *ibid.* p. 19—20.

² *Cedric. T. II. p. 293.*

³ *Временникъ. 1850. Кн. V. стр. 4.*

ста саблажнявајућихъ и свагда више или мањъ недобросавѣстнихъ препирки међу Грцима и Латинима. Околности времена, према су имале моћанъ утицај на начинъ поступања Грка, што се тиче распрострањивања вѣре; но опетъ немогу се упоредити у томѣ Грци са Латинима, кои су са фанатизмомъ, неразбирајући на начине, шта више и са помоћу ирские власти ¹ распространявали своје вѣроисповѣданъ. Грчко свештенство свагда е дѣйствовало на народъ више духовно, — рѣчию и убѣђаванъмъ. ² Но Словенима оскудѣвало е главно; а то е божје слово на езикѣ народномъ — словенскомъ. Текъ едино оно, на разговорномъ за народъ езикѣ, могло е да произведе у народу србскомъ яко убѣђеиъ у новој за нѣга вѣри и любовъ према нъој. Да кажемо и то, да е само словенскъ могао живо осѣћати велику потребу словенске Библије и словенскогъ богослуженя. И нидаъ су избраници божји Кирилъ и Методиѣ то училили, мы видимо однакъ послѣ тога брзо распространѣиъ вѣре христјанске, утврђеиъ нѣю у народу србскомъ; а у исто време ослабиѣиъ якихъ напрезаня латинскихъ проповѣдника. Найвећа е у томъ одношеню заслуга Грка, што они ако и нису сами свршили оно, зашто е осѣћала потребу цркви Словена; а они баръ нису сметали другима да то учине. Брѣ може се држати, да е главни узрокъ доцниогъ утврђеиъ христјанске вѣре како уобште међу южнимъ Словенима, тако особито међу Србима тай, што они нису имали своенародне учителъ, и што свештенство, кое е Ирландіѣ послао србскомъ народу, нѣ се старало да изъ

¹ Карлъ велики, германски императори, далматински и мадарски кралѣви помагали су латинскомъ свештенству распространявати вѣру.

² Исторія первоб. цркви у Славияхъ: Мациевъ. стр. 4-10.

овогъ народа научи люде, кои бы могли да му буду учителя, него су еднако пошљани были Грци.¹ Неодричемо, да веће свештенство грчко дуго е могло да буде корисно и потребно за новонасађену цркву, но маиъ свештенство (ма пр. свештеници — Грци), сметало е напретку християнства у Србии. Народъ нѣ могао вѣровати туђину, нао што бы вѣровао оное, кои е одъ нѣговога народа. Грчки свештеници долазеи гомилама у Србию и саставляюи за себе одѣлти редъ народа, одѣљвали су се тиме одъ народа. То е падало у очи народу, и ослабљавало е кодъ Словена любовь према нѣма; еръ то нѣино одѣљванъ одъ народа противно е было обичаю Срба, кодъ коихъ прѣ него што су ее покрестили, святи е родоначеликъ породице уедно быо и жрецъ. Зато Кирилъ и Методіе, уважаваюи народность и разумѣваюи потребу, ради напретка християнства, старали су се, да образую себи помоћники и приѣмники одъ Словена. Они су збогъ тога завели училишта у Бугарској², отиуда су изашли предужитељи нѣиховогъ светогъ дѣла. Тако су они поступали свуда, гдѣ су основали цркву.³ Излазивши изъ та онихъ училишта, ученици словенскихъ апостола⁴, продужили су започето одъ нѣиховихъ учителей дѣло, подржавали су словенско богослуженъ, и тимъ су сме већма и већма утврђавали

¹ Зато су шљани Грци, што Срби пријивши вѣру одъ Грка, јошъ су зависѣли одъ грчке имперіе.

² Критическое изслѣдов. объ исторіи Болгаръ. Венелинъ. стр. 43.

³ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. II. стр. 43. ндр.

⁴ Имена некихъ одъ нѣихъ сачувала е за насъ исторія, као: Климента, Наума, Ангеларія, Саву, Горазда, Константина и Григорія. Но већина се и мена незна.

христіянство у словенскомъ народу. Безъ словенскихъ наставника и словенске ерархіе свето дѣло нашихъ првоучителя увенуло бы пріе, него што бы се развило, као што е увенуло у предѣлима, кои су ближии западу, на пр. у Моравіи и Паноніи, гдѣ су мало помало словенски учители замѣниѣни са латинскимъ и нѣмачкимъ, и гдѣ су се мисномери папски свакојко старали, да се по црквама осимъ латинскога други езикъ не чуе. Особито е затимъ заузеѣтъ Викингъ, кои е, као што вели Шафарикъ, био велики непріятель словенскихъ првоучителя, и свега, што е словенско. Онъ и нѣгови едномисленици старали су се, да истребе све, што нѣе было латинско, и што нѣе мирисало на латинство. ¹

Правацъ, кои е Методіе покрштенима Словенима дао, по свой прилици, руководио е и Василіа македонца у оно време, када е пошлио Србима свештенство, врѣ тѣи свештеници, као што се види изъ скорогъ покрштена Захлумляна, Каналита, Нарентана, Тербуниота и Дираклійца, — знали су словенски езикъ, а то безъ двоумлѣня нису были Грци. Може се држати, да е императоръ на молбу Срба, послао имъ вѣроучителъ изъ Солуна, откуда су Кириль и Методіе, и гдѣ е было у оно време доста Словена, коима е позната была грчка просвѣта, и кои су желели, као волители народности свое, да просвѣте и остале едномисленике свое. ²

Када е постала архиепископіа прве Юстиніане, а тиме и словенска самостална ерархіа ³, онда словенско свештенство проповѣдало е по свима

¹ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. II. стр. 54.

² Крит. Изсл. объ истор. Болгаръ. Вевеливъ. стр. 57.

³ Временикъ. Кн. V. стр. 4. 1850 год.

красивима словенскихъ земаля. Бугари су проповѣдали слово божіе народу сръбскомъ, Срби — Бугарима, и єдин и други са словомъ божимъ на єзикѹ словенскомъ долазили су у Моравію, Панонію ¹, Далмацію и Рватску, и моћна словенска проповѣдь, дуго се є отпирала утицаю запада, кои є успѣо послѣ Методіа да посіє свою плѣву у некимъ Словенима населѣнимъ земляма; и само єдна насиліа, са коима се вѣра римска распространявала, принудила су, наипослѣ, неке одъ словенскихъ народа, да се поколебаю у православію. ² Одъ овогъ времена, то єсть одъ края Хвѣка влады латинско свештенство у земляма подвласнимъ западнимъ владетельяма; а супротъ у горњой и дољной Мизіи — Бугарској и Србиі, црква є имала болю судбину, — тамо све више и више множило се свештенство словенскогъ порекла, кое се є старало за образованіе народа по духу вѣре христіанске — православне; оно є очигледно утврдило, у течаю три вѣка ІХ, Х и ХІ вѣру и благочестіє у животу народа. Но на свршетку ХІ вѣка, Грци сасвимъ завладаю катедромъ прве Юстиніане, а слѣдствено и сръбскомъ єрархіомъ, која є нѣой подвласна была. И као што єпросвѣта међу Грцима явно слабила, то и свештенство грчко почне злоупотреблявати влашћу пастирства и забораваляти на свое духовне дужности. Незнаюћи словенскогъ єзика, и волећи све што є грчко, и притомъ сучремено грчко, они нису хтѣли да уче єзикъ оногъ народа, кога су они были свештеници и учителя, него су се старали, да се

¹ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свєз. II. стр. 55.

² Рвати и краљви њини примили су римску вѣру текъ у 1076 год. Вн. истор. Слав. нар. Райѣ. кн. III. § 11. а дотле су были православне вѣре. Вн. Истор. первоб. цркви. у Слав. Маѣев. стр. 64. вѣр.

грчки езикъ по свима црквама употребљава, а жемећи забогъ свое користа, да народъ њиховъ езикъ изучи. То е узрокъ, те е была доста јна свађа и таренъ пастве са пастирима, тако, да се сво време одъ XI до почетна XIII вѣна може назвати њго црквено, свршивше се са пољомъ св. Саве на престолу архиепископіе србске цркве.¹

IV.

Срби примивши христјанску вѣру одъ грчке цркве, онако исто као и Грци, држали су канонъ св. Писма, уважавали св. преданіе и црквене соборе, на којима е общте мишлѣнїи изражено, и то е све она држала и чувала, као што и досада држе и чувају православни Срби.

Божїа служба и обреди свршавали су се по уставу исте грчке цркве, најпріе — до Кирила и Методїа, грчкимъ езикомъ, а послѣ словенскимъ, и на свршетку овогъ периода, у многима црквама оцетъ грчкимъ.²

Но осимъ обреда, кои су прешли изъ грчке у србену цркву, — у овој другој, у течаю овогъ периода, появио се вели особити обичај, кога не было у грчкој цркви. Тај обичај, кои се и досада сачувао, есте слављѣнїи прснога имена или слављѣнїи свеца, као покровителя породаце.

Србски народъ у ово време, када е примио свету христјанску вѣру, дѣлио се на племена или

¹ Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. I. стр. 143.

² У србскимъ манастирима никада нису употребљавали грчки езикъ одъ овогъ доба, одъ како се е появило слово божїе на слов. езiku, зато, што су у њима живѣли Срби или Бугари. Па и сада не гледајући на пониженїи свештенства србскогъ у Босни, Ерцеговини и осталимъ србскимъ земляма, и при тешкој надъ њиме влади Грка, они служе на слов. езiku по своимъ манастирима.

обштине, које су заузимале понекадъ читава села или читаве предѣле; збогъ тога су се кодъ Срба и покрштавале или читаве обштине или читаве породице у едно време или у еданъ исти данъ, кои су данъ у томъ случаю називали крстимъ именовъ и крелимъ даномъ. Онога свеца, кога е црква у тай данъ празновала и ови новокрштени христјани почели су особито светковати, и онъ е заузео кодъ своју чланова обштине или племена мѣсто пређашњихъ домаћихъ богова. Овај светацъ држао се е за покровителя породице, и све породице, које су се крстиле заедно и у еданъ данъ, почитую за свога покровителя едвогъ свеца, и држе се, да су родъ, коя духовно-родна свеца постои и данданашњи између еднославца. Сви, на прилику, ђурђевци, кои славе ђурђевъ данъ, гдѣ му драго сада живѣли, називаю се рођаци, и држе се, да су своите.¹ Но доцније збогъ немирнихъ времена ове породице раштркале су се по различнимъ предѣлима, али ни досадъ нису забравиле гдѣ су стари њихови живѣли, и оне породичке одношае, кои су ихъ одъ старина свезали са духовнимъ свезама при предаску у христјанство. И досада они, кои еднога свеца славе, неће да просе дѣвојку одъ онога, кои истога свеца слави.²

Овај благочестиви обичај народа, признавши црква узела га е у редъ богослужебнихъ њњихъ обреда, кои сваки србинъ и сада свршава.

V.

Одъ знатнихъ лица, које су у периоду до св.

¹ Када бы ко могао да испита све породице, које едну славу славе, доста бы се могло дознати о томе, гдѣ су и када оне крштене, и то бы доста осветлило почетакъ исторіје србске цркве.

² Гласникъ Друш. Срб. Слов. свез. I. стр. 148.

Саве сръбскомъ црквомъ управляла познатъ намъ е досада :

Теодфанъ, валѣвски митрополитъ, кои е око 1050 године живно. ¹

Теодоръ, босански епископъ, кои е бѣо на далматинскомѣ собору у 1068 години, и

Теодосіе, епископъ бѣоградски, бывшии на истомъ собору у Далмаціи.

Но на жалость, лѣтописи нису намъ сачували никакве подробности о нѣихномъ животу.

Осимъ споменутихъ лица, први периодъ сръбске цркве украшава се светимъ животомъ и благочестивимъ дѣлима свете Параскеве. Рођена одъ побожнихъ родителей, живѣла е сасвимъ по заповѣстима божіима, и по смрти родителя презрѣла велико наслѣдство, и докъ е јошъ врло млада бѣла, удалила се у пустыню, гдѣ е до смрти, борећи се са страстима, молила се Богу, кои е сачувао јошъ до нашегъ времена свете остатке њне. ² Бѣло е безъ двоумлѣня и више нѣихъ, кои су проводили Богу угоданъ животъ, но имена нѣихова више су позната небу, него земљи. Да тако мислимо, наводи насъ примѣръ св. Параскеве. Изъ животописанія њногъ види се, да су многи усамлѣни животъ проводили по

¹ Вн. примѣдбу подъ 2 на страни 195.

² Четн Мѣней 14 Октомвриа. Полный Христіанскій мѣсяцословъ. Кіевъ 1845. У окружію Ћупрійскомъ у манастиру св. Петке лежало е тѣло св. Параскеве до времена султана Селима, кои га е одио у Цариградѣ. Турци га предаду патріарху, а онъ га метне у свою цркву, гдѣ е оно починало до 1641 г. а тада га патріархъ Партеніе преда господару молдавскомъ, кои га однесе у Яшъ, гдѣ и сада цѣлокупно на сазиданъ вѣрнихъ пребыва.

пустиняма, или ако су и са людьми живѣли, живѣли су благочестиво и Богу угодно. ¹

VI.

Што се тиче монашкогъ живота кодъ Срба до св. Саве, то јошъ досада нисмо пронашли ништа како о манастирима, — колико ихъ е било и коихъ е зидао, тако и о начину живлѣња и владања у њима налазећихъ се калуђера. Можемо мислити, да су были јошъ пређе манастири у многимъ предѣлима, које су Срби населили, и прие него што су се они покрестили. Срба) у тима предѣлима одъпрвихъ вѣкова послѣ христова рођења постојало е христіанство и были су епископске катедре прие, него што су се Срби доселили. ² Константинъ велики свуда е подизао цркве и манастире, па и у тима предѣлима такође то е чинио. ³ Словенско свештенство, кадъ е одъ Латина или Грка гонѣно бивало, удаљавало се у манастире, гдѣ е преписивало словенске књиге и разашило ихъ по околинама; не налазећи мира у варошима, оно е тражило усамљѣности у пустиняма ⁴, гдѣ е мирно живећи радило за користъ словенске цркве. ⁵ Съ друге стране народъ, који е по жељи и вољи покрестио се, морао е тежити за савршењимъ христіанскимъ животомъ, као што е монашки животъ. А да су заиста были многи мана-

¹ Чети Минеи 14 Октом. Истор. Слав. народ. Ракъ. Ч. II, стр. 297—303, 339—345.

² Начер. церков. истор. Инокентіе. Томъ II. стр. 2. Истор. первоб. церк. Маџев. стр. 28.

³ Истор. Слав. народ. Кн. IV. стр. 116. Маџев. истор. первоб. церк. у Слав. стр. 87.

⁴ Треба знати, да се и сада сви србски манастири находе по планинама, а не у варошима или селима.

⁵ Соч. Шафар. у Чтенію истор. Росс. Древ. 1848. № 4.

стири у србскимъ земляма, потврђуе се јошъ и тиме, што е св. Сава, када е установљавао епископства, назначио е мѣсто за те епископске катедре манастире, кои су до нѣга постојали у Србѣи, и нове е оны затекао готове. Но по каквомъ су се уставу управљали монаси, кои су у тима манастирима живѣли, нѣ познато. Но кадъ узмемо на умъ то, што е св. Сава, да бы се јошъ бољ дотѣрао у христѣанскомъ животу, отишао у Св. Гору, можемо држати, да у тимъ србскимъ манастирима нѣ было правогъ монашкогъ живота по уставу источнихъ монаха. Угледајући се на св. Саву, многи су одъ Срба ишли у Св. Гору ¹ и отуда су у доцнѣя времена, донѣли уставъ светогорски и у Србѣи, и у нѣой увели и распространили тай уставъ по свѣма манастирима.

VII.

У течаю времена до св. Саве, србску цркву узнемиравала е — *прво* павликѣанска ересъ, и *друго* папе.

Павликѣанска ересъ, која се появила у Бугарској, прешла е у србску цркву едно збогъ сусѣдства Србѣи съ Бугарскомъ, а друго збогъ нерасудности многихъ Срба, кои су се надали и мислили задобити у нѣой потпору и начинъ за поновањѣ слободе србскогъ народа. Но павликѣанска ересъ у Србѣи учинила е само то, што е кодъ многихъ ослабила вѣру, посѣяла у народу равнодушіе и немарность, несамо за многима обреди-ма, него и за тайнама ², повратила е неке незна-

¹ Калуђеръ онај, съ коимъ е св. Сава отишао у Св. Гору, био е србинъ. Истор. Слав. народ. Ранѣѣ. ч. II. стр. 340.

² На пр. бракъ нѣ се освећавео благословомъ цркве. Ви. исторію ранѣѣ. ч. II. стр. 332. Христѣанское чтеніе. 1848. ч. I. стр. 259. Истор. перв. цери. у Слав. Маѣев. стр. 243.

бжачне обичае и дала поводи разлитниъ еречиниъ мнѣнїа. ¹ Ова ересъ смѣшала се у почетку XII вѣка са ересю Богомила, и нады су стигли на истоку а послѣ и у Срби, удала се на западъ, и тамо називаюћи се разлитно, ² дуго е трамла и была основъ новимъ расколима и ересима на западу. Обѣ ове ереси искорѣнио е истребио у србској цркви краљ србскї Степанъ Немани први, кои, као што се у нѣговомъ животописанїю каже „ереси ѿгна и ѣткерди прикосадио е к свој земли“. ³

Убѣђена вѣре коды некихъ Срба при свршетку овога периода, нарушавали су јошъ и папе, и узнежиравали су србску цркву приврженици нѣхови. Одъ половине XI вѣка многа србска жупанства тежећи за независношћу, и да бы е добили, обраћали су се папама, молећи ихъ за помоћ. Папе требуюћи одъ нѣхъ да приме римокатоличку вѣру, више пута старали су се, да имъ помогну; па збогъ тога нека лица више су уважавали папу, него ли свое пастире, особито ове, кои су были Грци. Тако Михаилъ Воислављвићъ, жупанъ србскї, одъ папе Александра другогъ добио е хоругву, кою су свагда предъ њиме носили, као знакъ одличїа. ⁴ У Далмаци

¹ Ви. Начерт. церк. истор. Иннок. Т. II. стр. 60.

² Називали се су приврженици нѣхови: катарѣ, албигенси, бугари, митарѣ и добри люди. Ви. Mosh. Hist. Eccl. pars. II. c. V. и начерт. церк. истор. Иннок. ч. II. стр. 236.

³ Ви. истор. Слав. народ. Ранѣъ. ч. II. стр. 332. Никонов. Лѣтопись. Т. II. стр. 280. У Босни су јошъ дуго остали приврженици ове ереси и банови су е потпомагали, а особито банъ Кулинъ. Cal. Eccl. Avsem. Т. V. р. 30.

⁴ Истор. Срб. народ. Давидов. стр. 42. Cal. Eccl. Avsem. Т. V. р. 30.

были су собори, на којима су размишљавали о дѣ-
лима сръбске цркве ¹, безъ двоумлѣня зато, што е
у сръбскомъ народу, особито у Босни и Далмаціи
было Сръба римокатолика, кои по наговору лега-
та папскихъ, старали су се, да распростране у
цѣломъ народу латинску вѣру, која бы боля была,
по нѣиховомъ мишлѣнью, за грађанску слободу на-
рода. ² Но ни жупани, ни народъ никада нису мн-
слили да сасвимъ одступе одъ вѣре грчке, и ако
су понегда прелазили на страну папа, то су чи-
нили само политично, ³ желећи да буду у добри-
ма одношаима съ папомъ, или су то чинили по
мишлѣнью онога вѣка, да е само онай истинити
властель — краљ, кога у овомъ достоинству по-
тврди папа. Римски мисионери мислили су овимъ
да се користую и мало помало, да Сръбе приво-
лѣваю римокатоличкой вѣри, но нису успѣли да
то учине. Брѣ у оно време, када е папа ми-
слио, да ће се скоро желя нѣгова испунити, лѣно
се св. Сава, кои е искорѣнио предрасуду сръб-
скихъ краљѣва, ⁴ и оне, коє су крстили римски све-
шченици повратно е у православну приву и ми-
ромъ помазао, а непокорне и упорне прогнао е
изъ сръбске землѣ. ⁵

¹ Cal. Eccl. Assem. T. IV. p. 382—383.

² И данасъ неки мисле, да кадъ бы сви южни Сло-
вени, особито Сръби, поримокатоличили се, то бы
много важнѣе, него што е сада, имали политичко
значенѣ, не бы было, веле, Австріе, ни Турске.
Но шта бы было, — то Богъ зна, а мы смо ви-
дѣли и видимо, како све више и више губе бы-
ће римокатолички Словени, и како ихъ отегођава
ярамъ туђина; а Словени православне цркве, и то
южни-Сръби, свагда су имали и сада имаю слобод-
но свое грађанско быће.

³ Прибав. къ Твор. св. Отцевъ. 1849 г. стр. 286.

⁴ Гласникъ Друш. Сръб. Слов. свез. I. стр. 143.

⁵ Християнск. Чтеніе 1848. стр. 260. Прибав. къ Твор.
Отц. 1849. стр. 291.

Расматрајући историју постанка, распростра-
нѣн и утврђењ кодъ Срба христіанства, немо-
жемо да непримѣтимо особито старанѣ промишлѣ-
н божіегъ о овомъ народу и нѣговой цркви. От-
аму в њне Срба познато постало у исторіи, они
су еднако живѣли међу христіанскимъ народима,
и имали су съ њима посла, — и то ихъ е при-
родно зближавало съ христіанствомъ и распола-
гало ихъ да га приме они, кои га іоушъ нису при-
няли; а оне, кои су га примили утврђавало у исти-
нама христовогъ Евангелія. Послѣ, кадъ су се
Срби населили у предѣле грчке имперіе, и када
су Словенима равноапостолни Кирилъ и Мето-
діе слово божіе на њиховъ языкъ превели,
те тиме истине евангелске свакомъ словенину
доступніе учинили, и Срби су учасници тога добра
были. Осимъ тога, почетакъ, распространѣнѣ и
утврђењ христіанства у Србїи есте врло рѣдкѣ
у обштой исторіи цркве догађай, но кодъ сло-
венскихъ народа обична стваръ. Христіанску вѣ-
ру примили су Срби мирно, распространѣла се
она кодъ њихъ и утврдила у земљи њиховой
безъ икаквогъ натѣриваня, по искреной и сазна-
ной желѣи народа, и тамо е ушла у животъ
нѣговъ и сродила се съ њимъ, да е была — и са-
да е, тамо да речемо, душа народности Срба, и
збогъ тога, никаква покушаваня одъ стране не-
православнихъ нису могла да поколебаю право-
славну вѣру Срба, кою они и досада држе. Срб-
ска црква, а іоушъ више нѣно православіе дуго е
было у великой опасности. Разумѣвамо оно вре-
ме, када Србїя іоушъ нѣ имала политичку само-
сталность, него е зависѣла одъ владателя, на кое
су имали велики утицай папе; на пр. одъ кралѣ-
на далматинскихъ, и нѣ имала ни свога ерарха,
него се налазила подъ влашћу чась єдне чась

друге туђинске катедре. То су была времена за Србију тешка, времена испитивања достојанства у вѣри православнихъ синава њњихъ. Но преблагое божіе промишлѣнѣ, кое никоме непушта ѣзиситиса нате, ѣже возмоуи (I. Кор. X. 13.), и кое чува свое достојанѣ, поткрѣплявало в свое исповѣднике у ова несрећна времена и сачувало в неповрећену одъ свію бѣда цркву србску. У најопаснѣ за ню време, у XII вѣку, оно в подигло (1165) на престолѣ србски Стефана Неману, основателя нове династіе србскихъ краљѣва, кои су утврдили православіе у Србиі. Изъ ове породице засіяло в сунце србске цркви — св. Сава први собствени архиепископѣ њњѣ; светостѣ његовогѣ живота, старанѣ о православној вѣри и мудростѣ у управляню, несамо да су сачували тада у чистоти св. вѣру, но и утврдили су в павсвагда у народу, и св. Сава збогѣ того у исторіи србскогѣ народа и цркве прави епоху, одъ кое се починѣ нови други периодѣ исторіе србске цркве.

Пришѣдба. 159 и 160 страну овога чланка нѣ сачиниитель корегирао, него други; па зато има доста типографіискихъ и правописнихъ погрѣшака.

ГРАЋА ЗА ИСТОРИЈУ НАРОДА

И КЊИЖЕВНОСТИ СРПСКЕ.

Ову „повѣстъ отъ вѣтѣ и о царствѣхъ васѣхъ родовъ“ преписахъ изъ еднѣ рукописне србуљнице на ар-
тѣм писане. Артѣя ѣ подебела и листићи су
іој врло упрљани, по чему бы се могло рећи,
да ѣ често у рукама бавала и читала се. Горній
угао съ леѣа (ліевый) има прилику, као да ѣ књи-
жица мало закисла или ѣ у влази была. Листићи
су іој дугачки око 14 а широки око 10 сантиме-
тара. У ціелой књижици има XIV свешчица, а
у свакој по 8. листића, осимъ прве и послѣдне,
у којма ѣ по 6. Свега дакле има 108 листића и
на свакомъ образу има по 16 врстѣй. Само има на
листићима: 4—6, аб; 8, аб; 71, б; 87, б; 90, аб; 103, а;
106, б; по 15; а на 98, б; 17; на 103, б;—106, а; по 14;
на 107, а; 18 и на 108, б; 13 врстѣй.

Слова су обична разборитога писаня по начи-
ну као што се писало између XV—XVII в. до
првога образа 92 листића; а другій образъ овога
листића па до края писанъ ѣ ситнѣ и словима бр-
зога писаня. По свој прилици, србуљница ова писа-
на ѣ у првој половини XVI в. и невѣруемъ да
ѣ млађа одъ 1550 године. Бровѣи година, до пр-
вога образа 92 листића, писани су црвенѣмъ масти-
ломъ. Па и послѣ бровѣа обично и особито кадъ
се починѣ причанѣ о новомъ царствованю и осо-
битомъ догађаю свагда ѣ прво слово мало круп-
нѣ написано црвенѣмъ мастиломъ, а у послѣдні-
мъ догађанѣма и по ціела една или двѣ или три
врсте, као садржай онога, што се починѣ припо-
вѣдати. Књижица ѣ повезана у црне кожѣ ко-
раце са ліпѣмъ утиснутѣмъ шарама около и у

середини корице; али да ово нїсу прве корице или први повезъ книжице ове, види се изъ тога, што су многи листићи испрпљени и съ леђа и са обрезахъ краєва. Особито у првої свещици краєви су тако были окрзани да съ почетка у многої врсти нема по когѣ слова, а негдѣ и цїеле рїечи. А одъ шестогъ листића веће половине нема. Изнутра на врху лїевоє корице написано є доцнїє ово: „пї тома шїѣ радоницї ѣ стани ђ — ѣ“ а на дну „петко ковачъ“ опетъ другомъ рукомъ рекао быхъ. А на десної опетъ ово є написано: „на — 1730 мѣа сѣ єї днѣ на ст҃го вѣ мѣченика никита оудавишс тѣрци вѣѣка павиѣва ѣз кѣча єже вїсть ѣ велѣо полю.“ И ова є билѣшка другомъ рукомъ писана него ли што су прве двїє билѣшке на лїевої корици, али быхъ рекао да є ова много старїя одъ оне прве двїє. Између 7 и 8 листића у рукопису находи се уметнутъ одъ друкѣв, мало танѣ, артїє єданѣ листићъ, на коємъ нема ништа написано, а између 103 и 104 исто тако и одъ исте артїє као и горнїй находи се опетъ єданѣ листићъ на коємъ є, на првомъ образѣ, найпрїє ово написано рукописомъ новога времена: „вѣдомо да єст Ѡ адама до потопа лѣ 4242 а Ѡа потопа до раздѣленїя изик лѣ ф. к. ѣ“ па мало ниже овога опетъ є другомъ рукомъ: Знано вѣди на = 1828 како а протопо васїлїє попа стѣановѣ синѣ Ѡ мѣста вѣлаго пола дадо попѣ мойсѣ ѣзлѣпїжа ѣ нарѣчѣ єжї ѣманѣтѣ єжї дадржї докѣ є жївѣз пѣтїєрѣ Ѡктѣонѣхъ петѣгласнїкѣ васїлїє-вѣ мѣтѣє вѣрачѣвскѣ мѣтѣє.“

Рукописъ оваї я самъ се старао да препишемъ одъ слова до слова онако, како є у самой србулїци. Знамъ да ће ихъ се наїи, кои ће ме осудити за ову строгостъ збогъ тога найвише, што ова скраћиванїя и тїтлє тешко є многима читати, — а я за око нїє башѣ найлѣпше гледати ихъ! Али у овоме послу я самъ мислїо найпрїє да задовољимъ оне, коима су стари спо-

меници сръбске књижевности онако потребни, као што су Майкову мили и потребни; као што их понајвише руски филолози издају и особито као што и друго одѣленѣ царске академе наука у Петрограду штампа у својемъ дѣлима све старе спокенике. Ако се иза ове желѣ и тежиѣ задовољ овомъ строгомъ вѣрношћу преписиваня и штампаня овога рукописа и оны, кои се угледаю на Шафарика и Миклошића, преписуюћи и штампанѣ старе рукописе, мени ће онда мило бити што љу виђети и у нѣиховомъ задовољствѣ на неку прилику признаванѣ онога правила: *сви стари рукописи, кои су, поредѣ свое важности за историю народа, важни и за историю языка славенскіихъ нарѣчій, мораю се штампати онако како су се нашли у старомъ рукопису*. Важность и потребу онакога издаваня старіихъ рукописа, доказао е Майковъ у својой „*Историі сръбскаго языка*“ одъ 5—16. образа и особито цѣлоомъ другомъ филологичномъ половиномъ свое кнѣге. А што се тиче свега онаго, што Шафарикъ говори на V—VI. обр. у предговору къ својемъ „*Ramátky Drevního Písemnictví Jihozlovanského*“, я быхъ рекао, да бы требало найпріе да се изда баремъ у половину славенскіихъ рукописа старіихъ, према ономе, што се издало грчкіихъ и латинскіихъ на западу до I. A. Фабриція съ титлама и скраћеннѣима; па онда текъ, ако бы се кои потужіо или заплакао за то, што се и славенски рукописи и кнѣге штампая онако, као што ихъ Шафарикъ и Миклошићъ штампая заиста онда бы Шафарикъ съ пуніемъ правомъ могао рећи славенское Фабрицію; *благо нѣму — данъ ти е*.

Премда е Шафарикъ у свему осталоме раду својемъ подпуно заслужио у данашнѣ вріеме; онаѣ епиграфъ: *oppido pauci, sed mentis bene*

запае, што га онъ изабра себи и своіой дружины за надгробникъ, али што се тиче овога посла, я мислилъ свакояко да е рано за славенске рукописе іошъ да се скраћеня попуниваю и да се титле уляпштаваю. Неће рђаво бити, ако мы іошъ за немо вріеме успоштуємо оно правило у кнѣзизы: „Кѡи-станѣ тѣна философа Костѣничьскаго. вѣиша сѣчѣтелемъ сръбьскаго. изъ дѣи вѣгчѣиваго. Стефана Деспота. гѣна Сръбьскаго“ гдѣ онъ наже: „тѣла во сѣа чѣлаа еѣ ѣ почитѣтъ вѣтѣиыа рѣчи“ Поштованѣ титле и свію скраћеня при издаваню старіеихъ рукописа неисказано више ће користи приіети изучаваню языка старославенскога уопште, споређуюћи га са санскритомъ и другіемъ првобытніемъ языцима Европе, а а посебно изучавуюћи нарѣчія славенска.

Найпосліе іошъ мислилъ, да ће и Шафарикъ као и сви велики филолози славенски признати, да е велика разлика између титле и скраћеня рукописніеихъ у славенскомъ языку и языцима грчкомъ, латинскомъ и ма коемъ іошъ европскомъ; па зато не бы требало іошъ и у овоме послу да се одмахъ угледамо на западну цивилизацію и да намъ іошъ и у овой чисто народной — славенской, ствари она буде угледъ.

Рукописна србульица, назъ кое преписахъ ону повѣсть находи се сада у кнѣжизници друштва српске словесности, као даръ одъ преосвештенога владыке ужичкога Янићія обновиателя српске старине — знаменитога у српской исторіи ма-настира Жиче.

У Бнограду 9. Маія 1858. год.

А. Вукомановићъ.

Поеѣтъ Ѡ вѣтїа и Ѡ црѣвѣ васѣ рѣвъ.

Ѡ аама до потопа. лет. ѣ. љ. ѱ. ѣ. (2252 год.)
 а Ѡ потѣпа до разѣленїа ѣзи лет. ф. к. а. (529 г.)
 Не веше же до потопа ни месѣденїа ни вѣно-
 пїтїа.

Житѣ же нѣе пѣпѣтѣе лет. т. ѱ. (350 г.) а ва-
 сехъ лет ѣго житїа. ц. (900 г.) и оумрѣтъ.

Арфазада. сїмъ сїм ... роди кїананъ. са ...
 ретѣ стлѣпъ васїри ... цѣн горе. и на немъ ... пї-
 саниѣ. ѣже испїа ... сїтѣвї вѣнѣци. Свѣздѣнїи зѣкобъ
 ѣже сїишашѣ Ѡ деа свѣго сїаа кїананже Ѡ такоба
 саписанїа. прѣе испїа свѣни зѣкобъ.

Неврѣже ѣже вѣнѣкъ хамѣвъ. ... и члѣки сѣ-
 тѣбѣри Ѡ т ... брѣца Ѡсѣтѣпїти и п ... и кѣзѣкобѣ
 нѣдѣте ... и чѣтъ дѣбѣтѣнѣѣ. ... вї ѣкоже пѣвѣтъ
 ... кѣ вѣсѣте прѣлѣжи ... кѣзѣмнїи. и саветѣ ...
 итѣ нѣтлѣпѣтѣѣ ... ѣко да сѣпрѣти ... сѣ вѣи. ѣще
 пѣи пѣмїлїи нѣвѣтїи пѣтѣпъ рѣдѣ члѣѣкомѣ.

Ѡ потѣпа до стлѣпѣтѣбѣренїа. лет. ф. л. (530 г.)
 Хвалѣ сїъ вѣкрѣвъ. рѣи рагавѣ и оумре. ра-
 гавѣ рѣнѣвъ сѣрѣха. сѣрѣхъ рѣи нѣхѣра. ѣкїи оукѣ
 сѣрѣхъ. прѣвн нѣчетѣ прїмѣшатїѣ истѣканиѣ. Ѡсѣм
 ... сѣи вѣнѣкъ нѣѣ прѣвѣдн ... прї сем иѣблн и
 чѣродѣ. нїа и вѣрѣванїа нач ... и оумнѣжишѣ.

Истѣжема Ѡ кѣ вѣнїѣ иѣблѣсѣзѣжѣнїѣ. глѣтъ нїи
 моури мѣжѣ. ѣко вѣгѣтъ нѣкто члѣвѣкъ. гѣрѣкїиѣ

плаче сѣтѣ сѣа свѣгѣ ѿ оутѣхъ ни единѣ ѿмее. сице
оутѣшае страсть. ѿбразъ вездѣшанъ скѣнчавшаго се
сѣборникъ ѿ вѣнѣ вѣзирѣе нѣнь. мнеше ѿ шадѣшаго
ѿмѣти ѿбразѣ рѣи.

Аврам си лет. дї вѣгѣраѣмна спѣвисе. оу-
чаше семѣ и шѣца свѣсѣго. Авраѣм же и нахѣрь
вѣзеста сѣ жени. дащере Арѣнове. Авраѣ вазе сѣрѣ. а
нахѣрь мелхѣ. сѣрѣ же бѣ нѣцѣлѣди.

По́ моѹсею же до́ исхѡдѹ. летъ ѿ. (80 г.) а та-
ко́ явша́ ѿсѣль но́се ко́сти іѹсѣфови. сѣтѹри ва пѣ-

ст. ни. лет. м̃. рѣ ко пет. . рѣвъ / вавидѣше. сѣве
иср'ѣви ѿ замае вгуп'тїиє.

Иже дѣлѣ въ малѣ днѣ вѣше вгуп'тїиє рѣ-
ни. м̃. и оум'рѣть дрѣнь на врсѣ гѣри. въ м̃ лето
ѿ исхѣда сѣвъ. по мойсею же жить лет. р̃к̃. (120 г.)
и сконч'асѣ. и погравенъ вѣ люми свѣйми и плака-
ше егѣ днѣ. м̃. и нѣктоже невидѣ грѣвъ егѣ.

По моѣсею же приетъ начел'тво ꙗсоусъ навѣи-
нъ и прѣшѣ ѿѿрѣдана. жить. лет. р̃г̃. (110 г.)

.. чело соудинамъ ꙗср'ѣвѣи прѣвѣс начанъ ꙗоѹда
соѹи люде ѣ. лет. и вѣи васѣ. дѣ. соѹи. сам-
сѣнь. ѣ. лет. По сам'шѣне же вѣи самѣвластїѣ. лет.
м̃. И каждѣ тѣбраше вѣже хѣтеаше злое. И посѣ
соѹи людемъ. сѣнникъ ꙗѣи. лет. ѣ. По ꙗѣи же соѹи
людемъ самѣи. стель и прѣрѣкъ. лет. м̃.

Зачело црѣтво ꙗср'ѣво. По самѣиле же црѣтѣва
саоѹл. лет. ѣ. по саѣле же црѣтѣва. дѣвъ ѿ
кѣлене ꙗоѹдѣва. лет. м̃. поѣве. . . црѣтѣва сѣвъ
егѣ саѣмо. лет. м̃. ѿ начелѣ црѣтѣва саѣмоновѣ.
дѣо плененїѣ ꙗже въ вѣвѣло. лет. ф̃ ѣ г̃. (519
г.) Бжѣтѣномъ же храмъ ѿ начелѣ саѣанїѣ. до
поѣд'нѣго разсренїѣ. навѣхѣносѣрова. лет. ѣ м̃ ѣ.
(442 г.) вѣвѣлѣтъ оѹво въ ꙗерѣлимъ. црѣтѣваѣши
послѣ саоѹлѣ ѣв. црѣа васѣ оѹво ѿ кѣлена дѣва.
прѣи нѣже и прѣрѣци такоже.

Црѣтѣѣ ꙗже вѣше вѣмари. ѿ г̃. кѣлѣ. . . слѣви вѣга
црѣтво разѣлѣне навѣе. ѣг̃. црѣ.

Цр. . . . вѣнч'ѣкобѣ. . . . ниҳ же ѿвѣластїю ꙗоѹден
вѣше ѿ плененїѣ. навѣхѣдонѣ.

до црѣва. длевѣн
 по прѣреченїхъ
 црѣи. црѣт
 реченѡ
 сорѣ. ѣ
 іероѡлїам
 великїй
 ѿ мнѡ
 сѣтѣ
 нрѣ

Вакѡне
 зѣнрѣ
 ло римскїѣ кесѣрь.

Въ лето. ҃в. м. (5040 г.) Ва црѣи се йоуліѣ ке-
 сѣрь. прѣвее едїѣ

. въ римскѡе црѣтво.
 мѣ презѡрьство.
 таторѣ зѡвешѣ
 начелникѣ.
 вестѡди-
 ѿї. летѣ.
 танѡмѣ
 ѿ висїѣ-
 мѣ
 є прозѣ-
 кесѣри
 пѣ. ке-
 ѿже
 и сѣзѣ грѣ тѣѣрїѡу. прї нем же ѿ троуѣса сакрѣ-
 шени вїше. її. градѡвъ дѣже до ѡснѡванїѣ.

Ї распетї хѣе. распетъ же вѣ гѣ нашъ їсъ хсъ.
въ лет. ѳ. ѱ. г. (5033 г.) мѣа м. ѱ. въ петѣ. ѳ.
ча днѣ.

Ї распетї хѣе. — Ва слабѣ вѣмѣже напїсанїе
дѣанїе стїе трѳице. въ томѣ глїеть и сѣмѣшнова
дѣа сѣа вѣбпрїемѣца. васташе ѱ мрѣтвїхъ. кѣрїнь.
и лїцевїшъ. и вѣзвѣстїшъ сѣтвѳрѣна дхѳ въ дѣе. и
трїи ѱтроцї васташе. и прѳрокъ данїль. и пѣки
оѳспѳше. и їнїхъ мнѳгїхъ тѣсѣ оѳсапїшїхъ вѣта-
ше, стїхъ правѣнїхъ. и зѣвѣса цѣрковна раздѣрѣе.

Ї кѣапетазмѣ сказанїе. Вѣнѣтаръ же цѣрквѣ вѣ-
ше ѱ сѣхагѳ златѣ. нѣ. лѣктѣи вѣвѣсѳтѣ а вѣ шѣ-
рїнѣ. ѳї. Прѣ темї же вїсѣше, кѣапетазма равна
дѣеремѣ. шїрѳтѳю и вїсѳтѳю. їаже вѣ" пѣвѣбѣка вѣ-
вїлѳнѣска. сїи рѣ пѣлѣтнѳ. оѳстрѳвнѣ. дѣкѣнтѳмѣ, и
вїсѳбѣмѣ. и кѳкѳмѣ. и пѳрѣфїрѳю. чїѳнѳ вїѣ вїдѣнї-
емѣ. прѣмѣдрѳстїю же оѳстрѳвѣно. прѳшѣразѣваше вѳ
кѳкѣ. шгнѣ а вїсѣсѣ. землїю. а оѳканѣдѣ. дѣрѣ. а
пѳрѣфїра мѳрѣ. ѳїи оѳѣб пѳдѳвѣнї шѣразѳмѣ. темѣ
стїхїнѣмѣ. напїсанѳ же вѣ" на трѳи кѣапетазмѣ вѣко
нѣнѳѣ вїдѣнїе и мѣдѣрѳтѣ. разѣвѣ дѣвою нѣнѣсѣтѣ
пѳѣсѣ нѣнї. сїа же кѣапетазмѣ прѣ сї рѳдѳ вї
цѣлѣ. зѣнїе вѣгѳчѣтївѣи вїше лѳдїѣ нїѣа же жалѳтнѳ
вї зрѣтї на нѳю. рѣзѣра вѳ сѣ вѣнѣзѣпѣ ѱ вѣрѣха дѳ
долѣ вѣга дѳвѣрѳдѣїцѣ мѣжа дѣлѳмѣ. прѣдаше на оѳ-
вѣнїѣ мѣзѣбѳю. дѣше пїлатѣ. ѱ. тѣлѣнатѣ. а дѣнѣ тѣлѣ-
натѣ дрѣжїтѣ ф. роѳѣлѣхѣ роѳскїхъ. а роѳѣлѣ
вѣдїнѣ. с. дѣпрї тѳѳрскї. и тѣ" вѣзѣ дѣтѣ їмѣ
вѳлѳю да самїи сѳбѣ хѳтенїѣ їсплїнѣтѣ. шнї же дѣше
оѳчѣнїкѣ вѣго. ѱ. сѣвѣрнїкѣ. и пѳнаважѣнїю вѣгѳ вѣмѣше

настяре састави. а по і. летехъ вѣзніа хѣа. на-
пиа стое івѣліе.

Въ лето , в. ф. ѱ. з. (5557 г.) По клавѣ же вацрѣи-
неронъ снѣ вѣо и црѣкова. гѣ. лет. а в. мѣа. сѣа вѣз-
дѣиже гонѣніе велие на хрѣстіани.

Присемъ ва а. лето прѣтависе стѣ вѣа жѣтъ
бѣ. лета сѣидошѣ апи вѣси. а са пенѣмъ погрѣвѣ-
шею ва грѣе. Юбма же вѣдинъ по вѣжѣю сѣмѣтрѣнію
шѣта. по трѣхъ днѣ приде. имее поимъ прѣтѣ вѣе.
вѣа рѣ вѣхѣишѣнъ вѣ на шѣлацѣхъ. и вѣехъ прѣтѣю
вѣѣ грѣѣшѣю. вѣ врата нѣнѣа са мнѣжѣтѣвѣмъ аѣгѣа.
а дѣт мн поимъ сѣои. и цѣловѣше пось а шѣше ш-
вѣрѣше грѣвѣ. вѣже поклѣнитѣсе а аѣме. а нешѣврѣтѣ-
ше тѣлѣси се такѣмъ погрѣватѣлѣнѣ.

. . пагѣи. — Пострашѣнемъ ваѣрсѣни гѣи. вѣа наѣчинѣхѣ
апи иѣстѣ хѣлѣвѣ шѣта вѣлахѣ мѣстѣ гѣи. а вѣзамѣше асѣ-
хѣлѣа чѣстѣ хѣоу. поѣложише наѣрижарѣ. а поѣставѣа-
хоу на мѣстѣ хѣо. и по вѣтѣани вѣѣдарѣше. вѣзѣ-
вѣзахоу хѣлѣвѣ. а дѣо вѣзнѣніа гѣахѣ. хѣ ваѣрсѣ гѣѣ.
поѣтомѣ же ва вѣѣ летѣ гѣахоу. великѣо имѣ стѣе трѣи-
це. гѣи іѣ хѣ снѣ вѣжи помагаи наѣ. сѣице гѣахѣ а дѣо
оуѣспѣніа вѣе. по оуѣспѣни же вѣе. вѣа вѣзѣвѣгѣоше
хѣлѣвѣ гѣіюше великѣо имѣ стѣе трѣице ва тѣи чѣ шѣа
аѣвѣнѣмѣ а прѣславѣнѣмѣ чѣѣдѣси. вѣѣдѣше вѣѣѣ ваѣзѣа-
поу. на шѣлацѣхъ нѣсѣмѣ са мнѣжѣстѣвѣмъ аѣгѣа.
а вѣзѣпѣи ка нѣ. рѣоуитѣ іѣко сѣ ваѣи вѣсамѣ. вѣсѣ
аѣи жѣвѣотѣ ваѣшегѣ. сѣи дѣрѣ шѣ сѣа и вѣа мѣвѣго
приѣхѣ. шѣиже вѣѣдѣвѣше. а ва мѣстѣ гѣи іѣ хѣсѣ вѣ-
зѣпѣише. прѣтѣа вѣе помагаи наѣ. а оуѣверѣишѣ іѣко и
поѣмѣрѣти жѣвѣ іѣ. а ваѣрсѣ из гѣрѣвѣ іѣже а гѣи наѣшѣ
іѣ хѣ.

Иѡанѣ же вѣголювъ прехѣ сѧ прѣчѣю до оуспѣ-
нѣа въ кѣ. лѣтъ. И по оуспѣнѣи прѣе ва ефесѣ. ѿ. ле-
тѣ. И зѣ мѣцѣ.

По нерѣне црѣтѣва. галѣа, ѡ. мѣцѣ. гѣ. дѣи.

По галѣвасѣ же црѣтѣва. шхѣтоа. гѣ. мѣце.
ѿ. дѣи.

По шдоде црѣтѣва видалѣ. лето ѡ.

По видали црѣтѣва оуспѣсѣнѣа. сѣъ нерѣнѣа.
лет. ѡ. иже ва иоудѣеи земѣи. потѣвлѣнѣи црѣмѣ
ѿ вѣиѣ.

Третѣе пришатѣне титово. на иѣроули И сѧ ни
езицѣи мнѣзи ѡ. римляне ѣ. грѣци. гѣ. вѣгѣптѣне. ѡ.
фипѣси. ѣ. перѣси. зѣ. гѣдай. зѣ. мидѣне. ѿ. асѣриѣне.
ѡ. арѣменѣи. гѣ. мѣбѣитѣне. ѡ. кѣманѣ. ѣ. ѿ гѣи шѣтѣ-
рѣви люѣци. вѣижи И далѣи. И сѧвѣсеми сѣиѣи пришѣ
тѣтъ. И поѣстави вѣи наѣанѣвициѣхѣ. И вѣаѣ сѧсѣвою.
гѣ. (3000) тѣчѣю хрѣвѣриѣхѣ. И иѣде сѧгѣлатѣи стѣни
грѣа И вѣсѣтѣ стѣни вѣнѣтрѣнѣа грѣа. вѣше вѣ трѣмѣи
стѣми шѣгражѣнѣ. тѣчѣю вѣдѣиѣи прѣстѣпи кѣ грѣдѣ
ѿ поѣвѣиѣи. И вѣзѣпѣише вѣнезѣпѣ нечѣстѣиѣи іоудѣ.
И оуѣише. гѣ. И ѣ. (2400) хрѣвѣриѣхѣ тѣтѣвѣи. И оуѣе-
жа тѣтъ сѣъ хѣ. (600) вѣиѣи тѣчѣю. кѣ вѣ сахрани вѣгѣ
хѣте прѣдѣти иѣроули вѣрѣце вѣго. жиѣовеже свѣдише
междѣ сѣвою. сѣмѣиѣи И хѣанѣ. сѣчахѣсѣ сѣчѣю вѣли-
кѣю посрѣ грѣа сѧ нечѣтѣиѣиѣи сѣиѣи И зѣоутѣра шѣ-
тѣвѣише грѣа И вѣстѣрѣише. И изѣдоше римляне прѣ-
тѣвѣиѣи. И вѣи сѣчѣ вѣликѣа зѣло. И падѣше мнѣзи
ѿ шѣвѣиѣи. И шѣгнаше римляне ѿ грѣа. до гѣри земѣ-
фѣиѣи. И вѣѣричѣа тѣтъ оуѣкрѣпѣише вѣе сѣбе. И оутѣре
вѣи тѣтъ. ѣко жиѣове сѣкѣтѣ вѣа гѣраде. И приѣде
ка вѣратѣмѣа гѣдоу. Искѣчиѣише И оуѣише ѿ рим-

мнѣ. ꙗ.ч. (8090) я прогнаше римляне. и начише
 пакы жидовѣ сѣшасѣ въ градѣ. видѣше же црѣь арабскыи.
 прѣе ка вратѣ градѣ. яслишаше нечѣтѣи трѣи аз-
 ядѣше. и оуѣише ѿ аравитѣхъ аї. тѣхъ. и па-
 ки нечѣтѣи жидовѣ вѣише межѣу собою ѿ оутра
 и до нощи. такожде и втори днѣ. каже и са вра-
 тома свѣиша дондеже изнемогѣша. видѣше же блѣзарь
 сатѣорыше зло въ иерѣлима ꙗко вѣише поѣщеніе ѣ.
 вже запѣстѣи вѣрсалимѣ и изидѣ аз негѣ и са нѣ. ꙗ.
 (40.000) жидовѣ и стѣше ка нековѣ терѣди да невидѣ рѣ
 разбѣреніе и пожеженіе стѣи вѣише. тѣт же запѣѣда
 вѣиша свѣиша нежити са нѣиша дондеже рѣ самѣи
 яскѣтѣ межѣу собою. и скѣише соуши въ градѣ. ѣ.
 днѣ. и ѣ. нощи. и шѣбѣ сѣишѣхъ хананѣ. и вѣжѣ-
 ше ка стѣа стѣи. и напѣише сѣиша рѣи и трѣбѣхъ
 мртѣи. и въ градѣ и оулицѣи и доми напѣише
 крѣи и трѣбѣхъ мртѣи и неѣи погребѣи. рѣ же
 іѣсифѣ са слѣзѣи песѣи сѣи. іѣрѣлима іѣрѣлима. ка
 мѣѣо вѣгѣѣхъ кадиѣ тѣишѣхъ, и жрѣи. за сѣи нѣи
 страѣ трѣбѣхъ яскѣи ѿ тѣи и старѣи тѣи вѣа
 принѣшахѣ и прихѣжахѣ поѣсѣи въ тѣа тѣорѣ-
 цѣ вѣсѣи земѣи. ка мѣѣо сѣи нѣи сѣтѣ, ѿ гѣише
 пѣиѣи ѿ тѣи сѣи свѣишѣхъ. иѣрей же и лѣиѣи,
 ка мѣѣо песѣи іѣрганѣхъ и трѣѣо пѣишѣ плачѣи
 поѣтѣ. и трѣи рѣишѣ вѣзѣглѣишѣи. и вѣи ꙗко
 оуслишѣ тѣи плачѣ въ градѣ. поѣсѣи стѣи шѣи раз-
 вѣишѣи. и сѣтѣишѣ жидѣи мѣишѣ межѣу собою. и
 изидѣше аз градѣ. и изѣише римляне вѣзѣишѣи. и
 прогнаше ихъ до поѣѣка кеѣарѣскагѣ и шѣи поѣжѣ-
 гоше. аѣзѣи же и римляне, зло оуѣжѣишѣ. аѣи рѣ
 вѣагѣ тако стѣишѣ вѣишѣ вѣи поѣишѣ. и вѣхѣишѣ

вжати. тѣт же оукрѣпѣи нѣизмѣмъ рѣ на шнѣ ст'рѣ-
нѣ побѣка. дѣнѣ же измрѣть вѣи гладомъ. и сташе
по градомъ. 5. лет. и начеше жидѣви изнемагати ш
га и оумирати. и хѣжахѣ по градѣхъ коблѣкѣущѣи ко
пѣани. и изгрѣтана дрѣгъ дрѣгѣхъ хлѣбъ истрѣзахѣ. и
старьце мѣчахѣ, и жени за власи емше растрѣзахѣ.
и млѣенце ш землю развѣвахѣ. и жазли штрѣи ва
прѣхѣ вадрѣжахѣ. моучеше да ктѣ побѣжеть бдинѣ
грѣтъ штрѣи си рѣ трѣи шца и мѣтере чѣа и са-
рѣнни сарѣннѣ. нещѣше и сѣишахѣ дрѣгъ дрѣгѣхъ пи-
щѣ. и ниже шкобѣи веснѣющѣи сѣишахѣ. и вѣклѣнѣ-
хѣсе шкобѣи пѣани. и шадѣхѣ вѣсакѣ свѣрно и лѣина и
пѣтѣи и сапѣги, и шитѣи кобѣни. и смрѣе вѣлеи
ш телѣсѣ мртѣихѣ. вѣбѣже немѣщѣно трѣпѣти. и изме-
тахѣ из град мртѣиѣи и жена нека именѣ марѣа. ш
дащѣри вѣлѣтѣрѣихѣ вѣгата зѣло. виже вѣгатаѣвѣи и
вѣрашнѣи нѣсилѣнни вѣсе разгравѣише. и шѣта бдинѣ
чѣо оу ниѣе. шна же вѣдѣвши сѣе и чѣо сѣбе. скон-
чѣвѣющѣи гладомъ. и рѣ емѣ снѣи мѣи. вѣжѣоу те оу-
мирающѣи и немѣгѣ те побрѣвѣсти. нѣа вѣ мѣтѣо гро-
вѣа, да вѣдѣтъ телѣи тебѣи вѣ мѣбѣи чрѣвѣи. грѣди чѣ-
дѣи вѣ рѣдѣвшѣи те оутрѣвѣи зѣлѣчѣтѣи. рѣ же вѣи
штрѣчѣи, сѣтѣбѣри мѣти вѣже ти лѣбѣимѣо. и вѣзѣтъ же-
на нѣжѣи. и шѣрати лѣце сѣбе нѣзѣди, и закла штрѣчѣи
сѣбе. и свѣрикѣи вѣгѣи побѣвѣннѣи изѣшѣде. дрѣгѣи же-
сѣкрѣи. нѣсилѣнни же шѣбѣнѣише вѣнѣи мѣи вѣрѣи. и
прѣшѣхѣ оуѣвити ю шѣи рѣи нѣдѣсѣи нама шнѣже прѣ-
нимѣи побѣжи шѣтѣише мѣсѣи. и рѣи сѣи мѣеи некогѣи нѣ-
скрѣи чѣо. вѣбѣже вѣсѣи рѣдѣнѣа. и нѣиже прѣшѣкѣннѣи
зѣи и зѣдохѣи вѣгѣи. и сѣи ш негѣи шстанѣи шдѣи и вѣи
шѣи хѣщѣте. нѣчѣтѣи же оужѣсѣише сѣи и сѣкрѣи-

шѣ сръцемъ. вѣнюще прѣси своѣ и лица свои изидоша
изъ домоу ве. и васи людѣе ва градѣ слышаше сіа, оу-
мѣти паче мѡлахѣхъсе. слышавже сіа титъ, оужасѣ.
и вѣздевъ рѣще свои на нѣо и рѣ, гѣи бѣ мой нѣни
невазлѡжй нѣмѣ нѣи на црѣтво мое грѣха сѣго ѣко
изъмѣсть жена вѣдѡвѣца чедѡ свое. и ѣко ты казни-
ши люди сіе за грѣхъ ихъ. понеже нехѡтетъ смери-
ти сръцемъ своѣи. и прими титъ іерѡлимъ. и пре-
та титъ вѡюе ва земли іоудецей. и прими вѣдѡ іоу-
дескѡю землю. и шѣѡ плененихъ. ѡаписано же
ѣи изгнѣшихъ мѡжи вѣ градѣ. тѣ. тамъ, а тѣма дръ-
житъ іѣ. тисѡщѣ, прочиже, иже шѣ зѣ. летъ, ѡвѣи ва-
игѣпатѣѣа делѣ ѡслани вѣше сѣѣзани. множишимъ
же, ѡданѡ ва вѣпарѣхѣи. и раѣленѡ шѣ звери и же-
лезѣа, и нимже пленѣномъ и завѣномъ и прѣданомъ
ва рабѡтѡ. и хже повѣ титъ сѣа собою. а иже из-
вѣени ва земли іоудеци, и ва іерѡлиме тѡмѡ чис-
ла нѣтъ. и сѣвѣтсе гѣи реченѣ вѣже рѣ. не ѡстанѣтъ
вѣамень на камени иже неразѡриѣтѣ. шѣ іерѡлиме и
шѣ црѣкви прѡрече гѣ сіа. и попѣсти тѣко ва кѡнацѣ
притѣ. погѣе же дѡ конца црѣтѡ іоудеѣское. по
хѣѣ распѣти.

шѣ царѣтѣа. и иже оуѣѡ асирѣско црѣтѡ разѡ-
ренѡ ѣи шѣ вѣвѣлонѣи. вѣвѣлонѣиже шѣ перѣсѣ. перѣско
же шѣ македѡнѣи. македѡнѣиже шѣ римѣи. римс-
кѡеже шѣ аѣнтѣхристѣа разѡриѣтѣ. аѣнтѣхристѡеже шѣ
хѣа разѡриѣтѣ.

ѡуѣтъ зѣѡ аѣама дѡ послѣднѣго разѡренѣа іерѡ-
лимѣа. аѣ. бѣ. вѣ. гѣ. (5575г.) шѣ прѣагѡ же зѣданѣа
сѡаѡмонѣи црѣкѣи и гѣа тѣсоуѣа. и пѣ. и иѣ. летъ. (1088г.).

Ⲙ ЛѢТНШХОВА ПЛѢНЕНІА. ⲥ. ⲙ. Ѳ. ЛѢ. (248 г.).
 ⲁ Ⲙ ВЛѢНІА ХВѢ. ⲙ. Ⲭ. ЛѢТА.

Црѣ іоудейци иже Ⲙ кѣса швѣлѣми вѣхѣ.

По антипатре, ірдѣ снѣ вго Ⲙ дѣгѣста кесара
 поставлен вѣ.

По ірдѣже црѣтвѣа дрѣхвалѣ снѣ вго: лѣт. ⲁ.

По дрѣхвалѣже црѣтвѣа ірдѣ, вратѣ вго лѣт. ⲛ. ѡ.
 при немѣже пѣтрѣ гѣ нашѣ плѣтію.

По ірдѣже црѣтвѣа агрипа вѣлики. лѣт. ⲩ.

По агрипеже црѣтвѣа агрипа снѣ вго. лѣт. ⲛ. ⲉ.
 при нѣ же оуѣспасіанѣвѣ и титѣ плѣненіе вѣ іерушѣмѣ.

Гоуѣть оуѣвѣ Ⲙ перѣки црѣи Ⲙ швѣбихѣ арьта-
 зѣрѣзѣ. до хѣ, лѣтѣ. ⲩ. п. ⲉ. (483 г.).

Ⲙ прѣваго же лѣта, иже вѣ вавилѣне плѣненіѣ
 ф. ⲥ. ⲁ. (591 г.).

Ⲙ солѣмѣна же, и прѣваго оуѣстроѣніа црѣкѣ. ти-
 сѣща п. ⲩ. лѣт. (1086 г.)

Ⲙ мѣисѣа же и иже Ⲙ вгѣпѣта иѣшастѣіа. ти-
 сѣща. ш. ⲁ, ⲉ. лѣта. (1833 г.).

Ⲙ пѣтѣпа же, ⲉ. ⲥ. ⲟ. Ѳ. (3278 г.).

Ⲙ дѣама же. ⲉ. ⲥ. (5500 г.).

И пакѣи вѣвѣдѣють Ⲙ прѣваго лѣта, аврамѣа. дѣ-
 моуѣса, и иѣхоѣ снѣвѣ ісѣлѣвѣ. лѣт. ⲥ. ⲟ. (505 г.).

Ⲙ иѣхоѣ же, дѣ солѣмѣне црѣкѣ оуѣстроѣніа
 лѣт. ⲩ. п. (480 г.).

Ⲙ солѣмѣна же дѣ вѣтѣраго шѣнѣвѣленіа, тѣгѣже.
 хрѣ и грѣ. вѣже при дари црѣи перѣцѣ. ⲥ. ⲁ. лѣт. (511 г.).

Ⲙ шѣнѣвѣленіа же, до хѣа шѣвѣленіа ⲥ. ⲙ. Ѳ. ЛѢ. (548 г.).
 іако вѣти вѣсѣ. Ⲙ аврамѣа, дѣ пѣтагѣ нѣсѣте лѣ-
 та. црѣтѣа тѣверѣа кѣсара. ⲉ. ⲟ. ⲁ. лѣт. (2044 г.).

Ⲙ ⲉі, лѣта тѣверѣа кѣсара. дѣ конѣстантіанѣ прѣ-
 ваго црѣа хрѣтіанѣмѣ. лѣтѣ. ⲥ. ⲥ. Ѳ. (298 г.).

Шлавешиѡже самѡдржѣѡ оуспасѣанѡ ѡ ста-
рѣсти. Я ванедѡзе скѡнчѡшиѡ житїе. држанѡ црѣвѡ
ѡ мѣ. ка вторѡе лѣтѡ црѣва вѣгѡ. пачинаѡ вѣ іеру-
шмѡ. по мѣ. и ѣ. лѣта вазнѣнїа гнѣш.

По оуспасѣанѡ црѣвѡва тѣтѡ снѣ вѣгѡ. г. лѣтѡ.

По тѣтеже црѣвѡва, ка рѣже дѡментїанѡ. вратѣ
тѣтовѡ. лѣт. бї.

Оуї Я іуанѣна вѡгловѡ, ка пѡтѡ шѣтрѡвѡ затѡчи.
и прѣиѣ тамоѡ бї, лѣт. и напнѣ іевѣліе по .л. ѣ. лѣт.
вазнѣнїа хѣа.

Поментїанѡ црѣвѡва ка рѣже нерѡуѡ. лѣтѡ. а
и мѣа. .д. там поѡѣ, іуванѡ нѡуліста поустиѣи ѡ
мѡчѣнїа испѡтѣа Я ка сѣѣ жити.

По нерѡуѣ црѣвѡва ка рѣже трананѡ. м. лѣт.

По трананѡ црѣвѡва анѣдрианѡ зѣтѣ вѣгѡ. и. д.
мѣ, Оуї ка книгахѡ вѣлѣзшѡсѡ влѣикѣ.

По анѣрианѡ црѣвѡва ка римѡ анѣтонїнѡ. лѣт. к.
ѡ каарѣ село Я довродѣтелїанѡ.

По анѣтонїнѡ црѣвѡва маѣрѡанѣтонѡ снѣ. лѣт. дї.

По маѣрѣцѡ анѣтонїнѡ. црѣвѡва снѣ вѣгѡ вѣрѣ ка-
римѡ. и. лѣт. вазѡкланѡ вѣ.

По вѣрѣже црѣвѡва ка римѡ комѡва вратѣ вѣ-
гѡ. лѣтѣ. бї. ѡ течѣнїа крѣви Я жлѣчѣ оумѣтѣ.

По комѡѡ црѣвѡва ка римѡ. перѣтїнаѡ прѣстаѣ
рї. мѣа, ѣ. вѣше нѡѡспе вѡвѣсти женѡ и чѣа ка
црѣвѡ. оуѣненѡ вѣ ѡ вѡнѣ.

По перѣтинаѡ црѣвѡва ка римѡ. нѡулінь дѡдїе.
мѣа. д. Я оуѣненѡ вѣ ѡ вѣкѣлѣрїа. поѡвѣленїе сѣвѣ-
рѣнѣмѡ. на стѡдѣнѣцѣ полѡтнѣ, зрѣшѡ рѣнѣ.

Поа́дй же црѣ́тва вѧ рѣмѣ севи́рь. лѣтъ 31. и мѣ́ца ѿ. и прѣ́чйташе кнѣ́ги вѣ́ликиѣ. и лѣ́тинѣѣ.

При семъ по́киже го́ниеніе ве́ле на х́рѣ́стіа́ны. и мно́зи мѣ́чени бѣ́ше и ве́нча́ше. и ле́шныѧ ѡ́цѣ ѡ́ригенѣ́въ. мно́го мѣ́ченъ бѣ́, и ѡ́секо́ше гла́въ ѡ́мѣ. х́а рай, и ѿме́ніе расхѣ́тише.

ѡ́ста ѡ́ригенъ сѣ́рь и ни́щъ. и прие́тъ ѡ́го не́ка́ жена вѣ́гата. вѧ дѣ́зѣ́ри вѧ сѣ́на ме́тѣ. вѣ́вшъ же ѡ́ригенъ. ѿ. лѣтъ. по́ставише ѡ́го о́учѣ́телемъ ѡ́гла́шенѣ́мъ. и мѣ́чѣ́михъ х́а рай. по́вѣ́заше на т́рѣ́пеніе. и ве́ мѣ́даръ зе́б и до́вѣ́телиа́нъ. стѣ́бри же мно́го лѣ́тъ. вѣ́единѣ́и рѣ́зе и неѡ́вѣ́вень хо́де. ни вѣ́на пѣ́е нѣ́ пи́ше ве́зчѣ́иѣ ѿ́де. лю́ве же чи́сто́тъ. ѡ́вѣ́рте вѣ́лкѣ́ и по́тавію, на та́йнихъ о́удѣ́хъ свѣ́ихъ. и то́лико ѿсо́уши ѿ́ іа́ко вѣ́ма о́ум'рѣ́тѣ́иѣ ѿ́мъ. сказа́ваше же и кнѣ́ги ѡ́вѣ́рейскіе. іа́ко зе́ло нао́уче́нь сло́весе́мъ ѡ́вѣ́рейскѣ́мъ ве́ и тѣ́ко́ваше. ѡ́ригенъ же прѣ́де вѣ́кесѣ́рію па́лѣ́тинкѣ́ю. и ѡ́ мно́гихъ стра́нъ ѿ́меше о́учени́ки. ве́ликаго грѣ́бо́ріа чу́до́тѣ́во́рца. и вѣ́рата ѡ́го а́дѣ́иѣ́дора. ѡ́вѣ́рати же сло́весе́на мѣ́жа а́м'вѣ́рѣ́ста. ѡ́ е́реси о́ула́енѣ́тѣ́и и ма́р'киѡ́нѣ́и. вѧ ке́сарѣ́же ѡ́мъ со́ушъ прѣ́нѣ́дѣ ѡ́го сѣ́и а́м'вѣ́рѣ́сте ѿ́стѣ́а ко́ватѣ́и вѣ́жѣ́тѣ́во́е пѣ́иѣ. прѣ́стави ѡ́мъ. 3. ско́ро́пѣ́сацъ, и мно́гіе ско́ро́ пѣ́сѣ. тѣ́рѣ́во́ваніе по́дѣ́ае ѿ́мъ и ѿ́д ѿ́и. лѣтъ. вѣ́се вѣ́жѣ́тѣ́во́е пѣ́иѣ ѿ́стѣ́ако́ва ѿ́с. кнѣ́гъ на́пѣ́а прѣ́нѣ́жде́ніе́мъ, а́м'вѣ́рѣ́сѣ́и. ѡ́го́же ѿ́ по́мѣ́нае́тъ ѡ́ригенъ. ѡ́вѣ́шени во́у ре́ а́м'вѣ́рѣ́сте лю́вей вѣ́жѣ́а сло́весе́а. то́лико ме́ ѿ́сто́мѣ, свѣ́ѣ́мъ та́ще́ніе́мъ іа́ко вѧ ма́ле ми нео́умѣ́рѣ́ти. нѣ́по́нѣ́ждѣ́и вѣ́стѣ́тѣ́а. нѣ́ вѧ но́щи ни вѧ дѣ́и неѡ́ста́вѣ́аше по́чити. та́ко́вже сѣ́и ѡ́ригенъ вѧ прѣ́мѣ́дрѣ́сти сла́вѣ́а. на́ до́-

кѣнца прегнѣ, неоугасима вѣго слава. превазнѣ-
 бѣсе мислію, и на свѣю прѣмѣдрѣть надѣѣ. не-
 вѣсхѣте посѣледовати повѣленію стѣхъ шѣцѣ. и пѣ-
 нѣмъ странѣнимъ. вѣже вѣи многимъ блазаніѣ. не по-
 мѣнѣ солѣмона глаголюща, снѣ не тѣщійсе сѣтворити. кнѣ-
 ги многѣ. и неизносѣ словеса шѣ лицѣ вѣжѣа. іѣко бѣ
 на нѣвѣи вѣспѣрь тѣи же на землѣи нѣизвѣ. сего рай да
 боуѣтѣ словеса тѣбѣа малѣа. шѣригенѣ же нехѣте нѣичѣ
 же шѣ вѣжѣставнихъ писани шѣставити нѣистѣаковѣано.
 вѣапрѣпастѣ погнѣбелнѣю себе вѣавѣрѣже, и самрѣтънѣе глѣи
 іѣзвѣща сѣице. іѣко вѣдѣиночѣди снѣ вѣіетѣи шѣца неможѣть.
 нѣизвѣхъ стѣи снѣа. нѣи аглѣи дѣхѣа. нѣи члѣвци аглѣобѣи".
 и не шѣ сѣщастѣ вѣа шѣча снѣ на тѣварѣ. и по вѣагѣдѣти
 снѣ на рѣицашѣ. и дѣишѣамъ грѣшнимъ, по лѣтѣхъ кѣдѣть
 кѣнацѣ моукама. дѣндеже шѣчитѣтѣсе грѣсѣи іѣхъ. и
 вѣсѣо глѣше паки вѣити аглѣо. и хѣтѣть вѣити вѣакѣпе
 и вѣси и члѣвци. и не мѣдѣчитѣсе на свѣдѣни вѣити. и
 іѣна многѣа хѣуленѣа изрѣе. шѣи нѣгѣже и арѣе и не-
 сѣторѣе, вѣинѣи приетѣ. и іѣни мнѣзѣи вѣретѣизѣи. по вѣре-
 менѣи же вѣтѣ вѣи шѣригѣ шѣи іѣдѣбѣслазѣжитѣель. и рай
 хѣуліи вѣго шѣвѣнаженѣи вѣивѣи вѣжѣе по мѣощи. и не сѣатрѣ-
 пе мѣжѣи, на вѣрѣже лѣиванѣи на жрѣтъвѣише и по жрѣ шѣ-
 пѣщѣнѣи вѣистѣи шѣ мѣжѣи. и іѣзгѣнаше вѣго шѣи црѣкви. и
 шѣтавѣаль дѣлѣзѣанрѣію по нѣбѣшенѣа рѣади. вѣа іѣоуѣдѣю
 шѣидѣе, вѣашѣа вѣа іѣерѣшлімъ. и по вѣелѣнѣо вѣи вѣмѣо рѣещи
 словѣа вѣа црѣкви, шѣи сѣщеникѣи. вѣеше вѣо прѣзѣвитѣрь прѣ-
 жѣи. и мнѣогѣо нѣдѣиамъ, вѣастѣавѣ се" тѣачѣію рѣе. грѣш-
 нѣи жѣ рѣе. бѣи вѣакѣю тѣи" по вѣелѣдѣши шѣи правѣанѣа
 мѣа. и приѣмѣлѣши зѣвѣть мѣи оуѣсти тѣбѣиамѣи. и сѣ-
 глѣвѣи кѣи іѣгѣи жѣ сѣа плачѣмъ. и сѣа слѣзамѣи и вѣасѣ сѣ-
 нимъ плачѣщимъсе. и мнѣогѣа и іѣна шѣи немъ пѣишѣтѣсе,

оумре же шригень. лет. 5 б:

По секире црѣкова снѣ вго. ан'тонинъ.

По ан'тѣнине црѣкова ва римѣ. алеѣандръ
маменнъ снѣ. при томъ гла вѣ варимѣ яко и месѣ
шести члвечѣ.

По алеѣндрѣ црѣкова варимѣ, маѣзимъ. лет. 5.
Оу' пѣтирь вѣ пр'вее тѣ же вѣинъ, по томъ вѣ-
евѣда. Оу' вѣзвѣже гонѣнїе вѣлѣ на хрїтіани.

По мѣне црѣкова ва римѣ ивѣалинъ. днн. к. б.
и оу'вѣнѣ вѣ ш вѣинъ.

По ивѣалинѣ црѣка ва римѣ, гѣрд'іанъ кесѣръ.
лет. 61.

По гѣрд'іанѣ црѣка ва римѣ филиппъ лет. 6. и
таи хрїтіанцен вѣре пѣсѣбннѣ. вѣше же ш вѣсѣри
идеже и глѣ сѣз'да и нареѣ, кесѣрїа филиппѣ.

По филиппѣ же црѣкова ва римѣ деѣне и
вѣлерїанъ. б. лета. Оу' гонѣнїе вѣлѣ вѣзвѣдѣ-
же на хрїтіани. иже и оу'закѣннѣ варимѣ, хрї-
тіаннѣ жемѣмъ. неискѣднѣ пѣкрѣвѣюще глѣвѣ.
Оѣ сѣмнѣшлѣ, да за мннмѣю сѣлѣмѣтѣ. ва иѣдѣбѣсѣ
женїе, сѣ раст'летѣ. шнѣ же оу'сѣне непѣкрѣвѣне иѣсхо-
жаѣ, темъ же и ннѣ хрїтіанскїе жени непѣкрѣвѣ-
не иѣсхѣтѣ.

По деѣнѣ црѣкова ва римѣ гѣлѣ, и вѣлѣсѣанъ, де-
та. б. и мѣлѣ. и. и оу'вѣннѣ вѣше ш вѣинъ.

По гѣлѣ црѣкова ва римѣ, вѣмѣлѣанъ, мѣлѣм. д.
и оу'вѣннѣ вѣ ш вѣинъ.

По вѣмѣлѣанѣ црѣкова ва римѣ, вѣлерїанъ, и гѣ-
линъ снѣ вго, лет. 61. и стѣбнѣ вѣран сѣпѣромъ неѣр-
кнѣ црѣмъ. и погнѣе и сѣ снѣмѣмъ сѣоѣ.

По ваваріанѣ црѣтвѣва вѣ римѣ клавди деа
велякаго константина лет. а. и оумре.

По клавди црѣтвѣва вѣ римѣ. кѣнтѣла вратѣ
его. летѣ. а.

По кѣнтѣлежѣ црѣтвѣва, вѣ римѣ аѣриліанѣ.
лет. б. приемѣже имѣнїе скѣрънїи и трѣклетїя проб-
зеве. Ха се и дхѣ стїи вїти глаше. и оученикѣ. бї.
ѣко же и хсѣ имѣаше. и ѿ дѣи се глаше роженѣ.
и павѣла самѣсать иже и скѣрни, савѣрнїкѣ вѣмѣ
тогда вѣ.

По аѣриліанѣ црѣтвѣва вѣ римѣ такинѣ. лет. б.
и оубїенѣ вї ѿ вѣннѣ.

По такинѣ же црѣтвѣва пробѣ. лет. б. и д. мѣа.
и оубїенѣ вї.

По пробѣ же црѣтвѣва. карѣ и каринѣ сїѣ вѣго
и нѣмерианѣ двѣ врата. лет. б. оумаршѣ же карѣ
ѣ каринѣ сїѣ вѣго оубїи дїшклїтіанѣ. вѣ летѣ
б. ѿ. б. (5706 г.)

По нѣмерїанѣ црѣтвѣва та дїшклїтіанѣ, и макѣзи
мїанѣ зѣтѣ вѣго. иже иѣрѣкѣли. лет. кѣ. ѿи пѣвї-
гѣше гѣнїенїе вѣлїе на хрїтіанїи. ѿле трѣпению ти
хѣ. слѣжївѣшїмѣсе двѣма злодѣемѣ вѣ єдино. кѣ
зѣ неѣи тогда. зѣкѣленїѣ и оубїствѣ вѣсѣдѣ мѣрѣ-
нїе тѣмнїце многи испѣведѣше ха. разѣмѣрїшѣ се
ѣко веснїи. ѿи. нѣскѣчїѣше и множаствѣ мѣннїкѣ
сѣтѣбрѣше. вѣ нїх же вѣ прѣвї гѣшѣрїе, и дїмїт-
рїе, и прѣкопїе. и инїхъ множаство вѣзчїсалѣно. и
нѣвѣзмогоше оубїгѣсїти слѣвѣ хѣѣ моуками. ка сїмѣ
же оумїслїшѣ иѣно зѣлѣдѣйствѣ. вѣже скѣрънїити на-
спїѣнѣмѣ, скѣрънѣѣ вѣдѣнѣѣ стїхѣ телѣса по мнѣгїхъ
мѣдѣкахъ. мѣдѣжѣмѣ вѣпїкѣпо скѣръннїми женами. а же-

трѣ, за констѣ зеленаго. И постави вѣо кесаремъ. Ѡ
 ниеже рѣи .г. сѣи. контантинѣ. на валеріана. дал-
 матіа. И дашерь контантію женѣ лининіевѣ. констан-
 тинѣже прѣви сѣи вѣо. рѣи гала И оулиана прѣстѣи-
 никѣ. по времени же контѣ Ѡ полати свѣе. посла
 моужи кѣ перьскомѣ цроу. шниже швѣташе ва гѣти-
 ници. И вѣеше вленѣ И штрѣче. коньстантинѣ. И оуѣ-
 дешѣ Ѡ неѣ іакѣ Ѡ констѣ роженѣ іѣ. И вѣа при-
 дѣше побѣдѣше кесарѣ констѣ шнѣже рѣи вѣи село.
 И послабѣ войны, И цѣка нѣсилѣ. И вазетѣ вленѣ И
 контантинѣ сѣ великою чѣтію. И вѣевѣ юнѣю И контан-
 тина И вазювѣ село. нахѣзанѣ же вѣи контантинѣ шѣемъ
 скѣимъ. вѣсен прѣмѣдрѣти влѣцен. И оуѣбѣасѣ конста
 наветѣ на контантина Ѡ дѣтен свѣихѣ иже Ѡ теѣ-
 дѣри. И посла вѣо на вастокѣ, кѣ дѣишкѣитѣанѣ. оуѣ-
 дешѣ контантинѣ, И тамо Ѡ дѣавѣлкѣ слѣжителен.
 на себѣ наветѣ. вѣжа кѣ шѣцѣ, шѣрете вѣо вѣлѣща И
 желѣющѣ пришѣтѣи вѣо. вѣевѣже вѣо И вазрадѣвѣсѣ
 село. вѣше вѣо конста моужѣ вѣлаѣ И иѣдѣль ненѣвѣ-
 дешѣ. хрѣстіанѣже село лѣвѣ. призвавѣже констѣ вѣ
 синѣкѣитѣ И соущѣе вѣ. вѣинѣстве хрѣтіани. И прѣдѣ
 семи шѣвѣчѣ контантинѣ вѣ кагрѣницѣ И венѣцѣ цѣрки
 вѣзлѣжи наѣнѣ. прѣдѣ вѣмоу цѣтѣвѣ римѣскѣе И рѣчѣ
 сѣшѣшимѣсѣ хрѣтіанѣ коньста дрѣзѣйте вѣсѣи. иже вѣа
 нешѣврѣгшѣ. хѣсѣ вѣо сѣ контантинѣ. И тѣи за вѣи пѣ-
 бѣраетѣ. сѣа рѣкѣ И шѣвѣемъ штрѣкѣ, прѣдѣстѣ дѣхѣ.
 контантинѣже пѣгрѣвѣ шѣцѣ свѣего сѣ чѣтію.

Мѣакѣнѣтіеже моучитель сѣи маѣиміана вѣркѣ-
 лѣ. вѣратѣ деѣудѣори жени констѣни, шѣцѣ сѣтѣго кон-
 тантинѣ. Оѣи вѣелѣе гѣнѣнѣе вѣзѣдѣвиѣ на хрѣ-
 стѣани.

ѡ крѣпни црѣ кнѣгинѣ.

По бжїю промислѣ слѣчїи се вѣмъ вѣпасти ва недѣгъ пробоженїа. ꙗко вѣсемъ телѣ ѡстрѣпѣти, ꙗ ле жаше бѣдѣ дѣше. многѣиже врачевї ꙗ влѣхви, нетачїю тоу соуши. нѣ ꙗ ѡ перьсѣ приведени. вѣсакъ хнтрѣсть врачевскѣю повѣи́гше ꙗ ничтѣже оуспешевоследїи же рѣше ꙗко побѣваетъ сѣврати млѣнце нетлени млѣни. ꙗсклава ѿ ꙗ истѣчїи крѣвь ꙗхъ вѣсасѣоу вше пѣри испѣщѣюши. ва капетѣли римѣцен ванѣ ꙗзми́тїсе црѣ ꙗ здравѣ воуѣтъ. ꙗ симъ зѣимъ сѣветѣмъ везѣнѣи вѣини малѣ непѣрѣластише дѣвѣаго. ꙗ повелѣнїемъ оуко црѣвемъ множѣствѣ сѣвранѣ вѣи млѣнацѣ нескѣрѣнихъ. ꙗ гредѣщѣ црѣ вѣ капетѣлию римѣснѣю. вѣже ꙗ жрѣвѣише вѣже ва дѣло проїзвѣстїи сѣвѣшѣа. ꙗ оуѣретѣше црѣ, мѣрихъ мнѣжѣствѣ. власи трѣзѣюше ꙗ сѣще пѣказѣюше са крѣчанїемъ. сѣло пѣлѣчѣше, ꙗ жалѣснїи глѣомъ вѣздѣхъ ꙗспѣнѣюше. вѣпрѣси же црѣ вѣнѣ пѣлѣчѣ ꙗхъ ꙗ рѣше вѣмъ ꙗко матерїѣхъ соутъ хѣтѣшихъ заклѣтїе млѣнацѣ. ꙗ сѣ вѣ вѣина пѣлѣчѣ ꙗхъ. црѣже вѣздахнѣвъ ꙗ прѣслѣнѣ сѣло. ꙗзгѣвннн сѣца ꙗ рѣче ꙗзволѣю дѣз пѣче вѣдинъ сѣмрѣтъ сѣпнѣ рѣдн мнѣжѣствѣ млѣнацѣ нескѣрѣнїи. нежелѣи тѣе горькою самрѣтїю вѣспрїети малѣвременѣаго жївѣта здравїе. да ѡдѣдѣтѣ рѣ, мѣтрѣмъ сѣла чѣдѣ ꙗхъ. да ѡсладїтѣ ꙗмъ слѣнѣа горѣствѣ. ꙗ сѣа рѣнѣ вѣзѣврати се ва пѣлатѣ. ꙗ повелѣ ѡдѣтїи нетѣчїю чѣдѣ нѣ ꙗ ꙗменїемъ ꙗ крашнѣомъ ѡдарѣвъ ѡпѣстїи. вѣ ноши же тѣи вѣслѣзнѣющѣу ꙗ мѣлѣщѣсе црѣоу. ꙗвнѣста се вѣмъ дѣдѣ мѣжа глѣоуше. мнѣи всмнѣ дѣпли хрїстѣвнн пѣтѣрѣ ꙗ пѣвѣаль. пѣсланнн ѡ хѣа пѣказѣтн тѣе ѡвѣрѣзѣ, нетачїю телѣснаго здравїѣа. нѣ ꙗ дѣшнѣаго сѣпнѣа. ꙗкоже тѣи пѣмнѣмнѣа

нескрапа ѿтрочета. сѧце ѣѣ тебе мѧлѡть своѡ да-
рѡва. послѧ оуѡдѡ по ѡписѡкѡ сѧлѧвестра. ѧ прѧмнѡ
перѡ стѡе крщенїе. ѧ нетѡчіѡ телесне здравѡ воуѡши.
нѡ ѧ живѡта вечнаго спѡвишиѡ. ва оутренѡже повѡле
прѧзвати сѧлѧвестра вѡпѡкопа са многѡѡ чѡтїѡ прѧ-
вѡстѧ. ѧ прѧшѡшѡ вѡмѡ са многѡѡ радѡбстїѡ, оуѡсрета-
етѡ вѡѡ црѡ ѧ целѡбаетѡ. ѧ сказа вѡмѡ вїевнїе, ѧ гѡлѡ
стїхѡ аѡлѡ, ѧ повѡле вѡпѡкоѡу прѧнести вѡмѡ ѡбрази
стїхѡ нѡ ѧкѡне написани. вїевѡже ѧ пѡзнавѡ ѡѡѡ
ва ѧстїнѡ ѡни соуѡтъ ѧже ѡвнїше вѡмѡ, ѧ рѡе сѧлѧве-
стрѡ, пѡкажї ми ѧстѡчнѡкѡ спїнѡ дїшеѡнаѡѡ ѧ тесѡна-
ѡѡ. ѡ немѡ же мѧ ѡнї рѡше, вѡпѡнѡпѡже повѡле вѡмѡ
пѡстїѡе .ѡ. дѧнѡ повѡле стѡѡѡ кѡпѡлѡ оуѡѡѡѡвїтїѡ. ѧ
крстїѡ вѡѡ ва ѧме живѡначельнїе трѡїце. ѧ пѡмаза стїѡ
мїромѡ. ѧ дѡѡе сїанїе стѡ немзречѡнаѡѡ вѡсїа. ѧ гѡлѡ
ѡѡѡ грѡмѡ вїѡ, ѧ дѡѡе ѡпѡѡше вѡмѡ телеснѡ стрѡѡпнѡ
ѡѡѡ чѡшѡѡ. ѧ ѧзнѡе вѡсѡ здравѡ великѡ црѡ кѡнѡтан-
тїнѡ ѡ стїе кѡпѡли. вїдѡвѡшеже бѡлѡше ѧ вѡсї лю-
дїе вѡзѡпїше. бѡдїнѡ великѡ вѡ хрїстїанскѡ. тѡѡрен
дївна чѡдѡсѡ, ѧ вѡсї ѧнѡ верѡѡѡѡѡ вѡмѡ ѧ крѡщѡемѡсе.
крѡтїѡжесе ѧ мѡтї вѡѡ елена. ѧ прѡвнѡ снѡ вѡѡ кѡнѡстан-
тїнѡ. ѧ вѡсї сѡрадѡнїцї ѧ дрѡзї ѧ бѡлѡше вѡѡ крѡ-
тїшесе.

Вѡ лето. ѡѡ ѡ. мѡ. гѡ. (5843 г.)

Пѡ маѡзентї црѡтѡѡѡ ва рѡме великѡ кѡнѡтан-
тїнѡ прѡже вѡсѡѡ повѡле сѡвѡрати, мѡѡцнѡ стїхѡ
мѡчнїѡ. ѧ чѡтнѡ грѡѡѡу прѡдѡвати ѧ ва ѧме ѧхѡ стїе
црѡкѡ сѡзїдѡѡвати. ва средѡже ѧ ва пѡтак, повѡле пѡ-
стїтїѡе страстї рѡдѡ хѡвнѡ ва ѧелѡѡже прѡзѡѡѡвати чѡ-
тї рѡдѡ вѡкрѡсѡнїа вѡѡ ѧнѡ нѡ расѡѡтїе кѡѡ ѡсѡѡжѡтї-

ча́ти рай крѣта хѣа. ймеше же црѣ конста́нтинъ,
женѣ йменѣ маѣимѣанѣ дащѣрѣ дѣшкантинѣа црѣа. ѿ
ниже роди г. снѣ констѣ й конста́нтинѣа, й константи́а.

ѿ крѣщенѣй, андѣанъ. й йверѣ. й арѣмень.

При црѣ конста́нтинѣе пленѣнѣа двѣ ѿтѣрѣка.
фрѣмѣнтинѣа. й едѣсѣ. и црѣоу андѣскѣмѣ прѣдани
бѣше. й по́мнозе врѣменѣ ѿпѣщенѣй бѣше ка роѣте-
лемѣ своѣмѣ. фрѣмѣнтинѣе йвѣвъ андѣани ѣако лю-
ветѣ блѣготѣѣ. ѿставалѣ ро́дители й ѿа вѣлезанѣ-
дрѣю. вѣзѣстѣй ѿ нѣхъ велѣкомѣ адѣанѣсѣю. й ѿ
него по́ставленѣ арѣхѣерѣй. й по́сланѣ вѣ нѣтрѣнѣю
инѣдѣю. мно́гими чѣюѣси вѣсѣ ѿверѣтивѣ ка вѣбѣразѣ-
мѣю й црѣкѣй сѣставленѣ й вѣ нѣхъ време до́во́лно
пребѣвѣ вѣ арѣхѣерѣнѣствѣ ка гѣ ѿиѣде.

ѿ йверѣкомѣ крѣщенѣю.

Вѣ времеже ѿно вѣ йверѣхъ женѣа нека́ пленѣ-
нѣа бѣ. й пребѣвалѣе вѣ йверѣскѣи земѣли вѣ по́сте.
й йсцѣли ѿтѣрѣче вѣлно а́ по́томѣ црѣцоу по́ло́жнѣа
оу́бо́зенѣ своѣнѣ по́стѣли. й здравѣ сѣтѣвори. црѣнѣаже
нѣдѣше црѣа. е́же црѣковѣ сѣзѣати пленѣици. й непѣка-
раю́щѣсе вѣмѣ слѣпо́тою ѿвѣетѣ блѣ. пленѣицею изцѣ-
ленѣ й по́веле сѣзѣдати црѣковѣ. й наоу́чи вѣго по́сла-
ти ка грѣскѣмѣ црѣ конста́нтинѣа. е́же по́слати
вѣмѣ арѣхѣерѣе. и приѣа вѣсѣхъ крѣти йверѣ. й по́пи
поставѣ по црѣквахъ. й вѣсѣ йверѣскѣю про́светѣвѣ
земѣлю ка гѣ ѿиѣде.

ѿ арѣмѣнѣкомѣ крѣщенѣю.

Црѣ арѣмѣнки тѣрѣять, оу́вѣвъ ѿ своѣмѣ
вѣлатѣрѣнѣе, грѣгѣорѣй. снѣ адѣако́вѣ ѣако хрѣтѣианинѣ йѣ.
й по́ мно́гихъ моу́ка то́мѣмѣ. й вѣ граѣ арѣратѣ

вапрѣже вѣго вѣ ровѣ глѣбѣ и деже множаство смѣ-
еа и глѣ. и сѣверши тамо. бѣ. леть. питаемъ нѣщю
женбю вадѣвицею. црѣ же тиридѣтѣ моуцешѣ хри-
стіани. и вѣжѣ гневомъ пображенъ вѣи. и изѣмившѣ
сѣ. прѣлѣжи сѣ ва вѣпра. и пѣть свою изѣвищюу и
прѣвивашѣ ва гѣрахѣ. вѣсоу землѣю вѣжи гневѣ кѣз-
нешѣ. дѣнеже вѣжѣе вѣеніе кѣи. ка сѣрѣдѣкѣ сестрѣ
тиридатѣе. повѣле грігѣріа изѣвѣтѣи зѣрѣва. изѣашѣ же
пѣставленъ вѣи архіѣрен и крѣсти вѣсехѣ. исцѣли же
црѣ. и вѣсехѣ страждѣщихѣ ѿ вѣсѣбѣ исцѣливѣ. и
вѣи вѣпѣскоупѣ. и црѣкви сѣзѣавѣ. са мирѣ кѣ глѣ ѿидѣ.

ѿ аріи вѣзѣмнемъ вѣретизѣ.

Иже гневѣ тѣзѣи меніти аріи ѿ лѣвѣе вѣа алек-
сандрію пріиша і дѣакѣнѣ ѿ сѣщенѣ моученникѣ пет-
рѣ алекѣзенѣ дрѣскагѣ пѣставленъ вѣи. пѣтѣмъ же хѣлѣ
начетѣ глѣти на сѣна вѣжѣа. вѣа тѣварѣ сѣгѣ прѣповѣ-
дѣе. а не єдинѣсѣщѣна ѿцѣ. ѿа оуѣвѣе вѣаики пе-
тарѣ. ѿ дѣакѣнсѣа и ѿ црѣкѣе ѿлѣчѣаетѣ. хѣтешѣ
же сѣтѣмъ петрѣ мнѣемъ скѣнѣчатѣе за хѣа. ѿ мѣчитѣ-
лѣа макѣиміана галѣрѣа. прідоше кѣа немѣ ва тамѣ
нищѣ. ахѣила, и алекѣзенѣарѣ, прѣзѣвитѣри. и пріпадоше
емѣ на нѣзѣ. молѣхѣ разѣрешитѣ арію ѿ ѿлѣченѣа.
сѣтиже вѣзпѣи глѣамъ вѣлѣемъ. аріа да воуѣетѣ ѿлѣ-
ченъ ѿ сѣаив сѣа вѣжѣа и ва сѣи вѣекъ и ва воуѣи и
пѣрѣвѣивѣ имѣ, непріматѣи вѣгѣ. хѣа ко рѣе вѣидѣхѣ на
сѣтемъ жрѣтѣавнищѣе. разѣдранѣ ризѣ нѣсѣщѣа и вѣпро-
сѣхѣ его. кѣтѣ ти ризѣ сѣпѣе разѣдра. ѿнѣже рѣе аріи
разѣдра мѣи сѣю. но кѣлюи да непрімѣши его. ахѣилѣа
же нѣо петрѣе пріетѣ прѣстѣбѣлѣ. алекѣзарѣскіѣе црѣкѣе
разѣдрѣшаѣетѣ арію ѿ ѿлѣченѣа. ка сѣимъже иѣрѣеа пѣ-

сталамъ и оучитѣмъ людемъ. шѣ дхѣлюже александрѣ
даръ прѣстѣль и шверѣ арїю хоуленїа пѣ-
че првихъ. и шѣ црѣке вгѣ шринѣ, сѣвѣромъ тѣгѣ
нїзложи. црѣже кѣнтантїнѣ арїа и єдинѣмислїи-
ки вгѣ ва затѣченїе пѣсла. пѣ александрѣже вѣи па-
трїахъ валеѣдандрїи. ааанасїе велики. по времениже
велики црѣ кѣнтантїнѣ оумѣленѣ сѣвою сестрою
кѣнтантїєю. шѣ арїи їако оумѣ пѣказѣлсе рече. шнѣ-
же верѣ емѣ вїи. и пѣвелѣ привести вгѣ шѣ затѣче-
нїа. и вапрѣси вгѣ. аще верѣветѣ написанїю верѣ-
їжѣ ва нїїен сѣвѣрѣ. шнѣже рѣ верѣю. и пѣвелѣ
емѣ клѣтїсе. арїаже хѣте оумѣлѣтї црѣ. напїиѣ сѣве
хоулай и пѣшѣдежѣю пѣвеси на вїи сѣоїи. и оумѣдраѣ
ва прѣси сѣве клѣтсе верѣю рѣ їакоже напїисано їѣ.
црѣ же мнѣшѣ, їако прилежнагѣ рѣи мѣленїа оумѣ-
драветѣ вапрѣси сѣве. и верѣва емѣ црѣ и пѣсти
вгѣ. рѣкѣ емѣ аще прѣвѣ клѣтѣ сѣ. аще ли нїи, аа
сѣдїтѣ вѣ шѣ текѣ вѣскѣре. и пѣвелѣветѣ, ааанасїю
великомѣ александрѣскѣмѣ прїетї вгѣ ва шѣщенїе ва-
ко оумѣ пѣказѣша сѣ. великиже ааанасїе вѣди
зѣбнравїе вгѣ. не прїтѣ вгѣ, и сѣгѣ рѣи црѣ їзгнѣ
шѣ прѣстѣла великагѣ ааанасїа. верѣ емѣ клѣтѣвѣмѣ
вѣже нѣмѣ арїанѣ сѣставїшѣ.

Ѣ ааама. ао хрѣва рѣжѣсѣва. летѣ. вѣ. фѣ.
(5500 г.) а шѣ рѣжѣсѣва хѣва. аѣ рѣпѣтїа. летѣ. гѣ.

а шѣ вѣзнѣсенїа гнѣа дѣпрѣвагѣ летѣ кѣнтантїнѣ-
на црѣ. летѣ. тѣсѣ. (306 г.)

а шѣ прѣвагѣ летѣ. кѣнтантїнна црѣ аѣ прѣва
гѣ сѣвѣрѣ. летѣ. вїи.

А ѿ вазисенїа гнѣи до прѣлаго савора, мѣ-
тнѣ. (318 г.)

ѿ сѣмѣ. васьелѣнко саворѣ прѣвомѣ.

Видѣвъ же црѣь константи црѣьковѣ самѣщаеми ѿ
хотѣши хрїстіанка приѣматѣ. вазбранїемѣ дрѣ-
внѣмѣ оучениемѣ вблзноваше дїшею. ѿ ва. бї. летѣ
црѣва свѣбѣ. посла по васьдѣ нѣсїлѣмѣ ѿ конѣмѣ ѿ
кѣлесницѣмѣ людскїмѣ. саврати вась сѣмѣ ѿще ва
мїкею. прїдѣшѣ же васьехѣ. тнѣ. црѣь же ѿ сѣмѣ ѿцн
їстѣзаше дрїю и ѿвѣстоше вѣго хоулеща. васьхѣте-
ше оуѣво сѣмѣ ѿцн васьемѣ прїтѣѣ без жѣнѣ вїтнѣ.
памѣѣтнѣ же їспѣвѣннѣ. емѣже маїмїамѣ, ѿкѣ
їзвѣрте за хѣ. вазврани томѣ вїтнѣ рѣкѣ нѣналагантѣ
тѣшкаго їдрѣма нахѣвѣ вѣрѣ. чѣтанѣ вѣрѣ ѿ лѣже нѣсѣкѣ-
рно. ѿннѣже послѣзаше вѣгѣ. вѣдїнемѣ єпїкѣпѣ вѣз
жнѣ вїтнѣ оуставїше. оуставїше же сѣмѣ ѿцн канѣ
пѣхѣ празнѣвати. ѿ крѣгѣ напїше- на флѣ (332)
лѣта. нѣцїе же прѣже празнѣвахѣ. ва дї. марѣта.

ѿшастѣ вї црѣци влѣннѣ, ва нѣрѣшїмѣ.

Ва тѣже вѣремѣ сѣта црѣца влѣнѣ. вїенїѣ вїѣ по-
вѣмѣвающе вї ѿтнѣ ва їерѣсалимѣ. ѿ ѿ вѣзакѣннѣхѣ
їоуѣдѣннѣ, їелїннѣ посїпѣ чѣтнѣ мѣста ѿ вѣжѣтѣна ѿчї-
стїтнѣ ѿ на свѣтѣ прѣїзвѣстнѣ. вѣжѣннѣ же конѣстан-
тїннѣ, сѣ ѿменїемѣ мнѣбгнѣмѣ ѿпѣстїю ва їерѣсалиѣ.
єже вазїскѣтнѣ сакрѣвнѣ ѿ їоуѣдѣннѣ жївѣѣтѣворѣснѣ
крѣтѣ гнѣ. маїкарїѣе же вѣ тѣта пѣтрїарѣхѣ їерѣшамѣ.
їже оуѣсрѣте црѣцѣ, сѣ мнѣбгою чѣтнѣю. вѣжѣнѣ
же влѣнѣ прїзвѣвѣши вась їоуѣдѣю вѣпрѣшашѣ поѣка-
зѣтнѣ єн чѣтнѣннѣ крѣтѣ ѿрїцающїѣ їмѣ прѣщашѣ їмѣ
самѣртнѣю. ѿннѣже прѣдаше їоуѣдѣ сѣмѣ глѣше можѣтѣ

показати тебе ѿскомое тако чѣтиа пророа снѣ ѿ. и
 много ѿстезанію внишѣ іоудѣ шрицающѣсе побѣд-
 ти и побеле црѣца ваврѣши его ва стѣданацѣ соуѣхъ.
 и превивѣ тамо време, шѣвѣшасѣ побѣдати. и зведе
 же єго црѣца и придѣше са макаріємъ патриархомъ
 на место и помѣлшѣ се патріархѣ такоже іоудѣ
 помѣлѣсе жидѣвскимъ взыко. ѣже шѣвѣши ѿмѣ ме-
 сто. ве же на месте томѣ іако гора сїирѣ вѣдо за-
 сїпанѣ прѣстію и каменіемъ ѿ іоудѣи. послѣдиже на
 тои горе, андрїинѣ црѣ римѣки постави храмъ арте-
 мїдїинѣ. и ванѣ постави кѣмира, вѣ сѣгаже црѣца ѿ-
 лена многими хїтѣрци побѣле разѣрити сїе ѿ ѿсно-
 ванїа и землію ѿсїпати. и копающимъ нмѣ, изїе
 іако вѣнѣ дима влгоуѣхѣ. и двѣ сѣти гровѣ и место
 країнево лавноє іавѣтасѣ ка вастѣкѣ. и влнзѣ нѣхъ ѿ
 вретѣше трїе крѣти погрѣвени. и спїта вѣше же шѣре-
 тѣше чѣтїнїе гвѣзди и недѣмислѣщимсѣ вѣсѣмъ. и
 влѣженїи црѣци скрѣвѣши. кон оуѣво ѿ, живѣтѣвѣрѣши
 крѣтѣ хѣвѣ, ва то оуѣво вѣрѣ изнесѣше некѣю жѣнѣ
 оумарѣшѣ. и вѣкорѣ оуѣво сѣти вѣпїскѣпѣ съ іоудѣю
 полагѣхѣ конждѣ крѣтѣ на оумарѣшѣю. да разѣмѣ-
 ютѣ конѣ крѣтѣ гнѣ. и двѣ вѣстѣ оумарѣшѣа, вѣжствѣ-
 наго крѣта сїабою. тога вѣжѣна црѣца сѣ радѣстїю
 вѣзамѣши чѣтнѣе дрѣво. и чѣстѣ єго оуѣ сѣ сахранї.
 такоже и сѣтїе гвѣзди. а прѣчѣе вѣлобжѣвши ва сѣре-
 внѣю рѣкѣ. даѣтѣ архїепїсѣпѣ макарію на сахра-
 нїнїе, дрѣвнмѣ рѣмѣ. тога іоудѣ са многѣствомъ
 жидѣвѣ верѣва и крѣстїсе, и нарѣченѣ вїтѣ, кѣрї-
 акѣ. и поѣтомъ вїтѣ патріархѣ іерѣшлїмѣ. и скѣн-
 чѣвѣтѣ мѣчѣнїемъ за хѣ при іоуѣланѣ престѣпнїцѣ.
 сѣгаже вѣлена црѣца, побѣле црѣкви сазїдати по сѣтї

мѣстоу. прѣве сѣзѣ црковь прекраснѣ на гробѣ гни
 ва имѣ вѣкрѣнѣ га нашѣго іс хѣ. такоже идеже
 шѣрѣтоше чѣни крѣть црковь сѣзѣ. и на кранѣе ме-
 сте, и ва гетсиманѣ идеже гробѣ ве" прѣнѣе вѣце,
 ва имѣ оуспѣнѣа еѣ, црковь сѣзѣ. и вѣсѣхъ црквахъ на
 стѣмъ мѣстоу .ни. сѣзда. и вѣсемѣ добрѣтамѣ оукра-
 си, и оудѣли вѣсемѣ потревами. и прѣвѣ пакѣи ва ви-
 зантію. и прѣдѣсть снѣ свѣсмѣ црѣ конѣтантинѣ. чѣсть
 жѣвѣтвѣрѣщаго древа. и стѣе гвозди, ихѣже ва шлѣмѣ
 сѣирѣ ва тѣлѣгѣ свою прѣикѣва црѣ конѣтантинѣ а
 дрѣгѣе ва оуздѣ конѣа. по прѣорѣчѣкомѣ слѣвесѣи. и
 воудѣть иже ва оузе конѣа стѣо гѣи вѣсѣдрѣжитѣлю.
 тоѣгаже стѣи црѣ конѣтантинѣ. сѣтвѣри. г. крѣти чѣт-
 ни, шѣ мѣди ва шѣразѣ іѣвлѣшихѣе емѣ. вѣгда пѣве-
 ждаше нечѣстѣвѣиѣ моуѣчителѣ. и златѣмъ чѣстѣмъ
 сѣаидѣни. и иѣмена пѣставѣи на нѣхъ сѣице. іс хѣс пѣ-
 вѣдѣтель. и пѣстави на стѣлѣе мрамѣорнѣе вѣгоже прѣиѣе
 шѣ рѣмѣа за г. лѣта. иракѣиже црѣ нарѣче чѣни крѣть,
 аниѣкѣтѣвѣ. сѣирѣ пѣвѣдѣтель. вѣивѣаюѣтьже на томѣ
 мѣсте- шѣ чѣтнаго крѣта мнѣога иѣсцѣленѣа трѣсѣавѣицею
 и оужѣасѣмъ стрѣждѣшимъ. и шѣчѣма и шѣ чѣрѣбѣ-
 нѣа стрѣждѣшѣи гѣлѣтьжѣе шѣ мнѣогѣхъ шѣчѣнемъ крѣте.
 иже достѣбѣни вѣише вѣѣети. іѣко трѣиши чрѣзъ годѣ.
 аѣгѣлѣ гнѣ сѣхѣодѣть сѣа нѣе іѣко мѣнѣа. мѣца мѣанѣа
 ва з. днѣ. и мѣца сѣ. аѣ. днѣ. и ва прѣполовѣленѣе
 стѣго поѣта. и чѣтнаго крѣта аниѣкѣтѣвѣа. шѣвѣхѣе ка-
 дѣть. и гѣлѣмъ слѣатѣкимъ и танѣкимъ іѣко вѣлѣпанѣемъ,
 илѣи трѣвѣни шѣкрѣть вѣго вѣзгѣлашѣетъ. мнѣиѣтьже мѣи сѣ
 іѣко сѣмъ знаменѣетъ, пѣслѣнѣю трѣвоу. иже вѣз-
 воудѣит вѣсѣе вѣзѣи, и посѣмъ трѣитоу пѣнѣе вѣпѣвѣ-
 ежѣстѣвѣнимъ гѣлѣмъ аѣвѣе шѣхѣодѣть. вѣлѣжѣмаже. вѣлѣпа

ва старомъ рѣмѣ шѣе ка гѣ, живѣши лет. п. и побѣждена вѣ ва раце мрамбрней. и повою летѣ приѣна вѣ ва кѣнѣантинѣ гра и побѣждена ва цркви сѣтихъ апѣлъ.

По кѣнѣантинѣже црѣтва сѣе гѣб кѣнѣантинѣе ва црѣграде летѣ. аі. Ѡмѣи ва аріанѣтво оуѣклѣнѣ сѣ. при семь аріа просѣде.

Црѣтво. г. иоуліана престѣпника. По кѣнѣтиже црѣтѣва ва црѣгре. иоуліанѣ прѣтѣпникѣ. лета б. и з. мѣцѣ. прѣе вѣвѣ чѣтацѣ ва анѣтишѣйцей цркви. поѣтомѣ власѣи постригѣ и вѣи мнихѣ. побѣде ва анѣтини, црѣтѣва желеде зѣло. и шѣвете вѣхѣва и поѣмѣ вѣго ва кѣпниѣе иѣдѣлскѣе. и ва тамна мѣста сѣвѣде вѣго. и призва прѣластнѣе вѣсѣи. иоуліанѣже Ѡ мнѣгагѣо привиденѣа. оуѣвоавѣсе и побѣложи на чѣле крѣтноѣ знаменѣе. вѣсѣиже иѣзчѣзоше. разѣвѣмѣеже чѣрѣбѣи, и разгнѣвѣасѣ на иоуліана гѣлѣ. неоуѣвоавѣше ѣко ти мни. на неѣправѣде тѣвоѣ вѣидѣвѣше Ѡвѣегоше. и тѣко дѣо кѣнѣца прѣластѣиѣ шѣкаіанѣнаго. кѣнѣанѣтинѣеже пѣакѣи бѣдинѣи шѣста и вѣлѣти вѣелѣиѣсѣва оуѣвѣоасѣи приѣзѣваѣи иоуліана гѣлѣва вѣрата. и оуѣверѣнѣа рѣан даѣте зѣанѣгѣо сѣстрѣ своѣю еленѣ, и побѣстави ѣго кѣсарѣ. и побѣсла ѣго на перѣси, и тамѣо иѣзѣрѣеже скѣрнѣю своѣю дѣшѣ.

Црѣтѣво. д. По иоуліанѣе црѣтѣва ва ѣвѣианѣи. црѣтѣво ва. и. мѣцѣ.

Црѣтѣво. е. оуѣалѣнѣтѣанѣво. црѣтѣсѣва. бѣи. летѣ.

Црѣтѣво. з. оуѣалѣнѣтѣво. Ѡмѣи вѣзѣвиѣеже гѣбенѣе вѣлѣи на хрѣтѣіанѣи.

Гредиже некто́га оубленѣть виде мно́гъ наро́дъ пра-
восоудѣнихъ. Изгнаномъ изъ цркви и на по́лю твѣре-
шимъ сажѣхъ. и разтѣривсе црѣ, и рѣ впарѣхъ. по-
чѣтѣ неси извиль наро́дъ хрїстіа́нски. но́шиже наставѣ-
ши сказа впарѣхъ людемъ. еже рѣ црѣ извѣити хъ да
несавираютсе на ю́трѣхъ. шниже самрѣть презрѣше
рано вѣи течѣхъ. впарѣхъже но́щию греди виде некто́ю
женѣ вѣзѣ гредѣхъ и врата́ до́ма не затворѣна ш
ставѣхъ. и штроче ями ма́ло сѣ собою. впарѣхъже
привѣстїю ка се по́веле и рѣ ви ш оубо́га женѣ,
камо́ сѣце та́шнїи ранѣ. шна́же рѣ на по́ле идѣ иде-
же апѣлїе сѣворѣнїе цркви наро́дъ сабираѣте. и рѣ
ей не сѣшали іако впарѣхъ тамѣ хѣщѣти ити, и из-
вѣити вѣсѣхъ шна́же рече сѣшѣхъ іако рѣи тащѣсе
да швѣрѣхъ тамѣ. и рѣ ви штроче камо́ вѣчѣши,
шна́же рече да сѣ мѣнїю спѣдѣйтсе. сѣа сѣшѣхъ в-
парѣхъ, чюдїсе. и по́веле вѣиномъ вѣзвратити се. в-
парѣхъже шадѣ вѣ по́латѣ рѣ црѣ аще по́велиши ми
оумрѣти готѣхъ вѣсѣхъ. де́ло еже ми вѣсї по́велихъ не-
мо́гѣ сѣтворити. и по́вѣа смѣ вѣи ш женѣ и оубѣ-
ли гневѣ егѣ.

Въ то́же време, іакишѣсе на вѣздѣсе на швѣла-
цехъ вѣшрѣженїи моужїе вѣшвѣраженїи.

и штроче рѣдїсе вѣ а́нтішхї. четверѣ-
но́жнѣ и четвѣрѣ роу́чнѣ. шкѣ вѣдїно́ на́челе ямѣе и
великѣ вѣрадѣ.

Црѣтѣ. 3. Гратїно́вѣ. при семъ григѣріе вѣгло́вѣ
патрїархѣ црїа, и шдїна́же златѣ оубѣагѣ вѣ дїа-
кѣнствѣ по́ставїи.

Црѣвб. ѿ. Оушдбсѣа великаго, и аркадіа сѣа
вго. при семь іуань златбоусть патриархъ црѣа.

Црѣвб. і. Оушдбсѣа малаго сѣа аркадіева, иже
добрѣ пиць.

При семь црѣи деушдбси юнѣ вресѣи вйеши вже
не вйти вакрѣнїю мрѣтвїи. црѣже зре самѣщаємъ цр-
новѣ. и сешѣ на вретиси мѣлесѣ боу. бѣже хѣте пѣ-
казати вакрѣнїе неведѣщимъ тогѣ. вакрѣнѣше ѿ. ѿт-
рѣкъ, иже ва ефесе, іакѣ ѿ сѣа длголетнаго вазвоудїше.
крепчанши мнїици юнѣше. минѣше оуво. тобѣ. (372 г-)
лета. ѿга ѿ весобѣтва вежаше злѣчастиваго декїа. и
ва крѣтпѣ вашадше оуѣнѣше. и тамѣ пѣвеленїемъ
декїевемъ. оуѣтїе врѣтпѣ заградїше. и паки при
црѣи деушдбсїи вѣсташе. двѣдста ва дѣ. и превїше.
до кѣ. шкѣмрїа. и почтенїи вїше црѣемъ. и всемн
вѣлїари и вѣрнїми. и паки длгїмъ снѣмъ оуѣнѣше
и сѣвршенїмъ.

шѣтемъ третїемъ васеленїскѣ саборе.

ѿ вѣторого же сабора дѣ третїаго. лет. и. ва-
сехѣ. сѣ. сабравшихѣ сѣїхѣ шѣць на несторїа и дї-
шскѣра, и вѣтїхїа шкѣмнїнаго.

Црѣтво. дї. Маркїанѣбѣ сегѣ маркїана црїца
поулахерїа сѣтрѣ деушсїа црѣа. при сїхѣ стїи васелен-
ски четвѣрти саборѣ, ѿ третїагоже сабора дѣ дѣ. го-
летѣ. і. ва вѣторѣе летѣ црѣтва и. ва халкїдѣне вѣхѣнѣше
сѣшлѣшихѣ сѣїхѣ шѣць чїслѣмъ. хїл. (630) на дїш-
скѣра и вѣтїхїа.

Црѣтво. вї. Лава великаго при семь прѣчѣтїе шѣ-
дежа шѣрѣтѣ ва иерѣшїмѣ оу некѣе вѣлговернїе же-
ни, и вѣцрїи прїнесѣна вї. галвїдомъ и кандїдомъ.

Црѣтво гї. Лава юнаго. сѣа зинѡновѣ. по лаве-
же юнѣ црѣтковѣ шѣъ вгѡ. леть. 51. принемѣже пе-
тарь величїиць иже и први оумисли мирѡ вѣ цркви
прѣд васеми людами шѣтити. и еже на водами савранїе.
на бгѡявленїе бити и на ксеждѡ мѣтєе вѣцѣ именѡвати
и на ксеждѡ пенїе саворнѡе швразь вери гѣти сїи речь
верѡю вѣ єдиаго бѣ. прѣже не глахѣ. развѣ єдинѡю лета.

Црѣтѡ. бї. Анастасїевѡ. дикѡрѡсь вѣже юѣ разнѡ
шкѣ. ѣкѡ єдинѡ ємѡ шкѡ чрнѡ ѡ дроугѡ вѣлѡ. сѣи
црѣ Анастасїе аще и мрѣкѣ и злѡчастїи вѣ. на ш-
ваче ископѣ зай сѣ. ш васеє землє грѣскїе. чѣтѡже
сѣ сїе оуставленѡ злѣ. вѣакѣ мѡжѣ и женѣ и шгро-
чѣтѣ, и равн и своѡ. и вѣ повїновани и непѡвї-
новани. прѡхода рѣи гнѡйнаго и вѡнаго смѣрада. вѣакѣ
єдинѣ дїнарѣ даваше, вѣ скрѡвище црѡ. сїаже и
скѡтома надежаше тегѡтѣ. вѡлѡвѡмѣ и маскѣмѣ и ко-
нїемѣ, за вѣдѡ шѣ и за шслѣтѣ. 5. фѡли даваща гѡ-
пѡдїи за коѡвожѡ скѡта. Анастасїежѡ оумолєнѣ вїиѣ
мѡужїи и нѡчїи и такѡвѣю тегѡтѣ прѡгна.

Црѣтѡ. 51. Іоустїнїѣ прѡвагѡ. црѣтѡвѣ. б. леть.

Црѣтѡ. 51. Іоустїнїѣна великагѡ. сѣи сѣзѣ црѣ-
ковѣ храмѣ бѣ мѡего. при семь вїистѣ пѣти сѣвѡрь сѣи. ш
чѣтѣ рѣтагѡ сѣвѡра дѡ пѣтагѡ. р. леть. вїи вѣсѣ. рѣѣ.
(165) сѣиѣ шѣъ сѣшѣшихсѣ. на шрїгѣнѣ вѣзѡж-
нѡгѡ. Анїмѣ Іѣвагѣїѣ. не мѡдрихѣ мѡдрьцѣ. глѣше
во вѣзѡжїи шрїгѣнѣ ѣкѡ снѣ шѣѣ вїѣтї не мѡжѣтѣ.
нїхѣ сѣи сѣа нї аггѣи дѣѣ. ии члѣци аггѣловѣ, и не
ш сошѣстѣѣ шѣѣ снѣ на тѣварѣ и повѣгодѣтї снѣ
на рїцѣшесѣ. ш негѡже вїиѣ прїѣше дрѣѣ и нестѡ-
рѣ и ии мнози вѣрѣтїи.

Црѣтѡ. 51. Іоустїѣна мѣлааго. црѣтѡвѣ. б. леть.

Црѣтво ѿ Тиверіевѣ. црѣтвѣа. ѿ лета.

Црѣтво. ѿ. Маврикіевѣ. црѣтвѣа. ѿ. летъ.

Црѣтво. ѿа. Фѳки мѳчителя. црѣтвѣа. ѿ. летъ.

Црѣтвѣ. ѿбѣ. Иракліево.

Црѣтво. ѿг. Кѳнтантінѣвѣ сѣа Иракліевѣ. црѣтвѣа. ѿ. лета.

Црѣтво. ѿд. Иракліѣво.

Црѣтвѣ. ѿбѣ. Кѳнтінѣ.

При семь цри срацийскіи кнезь лаже прѣрѣбѣ
вѣсѣловни моуѣхаметъ. ѿ єдинѣгѣ племене изманиа
сѣа ѿврамѣа. сѣи вѣзрасте. нѣзарѣво изманиевѣ вѣ-
нѣкъ ѿцѣ имѣ наръцаѣтѣ вѣсьмѣ сѣи ѿбѣ рѣи сѣа дѣа.
моуѣдара ѿ ѿвѣа. моуѣдарѣже роди кѣрѣса и кѣисѣа.
ѿ дѣмѣа. ѿ дѣа. ѿ ѿни нѣкѣ вѣзѣменѣе. ѿже ѿ мѣнит-
скѣю поуѣстѣнѣ наследѣвашѣ. сѣа скѣсти крѣмѣахѣсѣ вѣ
жилищѣи жѣивѣще. соуѣтѣже ѿ по вѣнѣтарѣ ѿ сѣихѣ ѿ
ѿни. нѣ ѿ племене ѿхѣ нѣа нѣкѣтѣа. глѣми сѣи рѣ дѣ-
мѣанѣте. поуѣстѣже соуѣщѣ ѿ сѣрѣсѣ прѣрѣченѣмѣ мо-
хаметѣ. приѣвѣи сѣ ємѣ нѣемѣникѣ вѣтѣи оуѣ нѣкѣе же-
нѣи бѣгатѣе ѿ сѣрѣнѣице ємѣ. наръцаѣменѣ хѣдѣга. вѣшѣ
же нѣа нѣмѣ пѣюѣщѣа бѣлезѣнѣ вѣсѣбѣскѣ. ѿ хѣжѣашѣ сѣа
вѣлѣбѣдѣи коуѣповѣати, сѣа єдинѣ племенѣи кѣи вѣгѣпѣте
ѿ пѣлѣстѣинѣи тѣже вѣа мѣлѣ дѣрѣзѣнѣенѣе прѣемѣ ѿ прѣ-
стѣпѣаѣ кѣа жѣенѣ вѣдѣбѣнѣи соуѣщѣи ѿ вѣзѣтѣ юѣ жѣенѣ.
вѣлизѣ стрѣани пѣлѣстѣинѣи ѿ сѣѣвѣраѣшѣсѣ сѣа ѿоуѣдѣ-
иже ѿ хрѣстѣиани. оуѣкѣрѣдѣ словѣса кнѣжѣнѣи нѣкѣи глѣи.
ѿмѣе стрѣастѣ вѣсѣбѣванѣа ѿ вѣлѣзѣсѣ пѣни тѣче. ѿ скрѣ-
вѣшѣ сѣлѣбѣ жѣенѣа вѣгѣ іѣкѣо вѣлѣикѣа ѿ бѣгатѣа. ѿ тѣковѣа
прѣпрѣгѣшѣи, нѣтѣа кѣмѣа нѣищѣа нѣа вѣсѣнѣемѣ юѣже ѿ
прѣмѣсѣе глѣ. іѣкѣо стрѣашѣнѣо вѣдѣнѣе вѣжѣдѣ дѣрѣхѣагѣла

гаврилъ именованъ. и немощи сатр'петй вазбра зго пре
 немагающе и пѣю. и жена вербѣ, лажѣ свѣтлѣствѣ-
 ющѣмъ дриганинѣмъ некоемъ мнѣхъ лажѣ именѣмъ сквр-
 наго радѣ прикѣтка именованъ рахвалѣ. вбоже сѣи
 преименоваше рсвѣла. непщѣюще сего, наставника и-
 мети сквр'нонхъ вери агарейкѣи. и сѣце жена пре-
 ластившѣе. и инѣмъ женамъ ѿ тогоже плѣмене проб-
 поведавши ѣко пророкъ иѣ тѣ. и прѣтече лажѣ пре-
 ластна до кнезѣ срацинскаго воувахара. и оубо же-
 на оумар'ши, и сего иаслѣника шѣтавлѣши своимъ.
 ваз'валѣи сѣ зело и шѣбогате. и шѣветъ лоукавѣ ласт-
 же и ересь зго странѣ дригистѣе, и разврати ѿ во-
 горазвѣмѣи ѣзыкѣ свѣборьскѣи наоучи же семѣ беззѣм'ни
 и преласни побѣнѣющихсѣ емѣ. ѣко оубѣиваеи врага
 или ѿ врага оубѣиваеми. вѣ рѣи вѣхѣветъ. рѣи же
 пѣтка пища и питѣа. и мешенѣе женѣскѣе воуѣтъ. ре-
 ка же вѣнѣ, и меда, и млека вѣ немъ тѣщи пѣтки
 моудрѣе васноблѣи. ѿи оубо до иракѣа цѣа ѣвѣ
 идоломъ сѣвѣжѣхъ покланѣющесѣ данѣце, и дѣрѣдѣте.
 еже и кѣварѣ своимъ именоваше вѣнѣкомъ. лажѣпрѣ-
 ро темъ вѣзрѣствѣ мѣхамѣдѣ глѣмѣи. иже и прилѣчѣ-
 се кѣ евреймъ и хрѣстіаномъ, и дріаномъ и нестѣ-
 рѣанѣ. и ѿ васоу сѣвѣравѣ лажѣнѣдѣ вѣрѣ и сквр'ни
 законѣ сѣвѣ. ѿ тоудѣи оубо вѣдѣно начѣлѣе. ѿ дріан-
 же слѣво и дѣхъ сѣзѣана. ѿ нестѣрѣанѣ же члѣовѣкѣсѣвѣ-
 женѣе. сѣвѣ вѣрѣ сѣтѣборѣи. и вѣнѣсѣю вѣгравѣзѣмѣа оучѣ-
 нѣвѣ ѣзыкѣ. насуѣчѣхъ шѣрезѣватѣсѣе. и единомѣ так-
 мѣ покланѣити сѣ бѣ хѣ же почитатѣи ѣко слова вѣжѣа
 оубо. не сѣаже, на ѿ сѣтѣго дѣхъ роженѣа. слѣвоже и
 дѣхъ носѣмъ и на вѣзоусѣ излиана поѣмѣишѣитѣи. не
 вѣсѣстѣвѣе нѣи рѣдитѣелѣю едино соуѣцѣна. сѣтоуѣю же дѣоу

марію не глати кіцъ. на дрома, и мѡисеѧ сеѣрѡ мѡпъ-
 цѣвати вѣти. и не крѣчатисѧ нѣже соубѣтствѡвати
 тѣхъ наоучи. ни законимъ вѣдскимъ шенчѣмъ по-
 слѣдовати. на гнѡшатисѧ крѣта и сени распете хѣвѣ
 исповѣдати. заповѣдаже имъ вѣсе еже закономъ по-
 вѣдѣнѡе исти. равѣ свѣнихъ месѣ. винаже вѣко не-
 пѣти сице оубѡ сѣтворѣ. сѣве же кѡючара нарѣ вѣ-
 ти рѣю. темъ же оубѡ вѣ днѣ соѣни по прѣстѡпанію-
 же мѡисѣю сѣ ирѣати. іѡко прѣстѡпника законъ мѡу-
 цѣ шѣнен предѣтисѧ. авѣже ісоѣ прѣстѣти, и шѣр-
 цисѧ прѣ вѣмъ, іѡко не глѣхъ сѣвѣ вѣти хѣ вѣіѣ хрѣ-
 стіанѣже іѡко тѡко дрѣзнѡвшѣ нарѣши хѡу имѣ и
 вѣ тѡго и сѣ вѣіѣ. и слова вѣпѣшенѣ и распѣнѣнѣ-
 ше прѣсѣвѣдѣвшѣмъ гѣнеене шѣненіи прѣдати тѣже
 сѣве шѣ вѣ нарѣнъ кѣти вѣгочѣтивѣ. и вѣсѣкогѡ вѣмъ-
 ка ихъ пѣвѣна вѣгочѣтѣю. вѣвѣшѣ пѡхвалѣнъ вѣти. и
 сѣгѡ рай равѣи кѡючара вѣти. оубѡ пѡвѣнегда темъ
 рай шѣрѣстѣ. вѣнидѣтъ сѣ ни нѣвѣзвѣранѡ. ѡ. ти-
 сѣщѣ рѣ мѡгѡщѣи дѡвѣтисѧ кѣсемъ. прочѣимъ же соѣи-
 тисѧ глѣтъ. и правѣдникѡмъ оубѡ вѣзвѣзвѣраніѣи пи-
 щѣ приѣмати. шѣрѣтаѣмѣиже грѣшнѣи. кнѣижице на вѣ-
 іѣхъ имѡще свѣзѣнѣи вѣ рай и темъ вѣнѣти. и симъ
 имѣнѡватѣиѣ свѡкоднѣици и мѡхамѣдовѣи. вѣти же и
 трѣмъ рекѣмъ вѣ рай рѣ. мѣднѣ и млѣчнѣи и винѣи.
 шѣвѣлѣстѣи имѣти кѡюждѡ и еже кѡ хѡщѣтъ. да вѣз-
 метъ по избѣіѣию. и женѣи и вѣти сѣ нимѣи и вѣча-
 ски соѣгажѣати темъ сѣлѣстѡлюбѣиѣмъ телѣсемъ. рѣ
 пѣтки мѡудрѣи. іоудѣшмъ же и хрѣстѣиѣнѡмъ дрѣвѣ шѣ-
 гнѡ вѣти. сѣмарѣиѣиже дѣи сѣнѡсѣтъ смрѣи ихъ и рай
 да помѣтаѡтъ. іѡко да не вѣсмрѣдѣтъ райхъ. кѣждѡ
 же іѡкоже зѣ пѡжитъ. илѣи вѣ вѡгѣтѣствѣ илѣи вѣ ни-

щитъ ѿ беслави, тѣмъжѣ ѿбразомъ ѿ тѣмъ коуѣтъ
 снѣ оубо бѣгнѣвснѣи ѿ людѣи преласникъ. кѣ снѣ
 басакѣмъ добра, ѿ злѣ бѣ бити повинѣ. соуща влѣ-
 дѣсѣмъ. ѿ разбѣнникѣмъ ѿ чарѣдѣемъ. ѿ еликѣ аще
 мѣ дела творѣщен. тако рѣ напѣса кѣ ѿ прѣповѣмъ
 бити. ѿ тако оумрѣти ѿмѣ вѣсхѣте. ѿ ѿнѣ мнѣмъ блѣ-
 дѣще хѣулетъ скѣрѣни ѿ вражѣмъ. на оубо ѿкоже
 вѣтменѣи влѣзѣющѣхъсе. и ничѣмъжѣ ѿносѣ сладѣости
 ѿ желѣнѣи вѣдѣщѣи ѿставѣмъ слѣво ѿко нечѣвѣстѣмъ.
 ѿ нещѣмънѣмъ болѣщѣхъ ѿ неразѣмъвѣдѣющѣмъ. вѣзѣмъни
 бѣ бѣени вѣше нечѣовѣствѣють кѣ прѣчимъ пѣнѣмъ.
 цѣ смѣрти бѣгомѣрѣскаго мохамѣмъ ѿвѣсе звѣзѣ на вѣ
 кѣпѣмъмъ ѿбразѣмъ ѿко копѣ прѣповѣдѣ гнѣмъ бѣжѣи
 сѣ ѿ вѣзѣсѣжѣнѣи ѿравѣлѣмъ вѣстѣ.

Црѣво ѿ. ѿ. кѣнѣстанѣинѣ вѣратѣмъ.

При сѣмъ стѣмъ вѣселѣнѣи. ѿ. сѣвѣрѣ. Вѣ лѣто. ѿрѣѣ.
 (6176 г.) ѿ пѣтаго жѣ сѣвѣра дѣ шѣстаго. лѣтѣ. ѿ. лѣ.
 (130 г.) ѿ. ѣ. (170) стѣи ѿщѣ. бѣрѣтѣкѣмъжѣ начѣмъ-
 нѣи сѣи сѣргѣе, ѿ пѣрѣ, ѿ пѣвалѣ, и пѣтарѣ, пѣтрѣарѣси
 кѣнѣтанѣина гѣра.

Црѣво. кѣ. Ноуѣстинѣанѣво црѣвоѣ. ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. кѣ. Лѣшѣнтѣмъ црѣвоѣ. ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. кѣ. Аѣмѣмарѣ тѣверѣа црѣвоѣ. ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. лѣ. Тоуѣстинѣанѣ кѣрѣнѣосѣнаго. црѣвоѣ,
 ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. лѣ. Фѣлика. ѿ вѣрѣи црѣвоѣ. ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. лѣ. Аѣрѣмѣа ѿнаѣстѣа црѣвоѣ. ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. лѣ. Аѣшѣсѣа аѣрамѣита црѣвоѣ. ѿ. лѣтѣ.

Црѣво. лѣ. Лѣвоѣ ѿсѣвѣрѣа при сѣмъ ѿкѣнѣ-
 вѣрѣсто.

Знѣмъ неѣтѣ бѣше прѣзѣванѣмъ, начѣмънѣи аѣра-

вомъ влѣхъ иже двѣ ѿ йоудейскаго родѣ влекоуще
 вѣбѣворѣци звездѣ чѣстїа. прехѣдѣше хитрѣгѣ. вазве-
 стише емѣ іакѣ аще вѣгомѣжни шѣразѣ глѣмаго хѣ
 ѿ црѣкви иже ва тѣбѣи шѣласти пѣтрѣвиши вазѣ-
 цѣасти многѣ живѣтъ. и пѣвѣи нѣ соупрѣтивнихѣ
 бѣзчѣслѣнїе. и сѣхѣ шѣветѣканми вѣзѣмни прѣлащѣнѣ
 вѣивѣ. жизнѣлюбїа желѣнїемѣ, вѣсе хѣи икѣни шѣтрѣвѣ.
 и вѣзѣвѣстїю тѣакожде мнѣше шѣслати, непѣмнозѣ же
 вѣанѣзапѣ скѣнчѣе. потѣмѣжѣ и сѣи іакѣже дрѣжатель
 начѣлѣствѣ вѣи. и вѣзѣиска влѣхѣи шѣни иже и сѣпрѣтивна
 нѣоучѣившихѣ вѣтъ. пѣ вѣасоу оуѣбѣ нѣ вѣзѣискѣнїе тѣхѣ
 пѣсѣла сѣ тащѣнїемѣ тѣхѣ хѣтеѣашѣ етѣи и оуѣвити. іакѣ
 оуѣбѣ сѣа ѿ некѣихѣ преоуѣвѣдѣвѣше. вѣскѣре сѣ тащѣ-
 нїе вѣ иѣсѣврїскїе стрѣни вѣзѣвратѣшѣсе. бѣдинѣ некѣи
 пѣвѣанѣ тѣ. лѣвѣ иже ѿ иѣсѣврїе юнѣ сѣи вѣзрастѣмѣ
 длѣгѣже телѣмѣ. камѣнѣбѣтѣорѣндїю прѣхѣдѣ хитрѣбѣсть сѣ
 скѣотѣи нѣа томѣже иѣсточнѣникѣ пѣчѣивѣашѣ влѣхѣи шѣни рѣ-
 коше емѣ. іакѣ хѣощѣтъ вѣитѣи црѣь грѣчки. тѣмѣжѣ шѣмѣ-
 тающѣсѣ рѣи соуѣщѣе емѣ нищѣетѣи и оуѣвѣбѣжѣтѣва. клѣ-
 тѣвами иѣзѣвѣстѣише емѣ. прѣсѣсѣше шѣбѣетѣ аще кѣнѣацѣ
 прѣимѣвѣтъ шѣветѣканѣна. и тѣа іакѣ ѿ нѣи прѣбѣсѣмѣа нѣ-
 шѣрѣчѣвнѣ иѣспѣлнѣтѣи. рѣзѣшѣдѣшѣмѣе шѣбѣомѣ. нѣ пѣмнозѣ
 лѣвѣ вѣа тѣирѣбѣнѣствѣо иѣзѣбранѣи вѣи. вѣзѣора рѣи и крѣ-
 постѣи телѣнїе пѣставлѣнѣи вѣи ѿ дѣшѣдѣбѣсїа иже ѿ дѣ-
 драмѣитїе. вѣеѣвода вѣаѣсточнѣи. тѣажѣ лѣастїю дѣшѣдѣбѣсїа
 оуѣвѣивѣи. тѣа црѣтѣвїю дрѣжатель вѣи, влѣхомѣ оуѣбѣ прѣи-
 шѣадѣшѣмѣ и клѣтѣвами. шѣвѣещѣанѣна иѣстѣзѣающѣи иѣспѣ-
 нѣтѣи. шѣнѣже чѣбѣ соуѣтъ сѣа вѣапрѣашѣше. шѣнѣиже вѣѣдѣбѣ-
 ма да вѣоуѣтъ тѣеѣе црѣоу рѣше іакѣ аще шѣвѣразѣ хѣа
 нѣзѣбрѣа, и тѣогѣ мѣтрѣ. и вѣасѣхѣ тѣогѣ сѣтѣи ѿ црѣкавѣи
 шѣимѣеши. хѣощѣеши нѣа многѣа лѣтѣа црѣтѣво дрѣжѣтѣи.

и́же нѡуѣрѣнь сѣи гѡтѡвѣише на се оу́клѡни-
и оу́бо призвавъ светлейшаго германѡ патріарха. и
некіе ѿ сщ҃еннаго сабора, начѣтъ хоу́ляти и хоу́ланіе
г҃и и҆зрицати и оу́ничижати прѣже его цр҃е и сщ҃ни-
ки ꙗко́ и҆дѡстѡбѡваше ва ст҃ихъ и҆ко́нахъ пѣклѡненіе.
сѡ сѡишавъ светильники германѡ. ѿвѣща сапротѣвъ.
послѡшай цр҃ь ѿнелѣже хс҃ъ бѣ нашъ на землѣ и҆звѣ-
се. и са намы пожитъ вѣзвестѣ вѡко́ и҆дѡблѡслаженіе
б҃гѣ. помѣинаи а҆п҃ла рекъша, а҆ще кто вѡмъ вѣгѡвеститъ
пачѣ е҆же пріесте, прѡклетъ да вѡдетъ. и а҆ще кто
нелюбитъ г҃а на́шего іс҃ х҃а да вѡудетъ прѡклетъ. сѡ
и множаиша сѣ прѡпѡкнѡмѡ рекъшѡ. вѣгѡвѡраць моу́-
читель ꙗко́же лють зверь. рикнѡвъ велѣми. и того
свѡбою роу́кою заоу́шивъ, и҆ринѡ ѿ цр҃скѣи патріарха
сагна са престола и ѿ цр҃кве и пѡтрѣвалетъ ѡбраз-
и дѣіе вѣмѣтрѣ и хвѣхъ мѣникъ. и крѡвѡпрѡлитіе и
затѡченіе многимъ сѡтворѣи. сѡишавъже та́ковѡ пре-
старѣи римѡ. ка фрѡгѡ приложѣсе и ѿ врьжѣсе вѡгѡ
властѣи.

Цр҃твѡ. лѣ. конѣанѣина гнѡеименитагѡ, сѣна лѡ-
вѡва. цр҃твѡва. лѣ. лет.

Ѧкѡпѣтри пріемлетъ цр҃твѡа пѡ ѡци свѡемъ лѡ-
вѡ. и҆зъ а҆спѣи вх҃и҆на. и҆ли ѿ скѡрпѣи змѣи дрѡгѣи
валѣтасѡръ, вѡстѡдни ненѡвѣснѣи крѡвѡпѣица вѡлькѣ.
на и҆ светлѡсть ст҃ихъ ѡети пѡдѡвѣзѡше. непѡвѡлева-
ше ко́ и҆и҆ко́гѡже на́рицати ст҃имъ, на прѡстѣи и҆ме-
немъ. и҆и҆ вѡцѡ пѡвѡлеваше и҆менѡвати. на прѡстѡ ма-
рѣѡ. ка сѣи҆же и҆ночѡтѡвѡющѣхъ чѣи҆нь светлѣи дѡшею.
ѡко́ вѡснѣи пѡсь лѡвѡ. та́мѡ ѡдежда҆нѣики тѣ на́ри-
цаѡ. и ꙗко́ а҆ганѡце тѣхъ закалаѡ, и҆сплѣнѣхѡсе та́мѡ

нища сязанїхъ. ва єиної оубо тамници гл҃емѣ прѣ-
торъ. тѣѣ. (345) ѡнокъ затѣбри. ѡ шкѣмъ нбси шреза.
ѡнемъ же оуши. а инемъ шчєсѧ ѡзврѣте. ѡ инемъ вра-
дѡ смѡлою пѡмазавъ шпали. ѡ сщєнѧго стѣфана
ѡнѡчаствѡющихъ вєнацѣ. ѡ ѡнєхъ многихъ оумѡчи
ѡ житїа ѡзвѣ.

Црѣтво. ѡѢ. лавѡво сѡа кѡпрѡнѡмѡва. црѣтва. є.
лет.

Црѣтво. ѡѢ. ѡринѡ ѡ конѣтанѣтина сѡа єє.

Пѡ лавѣже црѣтѡва кѡнтанѣтинѣ сѡѣ єго. ѡ са
мѡтрїю ѡринѡю. ѡї. лет. При сїхъ вѡселєнѣски сѣи.
Ѣ. сѡвѡръ. ѡ Ѣ го. до Ѣ. го. лєтъ. рѣѣ. (122 г.) вѡ вѡсєхъ
сѣи шцѣ, т. Ѣ. ѡ (368) сѡврѡвѣшихсє нѡ ѡкѡнѡвѡрцє.

Вѡсїхѣ же сєдмї сѡворєхъ сѣихъ шцѣ вѡло. єѣ.
(2000).

При сїхъ црѣхъ. кѡнѣстанѣтинѣ ѡ ѡринѡ мѣтрѣ єго.
ѡстѡпише лѡтинѡ. ѡ правѡславѣнихъ пѡтрїархъ.

Црѣтво. ѡѡ. ѡнѡѡфѡра гєнѡка. лет. ѡѡ. ѡ полѣ.
Ѣѡѡ вѣ" зѡнравѣѡ ѡ члѣво оуѡнѡца. рѡвѣ злѡтѣ. сєгѡ
оуѡнѡше кл҃гари ѡ ѡсєкѡше глѡвѣ вѣмѣ ѡ мѣтнѣше вѡ
кѡнѡвѣ ѡ ѡзварѡше. дѡндеже вѡ тѡчию кѡстѣ. ѡ
ѡкѡвѡше срєвромѣ. ѡ пѡше єю вѡнѡ. ѡ сѣ вѡ прѣ-
вѣ здрѡвѡца вл҃гарѡмѣ.

Црѣтво. ѡѡ. Ѣтаврѡкѣѡво сѡа ѡнѡѡфѡрѡва. црѣ-
тва лєтѡ. ѡ. ѡ Ѣ. мѣѡ.

ѡ' ѡлѡжєнѡ мєсѡ ѡнѡкѡ

Пѡѡѡжнѡ оубѡ шцѣ ѡз нѡчєлѡ мєсѡ нєѡдѣ-
дєхѣ. нєѡнѣже гл҃ють. ѡѡкѡ нѡ пѣтѡ сѡворє ѡ-
лѡжєнѡ вѡ. нѡ" нєѡѡвѣтѡєтѣсє сѣ нѡнѡѡкѡтѡрѡмѣ сѡ-
вѡрє. дєѡѡдѡръ стѣдѡнѣ вѡнѡ вѣ лєтѡ. єѢ. т. к.
(6320 г.) пѡ сємѡ сѡворє. Зѡ сѡѡмѣ сѡтѣ лєт вѡзѣдѡ"

акетна до скончанія семіе тисѣще. а до сѣ вѣре-
нь. за свѣмъ сать кови вѣ деѣдору стѣдѣть. а
ѡнь пішетъ ва свѣмъ оуставе. на оуспеніе кѣ.
на вратію месо заклади двѣ бола. аще ви на ко-
торомъ савѣре ѡбложено. а ѡнь того неби неписалъ.
ни побелеа ва оуставе пѣти. ѡтоже пішетъ ни-
ко ва послѣднемъ словѣ ва послани іако нѣмъ вѣго-
детію вѣіеюсавѣрено ѡложено анокѣ месѣ. савѣраніе
ниедина не поменѣ на просто рѣ нѣмъ. како ни-
конъ вѣ до скончанія семіе тисѣще. за четирѣста
летъ. а к. а до сего времени мало болаше.

Црѣтѣво. м. Мѣханаа ракавѣа. лето. а. а д. мѣцъ.

Црѣтѣво. мѣ. Лава арменина црѣтва. з. летъ сѣи
икѣновѣорацъ люти.

Црѣтѣво. мѣ. Мѣханаа траваивагѣ. црѣтва и. летъ.
и д. мѣцъ.

Црѣтѣво. мѣ. деѣфѣлаа иконѣовѣраца сѣа мѣханаовѣа.

ѡ сѣмрѣтѣ црѣа деѣфѣлаа.

Еѣа напѣа скѣрѣе раздрѣшеніе на деѣфѣ-
лаа дѣлѣ, истѣзающи. чревнимъ недѣлѣмъ ѡвѣетъ
виѣ. а растрѣгнѣтисѣ ѡжитѣа хотѣаше. а вѣ-
видѣти страшно. іако оуста вѣго развѣрѣбше-
сѣ а челюсти растрѣгнѣше. іако а вѣидѣтѣнѣа
вѣетѣсѣ. црѣцаже ѡ сѣа вѣлезанѣа вѣаши. а вѣаде
ва сѣа прѣчѣтѣю вѣѣдѣ мѣлѣнца дрѣжѣщи прѣвѣчагѣ.
ѡвѣстѣма сѣими агѣли. деѣфѣлааже моѣжа еѣа
тѣхъ немѣлѣбѣтѣво вѣама, а побрѣгаема. а деѣа ѡ сѣа
вазѣвѣнѣа. тѣѣфѣлааже малѣа вѣзвѣдѣсѣ а вѣзпѣи. ѡ гѣре
мѣнѣ страстѣномѣ. сѣтихъ рѣи иконъ вѣиѣнѣа вѣсамъ. црѣ-
цаже вѣазамиш иконѣа прѣчитѣа вѣѣа мѣлѣщиѣа сѣа пѣлаѣа.

Я приложѣ ка оустомъ деѡфилъ я дѣе свѣдѣствѣ
оуста вгб. и въ члѣвчѣхъ вазорѣ на нѣмъ. Я изчеза-
еть ѿ житїа свгб деѡфилъ.

Црѣвб. мѣ. Михайла я деѡдсрй.

Оутвѣрдившихъ поклоненїе члѣвчнхъ иконъ, я по-
ставляю тѣ пакѣ меодїа патріарха. Я прѣвее мблнтѣ
вгб црїца, я васехъ исповѣдникъ. бже мблнтѣ ѣа за црѣ
деѡфилъ, їако да свободїтѣ ѿ мѡки. ѿниже вїдѣше
вѣрѣ еѣ. васоу прѣвѣю неделю. велїкаго поста, пре-
више молеѣ ѿ црї. црѣцаже такоже са женѣми. ме-
одїеже пѣтрїархъ, нѣписавъ васехъ еретїговъ
црїен яменѣ. са нїмїже я деѡфилъсвб яме. я побл-
жї пѣ стѣю трапезою, васехъ оутѣйвсе ва оутре-
їеже петѣка. мблѣамъ вївающїѣ оузрѣ пѣтрїархъ
меодїе аггѣла стрѣшна ва велїцѣмъ храмѣ. я глѣ
емѣ оуслїшасѣ мбленїе твое ѿ еписѣпе. я мїлѣтѣ
пблѣчї деѡфї. оуже ѿсѣле нестѣжай вѣтѣв. вазамѣ-
же пѣтрїархъ кнїгѣ бже поблѣжї пѣ стѣю трапезою.
я ѡверѣте деѡфилъсвб яме вѣдїнѣ заглѣжденѣ. а прѣ-
чї црїен целѣ. я побѣда сїа црїци. и вазрѣовасѣ се-
ло. васѣбѣтѣже слѣжещѣ пѣтрїархѣ меодїю са ва-
семъ савѣрѣмъ. глѣ въ савїше ѿ жртѣвнїка вѣсемъ
слїшещїмъ. за мблнтѣ вѣшїхъ, прсценїе даю де-
ѡфилъ. ктѣмѣ оуже за таковаго не мблїтѣсе не-
пблѣшѣю вѣ васѣ. пѣтомъ црѣца пѣтрїарха днѣнїа,
їконѣвѣрѣца посла ва затѣченїе. ва єдїнѣ ѿ мѣна-
стїрей вѣ мѣстѣ глѣмсе кѣночѣ. я пѣ мнозе временї
таї везакѣнїї иконѣ спѣ хѣ я тѣго ражѣшее я дѣемѣ
архангѣлїма ѿчї. язвѣртѣ. црѣца же вѣтѣвнїю ре-
внѣстїю ражѣгсе. повѣле вѣмѣ самѣмѣ ѿчї. язвѣртѣтї.

Црѣтво. ѿд. Васи́ла и константи́на. сѣвъ ро-
мана́ црѣ. црѣтва. ѿ. лет.

Црѣтво. ѿе. Константи́на брата́ васи́лова. иже
црѣтва. ѿ. лета.

Црѣтво. ѿз. Романа́ аргиро́пала. црѣтва. ѿ.
летъ. ѿ ѿ. мѣъ.

Црѣтво. ѿз. Миха́ила пеклаго́ннина. црѣтва.
з. летъ. ѿ ѿ. мѣъ.

Црѣтво. ѿи. Константи́на мо́номаха. иже црѣ-
тва. ѿ. летъ. ѿ з. мѣъ.

Црѣтво. ѿб. Миха́ила старѣ́ца иже црѣтва. лето.
а. ѿ. дни.

Црѣтво. з. Иса́кия ко́мнинча. црѣтва. лета. ѿ. ѿ г. мѣъ.

Црѣтво. зѣ. Константи́на дѣки. црѣтва. з. летъ.
ѿ з. мѣъ.

Црѣтво. з. ѿ. Романа́ діогена́. црѣтва. д. лет. ѿ
г. мѣи.

Црѣтво. зг. Миха́ила сѣа константи́на дѣки.
црѣтва. з. лет. ѿ з. мѣъ.

Црѣтво. зѣ. Ники́фора во́таниѣта. иже црѣтва. г. лет.

Црѣтво. зѿ. А́лєзѣа ко́мнинча. црѣтва. лет. з.

Црѣтво. зз. Іо́ана по́рфирогони́та. летъ. кѣ. з. мѣъ.

Црѣтво. зз. Манѣ́йла. ѿн. лет.

Црѣтво. зн. А́лєзѣа по́рфирогони́та. црѣтва. з. мѣъ.

Црѣтво. зб. А́ндрѣ́ника ко́мнинча. црѣтва. ѿ. лет.
ѿ з. мѣъ.

Црѣтво. б. Иса́кия наре́наго аггѣа. црѣтва. ѿ.
лет. ѿ з. мѣъ.

Црѣтво. б. а. А́лєзѣа скѣмнинча. црѣтва. б. лет.
ѿ з. мѣъ.

Ш сръвскї деспѣтѣхъ начело.

Велїкї оубо деспѣтъ неманиа. ѿже ꙗко сѣи сѣмѣ
ѡнь Ш сїхъ вазрѣсте. вѣлоуброшь, роди тѣхѣмїла
тѣхѣмїлаже рѣи сего вѣжнїаго ѿ велїкаго деспѣта
неманиѡ ѿже кѣи при грѣчацѣмъ црїи дѣлѣнїю скїямнїне.
Ѣаи оубо оутѣрди православіе ка своей землїи
ѿ вресїи ѡгна. Ѣмѡ соупрѣжїа вѣ" дѣла побѣдена ѿ-
мѡ ка вѣкїхъ добродѣтелехъ. свѣщенїки ѿ иноки ѿ
страннїе вѣсѣга ѿмѡщїи. рѣдїстаже ꙗко сїи стѣфана
прѣбѣвенчанаго краля. ѿ вѣкана вѣлїкаго кнѣза. вѣ-
сѣи землїи зѣти. ѿ захѣмскѣи землїи. ѿ растка его-
же зѣло вѣзмѡвїше пѣче вѣсѣхъ. прїдошеже ꙗкоцѣи
сѣи гѣри. вѣнї же вѣ" вѣдїнь сѣрклїнь. рѣсткѣже вѣ-
сѣдѣбѣаше сѣа нїмїи. ѿ оубѣдѣвъ. ѡжїтелствѣ сѣи хъ
ѡцѣ соущїхъ тѣмѣ. ѿ рѣжегсѣ вѣжтѣвнїмъ желанї-
емъ, ѿ ѿспрѣбѣвсѣ оубо ѡцѣ на лѣвъ. ѿ Ш вѣсѣ вѣ-
мѣрь оутѣйвѣсѣ. вѣжа сѣа ѡнемъ ѿнѣкѣмъ вѣ стѣю
гѣрѣ. ѡцѣ же вѣго, пѣсла ка сѣа вѣго стратїлѣта. ѿ
ѡвѣрѣтоше вѣго вѣсѣ непѣстрїженѣ. ѡнѣже ѡвѣщѣсѣ сѣа
нїмїи пѣйти ка ѡцѣ. ѿ оубѣпѣвъ нїхъ вїномъ. ѿ оубѣ-
сѣвѣшнїмъ ѿмѣ. рѣсткѣ же вѣзїе на стѣпѣ ѿ пѣ-
стрїже ѿ наречѣнѣ кѣи сѣвѣ. ѡнїи же вѣзѣвѣдїше кра-
мѣмѣхѣ мнїхїи. сѣи же сѣвѣ вѣвїсѣ ѿмѣ на стѣпѣ.
ѿ сѣврѣже ѿмѣ ѡдѣжоу мїрскѣю ѿ вѣлїсїи ѡнїиже
мнѣго плакавшѣ ѡдѣбѣше. ѿ прїшадѣше вѣзѣвѣстїише
ѡцѣ его ѿ мѣтри. ѡнїиже мнѣго плакавшѣ. сѣа вѣсѣмѣ
кѣлѣарїи ѿ сѣрѣнїкїи. ѿ пѣстрїжесѣ сѣи сѣвѣ, ка рѣ-
скѣмъ мѣнастїри. пѣтѣмѣже пѣвѣленїемъ прѣтѣвїи, начѣ
жїтїи вѣа вѣтѣпѣдѣ. ѿ мнѣвѣшемъ мнѣземъ вѣременѣмъ
пѣсїхъ пѣсїлѣдетъ ка ѡцѣ вѣпѣстѣлїю. да ѡставїтѣ
ѡцѣво землїнѣ ѿ прїдетъ ка немѣ. ѡнѣже ѡставїтѣ

ва, и стефана сѣа своего постави самодержца. а сама
пострижесе, ва монастыри стѣденици. и нареченъ въ
стѣпѣни. деспѣтовѣвъ лѣтъ, мѣ. такоже и женѣ своѣю
анѣ ва девичацѣмъ монастыри постриже. а сѣа пом-
да вѣстю ерѣ ка снѣ своему сѣбе. и са многима
именіемъ. потомже испроси, оу црѣ алеѣна оуѣата
своего. ѿ негоже шжѣи се استفанъ црѣ снѣ семей-
ноба. монастырь хиландаръ са вѣсемъ стѣжаніе. іако
да бѣдетъ срѣвскимъ деспѣтомъ ва вѣки манастирь
та. и дастъ имѣ, црѣ алеѣни писаніе вѣже никѣмъ ва
стѣпатіе ва ихъ монастырь. ни прѣтѣ стіе гѣри. ва-
оуѣастанесе и сами ва свои монастырь хиландаръ. и
сѣавѣша зданіемъ каменѣ, и оуѣкрасивша вѣсацемъ
лѣвѣтѣмъ и дѣвѣрѣтамъ. и мало ва нѣмъ пожѣвъ,
стѣи сѣмѣишъ ѿидѣ ка гѣ. и мѣитѣами стѣго сѣвѣи
истече мирѣ ѿ грѣва его. потѣмже поставленъ стѣи
сѣвѣа прѣзвитеръ тѣже архимандритъ, солѣнскимъ мѣ-
трѣпѣлатѣмъ, потѣмже оуѣмоленіемъ вратѣ своего сте-
фана. самъ принесе мѣщи стѣго ѿѣа своего. и вѣлѣ-
жѣхъ ва монастыри стѣдѣници.

Црѣтво. ѿѣ. алеѣна дѣки црѣтва. і. мѣцъ и ѣ.
дѣни сѣи православанъ.

Црѣтво. ѿ.г. алеѣне агѣль црѣтва. з. мѣцъ и н.
дѣни и сѣи православанъ.

Црѣтво ѿ.д. ѿѣшѣра лѣскарѣ. црѣтва. иі. лѣт.
ѿ стѣомъ сѣви срѣвско.

ѿтѣи же сѣва некѣихъ рѣдѣи потрѣвъ монастыр-
скихъ иѣде ва црѣгѣ. и приѣтъ вѣи сѣа радѣстію црѣемъ
и патріархѣ. ивѣ црѣ иѣздавѣна жѣлаѣ вѣѣтѣи ерѣ. по-
чѣтеже его соуѣгѣвѣю чѣтѣию црѣ, зѣниже црѣа ѿѣшѣра

даши едина вѣ. ва жєнѣ радѡсавѣ. сѣѣ стефана де-
 стѡта. вратнѣиѣ стѣго савѣ. и моѡжєиѣ стѣи савѣ цѣра
 гѣцѣ. ѣкѡ вѡлѣ ерєсѣ. ѡцѣмѣ моѡмѣ и моѡю ѡтнѡнѣ
 вѣ. и вѣго чѣтѣиѣ моѡжитѣ. и єдинѣмѣ нєдѡтѣчѣ вѣмѣ.
 ѣкѡ сѡбѡгѡ архѣпѣиѣкѣпа нєнѣмѣиѣ, вѣ зємѣиѣ нѣмѣиѣ.
 вѣжѣ оуѣчитѣиѣ ѡ гѣ. дѣ пѡстѣвѣиѣиѣ єдинѣгѡ ѡ сѣ оуѣчє-
 нѣиѣ моѣ. архѣпѣиѣкѣпа, сѣвѣскѡиѣ зємѣиѣ. цѣрѣжѣ єгѡ нѣнѣ-
 ѡшѣ и ѡнѡгѡ нѣхѡтѣиѣшѣ. сѣвѣшѣвѣжѣ сѣ оуѣчєнѣиѣиѣ, и
 нѣхѡтѣ пѡсѣлѣшѣвѣ. пѣтрѣиѣарѣхѣжѣ ѡсѣвѣшѣвѣ вѣгѡ архѣ-
 пѣиѣкѣпа. и цѣрѣ зєлѡ ѡ сѣ вѣзрѣдѡсѣвѣѣ. и мнѡгѡ чѣтѣнѣю
 гѡзѣвѣ сѣтѣвѣри сѣгѡ рѣиѣ. и нѣиѣиѣиѣ мнѡгѡ рѣзѣдѣтѣ. пѡ-
 тѡмѣ жѣ моѡнѣтѣ цѣра и пѣтрѣиѣарѣхѣ. ѣкѡ дѣ дѣдѣтѣ
 ѡшѣ вѣлѣстѣ, и пѡнѣмѣ сѣшѣиѣ вѣ зємѣиѣ єгѡ. сѣвѣнѣиѣ
 ѡшѣкѣвѣпѣиѣ ѡсѣшѣтѣиѣ сѣ архѣпѣиѣкѣпа. ѣ кѣ цѣрѣгѣдѡу
 нѣхѡдѣиѣтѣиѣ. цѣрѣжѣ и пѣтрѣиѣарѣхѣ рѣѣ ѡшѣ и тѣшѣкѡ, пѣрѣ-
 шѣнѣтѣ нѣдѣмоѡгѡшѣ єгѡ пѣрѣсѣлѣшѣтѣиѣ. и дѣшѣиѣ ѡшѣ вѣлѣстѣ
 тѣкѡвѣю пѣиѣнѣ цѣрѣкѣиѣ и пѣтрѣиѣарѣхѣсѣкѣиѣтѣиѣ цѣрѣжѣ и
 пѣтрѣиѣарѣхѣ сѣ мнѡгѡю чѣстѣиѣю и рѣдѡстѣиѣю ѡпѡуѣстѣиѣ-
 шѣ єгѡ. и пѣрѣѣ кѣ зємѣиѣю ѡчѣтѣвѣ сѣвѣсѣгѡ. и
 оуѣсѣрѣтѣиѣютѣ єгѡ, сѣрѣдѣиѣиѣиѣ и вѣсѣиѣ лѡдѣю. стѣ-
 фѣиѣжѣ вѣрѣтѣ єгѡ вѣлѣзѣнѣнѣ зѣлѡ. сѣвѣлѣжѣ пѣрѣ-
 шѣѣ и мѣтѣвѡю. зѣрѣвѣ єгѡ сѣтѣвѣри. и нѣнѣ мнѡ-
 гѣ чѡуѣдѣсѣ оѣтѣвѣри. и цѣрѣкѣиѣ пѡстѣвѣиѣ вѣиѣкѣвѣпѣиѣ
 вѣ сѣвѣиѣ ѡвѣлѣстѣиѣ пѡвѣсѣѣ гѣрѣдѡмѣ пѡстѣвѣиѣ. и вѣсѣѣ
 оуѣчѣиѣшѣиѣ шѣиѣнѣсѣ ѡ стѣѣ. и вѣрѣтѣ сѣвѣгѡ стѣфѣнѣѣ вѣнѣ-
 чѣ цѣрѣкѣиѣ вѣнѣцѣмѣ. и пѡстѣвѣиѣ єгѡ цѣра. и сѣ сѣвѣсѡю
 ѡшѣиѣиѣиѣ и мѣрѣмѣбѣрѣиѣиѣиѣ изѣцѣрѣгѣѣ пѣрѣвѣѣ. и вѣлѣиѣнѣю
 цѣрѣжѣвѣ сѣвѣбѣриѣю сѣзѣѣ. и пѡпѣисѣвѣиѣ и мѣрѣмѣрѣмѣиѣ оуѣ-
 кѣсѣиѣ. и иѣиѣ мнѡгѣиѣ цѣрѣкѣиѣ вѣзѣдѣиѣгѣ. сѡуѣцѣиѣиѣтѣиѣ вѣ
 єрѣсѣиѣ вѣиѣиѣиѣиѣ шѣрѣтѣѣхѣсѣ. ѡкѣрѣщѣнѣиѣ пѡвѣлѣвѣшѣиѣ кѣрѣ-
 стѣиѣиѣ. ѣ єлѣиѣиѣиѣ кѣрѣщѣиѣиѣ вѣ лѣтѣнѣиѣсѣиѣю єрѣсѣ вѣпѣдѣѣѣ

ше. си мѣтвѣ мѣроу изгѣвъ. помазѣтъ ихъ и вер-
нимиъ причитаѣтъ. блжцы же не покурахъ се. сихъ по-
велеваше црѣ استفанѣ вратѣ са възчѣтнѣмъ ш шчѣтва
изгнати. и недаваше растити трѣню ва мѣстѣ вѣ-
ногрѣ.

Оайшавже оугарски крѣль и негодова ш поста-
влени на крѣлевѣствѣ استفѣна деспота. іакѣ побѣна
рѣ намѣ сатѣвори се. и побѣде на него васхоте єго
покорити се. стѣ же сава оумбленіемъ брата изиде
ка немѣ и мнѣго оувѣщавъ єго ш мирѣ. и непрекло-
нѣе. соушѣже тогѣ варѣ зелѣнѣ сѣначномѣ. и стѣ по-
славъ прѣсити оу него лѣдѣ и нешѣретѣше ва васѣ
земѣли. стѣ же побмоливсе, и пѣе градѣ великѣ шко-
лѣ мѣста. идеже самѣ стоимѣше, станѣмъ. и блгодѣ-
ривѣ вѣ, самѣ вакѣсѣвъ. и ва вино валѣживѣ про-
хлади жеждѣ свѣю. и накладѣ каменѣа грѣнаго ва
влюдо велико сребрѣно крѣлю послѣ. и васѣ побеле
имѣти дѣволно. крѣлже видѣвъ и слишѣвъ страхѣмъ
шкѣтъ вѣвъ. и наказаніемъ стѣго, шстави єрѣсѣ ла-
тинскѣю и православнѣю вѣрѣ приѣтъ. и са братѣмъ
єго крѣлемъ вѣчѣни мѣрѣ оутѣрдѣвъ. и самѣ дѣбре
пѣживѣ; іакѣ ш грова и чѣдѣса тѣбрити.

Пѣтомъ же вратѣ єго استفѣнѣ болѣнь вѣ и мо-
лише стѣго швлѣщѣ єго ва инѣчѣки шкразѣ. стѣмѣже
шлагѣющѣ. и шшѣдѣшѣ ва єпѣскѣпѣию. и послѣдѣтъ
ка немѣ استفѣнѣ са слѣзѣми. іакѣ оуже рѣ неѣмѣши
менѣ видѣти ва живѣихѣ. стѣнже приѣде са тащѣнѣемъ.
и швѣрѣте врата оумарша. и сѣло шскрѣвисѣ и мнѣго
помѣлиѣ са слѣзѣми, и вѣкрѣси врата. и шкѣлѣче єго
ва инѣчѣки шкразѣ. и прѣчѣстѣвъ, стѣмъ тѣнѣнамъ.
иѣки оуѣснѣти побеле рѣкъ прѣми гѣ дѣшѣ єго ва ми-

ре, приведеже сѣа его радбслава ва рѣкѣ его и вѣн
его кралеѣвствомъ. и тако ва роуѣхъ архіепискѣпѣ
васемъ зрешимъ. предѣть дхъ свои ѿ стѣфанъ краль
нареніи ва иноѣце симеѡ. и положи его ва стѣденици
ва монастири пречистіе са шцемъ его симеѡномъ.

Швѣзетію цригѣ. Шлатинъ.

Въаето с.ѣѣ. (6712 г.) възетъ вѣ цригѣ Ш ла
тинъ. цроу деѡдорѣ ласкарѣ или невѣвшъ тѣ или неѣа
збогшъ стѣти прѣтивъ ямъ. занеже имѣаше иноѣ соѣ
пѣстѣтѣ. вѣгарѣѣаго цѣа. лѣтиннѣже мноѣа блага и са
соудѣ чѣтніе. и рѣзи и икони чоѣдѣтѣ воръние и нерѣкѣтѣ
ворени шѣразъ. и пречистіе рѣзъ. и многи мѣщи стѣхъ
ва римѣ шнесѣше. грѣковѣже цѣтѣво на двѣе прѣсече
се. по васей во тѣтали и илѣри. и ва сбѣднѣ цѣтѣвѣюшѣ
деѡдорѣ ласкарѣ. по васемъ же и вѣтиннѣ и ва дѣси.

Цѣтѣвѣюшѣ вѣлѣочѣтивомъ цроу калѣ тѣшѣнѣ вѣтѣ
цѣ. Рѣдбслава краль, сѣовацѣ стѣго сѣви. прѣвѣтѣ иноѣѣки
шѣразъ ва монастири стѣденици. Влѣдѣславаже брата
его маншаѣ вѣнча на кралеѣтѣвѣ. и браѣомъ прѣчѣте
мѣ дащѣрѣ дѣснѣа цѣа вѣгарскаѣ и загорскаѣ.

Цѣтѣво. ѣѣ. грѣковѣ тѣшѣна дѣки. цѣтѣва лѣтѣ, лѣ.
правѣславанѣ.

Ш стѣомъ сѣви срѣѣкомъ.

Прѣ вѣже стѣи сѣва ва архіепискѣпѣи време дѣвѣлѣнѣ
и прѣхѣде землю шѣтѣтѣва свѣбѣго. васѣхъ иѣоѣучѣвѣашѣ
на вѣлѣочѣтѣе. и вѣгѣти Ш вѣресѣи. Жѣлѣашѣже ва тѣж
днѣхъ стрѣѣна кѣнацѣ житіѣа прѣнетѣи, и сѣзѣвъ вѣпѣки
и васѣ соѣше ва вѣлѣстѣи. и мноѣо поѣоѣчивѣ иѣхъ. и
изѣравѣ ѣдинѣго Ш оѣчениѣкѣ дѣрсѣнѣи именемъ, ѣрѣмѣ
наѣа дѣвѣрѣдѣтелію сѣвѣрѣшена пѣче иѣне. и сѣго имѣ
шѣсѣветѣи архіепискѣпѣа. сѣмѣже вѣлѣвивѣ. васѣ. и прѣнетѣ

вѣдѣніе ѿ вращеніе вазамъ же мно́жастѣво богатаства. ѿ
 архієпископѣ и ѿ крѣпкіа владислава. и на зѣданемъ морѣ
 ва дивиланти, вшаде ва корабель. и приша ва іеру-
 сальма. и пригѣ вѣкъ патріархѣ аданасіемъ. и поклонивсе
 пречѣтемъ гробѣ. и монастырѣ, и ниши мно́го разавъ
 златѣ. по́тѣмъ же приде ва александрію и по́клони се
 стѣмъ аплѣ маркѣ. и прѣхѣ тамѣ поустинны места.
 приде ва оубаидѣ и ва скитѣ и ва чрнѣю гороу.
 и дарѣше ѿ богатаства своего. и по́тѣмъ ва велики
 вавилонѣ. тамъ же ва егѣпаты и иде ва пѣстинѣ ѿца
 дѣдема. и арсеніа, и вазвратнѣсе ва егѣпаты. и
 приде ва стѣю гороу синамскѣю. и прие ва мона-
 стирѣ, стѣне вѣце. идеже моисѣи вѣе гѣ ва кѣпѣне. и
 рѣ азѣ вѣ аѣрамѣвъ, исакѣвъ, ісавѣвалѣ. и повеле емаѣ
 ѿвѣсти савсѣи. и до́селе тоуѣ вѣсима ногама іерей слѣ-
 житѣ. и прѣйти ва монастыри пречѣтїе вѣсѣ. м. цѣ.
 и по вѣкрсени паки вазвратнѣ ва іерусальма. и савръ-
 шивѣ стѣю слѣжвоу ва стѣмъ вѣкрсени. и по́клони вѣ-
 се вавсѣмъ стѣи местѣмъ. и много даровавъ златѣ. и при-
 де ва великѣю антїѿхїю и по́клони вѣсе стѣмъ мѣтѣ и
 мно́го златѣ дава. ѿтѣдѣ приде ва вѣлїкѣю арме-
 нїю моши стѣихъ вазискѣе. и прѣша а́рменїю. и тѣр-
 скѣю стрѣнѣ. и паки прие на сѣрѣскѣе мерѣ. вѣже ѿ-
 пытитѣ. ва цѣрѣдѣ. и до́вѣшѣ стѣмъ. ѿ мно́гі троу-
 дова вѣлезанѣ, крѣпка найде емаѣ. и за мѣсѣи дѣи
 наѣтѣ. и мо́лѣхѣ егѣ приети пишѣ. стѣи же по́тре-
 вѣвавъ рѣи скорѣ лѣвѣше. и рѣше емаѣ. іако немѣщї-
 но ѿ еѣ ѿвѣрести. и сеѣ вавзапѣ надѣвѣшѣсе вѣна
 и прѣвѣрѣже іако роукама на ногама егѣ рѣвѣ вели-
 кѣ слабѣ, и до́вѣлнаже вѣи стѣмъ на вавѣшнѣ на мѣсѣ-
 ни дѣи. и соуши сѣ нишѣ. и когѣ наѣитнѣсе стѣи вѣ-

гомъ даніе рйей. ва тай чѣ и золезанъ (бже) и ва-
скоре придѣше ва цѣрѣ. и ва мѣнастѣри прѣтѣ вѣмъ
пѣкѣмъ полѣчивъ. чѣтѣнїе сѣсоудѣ и стѣхъ моцѣи ва-
зискобаше, и много сѣ шѣбогатѣвѣсе. ва вѣбѣ шѣтѣвѣ
хѣте сѣа дѣнестѣи. и шѣ констанѣтина грѣа корѣвѣмъ
пѣйе на вагарѣкѣю земаю. прѣде же ва стѣи грѣа трѣ-
нѣвъ ка цѣрѣ шѣанѣнѣ дѣснѣ свѣтѣвѣ свѣмъ. и прѣетѣ
вѣнѣ са радѣстѣю. цѣремъ и пѣтрѣархѣмъ шѣакинѣмъ
и дасть емъ цѣрѣ теплѣе свѣе полѣати. цѣрѣже и пѣ-
трѣархѣ пѣчѣятающе стѣго. прѣшѣдѣшѣ вразнѣкѣ стѣго
вѣгошѣленїѣ. и ва навѣчерїе повѣлаше стѣомъ сѣмѣи сѣмъ
вѣ сѣтѣвѣрѣтѣи, и вѣи шѣсѣвѣтѣтѣи. и шѣкрѣпѣвѣже цѣра и
вѣсе людѣи. и трѣжастѣвѣ вѣнѣшѣ еѣо фѣи оу цѣра. вѣ
празнѣицѣже, стѣго шѣнѣетѣ вѣбѣзѣанъ. и разѣмъ еже ка
гѣ шѣнѣастѣе свѣе. напѣнѣ зажѣтѣ. и вѣсе стѣе моцѣи
и сѣсѣдѣи свѣщенїе и шѣдѣжѣи тѣже искѣпѣи. сѣа оучѣнѣ-
ки пѣсѣла вѣа свѣе шѣчѣтѣвѣ. и вѣлѣгобѣнїе крѣмо вѣла-
диславѣи и ахѣрѣпѣнкѣпѣи дѣрсѣнїю и вѣсѣмъ людѣмъ.
и неѣдѣли наѣстѣавѣшѣи причѣстѣивѣсе кѣжѣтѣвѣнѣхъ тѣдѣи. и
такѣ вѣлѣгоѣдарѣивѣ вѣа. и прѣстѣавѣсе гѣе, дѣи. дѣи. и пѣ-
сѣла пѣтрѣархѣ ка цѣрѣ гѣе пѣгрѣвѣстѣи стѣго. и пѣвѣле
полѣжѣйтѣи мѣцѣи. вѣа цѣркѣи стѣихъ мѣи мѣнѣи. и тѣно-
гѣ зѣмѣа разѣдавѣи, на пѣгрѣвѣнїе вѣго. и мѣногѣи иѣсцѣлѣ-
нїѣи вѣише. шѣбѣтѣмъже крѣмъ вѣладѣисавѣи самѣодѣржаѣи
прѣде сѣмъ ка тѣстѣ свѣомъ дѣснѣю цѣроу. и еѣдѣа иѣ-
просѣи тѣло стѣго. и прѣнесѣ вѣа свѣе шѣчѣтѣвѣ са мѣно-
гѣю чѣстѣю. вѣше же тѣло стѣго цѣло иѣчѣи мѣже вѣрѣ-
дѣи мѣи и вѣлѣгооуѣханїе иѣспѣицаѣе мѣногѣо. и пѣбѣлѣжѣи вѣго
чѣстѣно ва свѣомъ мѣнастѣри вѣзѣнесѣнїѣ гѣишѣе же сѣмъ
сѣзѣа и мѣногѣа чѣдѣсѣа вѣивѣахѣ пѣвѣасѣгда ва славѣи вѣи.
шѣ рѣсѣловѣи сѣрѣвѣскѣи дѣспѣотѣи.

Бѣло оуѣрошь роѣ теѣомѣа теѣомѣаже роѣ неманю ѣже ѣ сѣи сѣмеш. ѣже ѣ оутѣри православіе ѣ вресѣ шѣна. сѣмешѣже роѣ са сѣпрѣжнѣцею аною ѣ. сѣни стѣфанѣ прѣвѣнѣчанаго крѣла. ѣ вѣкана великаго кнеза васѣи зѣти и заѣлѣмскѣи земѣли. ѣ расѣтка ѣже нарѣченъ вѣи сѣва. сѣиъ же сѣмешѣновъ стѣфанъ крѣль роѣ. дѣ. сѣни. радѣслава, владѣслава, стѣфанѣ, прѣдѣслава. стѣфанъ оуѣво нарѣченъ вѣи, оуѣрошь ва ѣме прѣдѣа сѣвѣго. сѣ ѣ хрѣпанѣи крѣль. прѣдѣславъ же ѣти сѣи стѣфанѣвъ, прѣвѣновѣа стрѣю сѣвѣмѣ шѣомѣ сѣви. ѣ вѣи мѣиъ ѣ нарѣченъ вѣи сѣва. ва вѣсѣ вѣи пѣванъ стрѣю сѣвѣмѣ шѣмѣ сѣви. ѣ пѣ шѣомѣ арѣсенѣю вѣи третѣи архѣеписѣпѣвъ сѣви.

Ѣтефанъ же оуѣрошь. ѣже ѣ хрѣпанѣи крѣль роѣ двѣа сѣи. стѣфана ѣ мѣлѣтина. вѣиѣкаго крѣла. стѣфанѣже роѣ двѣа дѣшѣмана ѣ дѣшана. Ѣи дѣшанъ прѣстѣпѣи прѣдѣли шѣи сѣвиъ. ѣ поставѣаетѣ сѣмѣвѣласѣно цѣрь. ѣ роѣ сѣи оуѣроша. оуѣрош ѣ ѣме дѣти, шѣта вѣспѣмѣти лѣза.

Ѣтефанъ же оуѣрошевѣ хрѣпанѣаго крѣла сѣи. роѣ двѣа сѣи. вѣиѣслава крѣла. ѣ оуѣрошиѣа. тѣблиѣже вѣиъ ва дѣбѣродѣтели оуѣрошиѣа. ѣко шѣ грѣва ѣго мѣрѣи ѣстѣкаѣтъ. стѣфанъ же шѣи ѣго, пѣставѣаетѣ вѣрата сѣвѣго оуѣроша на крѣлевѣтѣво. сѣи ѣ вѣторѣи оуѣрошь сѣмѣже сѣкѣиѣ часѣ ва лѣто. 5. ш. ѣ. ѣ. (6825 г.)

Вѣторѣе рѣсловѣе,

Вѣканъ вѣторѣи сѣи сѣго сѣмешѣна ѣ вѣратѣ сѣго сѣви. вѣиѣ кнѣзь роѣ сѣи жоуѣпанѣа дѣмѣитѣа ва ѣнѣдѣчѣомѣ шѣвѣразѣ нарѣченъ вѣи дѣва. сѣи дѣвиѣа родѣи вѣратѣслава кнѣза. вѣратѣславъ же роѣ вѣратѣка кнѣза. вѣратѣко же роѣ дѣшѣврѣ мѣиѣацѣа. сѣа же вѣи сѣуѣпрѣжнѣиѣа.

великаго князя лазара. и рой г. снѣ. великоблжenny-
таго stefana despota. и вѣка и доврѣтѣ.

Въ лето 75. 75. 75. (6730 г.) въ црѣ въ рѣлѣ мѣлѣтѣнѣ.

Вѣтъ сѣмѣйнѣ рѣи stefana краля stefanже
рѣи stefana иже нѣрѣнѣ въ оурошѣ въ иже предеда
своего оуроша. сѣи ие храпавѣи краля. сѣи рѣи мѣ-
лѣтина краля. и ие д. ѿ стѣго сѣмѣйна. сѣи рѣжѣтъ
stefana великаго. блгочѣтѣа стѣпа, и црѣтѣа вѣнацѣ.
и по оумрѣтѣи мѣтри stefanѣи. мѣлѣтѣнѣ краля при-
шѣщаваѣтѣ вѣторѣмѣ бракъ. оу грѣкаго црѣа андронѣ-
ка палешѣлога дащѣрѣ поѣтъ. и рой ѿ нее сѣа кон-
танѣтина. црѣицаже вѣѣщи stefana ѿ вѣсѣхъ любѣима и
ненѣвѣише егѣ на прихѣдѣтъ ка шѣцѣ егѣ сѣа слѣзѣми
плачѣ. и дрехлѣи лѣицѣи и шкѣветѣдѣтъ правѣицаго, такѣ
рѣчѣи телѣне ка неи прилежѣщѣа на смѣшнѣе вѣлѣно. и
на шѣца недѣбѣра мѣслитъ. и прѣмѣже женска любѣовѣ
оугѣси рѣи телѣнѣю любѣовѣ. вѣтъ вѣивѣдѣтъ правѣдѣни, и
шѣчѣю лѣишаѣтѣ. вѣше же тоу црѣковѣ стѣго никѣли.
лѣжѣщѣ правѣицамѣ и сѣлѣ вѣлѣзѣнѣющѣ. и малѣ вѣзѣ-
дрѣмаѣсѣ. вѣвѣисѣ емѣ стѣи никѣлаѣ. и рѣ емѣ не сѣкрѣ-
вѣи стѣфѣанѣ сѣи шѣчи твоѣ на мѣи дѣлѣни соуѣтъ и пока-
зѣваѣше емѣ. тѣѣ пѣсѣилаѣтѣ вѣа затѣченѣе вѣа црѣигрѣа
и сѣа двѣи мѣи егѣ дѣтѣи. ѣдѣиѣ оуѣбѣ дѣшѣманѣ нѣрѣ-
цаѣсѣ, а дрѣвѣи дѣшѣанѣ stefanѣ. андронѣиже пѣлѣшѣ.
логѣ, тѣастѣ мѣлѣтѣиновѣ пѣвѣлѣ емѣ прѣвѣивѣати неѣис-
хѣнѣ вѣа шѣвѣитѣи вѣсѣдрѣжитѣелѣвѣн. дѣблѣиже трѣише
сѣа вѣлѣгодѣренѣиѣмѣ и пѣче дѣбѣрѣдѣтели прилеже. и вѣа-
си дѣвѣлѣицѣ сѣа шѣдѣбѣрѣдѣтели егѣ. такѣ сѣа момѣ црѣѣ
вѣа слѣвѣхѣ приѣи пѣатрѣиархѣ. иже ка сѣе прѣиѣивѣахѣ
правѣдѣнаго. и дѣвѣлѣицѣ сѣа слѣвѣтѣсѣ егѣ и рѣзѣмѣ. вѣа
тоже вѣрѣме пѣатрѣиархѣа адѣанѣсѣи дѣвѣиѣи. сѣа вѣорѣ сѣа-

ставѣ на некоего вѣрлама. акинѣнскіе ереси на-
челника. иже артева мислещѣ и македонцевѣ. и бла-
гочинее превращеніе глше приведеніе кнѣи. и многи
оубови ва свою ересь. пѣтрархѣ же сѣ васемѣ сѣбѣ-
ромѣ. вѣрлама еретига ꙗ цркви шлѣчи сѣ единами-
салѣники егѣ. и проклетѣю предшѣ. шнже непрестѣш-
ше црковѣ вѣзмѣщае и многи прелѣстѣ. призванѣ же
кнѣшѣ استفанѣ ка црѣ по швѣчаю. и по многи кѣ-
седахѣ рѣ ꙗ вѣовенчане црѣу многихѣ прежде тѣве
внѣшнѣ васемѣ дѣбрѣтелѣи и нрѣви прѣйдѣ и смѣре-
нѣемѣ. на ꙗ единамѣ неветѣ какѣ погрѣшѣши. еже
еси тѣава и вѣнацѣ црѣтѣю. црѣже рѣ кѣ немѣ какѣ
чѣсѣ ꙗ благочѣти на вѣайши погрѣшати; глѣ оубѣ ꙗ
дрѣвѣ изредѣиши. استفанѣ швѣща. швѣлено ꙗ црѣ
презѣрающѣмѣ пѣстирѣ стаѣ и вѣлѣи вѣхѣтѣ вѣ тѣа-
до и растрѣзѣють. такѣ и тѣмѣ пѣстирѣ зѣверѣ кнѣи.
ишѣ забѣславнѣ не шѣгѣнѣти. и тѣи забѣславнѣ соудѣтѣ
ꙗ иже оумѣ имѣвшихѣ. неѣ правѣнѣ црѣ црѣтѣа
самѣмѣ вѣчѣгенѣ тѣвѣ. и тѣоликѣ ꙗ хѣ пѣстирѣ по-
ставленѣ. тѣоѣ врагѣи ва свѣемѣ стаде дрѣжати. на
кѣкѣ ваки дѣшѣнѣ шѣгѣнѣти дѣлѣче и са вѣндѣ пѣти.
немавѣещѣнѣте глѣ вѣзнѣनावѣхѣ. и ꙗ васѣ предѣлѣ
свѣоѣ црѣтѣа дѣ повѣлиши изгнати сѣнѣ сѣтѣбѣриши
црѣковнѣ разѣорѣи сѣставѣиши и мирѣ тѣакоѣ дѣрѣ-
ши правѣолавѣнимѣ и истѣианѣ црѣ истѣинѣмѣ хрѣтѣа-
номѣ вѣсѣши. Глѣ сѣишавѣ самѣбѣдрѣацѣ рѣ кѣ сѣ-
шѣмѣ ва полатѣ. вѣлѣми сѣ мѣжѣ ва разѣме вѣлѣ.
дѣше и телѣснѣи шѣи затѣбѣришѣсе емѣ. и абѣи црѣ по-
вѣле вѣрлама сѣвѣзана кѣ сѣке прѣвестѣи. шнже ва римѣ
шѣвѣяѣ. црѣже повѣле, единамѣисѣлѣники егѣ изгнати ꙗз
васѣ предѣлѣ егѣ сѣ вѣзѣчастѣемѣ. чѣтѣже по сѣихѣ пѣтѣѣ

•

—

Стефанъ же оуязвленъ бывъ желаніємъ цѣркви.
 снѣ въгбъ глѣмѣ дѣшана. ѿ немощи трѣпети стрѣмленія
 пламене много ваянство сѧ съ собою имѣи. ѿ нѣчел
 нѣхъ вельможъ. въ дрѣвнѣткѣхъ приходѣтъ землю.
 ѿ тако на васѧ цѣркви ѡпобѣдѣтсѧ. садрѣжаніѧ и ѡ-
 чинѣ ѡвластѣи. сѣю ѡземлѣтъ. оувѣежѧ сѣа крѣтѣки сте-
 фанѣхъ. посѣладетъ къ немѣ рѣкъ чѣо, ѡстави сѣа не-
 ясѣна. ѿ владѣноу жити, ѿ по малѣ влѣвѣнѣ ѿ мѣнѣ-
 вѣоу приети ѡчкое наслѣнѣ ѿ прѣстоу. на не рачитѣ
 оуспѣшати. стефанѣхъ на вѣлѣшюу дѣсѣдѣтель поѣн-
 заше. ѿ гѣнѣнѣ сѣновѣнеу повѣдѣ трѣпашѣ. вѣреже
 вѣгбѣ побѣчѣно ѡверѣтъ снѣ кѣпѣно ѿ наветѣнѣхъ. сѧ
 многѣмѣмѣ сѣламмѣ пришѣ ѡца вѣмѣтъ. ѿ сѧ женѣю. ѿ

чеди ва инь гра̃ зѣчань побеле шесѣти. ѿ по
малеже днѣхъ оудавленію гѣрчайшой самрѣти шсоу-
жають. ѿ тако прѣдасть блженѣю сѣбѣ дшѣ ва роу-
це гни. и положень бѣ ва своемъ монастыри. и по
ѣ. мѣ летохъ тѣмъ се бѣлистархѣ, ѿ повелеваеть ѿве-
сти тѣло свое шземле. и швертѣше цело ѿ блгоууха-
ние испѣсаеть. ѿ чѣдеса тѣмъ братѣра же слѣпаго
просветишь. ѿ ѿна чѣдеса сатѣбри многа сѣи ва
славо бѣ.

Ва лето 6844 г.) Пѣстависѣ црѣмъ стѣфанъ
дшанъ рѣкомѣ. сѣи прѣви црѣ срѣлемъ бѣ.

Ва лето 6845 г.) рѣдисѣ оуѣрошь.
бѣи црѣ стѣфа дшнѣ.

Ва лето. 6861 г.) прѣстависѣ црѣ сте-
фанъ дшанъ.

Ва лето. 6867 г.) прѣйдѣше тоуѣрѣци на
калийнолѣ. ва гѣ лето оуѣроша црѣ.

Ва лето 6880 г.) прѣетъ на чѣло срѣ скѣ
кнѣзѣ лазарѣ. сѣи кнѣзѣ лазарѣ великий. шѣнавлѣе
шпѣствѣша скѣпѣра срѣска. ш ѿзмайлѣтѣнь, и црѣкви ѿ
монастыри. ѿ грѣди сѣзидаеть. ѿ сѣ ванезапѣ ш пер-
скихъ стрѣнѣ ва западнѣе стрѣни, срѣвскіе. прѣсѣла-
ютъ сѣ ѿзмайлѣтѣнь.

Пѣвѣмъ же шѣи ѿвѣсно шѣвѣдѣ на чѣло прѣише
влаѣти. вѣше неки црѣ. именѣмъ хѣриданъ хрѣстиа-
нинѣ верѣю. шѣвлѣе стрѣнами соуѣщимъ посрѣ персѣ-
дѣи ѿ армѣніею. нѣиже прѣимѣнована стрѣна тѣ
дѣамѣи. бѣи же ва оулишенѣ црѣи грѣчкихъ. ѿ шѣре-
тѣ црѣ стрѣна тѣхъ ва црѣтѣвѣющемъ грѣе. ѿ ва
црѣи сѣ прѣетъ грѣчка скѣпѣтра. братѣ же вѣго вацарѣ-
вѣ ва шѣтѣи сѣбѣмъ ва дѣами. сѣи хрѣтианинѣ ва

перкихъ прѣдѣлахъ. неци повѣнгоше грѣнаго црѣ яти
 ва шѣтѣво свое на врѣ своего. яже и поиде са вѣдѣми
 силѣми. снѣшавъ же црѣ ачѣмѣйски вѣзложи на се инѣ-
 чки шѣразъ. и сретѣе врата своего црѣ пѣшь. оу-
 вѣе же црѣ грѣчки кто ѿ и ванезапѣ и тѣ сѣ кони
 сѣдѣ. и люважно целованіе даеъ вратѣ. вѣпрѣси-
 же чѣсо ради сѣтвори се. шнѣ же шѣщаѣвъ емѣ кѣ
 ѿ мнѣ приѣбретеніе и побѣдѣ еже тѣоѣимъ крѣвѣмъ
 пробѣитію виновникѣ бити. шѣцѣ на мѣ оумре по прѣ-
 етнѣ деѣ и прѣрѣдителеи васи. вѣде ѣко и азѣ оу-
 мретѣ хѣщѣ. снѣ же мѣи единѣ сѣи. и тѣ ѿ мѣла шѣ
 властѣи нерадѣтъ на по нѣе же юнѣости ради инѣкъ не-
 мѣожетѣ битѣ. соутѣ монаѣтирѣе яже шѣци наші сѣ-
 заше ва езице нашемъ дажѣ емѣ са писѣніемъ вѣе-
 же шѣкрѣмѣлатіе шѣ нихъ прѣчаже дажѣ емѣже хѣ-
 щешѣ. црѣ же оумѣилѣсе, и вѣсе по вѣоли ѣго сѣ-
 твори. шѣтолеже снѣ ѣго и снѣ чѣѣ ѣго шѣблѣхѣ стра-
 на мѣи слѣжеще грѣкомѣ скѣпѣтрѣ. прѣвазмагающѣмъ
 же ѣзмаилѣтомъ. и вѣстѣчнѣе странѣи шѣмѣшѣмъ. прѣ-
 вѣекѣше странѣи шѣни пачѣ дрѣжѣтеле тѣхъ странѣи ва
 скѣврѣннѣю ѣхѣ верѣ. сѣи нѣмиже и вѣсѣхѣ покрѣ-
 рѣше. оуѣи шѣхрѣтіанстѣва шѣстѣпити. прѣвѣнѣ-
 къ оуѣво црѣ шнѣго, яже шѣвлѣче ва инѣчѣки шѣразъ.
 вѣтѣи оуѣво сѣи зѣби вѣре ѣгарѣнскѣи ѣменѣмъ дрѣ-
 конѣ ѣгоже прѣви снѣ соулейманѣ. сѣи соулейманѣ,
 прѣемѣ скѣпѣтра ѣго. вѣ запѣна прѣвѣде жѣвѣ соу-
 щѣ шѣца ѣго дрѣконѣ. на кѣлѣполи мѣре прѣѣе. и шѣ-
 вѣрѣи поутѣ и прочѣмъ. при црѣи грѣцѣемъ, дрѣѣонице
 ѣмѣщѣ рѣтъ са вратѣмъ своимъ. оумѣаршѣже дрѣко-
 нѣ оумреже и снѣ ѣго соулейманѣ. вѣзвѣизѣетсе снѣ
 юнѣиши дрѣконѣвъ ѣмоурѣтъ глѣмѣи. и покрѣри мнѣ-

жидише иже на востоцѣ и зашаѣ и тѣрсию стрѣну.
и сего рѣм тоурскѣ црь нарицаетсе ирѣвже и на
вѣлѣчѣтиаго и велиаго кнеза срѣвскаго лазара на
цроужаѣте. кибѣи же сараженію шѣбимъ плѣбимъ.
на месте нарицаемемъ кѣсѣо.

Бешеже некѣто вѣлгороданъ зело и великомъ кне-
зѣмъ лазарѣмъ веранъ сѣи именемъ милошъ. змоуже за-
видѣше клеветѣхъ на нѣмъ іако неправѣ сѣбѣжити.

Въ лето 5753 (6867 г.) придоше тоурѣи и
примѣше каліполе въ .г. лето 5808

Въ лето 5809 (6869 г.) погвѣше храбра
момѣла и примѣше періторъ.

Паки въ лето 5810 (6870 г.) оуѣи црь шѣ-
манъ крѣмъ кашина оуглѣшѣ въ маѣдоніи на ма-
рици сѣи. и тоже лето прими дѣнопѣ. Оїи же везакони
вѣкашинъ и оуглѣша иже сѣтворіше тоже и выспріше.

Въ лето 5811 (6879 г.) постизаеши сѣмрътъ
црѣмъ 5808 и црѣмъ 5811. летъ чѣаше грѣмъ вѣко-
вѣи. сѣже воуѣ шѣрѣвѣнъ вѣи въ маѣдоніи иже вѣи
вѣмъ вѣго зовѣми радоніа инокъ гѣрасимъ и тамо шѣмъ
вѣзвѣиго моуѣи въ сѣмъю горѣмъ вѣкѣже рѣмъ. .г. сини грѣ-
мъ и кѣмъ рѣмъ и лазара.

Въ лето 5812 (6936 г.) поставісе деспотомъ
кѣмъ рѣмъ вѣковѣи.

Въ лето 5813 (6937 г.) шѣрѣжесе вѣремѣмъ 5
голѣвѣи и дѣмъ сѣмъ рѣмъ и плѣише вѣраніево.

Оѣже вѣлѣчѣи рѣмъ снѣи и дѣшери. .г. сѣмъ грѣ-
мъ и сѣмъ рѣмъ и лазара. дѣшери. .г. маѣмъ вѣдана вѣи
црѣмъ моуѣмъ. .г. дѣшери. .г. каѣмъ рѣмъ вѣдана вѣи 5
нѣмъ сѣмъ за шѣмъ рѣмъ кнѣмъ нѣмъ чѣмъ. Оїиже снѣмъ дѣ-

спотвѣи грьгоурь и стѣпанъ слѣпотою щадъжѣмъ
ѡ црѣ мѡрата.

Въ лѣтѣ 938 (6938 г.) сазидѣ грьгѡрь смѣ-
дерево.

Лѣто 939 (6939 г.) прими црѣ моурачь со-
лѣнь и вѣи мнѡ крѣви пролѣтѣ въ нѣлю цвѣтоцѡсѣа
тожѣ лѣто оупади сренѣк ижѣ оу заплаиню.

Лѣто 940 (6940 г.) хѡ" мѡрадь пѡ врачево.

Лѣто 941 (6941 г.) помрѣче сѣнце повѣсемъ въ-
селенѣе тако извѣдаѣ извѣтисе ѡбѣа зѣ въ чѣ зѣ днѣ. и
више оуѡсѡи мнози-

Лѣто 943 (6943 г.) попали зоупровѣи въ-
каши црѣа дрѣа оу крѡшевѣцѡ и разви дѣлѣега
на годѣиню.

Лѣто 944 (6944 г.) прими мѡрадь ворачѣ
и расѣпа ѡстрѣвѣцѡ.

И тожѣ лѣто оумре краѣ жигѣмѡнѣта и радславъ
михѣловѣи вълѣки вовѣда.

Тожѣ лѣто оудадѣ деспотѣ дѣщерѣ свою црѡ
мѡратѡ.

945 (6945 г.) хѡи мѡрадь съ вѣлѣси пѡсѣинѣ
и вѣи зѣи поѣеѣ.

Лѣто 946 (6946 г.) разви мѡрачь
іплѣни краѣиѣчево.

Лѣт. 947 (6947 г.) оуви всевегѣ дѣвранѣзо-
вѣи нововѣрѣанѣ на триполю дѣвоуѣ сѣ

Тожѣ лѣто оумре краѣ алѣерта.

Лѣто 948 (6948 г.) при мѡрадь смѣдерево и
плѣни оугарѣкоу землю. и грѣове разви и хѡ" пѡ вѣ-
шѣра.

Лет. ꙗ҃ѣѣ (6949 г.) прѣмъ хадѣмъ паша ново . .
врьдо и шкѣне свѣ градове.

Лет. ꙗ҃ѣѣ . (6950 г.) хѣмъ хадѣмъ паша по веш-
гра и сьзѣ жрьвованъ.

И тожѣ лето оуки днѣмъ . . . мезить вѣга на
власехъ.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6951 г.) іанѣмъ хадѣмъ ваниѣ
. развѣ на іалѣвѣниці свѣ заше
тоурци влѣ вѣводѣ и поставѣше мирѣмъ язиѣ вл-
сарѣ и главѣ вѣмъ шсече и то рѣмъ плѣнише тоурѣци
власѣмъ землю и тръговище попалѣше.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6952 г.) язиѣ деспо и кра влѣмъ
савѣ и іанѣмъ на златицѣ.

Тожѣ лето врати моурѣмъ деспотѣ смѣдерѣво и
срѣмъ землю.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6953 г.) оуки црѣ моурѣмъ кра
влѣмъ сава на варѣновоу.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6955 г.) шженѣсѣ дѣспѣвѣмъ лазарѣ
. и.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6956 г.) развѣ црѣ моурѣмъ іанѣ
кѣла на косѣвѣ.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6959 г.) оумѣ црѣ моурѣмъ ф.дѣ.
и црѣтва дѣ летѣ по сѣмъ приѣмѣе начелство сѣмъ вѣго
челѣнѣа мѣмѣ.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6960 г.) мѣмѣ топлѣцѣ.

Летш ꙗ҃ѣѣ (6961 г.) прѣмъ мѣмѣ црѣмъ то-
жѣ лет оуки слана землю.

Лето ꙗ҃ѣѣ (6962 г.) оузе мѣмѣ шпетѣ то-
плѣцѣ и пороки срѣлѣ и развѣ шстрѣвѣцѣ

Лето ꙗ҃ѣѣ (6963 г.) оухвати іанѣмъ фѣрѣзѣ
вѣговѣмъа оу крѣшевѣцѣ.

Тоже лето оуки дмитарь радоевиць петра ко-
вачевіка по срърнікѣ. маіа 5.

И тоже лето при мѣме неко врьдо и ситнікѣ
гродѣ.

Тоже лето при мѣме призрѣна и кихорь оу за-
горю.

Лето 6964 г.) оухвати михань сѣло-
виць гоурѣа деспота оу кѣпникѣ и сѣза га.

Тоже лето изіде шпашіта зѣза
и чюма вѣ по ксен земли.

Тоже лето шкралісе владіслава крѣ снѣ крѣ
алрверте.

И тоже лето развѣ іакѣль црѣ мѣме по кѣш-
гродѣ.

И тоже лето изгоре рсава и тоже лето оумре
іанкѣль.

Лето 6965 г.) оуви іанкоуловіць ла-
шлавѣ сѣ оугри шрхіла кнеза немачкаго оу вѣш-
гродѣ и кралѣ владісла сѣза.

Тоже лето прѣставісе гоурѣа деспотѣ и црѣва
кѣ лет.

Тоже лето заклѣ крѣ владіславѣ іанкѣловица
.. слава оу вѣдімѣ и іанѣ невѣрніки . .

И тоже лето пріими дѣпотѣ лазарѣ ковіно.

И тоже лето крѣ владісава оу
вѣшчѣ.

И тоже лето прѣставісе гѣпожѣ вріна.

И тоже лето погѣе войка сръка на тамішѣ
маіа кѣ.

Лето 6966 г.) прѣставісе дѣпотѣ лазарѣ.

Лето 6967 г.) при црѣ голѣвацѣ.

Тоже лето при махмѣтъ па^а гра^а вишесавъ и
голбѣаца и жрѣновъ и рѣсавъ и велѣ стѣнѣ и павни
срѣмъ и попали дмѣтровѣцѣ.

И тоже лето оумре кра^а владисавъ ѡ сесѣ снѣ
дравѣтѣнъ въкралѣсе мадегашъ.

И тоже лето свѣа мадегашъ свѣа... бѣѣа оу
вешѣградѣ кра^а же кѣи^и инѣкѣловѣѣ.

Въ сѣ лет. кѣи^и кѣи^и па^а.

Тоже лето ѡзе мѣмѣ челепѣа смѣреко.

Лет. ҃҃҃҃҃҃҃ (6968 г.) оумре грѣгрѣ снѣ дѣ-
пота кюрѣа.

Лето ҃҃҃҃҃҃҃ (6969 г.) хоѣ црѣ на ѡзѣнѣ хѣна
и неполѣчи нѣшо.

Лето ҃҃҃҃҃҃҃ (6970 г.) на владѣе и на вѣа вѣвѣѣѣ
и не полѣчи нѣшо.

Лет. ҃҃҃҃҃҃҃ (6971 г.) оузе мѣмѣ трапезонѣ.
и хо^а на мѣрѣю.

Лето ҃҃҃҃҃҃҃ (6972 г.) ходи... на вѣѣ и
оуѣвати стефана зета деспотѣ лазарѣ а врата мѣ
сетрѣ пороки гоѣо... вѣо даѣи лазарева повеже на
оугре са рѣзнѣцею своѣю и ѡзе црѣ вѣвѣаца...
ѣце і ѡсталѣ грѣѣѣ пленѣи прѣде въ скѣ... юнѣа зѣ.

Тоже лето прѣставѣсе дома шѣра... а кюрѣа.

И то лет кѣо вѣчѣтрѣна погѣѣ... ко атамѣ-
новѣѣ и дмѣтарѣ томѣшинѣ тоже лет изневерѣсе
цр...

... ҃҃҃҃҃҃҃ (6973 г.) вторѣцен хо^а црѣ...
нѣшо.

҃҃҃҃҃҃҃ (6974 г.) ходи црѣ на дрѣванасѣ... и
прѣднѣмъ повеже и гра съзѣа конѣже.

Тоже лето оузеши тоу рѣцѣи цркви сашѣ оу новомѣ и зчѣниши мечить.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6975 г.) хѣ" вторѣцю на дрѣвѣсе и непослѣчи нишо. тоже мѣда ап ѿ. на прѣселеніе градоу новомѣ крѣдѣ оу цриградѣ оу и повасѣ прѣдѣле поморѣихѣ.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6976 г.) ѿи црѣ прѣзѣ море на карамановѣию. и ѿтѣ врати се оузе мѣмѣдѣ вѣи вѣство.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6978 г.) оузе" црѣ гра не...

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6981 г.) хѣ" црѣ на ѣзѣ хасана и оуви га и ѣзе гра крѣсѣ. и прѣиде рѣкѣ вѣфратѣ.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6982 г.) ходи ахмѣла пѣ на клѣмновѣиѣ и оувиѣга оуземѣ дѣ гра и вѣзѣ женѣ ѣго и именѣ.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6983 г.) хѣ вѣ на богѣнчѣвѣ землю и ѿтѣ посрам.... вѣзвратисѣ.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6984 г.) прѣ вѣкѣ дѣпот... матѣиша заслѣбѣ гра на сѣбѣ ф.к. днѣ... хѣ" мѣмѣ на богѣнчѣвѣ землю....

.... хѣ црѣ на вана и при..... тогда ѿи злѣ зѣма

тоже лета съзнаѣ црѣ.... ра по горѣцѣ оузѣти.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6986 г.) заклѣ црѣ ѣзю и врата ѿи снѣве мѣ ѿ ѿнесе и пѣлѣшѣго. оу гѣтѣ и сѣ оукопашѣ. сѣ ѿ.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6987 г.) хѣ" црѣ на скѣрѣ" ѿ неоузе га а дрѣвѣсѣ прѣи ѿ крѣнѣ.

ꙗꙗꙗꙗꙗ (6988 г.) постоупи црѣ скѣрѣ" и прѣи га тоѣ ѿи трѣ по вѣсѣ землѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6989 г.) оумрѣ црѣ мѣмѣ маїа. г. и
црѣва. л. лет. и приємъ снѣ ѿго начеаство вѣдѣти.

ꙗꙗꙗꙗ (6991 г.) закла вѣдѣти дѣмѣ пашѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6992 г.) хѣ црѣ на кара вѣдѣна и
прѣ грѣ келіе.

ꙗꙗꙗꙗ (6993 г.) прѣставісе вѣмѣ дѣпотѣ.

Тоже лето доидоше снѣки стефанови грѣрѣ
шѣдѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6995 г.) оумо . . . шѣ вѣ. попа и зѣ. люѣмѣ
шѣ сѣдѣ поумо . . . а на порѣти црѣва.

ꙗꙗꙗꙗ (6997 г.) оумрѣ краѣ мадѣмѣшѣ оу воумѣмѣ.

ꙗꙗꙗꙗ (6999 г.) шкрѣдѣ снѣ краѣ лешѣкаго. .
. поклѣсари лешѣкаго краѣ вѣ црѣгрѣдѣ.

. соумѣ вѣдѣзѣта и поврати неколико.

ꙗꙗ (7001 г.) исхо . . . црѣ вѣдѣзѣти своѣмѣко на софѣю.

Тоже лето хѣ на дѣрѣванасѣ и прѣгна и прѣ море

ꙗꙗ (7002 г.) изѣгна црѣ поклѣсарѣ вѣнетѣчаго калѣа.

Тоже лето оумѣе тоумѣи црѣкѣ сѣаго дѣмитрѣа
вѣ сѣдѣне грѣе и оумѣнише мечѣть.

Тоже лето прѣи краѣ фѣдѣдѣкинѣ землю поумѣю.

ꙗꙗ (7004 г.) оумрѣ воевода вѣлѣшѣки калѣкерѣ дѣ
снѣ мѣ радоумѣ шѣста на столѣ.

ꙗꙗ (7005 г.) вратѣише вѣгалѣце шѣ дѣнава и вѣ
скрѣ вѣлѣка начѣлѣце.

ꙗꙗ (7007 г.) плѣише тоумѣрѣи оумѣгарѣскѣ землю.

ꙗꙗ (7016 г.) оумрѣ радоумѣ вѣла . . . воевода.

Тоже лето прѣи вратѣ ѿго вѣла керовѣи.

ꙗꙗ (7019 г.) вѣи вѣи сѣта калѣ сѣ снѣ
сѣлѣмѣшѣ.

О АПСАНАМА.

Написао редовниѣ чланѣ Друштва Србске Словесности, Професорѣ права у Лицею Княж. Србс.

Дрѣ. Столнѣ Іов. Вельковићѣ.

Између државны задатака апсане долазе на врло важно место, и съ решенѣмъ ньновимъ занимаю се и наука и правителства и читави народи.

Ако ову стварь само површно сматрамо, учиниће намъ се доста незнатна и за државу споредна, почемъ у апсане долази само малый и обично такавъ део народа, кои у образованости и нравственности стои врло ниско; па и то долази у ныи на известно време, было докъ се јошть подъ судомъ налази, или већъ досуђену казнѣ издржава. Но башъ за то што се велико значенѣ апсана за државный животъ нѣе довольно познавало, за то и есте станѣ ньново досадъ было тако забачено, да се тешко може како што бы требало брзо поправити. Съ таквимъ поправкама апсана занимаю се славни мужевн одъ више десетина година готово по свима европскимъ земљама, па јошть не може се рећи да су до наивогаъ сталногаъ увереня и заключения дошли у томе послу. Наравно да су поставляне разне научне системе и гдешто една поредъ друге и у исто време покушаване завести; али јошть единако нова искуства и посматраня воде къ новымъ променама и ствараю нове пробѣкте и промену.

Мы желимо да се и наша држава као и у другимъ важнымъ точкама друштвеногаъ напредка, тако

и у овоме лати озбиљно поправљајућег посла, и да се угледа на неке и неке напредне земље у Европи, које су већ у овомъ обзиру много учиниле и завеле у апсањској системи лепе и духу времена одговарајуће реформе, које самъ имао прилику самъ видети и о томе поразговарати се съ людьми, кои су одъ тога посла и векъ съ тимъ проводе.

Да сватимо најпре развитакъ новогъ уређења и поправљѣња државни завода за казненѣ и да се обазremo на пређашнѣ њиново станѣ, па онда штогодъ и о нашој земљи у томъ обзиру да кажемо. Нема ни пуны сто година, кадъ се в мало ко и редко у којој земљи о томе бринуо, како треба апсане градити и уредити како ваља съ апсеницима поступати, какво имъ занимањ дати и т. д. Готово по свима земляма были су до скоро преступницы жертва страшногъ мученя и пакленогъ живота, люди заборављѣни и одъ Бога и одъ целогъ света, кои су лежали у дубокимъ мрачнимъ подручима на земљи ђубретомъ покривеној или на влажној слами где су се якрепи легли; па јошъ у зиму нису имъ ове ужасне подземе рупе ни грејане, и нечовечно поступањъ настойника и стражара чинило ете су смртный часъ едва чекали да дође. Па и сама невиность доведена мученѣмъ — ивргомъ *) —

*) *Questio, tormentum, tortura*, Римляни су в завели најпре за робове, кадъ су се т. е. исти као сведоци появљивали. И за време републике рим. она се в само противу њѣ употребљавала. — Доцнѣ за време царства почне се и противу сами грађана (изъ ниже класе) употребљавати. Императори в нису смели у законъ ставити. — Познѣ, нарочито са приманѣмъ рим. права, почне се употребљавати у многимъ европскимъ земляма, у коима се до скоро и одржала. Јошъ у 16 веку било в люди, кои су противъ њѣ говорили

до кривогъ признанія, често се виђала међу нај-
вѣйшихъ преступницѣма и у најстаришиниѣхъ мукама;
несто тако слабо е ко маріо, да се они, кои се текъ
само подъ судомъ налазе, одвоє одъ оны, кои су

и писали, нарочито Vives, али безъ успѣха. Но
пошто се е око половине прошлогъ века больій
духъ времена будити почео, дође се на то убе-
ђенѣ да тортуру као неправедну и не цѣли сходну
укинути вала. Овоме су највѣћа привели: Tho-
masius, Vessaria, Lardizabal (Шпаньол.) Voltaire
и други. — И садъ се започне кврга укидати, но
съ овиѣхъ укиданѣѣхъ ишло е доста полако, ерѣ
су е многе државе текъ у овоѣхъ столећу укину-
ле. Прва е была Пруска коя е са укиданѣѣхъ овоѣхъ
ужасноѣхъ средства почетаѣхъ учинила, и то 1740,
но сасвимъ 1754. Русія 1763 — по наредби Ка-
тарине, но ова е наредба морала ямачно безплод-
на остати, ерѣ налазиѣмо доцнѣ еданѣхъ царскѣхъ
указъ одъ 27. Септемвра 1801, кониѣхъ се кврга
сасвимъ укида. — Баденска 1767, Мекленбур. 1759,
Саксонска 1770, Шведска 1772, Данска 1770, Ау-
стрія 1776; У Француской было е два рода квр-
ге: *question préparatoire*, коіомъ се е окривлѣ-
ный при испиту на признанѣхъ натеривао (ова е
опетъ была двогуба, *question sans reserve des
receives* и *avec reserve*), и *question préalable*
ако се е у решенію ставляла, коіомъ се е имао
окривлѣный принудити да савиновникѣ покаже.
Question préparatoire укине се 24. Авг. 1780.
Сасвимъ пакъ текъ у револуціи 9. Окт. 1789. — Фран.
право поставля то начело: да ѣутанѣхъ окривлѣноѣхъ
ведає судиѣ право на никакву принуду. — Далѣ
Баварска укине квргу 1806, Виртембер. 1806, Ха-
нвер. 1822. Неке државице я јошъ доцнѣ. Али
на место тога наступи тако звана казнъ збогъ
непокорности, коя е была заведена за случай, кадъ
окривлѣный на питаѣхъ неђе да одговара или збогъ
ложноѣхъ казиваня и правданя као и противречія
и т. д. коя у ствари ніє била ништа друго, него
наскирана кврга. Она се е састојла у тѣлесномъ
казненію, гладѣ, тавномъ затвору и т. д. и по окол-
ности се е тако повишавала, да е дужа и тра-

већъ на муке и каштигу осуђени, и да се у разне одае затворе они, кои су различна злочинства починили, различна година и на различно време трајна каштиге осуђени, као што иако ни савио нис о томе, да каштигујућимъ се злочинцима ваља дати какваъ користанъ радъ. У Енглесној затварали су се одпре и дужници съ другимъ простимъ преступницима у јдне исте тамнице, и текъ у новіе доба, надъ се човечность и общта образованость противъ овани страота подигла, почело се пазити на апсане мало болъ, и гледати на ривлику по нѣиномъ определеню. Они преступници, кои се само подъ испытомъ налазе, чуваю се одвоино одъ оны, кои су као осведочени злочинцы или као нравствено сасвимъ поварени люди на каштигу осуђени, и у такве апсане затворени где ће се поправити осећајући губитакъ свое личне слободе и тешкій вранъ натериваня на радъ. Ово се е догодило нарочито заводомъ такви апсана съ коима се иде на то, да се злочинацъ поправи (*Reformatory*). Тимъ е истина учинѣнъ знатанъ покретъ у поправляню апсана, али такви заводи нити су были тако добро уређени, да своіой цели одговоре, нити су давали довольно сигурности, да се кодъ нѣи неће появи-ти незгоде другогъ рода. Тако при крау прошлогъ века подъ утицаемъ новіегъ духа времена пређе стара система суровости и нечовечности у другу крайность, то естъ у превелику благодь, и на

дѣимъ често тежа била него и сама кврга. — Но законодавства одъ 1848 год. униште, и овај послѣдній остатакъ мученя противу инквизита, тако да данасъ общтепризнато начело влады, да се свакомъ окривлѣномъ на волю оставля оће ли се или неће бранити, као и на кон ће начинъ одговарати, и да се за време испита текъ и само онда казнити сме, ако и колико своимъ грубиянскимъ преступкомъ судъ увреди.

тај начинъ мало по мало дотле се дође, да животъ у таковимъ затворима за нравствено покварене ништа нѣ было одъ чега бы се они страшити и иклонити имали. Подобни затвори постану су на скоро место скупљаня измета човечѣгъ друштва. Апсеницы су сви заедно живили, заедно шили и ели, едни съ другимъ ишли и разговарали и тако еданъ одъ другогъ јошть горе кваріо се. Натеривана на радъ нѣ было, но само се радноме кривцу еданъ део дохода бележіо и на страну остављао, зашто е онъ могао себи увеселеня и забаву набавити. Али нико нѣ о томе мислио, да у апсанама валя жене одъ людій одвоити, да жене треба за надзирателѣ опетъ жене да имаю, да младе преступнике валя одъ стары разстављати, а тако и они, кои су за омани преступленя и на краће време осуђени, да не треба да се мешаю са злочинцима већегъ рода и на дуже време осуђенима. Найвећи и најгори злочинци обично су еднako нѣкали и своимъ срамнимъ делима хвалили се, па тако млађе распальивали, да се на нѣ старе угледаю. Па у срећномъ случаю ако тога нѣ было (премда ко съ куряцима живи и урла и самъ постав куракъ), опетъ и познанство съ такимъ людскимъ изметомъ было е опасно, и често постанало за одпуштанога робѣша највећа запрека изићи на честанъ путъ. Превелики брой повторены злочинства (Zurückfälle, т. е. кадъ ко учини едно исто злочинство више пута, и за исто сваки путъ казниъ буде) као и прекоредно умножаванъ злочинства морало е ову систему затвора показати као врло неуместну и нѣне недостатке ясно на видикъ изнети.

Прве и свойски предузете мере за поправку апсана показале су се у северной Америци, па затимъ распростре се брзо по већемъ простору Европе и све на болъ дотеруюћи се дошло до

данашиѣгъ своѣго стана. Изъ милосрдны побуђе-
ня найпре одъ секте хришћанске Квекера запо-
чета образуе се система усамлѣня 1816. у Обурну
(Ан вични) држави ню-іорпкой у републицы севе-
ро-американской. Одликуюћій знакъ ове системе
ово е: подпуно ѣутавѣ да бы се одклонио свакій
договоръ међу робіащими, кои даню заедно раде
а ноћъ у одвоенимъ ћелицала свакій за себе про-
воде. Ова система носи име одъ места своѣго по-
станка *обурнска* или по своме одликуюћемъ зна-
ченію *ћутећа система*. Она е прешла доцнѣ и на
европску землю, где има више казнећи завода у
коима се за основъ она узела или се гдешто текъ
у нечему употребила.

Овой системи изиђе на супротъ іошъ 1822.
ко свршено образована текъ 1829. године *пенсил-
ванска* или *филадельфійска* система, која се поглави-
то тиме одликуе, што су кодъ нѣ робіащи сасвимъ
физично одвоени и усамлѣни. Ово усамлѣнѣ вреди
не само на раду, него и у школи, цркви и т. д.,
па и у онимъ случаевима, где е нужно да робіа-
щи своју ћелию за неко време оставе, где се ипакъ
никако еданъ одъ другоѣ немогу разликовати и
распознати, почемъ сви имаю сасвимъ еднако оде-
ло, па іошъ и лице лубуромъ (маскомъ) зали-
чено. Разуме се одъ себе да таква система затво-
ра захтева такође и особотый начинъ зиданя,
као и то, да е нѣоме датъ поводъ множини новы
изнађеня и састава или коншtrukція у истой стру-
ци, кои су и апсанама друголячіѣгъ рода добро
дошли, безъ да су ови морали усвоити пенсил-
ску систему. Као образацъ апсана тога рода може
се сматрати апсана у Пентонвилли (Pentonville) у
Енглеской, а найвећа е она у Лондону — *Milbank-
Prison* — где се робіащии послови у извеснимъ
редкимъ случаевима заеднички раде. Овай кашт.

заводъ имао самъ прилику самъ видети пре две године у Лондону. Иста система затвора заведена е садъ у Француской, Немачкой, Белгiи и т. д. Найзнатнiя е засадъ у Немачкой апсана овогъ рода у Брунсалу у Баденской, затимъ у Пруской кодъ Берлина у Моабиту, Хали и т. д. Но како се у новiе време и само право казнително у нечемъ изменило и далъ развило, тако и казнителни заводи иду устопце за нѣмъ и тако су се у последнѣ доба учиниле неке измене (нарочито у Енгле-ской) и кодъ ове мало пре споменуте системе.

Поредъ ове две появила се иоштъ и трећа тако звана смешана система у Генѣу и Лозани (Lausanne) у Швайцерской, коя е сада врло на гласъ изашла и я самъ ихъ летосъ обнѣао и прегледао. По овой системи саставляю се оба начина поступаня кодъ наведене две системе т. е. начело усамљаваня и заеднине сливаю се подъ некимъ известнимъ предпоставкама у едно тако, да се подпуно усамљнѣ употребљава само у поединимъ одсецыма времена робiе, и само кодъ неки класа осуђеника. На ову систему изилазе готово све остале съ вециъ малимъ изменама и у Немачкой съ некимъ међусобнимъ одступанѣмъ. А опетъ у Баварской и то у неколико апсана постои иоштъ и четврта названа *социална* система, кою е основао честитый директоръ Обермаеръ; но она има свой коренъ и сталность само са личношћу нѣговомъ и разликуе се одъ осталь особитимъ правцемъ поправлянн злочинца на путу човечности.

Ако се садъ хоѣмо упустити у испитиванѣ добры и рѣавы страна и споменуты различни система, треба пре свега да поставимо одну извесну цель, кою у овомъ краткомъ разлаганю морамо предъ очима имати, и то такову цель, кою сви бранители оны разны система поставляю и желе

постићи. Кадъ се то вѣсть преступникъ закона казни, па му се лична слобода одузме, онда се иде на то, прво да се каштигуе само злочинство, а друго да се промени мисао злочинца, како бы се съ његове стране свако будуће повторено злочинство могло избећи. У овомъ смотреню појављују се два значења каштиге: заплашенѣ и свако могуће одклоненѣ узрока злочинства. И тако на прилику уколико су се казнит. заводи сматрали да су школа или њива злочинства, узимало се да е врло нужна система (изолирајућа) усамљаваня нешто физички а нешто само присилѣнимъ ђутањемъ средствомъ поделеня робіаша, и овако предупредујуће поступањѣ уедно пада и као каштига те јошть надкадъ тешица каштига.

По томе шта се узме да е цель каштиге, управља се поступањѣ са злочинцима и опредѣљуе се уређењѣ казнит. завода.

Што се тиче цели каштиге, она се постигава одузимањемъ слободе, присилѣнимъ радомъ, тврдомъ постельомъ, оскудномъ раномъ и постомъ (т. е. ако се да апсенику само оно и оно. лико, колико е нужно да свое здрављѣ и животъ одржи) — но ово последнѣ двое нетреба никадъ допуштати таквомъ меромъ да робіашу ослабе силе за радъ и за одржанѣ здравља. Што се тиче цели поправленя, цела е истина, да су сиромаштво, глупостъ и нравствена поквареностъ главни извори злочинства. Сиромаштву се гледа тиче на путъ стати, што се у апсанама дае прилика да се радомъ може и за себе што заслужити; ада бы пошто каштигу одржи, могао човекъ лакше до рада доћи, уређено е, да може и неку малу сумицу у затвору стећи, а то бива само тако, ако и преко онога што мора, буде више зарадио, о чему се точанъ рачунъ води, и за кое на изласку изъ затвора и неку накнаду заедно съ интересомъ добіе,

како бы после на поштенъ начинъ могао животъ започети. А да бы се глупости и незваню на путь стало, у добро уређенихъ апсанама обучаваю се незналице свему оному, што се обично учи у сеоскимъ школама, па кадшто и више него тамо. Брѣ овакогъ поступаня могу се увекъ съ основомъ очекивати добра слѣдства, вѣ въ одавна доказана истина да међу злочинцима найвише има таквы лица, коя у школи нису была никадѣ. На осимъ обичне користи долази овде и душевно поправленіе злочинца, почемъ се честимъ верозаконимъ поучаваніемъ поджиже у нѣму искра човеческогъ поштеня, душа се нѣгова каянѣмъ теши и вероисповедномъ ячиномъ спрема да се одупре свакой могућој новой примамы на злочинство. Само уреднимъ употребленіемъ, кое се на сталнимъ начелима оснива, изнаћи ћемо средства, съ коима се постиже цель каштиге и поправленя. По разлицы ти начела изводи се разлика свію система казнит. права. Бранительи едне системе држе, да се речена цель може постићи само тиме, ако се осуђеници еданъ одъ другогъ сасвимъ одлуче (пенсилванска система). А бранительи друге системе сасвимъ другоячѣ мисле, да се люди единомешаніемъ съ другимъ людима уче самогъ себе поправити и зле свое страсти свладати (соціална система). Други опетъ држе да е довольно ако се само ноћу одвое, а даню да могу заедно радити (обурнска система). По нашемъ мишленю она ће система быти найболя, коя бы умела како треба узети личность осуђеника у обзиръ и коя бы злочинце сходно нѣновимъ нравственнымъ умнимъ и физичкимъ свойствама могла у манѣ гомили уредити, како бы се са свакомъ одъ овы како пристойно поступало: са строгошћу, где се нужна покаже, а благошћу, где бы могла доброгъ плода принети. Но у великимъ апсанама ово се небы дало лако

извршити и зактевало бы необичну способность своју званичника таквога завода.

Зато се приликомъ оснивања казнит. завода треба држати общи начела едне или друге горелаведене системе. Обуриска површно сматрана, чини се лакша и цели сходнија, нарочито у обзиру унутрашњег уређења и. пр. зиданја. Но она иде противу најљачегъ людскогъ нагона, противъ са-общштаваня мислїи и изјављиваня свои осећаня по-моћу говора, а и зактева необичну строгость у одржаваню ћутаня кодъ разнородны злочинаца; тако се неможе препоручити тимъ више, што злочинцы готово увекъ налазе друга средства да се разумею и договараю, па тиме обилазе законъ, кон хоће да ихъ одъ окуженя и упознаня новы злочинства сачува.

Напротивъ пенсинавалской или филаделфійской системи пребацуе се то, што в она скопчана съ великимъ трошковима, еръ оће да свакиј робїащїи има свою ћелицу са свима потребама. Далъ ова се система и збогъ тога осућуе, што се злочинци по нъой тешко могу раду обучавати, еръ имъ нїе слободно изъ нъиновы ћелица изићи и примеромъ лепогъ рада други апсеника и обштомъ скромномъ богомольомъ поправляти се теломъ и душомъ. Найпосле пенсилванска система яко убїа здрављѣ. А кодъ нѣ се похваляе то, што подпуно сваћа праву систему злочинства и каштиге, сматраюћи кривицу као морално зло, кон треба морално и казнити, и она едина показуе како се најстрожія дисциплина може одржати и како се у поправленю злочинца може баръ толико успети, да изъ затвора горїи не изиђе, него што в ушао, почемъ одучивши се друженя съ неваљалимъ друштвомъ на сву прилику може се предпоставити, да га имъ после у слободи неће тражити.

Морамъ назати да бы садъ избројне рѣаве стране ове системе были довольные да насъ одъ нѣ одярате. Но треба знати, да су то само незгодне околности кое на видикъ излазе кодъ едностраногъ и неумешногъ поступаня съ извршенѣмъ усамляваня злочинаца. Ово су увидили и у Енглеской, у оной земљи где е несано ова система найпре у Европи заведена, него где су о нѣномъ действу и успеху найвећа покушеня чинѣна, па су збогъ тога многе измене предузете, о конма збогъ велике нѣнове важности вредно е и овде што годъ споменути. Исте измене енглески казни. завода стое понайпре у связи съ енглескимъ законодатствомъ односно каштигованя тежихъ злочинства. Прогонство у аустралске колоніе, кое е одпре за велика преступленя было наиболѣе казнѣ, одъ године 1853. врло е ограничено. Растуће огорченѣ у населбинама, што се непрестанно шило великій брой найгори преступника, кои и ако са своимъ руками радничку снагу населбине оснажую, али своимъ поквареношћу поредакъ и миръ землѣ у опасность доводе, далѣ, почемъ е съ пронаѣнѣмъ изобилногъ майдана злата расла привлачећа сила Аустралије а тиме застрашующа снага прогонства у населбине све се вѣе смањавала, сви ови узроцы побуде енглеску владу, да транспортацию злочинаца у свое населбине ограничи, а опетъ ово многостручно лепо казнит. средство сасвимъ да не укине. У закону се то естъ одреди, да се на прогонство у населбине мора на 14 или више година осудити, напротивъ уместо дояко уобичаеи транспортацие на 7 или 10 година радъ за каштигу (penal servitude, затворъ съ принудомъ на явный радъ) у пресуди се изрећи морао. Начинъ пакъ, како се има ова последня каштига извршити, есте онай главный коракъ

поправке у енглескоме апсеништву, кою државни саветникъ и професоръ Митермаеръ, (Mittermaier) найвећій криминалистъ и познавалацъ казни, завода, описуе овако: „Они, кои су на такоу казни осуђени, мораю исту у три постепености издржавати, и то 9 месециј мораю у абсолютно усамљеномъ (изолираномъ) затвору бити, и у другомъ періоду мораю јавне послове радити. Онима кои су на транспортацію осуђени, а налазе се при извршивању ови послова већ остављени е изгледъ, да по издржаню едне части осуђеногъ термина казни помиловани бити могу, али ипакъ подъ условіемъ да се провизорно на такій начинъ у слободу поставе, како ће одма чимъ добивену слободу злоупотребили, и тиме се указаногъ имъ благодѣянія недостојни показали буду, у првациј затворъ стављени бити, у комъ се случаю оно време кое е у слободи проведено у казни неурачунава. Овој системи придало се јоштъ, и то уређењъ, да робіашъ има изгледа, да своимъ добримъ владаніемъ и користи добити може, чиме се то оће, да се апсеникъ на поправљени бодри, почемъ е и кодъ саме изолирајуће системе добро владанъ и съ изгледима на награде скопчано. Ако се т. е. робіашъ у овакомъ изолираномъ затвору 6 месециј добро владао буде, има право да носи еданъ знакъ (badge) доброгъ владаня, съ чимъ е та користъ скопчана да може пооде одъ свои пріятеля примати. Добіе ли онъ збогъ продуженогъ доброгъ владаня јоштъ еданъ badge, онда добіа право на 2 пооде месечно. Они робіашци кои су таке badges добили, добіаю јоштъ и неке суме за награду кое имъ се бележе (gratuities). Одъ овога, да ли е т. е. робіашъ при излазку изъ изолирајуће апсане badges добіо, зависи његово будуће положенъ у другомъ періоду при издржаню робіе овога рода. Они кои су у овакимъ затво-

рима уапшени, доле се по тоѣ на класе я време ка-
зна нѣгове има 4 періода. У првомъ е подчинѣнъ
обычной дисциплини (по начину свога владаня у
школахъ, ансанама времешта се у 2 я 3 класу). Ако
се е за неко известно време добро владао, то до-
лази оѣ у другу класу, я онда сме писма писа-
ти, свака 2 месеца пооде примати, добія веће gra-
tuities и на себи носи знакъ доброгъ поведенія.
Ако се е я садъ робіашъ за известно време не-
престано добро владао, онда долази у трећій пе-
ріодъ и носи 2 badges, добія месечно пооде одъ
страны, добія веће gratuities и у неделю на ру-
чакъ пива. Продужено добро владанъ дае робі-
ашу право на ношенъ особиты альяна у 4 при-
оду, веће gratuities, болю рану, я да може у сво-
ей ћелш 1 сатъ дуже свећу имати но остали.
По истеченію прва два періода дае законъ пра-
во робіашу, ако се е непрестано добро владао,
изгледъ на условну провизорну слободу, будући
се садъ о тоѣ побринуты има, где бы се отпу-
штены са сигурношћу оставити могао, да бы у
станю быо свое пристойно издржанъ наћи. Одъ
следства овогъ пронаћеня зависи, да ли ће и у ко-
лико условно помилованъ дѣйствовати.“

Изъ овогъ се види, да е енглеско казнит. за-
конодатство нарочито на то управлѣно, да се ро-
біашъ доведе до убећеня да судба нѣгова наипо-
слѣ одъ нѣга зависи, врѣ му е отворенъ лепъ из-
гледъ на користи, ков ће као награду свогъ до-
брогъ владаня у затвору моћи добити, а тиме се
врло яко на поправленъ ободрова. Такође не-
згоде дужегъ усамлѣня злочинца и друге непрѣ-
лике ове системе, ков су противники нѣни одпре-
на видикъ износили, сада су тиме умолѣне. Най-
знатнѣи люди ове струке у Енглеской увераваю
насъ, како се искуствомъ доказало, да се ова-

нимъ усамлѣніи злочинца развратни саставци робіла чине немогућимъ и кодъ болѣи робіла морална сила каштиге врло се очача а употребленіи поправляјући средства нарочно цели сходнимъ разговоромъ да се верозакономъ утвѣди великій мейданъ. Овако се између осталихъ извистио директоръ казнит. завода у Лондону полковникъ Febb у своме комисионалномъ извѣстию одъ 1856. год.

Кадъ у обзиръ узмемо, да каштига усамлѣногъ затвора иче дѣйствуе него и ноа друга и да зато може краћа бити одъ други каштига (као што се на прилику у Немачкой узима 2 месеца усамлѣногъ затвора равно 3 месеца обичногъ, а односно на наше апсане у известномъ призреиу и 7 месеци), онда се и она едина околностъ, кон се системи усамлена пребацуе, а то су велики трошкови за ню потребни, пољуюе као неоснована. Онай вишакъ што се потроши око поправке такви зграда по системи усамлена, онъ се съ друге стране изравнява съ тиме, што време затвора трае много краће, а осимъ тога лекуеио учи, да се кодъ ове системе редко надъ дотода повторенъ истога злочинства, и да се зараза млађи апсеника одъ старѣи на овај начинъ сасвимъ уклани, а ово су две такве околности на кое се вала добро обазрети, почемъ оне служе и за подизанъ нравствености у злочинцима, за смаињѣ злочинства уобште, а тиме посредно чине, те се временомъ и државный трошакъ на казнит. заводе смаиуе.

За распростраиенъ ове казнит. системе важна е велика заузетостъ, показана на пенитансѣрнимъ конгресима у Франкфурту 1846. год. и у Брислу 1847. где су участвовали најзнатниѣ люди одъ ове струке како теоретици, тако и практики, кон

су се сви изјаснили у користь Филаделфске системе и своя миѣнія саставили по опредѣленнымъ резолюціямъ, коє о унутрашньої вредности ове системе неоставляю више никакве сумнѣ. Вредно є при овоме споменути примєрь Пруске, коя є одъ 1844. год. почела ову систему све више заводити, пошто є краль прускій о своє деветодневномъ бавленю у Виндсору *) гдє є дошао да буде при крштеню принца Валескогъ 1841. целогъ єдногъ дана провєо прегледаюћи апсану у Пентонвилу. Найпосле неможе се съ ума сметнути ни обште сагласіє, коє у теоріи влада о апсанама односно на истинитость и изредность начєла ове системе. Тако на єдномъ одъ споменути конгрєса, вєли генєралный инспекторъ Француски апсана Моро Христофъ: каштига мора бити индивидуална, па опєтъ при многобройномъ погубльивавю сматрамо є као несправєдну и нечовєчну, а дуго и често затворанѣ людій чини намъ се човєчно и правєдно. Бданѣ ножъ кадъ бы у исто време 12 глава одсекао, учинило бы намъ се као найвишій врхъ варварства, а єдна заєдничка апсана гдє се люди морално стотинама убілю, види намъ се као велика човєчність и правда, па ипакъ човєштво трпи у овомъ случаю много више но у ономє правомъ. — Ако є истина, рекао є Мирабо, да се у апсанама наоди умна смєса злочинства, онда зашто овимъ безчєстнимъ и страшнимъ сѣдинѣнїмъ найгори човєчєски дєла допуштаю да се човєштво у пропасть води?

Ова примєтба при свємъ томъ што є правєдна и истинита, опєтъ не смета намъ, да извєстну заєдину у затвору и за нашу систему неусвоимо, но онимъ начиномъ као што се то по горїмъ из-

*) Варошица близу Лондона, гдє кральница обично лєти у своє замку борави.

нїстію чини у Енглеской. По сведочбама кое о овоме долазе изъ Енглеске, робіяши по деветомесечномъ усамлѣнномъ затвору изводе се на полъ на заедничкій радъ съ врло лепимъ успехомъ. Нарочно описує се као врло пробитачна класификаціонна система, по коіой се робіяши збогъ доброго владаня преводе изъ горегъ у больій редъ. При овомъ нетреба заборавити да робіяшу целисходанъ изборъ занимања у нѣговомъ будућемъ слободномъ животу може быти одъ велике користи, многи послови немогу се другчіе научити ни радити осимъ у заедини. Кадъ се на умешность и прилежность апсеника болъ пазити, може имъ се радъ у апсу тимъ болъ наградити, кое є важно што се тиче економне стране казнит. завода. Одпре растурає се и убіяєла сила робіяша и душевно и телесно повайвише угушуюћимъ пословима као што є: чешлянъ вуне, преденъ, завіянъ цыгара и т. д. А у найновіє време заводе се нарочно у Немачкой многостручне фабрикаціє по апсанама, на прилику у Халскимъ апсанама видео самъ летость велике фабрикаціє злата, у Валдхайму у Саксонской опетъ велику фабрику хармоника и томе подобно, где се великій брой апсеника занимає користо радомъ врло пробитачны заната. У овоме последнѣмъ заводу има преко 20 разны струка фабрикаціє.

Али нїє доста да се система, усамлена, ако хѣмо цели сходно да действує, на наведеный начинъ спой са системомъ заедничкогъ рада, ако се све незгоде стары и већъ забачены система желе избећи (робіяши мораю увекъ быти ноћу одвоєни), него се такођеръ мора іошть пазити на известне поведине класе робіяша, съ коима у усамлѣнимъ затворима треба у нечему другче поступити, него са осталима, а ово се већъ у апсанѣ-

на ове ошете и чини. Такви особити злочинци едно су они кои су збогъ повтореногъ злочинства затворени, а друго су (по годинама) млади злочинци. Онима првимъ не само да се при опредељивању напштаге узима у обзиръ њихово повторено злочинство и напштага се повишава, него се съ њима и у самој усамљеној апсани поступа много строжије, и мава награда дае за њихову вредноћу, него осталима; па осимъ овога кодъ њи се вази и на то да недоћу у додиръ, надъ ћелију оставе, съ онимъ робљашима кои су текъ правий путъ злочинимъ путемъ пошли и зато казниди. Што се тиче *млади злочинаца*, мора се на њи јошъ више обзира имати. У многимъ великимъ државама подигнуте су за њи особите апсане где се држе сасвимъ оделѣни одъ стары робљаша, съ којима се опетъ у њиховомъ затвору поступа, као што намекую њихове године старости, и пр. по околностима школују се, занимају се радомъ њихомој старости сходнимъ и негују се.

Кодъ *млади злочинаца* време такогъ затвора мора много мањ трајати, еръ расположењ младѣшко може пре учинити, да се овомъ системомъ упропасте, него ли да се сачуваю и поправе. Држави се притомъ на свакѣ начинъ плаћају: цѣла економија и добро уређењ апсана за младе злочинце, еръ треба само помислити колико то вреди, што ће се у великомъ броју грађана, кои ће за мало времена опетъ постати слободни, угушити зачета клица грешногъ живота а напротивъ искуство на велику жалостъ доказуе, да се у рђаво уређенимъ апсанама млади преступници закона спремају за највеће злочинце.

Ако се у ономъ смислу као што самъ мало више означио, система усамљенихъ сподъ съ ограничењемъ системомъ заједничкогъ рада, и ако се да-

лъ употребе горенаведене класификаціе робілаша, што се тиче поступања съ нѣма за време трагична казни, чиме имъ се прелазакъ у слободу знатно олашати може (као што е пре краткогъ времена главный директоръ апсана у Ирландской Кро-тонъ (Croton) препоручио найживль парламентской комисіи, да се заведу особити прелазни разреди робілаша), онда се система усамльнога затвора овако сваћена може за цело као найбола препоручити. Па іошть ако се томе дода државно старанъ, да се свакомъ поправльномъ злочинцу кадъ изъ затвора изиђе нађе прилика, да у грађанскомъ друштву може и себи и држави быти одъ користи, како небы морао опетъ путемъ злочинства ударити: онда доиста све остале системе мораю оной као найизредной уступити.

Завршуюћи ово кратко о томъ важномъ предмету разлаганъ, усуђуемъ се одомъ приликомъ изразити смерно наданъ, да ће и наща земля у своме новомъ развитку државногъ живота умети оценити важность доброгъ уређеня апсана по другимъ државама и избрати за себе такую систему казнителны завода, коя ће и свакомъ поединомъ злочинцу и целомъ грађанскомъ друштву дати емство колико за праведность каштиге, толико и за достойно поштованъ човеческе личности а и одговорити зактеваньяма човечности и новіе просвете.

ОПИСАНІЕ ОКРУЖІЯ УЖИЧКОГЪ.

*Одъ Стояна Обрадовића члена окружногъ суда
Ужичкогъ.*

Съ картою *)

Описанію овоемъ предходи карта, вѣрна снимка найгоровитѣйгъ окружія у отечеству нашемъ. Оно объяснява сва означенія у карти, па зато самъ доста обширно и говорію о свакомъ важнѣмъ предмету.

Скиданю карте съ простора окружія Ужичкогъ дала ми е повода найвише недостаточность досадашнихъ отечественыхъ карти наши, у коима су одъ овогъ окружія сасвимъ неправильно планине, села и вароши изложене, а пространомъ описанію свега што дѣло ово садржава то, што ненадимъ у повременимъ изданіямъ спомена о отечественомъ простору, о производима отечественимъ воособъ, о обичаимъ народнимъ и древности коя се у нашемъ отечеству наоди; а то е све одвећ нужно явности предати ради общаго ползе и повѣснице.

Радећи на дѣлу овоемъ поредъ мое дужности званичне у часове одмора и за време одоховенія судейскогъ, нисамъ ни труда ни трошка поштедію, да цео просторъ окружія добро промотримъ и све достаточно што е у мой задатакъ спадало испытать, како се предъ доцнѣмъ дѣлательима осрамотію небы.

*) Према Друштво Србске Словесности зна да нису са свимъ поуздане карте кое прилаже Гласнику, опетъ мисли да е изъ више узрока добро што излазе на свѣтъ и оваке кадъ нема болѣи.

Редакція.

I.

О простору и природнимъ границама окружія Ужичкогъ.

Цео просторъ окр. Ужичкогъ заузима у највећој дужини одъ источно-южне западо-сѣверной страни 28 а одъ сѣверо-источне јужно-западной страни највеће ширине 18 сати. Површина пакъ целого окружія уобште износи 75 квадратних миля или 150 сати, у свану милю два сата простора рачунајући.

Окружіе ово граничи: одъ запада рѣкомъ Дриномъ и предѣломъ Босанскимъ, одъ юга окружіемъ Новопазарскимъ такође предѣла Босанскогъ и рѣкама: Увцемъ и Тисовицомъ а у неколико и планиномъ Голіомъ, одъ истока окружіемъ Чачанскимъ и Рудничкимъ, одъ сѣвера окружіемъ Валѣвскимъ и рѣкомъ Буковицомъ и најпосле на сѣверо-западной страни и окружіемъ Подринскимъ, но у маломъ само простору.

Оно се раздѣљуе на петъ срезова као: Црногорскій, Рачанскій, Златиборскій, Ариљскій и Моравичкій и заузима окружавајуће га границе 90 сати, одъ кога броя спада на просторъ који одъ предѣла Турскогъ царства граничи 50 сати, и који просторъ уреднимъ стражарама и стражарима снабдѣвенъ.

Просторъ окружія Ужичкогъ као што карта показуе лежи између 43 и 44° сѣверне ширине и 37 и 38° источне дужине.

II.

О положенію и качеству простора овога.

Предѣлъ окружія Ужичкогъ естъ уобште гористъ изъуевши мале равнице и то: у срезу Црно-

горскомъ одъ села Ражане до Косѣрића између Црнога вр'а и Црнокосе, узвишени брда; поредъ рѣке Лужнице, и кодъ Помеге поредъ рѣке Мораве. У срезу Моравичкомъ поредъ исте рѣке коя се Моравица зове одъ Ацина Брода те до села Бѣдине Вароши. У срезу Ариљскомъ такође поредъ Моравице у самомъ селу Ариљу у срезу Златиборскомъ поредъ рѣке Ћечинѣ одъ села Севойна па до села Злакусе, и западно исподъ села Кремена къ Стапарима и одъ Бранежаца до Шљивовице; и у срезу Рачанскомъ поредъ рѣке Дрине, коя неколико села запрема и то одъ Растишта те до Бачеваца и понешто узъ рѣку Рига-чицу и Пилицу.

Земљъ коя леже на овимъ равнинама и уобште при рѣкама, здраво су плодне и за свакиј усѣвъ, способне. Тамо се сѣе и богатый плодъ дае: пшеница, ечмаъ, овасъ, крупникъ и кукурузъ као и остале зелени, а по другимъ местима сѣе се: кукурузъ, ечмаъ, крупникъ, ражъ, елда и ситна прол, други усѣви несѣю се.

Найгоровитиј мѣста запрема еданъ просторъ названый Старый Вла, кои се кордономъ поредъ Турске изъ среза Моравичкогъ, па преко Ариљскогъ и Златиборскогъ до среза Рачанскогъ пружа. Овомъ простору припада савъ срезъ Моравичкий а одъ остала три среза по неколико села и то одъ среза Ариљскогъ Пресѣка, Трудово, Мочи-оцы, Ойковица, Ясеново, Бела Рѣка, Кућани, Бурађа, Негбина па до Любиша; одъ среза Златиборскогъ: Драглица, Доброселица, Ябланица, Семегнѣво и Мокра Гора, а одъ среза Рачанскогъ: Заовине, Ягоштица и Растиште.

У овомъ предѣлу ечмаъ и кукурузъ врло слабо рађа, па зато се тако и сѣе. Онде пацъ гдѣ роди, мора добро нагновна земля бити, иначе одъ

у сѣмъ нема ништа, едно што е здраво ладна кли-
ма, а друго и поглавито што су мѣста кршна и
каменита пакъ земля нема довольно снаге да у сѣмъ
до плода доведе и сачува. Али при свемъ томъ
при чинѣньи пробама доказало е се, да и по
тимъ частима, изузимаюћи само каменита мѣста
и врло велике висове, може и кукурузъ и ечамъ
па и пшеница родити само кадъ бы се земля
довольно нагноила и то сваке треће године повто-
равало, и кадъ бы се землѣ угариле па зимѣ
у сѣмъ рано посѣjali; али, едно што е непрестано
нагнаиѣ врло трудна стваръ, друго што и сред-
ства за то недостае а треће и поглавито што
народъ на уобичаю не то чинити, южный овай
комадъ окружія лишава се стрви у сѣмъ, па гото-
во и кукуруза, и по већой части рану по плод-
нимъ селима, варошима и варошицама купуе и тако
се раномъ снабдѣва. Юшъ се додати има нагно-
лию и угареню землѣ и та врѣмена, што су мѣста,
нако е већ речено, брдовита и стрменита, пакъ
се тешко тако и оранъ одржи, а угаренъ све, наро-
чито асенъ као и оовремене у сѣмъ, бунца и вели-
ке кшце снесу и сваде у долове, и тако само лива-
де остаю у природной важности, чимъ се доволь-
но стоке издржана а са раномъ се свагда оску-
дница трпи.

Има довольно мѣста по овоме окружію гди
бы и виногради врло добри бити могли, али то
народъ не уобичаю, па зато винограда у цѣломе
окружію и нема, изузимаюћи по вароши окру-
жой и варошицама, гди поедини люди нешто лоза
одгае и нешто грождѣ за ело добію, иначе видно
се добива и купуе изъ сусѣдногъ окружія наро-
чито изъ среза Драгачевачкогъ.

У простору овога окружія има врло знаме-
нити, узвишени и пространи планине као што су:

у срезу Моравичкомъ: Одвраћеница, Преко Брдо, Голія, Яворъ и Црвена Гора; у срезу Ариљскомъ: Мучанъ, Кукутница и Муртеница; у срезу Златиборскомъ: Торникъ, Чигота, Віогоръ и Шарганъ; у срезу Рачанскомъ: Тара, Ивица, Збориште и Дервента; а у срезу Црногорскомъ: Блова Гора, Повленъ, Букови, Црни Вр' и Малънъ, но обично су ове кршевите и са разнородномъ горомъ снабдѣвене, изузимаюћи Златиборъ, кои понайвећи просторъ заузима, али е већиномъ голетанъ и уливаѣнъ, кои богату попашу стоцы а особито рога-той дае.

О Златибору, кои то име носи одъ богате добити трговачке на марви коя се ту сувати, има се више што рећи, него о свима планинама, пу-старама и суватима. Овай е просторъ мѣста сама природа украсила и за богату попашу опредѣлила. Онъ нитъ е брдовитъ, ни раванъ, ни голетанъ, но текъ са умѣренимъ брдашцима и по нешто сла и борова снабдѣвенъ, да човека романтическа окружност њгова у удивленіе и особито распо-ложенъ доводи. Златиборъ до 7 сати дужине источне и 4 пуна сата сѣверне ширине заузима; и као што е са безчисленимъ брдашцима, тако е и са изворима и речицама снабдѣвенъ, еръ нема долине у којой извора нема. На њму нема ника-квы села ни други усѣва, но само су ливаде и мар-вена попаша, коя све попаше у царству турскомъ превазилази.

Има по свимъ окружнимъ мѣстима и извора врло добри и съ водомъ богати, кои превасходе ладноћомъ и лакоћомъ све остале у сусѣднимъ окружјама. Но између своју одликуе се врело Перу-ѣацъ у срезу Рачанскомъ, на комъ више водени-ца и фабрика радити могу и кои величественъ водо-

надъ причинява; и Бзеро у планини Голіи срезу Моравичкомъ, кое е доста пространо и дубоко.

Наоди се и доста манъи и већи пећина, одъ кои су знамените три, и то: една у Трнави срезу Ариљскомъ ниже Чаistine, у коју рѣка Поноръ утиче и на 5 сати далеко у селу Подпећу истиче у рѣку Ћетиню; а да она иста ту истиче, освѣдчено е сипањемъ поздера на утокъ. Друга е у селу Кремнима подъ планиномъ Шарганомъ, изъ кое ветаръ дува, и овај е при већој зими неописано ладанъ. Но примѣчанія е достојно то, што ове пећине ветаръ престае, чимъ се на оризонту јори, олуе и ветрови умѣрени појаве. Пећина ова по увѣреню мѣштана заузима цео Шарганъ кои е доста пространъ и каменитъ. Овај ветаръ кои изъ пећине излази докле годъ допире, весна слава усѣвима ништа ни најманъ шкодити неможе. Пећину ову или болъ нѣко грло, кое нѣ врло велико, затворили су негда мѣштани каменемъ збогъ непреодолиме ладноће ветра, кои она изъ себе издае; но доцнѣ увидивши да су се тимъ јако преварили, почемъ имъ три године сирѣчь докъ е годъ пећина затворена была, никакви усѣви родили нису, отворили су е, а чимъ су е отворили, одма имъ е дѣйствомъ онога ладнога вѣтра плодностъ усѣва у првобитно станъ дошла; а трећа е пећина у селу Рапчићу срезу Моравичкомъ, у коју се више стотина люди смѣстити могу, — као што е негда у време ратова, нарочито Хаџи-Проданове буне смѣштано — изъ кое се доволно шалитре вади и која више окаменѣны фигура има, кое су се одъ капљи озго сливајући се направиле.

Главни производи трговине почемъ пловећи река нема у овоме окружію есу: рана, марва свалога рода, восакъ, медъ, коже, белый смокъ, — масло, сиръ, и најманъ — грађа, лучъ и катранъ.

Поредъ говеда, оваца и коза, води се трговина и са сивинама, но скотоводство свиня ограничава се само на срезу Црногорскомъ, пола Моравичкогъ, пола Ариљскогъ, пола Златиборскогъ и у целомъ Рачанскомъ изувинаюћи она три села, коя Старомъ Влау припадаю.

III.

О рѣкама и њихимъ својствама.

Рѣка мањи и већи окружје Ужичко има довољно и то по слѣдуюћимъ просторијама: у срезу Моравичкомъ: Моравица, Студеница, Одвраћеница, Међуреча, Буковица, Грабовица, као главније, а остале мањ као и потоци добиваю име одъ онихъ села, поредъ кои теку. У срезу Ариљскомъ: Рзавъ, Бела Рѣка, Любишница, Кладушница, Негбина, Поноръ, Панџица и на границы Тисовица и Морава. У срезу Златиборскомъ: Ђетина, Сушница, Грабовица, Приштевица, Обудовица, Балашица, Камшиница, Бели и Црни Рзавъ, Ябланица и на границы Увацъ. У срезу Рачанскомъ: Дрина, Шилица и помѣсне: Рачанска, Заглавачка, Зарошка, Омлетачка, Перућацъ и Трепишница, а у срезу Црногорскомъ: Каменица, Честобродница, Тина, Кладоруба или Егда, Годљевска, Сѣчорѣчка, Луница и Скрапецъ а на границы Морава и Буковица.

Између своју напоменуты рѣка, Дрина, коя одъ предѣла Босанскогъ граничи, есть највећа и најшира и спада у први редъ, по којој оманѣ лаће и чамцы плове. У другиј редъ долазе: Ђетина, Рзавъ, Морава и Скрапецъ, а у трећиј све остале рѣке, но ни по едној лаће пловити немогу, врѣ су мѣста, крозъ коя пролазе, строга, узана и каменита, па зато су рѣке и неспособне за пловидбу. Но у обште су све ове рѣке брзе и бис-

тре, изузевши юговину и кашовита времена, кадъ се на мѣстима излію и ле малу штету землѣдѣлцима причине.

Рѣке ове имаю у себя довольно рибе и рако-ва, као што ће се на своје месту рећи, и риба е врло вкусна, само е доста ситна изузевши Дрину, у којој се наоди: шарана, младица, штука, и сомова доста крупны и велики.

Потока мањи и већи има безчислено, но они како су по себи незнатни нѣ се за нужно ни нашло овде иѣ именовати.

IV.

О производама природнихъ.

а) изъ царства животны.

Опружиѣ Ужичко што се у общте животниѣ тече, у малој или никаквой разлицы стои са свима горовитиѣ предѣлима отечества нашегъ.

Одъ питоме четвороножне животниѣ коте се: говеда, конѣи, овце, козе, свињѣ, магарцы, пси и чачке. Одъ пернаты: ћурке, гуске, пловке, кокошке и голубови. Одъ дивячи пакъ и то четвороножны: курацы, дивлѣ свињѣ, сръне, дивокозе, лисице, зечеви, лавови, куне, видре, еврице, творови, кртине, ежеви, пацови, польски и домаћи мѣшеви. Одъ пернаты: орлови, ястребови, мелецы, роде, чап-лѣ, дивлѣ гуске, дивлѣ пловке, дивлѣ велике кокошке и петлови — глуваћи — кои до 8 ока крупни и тешки быти могу, дивлѣ кокошке белокриле — тетребови — величиномъ колико питоме, барни лабудови, акмаѣ, ситне дивлѣ планинске кокице, арабице, препелице, голубови, славун, штиглице и т. д. Одъ крилати буба: лептирови, бели, црни, жути, шарени и найвећи пиргави, лѣљни, светил-цы и т. д. Одъ буба што не лете: шарене бубе или рогонѣ, бубе валявице крупногъ и ситногъ

рода, мрави, ваши, буве, стѣице — стѣике — ови збогъ многе боровине, одъ коя се уобште куће граде безчислено има, мольцы, сканавцы, попцы, швабе и проч. Одъ рода жаба: корняче, бабуре, зеленоросне, ситне речне и землярке. Гуштеро-ва има само три феде: зеленбаћи велики, загаси-то мрко црвенъкасти камени, и обични мањи са ошилястимъ репомъ. Црва и секте овой подоб-не, но већъ обште познате живеће како на земљи и у земљи тако и у дрвету има довольно, али из-ванъ обичногъ рода нѣ се у овоме окружію при-мѣтити могло. Будући да су све рѣке по овоме окружію узке, брзе и плитке, изузевши Дрину и Мораву, то се по њима наоди само слѣдуюћій родъ рибе: пастрмке, младица, вркуша, вретенара, кле-нова, пузів, црвенперки, шкобала, и пешева; а сомова, штука, линяка, деверика, шарана, и т. д. налази се само у Дрини, но штука и линякова, поредъ напреднапоменуते речне рибе, има и у рѣцы Морави. Ракова пакъ има по свима рѣкама у изобилију, само су мали и ситни, иначе здраво вкусни као годъ и сва речна риба, збогъ брзе, чисте и бистре воде у којој обитава.

Нашао е се у рѣки Ћетинѣи подъ градомъ Ужичкимъ у време кадъ се риба бив — мрести — пр. год. еданъ особитый родъ рибе, кои нико пого-дити нѣ могао каква е. Величиномъ е одъ еданъ педао, дебљине као малый прстъ руке, безъ гор-њи перая само варку и предня доня пера. Главу е имала на подобіе чикова, а устнице као у піл-вице и онако е њима припіяла за што е годъ вата-ла. Заушника нѣ имала, но само съ едне и дру-ге стране по седамъ малы црни отворени рупица. Здраво е итра и кадъ се на землю баца врло се прућака и неку писку одъ себе дав. Изгледа глат-

не безъ прелюшти и фарбе в зеленоцривасте. Турци кои су в уватили и у стаклу усамљѣну оставили, увераваю да су јој и 8 бели мали нога по четири са стране видели, но после тога нѣ се никаква показала. Подобно овой риби, нѣ друга уваћена или онде вићена. *)

Што се тиче родова змија, ове су и овде омаке као што их уобште познаемо т. е. црне барске, беле дугачке и троме, жути по одъ фатъ дугачки и као рука дебели смужкови, шарене средињ змије и црно загасите које нису дуже одъ аршина, але су и отровне које нападају и ове обично по камељу и кршевима живе. Ванъ обични змија у овоме окружию естъ утакъ, кои неможе бити дужи одъ едне стопе миранъ е и кротакъ, главу има обични змија, зейтинъ фарбе и нѣ за люде и стоку опасанъ, али змије, ма когъ рода оне были, нештедно затире, зашто се обично манъ или никако змија непаоди гди онъ живи**). Налази се и акрепа по зидинама и кршевима и некимъ старимъ кућама, кои су најдужи одъ три палца, но нема примѣра,

*) Petromizon Planeri Bloch. Нем. Pricke, Neunauge, Чеш. Pihalice Mihule; Поль. Minog; Крайнски Piskur. Овамо спада по свой прилицы и Србска речъ Пискоръ која се у народу чув. Ова е риба зато манъ позната, што понајвише борави на дну вода, и што збогъ малы уста неможе намацъ съ удицомъ прогунути.

Пр. II.

**) Ово е верованъ по свима Югославенима распрострто, безъ да бы се томе поводъ могао знати. Ево шта е у ствари истинито: Плашљива ова е безазлена животиња — *Anguis fragilis* L — рајни се црвима и ситнимъ инсектима, а нема ни орудіа нити снаге, да бы могла змијама, које су свакадъ одъ нѣ веће наудити.

Пр. II.

да су коме отровномъ жаокомъ своіомъ вредъ нанели.

Найпосле примѣчава се и то, да се у срезу Рачанскомъ око рѣке Пилице у доста великой маси наоди еданъ родъ лептирова, кои се сасвимъ одъ обичны црни разликую *). Они су средѣ величине, врло итри, имаю доста танко и шнѣсто тѣло а крила светла загасито црна, коя се преливаю на подобіе затворено плаве кадифе. Ова фела лептирова на другоме се краю у овоме окружію до сада ніе примѣтити могла.

У осталомъ што годъ овде ніе споменуто, принадлежи у обични обштепознати родъ животины.

б) изъ царства растѣнія.

Као што е на сноме месту речено, предѣлъ Ужичкогъ окружія сасвимъ е горовитъ и у томе онъ превасходи сва окружія отечества нашегъ, а гди е оваки предѣлни положай, тамо су нарочито и растѣнія дивячнія, и дрвеће, когъ се ређе по другимъ местима наоди. Почевши одъ половине среза Ариљскогъ па преко Златиборскогъ и Рачанскогъ, како стари Вла држи, планине су уобште боровима, елама и омориѣма — смрчевима — обрасле, у којима се врло мало букви и други дрвета налази. Овакове су планине Муртеница, Торникъ, Віогоръ, Шарганъ, Ивица и Тора. Наоди се ови дрвета и у срезу Моравичкомъ по планини Голіи и Явору а у срезу Црногорскомъ на Малѣну, црномъ Вр'у, Буковима и Повлену, али ређе; само омориѣа тамо никако нема. Борова има два рода бели и црни. Одъ белогъ се лѣпѣ сѣче и тестерама даске режу а одъ црнога вади се катранъ

*) *Apatura* *Ilia* *Ock.* Ово е најлепшій лептиръ у
Европи. Пр. П.

и лучъ, кои се место свеће употребљава, връ овај преко сваке мере има много смоле у себи збогъ чега се не редко догађа, да се одъ припекe сунца по неки запами, па цела планина у коренъ изгоре. Приићчанија в достоино, да прии боръ неможе у висину выше одъ 6—7 фати израсти, и чимъ дође у неке опредѣлене године свое одма гране вр'а на страну растури и као креветъ равани му връ остане. Ђле и оморике слабје се употребљавају, али тврђе у корену стое; напротивъ боръ сасвимъ плитко по вр'у землѣ жие растура па зато се брже и суши и одъ непогоде лако извалити даде. Борови се у пресади најлакше прииити могу, ако се само онако усади, као што е у природномъ своемъ мѣсту наићштентъ быо, а чимъ се манѣ или више загре, осуши се. Друга сва мѣста окружна обрасла су обичномъ горомъ као: буквама и грмовима имено: церомъ, границомъ лужнякомъ и бѣломъ; далѣ: липама, брестовима, кленовима, глоговима, лескама, трићмъ, брезомъ, тополомъ, асикомъ, врбомъ, смрекомъ, на којој веня расте, клокочикомъ, ракиномъ, нвомъ, брекиномъ, и пр. Питома пакъ дрва есу: ябуке, крушке, вишнѣ, трешнѣ, гунѣ, ораси, оскоруше, аудо-ви, шљиве, багрени и пр. Има скоро свудъ доволно по кршевима и руя, наоди се неко дрвце, сасвимъ на форму чая кое тако и називлю*), а има само ређе жутога трна, кои се противу жутице болести употребљава и кои е прави лекъ одъ те болести. А наипосле наоди се, само ређе медве-

*) У Србји чай, баръ оно што подъ тимъ именоу изъ Хине купуемо не расте, већ ђе то бити оно исто растѣнје, когъ има и по Ртию, и кое народъ тамо зове планиномъ — *Arctostaphylos uva ursi* Adam.

ће леске. Одъ рода лоза има: дивљи и питоми, купина, оструге, малина, грожђа и пр.

Далѣ сѣе се за рану: пшеница, ечамъ, овасть, крупникъ, кукурузъ, ельда, ситна проя, кромпиръ, кои и по найладниимъ предѣлима добро рађа, пасуль, купусъ, лукъ, ротква, репа, цвекла, крас-тавцы, паприка и све остале домаће зелени које изображена Европа употребљава.

Што се трава тиче, ови како питоми и раз-на цвећа, тако и дивљи има безбројно као и свудъ по отечеству нашемъ Србији, но само се овде напомињу четири рода одъ оны, кои по дру-гимъ местима, или ређе, или никако има, а ове су: здравацъ, линцура, боровница и кралѣвацъ. Прва и друга у кореню употребљава се за лекове наро-чито у пићу, последня такође за лекове а боро-вница употребљава се за ело као и друга воћа. Линцура у узрасту и цвету отличнија е одъ своју друга трава. Она има стабло средињгъ прста деб-љине, изнутра шупљъ и округло на подобіе трске, скоро фатъ високо израсте и лако се преломити дае а цветъ му е при деблу на више чланака ситно израстао и дебло на подобіе руже окружио, жутъ е, има лепъ и пріятанъ мирисъ, иначе е горакъ, као што му е горакъ и коренъ. Боровница неизраста већа одъ еднога педля, има мали и оштаръ на подобіе шимшира листъ и плодъ има колико дивлѣ ситне трешниѣ, фарбе е отворено плаве и врло вкусанъ за ело, снабдѣвенъ са малимъ семенчи-цама; но ова трава съ које плодъ селяцы беру, еду и продаю, расте само по онимъ местима гди су борови, еле и оморике. Кралѣвацъ такође сматра се за лековиту траву за свашто особито за доя-лѣ. Она здраво дубоко по аршинъ и више у дуб-љину расте, коренъ ѿ ѿ е округло и гладакъ. У висину нерасте, но одма при земљи растури уза-

но боцаве лиске у кругъ одъ едне стопе. Одъ ови у средини подижу се ситне такође боцкаве, танке и одъ два палца високе друге лиске, и пошто се скупе и направе као ружу зеленъ цвѣтъ, почне унутра у средини расти млечна и слатка ябучица, а краемъ око нѣ изъ првога цвѣта укажу се бледожуте, врло узане, глатке и еданъ палацъ високе лиске, а између нѣи и преко оне ябучице, ситанъ жутъ и као сунцокрета застирачъ, а подъ овимъ на ябучицы има као решето тенчица една. Ябучица докъ е јошъ зелена пріятна е за ело и има вкусъ на подобіе репе.

Гљива има разнородны као: шкрипаца, печурака, шмрчана, калуђерки, рудинарки и т. д. које се за ело употребљавају, а има мноштво и други, које се по имену и незнаду. Међу овима има гљива отровни за марву и човека, и овакве су обично црвеникасте. Но своју ови родова гљива наоди се и по другимъ местима у Србији.

в) изъ царства ископаемы и минерала

Ни едно може бити у Србији окружје нѣ толико занемарено у смотренію истраживања руда, минералны вода и други метала као окружје Ужичко. Шта више, у народу е овомъ одъ прастари времена наслеђена та будалаштина крити, ако бы се гди које одъ ови показало, а то е се чинило свагда изъ два узрока: прво што су се люди бояли, да ће имъ се збогъ тій руда землѣ безъ накнаде одузети, а друго, што ће по њину миђнію та и слѣдуюћа села подъ кулукъ подпасти. Изъ ови и подобни узрока не само што майдани истраживани нису него су јошъ, као што е мало пре речено, кривени; и нѣ никако могуће, да у овомъ горovitомъ предѣлу богати и полезни майдана нема. Но одъ како е отечество наше внутреню незави-

сну слободу добило, и одъ како су зраке просвете и у сама погранична и сурова места допирати почеле, одонда су люди већ и о томъ слободнѣ мислити почели, па зато су неки майдани већ и откривени али још вештачки добро неиспитани.

У колико се простимъ средствама доказати и посведочити могло наоди се у срезу Златиборскомъ, планини Шаргану руда гвоздена и оловна, а у селу Кремнима майданъ одъ најболѣгъ кремѣня. У Никовићима истоме срезу и Субљу срезу Црногорскомъ има каменогъ угља у изобиљу, а у овомъ и майданъ одъ најболѣи брусова. У Никоѣвићу има и сребрна руда, али доста мршава. У Добрињи срезу Црногорскомъ и Качеру срезу Златиборскомъ има најфинѣ и у изобиљу креде, која при чийњој проби ову обичну креду што изъ страни предѣла добивамо и трошимо, много превасходи. У Добродолу срезу Црногор. има врло добре беле земљѣ за грунтирањѣ, у Ражани црвене а у Скавцама црвене, жуте и зелене, која се као фарба на сва што употребити може; у Ужицу пакъ наоди се масне чивитли земљѣ и кречнога камена. У Любанима при Ужицу има довољно шареногъ а у Стапарима црвеногъ мермера; али и еданъ и други превазилази мермерни майданъ, кои се повр' Ариля у планини Благои наоди. Овде се наоди шарена, плаво-жута, црвено-модра, зелено-бела и т. д. а има га у масама и одъ едне само фарбе, и по природи нѣговой познае се, да бы лако се угладити могао, почемъ то показуе неко комађе израђена мермера које се наоди у Ариљу, Пожеги и Ужицу. Майданъ сумпора наоди се у селу Прсянима*) а шалитре има по свима пећинама.

*) По нѣмци Дим. Росића у Пріянама налазио самъ у груменю разне величине минералъ, кои Турцы

Примѣчава се, да у селу Равнина има и злата на сву прилику, ерѣ кадѣ еданѣ потокѣ придође и вода брдо одадере, тадѣ се најболѣ рудне жидѣ показую, но ово е јошѣ неиспытано.

Што се минералны вода тиче, одѣ овы има у селу Приликама срезу Моравичкомѣ една кисела вода коя се са великомѣ ползомѣ употребљава и посѣтителѣ сваке године прилично има. Има у селу Біоски и селу Любишу срезу Златиборскомѣ и селу Дубници срезу Црногорскомѣ по една врућа вода, између коя она у Біоски врло е мала, са другимѣ водама измешана па тако скоро и неупотребителна.

Банѣ дѣйствителна проглашена и одвећ полезна налази се одма при селу Брезовцу предѣлу босанскомѣ окружія Новопазарскогѣ а кодѣ манастира Банѣ, на самой границы среза Златиборскогѣ према нашега села Доброселице, коя одѣ нѣга ни два сата растојія не одстои. Тамо многи народѣ одлази и са великимѣ побольшанѣмѣ здравља враћа се, само е за обитаванѣ неудобно, почемѣ други зграда нема нити Турцы начинити даду, осимѣ нешто неуредне меане и нешто рѣжави ћелиѣ при манастиру.

За ову Баню приповеда се, да е краљ Србски Драгутинѣ, кои е краставѣ и шугавѣ био, сѣ войскомѣ кѣ нѣой дошао и окупао се, пакѣ заражене томѣ болешћу и войнике дао купати и одма

зову Алтанбашѣ, Нем. *Auripigment*. Састои се изѣ $\frac{2}{3}\%$ суипора и $\frac{1}{3}\%$ сичана најжешћегѣ у природи отрова. Ако е ово онај истый минералѣ, кои Г. Обрадовићѣ наводи, то се опоминю жители ужички, да одѣ нѣга неправѣ ѣибриѣ. Да е то пакѣ донѣта сичавѣ може се свакиј уверити, ако едну мрвицу на жарѣ бацы: жеженѣ сичавѣ издае мирисѣ белогѣ лука.

Пр. П.

да е савршено здравъ постао заедно са войничыма, и за споменъ, да е онъ собомъ монастиръ Баню дао сазидати.

Драгутинъ е овај V. краљ србски одъ племена неманића и сынъ Уроша I. четвртогъ краља србскогъ. Онъ е монастиръ овај сазидао 1283. год. кое се дознае изъ изрезаногъ на мермернимъ плочама у зиду надписа, а ту се наоди, на великомъ колу подъ полівелемъ и великій грбъ србскій съ два орла съ крунама на глави, на камену изрезанъ. У Горобиню и Міоницы имаю две слане воде.

V.

О жительствоу вообште.

Као што е напредъ речено жительство е у овоме Окружію, праме горовитогъ и кршевитогъ овогъ предѣла доста умножено; връ по найновиѣмъ у 1855. години чинѣнѣмѣ попису, у целомѣ окружію има вообште 84.523 жителя и то у срезу Црногорскомъ 22.499 одъ кои има 11.494 мужки и 11.005 женски; у срезу Рачанскомъ 13.558 — 6911 мужки а 6747 женски; у срезу Златиборскомъ подъ коя и варошь Ужице подпада 17.605 — 9121 мушки а 8484 женски; у срезу Арильскомъ 15.932 — 8124 мужки и 7808 женски; и у срезу Моравичномъ 14.929 и то 7675 мужки и 7254 женски. У вароши пакъ Ужицу има 946 мужки и 800 женски душа православногъ вѣроисповѣданія, а 198 мужки и 184 женски душа Цыгана вѣре мухамеданске, а обое и све у суми састављено износи 2128 душа; но и Христіяни и Цыгани стављени су подъ жительство среза Златиборскогъ. Турана у вароши Ужицу са женскимъ заедно има 5010 душа и 689 кућа; и како ови за себе обштину сочиняваю, нѣювъ брой нѣ стављенъ подъ жительство вароши Ужица и среза Златиборскогъ.

Жителѣи овога окружія већиномъ су земљѣдѣлцы, а ови су обитателѣи села, међу којима се по некій марвеныи трговацъ, терзія, ковачъ, коларъ и катаръ наоди а довольно число међу њихъ има дунђера.

Жителѣи окружне вароши и варошица како Срби тако и Турцы, занимаю се разномъ трговиномъ и занатима, а има одъ обе вѣре и земљѣдѣлаца. Међу занатлијама највише има терзія, сараџа, туфекџија и табака. Цыгани пакъ по већој су части ковачи и џамбаси а има и земљѣдѣлаца и сви стално живе. Турака нема по другимъ мѣстима ванъ у окружној вароши а Цыгана се наоди и по варошицама и некимъ селима, особито у Иваници, но они нису тако стални као ови у окружној вароши врь ови сви своѣ куће имаду. Турцы се отличую са њихъ добри коња, съ којима се највише и занимаю, бивъиъ нишанъ изъ шишана, баџанъиъ камена, кошјама — тркама — разнимъ тефериџима — забавнимъ увеселеніама — сѣдењимъ по кафанама, и пушенъимъ узъ горку кафу, а слабо врло нарадъ и посао пазе, збогъ чега съ дана на данъ све сиромашнии биваю. Куће су имъ свудъ неуредно разсуге, одъ дрвета пограђене, нечисте и по већој части трошне и слабе. Сокацы и калдрме неуредне и испровальиване, дућани ниски и рђави а чистоћа сасвимъ занемарена.

Што се пакъ тиче селяка наши, они по већој части патријархално живе особито по Староме Влау. Има довольно домова у којима се по 6 и 7 ожењении глава наоди, има у којима по 50 и 60 душа задружно живи, а има и такови, у којима отаџ јошъ здравъ и снажанъ стараџ по 9 10 и 12 синова, већиину ожењении има. Обитателѣи целога окружія люди су здрави и крепки, бистри и

одрешени у говору и мислима. Има доста стараца и старица кои доживити могу 130 година. Али при свимъ овимъ добримъ својствама, изображеніе имъ много оскудѣва, и живе и управляю се како у смотренію економичномъ, тако и иначе као што су одъ свои прастари наслѣдили. Они се занимаю землѣдѣліемъ и скотоводствомъ, особито плоћеніемъ оваца, говеда и свиня. Доста домова има кои по 400—500 оваца свагда обдржаваю. Нѣювъ егорскій животъ слободанъ. Найвеће планине и дубраве нѣима е како и собствени домъ. Оружіе радо имаю и обично, было на радъ, было на састанакъ, заветине или богомолю, свуда са собомъ носе и врло добро нѣиме погађаю. Међу собомъ доста мирно и дружелюбиво живе, али се и међу нѣима зли и рђави люди наоди. Найвећи су имъ пороцы то, што радо у айдуке одбегаваю; но као и айдуцы тврдъ и постоянь предѣлни свой карактеръ задржаваю. Айдукованѣ они сматраю за найвеће юнаштво, управляюћи се обично по старимъ песмама прославлѣни айдука, па зато и бываю горди и држе за недостойно свога юнаштва нападати свакога особито сиротиню. Найвећу яростъ изливаю надъ онима кои су їй увредили и надъ иновѣрцыма. Неустрашими су, юначни и издржателни. Найвише се по великимъ планинама баве а ятаца су имъ по већој части за границомъ у Турској нарочито у предѣлу Васоевићкомъ и Морачкомъ кои съ Црномъ Горомъ границе.

Воздухокружіе овога предѣла више е ладно и по томе здраво, па зато свагда мушки полъ, као издржателни, више се и рађа и дуже живи него женске, као што се напредъ изъ ове главе види, да мушки полъ са 1927 душа женски превазилази. Примѣчанія е вредно овде напоменути, да по пла-

инама Ужичкимъ фатъ и по, а на мѣстима некимъ и два фата дебели снегови падаю, па зато и пролази за неко време немогући биваю; а чимъ се по жупнимъ местима найманъ ладноћа осѣти, по планинама се већъ снѣгъ укаже, зато предосторожни люди одма топлив альине облаче.

У осталомъ уобшће узевши, више има сироташни него имућни фамилија, връ населѣници изъ предѣла Турскога царства више него одну трећину сочиняваю.

VI.

О народнымъ обичаима у обште.

Народъ целога окружія Ужичкогъ, кои се са земледѣліемъ занима, задржао е и данъ дашнихъ прастару оригиналну ношню альина и то у оба пола. Мушкарцы имаю кратке съ рукавима гушиће, беле или црне, црвене или шарене поясове, силаве, пеленгаће, на ногама беле тозлуке све одъ сукна ков су имъ жене опреле и откале и на глави фесове. Женске у Старомъ Влау носе беле или црвене дугачке сукнене альине съ рукавима, зубуне беле или црвене, а неке и црне, безъ сваке шаре и веза, шарене кецелъ одъ вушенога платна, лепо извезене прслуке и на глави фесъ. Девойке се одъ жена у толико разликују, што ове носе перчинъ око феса, а жене лепо савію и уредно наместе око оба ува витьце, неке разделе косу на двое, сплету и преко главе претуре и оба края саставе, а неке и перчинъ око феса обмотаю но безъ шамів. По другимъ пакъ мѣстима изванъ Старога Вла у обште носе женске зубуне одъ белогъ собомъ урађеногъ сукна свудъ разнымъ фарбама и киткама изшарале и белимъ шљокама попуниће кои врло дели-

като изгледаю, друге лепо изграђене и набране кецелѣ, беле или шарене прслуке, на глави фесове и оно овы перчине. Овако се носе и жене и девојке, само се жене одъ девојка у толико разликују, што око фесова имаду шамію а съ предъ кецелю сукнену врло лепо изшарану; но и жене и девојке носе струке съ новцѣма око врата, а имућниѣ и дукате по фесу. Али по вр' целога накіта свагда се белимъ марамама или шаміјама по глави покриваю. По отићнимъ и богатимъ селскимъ кућама, наоди се ношић у оба пола као и по варошима, а како се саданѣга времена по варошима и варошицама носе познато ѣ свакоме.

Мушкарци су доста прилѣжни за радъ. Они се занимаю: крченѣмъ, заграђиванѣмъ, оранѣмъ, копанѣмъ, косидбомъ и т. д. Млађи чуванѣмъ стоке и томе подобно као и девојке до 16—17 година, остале женске ограничаваю се на домаћимъ пословима: преденѣмъ, тканѣмъ, плетенѣмъ, везомъ и т. д. а одъ скорогъ времена почеле су и на польски радъ излазити. Гди ѣ више жена у кући, поредомъ готове вла и радинима носе, а планинка се на целу или на више година избира и ова бѣва обично одъ старешница кући.

Люди обично носе пусатъ и никудъ се съ нѣмъ не растаю. На саборе кодъ цркви и манастира или други опредѣлѣни места, радо у гомилама у обоемъ полу одлазе, тамо играю и веселе се безазлено, коѣ неки путъ и по два дана траѣ. Има сабора на кои се и по 10.000 душа одъ више села и срезова збере, и на овимъ саборима обично се бегенисаваю момцы и девојке, а и пріятельи, врѣ већ изчезава онаѣ обичаѣ, кадъ су родителѣи синове женили и кћери удавали безъ да су се младенцы кадгодъ пре до венчана видели.

При овакимъ обштимъ и явнимъ састанцима непрестано се игра и пѣва одъ оба пола у колу и изванъ кола; и кадъ човекъ внимателно са стра- не мотри на овај веселый скупъ, мора признати, да е животъ селяка найзадовольнѣи, ерѣ хиляде предъ собомъ гледаюћи, неће ни кодъ еднога наћи меланхоличну занетость, наирштено лице, дубоко шпекулативне планове, стра и зверанѣ и т. д. но свуда налази обште расположенѣи и смей. Одъ пѣсама цео се предѣлъ ори, и у едномъ минути чуће се по стотину гласова кои починю или свршю пѣсме. Гостолубиви су у врло великомъ степе- ну и странца угосте како собствени родѣ. Кадъ коме вѣру зададу, погазити е неће до последнѣи капи крви, али су и осветолубиви и строги гони- тельи кадъ имъ се неправда учини. Гди се саста- ну, было при славама или свадбама или макаръ кодъ казана, радо еданъ другомъ приповѣдаю раз- не приповѣтке, међу којима се доста суевѣрни ства- ри: о вилама, вѣштицама и проча налази. Найрадѣе се разговараю о женскимъ. Врло се занимљиво разговараю и о старимъ юнацима и нѣнимъ дѣли- ма, али јошъ радѣе узъ гусле славна и храбра нѣ- на дѣла попѣваю. Има извѣстно една трећина овде люди кои узъ гусле свирати и пѣвати уме- ду, а одъ ови више такови првенаца, кои све гусла- че и пѣваче узъ ово орудѣе на свѣту прева- зилазе.

Слава и свадба кодъ селяка трае по неколи- ко дана гди и позвани и незвани иду, еду, пію па тамо и спаваю, безъ да ће коме годъ домаћинъ пребацити или га опоменути да кући иде. Они у слављню крснога имена и празнованю светаца найвећу светиню сматраю; и ко имъ у овоме пре- пону положе, тай имъ найвеће непрѣятельство на свету чини. У цркву радо иду и Богу се моле;

но при свемъ томъ има довольно и одъ мушкогъ и одъ женскогъ пола, кое се целога свогъ века нѣ исповедило, причестило и у цркву долазило, но ово има свои узроке. Први е томе узрокъ, што су села здраво разштркана, као што су и куће по планинама растурене една одъ друге по сатъ и выше. Други е узрокъ, што е врло ретко међу њима свештеника, почемъ еданъ три и четири села држи, а тај просторъ десетъ и выше сатѣи места заузима, и што су свештеницы люди прости и безъ довольногъ изображеня, изузевши неколико одъ новѣгъ времена. Трећѣи е узрокъ што су цркве врло у ретко а одъ села здраво удалѣне. И четврти, што свештеницы врло ретко или никадъ у цркви или помѣстнимъ скупштинама слово божѣ не проповѣдаю, него напротивъ много недѣля и празника прође, кадъ се у цркви ни служба Божѣи не одслужи.

Далъ како су путови збогъ горовитогъ положенѣя свудъ, до скоро, врло рђави были, па на выше места и садъ обичај нема, да се люди на колима служе, нити се ова возити могу, зато све и сва на товаренимъ конѣма преносе и са самарима се служе; а кадъ япію свлаче, пробуше греду, дирекъ или даску на вр'у, провуку витину или личину, увате по два или четири вола, и тако по земљи вуку япію до означенога мѣста а дрва у самарима доносе. Одъ скорогъ времена држе неки люди и кола, но то по найвише у окружнѣи вароши, а по обличнѣимъ селима служе се и двоколицима.

Усѣве доста неблаговременно сѣю и ливаде забраню, па зато са овимъ потребама доста и оскудѣваю. При ораню обично се са ралицама и два вола служе. Има и плугова, само су ређи

и употребляваю се на равнинѣ местима и око рѣка и по лукама.

У селяка куће су обично мале, ниске и са лубовима и кровиномъ покривене. Има њ и даскомъ покривени, но ово е само кодъ имућниѣ люди. Одъ камена зиданы кућа врло мало или никако има, ерѣ то јошѣ ни уобичаили нису, премда свудѣ врло добра камена за зиданѣ доста има. Внутренѣ распоредѣ кућа, уобште узевши, доста е неуреданѣ и нечистѣ, ерѣ зими у кућу или собу и по неко марвинче уведу те га тамо негују и одъ зиме предохране.

У осталомѣ народѣ е богобоязливѣ, послушанѣ и покоранѣ само кадѣ се уредно съ њимѣ поступа.

Додати се има јошѣ и то, да већа часть селяка подѣ дугове падаю, па тако и пропадаю у сермиѣ; а то највише зато, што се многи пуштаю у коекакве трговине коѣ неразумеду. Уобште пакѣ мушки па и женски полѣ доста ракиѣ пив, па само изѣ овы узрока доста се разнородны и преступника при судовима наоди.

VII.

О древностима и о преданіама народниѣмѣ.

Као што се свудѣ по отечеству нашемѣ наоди древни зидина, коѣ представляю старе градове, куле и цркве или монастире, тако се овы паметника наоди и у окружію Ужичкомѣ довольно. Дѣйствителный градѣ, кои и сада подѣ управомѣ Турака стои и служи као заштитна тврдиня, зиданѣ е по приповеданію стары людиѣ за време владѣнія Неманића лозе, али пре цара Душана и служио е као мала крѣпость за надзираванѣ заточены преступника. Онѣ е онда доста мала и сла-

бо утврђенъ градъ быо, а доцѣе подѣ султаномъ Селимомъ повећанъ е и распространѣнъ па лче и утврђенъ, као што се то са узвишене по вр' нѣга стѣне, коя се по турски „бунк-ташъ“ зове, најболѣ видити може. Калканъ пакъ или предградѣ, кои е на 50 фати западо-сѣверно у расто-янѣю са 4 куле награвенъ, подигнутъ е за време Кара-ђорђево краине и првогъ Србскогъ устан-ка противу Турака, а после е одъ Турака догра-ђенъ и јошъ болѣ утврђенъ.

О граду овоме изъ народнихъ припове-дани ништа се друго недознае. Осимъ то, да е у време избора Лазара Сремскога войводе и ве-ликаша Србскогъ, кои е се одъ фамилије Немањића оженио, за цара србскогъ, Никола Алтомановићъ као войвода и великашъ србскій быо е заповед-никъ надъ Ерцеговиномъ подѣ коимъ е и Стари Вла са градомъ Ужичкимъ быо, па као такови, да е се воспротивио подчинити Ерцеговину цару Ла-зару, збогъ чега е овај съ войскомъ на нѣга и ударіо, побѣдио га, уватио и извадивши му очи у градъ Ужице у заточеніе послао, гдѣ е Алтома-новићъ по краткомъ времену и животъ окончао. Сраженіе е было кодъ села Пониковице, гдѣ садъ варошица са 50—60 дућана постои.

Знатанъ е овај градъ иза новія времена, едно по томе, што е двапутъ одъ Срба подсѣднутъ быо, а то први путъ подѣ вождомъ Србскимъ Ка-рађорђевићемъ, коме су се Турцы и предали, а други путъ подѣ княземъ Милошемъ Обреновићемъ; а друго, што су заточени у нѣму 1815 год. князо-ви панскіи, второгъ подѣ княз. Милошемъ устан-ка народицѣ као: Мияло Радовићъ златиборскій, Алекса Поповићъ ужичкій, Василије Радоичићъ црногорскій, а Радованъ Маслаћ карадагскій, ком

су Турцима за миръ у народу смисли, и као тао-
ци држати, изъ највеће градске куле, престру-
гавши ножићима ланацъ у комъ су заковани бы-
ли, крозъ пенцерь, преко 10 фати одъ стрмогъ
темеля а 30 коцмъ на ниже до рѣке Ћетинъ,
чрезъ навезане појсове свое спустили се ноћу,
одъ кои е само Мияло Радовићъ невредимъ остао,
Алекса сломи ногу у куку и остане на месту подъ
куломъ, а Василије се сасвимъ згрува и ову обочицу
сутра данъ Турцы пошљу. Маслаћъ пакъ, кои
е био опасно ногу угануо, буде одъ Радовића на
леђима уза стрмо брдо, Забучъ зовомо, узнеть и
тако се оба спасу.

Далъ примъчава се и то, да у Ужицу на рѣци
Ћетинъ имаду две знамените у растојанію одъ гра-
да 100 и 200 фати камене и одъ најтврђега мате-
ријала художествено саграђене ћупріе, које и сада
у савршено добромъ стану служе а свака е дуга
преко 30 фати и са више окана снабђена. Обе
су биле грдно великимъ плочама са стране огра-
ђене и оловомъ заливене, но у време србско-тур-
ске размирице подъ Карађорђеиъ и Милошеиъ
нешто е одъ тѣхъ плоча топовима градскимъ изод-
ваљивано, нешто одъ Срба поизодваљивано збогъ
вађени олова, а нешто и данасъ на своме месту
невредимо стои. Одъ овиъ двоју ћуприју една е нижа
маня и ближа граду, а друга е већа и одъ града уда-
љнија. На овој последњој има на средини одъ сиге
три фата високъ озиданъ стубъ и у њему умѣште-
на одъ белогъ мермера плоча съ турскимъ надпи-
сомъ, у комъ стои, да е исту ћуприју пре 239 годи-
на неки Асанъ-Бегъ Касапчићъ севанъ градио; но
по народнимъ предаю, овај е надписъ фаличанъ,
еръ се казуе, да су краљви одъ лозе Неманића
обе ћуприје надъ и градъ Ужице зидали, па доц-
није да су Турцы за преимањити споменъ србске

моћи на вопросномъ стубу плочу преврнули и србски надписъ сакрили а турски са реченимъ надписомъ додали.

Ове ћупріе да су не одъ Турака, но одъ Србски кралѣва за време њине владе саграђене, посведочава се и тиме, што се нигде примѣромъ не доказуе да су Турцы, одъ како су Србію и Босну покорили и себи подчинили, гдигодъ овако хужошествене, величествене и постојане мостове подигли, као што су ове две ћупріе на Ћетињи при самој вароши Ужицу.

Друге знаменитости у Ужицу нема, осимъ една целокупна одъ тврдогъ матеріала скоро четируоуголна озидана и са уедно великимъ и високимъ кубетомъ снабђвена црква, коју су Турцы у памію преобратили; но одъ 1804 године она е и у цркву преобраћана. Говори се, да е и она зидана за време Србске владе подъ племеномъ Неманића. Садъ се зове Шева-паміа, кое е названіе получила много доцнѣгъ времена збогъ еднога шеа — Турскогъ вышегъ свештеника — кога су Турцы и за свеца почитовали, пакъ га наипосле прогнали и по наредби царской посѣкли. Онъ е ту и одну дервишану — Турски монастирь — озидео, кои и садъ неупотребителанъ стои.

Уосталомъ уобште се држи, да е Ужице ово свое име добило одъ тесногъ и одъ два брда скученогъ положенія њгова.

У срезу Златиборскомъ, кои е то названіе добио одъ богатогъ пашняка Златибора, има слѣдуюће древности: у селима Кремнима и Равни има Римско гроблѣ сагрно великимъ каменѣмъ а међу њима наоди се, и то у Кремнима шесть најотлични. Ови су фаты дуги и $\frac{1}{2}$ фата широки и дебели и разнимъ фигурама упрашени. На њима

су изрезани мртви лежећи люди са десномъ рукомъ на прсима, левомъ на образу и десномъ ногомъ преко леве претуреномъ. На едномъ е изрезанъ ратеръ римски са шлемомъ на глави и мачемъ о бедрима. У селима Мокрој Гори и Мачкату имаду гробља која се сасвимъ одъ римскогъ разликују. Тамо има грдно велики плоча истоку окренути, а доста велико число наоди се и такови каменова, кои су самотворно на подобіе куће, колики е годъ гробъ, сасѣчени, само што имъ е съ плоче поведена узвишеностъ до стрев, све више на страну извођена а одозго као кућно слеме на ножъ дотерано. Овакова каменја надгробногъ наоди се на више места и држи се поуздано да су србски, еръ се дае примѣтити на некимъ мѣстима, да наши Срби и данасъ мртвацима овакове споменике дижу само у мањимъ формату. Каменъ ово нема никаква надписа нити е крстомъ означено.

Найзнаменитія у овоме срезу древностъ естъ монастырь Руино, кои е некада знаменитъ быо па и свою типографію имао, као што о томе и Г. Вукъ С. Караџићъ у 5. броју Србски београдски Новина одъ 1857. год. споминѣ. Писатељ предстоѣтегъ дѣла потражио е местимице овај монастырь и нашао му е остатке развалине. Онъ лежи у селу Врутцыма при рѣки Ћетинѣ недалеко одъ села Біоске, коимъ се именомъ онда и рѣка Ћетиня звала. Местоположеніе врло е изборно и садъ е ту сеоско гроблѣ. Знаменія славногъ тога монастыра садъ никаква другога нема, осимъ каменъ св. трапезе, кои као еднии сведокъ свете цркве свое место чува. Говори се да е тай монастырь величествено озиданъ и украшенъ быо. Стубови по 2 и 3 фата дугачки, округли и аршинъ дебели одъ финогъ црвеногъ мермера израђени и углађени наоде се и сада у Ужицу главной турској

школи медреси, кои се спомена ради чувају, и стари люди као поуздано уверавају, да су ти стубови одъ истога манастира Руина у Ужице донети као годъ и остали каменъ, еръ е манастиръ одъ фино израђеногъ мермера озиданъ быти морао, кое се тимъ найвише осведочава, што се сасвѣмъ мало камена на развалинама наоди, а ово показуе да е савъ каменъ манастира найфинѣ израђенъ быо па као такови разнеть.

У срезу Црногорскомъ, кои е то име добио одъ две планине Црнога вр'а и Црнокосе, има по найвише древности.

У овоме срезу источно при рѣцы Морави а три сата растојиѣ одъ главне вароши Ужица, лежи варошица Пожега, коя 95 кућа и 323 жителя брои, као споменикъ негда славне простране и величествене вароши римске Пожеге, у којој е римскій сенатъ поморски земалъ быо. Варошь е ова по довольномъ увѣреню грдни зидана три сата дужине и два ширине простирала се, имала е безбройна велика здаѣија и више цркви. На више места по томъ простору лежи безчислено римско каменъ разнороднимъ фигурама, людскимъ ликовима, цвећемъ, лозама и гроздовима украшено. Много каменова има римски надписъ, кои е на више мѣста, као што ће додатакъ показати засѣдно са фигурама снимлѣнъ. Но између своју надписа, пайвећу пажњу побуђуе една плоча на развалинама римске найвеће цркве, о којој плочи казуе се, да означава име те цркве и кога е времена и киме подигнута была. Наоди се ту една плоча, на којој е говеђа глава изрезана и сунчанимъ зракама окружена па подъ њомъ нешто и подписа, но едно зато, што е већина у земљи лежи, а друго што се слабо писмена и познаю,

не се снимка учинити могла. О овомъ изрезу може се судити, да е ондашњиѣгъ идолопоклоническогъ времена глава говеђа као символъ вѣре служила.

Упростору старе вароши леже садъ осимъ Пожеге, и села: Горобилъ, Расна, Висибаба, Узићи, Глушачъ и Отанъ и свудъ е овуда римскимъ гробљемъ посуто. У селу Висибаби, кое е романтичкогъ положеня, као најлепшемъ крају вароши была су зданія правителствена. Тамо е се нашао еданъ каменъ нешто више одъ рѣа квадратанъ и здраво углађенъ са надписомъ римскимъ: „*Сенатъ живећеѣ народа на Морави*“ и овај е у садашњој цркви Пожешкој више десни врата олтарски узиданъ и окреченъ. У Висибаби и Откио нађена су два а кодъ Беле Цркве два лаѣа на беломъ камену мирно лежећа и величине као највеће псето изрезана, и наоде се и садъ три у цѣлости а еданъ е по средини пребивъ.

На истомъ мѣсту у Висибаби нађено е и више лепа съ изрезима каменя, одъ кои су однети: еданъ подъ княземъ Милошемъ у Крагуевацъ гди се и садъ наоди, а два у Пожегу кои се такође хране. Ова два у Пожеги камена, само су еданъ рѣѣ са свію страна високи и широки, са три су стране лепимъ ксимсовима ограђени а една страна нѣ углађена. На едиоме одъ овы изрезанъ е: съ едне стране болесникъ у крвету съ подигнутомъ мало главомъ и кодъ нѣга докторъ држећи га за руку, съ десне стране човекъ на коню а съ треће два човека стоѣ, еданъ држи скиптаръ и нешто пружіо ономе другомъ а овај нѣму књигу. Оба имаю неке напе на главц и альине до колена. На другоме камену: съ едне стране болесникъ у крвету съ докторомъ, съ друге човекъ на

коню а съ треће жена стои држећи у руцы котарцу съ цвећемъ.

Овакови исти еданъ каменъ има и кодъ Беле Цриве предъ женскомъ препратомъ съ поля, а на нѣму изрези: съ едне стране наслонѣнъ болесникъ у кревету а више главе му стои жена, съ друге човекъ на коню а съ треће женско у богатѣмъ некое одѣянію, држећи на столу чашу у руцы. Сва три та камена одозго су пробѣсна донекле, изъ чега се дав заключити, да су какви стубови у нѣма быти морали и да су предъ шпиталѣмъ стаяли. У селу Доньой Добринѣи има велико римско гроблѣ съ надписима и разнимъ фигурама, између кои се еданъ каменъ одъ фатъ дугъ и рифъ широкъ и дебео отликуе тиме, што е на нѣму човекъ на коню у ритерскомъ одѣлу изрезанъ и предъ нѣмъ грдно велика змѣя, а између нѣга и змѣе има лепо изрезана округла као тасъ водени рупа безъ свакогъ надписа. Оваковога гробля съ каменѣмъ наоди се у селима: Дражиновићу, Горобилию, Отню, Каленићима, Бжевицы на три мѣста, Тубићу, Дружетићу и Белой Цркви. А у Вранянима има стара црквица, гроблѣ съ великимъ плочама истону окренутимъ и онимъ узвишенимъ на подобіе куће срезанимъ каменѣмъ, кое мы Србско називамо.

Ниже Пожеге на Морави при води Цвѣтовику имаю развалине старе римске ћупріе која е преко Мораве направљена была, а по вр' Пожеге на рѣцы Скрапежу има и садъ древна са више окана ћупрія, која е цела и за врло удобанъ прелазакъ служи, иначе е крои и штала, као и оне две у Ужичу на Ћетињи.

У селу Тубићу има две стародревне зидине на два узвишена у растојанію черекъ сата брда, одъ кои се едно зове Градина а друго Злоступъ, а ниже овога поудалѣно римско гроблѣ са вели-

ний каменѣтъ и надписѣма, кое називаю воено гробѣ одѣ изгинувши войника. За ове градове припоѣдаю мѣштани, да су были римски и подѣ нѣма да су погинула два цара „*Darius* и *Porius*.“ Сраженіе е врло жестоко было, ерѣ су оба безчислену войску имали, но ово пораженіе и смртѣ оба цара да е сасвимѣ неотично испало, потоме, што су они были саюзници и пошли еданѣ другоме да се састану иду противу треѣгега — вальда Александра Македонскогѣ, пакѣ се ту у магли збогѣ непредосторожности побили и изгинули. | Казую да су имѣ ту 7 гробови и означаваю кои е кога, но ови царски гробови стое изванѣ обштегѣ гробля подѣ градомѣ на врло лепомѣ месту и има ту свега четири камена одѣ кои еданѣ представля два мртваца и велики надписѣ, еданѣ женску персону за кою кажу да е царица, еданѣ нѣе подписанѣ а еданѣ е дубке усаѣенѣ. Снимке са овога каменя видиѣе се у додатку. Јошѣ по преданію прастари припоѣдаю селяцы, да су обсаѣени у едномѣ одѣ ова два града липова крила правили па у сусѣдни прелетали.

На планини Малѣну, коя лежи на границы ужичкогѣ и валѣвскогѣ окружѣ, има една велика стѣна и у нѣой изрезано мѣсто у комѣ се удобно седити може. Ово мѣсто назива се „*кралѣв сто*“ — стол — и мѣштани отуда повѣстѣ изводе, да е то дао изрезати Кралѣвиѣ Марко са братомѣ Андриомѣ, ерѣ су ту често излазили увеселеніа ради, имаюѣи свою собствену цркву мало подалѣ одѣ тога мѣста у Крчмару, кои спада подѣ валѣвско окружѣ, гди су се нѣи два по више времена задржавали. А на здраво узвишеномѣ голомѣ брду кое се „*Држановина*“ зове има еданѣ древный шанацѣ а ниже нѣга три разрушене зидине, кое мѣштани називаю тавницама одѣ старина, сѣ тимѣ

да е непадъ на вису ономе и градъ бмо, ала развалина се ту никакви непаодя. О овоме граду и тавницама нѣ се никаква повѣсть дознати могла.

У срезу Црногорскомъ пов и сада една стародревна црква, коя се Бела Црква назива и постои при селу Белотићу на рѣци Лужници. Ова е црква врло мала и узана са еднимъ кубетомъ и говори се да е зидана подъ кралѣмъ србскимъ Стефаномъ Урошемъ, кадъ и црква Ариљска. Она е по старомъ обичаю сва молована и пуна разни светителя, но лѣтописа нема надъ е подигнута или малана. Има у женской препрати са сѣверне стране надписъ доста искваренъ, когъ ће се снимка у додатку видети као и подписъ у олтару свештеника ондашнѣгъ, а друго се ништа прочитати нѣ могло, збогъ што е црква у времѣ турскога тиранства палѣна, па сви надписи, кои су беломъ фарбомъ были стављени поцрнили и незнаду се. Найвеће вниманіе у овой цркви побуђую две женске у женской препрати одъ западнѣ стране са крунама на глави една до друге измалате. Оне су обе еднолине и еднаки аљина као и круна, а свака има преко круне белу застрту иараму. Аљине су нѣ на подобіе одежда дуге до землѣ и одъ богате неке црвено шарене матеріе израђене, и десна, коя се нешто старія быти види, пружила е обе руке левой. Оне непредставляю свеце, но нешто друго, врѣ прама десне стои два педля квадратно мѣсто съ надписомъ довольнимъ, но овай се никако прочитати неможе зато, што е сасвимъ поцрніо. Знаменитіе у овой цркви нема се шта видети, осимъ многогъ римскогъ и древногъ србскогъ гробля оно нѣ. Римско е каменѣ по већой части подписано, а србско нѣ, само има по одной гореиспучастой, одъ фата дугой

плочи крестъ дугъ колико и плоча, али не урезанъ, него в плоча подъ нѣомъ тесана и дотеривана да крестъ лепше изгледа.

Далѣ, будући се по прииѣчанію Г. Вука С. Караѣића кое се у 5. броју Србски Новина одъ 1857 г. наоди, црква „Мркишина“ знаменита быти види, то е истраживатель и описатель ове древности нарочито такову потражио, почемъ се и у одномъ октояку у Белой Цркви нашло означено, да се црква та наоди подъ закрилѣмъ Чернѣ Горѣ, и испало му е за рукомъ те е и ню пронашао местимице. Стараца и садъ живи има, кои приповѣдаю, да е црква Мркишина између два висока брда Црногъ врѣ и Црнокосе постојала, дакле тамо е и нађена, врѣ селяцы показаше и мѣсто. Знаменія одъ тога св. храма нема никаква другогъ осимъ часне трапезе и неколико великии наменова, а друго е све расуто и однето, по чему се заключити дае, да е та црква или одъ дрвета или одъ најфиниѣгъ тврдогъ матеріяла ознана была пакъ каменъ разнетъ. Она е постројана была на рѣцы Скрапежу у атару села Косѣрића између речена два брда у доста пространой равнины и врло е лепъ изгледъ по положаю места имати морала. За ову стару и чувену србску цркву има и нека скаска, премда суевѣрна, коју селяцы приповѣдаю. Има кодъ тога црквишта еданъ изворацъ или правѣ бунарићъ, и вальда по разоренію те цркве, спуштена е црквена часна трапеза косо у тай бунарићъ и преко нѣ се вода, коя е врло ладна и добра, напољѣ вади за употребленіе. Дакле пре 50 одъ прилике година, селяцы неимаюћи цркве, а знаюћи да е ово црквиште знатно, изваде ону трапезу напољѣ и насаде е на еданъ панъ и ту се стану исповѣдати и причешћивати; али чимъ они то учине, засуши усѣвима тако, да имъ крозь три

године права гладна година дође. Видећи то они, свећаю и закључе, да е то произишло отуда, што су трапезу изъ воде извадили пакъ се зато казне, и зато врате одма каменъ у изворацъ одакле су га и узели, и затимъ одма суша престане и богатство плода поврати се. Овај догађај Косърићани сматраю и садъ као стваръ истиниту, па зато кодъ њи и стои црква Мришина у већој важности него све остале црквине на њиову атару.

Найпосле при закључењу древности описанія у срезу Црногорскомъ има се јоштъ една точка навести, ако њна повѣстъ и недолази одъ прастари времена, али е опетъ стара, чимъ јој е 250 година прошло а тиче се србски юнака.

У овоме срезу има село „Мушићу“ рѣка „Кладоруба“ која се до пре 250 одъ прилике година „Кеида“ — грчко чудовиште — звала, и голетна узвишена планина која се „Козоморъ“ зове. У селу Мушићу, пошто су Турци у најдоцније време Србиомъ завладали, живіо е Турски еданъ великашъ по имену Муша, који е ту величествену кулу имао — којој се и садъ развалине знаду — те одатле покорени околни народъ у већој стеги држао. У то време било е на све стране славни србски айдука, који су происходили одъ велики и племенити фамилија, волели одскочити у планину, па као юнацы бранећи вѣру и свой завичай, умрети, него се невѣрнику и тирану на заколеніе у руке предати, или своју вѣру, за любовъ богатства и племићства, као срамни Бошняцы што су учинили, променити, те и одъ вѣре одпадници постати. Између овы оногъ времена были су на гласу: Петаръ Мркоњићъ, Ђура и Лука арамбашие предводећи сваки по едну чету ватрене айдука. Они су свудъ Турке затирали а побѣђене Србе бранили, но и

Мушо е врло здраво на нѣи пазіо и са пандурима и ениѣарима и ѣ своимъ вребао као што му едномъ и испадне за рукомъ те Луку арамбапу жива увати, окуе и у кулу затвори. Бѣдна мати Лукина, чујући несрећу сина свогъ, прибѣгне Петру и Ћури съ молбомъ да іој сына, друга свога спасу, и ови, ако е и опасно было съ манѣномъ на тврдињу турску ударити, реше се и поћу къ кули са намѣромъ Луку избавити. Али идући доћу на планину Козоморъ и ту Петаръ до пола жива огули ярца и пусти га дрекати, рекавъ друштву: „тко мисли овако одеранъ бити па опетъ ћутати тај нека иде самномъ; кои ли гласъ мукомъ изъ себе истеранъ пустити уме, нека се съ места натрагъ врати.“ но на еданъ ма сви се крену, право на кулу, а то брдо буде прозвано Козоморъ. Срећа послужи ова два србска јунака, те помоћу мердевина упадну у кулу Мушину и са ланцемъ заедно изнесу Луку и бѣгати почну, врѣ и ѣ одна чета Турана потера. Овако у обрани измичући се, доћу на рѣку Егиду — садъ Кладорубу, — и Мрконѣић метнувши свой цефердаръ у зубе, стане са побратимомъ и овога ланцѣма пливати, ѣо влада, водомъ ношена удари му у пушку и онъ пушку у воду испусти, а рѣку Егиду, прокуне да до века бесни и владе вала, одашта она и буде прозвана Кладоруба. Овој доста пространой повѣсти, овде е дато мѣсто и зато, што она обяснява одъ три доста знатна места наименованіе. Што се пакъ старогъ имена рѣке Егиде тиче, писаць ове повѣсти мисли да су е тако Римляни кои су у Пожеги не далеко одъ ове реке живили назвали, по нѣномъ плаовитомъ и брзомъ водоскоку, врѣ су они онога времена врло радо са Грчкомъ древности занимали се изъ кое и речъ Егида произлази.

Срезъ Арильскій. Овај срезъ добио е ово име одъ храма посвећеногъ св. мученику Ахилию, комъ е црква службу и тропаръ дала, и кога памать празнуе се свагда 15. Мая. Найзнатнја е у срезу овоме ова црква збогъ нѣне древности која у старини све осимъ Студенице, цркве и монастире у отечеству нашемъ превазилази. Св. Ахилиј рође- ни е Гркъ и родомъ изъ мѣста Илирисъ зовомогъ. Онъ е био епископъ и у време идолопоклонства проповѣдао е науку Христову у овоме крају онда населѣногъ Славянства, но одъ идолопоклонника на мукама за вѣру уморенъ и у садишиѣмъ Ари- лю сараиѣмъ буде. Много доцнѣ Стефанъ Урошъ V. краљ србски, праунукъ Стефана Неманъ I. кра- ля србскогъ, унукъ Уроша I. четвртогъ краља Срб- скогъ, сынъ Милутина VI. а отаць Душана сил- ногъ цара србскогъ, изъ великогъ уваженя прама светителя и свети нѣгови дѣла, дао е сазидати на гробу нѣгову свети храмъ и посветио га имену мученика, намѣстивши му по ондашнѣмъ обичаю величеству гробницу у женској препрати.

Црква е сва молована по ондашнѣмъ обичаю а више гробнице источно измолванъ е и св. Ахи- лиј у свештеномъ одѣянію а до нѣга десно осно- ватель храма кои цркву свецу предав съ надпи- сомъ: „*Стефанъ краљ Урошъ и самодержацъ вся Србскія земљи и Поморія.*“ До нѣга пакъ краљи- ца Екатерина съ круномъ на глави.

Са западнѣ стране изображена е и узвишена лоза по вр' врата до горе са двадесетъ и едно лице. Ова лоза почета е по вр' еднога човека на коню анѣломъ господиѣмъ прободеногъ и евелла се до на два успоредно изображена светите- ля, кодъ кои глава стои надпись: „*Сынови краля Стефана,*“ а по вр' нѣи: „г. в. а: ѣа хр.“ У лози овой

може се само кодъ два лица надписъ *Пророкъ Захаріа* и *Пророкъ Времіа* прочитати, а други су надписи; кадъ е црква палѣна, одъ ватре поцрнили и прочитати се немогу.

Южно у препрати стое три изображенія съ надписомъ: „*Стефанъ краљ Србске Земљи и поморске Урошѣ*“, до нѣга, Стефанъ краљ ипрититоръ а на краю Кателина краљица; све трое имаду на глави круне и светлостъ а одежде су имъ на даме шарене. Сѣверно стое опетъ три свеца: Св. Асимитрополитъ Моравичко Србски, до нѣга Св. Меркури ѣиръ епископъ Равильски и до нѣга мртацъ. У свию ови има око главе светлостъ а одежде су имъ одъ сами црни крстова направлѣне. У цркви при пѣвницама надписъ: „*иѣсвѣ*“ до нѣга свецы съ надписима „Св. Евстатіе архиепископъ Србски, Св. арх. Србски Арсеніе, Св. арх. Србски Никола, Св. Сава арх. Србски и Св. арх. Прокупски и Моравски Евстатіе.“ Сви су ови као свецы и са црнимъ крстовима многимъ црнимъ искићенимъ одеждема. Выше десне певнице изображена стои Св. иелена съ круномъ на глави и одеждомъ.

Осимъ предизложеногъ знатнѣ што нѣ се у овой древной цркви примѣтити могло, осимъ еданъ грдне величине окрнѣнъ гвозденъ чиракъ, у комъ може до близу 80 ока тежине быти са три велике накрснице за свеће и стои безъ употребленія у женской препрати, и една обашка мермерна стопа у којой е чиракъ стояти морао. Нашло е се копајући temelъ едне куле и едно парче звона съ надписомъ „*Стефанъ*.“ Тако исто има и еданъ одъ аршинъ дугъ и широкъ каменъ узиданъ у ограду црквену са надписомъ: „*L. I. B. P. T. AVREL PROCVLVS L. P.*“

Село Ариљ при наведеной цркви у коме еи срезска кашцеларія смешѣна има особито и ретко

местоположенъ и лежи међу две реке: Моравомъ и Рзавомъ; а да е ту и стара србска варошъ была, сведочи како гроблъ на подобіе онога у срезу Златиборскомъ тако и многе зидине куда су домови были. Но између овы найзнаменитія е зидина двора „старца Стоядина“ негдашнѣгъ войводе србскогъ и младога „Лауша“ кои е при несрећной косовопольской битки деснимъ криломъ войске Србске управљао.

Овде се примѣтити има, да се све више објасњава, да су оно гробови племића и стари Србља, што су на форму куће изрезани, еръ то се и тиме потврђуе, што е на ту пропорцію, само у нижемъ формату и ова гробница св. Ахилія у цркви ариљской и јошть една подобна нѣой подъ стромъ црквеномъ јужно съ поля смѣштена, кою е као што смо видели Стефанъ Урошъ краљ Србски свецу на славу направити дао. А нека повр' свега служи за доказъ овоме и то, што свудъ по србскимъ гробљима видимо, да люди своимъ преминушимъ сроднимъ, кудъ нема доволно камена, граде одъ дрвета на гробу формалне кућице, ставивши са стране широке и дебеле даске а озго покривачъ и слеме на подобіе каменя изрезаногъ, за кое утврђуемо да е србско. И тако е садъ изванъ сваке сумњъ, да нису само Маџари — еръ се по гдишто и нѣина гробља наоди — и Римляни, него и Срби своимъ преминувшимъ огромно велико каменъ на гробове подизали.

Срезъ Моравички, добио е надсловъ одъ рѣке Моравице, коя по средъ нѣга тече, и у нѣму се наоди особити древности. Найважнѣе е у нѣму што се наоди прива „Придворица“ коя е кадъ и монастирь Студеница зидана, и кою е св. краљ Симеона еданъ дворянинъ зидао, збогъ чега се и

зове Придворица. Она е по истомъ штилу и кроу као и Студеница зидана, само што е у нечемъ одъ Студенице маля а сазидана е одъ тврдогъ материјала и пов и данъ данашњи.

Осимъ тога наоди се еданъ разрушенъ градъ у селу Ерчегама, за кон се приповѣда, да е у нѣму сѣдио Ерцегъ Стѣпанъ, кон е одъ Брине жене деспота Ћурђа Бранковића разоренъ, а то е было онога времена, кадъ е и банъ Милутинъ седио у своимъ дворовима у Горјанима срезу Црногорскомъ, кон е цркву у Бжевицы озидао, но коя већ у развалинама стои. О Ерцегу Стѣпану и нѣгову граду има слѣдуюћа повѣсть коя се јошъ и данасъ споминѣ.

Ерцегъ Стѣпанъ био е великашъ србски и по некој побочной линіи Брини зетъ, па зато е онъ позове еданпутъ къ себи у госте. Она се са своимъ дворянима спреми и кадъ дође на едно мѣсто у срезу Студеничкомъ, коз се Станиште зове, одпочине ту, а пошалъ свога вѣстника Стѣпану, да му јави съ кимъ иде и да е већъ близу. Овај Стѣпану јави да Брина иде и гди на нѣга очекуе, но овај осменувши се у едномъ простачкомъ сравненію врло непристойно о Брини изрази се. Вѣстникъ се одма врати и јави Брини шта е одъ Стѣпана чуо; но Брина у место да настави свой путъ далѣ, одма сабере войску, обсѣдне градъ, Стѣпана увати и погуби а градъ са свима зданијама, кон и данасъ у развалинама лежи, оруши.

У срезу Рачанскомъ, кон е добио име одъ манастира Раче, а овај одъ рѣке тога имена, коя поредъ нѣга тече, има слѣдуюће реткости.

Манастиръ Рача сазиданъ е одъ краля србскогъ *Драгутина* а разрушенъ е пошто и деспотство србско у Србимъ престало суштествовати

зато, што му е положај у врло горovitомъ и примномъ мѣсту, пакъ су се у нѣму и около нѣга највише Срби опирали сили и тиранству турскиомъ. После тога 1795. године возобновљенъ е одъ архимандрита Х. Мелентія, кои е доцнѣ подъ вождомъ Србскимъ Карађорђеиъ войвода и командантъ одъ Соколске войске а најпосле и администраторъ Митрополіа Србске бую. По паденіу Србскомъ 1813. године на заповестъ аяна Сребрничкогъ, буду калуђери манастира поватани, и почемъ су преко ноћ најгрозниѣ одъ Турака мучени, сутра данъ у присуству многочислени Срба у манастиру предъ дверима буду посѣчени а темпло скинуто, на нѣмъ бачено, ватромъ подпалѣно и ту обонца съ темпломъ заедно изгоре. Остали пакъ Срби, кои су одъ робства и сѣче поштеђени, натерани су одъ Турака, те су своимъ рукама манастиръ развалили, кои е у томъ положеніу и остао до 1835. године, а те е године по наредби княжеской оправљенъ и величествено са звоникомъ озиданъ и украшенъ.

У овомъ манастиру има воиный барякъ одъ 1807. године, кои е Х. Мелентіѣ са четири грба дао направити и съ нѣимъ воевао до паденія Србскогъ.

У овоме срезу имено у Баиној Башти гди е и срезска канцеларія смештена има на два места римскогъ гробля у већој маси съ разнимъ фигурама и надписима као и у срезу Црногорскомъ, између кои е съ два надписъ снимљенъ и доћи ће у додатку, а има римско гробљ и у селу Дубу, но ту се лишта примѣчанія достойно не наоди.

У Баиној Башти поредъ древнога друма наоди се на два места по два великанадгробна споменика на форму куће одъ едногъ камена, као што

е у срезу Златиборскомъ речено и кое мы сръбскимъ називамо изрезана и то на оба места еданъ већи а други мањи. Но између ова четири споменна, еданъ збогъ свое огромне величине спомети позоръ заслужи. Онъ е еданъ и по фатъ дугъ, по фата широкъ а три четврти фата високъ, али при свемъ томъ уредно и добро израђенъ. Сматрајући на равницу у којој се наоди и грдну тежину његову, чисто се не да веровати да е одкуда донетъ, но то се мора допустити почемъ е доста удалънъ одъ камениты планина и у средъ равна поля поредъ реке Пилице. Овај дакле каменъ означава, да су онога времена и Срби снажни, моћни и доста умѣтни были, као и то, да подъ њимъ лежи неки отиѣни племињ сръбски.

У истомъ срезу не далеко одъ дивлѣ и неплодне планине и узвишено камене равнице зовоме *Поникве* има еданъ каменитъ и шиљастъ висъ и на њму скоро цѣла, но безъ крова кула, која се *Солотуша* зове, и за коју говоре мѣштани да ю е Брина Бранковића зидала. Сѣверно пакъ одъ исте подъ истимъ брдомъ у селу Пепелю, има една стара яка и богато озидана чесма и неке развалине. Овде е недалеко одъ чесме ископанъ еданъ каменъ изъ землѣ съ надписомъ кога ће снимка быти у додатку изложена.

О овой кули и чесми приповѣдаю старцы изъ истога места слѣдуюће: У Пепелю гди е чесма, сѣдио е некій банъ Борићъ а у кули Брина, пакъ Брина кадъ е видила величествено изведену воду рекла е Борићу: „князге кажу да ће Турцы землю посвоити па зашто ти правишъ чесму и ту угодность за Турке?“ А банъ іой на то одговори „я ако воду правишъ, пиће е свакъ и она е одъ ползе, но зашто ти правишъ кулу? види се да се ти Турцыма радуешъ, еръ они кадъ заузму кулу,

чиниће изъ нѣ велике зулуме народу, и ты ћешъ лато више плетѣе него благослова народићъ заслужити.“ После тога веле, да су одма Турцы землю србску заузели и у кулу смѣстали се, одакле су по речи бановой, доста јада Србима учинили, докѣ већъ нису и бола мѣста, осимъ те куле себи за сѣдиште нашили.

Найпосле будући да Турцы одъ пре 395 година у Ужицу стално живе, то неће изишно бити ако се овде и о цѣма и њинимъ старимъ припоѣткама што рекне, да бы се знати могло како они мисле и вѣрую.

Пре одъ прилике 200 година, живіо е овде у Ужицу, напредъ споменути Шей, одъ Турака као светацъ почитованъ. Онъ е дошлякъ у Ужице, али е своимъ поведениемъ и дервишкимъ држанѣмъ, толико почитаніе кодъ Турака придобио, да су га Турцы и по струцы закона и политичкогъ живота више слушали него мѣстне старешине: градоначалика и кадію. Онъ е найстрожіе подъ клетвомъ забранѣвао Турцыма пушити и раю глобити и угићавати а обреде црковне и дову — молитве — узвисио е до највећега степена коранске точности. Збогъ овы свойства, было е име његово далеко чувено, и онъ е одъ свакога као светацъ почитованъ; тамъ више, што е се у најглавнѣйшій памѣи — негдашњѣй цркви — коя и садъ име његово носи, непрестано Богу молио, а остало време проводио е у едној цѣвини подъ градомъ овдашњимъ у којѣй и еданъ бунаръ има, у комъ е онъ у свакомъ спасоносномъ случаю воду мутіо и тимъ свака зла одъ овога мѣста одкланао. Но као што сваки реформаторъ рѣаве послѣдице имати мора, тако и Шей буде кодъ царства, одъ оны, коима е онъ быо везао руке Србима зла чинити, обтуженъ и

прогнать а у путу и погублѣнъ. Приповедаю Турцы да е се онъ нехтевши се паши по катал-ферману предати, затворио са 20 свои послѣдователи у цамію, но кадъ су противу нѣга наоружани вои-ницы и топове извукли онда да еу се нѣгови другови поплашили, а онъ храбрећи иѣ. да ниѣ е реко, да се ништа небов, ерѣ ће онъ одма едно чудо учинити. За овимъ да е пао на молитву, и одма да е тако страшна киша ударила, да су сви вои-ницы у градъ побѣђи морали, а онъ са друштомъ цамію оставіо и одпустивши ове у бѣгство се дао; али кадъ га еданъ одъ нѣи безъ благослова никако оставити не хтео, онда га е Шей по желѣи нѣговой благословіо да му племе довека господуе пакъ тай благословъ да и данасъ на фамилиі онога почива.

Додаю далъ да су многи кадъ е Шей посѣченъ, нѣгову главу нѣз освете ногомъ котрляли, и проклетствомъ силе нѣгове да е свакоме таковошъ у фамилиі и данъ данашнѣи една нога дебла.

А на коначъ, будући да се онай бунаръ у пећина, кои *Бережъ бунаръ* називаю, и данасъ за свето место сматра, то овдашнѣи Турцы и садъ, чимъ дуго куша непадне и здраво засуши, одма учедову, па онда иду те онай освећени бунаръ промешаю, и затимъ веле одма плодна киша удари.

Ово све лаяозбиљнѣи овдашнѣи Турцы са таконимъ увѣренѣимъ приповѣдаю, и о истини свега увѣраваю, да се неможе увѣри нинои о томе ни една трина сумнѣ, двоумлѣни или расумдаваня нѣкиа приѣти.

Турцы овдашнѣи имаю и выше древны преданія свои, но све су на оваковимъ основима положене, као годъ што е и ова предизложена приповѣтка и на сваку истинито вѣрованѣ полагају зато што е свака са нѣиовомъ вѣромъ уплетена.

ПРОЛОГЪ НА КОЖИ.

Читано у Друштву Србске Словесности 29 мая 1858.

У библиотеци Попечительства Просвештенія у Београду *) има рукописъ на кожи одъ 176 листа у 2 ступца величине као што е садашња велика четвртина. У њѣму е прологъ месеца марта — августа србске реценсје. Неколико пређашњихъ и последњихъ листа садъ нема. Рукописъ се садъ почињѣ мукомъ св. Нестора и Тривимія 1 марта, одъ кое нема почетка, а свршуе мукомъ апостола Тита 25 августа, одъ кое нема свршетка. Прве су му речи: (не оустра)шнѣсти се, њъ колѣномъ гласомъ х(рист)а проповѣдаста. ѡблѣже(на) ѡмѣшта и ѡмѣна ѡмѣста безъ милости живими колоушнимъ соушнимъ; — а последнѣ: слыши гласъ глаголющъ имѡу: тѣте, подѡбѣмъ ти ѡтъ соудѡу ѡтѡлоушѣти се и доушѣю скою спасѣши, не оуспѣють бо ти оуушѣмъ си ииуѡже и то. . . По неколико листа садъ нема између садашнѣга листа 1 и 2 (данъ 2—10 месеца марта), 14 и 15 (данъ 24—26 марта), 19 и 20 (данъ 31 марта и 1 априла), 22 и 23 (априла 25—26), 108 и 109 (край 23 юнѣ и почетакъ 24), 113 и 114 край 29 юнѣ — почетакъ 1 јулѣ), 150 и 151 (край 31 јулѣ — почетакъ 1 августа), 152 и 153 (почетакъ 3 августа), 162 и 163 (данъ 13 августа). Садашнѣй е листъ 42 ишао ѣза 39, па су међу њѣхъ уметнута два листа, садашнѣй 40 и 41, на којима е другомъ рукомъ прологъ св. Ћурђа (23 априла). Одъ листа 42 има само пола узъ дужъ по еданъ ступацъ са сваке стране, и на тој е поли прва страна избрисана,

*) Ово е она нѣста библиотека изъ кое е споменуѣтъ рукописъ Кипріяновъ у пређашнѣмъ Гласнику.

али се јошъ може мало прочитати, и то мало пона-
зуе да е на оштећеномъ 42 листу было оно што е
садъ на уметнута два листа. На последњој стра-
ни одъ ова два уметнута листа пише: сѣи предлогъ
скаго георѣа покелъ исписати игумена кісаріона.
Јмачно се игумну Висаріону чинило мало житіе
св. Ђурђа што е најпре было, па е заповедіо те
се написало и уметнуло веће, а пређашнѣ кое одсе-
кло кое избрисало. У листа 14 одсечень е донѣй
край све до писма; валя да е на нѣму было што
записано па неко одсекао.

Одъ друге стране листа 162 до края — дакле
на 14 листа — друго е писмо врло неоднако.

По писму и по правопису, кое е обое врло
правилно, може се узети да е рукописъ писанъ
у првој половини XIV века, а може бити да е
и старіи.

На неколико листа у дну има неколико запи-
са знатнихъ за историју; ево ихъ:

На првој страни листа 59, где се свршуе данъ
6 месеца мая:

Въ снже днь з. принесенъ бысть отъ трънова гра-
да въ славоу лавроу мысленскоу кралимъ кидислакомъ
прѣмъ архіеу(иско)у и господиу сарскимъ землемъ скетъ
сика въ своемъ отъустко. въ лѣто ,зѣмк. (6742=1234).
Последнѣй се брой .к. не види добро, па може
бити да е и другій. Овай е записъ быо одсечень
па е садъ пришивень.

На другој страни листа 101, где се свршуе
15 данъ месеца јунія:

(въ) снже днь з въ лѣто ,зѣмк. (6897=1389) бысть
конъ воезди лавра съ амоуракомъ цареу на ко(со)вѣ попи.
и тоу многа троупимъ надоме отъ х(ри)стиани и тоури,
срѣблѣ ко (испр)ка раземли ехдоу, и цари амоурага зем-
ше. и зѣ повѣженіи ижеиши отъ сръ(вѣснхъ) конси

претходило тоу рци, и вистъ екико сръженимъ. тѣмъ же и славаго (сръбъ)скаго господина михаила дѣра. есо же тогда погоубавиши и крѣзь скою проливиши (хри)-стишкии господъ богъ сподоби съ ескимъ пострадавшии за нме его, смоу же слава. Где су речи „и за покъ-женимъ павиши,“ види се да е нешто састругано, на после оне написане.

На првой страни листа 139, где е 19 данъ месеца юлія:

месеца сего ѿ. днь конць житиѣ крѣмѣнаго при-
мѣть благоуспѣвни и х(ри)столюбиви господни сръбави
и мнози деснотъ стафи. въ лѣто „зѣле. (6935=1427).

На другой страни листа 150, где се свршуе данъ 30 месеца юлія:

въ снже днь .л. вистъ ѿбѣмѣвниѣ моуемъ крали
владислава хитора милешескаго въ дњи многокраснаго
цара зрѣша. И овай е записъ быо одсеченъ, на е
садъ пришивенъ.

За кое записе рекохъ да су одсечени за нѣхъ
валя напоменути да се врло добро познае да су
доиста изъ овога рукописа.

За езикъ ѣу споменути найглавниѣ особине
овога рукописа, кои припада међу найдрагоценіе
до садъ познате цривене кнѣиге старихъ Срба.

1. а стон место странаго о: манастирь, колико
годъ пута долази, као што се и данасъ говори; тако:
алѣмниѣда 144, на гороу алѣмескоју 114; наталиѣ (у
другомъ пад.) 116, где е и одбачено едно а у почет-
ку одъ *Avatôlios*. Предъ а претворено е асимила-
ціомъ о у а: мрѣвѣмъ 19 (два пута). Међу два
сугласна слова по садашњѣмъ говору нашао самъ
уметнуто а три пута у две речи: тарѣмъ 70 и ѿ-
расъ 10, 133; на единомъ месту има и ѿ ѿдрѣсъ 113,
за кое мислимъ да е погрешка у писанѣ (тарѣсъ
има на више места, н. п. 167).

2. у е имамо претворено о ради гласа нѣи е предъ нѣиъ: нѣрданъ 146, нѣрданскии 99; — ово исто, пошто се у почетку речи додало *j* (као у *јутро*), имамо у именима нѣорни (другій пад.) 114 место опорни, нѣофни 97 (два пута) место нѣофни.

3. и место оу: нѣхерни 116 место нѣхерни. Тако и место страного *v*: нѣфранти 65 место нѣфранти, лѣира (другій пад.) 169 место лѣира (на истомъ месту има лѣира), нѣирни 126.

4. о место а: полѣта 63, 94, сѣтоини 168, трѣни 101, 116, 117, 121, 123, хрѣсофа 11; у прве се три речи и данасъ говори; — о место е у речи прохитеръ и прохитерство колико годъ пута долази; проноситъ 28; — о место оу: нѣфотни 97, нѣофни 97 (два пута).

5. оу место о: нѣхми 39, као што се и говори; — оу место страного *v* (*у*): нѣхми 47, 48, нѣхми 35, нѣхми 46, нѣхми 46, сѣхми 33, сѣхми 144, нѣхми 67, глѣфа 45, нѣхми 73, оуфни 103, оуфни 152, нѣхми 109, нѣхми 124, нѣхми (првѣй пад.) 110, хрѣсофа 11; — оу има и место а: нѣхми 65; — место и: нѣхми 5 (где е и н, ков бы требало да е иза *д*, премѣштено), нѣхми 173, нѣхми (другій пад.) 128. Према садашњему говору има оу место нѣ: оу глѣфа 105; оу место нѣх: нѣхми 115.

6. предъ *р* избацуе се страно *е*, па *р* постае самогласно у имену сѣрни 68, 84, 155, сѣрни (другій пад.) 162, сѣрни (трѣћѣй пад.) 155; — тако е избачено и *а* у имену нѣхоломи (другій пад.) 176. — Самогласна се избацуе и после *р*, па *р* постае самогласно; тако е одбачено и *а* х предъ *р* претворено у *к* у имену нѣхми 72, према коме и данасъ имамо у народномъ ѣзику женско име *Крстина* и мушко *Крста* сираћено ѣпокористички одъ Хри-

стофоръ, и одъ нѣга презиме *Крстиль*. Тако е у нашемъ рукопису *кръстиниъ* (лат. *sing*) и *кръстиниъскъ* свуда*), према чему се и данасъ зову Срби римске вере *Кршлани*. Тако и данасъ избацуемо и страно *е*, ае после *р* у именима *Греуръ*, *Гркъ*. — Самогласно се изоставля и између другихъ сугласнихъ: изоставля се и између *д* и *м*: *дъмитри* 158, *дъмитриъ* (четвртый пад.) 107, 108, то чинимо и данасъ говорехи *Дмитаръ*; — исто се самогласно избацуе између *т* и *м* у речи *тъмниъ* 98, у којој и народный языкъ избацуе *и*, па онда по своме правилу међу два сугласна умеће *а*: *тамаиъ* као *таман*. Тако е у нашемъ рукопису и *о* избачено и заменѣно словомъ *а* у речима *пята* (другій пад.) 94, *гътскаго* 94, *гътиъ* 42, *гъты* 87, *гътоиъ* 87; тако и *е*: *класиѣтъ* 144. Избацуе се у нашемъ рукопису *о* и у имену *ииниини* (другій пад.) 99, нов чини народъ и данасъ у истомъ имену говорехи *Яниѣиѣ*.

7. у почетку речи одбацују се страна самогласна: *а*: *патаиини* (другій пад.) 116, као данасъ *Танасѣ*, *Настас*; — *и*: *сидоръ* 69, *сауръ* 122, *скириоти* (другій пад.) 158, *полѣтъ* 160 (два пута); — тако и страно *у*: *пата* (другій пад.) 103, па и испредъ самогласнихъ: *лииниѣ* 137 (два пута), *лииниъ* 137, тако е одбачено и *і*: *оукеиалии* 115, *оустъ* 94, *лиинииниъ* (шестый пад.) 114, према чему имамо *Акимъ* место *Іоакимъ*.

8. у почетку речи предъ *и* имамо дометнуто *к* као што се предъ друга самогласна меће *ј*: *кириниъ* 112.

9. између *ев* (*ev*) и *и* да не бы было зева, умеће се *г*, као и у најстариниъ рукописима словенскимъ: *леугитъ* 174, *отъ* племени *леугини* 171; тако и

*) Осимъ послѣднихъ листа писанихъ другомъ рукою.

надъ место страного у стои к: оуъ имене левгунни 140, 143 место левгунни.

10. ѣ има и на овакимъ местима: ладри 171, црѣвици 61, миза (Блена) 179, мизъ 136, искорѣише 32, 111, 137, оукорѣи 139, а има и миза (Блени) 111, ис кореник 126, искоренитель 137. — Место ѣ има ѣ само накрай врсте, где нис было места за ѣ, и то найвише надметнуто: мнорѣ 97, аполонѣ 126, ферфирѣ 134, аполинѣ 142.

11. гласъ се ј предъ самогласнима налази и на такимъ местима, где га најстариі словенски рукописи изоставляю: морѣ 96, мнѣстѣрѣ (четвѣртый пад.) 59, мнѣстѣрѣи (трѣћій пад.) 144, цѣрѣи (трѣћій пад.) 16, 28, 87 *), цѣрѣи 61, хѣтѣкорѣи 15, 32, 36, 57, 62, 93, 85, стѣкорѣи 28, оуѣдобѣици 34, рѣзѣорѣици 27, 87, смѣтѣрици 17, тѣкорѣи 28, тѣкорѣи (partic.) 27, коѣи 172, тѣмѣици 176, пороѣи (прво лице ед. сад.) 50; — тако има ворѣи (partic.) 36, оуѣмѣици 33, оуѣмѣи 161, оуѣмѣи 44, римѣици 30, 160, онѣмѣици 30, проѣици (четвѣртый пад. ед. жен.) 132. — Место ѣ нема у нашемъ рукопису никаквога другоѣ знака.

12. врло е знатно што у овакой старой прѣвеной кнѣзици имамо гласъ ѣ место ит написанъ словомъ к; то самъ нашао само у едной рѣчи на два места: сѣстѣрици 112, 160.

13. у ѣ прѣтвара се ѣ после м: на гороѣ алѣмѣици 114. Место к предъ коимъ ѣ избачено и стои к: сѣици 156. (в. § 15)

14. у д прѣтвара се т после и: кѣ мѣици 173. Ово може бити да е по грѣкомъ говору онога времена. Ово прѣтвараѣ остае и онда надъ се ѣзостави и: дошѣ мѣици 134, прѣма чему данѣици имамо иже *Костадинѣ*. — Измеѣу ѣи р ѣмеѣе се д као и у најстариимъ рукописима словенскимъ: ѣздрѣици 80.

*) Или е цѣрѣици не може се за цело знати.

15. у и претвара се и: сентека 156.

16. и с избачено у имену константиъ, колико годъ пута долази, као што се и говори *Коста* и *Константиъ* и *Костадинъ*. Тако има и логинъ 110, дошѣдъ калисода 134. А уметнуто имамо и у именима: кондрать 37, андриинъ 32, 103 (два пута), аньдрииномъ 135, 136.

17. и и ф често стое у нашемъ рукопису едно место другога: и место ф: идрисси 113, поиа 141, поти 158, философъ 161, никипоръ 5, митропанъ 90, тропиимъ 31, 142, кѣпираси 75 (18 мая), према томе и говоримо *Стѣпанъ*, *Иосипъ*, *Трипунъ*, *пасуль* итд.; — ф месмо и: форфиритъ 134, фелигне 95, агафинъ 7, 33, 43, серафимъ 130, серафимъ 82; — и едно и друго у одной речи: фаминъ 20, тако на одномъ месту и у чистой словенской речи: на стефени соудитиимъ 133 (на истомъ листу има и степень). — И место страного ф има често ф: фсѣдору 77, фсѣгнии 77 (в. § 21), фалсѣи 77 (20 мая), фивандскимъ 55, отъ фифанда града 77, въ франию 162, фрухскою 65, франисцианъ 68, тимофанъ 171, дорофанъ 31, на горѣ афонска 107, отъ афинъ 122, кфионни 158, акиньфъ 137, акинфа (другій пад.) 137, мѣстоуфимъ 65, афанарихъ 30. И овако постало ф налази се опетъ претворено у и: акиниъ 137, роди се (Амосъ) въ некоръ 100 (у новимъ пролозима: въ Ѳекъ). На супротъ место ф има ф: фиадефа 64, афимъ 64. — Осимъ онога првога претварања страного гласа ф у словенскій и, остале промене мислимъ да долазе одъ грчкога говора оногъ времена. Место ф има на одномъ месту и в: сокию 143

18. х с избачено предъ ч, т, с, као и у нај-старинимъ словенскимъ рукописима: ичѣиимъ 37, ичѣлти 47, иицѣлиимъ 47, рѣцѣлиимъ 103, иуѣхе 52, сѣтеднимъ 99, вѣуислиимъ 34, вѣуѣстимъ 64, и не само у одной речи него и у две: во сѣиисе 70, ко страха 86.

19. знатно е како су гласови премештени: цулариниъ 152 место *Валеріанъ*, аѹлентъ (по ошр-
ти аѹлентона) 106 место *Валентъ*; тако доростоъ
47, 137 место *Родостоъ*; кнпронъ 126 место *Віаноръ*.

20. о, ков добијаю многа мушка имена у пр-
вомъ пад. на краю, н. п. *Марко* (Marcus), *Миханло*
(Michael), *Гаверило* (Gabriel), и ков се после меко-
га гласа претвара у е, н. п. *Ђорђе* (Georgius), има-
мо додано и тако претворено у овомъ рукопису,
као што се и даваъ говори: арсениъ 61, методикъ
5. кустатикъ 174, коѹидикъ 128 (11 јул.). Знатно е што
га нашъ рукописъ има и у речи *струикъ* (првый пад.
ед.) 61.

21. као годъ што се у србскомъ взику у мно-
гимъ именима изоставља наставакъ *иѹ*, н. п. *Митаръ*
(Demetrius), *Арсенъ* (Arsenius), *Грегуръ* (Gregorius),
Антунъ (Antonius), *Прокопъ* (Procorius), *Ђурађъ* (Ge-
orgius), према чему е са свимъ добро и *Срђъ* (Ser-
gius), ков се и садъ говори и у старимъ књигама
(Спомен. № 45) налази; такога и новај рукописъ изо-
ставља у именима: анистасъ 37 и у другомъ пад. ани-
стаса 37, кнѹфаниъ 66 и у другомъ пад. кнѹфана 66 и у
шестомъ пад. кнѹфаноу 101, ерестъ 128, еѹлѹта 104 у
друг. пад., вата 103 исто име у истомъ пад., вѹсѹниѹ
69; — истый е наставакъ изостављѹнъ и у женскомъ
имену: антонѹ 95, а дометнутъ е у женскомъ имену
алѹксандрѹ 38. — Другѹй наставакъ одбацуемо у
имену *Никола*; исто чини и нашъ рукописъ у истомъ
имену у другомъ пад. никола 72, и у другомъ име-
ну у истомъ пад.: крмола 145, 146, 147. — Јошъ
другѹй наставакъ изоставља нашъ рукописъ у имену
карѹавъ 96. — Место еднога наставка има у нашемъ
рукопису са свимъ другѹй: алѹниъ 64 место алѹни, одъ
когѹа има другѹй пад.: алѹни 64. — И цели се сло-
гови на краю одбацују у странимъ именима: тако е
у трећемъ пад. кѹисѹиѹ 144 и у придеву аѹнтѹскѹиѹ

вѣри 147, према чему и говоримо имена *Власага, Пантелиа*; — тако има и *Феофили* 47 место *Феофида*. — Са старимъ женскимъ завршеткомъ *и* место *а* има: *самаритини* 12, *магдалин* 141, *прими* 32, *вручим* 101, *поукиши* 152.

22. у другогъ пад. ед. прономиналномъ има на едномъ месту према садашњимъ говору а место *е*: *изомга* 109.

23. наставакъ е тѣ трећегѣ лица садашњегъ времена према садашњимъ говору одбаченъ на едномъ месту: *соу* 25, а на неколико е места у прошломъ вр. у едн. и у мн. задржанъ, где е и у најстарињимъ рукописима словенскимъ врло редакъ: *обинушеть* 70, *вишеть* 33, *кляуахоуѣ* 45, *кляуахоуѣ* 45, *нарицахоуѣ* 140, *покиахоуѣ* 140, *глаголахоуѣ* 154, *виахоуѣ* 18. Знатно е што е овај наставакъ задржанъ само предъ четвртимъ пад. личне заменице трећегѣ лица и и у мн. и.

24. уметакъ е и предъ личнимъ наставкомъ изостављенъ на едномъ месту као што се чини и данасъ: *камо дзвизи цѣноу хлявоу* 102.

25. валя напоменути другій пад. ед. среди. рода: *сицего*: *изъ* же *ими* *сицего* *помислити* 62.

26. сложену речъ *изъ* ставля предлогъ врло често као што ставля у садашњимъ говору рѣчь *изъ*: *изъ* *къ* *коимъ* *острога* *бъ* 91; *изъ* *къ* *коимъ* *хиза* 93, 145; *хождаше* *изъ* *къ* *ни* *манастирь* 99; *изъ* *къ* *кою* *пещероу* *прише* *се* 107; *ведши* *изъ* *къ* *ни* *манастирь* 138; *къ* *пещероу* *изъ* *къ* *кою* *кънде* 156; — а има и према садашњимъ говору: *къ* *изъ* *комоу* *домоу* 114, *къ* *изъ* *коу* 122, *къ* *изъ* *комоу* *лихоницоу* 150.

27. *Юшъ* љу само поменути неколико речн *ков* су или врло редке у словенскимъ рукописима или е за насъ знатно што се налазе у овомъ рукопису:

визинна: тѣ (Сампсонъ чудотворацѣ, 27. юн.)
изъ отъ рима, визинна же изъ келинаго ностантинна 112.

гальтенъ (crystallinus): или се имоу крѣсть въ
образа гальтенъ 124, 8 юл.

издѣти нме: въ скетѣхъ крѣщенн издѣти нме имоу
изъ феоdorf 31.

комманин: скетомъ же комманинъ прималымъ отъ диге-
ла 97 (12 юн. св. Онуфріе); обратѣ се оустроено кнво
изгнѣтено и сладко бмсть въ скетомъ комманинъ 102 (16
юн. св. Тихонъ).

кринна: онъ же подѣкаше имоу просещоуемоу доидѣше
истѣши ксоу кринуу злата 2 (11 марта св. Гргуръ
папа).

крѣстица: възеста мѣроу крѣстица (sic). и идоста въ
вир(оуся)инь и створенѣа нмоу такоужде крѣстицоу
отъ дръва 114—115 (2 юл. паметь уѣстнымъ ризы и по-
неси въ скетѣхъ рацѣ положена въ алхернѣхъ прѣскетымъ во-
городиче).

лѣжнѣхъ: въкрѣженъ бмсть въ тѣмницоу лѣжнѣхъ 86;
хѣткорина бмста въ тѣмници лѣжнѣхъ 92, нѣцѣли и
отъ ринѣ лѣжнѣхъ соуѣла 124.

лѣстенница: хощемъ по лѣстенци кѣмѣдшнмъ прико-
сноути се къ нконѣ 158.

нежитокеница: оумзѣкаемъ бмсть нежитокеницею и оу-
мрѣхъ 49 (30 апр. уюдо бмшемъ въ града карт-
генсѣтѣхъ; садѣ 28 марта о Таксноту, где стои: оу-
дѣнѣ бмсть ѿ змиѣ).

паместоуѣхъ: ферафонѣхъ х(ристо)кѣ моуѣсннѣхъ отъ
поудѣу бѣ или кѣмю родителю бмсть или въ или рѣши
не нмаемъ паместоуѣхъ 82.

ти (ei): ти тако погребены бмше уѣстнымъ мго мѣри
9; ти тако прѣдѣсть бѣжѣноую скою доушоу 17; въкрѣ-
жена бмсть въ море, ти тако прѣдѣсть доуѣхъ скои 22.

Б. Даничиѣхъ.

ФЕРМАНЪ

кои е султанъ Баязитъ Илдиръмъ, спроводеѣи
мртво тѣло на Косову погинувшегъ султана Му-
рата Брусанское кадіи и Сулейманъ-бегу прво-
ме веѣиларчу писао,

године турске 791. а одъ роѣеня Христова 1389.
(преводъ съ турскога.)

Теби Брусанскій кадіо, кои си найправичніи
између мусломански судіа, кои си найдобродѣтел-
нии између свештеника (шевлана) едного Бога
познаваюѣи, кои си изворъ мудрости и добро-
дѣтели, наслѣдникъ пророковы знана, и кои си
предметъ мое царске благонаклоности, (нека ти
се умноже добродѣтели), и теби, мой веѣиларче
Сулейманъ-беже! кои си найвѣрнии између вѣрни
ни, кои си цвѣтъ муслуманства и украса пресве-
тле Меке и Медине, (нека до века у чести оста-
нешъ) — кадъ овай мой высокій ферманъ приспе,
знано буди, да се е по одржаню битке, коя се е по
наредби Божіой на Косовскомое полю догодила, мой
отаць, султанъ Мурадъ, кога е животь быо среѣанъ,
а смръть мученична, при свемъ томъ што се е онъ,
после у сну виѣеногъ сана свевишнѣмъ творцу мо-
лю, да га мученичтва удостои, невредимъ у подпу-
номое здравлю съ боишта у чадоръ, кои е до неба
узвишенъ, повратіо; — па башъ кадъ смо найвеђу
радость и задовольство уживали, гледаюѣи како
се одсечене главе банова подъ плочама коньски
ногу валяю, како неки съ везанимъ рукама, а неки
съ испребіянимъ мишицама стое, онда е изненада
едаиъ именовъ Милошъ Копилићъ, дошавши съ
лукавствомъ и притворношћу казао, да е ислам-
ску вѣру приміо, молеѣи да се у редъ побѣду
одржаваюѣе войске прими. — И кадъ е по мол-

би вѣговой пропушћенъ быо, да ноге светлога цара цѣлуе, онъ е у место да то изврши, отровный ханцаръ, кои му е у рукаву сакриненъ быо, леустрашимо на дично тѣло пресветлога цара управіо, и задавши му тешку рану, напоіо га е мученичкомъ сладкомъ водомъ (шербетомъ). Онъ е већъ уведенъ у ону класу, кою е свемогућій творацъ за мученике, пророке, вѣрне и безпорочне установіо. Нѣгова птица подобна душа лети сада по райскимъ ружичнымъ цвећемъ засађенимъ пољима. (Нека се благодать Божія на нѣму изліе.) Пошто е реченый Милошъ ово дѣло произвео, нагао е испредъ војника, кои су се као звезде на небу блистали, богати, но одъ храбры војника буде стигнутъ и на комаде изсеченъ.

Чувши я за овај догађај, упутио самъ се быо къ мученичкој постелји, но нѣга, цара, мртва затечемъ; а у исто ово време десило се е, те е и мой братъ Ялуб-бегъ у вечность отишао. Я самъ светлећій се сандукъ съ тѣломъ мога оца съ повѣрителнымъ людма послао, да се тамо сарани; тако дакле кадъ буде тамо тѣло приспѣло, вы ћете га саранити, безъ да икоме овај догађај обяснявате, већъ да на противъ предъ светомъ знаке побѣде уважете, како непријатели небы были у станю штогодъ примѣтити.

Тако да знате и оване моме светоме знаку да веруєте.

Писано у половини месеца Шабана 791-го год.

Оригиналъ овогъ султанскогъ фермана чува се у Цариграду, где га е бывший Княжеско-Србскій капућехая господинъ Константинъ Николаевичъ у препису добавіо и овамо у Београдъ послао, а Друштву Србске Словесности саобштенъ е овај србскій преводъ изъ Княжеске канцеларіе.

ИЗВЕСТІЕ

о радњи и стану Друштва Србске Словесности године 1857, читано у главној седници 12 јануара 1858.

Године 1857 Друштво се Србске Словесности трудило помоћи своје народу у књижевномъ напредку предавши му у своје Гласнику IX ове послове својихъ чланова:

I. Гавриловића: Главниъ изводъ пописа у Србимъ год. 1854/5.

Истога: Просторъ Србске патријаршіе.

Ђ. Даничића: разлике између езика Србскога и Хрватскогъ.

Истога: Рукописъ Кипријановъ.

Истога: Рукописъ Александровъ.

Н. Крстића: Разматрања о старимъ Србскимъ правама на основу стары писмены споменника и Душановогъ законика.

М. Ђ. Милићевића: Прегледъ задружногъ стана Срба селяка.

М. Поповића: Статутъ Польичкій. По Павлу Јосифу Шафарику.

М. А. Симића: Грбови Србски земалъ и породица, на камену писани съ краткимъ толкованјемъ Др. Јанка Шафарика.

М. Спасића: Штатистични податци школски заведепія у княжеству Србскомъ.

Ј. Шафарика: Додатакъ къ описанію Србски новаца, съ 23 на камену писана новца.

Истога: Грађа за Србску сфрагистику, съ два на камену писана печата.

Истога: Диплома воеводе Угровлахійскогъ Іоана Михаила одъ године 1596.

А одъ госпoде коя нису чланови овога Друштва донео е найновіи Гласникъ нѣговъ:

Господина Иліе Пчелара: „Описаніе окрyжін Краинскогъ“ съ картомъ тога окрyжя.

Найпосле међу чланке коима е Друштво свою радню прошле године показало иде и Библиографія, у коіой су найпре записане све Србске књиге одъ године 1856, за кое се могло дознати, а за нѣма нове књиге на другимъ ваицѣма кое се тичу Срба. Ню е по дужности саставіо подписаный секретаръ.

Оволико е књижевнога рада своего предало Друштво народу. Али га има јошъ. Оно е добило, прегледало и наредило штампати у Гласнику ове послове своихъ чланова:

Бдога, кои се нѣ радъ именовати: Погледъ на исторію Србске цркве првогъ періода.

С. І. Вельковића: О апсанама.

Архимандрита Гаврила: Светый Урошъ петый, последній царъ Србскій — преводъ съ Рускога.

Б. Груића: О новомъ казнителномъ праву у Србін.

На све е ове чланке, осимъ последнѣга, редъ да изађу у Гласнику кои ће се штампати године 1858; а последній е быо на реду да се штампа у найновіемъ Гласнику, али тадашня ценсура нѣ допустила.

Чланъ коресподентъ Ђорђе Николавићъ изъ Дубровника кўпио е и ове године изъ Штулина речника и Друштву слао „речи коихъ нема у речнику В. С. Караџића“ или имъ е у нѣму друго значенъ. Овай е посао садъ свршенъ и Друштво га чува до потребе међу хартіяма своимъ, а тако и посао истога члана: „презимена, коя не постаю одъ крштенихъ имена.“

Осимъ овихъ послова своихъ чланова Друштво е добило и одъ господа кои му нису чланови, и то

Одъ господина Бремје Гагића консула Рускогъ у пенсін: Дневникъ, кои е писао докъ е быо у Срби за времена Караѣорђеана.

Одъ игумна Баньскогъ господина Діонисіа Поповића: „Описаніе манастира Банъ.“

Одъ члана окружногъ суда Ужичкогъ господина Стояна Обрадовића: „Описаніе окружіа Ужичкогъ“ съ картомъ и съ „описаніемъ друмова“ у истомъ окружю.

Одъ индигира рударскогъ у Майданпеку господина М. Ханткена: „Показатель станя воздухо-мѣра и топлотомѣра одъ 1 марта 1856 до 1 марта 1857 у Майданпеку.“

Одъ овихъ се послова прва два чуваю до потребе, — трећій ће се штампати у Гласнику, а тако и четвртій, ако се настави и за друге године у напредакъ.

Јошъ е примило Друштво неколико чланака, али е нашло да му нису за потребу.

Јошъ нисамъ рекао најзнатніе што е Друштво учинило прошле године. Више се пута съ овога места и данашњомъ приликомъ споминяло путованъ у Млетке ради старе Србске исторіе. Јошъ године 1850 бы наређено у Друштву послати кога да у архиви негдашњ републике Млетачке потражи шта има за Србску исторію. Не имаюћи Друштво трошка на то, замоли занъ Высокосл. Правителство, кое му га и даде године 1852, ставши тимъ себи онолику славу колику користь учини књижевности своего народа. Добивши трошка одмахъ Друштво изабра на тай посао редовнога члана а садашњга подпредседателя своего, професора исторіе у Србскомъ лицею Дра Янка

Шафарика. Али насташе ствари политичке, које пресекоше путъ у Млетке г. Шафарику. И тако стая до половине прошле године. А кадъ се летосъ уклонише сметнѣ, одмахъ и Друштво оправи у Млетке г. Шафарика, који — после неколико недеља дана вративши се — донесе за Србску историју до 1800 у регестима и до 130 у вернимъ преписима. О овомъ е путу и послу донео најновѣи Гласникъ обширно извѣстѣ самага ученогъ путника и посленика. Поменути ће регести по наредби Друштва Србске Словесности изаћи у Гласнику X, а цѣла акта штампаће се за себе кадъ се сврши овај посао, који е садъ истомъ почетъ, — почетъ еръ за мало времена што беше дано г. Шафарику за толикий посао, нѣ се могло ни прегледати а камо ли употребити свѣшто може бити у великой архиви Млетачкой за историју Србскога народа. Али посао овај нѣ само започетъ, него се већ и наставля милостивомъ помоћу Высоко-славнаго Правителства, које е на молбу Друштва Србске Словесности изволео дати трошакъ, те се садъ између онихъ акта, одъ конхъ е г. Шафарикъ — не имаюћи ихъ кадъ цѣла преписати — само регесте начинио, преписую сва знатнѣя. А да и ови преписи буду верни, око тога е г. Шафарику обрекао настављати самъ кутосъ Млетачке архиве, г. Фукардъ, коему Друштво не може доста захвалити на толикой любви према овой за Србе переважној ствари. А кадъ е овај посао овако добро почетъ, и кадъ се овако добро наставля, свакъ се може надати да ће се добро и свршити, за које треба јошъ путовати у Млетке, и оно, што е првога пута урађено само у едномъ дѣлу Млетачке архиве, урадити и у осталој свој.

Друштва е овога посао врло важанъ прикупляти споменике о животу нашихъ старихъ и дру-

ге старине кое могу просветлити што у исторіи Србскогъ народа. Али како њ за такій посао одъ потребе трошка више него што Друштво има, то ни Друштво ние могло урадити онолико колико бы требало. Дознавши за три знатна рукописа: миней писанъ за манастиръ Милешеву године 1648, еванђелиѣ писано у Сланкамену године 1410, и еданъ летописъ србскихъ кралѣва и царева, --- ние могло Друштво чинити ништа више него само молити да му се ови рукописи кои су сви у овой земљи пошлю у наручъ. На те молбе не бы до садъ одговора. — Јошъ њ за два рукописа дознало Друштво, у којима ѡ Душановъ законикъ; ни за њихъ ние могло чинити много више одъ онога што ѡ чинило за прве, али ние јошъ изгубило надања да ће ихъ како тако добити. — При свему томе што ѡ Друштву недостајало безъ чега се овај посао не може радити, опетъ ѡ њгова не мала заслуга што ѡ народу сачувано више драгоценихъ старина. Препорукомъ ѡ ѡ настаяванѣмъ њговимъ учинѣно, те ѡ народной библіотеци при Попечительству Просвѣщенія добавлѣнъ „Протоколъ магистрата Шабачкогъ“ одъ године 1808 до 1812, и куплѣнъ старый рукописъ у комъ су житія Србскихъ кралѣва по Данилову родослову. — А важношћу, коју има радња њгова у просвѣћенихъ и родолюбивихъ Срба, учинѣно ѡ те су му на поклонъ дошли ови рукописи, међу којима су неки врло знатни, и то:

одъ г. І. Веселића у препису: пасошъ кои ѡ дао войвода Велько Петровићъ брату своме попу Марку 14 фебр. 1812, — наредба кн. Милоша одъ 7 дек. 1833 Милойку Ивковићу, — писмо истога Милети Радойковићу одъ 10 марта 1834.

одъ г. Гаврила Витковића: а) рукописъ архимандрита Јована Раића: Безпристрастная историческая повѣсть о раздѣленіи восточныхъ и запад-

нія церквей. б) два писма владике Висаріона Павловића одъ 31 окт. 1747 и 13 окт. 1749. в) писмо еромонаха Іосифа Савића одъ 4 нов. 1755. г) писмо митрополита П. Пенадовића одъ 12 нов. 1763. д) два писма Мойсія Путника одъ 21 юл. 1763 и 18 авг. 1769. ђ) писмо архимандрита студеничкогъ Константина одъ 27 марта 1764. е) рукописи Лукиїна Мушицкогъ: Ода ерцхерцогу Іосифу 1808; — Ода ерцхерцогу Лудвику 1808; — На день 27 дек. 1813 Сербскому Меценату; — Ода Саввѣ Продановичу 1818; — Мое утѣшеніе 1818; — Гласъ Народолюбца 1819; — Писмо Михаилу Витковићу одъ 18 апр. 1819; — переписъ писма коє му є писао митрополитъ С. Стратимировићъ 19 апр. 1819; — и писмо одъ 29 апр. 1819, коє се починѣ „Щедриі Благодѣи.“ — ж) Рукописи Арсе Теодоровића молера: три писма Михаилу Витковићу одъ 15 авг. и 8 нов. 1817 и 17 марта 1818; — нѣгови переписи писамъ коя є писао Д. Обрадовићъ: владици І. Шакабенти изъ Липиске 5 юл. 1784, — Якову Чокрляну изъ Беча 30 авг. 1791, — П. Соларићу изъ Трста 18 дек. 1804, — К. Стойшићу изъ Зеиуна 24 сеп. 1806, — пароху Беочинскомъ Павлу изъ Београда 17 нов. 1807, — пароху Сенћанскомъ Ђ. Половићу изъ Београда 15 юл. 1808, — истомъ изъ Београда 15 фебр. 1810, — игумну Димитрію и Софронію изъ Београда 25 авг. 1810, — „живописцу Карловичкомъ“ изъ Београда 9 марта 1811, — и переписъ писма коє му є писао П. Соларићъ изъ Рима 10 ян. 1818. з) переписъ дипломе кою є године 1731 дао Александаръ войвода Молдавскій Настаску и родбниѣ му.

одъ г. Бремїе Гагића: писмо митрополита Леонтія, Іована Протића, Боже Груєвића, Пауна Іовановића и „прочихъ совѣтника народныхъ Срблїи“ одъ 7 авг. 1806; — писмо Караѣорђа Петро-

вића и „народ. Совѣта“ цару Аустрійскомъ 13 нов. 1806; — Немачкій преводъ истога писма; — писмо Караѣорѣа Петровића и „Народногъ Совѣта“ цару Аустрійскомъ одъ 20 нов. 1806; — писмо „народ. Совѣта“ Бремѣн Гагићу одъ 11 нов. 1806; — писмо Караѣорѣа Петровића Бремѣн Гагићу одъ 24 мая 1807; — писмо Михелсоново Караѣорѣу Петровићу одъ 13 апр. 1807; — писмо истога Миленку Стойковићу одъ истога дана; — писмо А. Будберга Караѣорѣу Петровићу одъ 12 мая 1807; — сведочанство Моркова Бремѣн Гагићу одъ 27 апр. 1812; — сведочанство Миленка Стойковића Бремѣн Гагићу одъ 9 авг. 1812; — сведочанство „адмирала находящаго ся при особѣ его величества“ Бремѣн Гагићу одъ 2 фев. 1813; — два писма Стефана Живковића Бремѣн Гагићу одъ 2 нов. 1816 и 10 ян. 1817; — писмо владике црногорскога Петра Петровића Бремѣн Гагићу одъ 14 авг. 1819; — писмо Милоша Обреновића Петру Петровићу архимандриту црногорскомъ одъ 24 фев. 1831 (преписъ); — писмо Милоша Обреновића Бремѣн Гагићу одъ 24 фев. 1831.

одъ г. Гервасія игумна Туманскогъ: номоканонъ XVII века.

одъ г. Миханла владике Шабачкогъ: четири рукописа на хартии, одъ коихъ е данъ еванѣлије а три минеј месеца априла, јунија и октобра.

одъ г. Ћорѣа Николајевића изъ Дубровника преписъ изъ књиге *liber viridis* Дубровачке републике, у комъ су неки чланци цели а неки укратко преписани, — и преписана четири писма патријарха Арсенија одъ год. 1734.

одъ г. Божидара Петрановића: „Auszug aus der Minettischen Chronik“ о последнѣмъ деспоту Србскомъ Ћорѣу Бранковићу.

одъ г. Серафима архимандрита Дечанскогъ изводъ изъ библіе, рукопись XVII века.

Више на поклонъ него за новце добило е Друштво и ове рукописе: хиротонию XVII века, — „слова“, — и „о палатахъ Давидовихъ“, обое прошлога века, — „житіе царя Лазара“ и „санъ пресвятія богородици“, предъ коимъ е „указъ о трепечнику“. обое изъ почетка овога века, — и сведочанство архимандрита Острошкога Іосифа Павићевића игумну Никодиму Лучићу одъ год. 1836.

Къ овимъ старинама валя іошъ додати да е Друштво добило одъ преосвештеногъ владике Ужичкогъ г. Янићія требникъ штампанъ у Млетцима 1539.

Ни у прикупляню старыхъ новаца ние могло Друштво више ни другчіе радити него што е радило за рукописе. Неколико е знатнихъ новаца препоручило Попечительству Просвештенія да бы ихъ изводело купити народномъ музею; а на даръ е добило: свега 91 новаць, и то:

одъ г. I. Веселића 10 бакрен. новаца и 2 сребр.

одъ г. I. X. Константинова 2 среб. и 2 бакрена.

одъ г. П. Костића, поштара Ужичкогъ 2 бакр.

одъ г. С. Костића учителя Брусничкогъ 1 ср. новаць цара Стефана Душана.

одъ г. И. Кузмановића изъ Вршца 2 сребрна и 16 бакренихъ.

одъ г. I. Миловановића учителя на Рашкой 2 среб. одъ коихъ е еданъ србскій.

одъ г. М. Поповића изъ Сегедина 1 сребриъ.

одъ г. А. Стаменковића 3 бакр.

одъ г. Д. М. Стефановића полицаа Неготинскогъ 48. бакр.

Другихъ старина дошло в Друштву на поклонъ,
и то:

одъ г. І. Веселића 1 каменъ са записомъ.

одъ г. Г. Витковића 1 медала Руска.

одъ г. Т. Катића, члана врховногъ и каса-
ціоногъ суда, гвозденъ печатъ Марка Катића „вой-
воде Болгарскога“.

одъ г. А. Стаменковића 1 стара среб. минђуша.

Свака радня бива већа или мања према ста-
нју онога ко в ради. Да бы више могло радити,
Друштво се Србске Словесности старало попра-
вити свое станъ колико до нѣга стои. Што Друш-
тво може радити и ово мало што ради, на томъ
е највише дужно захвалити Высокославномъ Пра-
вителству, одъ кога има 520 талира на годину,
осимъ штампарскихъ трошкова за Гласникъ, кои
се безъ плаће ради у земальской типографіи. Али
се показало да овај доходакъ, осимъ трошкова
потребныхъ да Друштво текъ бити може, едва
іошъ залеже за награде чланцима кои се у Глас-
никъ примаю, и по томе да осимъ еднога Гласни-
ка на годину ништа више не може Друштво чини-
ти, врѣ — нема чимъ. Да бы се Друштво у овой
невољи колико толико помоћи могло, не надаю-
ћи се да бы му се како доходакъ умножио, нме
могло друго чинити него промислити како бы
расходъ умалило. Тога в ради прошле године
сманѣло поменуте награде на 5 талира за 1 штампанъ
табакъ оригинала, и на 2 талира на 1 штампанъ
табакъ превода.

Како в у станю свачега жива главно органи-
замъ нѣговъ, Друштво се постарало и уредбе свое
поправити и попунити колико в могло. Іошъ в
године 1856 нашло за потребно уредити другчіе

себи секретарство; али е и за ту промену опетъ одъ потребе трошка више него што оно има; съ тога е исте године молило за помоћъ Высок. Попечителство Просвештенія. Не добивши на ту молбу одговора, нашло е за добро поновити е прошле године, месеца юнія, али му и друга молба іошъ ние удостоена одговора.

Друштво се више пута уверило да правило у Устроюнію нѣгову подъ І. Б. 6. за биранѣ новихъ чланова ние доволно, за то га е прошле године овако изменило:

а) Да кога Друштво Србске Словесности избере за члана, треба да предложи најманѣ три члана нѣгова.

б) Предлогъ овай треба да е писанъ и у нѣму да су разложи по конма бы предложенъ бы достојанъ да се избере.

в) Предлогъ овай треба да се преда Друштву у редовной седници.

г) Кадъ Друштво у редовной седници пристане на предлогъ, онда ће га предати председателю да се изборъ у главной седници сврши балотанѣмъ.

д) Безъ балотана изборъ быти може само онда кадъ председатель предложи да се ко избере едногласно, а ни еданъ чланъ не буде томе противанъ.

Видећи Друштво да бы му требало животь и књижевну радню своихъ чланова болѣ познавати и у свакой потреби имати о томе поуздане податке, а осимъ тога знајући да бы такови податци по времену были драгоценя грађа за исторію просвете Србскога народа, поставило е себи ова правила:

1. Да сваки чланъ кадъ прими диплому найдалѣ за три месеца писмено яви Друштву:

а) цело име и презиме свое съ целомъ титуломъ;

б) кадъ се родно и гдѣ;

в) шта е учио, кадъ и гдѣ;

г) шта е до садъ написао, и гдѣ е и кадъ на свѣтъ издао;

д) гдѣ живи;

ђ) е ли у явной служби, у каквой и одъ кадъ, и е ли јошъ у каквой быо пре;

е) е ли чланъ јошъ кога ученогъ друштва;

ж) има ли какавъ знакъ признавана своихъ заслуга, было књижевнихъ или другихъ, и одъ кадъ.

2. Да садашњи чланови ово што е наређено подъ 1, учине найдалѣ за три месеца кадъ имъ Друштво яви ову наредбу.

3. Пошто одъ самихъ чланова дођу ови податци, дужанъ е секретаръ старати се да за свакога члана дознае и додае све што бы се одъ назначенога подъ 1 догађало.

Ову е наредбу извршило највише чланова, али има госпoде доста коя се оглушише друштва, коему су чланови.

Јошъ е Друштво за добро нашло подкрепити себе неколициномъ новихъ чланова, избравши у главной седници 13 јануара:

за почастнога члана: преосвештенога владика Шабачкогъ господина Михаила;

за редовне чланове госпoду: Михаила Рашковића, Јована Илића, Николу Новаковића, Милана Ђ. Милићевића, Стојана I. Вельковића, Бвтимія Аврамовића, Дамяна Маринковића и Михаила Панића;

за чланове кореспонденте госпoду: Алeксaн-
дpа Фeодopoвићa Гилъ-Фeрдингa, Амiа Буa и Пeтpа
Пpотићa.

Али e и два редoвнa члaнa Дpуштвy oтeлa
смpть: Димитpиa П. Тирoлa, кoн e бьo мeђу oнимъ
члaнoвимa кoн e њoшъ влaдa изaбpaлa кaдъ e нape-
дилa дa бyдe oвo Дpуштвo, — и Пeтpа Рaдoвa-
нoвићa, кoн e бьo мeђу члaнoвимa, кoн изaбpa-
шe пoмeнyти члaнoви y пpвoй глaвнoй скyпштин-
и свoјoй.

Дpуштвo e Сpбскe Слoвeснoсти пpoшлe гoдинe
имaлo сpeђy стyпити y књижeвнy свeзy съ цapскoмъ
Акaдeмиoмъ зa нaукe y Пeтpoбyргy, и съ Гoспo-
дapскимъ Дpуштвoмъ Хpвaтскимъ, Слaвoнскимъ и
Дaлмaтинскимъ y Зaгpeбy, и тaкo сaдъ съ 10 aкa-
дeмиa и књижeвнихъ дpуштвa стoи y свeзи, a тo
сy oсимъ пoмeнyтa двa oвo: кpaљвcкa Пpускa Aкa-
дeмиa y Бepлинy, кpaљвcкa Бaвapскa Aкaдeмиa y
Mинхeнy, цapскa Aкaдeмиa y Бeчy, Maцapскa Aкa-
дeмиa y Пeштити, Импepaтopскoe Гeoгpaфичeскoe
Oбщeствo y Пeтpoбyргy; Дpуштвo зa истopиo
югoслaвeнскy y Зaгpeбy, Maтицa Лyжичкихъ Сpбa
y Бyдишинy, Maтицa Сpбскa y Пeштити.

Їoшъ ми e дyжнoстъ явити дa e Дpуштвo дoби-
лo пpoшлe гoдинe нa дapъ пoвишe књигa съ paз-
личнихъ стpaнa. Taкoви сy дaрoви бьли:

1. Oдъ aкaдeмиa и књижeвнихъ дpуштвa, и тo:
oдъ цapскe Aкaдeмиe зa нaукe y Бeчy: *Sitzungs-
berichte, philosophisch-historische Classe, Bd. XVII*
— *XXIII*; *mathematisch - naturwissenschaftliche*
Classe, Bd. XVIII—XXIV; — *Almanach 1856 и 1857*;
— *Tageblatt der 32. Versammlung deutscher Natur-
forscher und Ärzte in Wien 1856.*

oдъ кpaљвcкe Aкaдeмиe зa нaукe y Бepлинy:
Monatsberichte 1856 и 1857 зa янyapъ—aвгyстъ.

одъ Друштва за историю югославенску у
Загребу: *Arkiv IV*.

одъ Господарскога Друштва у Загребу: *Gospodarski list 1857*.

одъ Матице Србске у Пешти: Србскій Лѣтописъ 1856, 2, и 1857, 1, и „прегледъ счетоводногъ состоянія“ Матице Србске године 1856.

2. Одъ ауктора и преводника, и то одъ госпode:

Б. Аврамовића: Граматика новогрчкогъ езика, у Београду 1855; — Читанка новогрчкогъ езика, у Београду 1856; — Грамматика старогрчкогъ езика, у Београду 1856.

Т. Бернара изъ Париза: *Lettres sur la poésie. Paris 1857*.

І. Веселића: *Vočarstvo, и Oseku 1848*.

А. Ф. Гильфердинга: Историја Балтійскихъ Славянъ, томъ 1, у Москви 1855, — Памятники нарѣчій залабскихъ Древлянъ и Глинянъ, у Петербургу 1856.

Б. Груића: *Thèse pour la licence, у Паризу 1854*.

Р. Зморскога: *Wieża siedmiu wodzow, у Лавову 1857*.

Н. Крстића: Историја Славенскихъ права одъ В. Мацысіовскогъ, у Будиму 1856

Ф. Курелца: *Kako da sklanjamo imena? у Реци 1852*, — *O preporodu knjige Slovineke на jugu, у Трсту 1855*.

А. Майкова: Историја Србскога языка въ связи съ историєю народа, у Москви 1857.

М. Ђ. Милићевића: Писма о историји Срба и Бугара одъ А. Ф. Гильфердинга 1, у Београду 1857.

И. Пётрашевскога: *Zendavschta, у Берлину 1857*.

А. Скальковскога: Болгарскія колоніи въ Бессарабіи и Новоросійскомъ краѣ, у Одеси 1848, — Опытъ статистическаго описанія Новоросійскаго края І, ІІ, у Одеси 1850—53, — Мамай, у Одеси 1850.

П. I. Шафарика: Glagolitische Fragmente, у Прагу 1857.

3. Одъ друге господе, и то:

одъ грофа Блудова: Книги разрядныя, томъ 2, у Петербургу 1855, — Дворцовые разряды, томъ 4. у Петербургу 1855, — Указатель собственныхъ именъ и предметовъ къ I и II тому книгъ разрядныхъ, у Петербургу 1856.

одъ г. I. Веселина: 7 различныхъ кнѣга.

одъ г. Г. Витковица: Мислословъ на лѣто 1813, въ Млѣтахъ.

одъ г. А. Ф. Гильфердинга: О древне-Русскихъ училищахъ расужденіе Н. Лавровскаго, у Харкову 1854.

одъ г. Ъ. С. Исаковица: Historie des ouden en nieuwen testaments, Amsterdam 1770, fol, са 400 и више икона на бакру.

одъ г. И. Кузмановица 36 различныхъ кнѣга.

одъ г. владыке Шабачк. Михаила 9 разл. кнѣ.

одъ г. Р. Попадица: The manners and customs of the Jews and other nations mentioned in the bible, у Лондону 1841.

одъ г. А. Радивоявица 2 кнѣ.

одъ г. М. Т. Раевскога: Русская Бесѣда 1856, III, IV, 1857, I.

Секретаръ године 1857

Б. Даничицъ.

БИБЛИОГРАФИЈА.

І. СРБСКЕ КЊИГЕ ГОДИНЕ 1857.

(Ако коя одъ овихъ књига нис овде записана, секретарство ће Друштва Србске Словесности бити веома захвално свакоме ко му за нју лян.)

ARKIV za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. (Izdano troškom društva za jugoslavensku povjestnicu i starine.) S trimi na kamenu tiskanimi slikami. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 8. c. VIII, 423, л. 1. Ту с: (с. V—29) Живот Стефана Дечанскога, краља србскога ансаа Гргоријем, игуменом обитељи дечанске. С предговором од Н. К. С. (—65) Kratki ljetopisi hrvatski, s predgovori od I. K. S.: Ljetopis Fratra Šimuna Klimentovića; Ljetopis Fratra Šimuna Glavića; Ljetopisne bilješke popa Andrije Istrijanina; Ljetopis nepoznatoga, u talianskom jeziku. (—97) Prezvitara Kozme slovo o bogomilih i ereticih. (—108) Niekoje opazke vrhu dvijuh legendah o slavenskih apostolih. Od dra F. R. (— 125) O pismenosti glagoljskoj, Od I. I. Sreзуjevskoga. Iz ruskoga od I. M. (—135) Izvorna pisma Ivana Lucia. (—141) Friderik Benković, slikar. Od I. K. S. (—162) Starine bosanske od O. Martina Nedića. (—177) Starine Macedonske od Stjepana Verkovića. (—188) Njekoje znamenitosti iz Srijema. Od Mijata Stojanovića. (—198) Odgovori na njekoja pitanja društva za jugoslavensku povjestnicu i starine. Od Milana Dimitreva. (—232) Povjestničke crtice iz Srijema. Od Ilije Okrugića, Srijemca. (—280) Nacrt jugoslovenskih povjestij do IX stoljetja. Od dra Franje Račkoga. (—298) Je li podmetnuta poslanica Hadriana II. na Rostislava i Kocelja, što se nalazi u panonskoj legendi? Od dra. Franje Račkoga. (— 304) Dvie grčke listine o sjedinjenju crkve grčke i srbske. Iz grčkoga prev. I. Mc. (—392) Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju i Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. Od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. (—423) Predmeti društva za povjestnicu jugoslovenah.

АТАНАЦКОВИЋЪ П. Сочиненія Соломонова и Сирахова. Преведена Платономъ Атанацковичемъ Епископомъ Бачкимъ. У Бечу печатано и на продаю кодъ Л. Грунда 1857. 16. с. XX, 330, л 1, съ 4 иконе.

(АТАНАЦКОВИЋЪ) ПЛАТОНЪ. Пророка и цара Давида псалтирь православнымъ епископомъ Платономъ преведенъ. У Новом-Саду книгопечатня Дра Дан. Медаковића 1857. 8. XXVII, 153.

(АТАНАЦКОВИЋЪ) ПЛАТОНЪ. Архїерейское познѣніе на свитцѣ даімосе пресвѣтерѣ въ хїротонисанїи. Платономъ православнымъ епископомъ Бачкимъ сложенное по писанїамъ. Во Вїеннѣ въ печатни Мехїтарїстшез 1857. 8. 67 съ 1 икономъ.

(АТАНАЦКОВИЋЪ П.) Училиштна и домашня библіа. Старый завѣтъ. Новый завѣтъ. У Бечу печатано кодъ Михитарїста 1857. 8. с. XII, 317. л. 1, съ 21 икономъ; л. 2, с. 333, съ 23 иконе. У предговору се именуе ко е писмо.

БАБИЋЪ М. С. Propovēdi neděljne, svetkovne i prigodne, koje je s odobrenjem prečastnog duhovnog stola u dva svezka na světlo izdao Mateo Skender Babić, svećenik nadbiskupie zagrebačke i župnik u Novoj-kapeli, pukovnie Gradiške. Svezak I. II. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice dra L. Gaja 1857. 8. VIII, 337; IV, 347.

БОГОВИЋЪ М. Stěpan poslědñi kralj Bosanski Drama u pet činah od Mirka Bogovića. U Zagrebu tiskom narodne tiskarnice dra. L. Gaja 1857. 8. с. VIII, 182, л. 1.

БОШКОВИЋЪ І. Людевита Штура кнїга о народнимъ песмама и приповѣдима славенскимъ. Съ чешкога превео Іованъ Бошковићъ. У Новомъ Саду у печатни дра Д. Медаковића 1857. 8. с. VII, 186, л. 1.

БОШКОВИЋЪ С. Црногорацъ или страдааа Християна у Турской. Романъ одъ витеза Х. Левичнига србски одъ Стояна Бошковића у три свеске. Свеска I, II. У Новомъ Саду печатня дра Дан. Медаковића 1857. 8. с. 301, л. 1; с. 261, л. 1.

БРЛИЋЪ А. Т. Извори Србске повјестнице, Изъ Турсијех споменика извадно и на Њемачко превео Д. Валтер Ф. А. Бернауер; а у Српско превео и издао Андрија Торквато Брлић. Свез I. У Бечу кодъ Ф. Леона 1857. 8. VIII, 90. (Турски, србски и немачки)

ВЕБЕРЪ А. Čitanka za III. i IV. razred dolnje gimnazije. Polag česke čitanke od Jos. Jirečka, „Obrazu z rakouských zemí, narodův a dějin“ sastavio Adolf Weber. U Beču u c. k. nakladi školskih knjigah 1857. 8. л. 1, с. 392, л. 2.

ВИДАКОВИЋЪ М. Любомиръ у Елісіуму, романтическа, но при томъ и морална повѣсть, сачинъена Милованомъ Видаковичъемъ, дѣтвоспитателъемъ. Друго изданіе. Издао Георгіе Стаичъ, изслуж. Словослагатель правит. Типографіе. У Бѣограду у Правителственной Типографіи 1857. 8. с. VI, л. 1, с. 322, л. 1. Съ 1 приликомъ на камену писаномъ; на камену е писанъ и листъ на комъ е књизи име.

ВРЧЕВИЋЪ В. Морално-забавне и шалливо-поучителне Србске загометке с дотичним на краю толкованіем оригинално дѣлаце Вука Врчевића Ришњанина бившег Секретара Нѣгове Светлости княза Црногорскогъ, а сада цес. кр. Чиновника при Високославном Намѣстничеству Далматинске Круновине. У Задру у књигопечатня Браће Батара 1857. 8. 128.

ВУКАШИНОВИЋЪ А. Nauk o dudarstvu, bubarstvu i svilarstvu za našeg seljaka, to jest kako može

naš seljak s malo novca i truda velik dobitak od svilene bube steći. Izdao Ante Vukašinović. U Zagrebn tiskom narodne tiskarnice Dra L. Gaja 1857. 8. л. 1, с. 58 съ 8 табл.

Österr. Bl. f. Liter. 1857. № 18.

(ГАВРИЛОВИЊЪ I.) Нешто одъ рада Србске финансіе за тринаестъ последњи година, одъ 184³/₄ до 185⁵/₆. Извађено изъ „Србски Новина“. У Београду књигопечатиѣ княжества Србскогъ 1857. 8. л. 1, с. 24.

ГЛАСНИКЪ Друштва Србске Словесности. Свезка IX. съ литогр. 4 таблице, 1 картома и 1 листомъ грбова. У Београду у типографіи княжества Србскогъ 1857. 8. л. 2, с. 349.

ЕТИНГЕРЪ I. Srijemsko-slavonsko-hrvatske divje životinje, zvijeri i ptice. Sa dodatkom najlagljeg i točnog načina nadjevanja i nagaćenja istih. Spisao Josip Ettinger, с. k. nadzornik šumah Titelskog batalijuna, Karlovačkog i Petrovaradinskog magistrata. U Zemunu tiskarnica I. K. Soprona 1857. 8. с. 263, л. 6.

EUSTAKIJ Pripoviedka iz prve dobe kršćanstva. Za mladež kao i odrastle. Od Krištofa Šmida (Sa slikom.) U Zagrebu 1857. 16. л. 2, с. 189.

Друго име:

Spisi za mladež od Krištofa Šmida. Svezak III. Iz njemačkoga prevadja i izdaje Sbor duhovne mladeži zagrebačke. U Zagrebu tiskom Dra L. Gaja.

ЖИВОТЪ Господа и спаса нашегъ Исуса Христа Трошкомъ Алексе Поповића у Београду. Са четяри иконе. У Земуну печатала књигопечатня I. K. Сопрона 1857. 12. 181.

ŽIVOT katoličke crkve, ili maleni Goffiné. Kratko tumačenje svetih vremenah, otajstvenih svetkovinah, nedjeljnih i svetačnih ev. ngjeljah, sredstvah spasenja, kao i najznatnijih obredah preko crkve-

ne godine. Za mladež kao i odrasle iz njemačkog preveo i izdao Sbor duhovne mladeži zagrebačke. S odobrenjem duhovnoga glavarstva. U Zagrebu brzotiskom Dra. L. Gaja 1857. 16. XXXIV, 547, XIV.

ЗАКОН, kazneni, o narušajih dohodarstvenih. U Beču iz c. k. dvorske i državne štamparije 1857. 8. л. 5, с. XLVII, л. 1, с. 551.

ЗУБАНЪ Л. Чудновати догађаи Ишпа'анца Хаџи Бабе. Одъ Якова Морiera. Съ Немачкога превео почившиѣ Лазо Зубанъ бывшиѣ Членъ Совѣта Княжества Србiе. Издао Стефанъ Ћирићъ. Део првиѣ. Свезка IV. У Београду У Княжества Србскогъ Книгопечатни 1857. 8. с. 146, л. 2.

ИЗВѢСТIЕ о постанку и садашњемъ станку пенсiоналногъ заведенiя свештеническихъ сирочады у Бачкој дiецези. У Новомъ Саду книгопечатни Дра Дан. Медаковића 1857. 8 с. 12, л. 2.

ИЛИЈАШЕВИЋЪ С. Pismovnik ili naputak o sastavljanju raznih pisamah. Po nĕmaĉkom sastavio Dr. Stĕpan Ilijašević, с. k. Školski savĕtnik i nadziratelj puĉkih i realnih uĉionicaĥ po Hĕrvatској i Slavoniji. (Drugo posve preradjeno izdanje.) U Beĉu troškom с. k. prodawnice školskih knjigah 1857. 8. л. 1, с. 185, л. 4.

ИСТОРИЈА, кратка свештена, за Србска народна училишта у Аустријскомъ Царству. У Бечу У ц. к. наклада школскихъ књига 1857. 8. 36.

ISUS prijatelj malenih ili pustite k meni malene. Molitvena knjiŹica s pĕsmami za dĕcu od Pavla V. Jais-a. Prevede i izdade ju kolo mladiĥ rodoljubah. Drugo izpravljeno i pomnoŹano izdanje. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 16. 184 съ 1 икономъ.

ЯКШИЋЪ В. Державописъ Сербіи. Сачинѣнь Владиміромъ Якишићемъ, Обштегъ Державописа, наука: Благайничества и Терговине Просвѣтителѣмъ у Княж. Срб. Лицею; членомъ Дружства Сербске Словесности, Атенея Италіянскогъ, Академіи Ђеоргофіла у Флоренцу, Школске Комисіи у Бѣограду, Горньолужичногъ Дружства за Науку у Герлицы и Управителѣмъ погодописны сматраня у Сербіи. Вто-ра свезска. (Извађено изъ осме свезске Гласника.) У Бѣограду у княж. серб. књигопечатни 1857. 8. 78.

ЯКШИЋЪ В. Метеорологійско заведение у Сербіи. Основано Владиміромъ Якишићемъ, Профессоромъ у Кн. Сербс. Лицею и многій учены Дружства членомъ. У Београду Књигопечатня Княжества Сербскогъ 1857. 8. 16.

Прештампано изъ „Србскихъ Новина“.

КАЗАЛИ П. А. Trista vicaah udovicah. Prizor diejstvenih. U Zadru tieskom bratje Batarah 1857. 8. 70.

Bibl. Centralorgan 1858 № 9.

КАЛЕНДАРИ. Войвођанинъ. Србско - народный календаръ за годину 1857. одъ Милана Д. Рашића. (Украшенъ са 24 *) дрвореза) V-та год. У Бечу писмены' Брменског' Манастира. 8. 103.

— Годишняк. велики календар србски за просту годину 1857. VIII. Година. У Новомъ Саду издае Књигопечатня Дра Дан. Медаковића. 4. 64, съ 11 портрета и неколико кариатура у тексту.

— Даница. Или календаръ за 1857 годину са юначкимъ пѣсмама. Скупіо и издао Георгіе Стаићъ, изслуженый Словослагатель Правительствене Типографіе. У Београду у Књигопечатни княжества Сербскогъ. 8. с. 35, л. 2.

*) Не 24 него 4 съ 10 портрета.

— Зимзеленъ. Србско-народный календаръ за годину 1857. V. Година Уредіо и издао Александеръ Андрићъ. У Бечу књигопечатњомъ А. Андрића. 8. л. 8, с. 71, съ 3 на челину резана лика.

— Зорица или календаръ за годину 1857. Издао Бремја Караџићъ. V. година. У Београду Правителственомъ књигопечатњомъ. 8. 20.

— Календаръ са шематизмомъ княжества Србіа. За 1857. годину. У Београду у Књигопечатњи Княжества Србскогъ. 8. 64.

— Katolički koledar za prostu godinu 1857 od Vilhelma Švelca svetjenika nadbiskupije zagrebačke. Tečaj III. U Zagrebu kod Jak. Prettnera.

Zagr. kat. list 1857 № 2.

— Ласта мали календаръ за просту годину 1857. VIII година. Издае Печатња Медаковића у Новомъ Саду. 16. 64, съ пеколико карикатура у тексту.

— Надежда. календаръ за просту 1857. годину, съ разнимъ шалливимъ домаћимъ забавама. Издао Ц. И. Ћорђевићъ, п. п. п. У Београду Браготискомъ Правителствене Књигопечатњи. 8. 36.

КАРАѢИЋЪ В. С. Примјери Српско-славейскога језика. Саставио их Вук Стеф. КараѢић. У Бечу у штампарији Јерменскога манастира 1857. 8. с. 78, л. 1, съ 1 литогр. листомъ на комъ има 9 снимака.

КАТЕКИЗАМЪ, katolički, za II. razred katoličkih pučkih učionica. (kratak izvadak velikoga katekizma). U Beču u c. k. nakladi školskih knjigah 1857. 6. 194.

КЊИЖИЦА, molitvena, zadržavajuća molitve juternje i večernje s mnogimi litaniami i molitvami tak za žive kak i za mervte, kao i mnogobrojnimi porevkami, koje su obične pri sv. maši,

pred prodečtvom i na druge velike svetke. Izdanje knjigarnice L. Hartmana u Zagrebu 1857. 16. 228 сь многимъ иконницама.

КУКУЛЪВИЊЪ И. С. Varašdin kratki nacrt s gledišta historičkog od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu brzotiskom dra L. Gaja 1857. 8. 21, сь 1 сликомъ: Вараждинъ.
На по се штампано изъ Новена 1857.

КУКУЛЪВИЊЪ И. С. Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine Od Ivana Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu Narodna tiskarnica Dra L. Gaja 1857. 8. л. 1, с 88, сь 3 литѣгр. листа.

На по се штампано изъ Архива за povjestnicu Jugosl. IV.

КУНИЊЪ ПИЛИПЪ. Slovnica jezika latinskog ilirski iztumačena za porabu mladeži bosanske s kratkim i potrebitim riečnikom. U Beču štamparno kod OO. Mechitaristah 1857. 8. IV, 170.

Bibl. Centralorg. 1858 № 1

ЛѢТОПИСЪ, Србскій, за годину 1857. часть I, II
Година XXXI. кнѣига 95, 96. Издае Матица Србска у Пешти. У Будиму писмены цес. крал. Свеучилишта Пештанскогъ 1857. 8. л. 2. с. 156; л. 1, с. 170.

Ту у кнѣиз I: (1—29) Сьверѣсточна Азбачиѣ (по Нѣмать кокъ) одъ П. Никовиѣна. (—64) Познанство граматиче, Одъ А. Драгосавлѣвиѣна. (—84) Животоописаніе Діонисіа отъ Поповиѣна православногъ епископа Вудинскогъ. Списано Петрохъ Римскій парохомъ Сент-Андрейскииъ. (—87) Споменъ Науку Вовди. (—90) Сербски споменци: Слово говоренное въ Собраніи всѣхъ чаррдовѣхъ Депутартовъ, чрезъ Епископа Темшварскаго Петра Петровиѣна, въ лѣто 1790 мѣсеца Августъ 22 дне въ Темшварѣ. (—136) Стихотвореніа. (—149) Старца Славенски слова. Одъ А. Драгосавлѣвиѣна. (—156) Споменъ Михаилу Витковиѣну.

У кн. II: (1—68) Ђураѣѣ Браниовиѣнъ (историчный романъ) одъ Я. Никитовиѣна. (—79) Слово говорено секретаремъ

Матице Србске Г. Давидовъ Давидовићевъ о дѣлању Матице Србске приликомъ Главнаго Собранія у Пешти 12. Августа 1857. државногъ. (—129) Старински рукописи 1) одлука на молбеницу Вуковарца; 2) писмо одъ Турана писано 1778; 3) молба общине Вуковарске; 4) тужба общине Шидске одъ 1793; 5) препорука варшеѣи сренской одъ осамъ коморскихъ села и вароши. Одъ А. Драгосавливића. (—140) Стихотворенія. (—170) Погледъ на књижество. Одъ Я. Нгнатовића.

ЛЕЧЕНЪ своју болестій уста и зубиѣ употребљаванѣмъ праве Анатеринске воде за уста. Особитый начинъ поступаня съ нѣомъ и известіе где да се права добые. Написао Д. Юліе Янелъ практ. лекаръ. Тринаесто изданѣ. У Бечу књигопечатнѣомъ Алекс. Андрића 1857. 8. 36.

ЛЕШАНИНЪ Р. І. Институціе Юстиніановогъ Римскогъ права. Израдіо Райко І. Лешанинъ. І. Секретаръ К. С. Совѣта, Членъ Школске Комисіе и Друштва Србске Словесности. Прегледала и одобрѣла школска комисія. У Београду при правительственой књигопечатнѣи княж. сръбскогъ 1857. 8. л. 2, с VI, 553, л. 1.

МАЖУРАНИЋЪ И. Smrt Smail-age Čengića. Pjesma Ivana Mažuranića. Novo izdanje. U Zagrebu 1857. 18. VII, 55.

МИЛИЋЕВИЋЪ М. ђ. Писма о исторіи Срба и Бугара одъ А. Ф. Хилфердинга превео Миланъ ђ. Милићевѣић, чланъ Друштва Србске Словесности. Свеска І. У Београду у књигопечатнѣи княжества Србіе 1857. 8. л. 6, с. 195.

МОЧНИКА, Дра Ф., геометріа за више школе княжества Србіе преведена по препоруци Школске Комисіе. Са 344 у тексту печатане фигуре. У Београду при Правительственой књигопечатнѣи 1857. 8. л. 4, с. 357.

НИКОЛИЊЪ П. Найнуждніе за малу децу изъ біблическе повѣсти старогъ завѣта у Вопросима и Овѣтима, отъ Павла Николича, Протопресвитера Карловачкогъ и Архідиѳезалногъ Консісторіума члена, Благословеніемъ Сватѣйшегъ Патріарха, Господина Іосифа, печатано. У Новомъ Саду трошкомъ Ігњата Фукса 1857. 8. л. 2, с. 67.

NASRADIN iliti Bertoldo i njegova pritanka domišljatost, himbenost i lukavština. Knjižica izpisana polag italianskoga, kao zabavno i ugodno štivenje za ilirske mladiće, u kojoj se kažu velike pogibeli Nasradinove, njegova izmišljenja, i mudre beside. Dodaje se na svérhi pivanje od opake ćudi i privare zlih ženah. U Zadru troškom Petra Abelića knjigoprodavca 1857. 16. л. 1, с. 120, съ 1 приликомъ.

NEVEN. Zabavno-poučni tromjesečnik. Izdaje ga i uredjuje Josip Praus, tajnik Matice il. Pomoćju Matice il. U Zagrebu.

Изашло е само за прво по годише.

НЕКОЛИКО РЕЧІЙ о споменику Караѣорђевогъ. У Бечу у штампарији Бременскогъ манастира 1857. 8. 14.

НОВИНЕ. Glasnik Dalmatinski. Два пута на неделю по 1 таб. фол. Уредникъ П. А. Казали у Задру.

— Gospodarski list. Бданъ путь на неделю по $\frac{1}{2}$ таб. у 4. Уредникъ Л. Вукотиновићъ у Загребу.

— Zagrebački katolički list. Бданъ путь на неделю у 4. Уредникъ Н. Хорватъ у Загребу.

— Званичне новине княжества Србіа. Бданъ путь на неделю по $\frac{1}{2}$ таб. у 4. У Београду.

— Narodne Novine, carsko-kr. službene. Свакій данъ по $\frac{1}{2}$ таб. фол. Уредникъ Д. Деметаръ у Загребу. Издае Л. Гай.

- Подунавка. Листъ за науку, забаву и новости. За мѣсець януаръ само 3 броя на $\frac{1}{2}$ таб. у 4, а одъ априла еданъ путъ на недѣлю по 1 таб. у 4. Издае И. К. Сопронъ у Земуну.
- Световидъ. Два пута на недѣлю по 1 таб. фол. Уредникъ А. Андрићъ у Бечу.
- Седмица. Листъ за науку и забаву. Еданъ путъ на недѣлю по 1 таб. у 4. Додатакъ сръбскомъ Дневнику.
- Сръбске Новине. Три пута на недѣлю по 1 таб. фол. Издае и уређуе М. Поповићъ у Београду.
- Сръбски Дневник. Два пута на недѣлю по 1 таб. фол. Издае и уређуе Д. Медаковићъ у Новомъ Саду.
- Шумадинка, листъ за книжевностъ забаву и новости. Три пута на недѣлю до мая а после еданъ путъ по $\frac{1}{2}$ табака. Издае и уређуе Л. П. Нецадовићъ у Београду.

ОБРАДА СЕВАСТОПОЛЯ. Историскій романъ изъ найновѣгъ времена списанъ А. Д. Ванъ Бурен-Шеле-омъ. Часть I, II. У Новомъ Саду книгопечатня Др. Д. Медаковића 1857. 8. 179, 147.

Друго име:

Европска библиотека нове белетристичне литературе. Оу Нѣмачкогъ свѣта преводе професори: Ѕ. Малетићъ, В. Вуићъ и Д. Балаитскій.

OFFICZIE u niedigliu maslinu za koim slidih vecernia od martvih, sedam pivagnia pokornih slettaniami, četiri mukke to jest po Matiu, po Marku, po Luczi i po Ioanu, Način moliti boga za martvih đusoe priko sve Nediglie. i ostalima molitvami. U Mletzih, pritjescteniczza Sebastiana Tondelj 1857. 12. 120.

Österr. Blatt. 1857. № 32.

OFICIJ velike pedilje Ilirskim jezikom po Rimskom misalu i časoslovu s dodatkom Jutèrnjah na Božić i Vodokèrstje; Večèrnje, Jutèrnje i Pohvalah za Mèrtve, i različitih Pisamah. Drugo popravljeno izdanje. U Zadru bratja Battara 1857. 16. с. 322, л. 1, съ 1 икономъ.

ПАВЛОВИЊЪ С. Животъ Александра Великогъ цара Македонскогъ одъ Квинта Куртиа Руфа. Првѣй део. Съ латинскогъ превео Стеванъ Павловићъ. У Бечу у штампарији А. Андрића. Другѣй део. У Бечу у штампарији Брменскога манастира 1857. 8. л. 2, с. XII, 168, л. 1, съ две прилике на камену; л. 1, с. 181. съ 1 прил.

ПЕИЧИЊЪ К. Житиѣ Теодора Павловића новинара и списателя Србскогъ. Матицы Србској посвећено. Списао Константинъ Пеичићъ Медиц. Докт. ц. к. Фісик. Патроната философ. гімнасіѣ карловачке изслуженѣй, и Дружства Србске Словесности коресп. Чланъ. А своимъ трошкомъ печатати дао Јованъ Павловићъ, рођенѣй покойника братъ. У Новомъ Саду печатња Др. Д. Медаковића 1857. 8. 110.

ПЕСМЕ, разне юначке народне. Издао Алекса Поповићъ у Београду. 8. 95.

Нема обичнога листа на коме стои књижевн. име. Штампано е у Земуну у М. К. Сопрона 1857.

ПЕСМЕ, юначке народне, о Кралѣвићу Марку Изданіѣ VIII. У Новомъ Саду трошкомъ Ігњата Фухса. Печатано печатњомъ І. Каулициѣ 1857. 8. л. 1, с. 103.

POVĚSTNICA, biblička, ili dogadjaji iz svetoga pisma staroga i novog zakona za pučke učionice. U Beču troškom c. k. prodavonice školskih knjigah 1857. 8. 375.

(ПОПОВИЊЪ) ГАВРИЛО. Свештене повѣсти изъ старога завѣта. I. Авраамъ II. Рута. III.

Пророкъ Илія. IV. Пророкъ Данилъ. V. Естѣра. Превео на Србскій езикъ Архимандритъ Браћевшиничкій Гаврилъ. У Земуну печатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона 1857. 16. 72.

ПОПОВИЊЪ И. Два духа и Вукъ Бранковићъ. Аллегорично-историчный образакъ изъ XIV вѣка. Написао Илія Поповићъ, учитель у Старом-Бечею. Прва часть. У Земуну печатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона 1857. 16. л. 4, с. 151, съ 1 ликомъ.

РОЏЕТНИСА, нѣмачка, за drugi razred gradskih glavnih učiionicah u Austrijanskoj carevini. U Beču u с. k. nakladi školskih knjigah 1867. 8. 38.

ПРЕГЛЕДЪ цѣлога счетоводнога состоянія књижевнога содружества Матице Србске съ концемъ године 1856. У Будиму Писмены Цес. Краљ. Свеучилишта Пештанскогъ 1857. 8. 24.

ПРОБКТЪ общегъ казнителногъ законика за княжество Србію. К. Срб. књигопечатня у Београду (1857). 4. л. 1, с. VIII, 135.

ПУЦИЊЪ О. Platonov pir ili razgovor o ljubavi. Ponašao i na vienčanom piru svoje sestre Ane s knezom Marinicom Gjurgjićem vlastel. Dubrov. vitez Joanit. i prava doktorom poklonio Orsat Pucić. U Tèrstu tiskom Austr. Lloydа 1857. 8. 49.

РАЧКИЊ Ф. Viek i djelovanje Sv. Cyrila i Methoda slovjenskih apoštolor. Nacrtao prof. Dr. Franjo Rački. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1857. 8. с. XI, л. 2, с. 77.

Ово е првиъ свезакъ.

РЕЛЬКОВИЊЪ М. A. Relkovića Satir. Polag drugoga izdanja priredjeno te novim predgovorom, potankim životopisom i likom spisatelja urešeno Izdanje četvèrto. U Osieku tiskom i troškom Dr. Lehmannа i ort. 1857. 8. 174.

САНОВНИКЪ и рожданикъ. Прерадио Никшићъ.

А препечатано трошкомъ Х. Алексе Поповића и Р. Н. М. У Београду у књигопечатњи княжества Србскогъ (1857). 8 IV, 82.

САНОВНИКЪ, найновѣи, или руководство снове тумачити за забаву и увеселение у празнимъ часовима. У Новомъ Саду књигопечатня Дра Д. Медаковића 1857. 8. 106.

САНОВНИКЪ, найновѣи мали, или руководство снове тумачити за забаву и увеселение у празнимъ часовима. У Новомъ Саду књигопечатня Дра Д. Медаковића 1857. 8. 59.

САНОВНИКЪ, новѣиша исправна, и умножени Египетски, отъ 1231. године, коя содржава у себи различный санова. Съ изясненіемъ и приложеныма нумерама, свою срећу и у лоттеріи пробати. Осмо изданіе. У Новомъ Саду трошкомъ Ігњата Фукса 1857. 8. с. 29, л. 5.

СБОРНИКЪ закона и уредба, и уредбены укази, изданы у княжеству Срби. (Одъ почетка до конца 1856. године) IX. У Београду. У правителственной књигопечатњи 1857. 4. л. 2, с. 85.

SERCE prismetu Jezusovo razgledano, zaljubjeno, častjeno, nasliedovano razmišljanjima, štenjima, krepostima, službam, pjesnima. Knjige složene po osu Ivanu Marii Mattei, družbe Jezusove. Pritištenje drugo. U Mlecieh u Pritistištu F.A. Perini 1856. 16. 455.

На последной страницѣ стои да е изашло године 1857.

СТИПИЋЪ А. Znanstveno razlaganje novoustanovljene po katoličkoj cerkve Dogme o neoskvrnutom začetju blaž. dev. Marie. Od And. Stipića. U Varaždinu u Jos. Platzera 1857. 8. 80.

Österr. Blatt. f. Liter. 1857 № 8.

СТОЯНОВИЋЪ М. Cvietići s polja pobožnoga razmišljanja za domaću mladež. Od Mijata Sto-

janovića učitelja i člana više domaćih obćepoleznih društva. U Zemunu tiskarnicom Ignjata Karla Soprona 1857. 16. 125.

СТОЯНОВИЋЪ М. Slike iz domaćega života Slavenskog naroda i iz prirode, s dodatkom: Slavenske pučke sigre. Od Mijata Stojanovića, zemunskog c. k. nadučitelja. U Zemunu, tisk. I. K. Soprona 1857. 8. c. VIII, 173, л. 1.

СТРАТИМИРОВИЋЪ Р. Осветленѣ урбарски питања о споеню и раз'ућеню сесионалних пристойбина и одлученю пашняка (у економичном обзиру) изъ основних и уважених мађарских економичних листова сакупно, превео, и коментирао Рада Стратимировић Кулпински урбарски адвокат. У Новом Саду књигопечатња Дра Дан. Медаковића 1857. 8. с. 48, л. 1.

СЧЕТЪ свѣрху прихода и расхода свештеничскогъ пензiоналногъ и удовичко-сиротинскогъ архидiецезе Сремске заведенiя одъ 1. Януарiа до послѣднiгъ Декемвриа 1856 Лѣта. У Новомъ Саду књигопечатња Дра Дан. Медаковића 1857. 8. 19.

УПУТСТВО, кратко, за Србске народне учителѣ. 4. 14 съ 1 табл.

Штампано у Новомъ Саду у Др. Дан. Медаковића 1857.

ФРАЙДЕНРАЙХЪ I. Graničari ili sbor (proštenje) na Pljevu. Izvorni narodni igrokaz s pjevanjem i plesom u 3 čina od Josipa Freudenreicha, člana narodnoga kazalištnoga društva. Kupio i na svijet izdao K. Stojšić. Drugo izdanje. U Zagrebu brzo-tiskom D. Albrechta 1857. 8. 132.

(ЧАСОСЛОВЪ) Изъ Часослова первоначалное сѣпражненiе въ чтенiи свашчєнныхъ книгъ къ сѣпрестрєвлєнiю въ Славєно-сѣрбскихъ народныхъ сѣчнiищахъ Австрiйскаго Царства. Во Вiєннѣ иждивенiемъ ц. кр. Дiрєкцiи сѣчнiищныхъ книгъ 1857. 8. 54.

ČITANKA za drugi razred višjih pučkih učionicah. U Beču troškom c. k. prodaonice školskih knjigah 1857. 8. 231.

ШЕМАТИЗМЪ православне восточне епархіе цѣле Далмаціе и Истріе за годину 1857. У Задру У книгопечатњи Браће Батара. 8. 37.

ШПОРЪ Ю. М. Liek za objestnu ženu. Izvorna narodna gluma u tri čina Jura Matie Špora. Na Rieci tiskao i izdao Ercole Rezza 1857. 16. л. 4, с. 119.

ЉЗБЕРА Ф. I. Пѣсма, коју е у србско-славянско-ме езикѹ написао i všem Slavjanom iz zlatnog Praga odlazećim na uzpomenu posvetio F. J. Jezbera. V Praze nakladem spisovatelovým 1857. 8. 16.

Časop. česk. mus. 1858. I.

II. НОВЕ КНЈИГЕ НА ДРУГИМЪ ЉЗИЦИМА КОЕ СЕ ТИЧУ СРБА.

(Имеђу овнихъ кнѣга овде су записане само оне које су у Београдѣ добављене.)

BEITRÄGE zur vergleichenden sprachforschung auf dem gebiete der arischen, celtischen und slavischen sprachen herausgegeben von A. Kuhn und A. Schleicher. Berlin, Dümmler 1858. Heft. 3, 4.

Ту е између осталог: Miklosich, Das suffix -ъ im altalovenischen; Schleicher, Ist das altkirchenslawische altalovenisch? Schleicher, Das anlautgesetz des altkirchenslawischen und die behandlung ursprünglich vocalischen anlantes in der genannten sprache.

БЕСѢДА, Русская. 1858. I. II.

Ту е између осталог: одъ А. Т. Гильердинга: Предѣломе съ Кирила изъ переводу Евангеліа (изъ кожногъ рукописа србске реценсіе, кон е (быо?) у Пешѣ); — одъ истога: Босніа, путевыя замѣтки; — одъ Е. П. Ковалевскаго: Путевыя записки о Славянскихъ земляхъ; — Лѣтопись Герцоговины 1831 - 1857 г. Прокопіа Чокоріла, переводъ съ Србскаго.

BIBLIOTHEK, slavische, oder Beiträge zur slavischen Philologie und Geschichte herausgegeben von Fr. Miklosich und J. Fiedler. Zweiter Band. Wien, W. Braumüller 1858. 8. A. 2, c. 312.

Ty e sauehy octaora: Aktenstücke zu Sigismunds Freiherrn von Herberstein zweiter Mission nach Russland. Von J. Fiedler. — **Ha cnycae cnyrance h. Aaayaha.** — Chorvatisch-slovenische Märchen aus der Umgegend von Warasdin. Von M. Valjavec. — **Zur Glagolica-Frage.** Von J. J. Hanuš. — **B. Cr. Kapaayha nycmo o cnycaoj nponoayja.** — Deník hraběte Hermana Černína. Podava J. Jireček — Antwort Russlands auf den Hilferuf der griechischen Südslaven. Von J. Fiedler. — **Versuche der türkisch-südslavischen Völker zur Vereinigung mit Österreich unter Kaiser Rudolf II.** Von J. Fiedler. — **Volkslieder aus Gegend von Warasdin.** Von M. Valjavec.

ÉRDY I. A Boszna és szerb régi érsnek. Ismerteti Érdy János m. akad. r. t. 63 rézmetszettel és egy körjz-táblával. A magy. akad. évkönyvek IX. köt. II. darabja. Budán, a cs. kir. egyetemi nyomdában 1857. 4 40.

FERRARI-CUPILLI GI. Delle virtù e dei meriti di monsignore Giovanni Berich Zaratino vescovo di Sebenico ricordanza di Giuseppe Ferrari-Cupilli. Zara, Fr. Battara 1857. 8. 38.

HORNYÁNSKY V. Geographisches Lexikon des Königreichs Ungarn und der serbischen Wojwodschaft mit dem Temescher Banate. Ein Hilfsbuch für Behörden, Postämter, Advokaten und Geschäftsmänner. Nach amtlichen Quellen und den besten Hilfswerken bearbeitet von Victor Hornyánsky. Pest, Verlag von G. Heckelenast 1858. 8. A. 2, c. 420.

JEZBERA F. J. Kyril a Method, svatí apoštolo-vé slovanských národův, nepsali nikdy hlaholsky než kyrilsky, to jest písmem na základě abecedy řecké sestaveným a doplněným. Vypravuje a kriticky dokazuje F. J. Jezbera. Připojeno vypra-

vováni o Slovanech v království Neapolském, obnoveným písmem kyrilským. V Praze nákladem spisovatelovým 1858. 8. 72.

KISS K. Hunjadi János utolsó hadjárata Bolgár és Szerebországbán 1454-ben, s Nándorfejérvár fölmentése a török táborításától 1456. A Nándorfejérvári diadal negyedik százados napján Julius 21 1856. előterjesztette Kiss Károly különnyomat a m. academia Értesítőből. Pest 1857 nyomatott Landerer és Heckenastnál. 8. 117, съ картомъ и планомъ.

MARTINOF P. Les manuscrits slaves de la bibliothèque Imperiale de Paris par le P. Martinof de la compagnie de Jésus avec un calque. Paris, Julien, Lanier, Cosnard et C. 1858. 8. 111.

MIKLOSICH F. Die Wurzeln des Altslovenischen. Aus dem VIII. Bande der Denkschriften der philosophisch-historischen Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften besonders abgedruckt. Wien aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1858. 4. 28.

MIKLOSICH F. Die Bildung der Nomina im Altslovenischen. (Besonders abgedruckt aus dem IX. Bande der Denkschriften der philosophisch-historischen Classe der kaiserl. Akademie der Wissenschaften.) Wien aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei 1858. 4. 100.

NAGY I. Magyarország családai czimerekkel és leszármazási táblákkal. Irta Nagy Iván. Kiadja Friebisz István. Első kötet. III füzet. Pest nyomtatott Beimel I. és Kozma Vazulnál 1857. Második kötet. I—VI füzet. Pest, Pfeiffer Ferdinánd bizománya 1858. Bánffy — Chillagh.

PETTER F. Dalmatien in seinen verschiedenen Beziehungen dargestellt von Franz Petter, Professor am k. k. Gymnasium zu Spalato etc. Mit Unter-

stützung der k. Akademie der Wissenschaften in Wien. I. II. Theil. Gotha, Justus Perthes 1857. 8. VIII, 296; VI, 314, A. 1.

PROGRAMM des kais. königl. Staatsgymnasiums zu Essek am Schlusse des Schuljahres 1857/8. Essek. Druck von Carl Lehmann et Comp. 1857. 4. 41.
Ty s nanehy ocratora: J. Kocnha kratka razmatranja o Homeru.

SCHLOSSER I. C. et L. FARKAŠ VUKOTINOVIĆ. Sylabus Florae Croaticae. Additis descriptiobus specierum novarum autoribus — —. Typis Dr. L. Gaj 1857 (y Zapeby) 16. V, 192, XVI.

STEPHAN - DUSCHAN. Ein Guslar-Poem aus dem Serbischen übersetzt von Javorin. Berlin, R. Wagner 1857. 16. 48.

Писао М. Т. Якованъ.

ŠZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királynok hazi káplánja, emlékirata magyarországi romlásáról 1484 — 1543. Közli Wenzel Gusztáv M. Akad. T. Pest 1857. 8. XXXV, 410.

Друго име:

Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek. Kiadja a Magyar tudományos Akadémia történelmi bizottmánya. Második osztály: Irók. Első kötet.

ŠAFARIK, P. J. Über den Ursprung und die Heimath des Glagolitismus. Mit einer Schrifttafel. Prag. Verlag von F. Tempsky 1858. 4. VIII, 52.

ŠUMAVSKÝ J. F. Словарь языка словѣньскаго шести главныхъ нарѣчій: рѣскаго, црпѣвѣнаго, югословѣньскаго, чешскаго и польскаго, составилъ Носифъ Франта Шмавскій. Часть прѣвая нѣмѣцко-словѣньскаа. Zweite — vierte lieferung. Praha. Carl Bellman's verlag 1857. antlöhung — blattähnlich.

TKALAC E. I. Das Statsrecht des Fürstenthums Serbien Von Dr. E. I. von Tkalac. Leipzig Druck und Verlag von Breitkopf und Härtel 1858. 8. XVI, 286.

VACLÍK J. La souveraineté du Monténégro et le droit

des gens moderne de l' Europe. Par Jean Vac-
lik. Leipzig, F. A. Brockhaus 1858. 8. XX, 158, 1. 1.
VERANCSICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergomi
érsek, összes munkai. Közli Szalai László M.
Akad. T. Eslő kötet. Történelmi dolgozatok Acák
nyelven. Második kötet. Történelmi dolgozatok
magyar nyelven. Vegyesek. Pest 1857. 8. XX,
370; XV, 321.

Дыро мae:

Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek.
Kiadja a Magyar tudományos Akadémia történelmi bizottsá-
nya. Második osztály: I. kötet. Második, harmadik kötet.

WARHANEK, W. F. Das Kaiserthum Oesterreich.
Geografisch, statistisch, topografisch, mit alfa-
betischem Ortslexikon. Nach den neuesten Da-
ten und amtlichen Quellen begonnen von Dr.
Ad. Schmidl, fortgesetzt von Prof. W. F. War-
hanek. Wien, Verlag von L. C. Zamarski 1857.
8. 1. 4, c. XXXVIII, 641, съ картозъ.

WATTENBACH W. Die slawische Liturgie in Böh-
men und die altrussische Legende vom heiligen
Wenzel. Von W. Wattenbach. Aus den Abhan-
dlungen der hist. phil. Gessellschaft in Breslau.
I. Band. Breslau, Verlag von E. Trewendt 1857.
8. 1. 2, одъ стр. 205 до 240.

ZUSTÄNDE, türkische. Schilderungen von Fremden
und Denkschriften von Eingebornen. I. Bosnien,
Reise-Skizzen aus dem Jahre 1857. Von A. v.
Hilferding. II. Die Herzegowina. Annalen aus den
Jahren 1831 — 1857. Von P. Čokorilo. Bautzen
I. E. Schmalzer 1858. 8. 60; 32.

ЧТЕНИЯ въ Императорскомъ Обществѣ исторіи
и древностей Россійскихъ при Московскомъ
университетѣ. 1858. I. Москва.

Ту єзвѣсту осталога: Исторія славянскихъ законодательствъ,
сочиненіе Вачеслава Александра Маѣвскаго. Наданіе вто-
рое. (почетакъ). — Славянскія поселенія въ Неандрант-
скомъ королевствѣ. Письма тамошняго учителя Јована де
Руберинскъ. Дарованъ съ Иваномъцаго.

НЕКРОЛОЗИ.

РАЯ П. ДАМЯНОВИЋЪ, чланъ земальскогъ Савета и Друштва Србске Словесности, родіо се 29. Августа 1811 године у селу Синошевићу окр. шабачкогъ, одъ отца Петра Дамяновића — бившегъ неко време кнеза — и матере Анђелие. Учио се најпре у месту свога рођења, а после у школи при манастиру кривайскомъ. Овде га покойный Бѣремъ Обреновићъ — тадашній сердаръ — види и заволи тако, да одма Раиномъ отцу преко ондашињгъ поцерско-мачванскогъ кнеза Марка Штитарца заповеди да му га у дворъ његовъ у Шабцу доведе. Раинъ отаць то учини, премда преко вољъ, еръ е едва чекао да му се Рая изъ школе, кою е при манастиру већъ свршио, кући поврати, и да польскій радъ, за коя е већъ дорастао быо, привати. У Шабцу Рая продужи науку у школи, а узгредъ и у двору Бѣремовомъ кодъ воспитателя дѣце њгове. Живећи овде онъ придобіе іоштъ већма любовъ и наклоность Бѣремову и њгове целе фамиліе, тако, да га Бѣремъ доцнѣ и у Београдъ са собомъ доведе поставивши га за свогъ домаћегъ секретара. У овомъ званію быо е до 1839 године; ове пакъ године настае њговъ више явны и у државной служби животъ. Тако исте 1839 године одрећенъ буде за секретара войводе Вучића, кои е онда съ войскомъ у Крагуевацъ на дивљъ полъ ишао; по томъ у есенъ исте године придатъ буде уставотолкователной комисіи, коя е онда по Срби ишла и уставъ толковала; по повратку постављенъ буде за секретара Попечительства Финансіе. Званіе ово онъ е 1840 године, — збогъ ондашњи обсто-

ителства — оставіо, и у ц. кр. Аустрійску страну прешао, тамо е у Броду и Сиску, храномъ тр-гуюћи, до Августа 1842 год. пробавіо. Съ концемъ Августа исте године дочека войводу Вучића у Земуну, съ нѣмъ оде преко Ковина у Смедерево и далѣ у Крагуевацъ збогъ общте познатогъ дѣла. На Врачару 1842 године быо е онъ кодъ войводе Вучића секретаръ и нѣговъ повереникъ; и нады е князь А. Караѣорђевићъ потврѣенъ быо, постане Рая глав. казначесмъ одѣленія казначейства. Дужность званія овога онъ нѣ ни примао, него е по потреби збогъ ондашнѣхъ обстоятелства од-правляо дужность управителя вароши Београда до конца 1844 године, а тада е поставлѣнъ за по-моћника попечителства Внутренѣхъ дѣла. Године 1847 постане привр. попечитель финансіа, а 1848 буде опетъ повраћенъ на званіа помоћника но не при попечителству Внутр. дѣла, него при попечи-телству правосудія и просвете. Године 1855 поста-не председатель врховнѣхъ суда, по томъ чланъ земальскогъ Савета, а одма за тимъ попечителѣмъ внутр. дѣла. Године 1856 повраћенъ буде опетъ у Саветъ, а 1857 године збогъ познатогъ сазакле-тіа послатъ е као заточникъ у кулу Гургусовачку, где е 14 Марта 1858 године животъ скончао.

Друштво Србске Словесности изгубило е 25. мѣсеца Ноемврија у овой години свога почастнога члана ЂОРЂА ПРОТИЋА. Онъ се е родіо у Бѣлой цркви у Банату 1793, куда су родителѣхъ нѣгови, као многе друге породице изъ Србіа збогъ ондашнѣхъ ратнихъ времена пребѣгли были. У дѣтинству учио е науке у великой школи у Бѣограду, кодъ позна-тогъ у то време учевногъ Доситія Обрадовића, а доцнѣ, трудећи се, научио е грчки и нѣмачки языкъ,

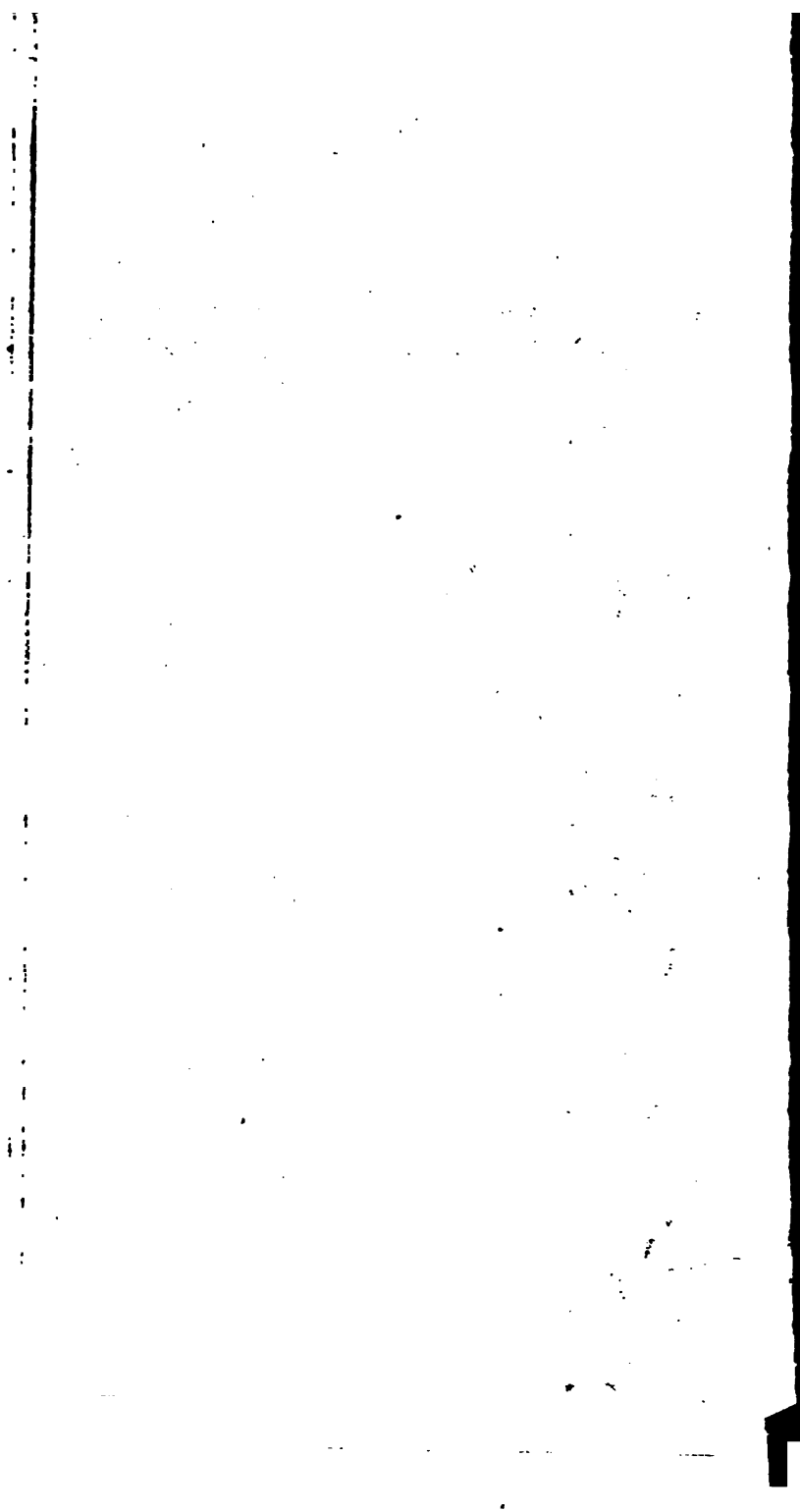
и тако е постао еданъ одъ найученихъ Срба оно-
га времена. Прво његово дѣло, кое е за народъ
учинио, есте оно кадъ е онъ као писаръ са по-
славицима у Цариградъ народнимъ пословима
за време княза Милоша ишао. По повратку изъ
Цариграда постао е најпріе секретаръ, а по-
сліе чланъ у тада поставишемъ народномъ суду.
Као најспособніи чиновникъ онъ е различне на-
родне послове извршивао. Тако 1829 године онъ
е између осталихъ послатъ био у Бдрене да та-
мо изложи комисарима желъ народа србскогъ.
Посліе тога ишао е у Цариградъ, да ради кодъ
Порте, да се изврши оно, што су Русија и Тур-
ска о Срби у Бдрену уговориле. За тимъ онъ е
одређенъ био да границе србскогъ княжества са
осталима обилђжава. Године 1835 постао е попе-
читель унутрашнихъ дѣла, а на скоро за тимъ
исправникъ у Бѣограду, гдѣ му се е такова не-
прилика догодила, да е изъ Србіе удачити се
морао. Пошто се опетъ у Србию повратио, био е
1839 године постављенъ као старѣшина надъ вой-
ничкимъ комисаріјатомъ. Доцнѣ онъ е опетъ по-
стао попечитель унутрашнихъ дѣла, а за-
тимъ княжески представникъ и попечитель ино-
странныхъ дѣла. Године 1842 збогъ догодивше се
у Србию промѣне правительства, онъ е у Австрію
пребѣгао, гдѣ е дуго време провео, и текъ 1857
године у Србию допуштено му е быловратити се,
гдѣ е наскоро и умрѣо. Одъ княжевногъ рада
покојникъ е оставио наконъ себе књалгу „*Грчки
усганаки*“, кои е онъ за време бављеня у Австріи
написао и издао.

5

6 Саттій.

3 Географ. миль.

ГЛАСНИКЪ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

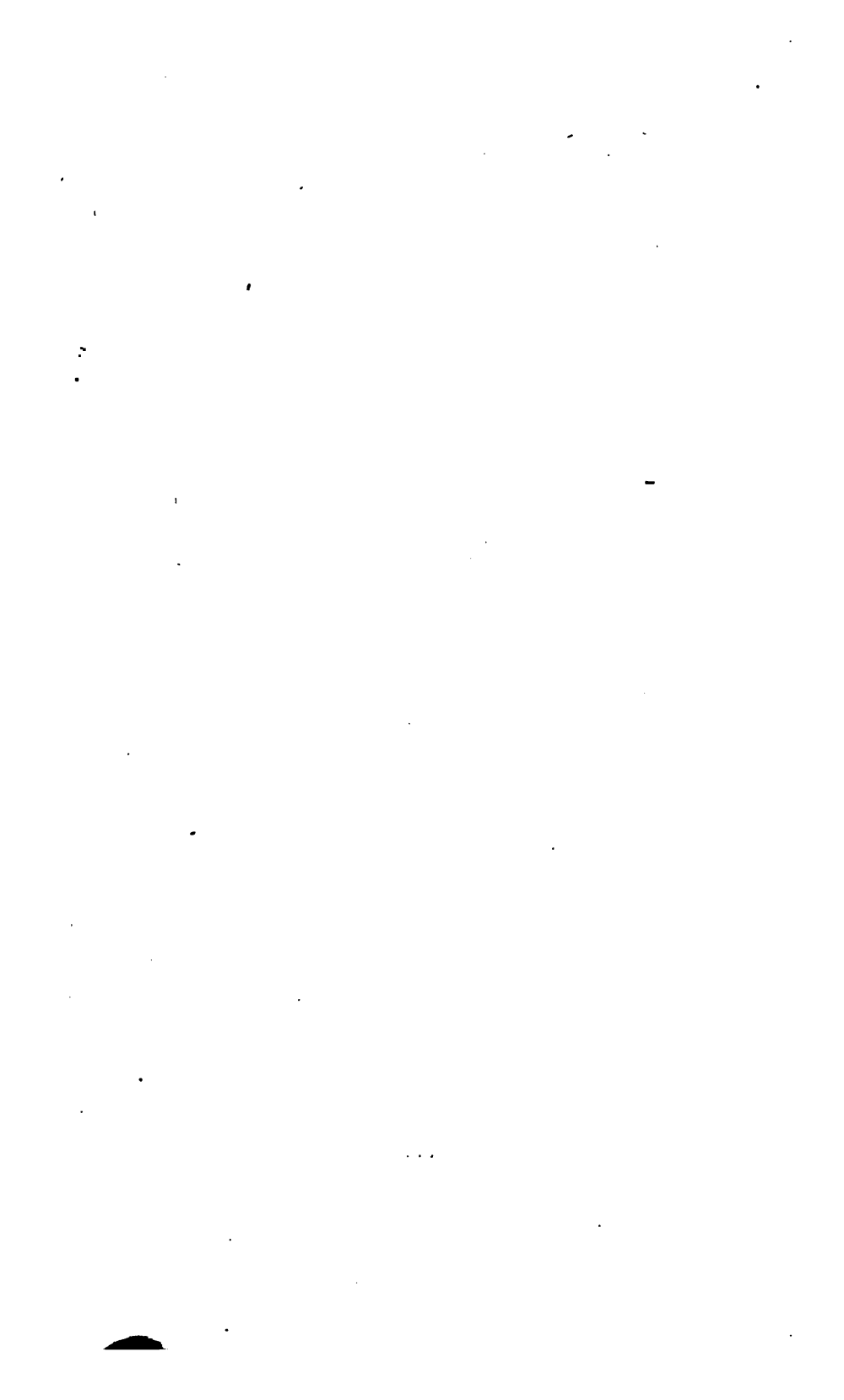
КНИГА XI.

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИИ.

1859.

САДРЖАЈ.

Србски акценти. III. IV. Одъ Ђ. Даничића.	1
Житије Стефана Оуросија . ѿ. сьписано Григоријеми мнихомъ. Преписао др. Я. Шафарикъ.	33
Светый Урошъ петый, последний царь сьрбскій. Съ рускога превео архимандритъ Гаврило.	93
О князу Лазару. Изъ рукописа XVII века пре- писао А. Вукомановићъ.	108
Муратъ I на Нишу по турскимъ споменицима.	119
Животъ архиепископа Максима. Изъ рукописа XVII века преписао А. Вукомановићъ.	125
Три сьрбске хрисовулъ: а) краля Стефана IV; б) цара Лазара Хиландару 1380; в) Гргура Ву- ковића, брата му Ђурђа и Лазара и матере Маре Хиландару. Преписао Ђ. Даничићъ.	130
Латенись царемъ сьрбскимъ. Изъ рукописа XVII века преписао А. Вукомановићъ.	144
За привену историю сьрбеку. Изъ рукописа XVII века преписао Ђ. Даничићъ.	160
Шта е писао високий Стефанъ. Одъ Ђ. Даничића.	166
Тайна букваца у старимъ рукописима. Одъ Ђ. Даничића.	171
Ферманъ султана Махмуда сьрбскомъ патриарху Арсенију 1731.	181
Изводи изъ турскихъ докумената у Карловачкой архиви.	187
Рукописъ архиепископа Никодима. Одъ Ђ. Да- ничића.	189

Разматрања о старимъ србскимъ правима. III.	
Одъ др. Н. Крстића.	204
Комненовке или народне песме о србскимъ Ко-	
мненѣма, сравиѣне са преданіјама, летопи-	
сима и споменѣнцима.	262
Србски исторіјски споменици Млетачкогъ архи-	
ва. Преписао др. Ј. Шифарикъ.	317
Распра између пређашњѣ владе и Друштва Срб-	
ске Словесности	463
Извѣстје о радињи и станю Друштва Србске Сло-	
весности године 1858.	482
Извѣстје о новчанојъ станю Друштва Србске	
Словесности године 1858.	493
Некрологъ.	494
Библиографіја	500

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

На страни 108 у врсти 8 место приписанѣ треба при-
писати.

На страни 168 у врсти 20 предъ речю *за* не треба *и*.

СРБСКИ АКЦЕНТИ.

Написао Ђ. Даничић

ЧЛАНАКЪ ТРЕЋИЙ. *

У овомъ ћемо чланку гледати акценте речи-ма среднѣга рода.

Како одъ овихъ речи едне у првомъ падежу ед. имаю нешто падежнога наставка (о или после некогогласа о), а друге немаю ништа, па оне прве у осталимъ падежима поменутиѣ наставкаѣ првога падежа замињу другимъ падежнимъ наставкама, а друге примаю падежне наставки на завршетакъ првога падежа допунѣнъ гласомъ (т или њ или о) кои у првомъ падежу губе (немајући иза нѣга самогласнога падежногъ наставка), и тако ове друге у падежима свима осимъ првога биваю еднимъ слогомъ дуже одъ првихъ, за то ћемо делећи у овимъ чланцима речи по броју слогова њиховихъ, по коме имъ се и акценти разликују, најпре разделити на двоѣ све речи среднѣга рода: а) речи съ падежнимъ наставкамъ у првомъ падежу, б) речи безъ падежногъ наставка у првомъ падежу.

За кои се падежъ изрекомъ што овде не каже, у њму е акценатъ као и у првомъ. Последнѣй е слогъ у другомъ пад. мн. свагда дугъ, за то се не ће на по се споминати. Не ће се споминати ни четвртѣй пад. кои е свагда единакъ съ првимъ.

* Првѣй е чланакъ, изашао у Ф. Милошѣа Slavische Bibliothek I (Wien 1851) а другѣй у основнѣй књизи овога Гласника (у Београду 1856).

А.

Речи съ падежнимъ наставкомъ у
првомъ падежу ед.

Таковихъ речи имамо:

I. одъ еднога слога, съ акц. ¨: днѣ.

II. одъ два слога:

1. съ акц. ´ на првомъ слогу: вѣно.

2. съ акц. ¨ на првомъ слогу: сѣно.

3. съ акц. ´ на првомъ слогу: пѣро.

4. съ акц. ¨ на првомъ слогу: ѣно.

III. одъ три слога:

1. съ акц. ´ на првомъ слогу: крѣвство.

2. съ акц. ¨ на првомъ слогу: здравѣце.

3. съ акц. ´ на првомъ слогу: кѣно.

4. съ акц. ¨ на првомъ слогу: ѣво.

5. съ акц. ´ на другомъ слогу: весѣлѣ.

6. съ акц. ¨ на другомъ слогу: вретѣно.

7. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ¨ на другомъ: прѣстѣлѣ.

8. съ акц. ¨ на првомъ и на другомъ слогу: пѣдѣште.

9. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ¨ на другомъ: друѣлѣ.

10. съ акц. ¨ на првомъ слогу и съ ´ на другомъ: вѣрѣво.

IV. одъ четири слога:

1. съ акц. ´ на првомъ слогу: дѣвоѣство.

2. съ акц. ¨ на првомъ слогу: Смѣдерево.

3. съ акц. ´ на другомъ слогу: брашѣчево.

4. съ акц. ¨ на другомъ слогу: оглѣдало.

5. съ акц. ´ на трећемъ слогу: прѣтѣлѣство.

6. съ акц. ¨ на трећемъ слогу: сведѣчѣство.

7. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ¨ на трећемъ: рѣзѣште.

8. съ акц. ¨ на првомъ и на трећемъ слогу: рѣдѣчѣште.

9. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на тре-
ћемъ: играйшће.

10. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на тре-
ћемъ: материнство.

11. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на тре-
ћемъ: неза́кѣнство.

12. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на тре-
ћемъ: обѣлѣжѣ.

V. одъ петъ слогова:

1. съ акц. ' на другомъ слогу: мото̀виоце.

2. съ акц. ' на трећемъ слогу: преобл́ачило.

3. съ акц. ' на четвртомъ слогу: крвопроли́ће.

4. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на четвр-
томъ: водѣни́чйште.

5. съ акц. ' на трећемъ слогу и съ ^ на четвр-
томъ: намасти́рийште.

У речи Кнѣж-по́лѣ' нису срасле у jednu речъ речи одъ коихъ е сложена; она управо нив една него су у њѡй две речи коє стое една до друге. За то и акценти стое онаки какви су кадъ е сва-ка за себе.

Да видимо редомъ оваке речи како имъ се акценти мѣняю у падежима.

I. Одъ еднога слога имамо речи само съ акц. ' и то само ове: днѡ́, сткѡ́ (коє гласи и скѡ́ и цѡ́) и зѡ́ (коє е управо придезъ, па се узима за самоставну речъ као и друге многе).

У 2-омъ падеж. множ. узимаюћи а међу сугласна слова прва одъ њихъ добія на њѣму́: дѡ́нѡ; а друга, место коє има и пу́нѡ ста́кло, ми-слимъ да добія а и међу т и к и међу к и л, и тако издначивши се съ пу́нѡмъ ста́кло, има и акц. као она: стака́лѡ, и тада скѡ, у комъ е ради множине сугласнихъ слова избачено т, кадъ тога узрока нестане, опетъ добія т: стака́ла; а цѡ́ и тада може бити да задржава џ место ст:

цакала, ерѣ мислимъ да се и место цѣлити се говори и цаклити се; тако и трећа добиа на *a* међу два сугласна слова': *зѣлѣ*.

II. Речи одъ два слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу.

У найвише нѣихъ остае акц. безъ промене: *вино*, *врата*, *гнѣздо*, *дѣто*, *ждрело*, *жиће*, *яе*, *кешта*, *крило*, *леђа*, *леће*, *мито*, *млеко*, *ов*, *пиће*, *прело*, *руно*, *село*, *трло*, *удо*, *уже*, *уста*, *црево* и т. д.

Има само една речъ са два сугласна слова (*en*) предъ крайнѣимъ *o*, *ноя* у 1-вомъ пад. мн. *меня* ' на *ъ*, али се мисли да нѣе за писанѣ.

Само се у 2-гомъ пад. мн. *меня* акц. кадъ се међу два сугласна слова уметне *a*, и то

а) у *еднихъ* се ' съ првога слога премешта на уметнуто *a*: *вратло*: *вратѣлѣ*. Ово е *едина* речъ овога реда *коіоу* е у речнику В. С. Караџића акц. у овомъ падежу *овако* забележенъ кодъ речи *вратла*, али *ямачно* и у више нѣихъ та промена *быва* (види мало ниже).

б) у *еднихъ* се ' *меня* на *ъ*, пакъ и на уметнуто *a* долази *ъ*: *писмо*: *писѣмѣ*.

в) у *еднихъ* се ' *меня* на *ъ*, пакъ на другій слогъ *іошѣ* долази *ъ*: *брѣно*: *брѣнѣ*. * *Іошѣ* има *една* речъ *коя* не да сумнати о овой промени; то е *она* за *кою* е већъ речено да нѣе за писанѣ.

Има више речи *ков* предъ крайнѣимъ *самогласницѣмъ* *словомъ* имаю по два сугласна, и по томъ на *кои* годъ одъ ова три *начина* *меняю* акц. у овомъ пад., али за неке не знамъ на *комъ*, а неке се у *мн.* и не *говоре*. Ево ихъ *свию*: *блѣще*, *брѣнце*, *вапно*, *вѣдро* (тако *према* *вијѣдро*), *влакно*, *вресло*, *грокло*, *гумно*, *данце*, *дебло*, *дицмо*, *длан-*

* Тако *іоу* е у овомъ пад. забележенъ акцентъ у речнику В. С. Караџића.

це, Думно, жуйце, задно, звонце, яйце, клатно, легло, Ливно, лишце, перце, платно, пругло, ракно, рёсло (ријёсло), рунце, садно, сенце, словце, стабло, сукно. — За речи съ наставкомъ *гво* садъ се мисли да међу сугласна слова у наставку не узимаю *а*, па по томъ и акц. остае безъ промене. Такове су: банство, друштво, кнештво, кумство, цланство, тройство. Али опетъ мислимъ да се гдешто може чути друштвѣ.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу.

Осимъ колективнихъ нема много другихъ речи съ овимъ акц.: дрѣво, злато, зрице, месо, млево (мляво), диво, сено, стадо, сунце, тело, тесто, царство (и по црногорскомъ говору чойство). А колективнихъ има врло много: бѣлѣ, бѣрѣ, брешѣ, бусѣ, вѣаѣ, гранѣ, гробѣ, громѣ, дрвлѣ, дублѣ, зверѣ, зелѣ, зриѣ, киѣ, класѣ, колѣ, лишѣ, лозѣ, осѣ, перѣ, прошѣ, пружѣ, роблѣ, саѣ, сионлѣ, суѣ, триѣ, трѣѣ, трунѣ, улѣ, умлѣ, шиблѣ, штавлѣ итд.

Слабо се коя одъ овихъ речи може говорити у множини где би имъ се могао акц. променити. Али се опетъ за сѣно зна да у мн. *меня* ^ на ^: *сѣна* (*metae foeni*); тако и одъ мѣсо има еъ истомъ променомъ у множ. *мѣса* (*pates*), *мѣсима* (бише га по голимъ мѣсима); а *гвѣжѣ* *меня* у мн. *овуда* осимъ 2-гога пад. ^ на ^: *гвѣжѣа*, а у 2-гомъ место ^ *добѣа* ^: *гвѣжѣа*; овако мислимъ да е и одъ речи *дрѣвце* множина *дрѣвца* (према мн. *дрѣва*).

Између речи *ков* у 2-гомъ пад. мн. међу два сугласна слова добѣаю а имамо само сунце и дрѣвце, ерѣ су остале у коихъ бы то требало да буде колективне пакъ множине немаю; а сунце у реченомъ пад. *меня* ^ на ^ и на уметнутомъ а добѣа ^: *сунѣа*. Она иде међу речи *ков* у првомъ пад. мн. не менаю акцента. А одъ онихъ *ков* га у томъ

падежу меняю само дрѣще има — као што е поменуто — предъ последньимъ самогласнимъ два сугласна, међу коя се умеће у другомъ пад. мн. а, и она у другомъ пад. мн. съ првога слога губи ', на кои се у првомъ пад. мн. меня ', па на другомъ добия ': дрѣща.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

а) неке у мн. усвима пад. осимъ 2-гога меняю ' на ': сѣло: сѣла, сѣлима. Такове су: пѣро (umbo), бедро, ребро, седло, стегно.

б) у 2-гомъ пад. мн. све речи, осимъ онихъ у коихъ бива промена казана подъ а, меняю ' на ': плѣне: плѣна; пѣро (реппа): пѣра; крста: крста. — Кое између овихъ речи узимаю а међу два сугласна слова, оне съ првога слога губе ', па на уметнутомъ а добияю ': вѣсло: вѣсала; добро: добра; копла: копала; стакло: стакала. Речи женство, людство, мноштво, сродство ямачно бы у овомъ пад. меняле акц. кадъ бы се у нѣму говорили. (Види напредъ подъ II, 1)

в) у коихъ речи бива промена речена кодъ а, оне у 2-гомъ падежу мн. меняю акц. ' на ': сѣло: сѣла: сѣла; пѣро (umbo): пѣра: пѣра. — Између овихъ речи кое међу два сугласна слова добияю а, оне и у овомъ пад. имаю на првомъ слогу ' а на уметнутомъ а ': бедро: бѣдара; ребро: рѣбара. За сѣдло стои у речн. В. С. Караџића да у овомъ пад. има сѣдала (као речи у коихъ нема промене речене кодъ а), али мислимъ да то не ће бити ако у 1-вомъ пад. мн. има сѣдла, као што у речнику стои.

Има неколико речи за кое не знамъ међу кое одъ горњихъ иду: ведро, гротло, едро, леће, лѣто, окно, окце, плесмо, чело, чено, чесно.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу.

а) у највише њихъ акц. остае безъ промене осимъ 2-гога пад. мн., н. п. мѣсто, мѣста, мѣсту, мѣстомъ, итд. Такове су: бѣло, бѣло, бѣлство, брашно, воће, врело, жвало, ято, яило, коло, кметство, лико, море, око, плуто, полѣ, просо, путо, рало, рило, рухо, сало, сито, Скопѣ, срце, строво, труло, ушѣ, Чево, чедо, шило итд.

Ове речи у 2-гомъ пад. мн. меняю ' на ' : брдо (pecten textorium) : брдѣ; грло : грлѣ; дѣло : дѣлѣ; зрно : зрнѣ; ѣло : ѣлѣ; кола : колѣ; лѣто : лѣтѣ; слово : словѣ; стадо : стадѣ; чѣдо : чѣдѣ итд. А кадъ се међу два сугласна слова уметне а, онда остае ' на првомъ слогу а на уметнуто а долази ' : ютро : ютрѣ; нѣдра : нѣдрѣ; пѣсмо : пѣсмѣ; пѣце : пѣцѣ.

б) неке у мн. у свима пад. осимъ 2-гога меняю ' на ' : брдо (mons) : брда, брдима. Такове су речи и ове : дрво (lignum), жито, звоно, масло, клупко. У њихъ се у 2-гомъ пад. мн. меняю ' на ' : брдѣ, дрвѣ, житѣ*, звонѣ. А коима се међу два сугласна уметне а, оне съ првога слога губе акц. па на другоме добѣто ' : мѣсло : мѣсла : масѣлѣ; клупко : клупка : клубѣлѣ.

Мислимъ да е штампарска погрешка што у речнику В. С. Караџића стои кодъ речи клупко да у другомъ пад. ед. има клупка, иначе бы то была између свију речи среднѣга съ падежнимъ наставномъ у првомъ пад. едина коя одмахъ у другомъ пад. едн. меня акценатъ.

III. Речи одъ три слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Акценатъ остае безъ промене осимъ 2-гога пад. мн.: бѣженство. крѣлѣвство. пророштво, пу-

* По овакомъ 2-гомъ пад. рекохъ и за први мн. да е жита, клупка.

чанство, — пухало, — заплеће, запруће, зачелѣ, навечѣ, налитѣ, наручѣ, причешће, раселѣ, раскомѣ, раскрише.

У 2-гомъ пад. мн. долази ^ на другій слогъ: зачѣла, раскришѣ. Осимъ онихъ на *тво* нема другихъ речи са два сугласна предъ последњимъ самогласнимъ, међу коя бы се у овомъ пад. могло уметати *и* и по томъ се и акценатъ могао променити, а у онима се на *тво* не зна за цело да се умеће *а*. (Види напредъ подъ II, 1)

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу.

Акц. остае безъ промене: Ужице, здравље, це, забрѣжѣ, ђурђево, ђаково, Валѣво, Краљво, Штитово. У 2-гомъ пад. мн. и оне бы добиле на другомъ слогу, ^, кадъ бы се говорило, н. п. забрѣжѣ.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

У свима пад. осимъ 2-гога мн. остае акц. безъ промене: приште, вѣракло, кандило, — осое, присое, Горакде, Гусинѣ, Кобилѣ, Прокуплѣ, Требинѣ, Цетинѣ, — беспуће, бесуће, бесценѣ, загоће, заграће, оплеће, охоће, поврће, подграће, покуће, Порече, посуће, потисѣ, поткуплѣ, првиче, пролеће, распуће, — говеда, железо, повесмо, колено, полено, копито, корито, — белѣло, беснило, вратило, грдило, гривало, гриало, гудало, држало, духало, жарило, жутило, играло, камяло, клепало, купало, кусало, легало, лудило, мастило, мртвило, огњило, одело, орало, перило, поило, растило, свештило, совело, солило, стопало, сукало, сушило, тавнило, творило, точило, триамо, ђедило, цепало, прило, чекало, шарило, шестило, — богатство, мошанство, наследство, побратство, покућство, убоштво, човештво, — блѣтиште, годиште, градиште, двориште, ловиште, людиште, огњиште, рубиште, судиште, улиште, — едрце, корице, стрмацце.

У другомъ пад. мн. мена се ' на ', и на другій слогъ долази: поведе: гъведе; полене: поленѣ; корито: коритѣ; вламала: вламѣла; лагала: лагѣла; шайкала: шайкаѣла.

А у речи нов межу два оугласна слова узимаю а, остае на првомъ слогу ', на на уметнуто а долази: повесмо: повесѣма.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Ако остае безъ промене осимъ 2-гога пад. мн.: дѣлава, бѣлово, острво, крѣшево, оцѣло, — бадало, баридо, буѣнило, вешала, видело, гладило, ягнило, квасило, клявало, кляцало, лазила, мерила, муљило, правило, ранило, седало, сецало, страшило, туцало, цртало, шибало, — деспотство, войводство, сужањство, суседство, таоство, — вимешце, грѣшице, ордашице, сунахице, темешце, вреоце, грѣоце, мѣаоце.

У 2-гомъ пад. мн. долази ' на другій слогъ: острво: острѣа; барило: бариѣла; лазила: лазиѣла; грѣоце: грѣица, итд.

Одъ ѣзеро 1-ый пад. мн. има ' на другомъ слогу одбацаюћи ' съ првога у имену баѣра. И тако остае у свима пад. осимъ 2-гога, у коме мислицѣ да мена ' на ': баѣра.

5. Съ акц. ' на другомъ слогу.

Остае акц. безъ промене: сѣтива, сѣтива, лежае, — едѣло, епело, новресло, подретѣо, порекло, посело, расуло, — бичалѣ, веселѣ, држалѣ, убиѣе, иманѣ, имаѣе, имуѣе, одаѣе, помлаѣе, прегнуѣе, пропеѣе, просуѣе, проигнѣнѣ, поигнѣнѣ, свануѣе, створѣнѣ, третуѣе, увеѣе, умрѣе, — вретѣнце, предѣнце, — кољѣца, острѣце, польѣце, — ѣвоаство, злочѣнство, едѣнство, вѣзарство, врагодетво, доверѣство, новарство, лакоѣство, могуѣство, пѣнѣство, познанство, пролетство, сердарство, старѣштво, убиство, хайдунство.

ринѣ, женскиѣ, мушкиѣ, пашчинѣ, — дѣтинство, бестинство, делинство, юнаштво, лукавство, поповство, — бунѣште, гарѣште, даниште, зобиште, игриште, вриште, косиште, ноѣиште, овсиште, огниште, оиште, пасиште, помште, пртиште, рпиште, саймиште, сапиште, сметлиште, стрииште, сукниште, улиште, прквиште, — коленце.

У 2-гомъ пад. мн. кадъ се међу два сугласна слова умеће *а*, акц. [˘] съ другога слога прелази на трећій: колѣнце: коленаѣа.

10. Съ акц. [˘] на првомъ слогу и съ [˘] на другомъ: аламенѣ, позравлѣ, сумрачѣ, — вариво, ягниво, едиво, кресиво, ношиво, пециво, плетиво, предиво, сочиво, тетиво, тециво, ћерчиво, — блатанце, брдашце, глашце, ютарце, взерце, недарца, острвце, псеташце, путашце, срдашце, сунашце, — блатиште, ватриште, вчмиште, куѣиште, оствиште, ротвиште, рочиште, седиште, селиште, сриште, скровиште, шипчиште, — братимство, братинство, дединство, женинство, нашинство, очинство, сестринство, сужанство, тућинство, ћесарство, — нецело, кољиво.

У 2-гомъ пад. мн. меняо бы се акц. у речима кое бы међу два сугласна слова узеле *а*: съ другога бы слога прешао акц. [˘] на трећій. Али имъ ние множина у обичаю.

IV. Речи одъ четири слога.

1. Съ акц. [˘] на првомъ слогу.

Акц. остае безъ промене: ѣгуманство, калућерство, дѣвојаштво, прождирало, Калиполѣ, вѣсаоце, Сараево, пеливов.

У 2-гомъ пад. мн. мислимъ да бы на трећій слогъ дошао акц. [˘].

2. Съ акц. [˘] на првомъ слогу.

Анц. остае безъ промене: апостѣлство, влѣстеовство, бариоце, премалеће, Смедерево.

И у њихъ мислимъ да бы у 2-гомъ пад. мн. дошао анц. на трећий слогъ.

3. Съ акц. на другомъ слогу.

Оване су речи само: безѣконѣ, брашанчево, Кудилѣво, Драгачево.

Анц. остае безъ промене. Само у 2-гомъ пад. мн. долази на трећий слогъ: безѣконѣ.

4. Съ анц. на другомъ слогу: крижѣнуће, новорође, премалеће, прекоруће, средношће, — дружитѣло, зеленило, мотовило, навиило, називало, ништавило, огледало, плаветнило, почивило, прегибало, руменило, — домазетство, незнабоштво, нечовештво, старосватство, сиромаштво, — зиновиште, катаристице, — Бешеново, Невесинѣ, Калиполѣ, Нестополѣ.

Само у 2-гомъ пад. мн. добиѣю на трећемъ слогу: огледалѣ.

5. Съ анц. на трећемъ слогу: достоинство, добротѣнство, задовољство, канетанство, богомѣство, поглаварство, постојанство, пријатељство, невалиѣство, — достоянѣ, издахнуће, неумеће, поколѣнѣ, рукодаће, ускрснуће.

6. Съ акц. на трећемъ слогу: безочѣнство, величѣнство, владичѣнство, отачѣнство, сведочѣнство, човечѣнство, — вратаѣца, и сложено благовоѣнѣ (и по Црногорскомъ говору чоечиште).

Осимъ речи влатаѣца само е една између њихъ сведочѣнство у обичаю у множини, и мислимъ да се у 2-гомъ пад. мн. на : сведочѣнствѣ. А вратаѣца су одъ четири слога за то што се ѣ накрай слога претворило у о: по томе у 2-гомъ пад. мн. где ние потребе да се ѣ претвори у о иде међу речи одъ три слога (III, 6), и мислимъ да има вратаѣца.

7. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на трећемъ. Такове речи имамо само две, и у њихъ акц. остае безъ промене: *разбойиште*, *шетаиште*.

8. Съ акц. ^ на првомъ и на трећемъ слогу. Таку речъ имамо само едну, и у њъ акц. остае безъ промене: *рудничаште*.

9. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ акц. ^ на трећемъ: *зарукаваѣ*, *пѣютарѣ*, — *калуђерство*, *перяништво*, *побратимство*, *укућанство*, — *игралиште*, *качариште*, *бостаниште*, *конопљиште*, *кртолиште*, *кудელიште*, *купусиште*, *маковиште*, *поцратиште*, *пристаниште*, *равбоиште*, *рвалиште*, *секириште*, *тркалиште*, *шеничиште*, — *повесаѣце*, *коритаѣце*, *варимѣсо*.

Акц. остае безъ промене. Али бы се у 2-гомъ пад. мн. амаѣно променио ономъ речима коѣ бы могле узети а међу два сугласна, кадъ бы у множини особито у томъ пад. было у обичаю.

10. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на трећемъ: *здравѣиѣ*, — *матерѣиство*, — *виѣлиште*, *граховиште*, *детовиште*, *маковиште*, *певалиште*, *спасовиште*, — *гѣреѣвѣиѣ*, *драгомѣиѣ*.

11. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ. Така има само една речъ: *незакѣиство*.

12. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ акц. ^ на трећемъ: *водѣкришѣ*, *главѣбѣиѣ*, *тарѣѣиѣ*, *девелиѣ*, *сваѣиѣиѣ*, *изѣѣиѣ*, *яѣѣиѣ*, *каравѣиѣ*, *милосрѣиѣ*, *обѣѣиѣ*, *подуѣѣиѣ*, *помѣѣиѣ*, *прасѣѣиѣ*, *преѣѣиѣ*, *транѣѣиѣ*, *хриѣѣиѣ*, — *старѣиштво*, *тврѣѣиѣ*, — *ѣѣѣиѣ*, *гребѣиште*, *данѣиште*, *дуѣиште*, *муѣиште*, *поѣиште*, *шѣиште*.

У множини гребѣиште има гребѣишѣ.

V. Речи одъ петъ слогова.

1. Съ акц. ' на другомъ слогу. Таке су само ове две: *мѣѣѣиѣ*, *сваѣиѣиѣ* (место *сваѣиѣиѣ*).

У 2-гомъ пад. мн. четвертый слогъ добия :
мѡтѡвѡлаѡца, вѡанѡелѡй.

2. Съ акц. ' на треѡемъ слогу. Така има само
една речь: преоблѡаило.

У 2-гомъ пад. мн. четвертый слогъ добия :
преоблѡаѡла.

3. Съ акц. ' на четвертомъ слогу. Таке су само
ове две речи: крѡпролѡѡе, неприѡтѡельство.

4. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на че-
твертомъ: вѡдѡенѡйште, лубѡенѡйште, огѡрелѡйште,
потрѡилѡйште.

5. Съ акц. ' на треѡемъ слогу и съ ^ на че-
твертомъ. Таке су само ове две: намѡстѡрѡйште,
панаѡурѡйште.

Б.

Речи безъ падежногъ наставка у
прѡмъ падежу ед.

Имамо ихъ:

I. одъ два слога:

1. съ акц. ' на прѡмъ слогу: вѡреме.

2. съ акц. ^ на прѡмъ слогу: чѡвче.

3. съ акц. ' на прѡмъ слогу: тѡде.

4. съ акц. ^ на прѡмъ слогу: ѡгнѡ.

II. одъ три слога:

1. съ акц. ' на прѡмъ слогу: нѡзѡме.

2. съ акц. ^ на прѡмъ слогу: гѡвече.

3. съ акц. ^ на прѡмъ слогу: ждрѡбешче.

4. съ акц. ' на другомъ слогу: живѡѡнче.

5. съ акц. ^ на другомъ слогу: сѡрѡче.

6. съ акц. ' на прѡмъ слогу и ^ на другомъ:
Бѡчѡанче.

7. съ акц. ' на прѡмъ слогу и ^ на другомъ:
дѡвѡйче.

8. съ акц. ^ на прѡмъ слогу и ^ на другомъ:
грѡѡанче.

III. одъ четири слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: Сѣраевче.
2. съ акц. ' на другомъ слогу: самдуче.
3. съ акц. ' на трећемъ слогу: говедѣрче.
4. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на трећемъ: Хѣрцегбѣче.
5. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ: приѣвѣрче.
6. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ: бедѣвѣче.

Вѣшти-тане имѣ една речъ него су две една до друге, као што е напредъ казано за Кнѣж-полѣ.

Да видимо како се и њима менѣю аценти.

I. Речи одъ два слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Таку речъ имамо съ основомъ на и само одну време. Она у ед. у свима пад. мена ' на ': врѣмена, врѣмену, врѣменомъ, врѣмену. У мн. у свима пад. губи акц. съ првога слога па на другомъ у свима пад. осимъ 2-гогъ добиѣ ': времѣна, времѣнима, а у 2-гомъ место ' на другомъ слогу има ': времѣнѣ.

Речи съ основомъ на г имамо више, и оне у едн. у свима пад. менѣю ' на ': дѣте: дѣтета, дѣтету, дѣтетомъ. Такове су и ове: звере, исе, ље, ље; кљосе, парче, свинѣче, ћоше. Има јошъ више речи одъ два слога съ акц. ' на првомъ слогу и съ основомъ на г, али не знамъ за цело менѣ ли се и у њихъ овако акц.; ево ихъ: бѣче, бравче, бренце, вранче, гунѣче, дерле, дерче, ђаче, звонѣче, змиѣче, керче, кумче, Немче, полче, поше, сишче, слушче, срнче, тане, Швапче, уже. Пре бихъ рекао да и у њихъ бива ова промена него да остав акц. ', као што е у речнику В. С. Караџића за последню кодъ њъ назначено. Али ми опетъ ва љ споменути у множини шѣвета, и 2-гѣй пад. шѣвѣтѣ.

У 5-томъ пад. ед. мнѣя речъ дѣте ' на ' : дѣте. По свой бы се прилици акц. и другиѣ речима овако менло кадъ бы имъ оваѣ падежъ быо у обичаю као њоѣ.

2. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Акц. се ' мѣня ' : бѣзне, бѣзнѣта, бѣзнѣту, бѣзнѣтомъ. Таке су и дѣзне, ждрѣбе, прасѣ.

Акц. ' остаѣ : бѣпче, дрѣце, млѣче, пѣловче, чавче, шѣпче.

Овима се свима речима основа свршуѣ на г. А само јошъ една тѣло съ основомъ на с иде овамо множиномъ, у којој губи ' съ првога слога па у свима пад. осимъ 2-гога добѣа на другомъ слогу ' : телѣса, телѣсима, а у другомъ пад. на истомъ слогу има ' : телѣсѣ.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Свима се основа свршуѣ на г, а акц. остаѣ безъ промене осимъ падежа кои ће се споменути: кѣнѣче, мѣшѣче, мѣнѣче, ѣнѣче, пѣшѣче, рѣнѣче, сѣрѣче, сомѣче, срѣче, теле, шѣпче, жѣмѣбе, шѣкѣче, шѣтѣне итд.

Кѣм се одъ овихъ речи говѣре у мн., оне у 2-гомъ пад. мн. менѣю ' на ', и на другомъ слогу добѣаю ' : крѣмета: крѣмѣтѣ; тѣсте: тѣстѣтѣ; тѣло бы ѣмѣно быо и у овихъ речи : дугѣме, ѣуле, зерѣде, клѣмѣе, кѣубе, пѣнѣе, перѣе, теѣне итд.

Све ми се чини да бы се и у 5-томъ пад. ед. и мн. променило ' на ' *.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Овима се речима основа свршуѣ на г, у њихъ остаѣ акц. безъ промене : вѣжѣле, Вѣжѣне, Грѣче, гушѣче, ѣгиѣ, ѣре, козѣле, крѣме, кѣуче, лѣне, мѣче,

* Н. пр. у стиху:

Рѣпче које зѣнѣо од Турака!

ѣ ли рѣпче или рѣпче?

младе, оме, паче, пиле, раче, Српче, створе, тиче, Туре, туче, хрче, итд.; тако: псето, дрво, и буре, грне, дебе, деме, ђубре, клупче, пуце, тепе, ђаге, ђебе, ђурче, цебе, цубе.

Кое се одъ овихъ речи говоре у ми. оне у 2-гомъ пад. добилау на другомъ слогу : ђебѣта.

Коица се основа свршуе на и, оне у множини губе съ првога слога ', паиъ у свима падежима осимъ другога добилау на другомъ слогу ': плѣме: племѣна, племѣнима, ра̑ме и ра̑мо: ра̑мѣна, ра̑мѣнима. Тако и бреме, виме, име, семе, слеме, теме.

У 2-гомъ пад. ми. на другомъ слогу место ' имаю ': плѣмѣна̑, ра̑мѣна̑, семѣна̑.

Ове промене биваю и у речима съ основомъ на с, коју садъ имаю само у множини не́бо, чу́до, у́хо, ко́ло: небѣса, небѣса̑, небѣси́ма; чудѣса, чудѣса̑, чудѣси́ма; ушѣса, ушѣса̑, ушѣси́ма; колѣса, колѣса̑, колѣси́ма.

II. Речи одъ три слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу. Само две и то съ основомъ на т : на́зѣме, на́пршче. Акц. као да остае безъ промене.

2. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Коица се основа свршуе на т, остае имъ акц. безъ промене: го́вече, дво́гоче, дете́шце, дерѣ́ште, дово́че, измѣ́че, ягнѣ́шце, яре́шце, ма́гаре, па́риче, посѣ́рче, теле́шце, улу́че, Ара́пче, итд.

Съ основомъ на и има само една речъ : прѣ́зиме; акц. іо̑й остае безъ промене осимъ 2-гомъ пад. ми. где добила на трећемъ слогу ': прѣ́зимѣна̑. кое е вредно узети на умъ за то што е другчи̑ акц. у множини речи іме, ко̑я е у нѣо̑й само састава̑на съ предлогомъ през.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Само су съ наставкомъ т. Акц. имъ остае безъ промене: жа́ребѣшце, јагнѣ́шце, крмѣ́шце, Гласни̑ XI.

фермене. Последия може имати множину, у којој у 2-гомъ пад. ямачно добия ^ на другомъ слогу: фёрменѣта.

4. Съ акц. ^ на другомъ слогу.

И оне су само съ наставкомъ т, и акц. имъ остае безъ промене: живѣнче, ждребѣнце, ядинче, яренце, единче, бегунче, буренце, вртаљче, голупче, детенце, марвинче, пастирче, пиленце, стакленце, тежаче, теленце, дугменце, стражарче, ћимане, челяде, челяце.

Рекао быхъ да се у свима пад. меня ^ на ^, н. п. челяде: челядета; живѣнче: живѣнчета; — али за цело не знамъ.

Ков се говоре у мн. мислимъ да у 2-гомъ пад. добияю на трећемъ слогу ^: ћиманѣта.

5. Съ акц. ^ на другомъ слогу.

Основа имъ е на т, и акц. остае безъ промене осимъ 2-гогъ пад. мн.: ерѣнде, жуванце, япунце, бдрене, канабе, лепезе, нишесте, стакалце, табанце, тестере, силембе, сироче, чекмече, шилѣже.

У 2-гомъ пад. мн. долази ^ на трећий слогу: япунцѣта, табанцѣта, силѣмбѣта.

Све ми се чини да бы и у 5-томъ пад. промениле акц, и то да бы на првомъ слогу добиле ^, а ^ съ другогъ слога изгубиле: сироче.

6. Съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на другомъ.

Основа имъ е на т, а акц. остае безъ промене, и то су само ове: аковче, Бачванче, бивдлаче и Прѣпѣльче (Пријѣпѣльче).

7. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на другомъ.

Основа имъ е на т, а акц. остае безъ промене: дѣвојче, детенце, дилберче, еленче, Латинче, маймунче, наконче, одойче, озимче, чобанче, шећерче.

8. Съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на другомъ.

Све су съ основомъ на г, а акц. остае безъ промене: бѣрилче, грађѣнче, жваленце, ждребенце, лацманче, пасторче, циганче, чеданце, шатрашче.

Само кѣпѣле губи ѣ съ другога слога: кѣпѣ-лета, кѣпѣлету.

Основу на и има само сложено нѣврѣме, коѣ у другимъ падежима нѣе ни у обичаю.

III. Речи одъ четири слога.

1. Съ акц. ` на првомъ слогу. Така има само една речъ и основа іоѣ е на г: Сараевче.

2. Съ акц. ` на другомъ слогу. Основа е на г: Арнауче, Бедграче, калаушче, књигоношче, недоношче, самоуче, унѣче.

3. Съ акц. ' на трећемъ слогу. Основа е на г: говедарче, калуђерче, половаче, хазнадарче, хранѣнѣче.

У 5-томъ пад. мислимъ да бы се акц. применио хранѣнѣче?

4. Съ акц. ` на првомъ слогу и ѣ на трећемъ. Основа е на г: ѡддумѣше, вѣрошѣнче, казукашче, мелемашче, нѣлмѣнче, Херцеговче, шербеташче.

5. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ѣ на трећемъ. Така има само една речъ и основа іоѣ е на г: приѣвѣрче.

6. Съ акц. ` на другомъ слогу и съ ѣ на трећемъ. Така има само една речъ и основа іоѣ е на г: бедѣвѣче.

Да видимо јошъ шта бива съ предлогомъ предъ овакимъ речима.

1. Предлогъ остае безъ икаквогъ акцента кадъ речъ иза нѣга нема на првомъ слогу ни ѣ ни ѣ, имала у првомъ пад. падежнѣи наставакъ или не. н. п. одъ стакла, на стаклу. у бѣсценѣ, у кориту. на кѣлено. у вѣно, безъ вѣна, на лѣѣма, у на-

ручѣ, у зачелю, одъ копала, у одѣлу, на весѣлю, на решѣто, изъ бѣсѣля, на облучѣ, на пѣютѣрѣ; — за дѣте, на време, у сѣрѣту, за нѣвие, предъ говече, до раменѣ, за сѣрѣче, одъ говедѣрѣчѣта, итд.

Тако и кадъ е предлогъ одъ два слога: преко колена, исподъ корита, итд.

2. Предлогъ добия акц.

а) предъ речима съ акцентомъ " на првомъ слогу

аа) кое у првомъ пад. ед. имаю истый акц. " и падежный наставакъ и више одъ два слога н. п. изъ Ужица, у плаидишту.

бб) кое у првомъ пад. ед. имаю истый акц. " и падежный наставакъ и само два слога, али имаю два или више сугласнихъ слова иза првога дугогъ самогласногъ или су колективне съ наставкомъ *је* поставимъ одъ *ије* (може быти да су тимъ обте-реѣне, те не могу лче обузети предлога), н. п. у сѣнце, изъ цѣрства, на грѣбѣ, у грѣбиѣ, у гвѣм-ѣу, на колъ, безъ лиша, на здравѣ. Не знамъ да ли се каже у тѣсту, одъ тѣста или у тѣсту, одъ тѣста.

вв) кое у првомъ пад. ед. немаю акц. " него га променомъ добию, а у првомъ пад. ед. имаю падежный наставакъ, н. п. днѣ: дѣнѣ: безъ дѣнѣ; сѣло: сѣмѣ: сѣ сѣмѣ; кола: комѣ: изъ кола; писмо: писѣмѣ: изъ писѣмѣ.

гг) кое и у првомъ пад. ед. имаю акц. " али су безъ падежногъ наставка: за прѣсе, подъ ждрѣбе.

б) предъ речима съ акц. " на првомъ слогу, и онда речъ давши предлогу акц. " сама губи акц. "; али не добия предлогъ тога акцента предъ сви-ма овакимъ речима, него предъ онима између нѣихъ

аа) кое и у првомъ пад. ед. имаю акц. " и падежный наставакъ и а) еданъ слогъ: злѣ: на злѣ,

у злу, са ала; днѣ: на дну, у дно, бѣзъ дна; — β) два слога, али између њихъ само предъ овима: мѣсто: на место; блато: у блато, изъ блата; што: у што, изъ шта; путо: у путе; сало: за сало; сито: подъ ситомъ; дело: на делу; сло: за сло; кола: на кола, подъ кола, у колима; стадо: предъ стадомъ; чудо: одъ чуда; масло: одъ масла; недра: у недра, изъ недарѣ, у недрима; може бити да се овако говори съ предлогомъ јошъ коа овака речъ, али я не знамъ за цело, а доле ће се видети коа се оваке речи говоре другѣ; — γ) три слога, али и између њихъ то могу поуздано казати само за ове: вѣшала: на вешала; седало: на седалу; кољиво: на кољиво; недарца: у недарца; али мислимъ да се тако говоре и остале оваке речи осимъ онихъ за коа љу јошъ казати да се говоре другѣ н. п. на рочиште, у Смедерево, за материнство.

бб) коа у првомъ пад. ед. немаю акц. ", него га променомъ добию и у првомъ пад. имаю падежниѣ наставка н. п. село: сѣлима; по селима; ребро: ребра, ребѣра, ребрима: у ребра, по ребрима, бѣзъ ребѣра; бедро: бѣдѣра, бѣдрима: одъ бѣдѣра, ђ бѣдрима; говеда: гѣвѣда: одъ гѣвѣдѣ; колено: кољѣна: до кољѣна.

вв) коа у првомъ пад. ед. немаю падежнога наставка, имале акц. " јошъ у првомъ пад. или га текъ променомъ добиле: лгнѣ: за лгнѣ, одъ лгнѣта; лре: одъ лрета; љубре: у љубрету; љѣбе: подъ љебетомъ; раме: на раме, до рамена; пастѣрче: за пастѣрче, одъ пастѣрчета; невреме: у невреме; прѣсе: прѣсета: одъ прасета; дугме: дугмѣта: бѣзъ дугмѣта; време: врѣмена: за времена, по времену.

Кадаъ е предлогъ одъ два слога, долази му акц. ' на другѣи слогъ: иза Ужица, исподъ сунца, прекѡ грѡбла, мимо грѡблѣ, исподъ лѣшѣа, прекѡ

пйсамѧ, прекѡ нѡмѧ; испѡдѣ кобѧ; одѧ зла; безѧ зла, испѡдѣ вешѧлѧ, онѡ ребѧрѧ, испрѣдѣ говѣдѧ, прекѡ колѣнѧ, прекѡ рамѣнѧ, итд.

3. Предлогъ добия акц.

а) предѣ речима съ акц. на првомъ слогу, кое и у првомъ пад. ед. имаю истый акц. и падежный наставакъ и само два слога, али не онака што су поменута мало напредѣ подѣ 2, а, бб, н. п. ѡдѣ злѧта, ѹ злѧто, ѹ мѣсо, бѣзѣ мѣса, ѹ млѣво, ѹ сѣно, ѹ сѣну, пѡ тѣлу.

б) предѣ речима съ акц. на првомъ слогу, и онда речи саме губе акц. са свога слога, и то быва предѣ речима съ такимъ акц. кое у првомъ пад. имаю падежный наставакъ и а) два слога, али и измеѹу нѣхъ то (знамъ да) быва само предѣ овима: кѡло: ѹ коло; мѡре: ѹ море, ѣзѣ мора; ѡко: ѹ око, ѣзѣ ока; пѡлѣ: ѹ полѣ; срѣце: зѧ срѣце, ѹ срѣцу; грѣло: зѧ грѣло, пѡдѣ грѣло; зрѣно: нѧ зрна; лѣто; нѧ лето, бѣзѣ лета; слѡво: ѡдѣ слова дѡ слова; ютро: ѣзѣ ютра; брѣдо: ѹзѣ брѣдо; дрѣво: нѧ дрѣво; — б) одѣ три слога само: Дѹнаво: ѡдѣ Дунава дѡ Дунава. Може быти да ово быва юшѣ предѣ коіомъ овакомъ речю и одѣ два и одѣ три слога (н. п. ѡдѣ олова?) али я не знамъ за цело.

Кадѣ е предлогъ одѣ два слога, долази му акц. на првый слогъ: прѣко тѣла, прѣко мора, прѣко срѣца, ѣспѡдѣ грѣла, прѣко лета, прѣко брѣда, прѣко Дунава.

ЧЛАНЪКЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

Овде ћемо прегледати акценте речима женскога рода кое се свршую на сугласно. Меѹу нѣхъ иду и оне коима се на краю ѧ претвара у о. Меѹу нѣхъ иду и речи мати и кѣмъ, коима на краю одпада сугласно р.

Нѣхъ имамо:

I. одъ единого слога:

1. съ акц. ´: кáпъ.
2. съ акц. ´: смрѣть.

II. одъ два слога:

1. съ акц. ´ на првомъ слогу: любáвъ.
2. съ акц. ´ на првомъ слогу: плéсанъ.
3. съ акц. ´ на првомъ слогу: сáмрть.
4. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на другомъ: блáгость.
5. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на другомъ: ёсéнь.

III. одъ три слога:

1. съ акц. ´ на другомъ слогу: обíтель.
2. съ акц. ´ на другомъ слогу: блáгдетъ.
3. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на другомъ: сáблáзанъ.
4. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на трећемъ: пáунчáдъ.
5. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на трећемъ: зáповéсть.
6. съ акц. ´ на другомъ слогу и съ ´ на трећемъ: еднáкость.

IV. одъ четири слога:

1. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на четвртомъ: рáзборитость.
2. съ акц. ´ на првомъ слогу и съ ´ на четвртомъ: зймозелéнь.
3. съ акц. ´ на другомъ слогу и съ ´ на четвртомъ: приáворчáдъ.
4. съ акц. ´ на другомъ слогу и съ ´ на четвртомъ: истóветность.
5. съ акц. ´ на трећемъ слогу и съ ´ на четвртомъ: задовóльность.

За кои се падежъ изрекомъ што не каже, у нѣму в акц. као и у првомъ. Четвртый в еднакъ съ

првимъ, а другомъ е пад. мн. **крайнѣ** и дуго съ акц. **ѣ**; то се не ће на по се споминати.

I. Речи одъ еднога слога.

1. Съ акц. **ѣ**.

а) остае акц. готово у свима падежима безъ промене: **гладъ**, **гладн**, **гладѹ** итд. Таке су речи: **бестъ**, **брѣъ**, **буѣъ**, **варѣъ**, **гладъ**, **грстѣъ**, **жеѣъ**, **згадѣъ**, **кашѣъ**, **кобѣъ**, **мрестѣъ**, **ласѣъ**, **шладѣъ**, **плечѣъ**, **пртѣъ**, **сирѣъ**, **сласѣъ**, **слуѣъ**, **снетѣъ**, **спастѣъ**, **сржѣъ**, **срчѣъ**, **сршѣъ**, **стимѣъ**, **студѣъ**, **стужѣъ**, **третѣъ**, **трудѣъ**, **хрдѣъ**, **чаѣъ**.

У 7-момъ пад. меня се **ѣ** на **ѣ**; то поуздано знамъ да е у овихъ: **влаѣтъ**: **влаѣти**; **дѹжѣъ**: **дѹжи**; **маѣтъ**: **маѣти**; **нѣзѣъ**: **нѣзи**; **рѣчѣъ**: **рѣчи**; **снѣстъ**: **снѣсти**; **ствѣрь**: **ствѣри**; **ћудѣъ**: **ћуди**; **цѣвъ**: **цѣви**.

У 2-гомъ пад. мн. меня се **ѣ** на **ѣ**; и то поуздано знамъ само у овихъ: **влаѣтъ**: **влаѣти**; **дѹжи**: **дѹжи**; **пѣдѣъ**: **пѣди**; **рѣчѣъ**: **рѣчи**; **сѣпи**: **сѣпи**; **сѣри** (=сѣри): **снѣри** (=сѣри); **ствѣрь**: **ствѣри**; **твѣрь**: **твѣри**; **цѣвъ**: **цѣви**.

У 3-ћемъ пад. мн. и кои су съ њимъ еднаки меня се **ѣ** на **ѣ**: **влаѣтима**, **рѣчитима**, **ствѣритима**, **цѣвима**. Само у овимъ речима знамъ поуздано да то бива, а може бити да е **ѣ** иошъ коя така.

б) меня се акц. готово у свима падежима. Меня се **ѣ** на **ѣ** у свима падежима кои се изрекомъ не спомену (осимъ 4-тога ед., кои е — као што е казано — еднакъ съ првимъ): **ноѣъ**, **ноѣи**, итд. Таке су **вѣишѣъ**, **добѣъ**, **жучѣъ**, **зобѣъ**, **моѣъ**, **лаиѣъ**, **костѣъ**, **крвѣъ**, **ноѣъ**, **пеѣъ**, **ражѣъ**, **ржѣъ**, **свастѣъ**, **со**, **ушѣъ**, **чаѣъ** и у мн. **ѣсти**, **зглоби**.

У 6-томъ пад. ед. съ наставкомъ **ју** — ямачно ради тога наставка скраћенога одъ **ѣју** — **долази** **снетѣъ**: **зѣбѣъ**, **нѣишѣъ**, **иѣишѣъ**, **сѣишѣъ**, **чаѣшѣъ** итд. Само у речи **зѣбѣъ** остае акц. **ѣ**: **ноѣју**.

У 7-момъ пад. ед. меня се ^ на ' : лѣжѣ : лѣжи;
кѡстѣ : кѡсти; вѣжѣ : вѣжи; нѡжѣ : нѡжи; пѣжѣ : пѣжи;
рѣжѣ : рѣжи; чѣстѣ : чѣсти.

У 2-мъ пад. мн. меня се ^ на ' : вѣшѣ : вѣши и
вѣшию; мѡшти : мѡштѣ; кѡстѣ : кѡстѣ и кѡстию;
свѣстѣ : свѣстѣ; ушѣ : ушѣ и ушю.

У 3-ћемъ пад. мн. и кои су съ њимъ еднаки
меня се акц. исто тако : кѡстима, чѣстима.

Међу ове речи иде и нѣа (= нѣер), којој су-
гласно на краю одпада, а акц. јој е са свимъ као
и другима : нѣа : нѣери, нѣер, нѣери, 6-тый пад.
нѣери и нѣерию, мн. нѣери, нѣери, нѣерима, нѣе-
ри итд.

Са свимъ су оваки падежи кои су остали одъ
старе двоине речима : ѡчи, уши, вѣси, плѣћи : ѡчи.
и ѡчию, ѡчима. вѣси и вѣсию, вѣсима итд.

2. Съ акц. '. Таке су само ове : мѣдѣ, пѣстѣ,
смѣтѣ, стрѣжѣ. Акц. остае безъ промене.

II. Одъ два слога.

1. Съ акц. ^ на првомъ слогу; таке су : за-
падѣ, любавѣ, наморѣ, напастѣ, наравѣ, нарастѣ,
наручѣ, причестѣ, старежѣ, суврстѣ. Акц. остае
безъ промене.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу. Таке речи
имаю само четири; све су четири одъ два слога
за то што имъ се на краю између два сугласна
уметнуло а, кое се иначе избацуе : плѣсанѣ, ра-
ванѣ, и мѣсо и смѣсо, у којима се двома на краю
а претворило у о па су одъ три слога.

У 7-момъ пад. ед. меня се ^ на ' : равни, мѣ-
сли, смѣсли.

У 2-гомъ пад. мн. меня се исто тако : мѣсли.

Тако се меня и у 3-ћемъ пад. мн. и осталима
кои су съ њимъ еднаки : мѣслима.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу. Така е само
една речѣ : смѣртѣ. Акц. остае безъ промене.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другоме. Таке су речи само изведене наставкомъ *ост*, па съ другога падежа губе акц. у свима пад. осимъ 4-тога ед., кои в еднакъ съ првимъ: *благѣсть*: *благости*. Тако в *верность*, *вредность*, *драгость*, *дужность*, *яръсть*, *мръсть*, *краткость*, *леность*, *лепость*, *мирность*, *наглость*, *ружность*, *свѣтость*, *сыйность*, *срдость*, *тайность*, *харность*, *хитость*, *храбрость* итд.

5. Съ акц. " на првомъ слогу и съ ^ на другомъ.

а) *единица* остаю акц. безъ промене готово у свима пад. Таковихъ речи има подоста и различныхъ: *авѣть*, *бѣжанъ*, *завѣсть*, *врлѣть*, *голень*, *закричь*, *зелень*, *изедъ*, *лпадъ*, *всень*, *мочаръ*, *користъ*, *кострѣть*, *кочеть*, *крялюшть*, *крялюшть*, *крмелъ*, *назѣбъ*, *навѣсть*, *незнанъ*, *неячь*, *некрѣсть*, *несвѣсть*, *несить*, *нечистъ*, *обѣсть*, *область*, *озимъ*, *окучъ*, *опасъть*, *павить*, *паметь*, *папратъ*, *перуть*, *питомъ*, *поганъ*, *подгоръ*, *подрасть*, *покличь*, *постать*, *поточъ*, *прегршть*, *прекрѣть*, *пресечъ*, *пресрѣть*, *продолъ*, *пропасть*, *просечъ*, *прострижъ*, *проточъ*, *растрижъ*, *сатваръ*, *своать*, *стрмень*, *студень*, *троскотъ*, *угаръ*, *црвень*, *чегръсть*, *челюсть*, *четвѣръ*, *цолапъ*, и у мн. *пѣднѣжи*, *прѣбѣди*, — и колективне съ наставкомъ *ад*: *близнадъ*, *буадъ*, *бурадъ*, *вижладъ*, *влашадъ*, *вучадъ*, *грчадъ*, *дерчадъ*, *дрвладъ*, *ждребадъ*, *живадъ*, *зверадъ*, *ягнядъ*, *ярадъ*, *юнадъ*, *крмадъ*, *кумчадъ*, *кучадъ*, *ланадъ*, *мачадъ*, *момчадъ*, *муладъ*, *омадъ*, *пашчадъ*, *пиладъ*, *прасададъ*, *приладъ*, *принадъ*, *ропчадъ*, *сомчадъ*, *српчадъ*, *сувадъ*, *теладъ*, *турадъ*, *ћурадъ*, *челядъ*.

У 7-момъ падежу одбацуе се акц. съ првога слога а на другомъ се мѣня ^ на ' ; то знамъ само у овимъ речима: *врлѣть*, *врлѣти*; *гѣлѣнь*: *гѣлѣни*; *лпадъ*, *мочари*, *незнани*, *памѣти*, *стрмѣни*, *студѣни*, *црвѣни*.

Тако се меня и у 2-гомъ пад. мн. али само у овој знамъ за цело: голѣнѣ, а и нема ихъ много које бы се говориле у множини.

Јошъ ваља напоменути да колективне речи на ад — имајући у 3-ћемъ 6-томъ и 7-момъ падежу и форму одъ множине — у њима у тој форми имају на другомъ слогу акц. ' : теладма.

б). другима се меня акц. готово у свима падежима, и то съ другога се слога одбацуе ' : бѣлѣсть: бѣлѣсти, бѣлѣшћу, бѣлѣстима. То бива у свима падежима, но се јошъ изрекомъ не спомену, осимъ 4-тога едн., кои е еднакъ съ првимъ. Тако е вѣчѣрь, кѣкѣшъ, немѣшъ, пустошъ, и колективне съ наставномъ *ост*: вѣтѣбѣсть, жѣлѣбѣсть, крепѣсть. кротѣсть, лудѣсть, людскѣсть, милѣсть, младѣсть. мудрѣсть, пакѣсть, пѣностъ, радѣсть. светлѣсть, слабѣсть, сладѣсть, смернѣсть, старѣсть, танкѣсть. трулѣсть.

У 7-момъ се пад. ед. одбацуе акц. па на другій слогу долази ' у овимъ речима: болѣсти, жалѣсти, лудѣсти, милѣсти, младѣсти, радѣсти, старѣсти. А јачио е тако и у осталимъ овакимъ речима.

У 2-гомъ пад. мн. меня се исто тако: болѣстѣ, кѣкѣши и кѣкѣшию.

Међу ове речи иде и мѣти (= мѣтѣр), која на крају губи сугласнѣ, али е она свима падежима прешла међу речи женскогъ рода на а, осимъ 4-тогъ (мѣтѣрь) и 5-тогъ (мѣти) пад. едн. а у тимъ се падежима нема шта казати за акц.

III. Одъ три слога.

1. Съ акц. ' на другомъ слогу. Тако е само: обѣтель и проклѣтавь, кои е последнѣ одъ три слога само за то што му е на крају међу два сугласна уметнуто а.

2. Съ акц. ' на другомъ слогу. Така е само една речъ: благодѣть или благодать.

3. Съ акц. [˘] на првомъ слогу и съ [˘] на другомъ. Оне су одъ три слога само за то што нѣ се на краю међу два сугласна слова унеће а, кое се иначе избацуе: сѣблѣзанѣ; овамо нду и ове, у мнѣхъ е на краю и претворено у о па су за то одъ четири слога: нѣнѣ-као, израстао, назебао, погѣбао, помѣсоао, помрзао, понѣкао, прегѣбао, и у множинѣ: нѣтѣнѣсли, прѣтѣнѣсли.

4. Съ акц. [˘] на првомъ слогу и съ [˘] на трећемъ.

а) у еднихъ акц. остаю безъ промене: нѣ-лагодѣ; таке су јошъ само колективнѣ съ наставкомъ *ад*: арапчадѣ, пѣрошчадѣ, гурбечадѣ, латинчадѣ, мртвичадѣ, маймунчадѣ, настѣрчадѣ, паунчадѣ, унучадѣ, чивучадѣ, чобанчадѣ.

б) у другихъ се [˘] съ другога слога одбацуи у свима пад. осимъ четвр. ед. и. п. страшљивѣсть: страшљивѣости; таке су само абстрактнѣ съ наставкомъ *ост*: злобѣуднѣсть, бѣзѣивѣсть, любазнѣсть, немилѣсть, несѣтѣсть, оскуднѣсть, охолѣсть, по-божнѣсть, пѣнѣзнѣсть, премудрѣсть, честѣтѣсть.

5. Съ акц. [˘] на првомъ слогу и съ [˘] на трећемъ.

а) у еднихъ акц. остаю готово у свима пад. безъ промене: зѣповѣсть; таке су: благовѣсть, ну-модражѣ, горѣпадѣ, загорѣлѣ, заѣветѣ, заѣведѣ, испѣвѣсть, кумодражѣ, литѣрѣсть, недѣстѣжѣ, обѣ-вѣтѣ, пакѣлѣчѣ, приѣвѣсть, пустоѣашѣ, росѣпасѣ, руѣковѣтѣ, руѣкодѣрѣжѣ, турѣвѣтѣ, цѣвѣточѣ, и ко-лективнѣ съ наставкомъ *ад*: бѣугарчѣдѣ, ѣнанѣчадѣ, копѣладѣ, лаѣцманчадѣ, назѣмѣдѣ, настѣрчадѣ, сѣро-чадѣ, цѣнѣцарчадѣ.

У 7-момъ пад. ед. на првомъ слогу нема ак-цента, и на другомъ место [˘] стои [˘], али то могу потвѣрдѣти само овомъ: зѣповѣсть: заѣповѣстѣ.

Тако и у 2-гомъ пад. мн.: заѣповѣстѣ.

б) другѣ съ другога слога одбацуи [˘]; тако-ве сѣ само двѣ рѣчи и то съ наставкомъ *ост*: прѣвѣднѣсть, тѣнѣнавѣсть: прѣвѣднѣости, тѣнѣнавѣости.

6. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ. Све су таке речи съ наставкомъ *ост*, па имъ акц. съ трећегъ слога одпада: готѣвѣсть: готѣвѣсти; захватѣвѣсть, еднакѣсть, могућность, неагѣсть, немарность, обилность, округлѣсть, подмуклѣсть, помѣрность, понизность, преправность, сигурность, упорность.

IV. Одъ четири слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на последнѣмъ. Таке су само две речи, обе съ наставкомъ *ост*, па имъ се акц. съ другогъ слога одбацуе у свима пад.: пробитачность, разборитѣсть: разборитости.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на последнѣмъ; само една речъ: зѣмозелѣнь.

3. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на последнѣмъ.

а) акц. остаю безъ промене само у одной речи и то колективной съ наставкомъ *ад*: приѣворчадь.

б) съ последнѣга се слога одбацуе ^; и така има само една речъ, и она е съ наставкомъ *ост*: ненавѣдѣсть: ненавѣдѣсти.

4. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на последнѣмъ.

а) акц. остаю безъ промене; таке су само две речи и то колективне съ наставкомъ *ад*: арѣнучадь, унѣнчадь.

б) съ последнѣга се слога одбацуе ^; таке су само две речи, и то съ наставкомъ *ост*: истоветѣность, немарљивѣсть: немарљивѣсти.

6. Съ акц. ' на трећемъ слогу и съ ^ на четвртѣмъ; таке имаю само три речи и то съ наставкомъ *ост*: задовѣльнѣсть, неповѣльнѣсть, непокорность. Акц. се съ последнѣга слога одбацуе: непокорности.

Юшѣ вала видѣти какве акценте добияю предлози предѣ овакимъ речима.

1. Предлогъ стои безъ акц. и предѣ овимъ речима као и предѣ осталимъ, кадъ на њима нема на првомъ слогу ни "ни", н. п. у власти, на масти, по речима, за любовь, у наручѣ, у равни, у мисли, одъ лѣности, по дужности, по ноћи, у лажи, на кости, на чѣсти, на врлѣти, у памѣти, у незна-ни, у болѣсти, у жалѣсти, на милѣсти, по заповѣсти, итд.

Тако и кадъ є предлогъ одъ два слога: пре-ма дужности, преко врлѣти.

2. Предлогъ добия акц.

а) предѣ речима съ акц. на првомъ слогу: на масть, за рѣчь, бѣзь рѣчи, одъ глѣди, одъ пѣди, подъ ноћи, у лажи, на чѣсть, на плѣсань, на мйгао.

б) предѣ речима съ акц. на првомъ слогу и тада речь сама губи акц. Али нема предлогъ тога акц. предѣ свима овакимъ него предѣ овима:

аа) кое су у првомъ пад. одъ еднога слога и у томъ пад. немаю тога акц. него га добияю променомъ: одъ кости, бѣзь соли*.

бб) кое га имаю и у првомъ пад., али су у нѣму одъ два слога: на зелѣнь, подъ всѣнь, на памѣть, бѣзь памѣти, одъ жалости, на лудѣсть, на младѣсть, за младости, одъ радости.

Кадъ є предлогъ одъ два слога, акц. му долази на првый: мймо кости.

3. Предлогъ добия акц. предѣ речима съ акц. и тада речь сама губи акц.; али та-кій акц. добия предлогъ између казанихъ речи предѣ онима кое имаю акц. и у првомъ пад., и

* Али опетъ не знамъ каже ли се бѣзь крви или бѣзь крви, одъ кѣри или одъ кѣри. Пре ће бити последнѣ.

у иѣму α) само еданъ слогъ, али таке речи имамо само четири, и између њихъ само едномъ могу потврдити што рекохъ: смрть: на смрть, прѣдъ смрть, по смрти, на смрти; — β) више одъ два слога: бляговѣсть: на бляговѣсть; приповѣсть: за приповѣсть; йсповѣсть: на йсповѣсть; сирочадъ: за сирочадъ итд.*

ДОДАТАКЪ КЪ ДРУГОМЪ ЧЛАНКУ.

У другомъ чланку ние говорено о речима мушкога рода кое се свршуе на самогласна, ерѣ тимъ завршеткомъ своимъ имаю по еданъ слогъ више одъ онихъ кое се свршуе на сугласно, па су по томе ближе речима средиѣга рода. Њихъ ћу додати овде.

Акценти су имъ понавѣше такови да се не могу променити; осимъ тога оне су или имена (пом. ргорг.) или се говоре само одъ мила или одъ поруге, па се у томъ смислу узима само по едно одъ више еднакихъ створеня да му се примене, и за то нису у обичаю у множини, где бы имале више прилике да промене акценте. Само едне између њихъ меняю акц., и то само у 5-томъ пад. Овде е дакле најглавнѣе да се види какве акценте имаю речи овога реда и кое су таке речи.

Имамо ихъ:

I. Одъ два слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу; таке су многе ипокористичке контракціомъ начинѣне речи, кое су гдешто и жен. рода као: бáбо, бáто, брáю, брáто, Андро, Анто, Бошнъо, Вако, Васо, Вићо, вóћо, Вую, Га-

* Све ми се чини да бы предлогъ имао овакѣй акц. и предъ речю одъ два слога прѣпáсть: у прѣпáсть

вро, Гаю, Гляшо, Грую, дайко, деко, дешо, дую, Ђо-
ко. Ђуро, Зако, Заро, Иво, Ино, Яшо, Јоко, Јоко,
Јоцо, Кою, кошшо, Косто, Кочо, Крсто, Лазо, Лако,
Луко, Мато, Машо, медо, Мию, Мило, Мићо, Мишо,
Мою, Нешо, Никко, Ново, Обро, оцо, Паю, Панто,
Пею, Перо, Пецо. Пеино, побро, попо, прико,
пришо, Проко, прото, Радо, Раде, Раю, Рако,
Рашо, рисо, Саво, Сако, Симо, Степо, Стою,
Стоко, стрико, тайко, тато, Томо, Тошо, ћаћко,
уйко, ую, Херо, Цвею, Циго, чобо, чово, — тако:
бало, брбло, брко, буро, глиңо, глухо, гољо, гри-
во, губо, гуро, гушо, дабо, доро, дрљо, дроньо,
ђого, ждери, жило, жую, зею, зено, зельо, злоћо,
кићо, кляко, кресо, крило, крињо, кушљо, липсо,
люто, маљо, мањо, мршо, муцо, нећо, посро,
рићо, рјто, рово, роћо, слино, смољо, сирзало,
спахо, спремо, ћело. ћоро, ћосо, усро, хоћо, црњо,
цуко, чаю, шврћо. шишо итд. У овихъ се свию
речи у 5-томъ пад. меня' на : бабо: бабо; Ново: Нво;
пббро: пббро. Има јошъ неколико овакихъ речи,
али имъ се акц. не меня ни у 5-томъ пад. може
бити за то што имъ се постанахъ заборавио или
су се одъ нѣга јоу удаљиле: Бајко, бајко, Блаш-
ко, Велько, Влѣко, војно, воко, Гойко, Драшко,
Жарко, Здравко, злико, Миљко, Мирко, Павко,
Райко, Ранко, свѣко, Славко, срчио, Стајко,
Стојко.

2. Съ акц. " на првомъ слогу: брајко, брајко.
Брајко, Велько, Виде. Винко, Вуле, Гойко, Горо,
дундо, Ђорђе, Живко, Јвко, Јле, Јуре, кале.
Крале, Куле, Маре, Марко, Нинко, Новко, Павле.
побре, Райко, сикко, славѣ, Таде, тайко, Тале.

3. Съ акц. " на првомъ слогу: Бѣшко, Вѣтно,
Вѣчко, Ђурко, Нешко, Петко, Трипно, мршко,
плачко, сѣчко, прото.

II. Одъ три слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу: бубало, гатало, давало, причало, হাসало, — осимъ овакихъ на ло јошъ ове: Мојсисе, Мојсисло.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу: Ћбрћисе, Цѣнцисе, — кѣмало, цѣмтисло.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу: Бѣжићко, Величко, Миюшко, Таѣацко, — набрчко, срдѣтко, — Добрило, Момчило, — Гаврило.

4. Съ акц. ^ на првомъ слогу: Блѣгов, Бѣгов, Видов, Спасов, — несташко, — бѣало, дизало, диркало, ецало, насало, мазало.

5. Съ акц. ' на другомъ слогу: Милѣнко, Любинко, Маринко, Миленко, Радинко, Радойко, Стаменко, дебелко, попишко, старойко.

6. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ: бѣбѣйко, зелѣнко, лѣлѣнко, Миленко, Неделько, — Вукајло, Драгойло, — Манойло, Милѣло.

7. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на другомъ само сложено: нѣмѣрко.

III. Одъ четири слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу: издирало, нѣмештало, нѣсрталo, узимало, — Добровов, Любиров, Миливов, — Антонисе, Пѣтронисе.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу: Рѣдивов, — Арсение, Вѣсисисе, Глигорисе.

3. Съ акц. ' на другомъ слогу: бенѣтало, измѣшѣало, кривѣдало, оклевало, приклапало, — Алѣмписе.

4. Съ акц. ' на другомъ слогу: лѣбѣчило, Исѣало, — блѣбетало, заврзало, тумарало, — Атѣацко, — Алѣксисе, Вилѣтисе, Димитрисе, Игњатисе, Бремисе. Танасисе, Тимотисе.

5. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ: злѣцѣмтисло, — Вѣћѣнтисе, Ћѣбрћисе.

6. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на третьемъ: вѣримѣсо.

7. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на тре-
ћемъ: Алѣксѣидро.

IV. Речи одъ петъ слогова:

1. Съ акц. ' на трећемъ слогу: задириѣвало,
зановѣтало, намигивало, приповедало.

2. Съ акц. ' на трећемъ слогу: Вратолѣмнѣ.

ЖИВОТЪ КРАЛЯ СТЕФАНА ДЕЧАНСКОГЪ.

Друштво Србске Словесности сматра за едну одъ свои главны дужности издавати на свѣтъ, досадъ у поединимъ рукописима одржавше се производе србске словесности, а особито изворе и споменике старіе србске исторіе, како бы се ови драгоцѣни остатци знамените прошлости, не само одъ пропасти сачували, него и свима приступни учинили. Зато е у своѣмъ Гласнику наштампало више таковы старина, по рукописима наодећимъ се или у нѣговой или у народной библіотеци.

Садъ опетъ саобщава овде важанъ за исторію србску, како политичну тако и литерарну, животъ краля Стефана Дечанскогъ, написанъ одъ Григорія Замблана еромонаха и игумана Дечанскогъ око године 1400. Истина да е овай споменикъ већъ еданпутъ напечатанъ, у књязи IV Аркива за югославенску повѣстницу на стр. 1 до 29, (у Загребу 1857 године), али е при свемъ томъ Друштво нашло за добро у своѣмъ органу верно напечатати га по изредномъ рукопису србске рецензіе, налазећемъ се у народной библіотеци у Београду, едно зато, што е споменикъ овай у Аркиву напечатанъ са врло многимъ погрешкама; а а како су морали штампати га са грађанскомъ азбукомъ збогъ тога што нису имали стары или црквены кирилски слова, то ни правопись рукописа бугарске рецензіе, по комъ е напечатанъ, нису могли верно задржати; а друго зато, што Друштво, као што рекосмо, има при руци изреданъ рукопись србске рецензіе, по комъ су могле

быти поправљѣне све оне погрешке које су у Архиву, и попуњени сви недостатци оногъ бугарскогъ рукописа, а тымъ начинѣмъ могао е саобитиенъ быти свету верно и подпуно наштампанъ овај споменникъ, и то у својој србској форми. Ђръ при печатаню точно самъ сравнио ова два позната намъ рукописа, србскій то естъ наше народне библиотеке, изъ когъ самъ начинио веранъ преписъ за печатанъ, и бугарскій, наодећи се у библиотеци свето-троичке сергѣевске лавре кодъ Москве, по комъ е у Архиву напечатанъ, а за кои посао употребио самъ осимъ Архива јошъ еданъ преписъ, кои има овде професоръ Алекса Вукомановићъ.

Писацъ овогъ споменника Григоріе Замблакъ* родио се у Бугарској, био е најпре калуђеръ у Светой гори Атонској, доцнѣ игуманъ манастира Дечанскогъ у Србији, а потомъ прешао е у Молдавию и био е игуманъ манастиру Паитократоровомъ. Зашто и како е у Русию дошао, то се не зна; но кадъ су Литванци южноруске землѣ освоили и кадъ е митрополія изъ Кіева у Москву пренесена была, и после се одъ кѣвске митрополіе сасвимъ отуђила, био е овај Григоріе Замблакъ године 1414 у литванскомъ Новгороду избранъ за митрополита кѣвскогъ, првогъ после оногъ отуђенія. Но како нѣ био у Цариграду потврђенъ, то буде по заповести великога кнеза литавскогъ Витолда, одъ литавски епископа за митрополита посвећенъ 1416 године. Године 1418 био е на прѣвеномъ сабору западне или римско-католичке цркве у Костници, оудъ се опетъ вратио у Кіевъ,

* По Историческомъ словарю о бывшихъ въ Россіи писателяхъ духовнаго чина, види Архива кнѣ. IV. стр. VI.

где е умрѣо 1418 године. У нарамзинової руской исторіи, у животу великога князя Василя Димитріевича, обширніе се налазе вести о истомъ Григорію Замблаку; тако казуе Карамзинъ да су га южноруски архіепископи, епископи и бояри, избрали за свога митрополита у Новгороду дана 25 Новембра 1415 године, пошто се безъ успѣха вратио са свога суетногъ путована у Цариградъ, поради киевске митрополіе предузетогъ. Истѣй овай Григоріе, као човекъ врло чезнући за славомъ и верный приврженикъ великога князя Витолда, ревностногъ римокатолика, намеравао е већ онда сѣдинити цркву грчко-католичку са римскомъ; зато е са више литвански бояра путовао у Римъ и у Цариградъ, али се безъ икаквогъ успѣха вратио натрагъ. Умрѣо е године 1419, многослављенъ у южнорускиимъ земляма, проклинанъ као одпадникъ у северной Русіи.

Летописи руски хвале нѣгову ученость, писао е много, а међу осталима и ова дела: 1) Двадесетъ и седамъ поучителны и похвалны беседа. 2) Беседу о преносу св. Параскеве или Петке Трновске у Србію: прерадіо е такођеръ и животъ исте свете, написанъ одъ бугарскогъ патриарха Фиміа, а увео е у своіой киевској Митрополіи и поштованъ и светкованъ ове свете Петке Трновске. 3) Службу и животъ светогъ Ромила, Србскогъ светителя кои е око почетка 13. века живео; ово дело налази се у едномъ рукопису народне библиотеке у Београду, одакле га е упратио саобщію библиотекаръ Ђ. Даничићъ у Гласнику IX. 4) Животъ св. Стефана Дечанскогъ краля србскогъ; кои се налази у више рукописа у Русіи; далъ у манастиру св. Іована Рилскогъ у Бугарској, у рукопису, кои се зове: Панегирикъ граматика Владислава, писаномъ године 1479. и у србској народ-

ной библиотеци у Београду. Сви ти преписи живота Стефана Дечанскогъ быше по своей прилици бугарске, а овај е београдскій србске рецензіе.

Рукопись, по комъ се овај животъ овде у Гласнику печата, као што рекосмо, чува се у нашої народной библиотеци при Попечительству Просвете, а добавлѣнъ е за ню одъ г. Йордана Хаџи-Константинова. Книжка ова есть Зборникъ, садржавајући у себи разне предмете, писанъ е доста лепимъ читкимъ полуставнимъ писмомъ, одъ две руке, на лепой лкой и гладкой памучной хартии, у величини обичне осмине, и тврдо'е везанъ у дрвене кожомъ обложене корице, ади листови су многи разшивени, а неки изъ почетна и недостаю; има садъ свега 222 листа. Садржава у себи слѣдуюће предмете:

1) на листу 1—16 службу св. Стефана Дечанскогъ, одъ кое нема у почетку неколико листова.

2) на листу 17—24 „месеца того ѿ намѣст сегого великомученика въ црехъ стефана срѣзскаго иже въ дѣлахъ“. Напечатано е у Србляку, али е онде руско-славенске рецензіе, а овде чисто србске.

3) на листу 25—80 „месеца посмеріа ѿ житіа и житіа сего сегого великомученика въ црехъ стефана срѣзскаго иже въ дѣлахъ“, то есть ово кое овде печатамо. На листу 80-томъ написанъ е свршетакъ овогъ житія тако ситнимъ словима, да се збогъ побледишегъ мастила едва прочитати може, и мы смо га напечатали помоћу рукописа Господина А. Вукомановића; али изъ поедины речи самога овогъ микроскопскогъ писма, уверили смо се, да е то заиста она завршуюћа посвета и молитва, кою е списатель овогъ житія Светителю управіо. и коіомъ се оно и овде свршуе.

4) на листу 81—93 „слоужба милоутихъ крдаю епископу месеца октембрѣа л. иже въ светыхъ и въ бла-

гоуасѣи великаго богоуспана Стефана. сѣутри при-
неси краликѣтѣ сръснѣаго“.

5) на листу 93. страни другой до листа 96.
спомень светителя кои падаю на истый данъ, „ме-
сеца того ѿ. хинѣа и хинѣе. маріана епископа сѣр-
коуѣйскаго. мучениче екстрѣе. класны, Іосифа па-
триарха, естерѣа, кидѣа, неона. и неонны. къ тѣже
днь паметь скетыхъ апостолъ ѿ ѿ. терентѣа, мариа
поуста и артеми. скетый апостолъ аристокоудъ.

6) на листу 97—107 „къ тѣже днь паметь иже
къ скетыхъ и къ благоуспѣи великаго и къ милости
ижеуаго. богоуспана стефана. правѣаго. сѣутри кра-
ликѣтѣ всѣе сръснѣе хемѣи и номѣрснѣе“, то есть
Милутина. Найпре е животъ до листа 103, а после
иду ирмоси до 107 листа, кои е сасвнѣи ново пи-
санъ и доцѣе улепѣнъ. Ово е веѣъ печатано у
Србляку, али нешто преиначено и руско-славен-
скимъ начинѣомъ, а овде е србуля.

7) на листу 108 свршетакъ живота сѣ. Пана-
гїота. На чистой заднѣой страни овогъ листа стои
старимъ писмомъ забележено ово: аѣа ѿѣѣѣ (т. е.
7047=1538) мѣа декемѣрѣа ѿи днь оу понеделинѣи до-
ге вама оу софїю.

8) на листу 109—128 „житїе и жизнь благоуспѣи-
аго крали стефана сръснѣаго. монаха есеитѣста“, то
есть Драгутина. Починѣ: „по еже добръ оуко и бо-
гоугодно. житїе прѣпровождѣноу къ хемѣнѣи семъ и
малокрымѣнѣи нѣтелствѣ“ и т. д. а свршуе се: „бысть
же прѣставленїе сего блаженнаго месеца марѣа къ ѿѣ
днь“, и т. д. На заднѣой страни овогъ 128 листа
како се обрне горе стои старомъ рукомъ и истѣмъ
мастиломъ ово: сѣвнскоу послѣдѣ георгіемъ грама-
тиномъ. благослови ѿуе.

9) на листу 129—156 „житїе богоугодно и жизнь
непороука благоуспѣи и дрїстѣиужнѣе госпожде
наше блаженне монахе елены.“ Починѣ: поимже вожѣ-

стенимъ поутѣ оубо жестокѣ мѣсть и остра нѣтъ тѣснѣи и притрипѣи шѣстиѣи и т. д. а свршує се: сконча же се житіє когочугодно о господи вѣженимъ и христолубивымъ монахѣ блени и т. д. Ово є животоу Србске кральице Блене, жене краля Стефана Уроша I великогъ, рођене Француске принцезе, по Цароставнику Архієпископа Данила, кою іошѣ нѣе нѣгда печатанѣ.*

10) на листу 157 едно писмо или кратка беседа врло ситно скорописнимъ али старшинскимъ словима писано, аскетичногъ садржаѣ, починѣ: оучажаю нашѣ жытѣ о друзѣи мно благоудраженени мѣсть, и вѣкую се мѣсе жытѣи, мно несмотрени мѣсть и т. д. а свршує се: аще же и азъ неустѣи паритѣ се, нѣ правѣ сѣхѣтъ сѣтеорити тѣмъ.

11) на листу 158—198 „житіє и жытѣя праведнаго ѿца нашего Іоаниа рилскаго. въ нѣмъже и како прѣнесѣнъ вѣмѣтъ въ тѣрновѣ. сѣписано Євѣнгѣлемъ патріархомъ тѣрновѣскимъ. на коѣчи же слова и о оновѣжениє скетіє омытали его нѣе въ рилѣ. и како пѣни прѣнесѣнъ вѣмѣтъ ѿ тѣрнова. въ тѣжде славѣни монастырь рилскій. На страни до овогъ написано є врло ситно црвенимъ мастиломъ ово: сѣписано послѣднимъ въ дѣицѣхъ владиславомъ граматникомъ. вѣгослови ѿче. Житіє св. Іована Рилскогъ са службомъ нѣговымъ вѣѣ є напечатано по рукописима бугарске рецензиѣ, наодећимъ се у Рилскомъ монастыру. а за печатно урећенимъ одъ Бромонаха рилски Неофита и Іоасафа, у Београду 1837 године у 4.

* Я самъ га верно переписалъ и за печатанѣ приуготовилъ, но вѣля га іошѣ сравнитѣ съ рукописомъ Даниловогъ Цароставника, кою се чува у Патриаршеско-Митрополитской библіотеци у Карловца.

12) на листу 199—222 и последнѣгъ. житіе и житіе прамоднаго бѣа нашего Іоакима сарадинорскаго.

Цѣла ова рукописна кнѣга чини се да е писана одъ два човека, у истомъ формату и после текъ уедно везана, връ се могу сасвимъ добро разликовати две руке, една мањимъ сабѣнимъ словима, као што су писана: житіе краљице Блене, житіе Драгутиново и Милутиново, а то е вѣда да писао онай граматикъ Георгіе, кои се именуе после житіа Драгутиновогъ на другой страни 128 листа; а друга крупнѣимъ и поређе писанимъ лепимъ словима, којомъ е писано житіе Стефана Дечанскогъ, Іована Рилскогъ и Іоакима, а то е писао онай граматикъ Владиславъ, кои се именуе на листу 158.

Што се тиче разлика између она два рукописа. које имамо предъ собомъ одъ овогъ споменика. они се разликују међу собомъ едно свима онимъ свойствима и знацима, по којима се опредѣлюю рукописи славенски рецензије бугарске и сръбске, съ тимъ додаткомъ да се у ономъ бугарскомъ налазе јошъ знаци, кои сведоче да е доцнѣ одъ Руса преписиванъ. Тако на примеръ онай први има најчешће ж, где нашъ сръбскій има ѡу као драгъ место дрогъ; а где овај има ш к, или з и в, као похвалити сѧ, где нашъ похвалити се; расшалахъ се место расшалоу се; а знаци рускогъ писара есу: недостатно место: недостатно, оутвердити, место: оутвердити, столна место стѣла. совершилъ место съвершеноу, ко кѣмъ место къ кѣмъ; възложилъ место възложилъ, возложилъ сѧ место възложилъ се, есфиръ место есфиръ, афонасѣ место афанасѣ, и др. Друго јошъ се разликују и по томе, што е овај београдскій подпуни и у обште исправни

одъ оногъ рускогъ. Одъ свію овы разлика найважніе назначили смо овде подъ броввима, подъ конма є ставлѣно, како су исте означене речи или читави ставови у рускомъ рукопису написани, и шта є у нѣму изоставлѣно или преиначено.

Дръ Я. Шафарикъ.

Месеца Ноемврїа. аї. житїе и жител-
ство святаго великомученика въ ца-
рехъ Стефана сръбскаго, иже въ
дѣлахъ сѣписано григорїемъ мнѣхъ
и ирѣзвѣтерѣмъ, игоуменѣмъ быв-
шимъ тожде ѡбытъи.

Благослови ѡтѣе.

Бже и се великаго и славишаго сръп-
скаго езыка. не тѣмо коннстѣннынѣмъ снами дроу-
гыхъ езыкѣмъ прѣвѣсхѣдѣти. и славою и богат-
ствѣмъ. и мѣста красотою и величїемъ. иже
ѡкрѣсть соущихъ прѣходѣвати. и въ царьмѣмъ бла-
гоуствѣннынѣмъ и прѣмоудрїннѣмъ красовѣти се и
похвалѣти. къ нимъ же и паеу еко имѣе любовь.
къ сѣписанимъ въспомѣноухъ ѡцѣнаго царствїа нме-
немъ. корзи въ нѣкыи¹ снѣмъ рожденїю бывъ и
царствїю кнѣзѣмъ. Сумѣѣмъ трѣ великыи² су-
мѣѣмъ иже въ царствїихъ царевъ³ всѣхъ оуго-
дїивъ. Сумѣѣмъ иже царствїа високоє смѣри-
вїи⁴, и великоє мноуство възлюбивїи. Сумѣѣмъ
добрїи коннѣ великаго воеводи. иже не ѡбѣзѣ се

¹) нѣкыиъ. — ² три великыи. — ³ и цркви. — ⁴ нема
одъ „оугодивїи“ до „смѣривїи“.

вѣзнами житїа , нѣ коєкодѣ оугоднѣ вѣсть. Сумѣноу оноу богопрїемному кѣ истинноу другѣ. мноу же и велнчанннн. Елнко бѣ благодетѣ сѣни велнчанша закона. Толнко и благодети слоужнтелю. паує сѣни танинннѣ велнчаншн.

Корнѣ оубо слагѣ сїи ꙗко же рѣхѣ Сумѣонѣ, доколнїи наслѣдннннхъ нѣзостаки царствїю. кѣ свое вѣрнѣ ѿтѣ снхѣ которагождѣ науєастко прѣемающа. не ꙗко же велнкааго Костантнна сннове же и нѣтїє вѣзмоуцающе црьковы еретнѣскнннн вѣзнамн. и еллунскнннн скварамн же и баснмн. нѣ благоуѣстннѣ и богомоудрнѣ же и боголюбѣзнѣ пракеще коннстнкое и проуєє вѣроуєное стадо.

Науннаюшоу же мн повѣсть о велнкомученнцѣ и царн. вѣннматн усрьдно молю. боголюбѣзнымнхъ³ вѣшнхъ дѣшахъ⁶ прѣдложєнїє. и аще утѣ недостатѣно боудетѣ. прошоу вѣсь мнлостн сподобѣтн мє. ннмоу ннako повѣдающнмѣ мн и которомоу же снхѣ своа оутѣрѣднн хотѣщѣ. нѣ азѣ на мучєнннѣ оуповаѣ, нн ѿнѣмѣ⁷ нн ѿнѣмѣ благодетѣ исповѣдоую , нѣ тѣго помощн на дѣаѣ се, кѣ тѣго похвалнomoу житїю устрѣмнхѣ повѣсть.

Мнлоутннѣ нже по велнкомоу сумѣонѣ уєтѣрѣтн раждетѣ Стефана, велнкаго благоуѣстїа стальпа и царствїа вєнѣцѣ. и юже⁸ вѣ сѣрьшенноу мѣроу вѣзраста вѣше, текоущѣ на мнозѣ вѣрѣмєнн. ѿбєрадованнѣ⁹ же и скѣталѣ кѣ вѣсьмѣ.

³ боголюбезнѣвшнхъ. — ⁶ доушѣ. — ⁷ ѿнѣмѣ. —

⁸ оуже. — ⁹ обрадованѣ.

страхоу господню поучае се присно. и тѣмъ ѿтъ
 късакото оублаише се здалъ. и многаа збѣ пже
 ѿтъ юности моужа исправаенїа благопрестоупниъ
 къ вѣсѣдоущимъ. тнхъ словомъ. многостнѣхъ къ
 страждоущимъ. грьдннѣ же толнко възгноушаше¹⁰
 се. яко такомоу ннже поне тѣго ѡумна жекан-
 ти се. тѣмъ и вѣсѣмъ срьдца и разоумн къ тѣ-
 го любки распащхоу се. и вѣсь¹¹ бѣше выннѣ-
 го положнѣ помощннѣ себѣ, и къ томоу едино-
 му зрѣше. нѣ что пострада. завѣсть дїаволъ по-
 денѣе доброе присно ненакнѣен. слоуженїю же
 таковоу. жена тѣго вѣслоужнтель¹². ѡ монхъ
 сльзѣ. аще прѣроднтелю¹³ къ ран великомуу-
 дрїе прѣможе женскаа лѣсть. здрѣ¹⁴ что нехотѣ-
 ше сѣтворити ѡ¹⁵ тѣцземыхъ. и слышнѣ.¹⁶
 Приходнѣ царнѣа къ цароу. аще показоуѣтъ дре-
 хло. неоукрашенѣ и неѡбмунѣ вѣходѣ. сльзы испоу-
 щаѣтъ. и нже ѿтъ вѣмоутрѣ пламенемъ прѣсѣцаѣтъ
 гласѣ. и да сѣкратнѣ рекоу. на ослаплѣенїе ѿтѣа
 поденжѣтъ прѣкородномуу сннѣ. Снноу къ нстн-
 ноу подобноу їсаакоу. благопокоренїемъ¹⁷ и по-
 слоужанїемъ. не невидѣаше¹⁸ оубѣ онѣ пже ѡ
 ннѣмъ оумншашемаа. нѣ и множаншїимн ѿтъ кне-
 сокъ¹⁹ и вѣльмоужїн²⁰ танно оуунмъ бѣше, къ
 некоен ѿтъ нже тамо странахъ сѣ множьствомъ
 кон оублаоннѣти се. и ѿтъ нже оубѣ намъ сѣшн-
 ваемїе нзбѣжати лѣстн. сѣкрышенѣ же къ все сѣ-
 дрѣжанїе царствїа ѡдѣати се. нѣ нехѣсхотѣ снхъ

¹⁰ возгнѣша. — ¹¹ все. — ¹² тогонтѣснжнтелю. — ¹³ пра-
 роднтеля. — ¹⁴ здрѣ. — ¹⁵ ѡгѣ. — ¹⁶ слышнѣти. — ¹⁷ благо-
 коренїемъ. — ¹⁸ не видѣаше. — ¹⁹ кнѣзѣн. — ²⁰ великожѣ.

послаушати. боаше соудниѣ божіе еже ѿ немѣ
схрѣщеніе. на полсоу вѣсакомоу бывающее. иже
всеседѣніе на тѣго уагѣжколюбіе себѣ възложимѣ.
неже уагѣжколюбіе сѣвѣта и помощи. и прѣем-
каше проуеи правды дръже се и незлобіа. мило-
стивію же и молитваи себѣ оградниѣ.

„Благико всехъ“ глаголю „и божє. видниѣ
же и невидниѣ тебѣ и єдине сѣдѣтелю. вѣси срд-
ца сѣдѣтєастѣованнѣхъ²¹. вѣси прѣжде вѣса
мытіа нхѣ. помышленіе улокуѣско. исповѣсть се
тебѣ и ѿстанкѣ помышленіа праздноустѣ, тн.
Видѣ аще естъ неправда къ срдци моемѣ. видѣ
аще поутѣ беззаконіа въ мнѣ. испитаєи срдца и
оутроєи божє праведно. видѣ аще истиннаа соутѣ
ѿ нхѣ же оглаголюють²² мє. и соудн праведнаа.
и оутѣшии несправедно на мє ожесточенимоу се
родитєлноу оутроєоу. и прѣверати на милоканиѣ
милости, двнжоуѣе се стрѣмленіе, иже при ес-
фирѣ²³ оуѣротниѣи воспольвиѣи се гнѣвъ асоуи-
роу царюу. мидїнскомоу. Спаси оубо мене все-
зритєлюу владикѣ въ вѣдѣ соуѣца. и блнзѣ²⁴ елико
не оу неправедниѣи²⁵ соудѣ поѣдєти хотѣща. ѿтѣца
же моего и цара зазорнаго прѣмѣни и пороунаа-
го дѣланіа. ты бо ѿкованиѣи изводниѣи моужѣ-
ствомѣ. и твоа мышца мензѣтєнно²⁶ снамаа
многѣ пѣтїи царюу.“

Снѣе доблєстєвннн стєфанѣ тѣснотоу срдца
своего богоу єдиномѣ вѣдомоу творє и наниѣ вѣсоу

²¹ сѣдѣтєльствєннѣхъ. — ²² оглаголавають. —

²³ есфирѣ. — ²⁴ яко блнзѣ. — ²⁵ оу правєднѣ. —

²⁶ нечєтєно.

НАДЪЖДОУ СПАСЕНІА ВЪЗДАРАЕ. КЪ ЦАРЬСКИМЪ ХОЖДАШЕ БЛАГОГОВѢННЫМЪ ОУБѢ И БЛАГОУМНЫМЪ РАДОСТНЫМЪ КЪ ВСѢМЪ ПОКАЗУЕ ОБЫЧАНЪ ИСТЪСТЕНЫМЪ. КЪ ПРЕСТОЯНЫМЪ ЖЕ ИЖЕ КЪ ОТЬЦОУ СМЪРЕНЪ НИКАКОВЪ И СКОМЪСТЕНЪ ОБРАЗЪ ИМЪЕ ПО ИСТНЫМЪ. ИЪ ОУМАЛЪА ПРОМЫШЛЕНІА СЛАД О ТАКОВЪМЪ НАУЧНАНІИ, ШКО ДА И НЕПРАВЕДНОЮ ШУКОЮ ИСКОУШЕНЪ БЫКЪ, ПРАВЕДНЫМЪ ВЪНЦЫМЪ ОТЬ ЖИКОНАУЧЕНІЕ ВЪНУАЕТЪ СЕ РОУКЪ. ЕГО ЖЕ КРОМЪ ТРОУДОМЪ И ПОТОМЪ ЕЖЕ О ИСТНЫМЪ, НЕВЪЗМОЖНО СПѢДѢВЪТИ СЕ КѢМОУ. УТО ИЖЕ²⁷ ОТЬ УДЪ ДОСТОИНА ОУМНАЕНІА И СЛЪЗАМЪ ПОВЪСТЬ ПРЪДОЛЕ ЖЕНСКАА ЛЪСТЬ: ПОВЪДН СЕ ЦАРЕВА ПРЪМОУДРОСТЬ. ЖЕНЪСКИМЪ ОУХИЩРЕНІЕМЪ. ПОДКЛОНИСЕ ОТЬУАА МОУДРОСТЬ²⁸ ЖЕНСКОИ СЛАБОСТИ. ОУГАСЕ²⁹ РОДИТЕЛНАА ТОПАЛОТЪ ЖЕНИ БЕСТОУДІЕМЪ. ЕСТЬ³⁰ БЫВАЕТЪ ПРАВЕДНИ НЕПРАВЕДНО. НЕЗЛОБЫВЪИ НАВЪТОМЪ ЛЮТОМЪ. МИЛОСТИВЪИ НЕМИЛОСТИВНО. И ѿ БЕЗУМЪСТІА³¹, ѿУІЮ АНШАЕТЪ СЕ. И ДА НЕ ИЗКѢ³² ОТЬ ИЖЕ НЕ ДОБРЪ ВЪНЕМАЮЩІИХЪ, ВЪЗЪМНИТЬ МЕ³³ СІА СЛЫШЕ. СТЕФАНА ОУБѢ ПОХВАЛЪТИ. И ТѢГО ЖЕ ДОСТОИМОХВАЛНАГО И СВЕТАГО НАШИМЪ СЛОВЕСИ ѢБЕЗУСТЬВАТИ.³⁴ ДА НЕКОУДЕТЬ ТАКОВААГО ВЪЗЪМЪСТІА. ТѢГОВА БО ОТЬЦА ШКО БЛАГОУЪСТЫКА³⁵ И ПРАКІЕ НАШЕЕ ВЪРЪ ПОБОРОНИКА. СЪ СВЕТЫМЪ ИМАНИ И ШКО ОТЬ БОГА ТѢГО МОЩЕМЪ НЕСТАІННО СЪБЛЮДЕННЫМЪ. ПОКЛАНИЕМЪ СЕ ТЪМЪ И ЦЪЛЪЕМЪ ОСВЕЩЕНІЕ ПРІЕМАЮЩЕ. И МОЛИМЪ ТѢГО ѿ НАСЪ КЪ ВЛАДНЦЪ ХОДАТАИСТВОВАТИ. ШКО ИМОУЩІМЪ МНОГЫХЪ РАДИ ИСПРА-

²⁷ то же. — ²⁸ твердость. — ²⁹ оугасилъ. — ³⁰ мѣть.

³¹ безумствіа. — ³² кто. — ³³ возмнитъ. — ³⁴ обезчестивати. — ³⁵ шко честива.

БЛАЖЕННЪ КЪ НИММОУ ДРЪЗНОВАНИЕ. НЪ ЖЕНЫСКОЕ ОБ-
 АНУАЕМЪ ЕЖЕ СЪ ДѢЛКОМЪ СЪГЛАСИ. И ЗАХОРОУ
 МАЛОУ ПОДЛЕЖИТЬ, ЗА НІЕ ПОСЛОУШАКЪ ТОУ. НЕМИ-
 ЛОСРЪДІА СОУДОУ ОУДАСТЬ ПРЪКОРОДНАГО. ТА ЖЕ
 ТАКОВАГО СОУЩА. ЯКОКА СОЛОМОНЪ СКАЗУЕТЕ. РЕЧЕ
 БО СИНЪ ПРЪМОУДРЪ ВЕСЕЛНЪ ОУЩА. НЪ И О СЕМЬ
 НЕЗАХИРАТИ СМОУ ДЛЪЖНО БЕСТЬ ИЖЕ ДОБРЪ РАЗОУ-
 МЪКАЮЩІИМЪ.³⁶ НЕО И ВЕЛНКИ КОСТАНТИНЪ³⁷, И
 ПРЪКІИ ХРІСТІАНОМЪ ЦАРЬ. ТОЛНКИ И ТАКО Е³⁸. БЛН-
 КО ВЪ БЛАГОУСТЬИИ И ПРЪМОУДРОСТИ БЕСТЬСТЕНЪИ ЖЕ
 И КЪНЪШНИИ ЖЕНЫ ЛОУКАКИ ВЪРОВАКЪ СЛОУФСЕМЪ
 ЛЪЖНИИМЪ. СИНА СКОЕГО ПРИСКА ОУЕМЪ. ДОБРА ЖЕ
 И БЛАГАА МОУЖА СОУЩА. ТА ЖЕ ПОСЛЪЖДЕ СІЮ ОУКЪ-
 ДЪКЪ СЪГАВШЪ И ТОУ БЫТЬ СОУДОМЪ ПРЪВЕДИИМЪ.
 ВЪДАСТЕ³⁹ АИ ВЪЗАЮБАНИИИ ЖЕНЫ ЛОУКАКСТВО.
 САМШАСТЕ АИ ОУДОБЪ ПРЪЛЪСТНОЕ СИХЪ КОВАРСТВО.
 ПОУТО ОУЕО ТАКОВІИ И БОГОПРОСЪЩЕНИИ ЖЕ И
 ПРЪМОУДРІИ КОСТАНТИНЪ НЕИЗЪОБЪРТЕ ПРЪЖДЕ СІ-
 НОВНИГО ОУЕИСТВА ТОЕ ЗЛО ВЪЗМЪСТВО. АЩЕ БО
 СІЕ ОУКЪДЪЛЪ БЫ, НЕ БЫ НА ЛЮБЪЗНИИШАГО СОУДА
 ИЗНЕСА, НЪ НА ТОУ САМОУЮ КЪ НИИ ЖЕ ДѢЛОВА
 БЕСЪДОУАШЕ. ПОСЛЪЖДЕ ЖЕ ОУКЪДЪ⁴⁰ БГДА РАСКАЛ-
 НИЕМЪ. НИУТО ЖЕ ПОЛЪЗЪКАТИ⁴¹ МОЖАШЕ. НИ ЖЕ
 СИНА ВЪСКРЪСНИИ МОЩНО БЪ. И ЕЖЕ НЕОУСМОТРИ
 ПРЪКЪКЕ РАЗОУМИМОУ ОКОУ ПРИКРИЕШОУ СЕ ЛОУКА-
 КІИИ ГЛАГОЛИ ЗАБЕ ЖЕНЫ, ПО СЪДЪАНИ ОУЕИСТВА
 ПОЗНА УТО СЪТКОРИЛЪ БЕСТЬ. ТОЖДЕ ПОСТРАДА И АДАМЪ.
 ВЪДЪАШЕ БО ЯКО ДОБРО ПОСЛОУШАНИЕ ЕЖЕ ЗАПОВѢДА

³⁶ раздѣляющій. — ³⁷ константины. — ³⁸ таковой. —

³⁹ видите. — ⁴⁰ послѣдде увѣдѣ. — ⁴¹ пользоваться.

свѣдѣтель, и зѣло прѣслоушаніе ⁴². прѣмоудръ бо
 въ, яко убогое діло роукоу божію. дѣшею сло-
 весною и оумною поучень. и вѣдалше добро и
 зло. нъ зѣмъ свѣтлѣнника зла. вѣко прѣже женоу
 злѣи. женою же адама покинѣи носиноути се
 ѿтреуениномуу древоу. и вѣже прѣжде вѣдѣахоу
 ѿ естѣства прѣслоушаніа злое сѣ діломъ наен-
 коше покорнише се зломоу свѣтоу. и многѣ
 нѣаа такоаа и унслоу довола. ѿ божѣствомъ
 нхъ писаніи вѣдѣти. нже о сѣхъ оупражниюще
 се. намъ же къ повѣсти слоко да ѿбращаетъ се.

Вѣко оубо стефанъ сѣ пострада оумлиениое
 лишеніе зрака. мѣсто же вѣше нѣа же сѣ сѣдѣ
 се, полѣ окуе нменѣемо ⁴³. нѣа же и храмъ
 молѣтѣи вѣше, великомуу архіерархоу хрїстокоу
 николаѣ. и люте ѿ болѣзни страдалицѣу проба-
 демоу, и нзнемогшоу послѣднее и лежецоу не
 безъ мѣла мрътоу. моши скончаваше се сѣномъ
 тѣнѣомъ обѣи. быкаеть. и зѣи мѣжа прѣд-
 ставша емоу, свещениолѣино вѣдѣи ⁴⁴ нмоу-
 ца. свѣтѣтельскою же ѿдѣждею оупрашена соу-
 ца. благодети же свѣтлѣсть на лицѣ моужѣу сѣ-
 ше. носѣца ⁴⁵ на дѣснои своѣи длани ѿбъ его
 нзѣрѣженіе ѿи, и глаголюца къ нѣмоу. „не
 сѣрѣи стефанъ. се бо на длани моѣи твои ѿи.“
 и сѣ слѣкомъ показѣвалше емоу носимое. ѿи
 же вѣко мѣише се глагола къ нѣмоу. и итѣ еси

⁴² нема одъ „вѣе заповѣда“ до „прѣслоушаніе“. —

⁴³ поле ояче сѣ сѣдѣмо. — ⁴⁴ свѣщеннолѣина
 вѣдѣніа. — ⁴⁵ нема одъ „благодати“ до: „носѣца“.
 Гласниъ XI.

ТЫИ ГОСПОДИ МОИ ИЖЕ ТОЛИКОЕ О МНѢ ПРИКЛОНЕНІЕ
 ТВОРЕИ. И ЖЕЛАНІЕ СЕ АЗЪ ЕСМЬ РЕЧЕ⁴⁶ НИКОГДА, МИ-
 РІАНКИНСКИХЪ⁴⁷ ЕПИСКОПЪ. КЪСКЛОНЕНІЕ СЕ ОУЖЕ
 ОТЬ СЪНА, БОГОИ БЛАГОДАРЕНІА ВЪЗНАШАШЕ СИЗРЕ-
 НІЕМЪ СРЪДНА И ТОГО ОУГОДНИКОУ. ПОЗНАВАШЕ ЖЕ
 И ИЖЕ НЕ МАЛО ОБЛАГУЕНІЕ БОЛѢЗНЕМЪ. ТАЖЕ ОТЬ
 ТѢДѢ КЪ КОНСТАНТИНЪ ГРАДЪ ПОСЛАЕШЕ СЕ ЗАТОУЕНІА
 БЫШЕ. ТАКО И СЪ ДВОИМИ ЕГО ДѢТМИ. ВТОРІИ ПО
 МАЛАДНѢСТВОУ⁴⁸ МОЩІИХЪ ВЪЗРАШЕ. И КЪ ОБЫТАИ
 КЪСЕХЪ БОГА И ВЪСЕДРЪЖИТЕЛІИ ПРЯКЕАТИ ПОКЛАН-
 ИО БЫШЕ. ОТЬ ИЖЕ ТОГДА ЦАРСТВОУЮЩАГО, АНДРО-
 НИКА ГЛАГОЛЮ ПАДЕШОГО. НИКОМОУ НИМОУ КЪ НИ-
 МОУ ПРИХОДИТИ КЪ БЕСѢДОУ ЗАВѢЩАЕ, РАЗЪ ИГОУ-
 ЧЕМОУ ОБЫТАИ. И НИМЪ ЖЕ ОНЪ ПОКЛАНІЕ. И ТАКО
 ПРЯКЕАШАШЕ ДОБЛІИ ОУСРЪДНО ПРЯКОСЕ ЗАТОУЕНІА
 МОУЖДОУ. КЪ СЕБѢ ТАКОКАА ПРИСНО ВЪЩАЕ: „ТРЪПІИ
 СТЕФАМЕ. КЪ ТРЪПІИИ КАШЕМЪ СТЕЖИТЕ ДУШЕ КАШЕ
 РЕЧЕ ГОСПОДЬ. ИЪ И КЪ ПРЯМОУДРОСТИ ИСАИО ЕСТЬ.
 ЯКО ЗЛАТО КЪ ГРЪНИИ ИСПОУСІ ИХЪ НАПАСТИ. И
 ЯКО КЪСЕПЛОДІА ЖРЪТВОУ ПРІЕШЕ ИХЪ. И БЛАГОДАРЕ
 НИКАКѢЖЕ ПРЯСТАШЕ, АПОСТОЛА ПОМИНАЕ ГЛАГО-
 ЛЮЩА: И БЛАГОДАРИИ БЫВАНТЕ. ИЪ И УЕСТО МОЛѢ-
 ШЕ СЕ. И КОЛѢНО-ПРЯКЛОНИЕНІА ИНОГАА ТВОРАШЕ.
 БРАТІАМЪ ЖЕ НА ПРЯКИЛО СЪЕМРАДОМЪ ТЪ⁴⁹ ПРЪ-
 КІИ ОБРАТАШЕ СЕ. СТОЕ ДО СЪКРЪШЕНІА ПАИИ НЕ-
 ПОДВЕННО. ЯКО И НАСТОЕЩОМОУ САМОМОУ И ВЪСЪМЪ
 БРАТІАМЪ ДНЕНТИ СЕ ТѢГО ВЪДРОСТИ И ТЪЩАНІЮ. И
 СИХЪ РАДИ ПАЧЕ ОТЬ ВЪСЪХЪ ЛЮБИМЪ БЫШЕ И МИ-
 ЛОУЕМЪ. И ВЪСАКО ПРЯКЕЖАНІЕ О НИЕМЪ ПОКАЗОКАА-

⁴⁶ нема „рече“. — ⁴⁷ ирѣликойскихъ. — ⁴⁸ младен-
 чество. — ⁴⁹ той.

ХОУ. И УЕСТО КЪ НЯМОУ БЕСЪДОВАХОУ, ПОВАХОУ НЕ-
МАЛОУ ПРІЕМАЮЩЕ. МНОГАА ОТЬ ПИСАНІИ КЪ ВЪЗДРЪ-
ЖАНІЮ ТЪМЪ ИЗГЛАГОЛЮЩОУ. КЪ СМЫ И АПОСТОЛА КЪ
СРЪДОУ ПРИХОДИШЕ УЩЕЩА, НЕДОСТОИНА БЫТИ СТРА-
ДАНИА НИИШНИИГО ВРЪМЕНЕ КЪ ХОТЯЩОИ СЛАВЪ ОТЬ-
КРИТИ СЕ КЪ НАСЪ ОТЬ БОГА. И ЕДИНО ВЪНЪШНІИ
НАШЪ УЛОВЪКЪ ОБЕЩАВАЕТЪ. ТОЛИКО ВЪНЪТРЪШНІИ⁵⁰
ОБНАВЛЯЕТЪ СЕ. СИЦЕ ОНЪ СВОА СТРАДАНИА КЪ ВТОРО
ПОЛАГАШЕ, ПРИХОДИЩИХЪ КЪ НЯМОУ БРАТІИ ПОЛЗОУ
ПРОМЫШЛАНЕ. И СЛОВЕСИ МНОГОСМЪРЕНОЕ ИМОУЩИИ
МНОЖАНШЕ ЖЕ ОУУЧТЕЛНОЕ. ТЪМЪ ЕЖЕ ОТЬ ПОСНИУ-
СТВА⁵¹ ОБЛАГУАКАШЕ БОЛЪЗНЫ. НЕОУТАНШЕ СЕ
ТАКОВАА И САМОДРЪЖЦА. ИЪ И ОНЪ СЛЫШАТЕЛЪ БЪ,
ПОХВАЛНОМОУ ПРЪВЫВАНІЮ МОУЖА. И ВЪСЪ БЪШЕ КЪ
ОУДНВАНІИ, ТЪГО ЛЮБОВІЮ КРЪПКО ОБЪЕМАЕМЪ.
АКО И УЕСТО КЪ СЕБЪ ТЪГО ПРИЗНАТИ ВЪ ЦАРЬСКАА
И МНОГАА О ПОЛЪСЫ СЪ НИМЪ БЕСЪДОВАТИ. ТАКОКА БО
ЕСТЬ ДОБРОДАТЕЛЬ. ЛЮБОДОБОРОТНЫХЪ ОУБѠ ВЪЗУЕТЪ
КЪ СЕБЪ ЗЛОБИНЫХЪ ЖЕ СТЫДЪТИ СЕ СЕИЕ ТВОРИТЬ.

ТОГДА ЖЕ ИЖЕ НА РАЗЛУЧНАА ВРЪМЕНА РАЗЛУЧ-
НИИИ ЕРЕСИ ВЪЗМОУТНИИИ ЦРЬКОВЪ КРАГЪ. НЕТРЪПЪ-
ШЕ ТИШИНОУ ВЕЛИКОУ ЦРЬКВИ ИМОУЩИ. И ХРІСТОВОУ
СТАДОУ НА ПАЖИТЕХЪ БЛАГОУСТЬІА ПАСОУЩОУ. ИЪ ИЪКОЕ-
ГО ВАРЛААМА ИЗНЕСЕ АКУНДИНАТЪСКИЕ⁵² ЕРЕСИ ПАУСАМИ-
КА. И СМЫ МНОГАА МЕТЕЖА ИСПАДНИ СЕ ЦРЬКОВЪ. ИМОУ-
ЩА СЪ СОВОЮ ЕДИНОМОУДРЪНІЕ МНОГЫ, ПАУСЕЖЕ ЕДИНО
ПОГЫБЪЛАНІЕ И ОУУЕНИКЫ, БЕЗЪМЪСТНИИХЪ ВЕЛЪНІИ. ЛЖЕ
ОУБѠ ЕДИНОСОУЩНОЕ РАЗВРАЩАНІЕ ПО УМОВЪРЪДНОМОУ

⁵⁰ вънѣтрены. — ⁵¹ постничества — ⁵² аквинднѣ-
стѣкіа.

аріоу. Духа же прѣскетаго хоулаше⁵³ по скерѣн-
 номоу македонію. нъ и прѣображеніе владнуніе
 истинно на горѣ фаворѣ бывшеіе прѣдъ скетыми тѣго
 апостола и оуѣбники показавшоу⁵⁴ славоу своего
 божества. Моусеа тогда же и іаію своею неизъ-
 утѣнно силою властію прѣстави. увѣрде снхъ
 яко богъ сѣи насъ ради въѣдоуныкъ се живѣиши
 и мрѣтвыми овладаетъ. тѣ въсестрастныи. при-
 нѣдѣніе быти оуѣаше а не истинно. и мнѣсы тѣго
 ереси послѣдовааше. и православныхъ ждрѣхъ въ
 поѣвнзѣ бѣше. по въсемъ же царьскомоу ѡномоу
 градоу вѣстаніа и мѣлѣи и раздорѣ творахоу се.
 Овѣмъ оубо злославніимъ прилагаящымъ се. овѣмъ
 же противещимъ се и тѣхъ облыѣающымъ. и оубо
 нже тогда црѣковѣа правен нже въ скетныхъ по
 истинѣ афанасіе⁵⁵ съборѣ състави. тоу и зломоу-
 дрѣномоу варлаамоу соуѣшоу. съ тѣго злославны-
 имъ пѣлѣомъ. единосѣщное оутѣрѣждаетъ, яко
 же и нже въ никіен ѡтыи прѣдаше.⁵⁶ и нже по
 нихъ даже до толи въселенсіи же и мѣстни⁵⁷
 съборѣ оутѣрѣдише. Светое же прѣображеніе хрѣ-
 ста бога нашего истинно быти изъяснѣи. варлаа-
 ма же съ тѣго друѣжною нехотѣща повиноути
 се, алаѣмъ прѣдасть, и ѡтѣ съборніе изгнѣсть
 црѣкве. Варлаамъ оубо яко посрамленъ бысть и
 до конца низложенъ змѣи онашѣю и еше вѣзтати
 мнѣше се. тѣмъ же и въ скерѣннѣи своеи кѣтѣ
 себѣ затвори ненсходимаа и на вѣмъ оумаѣа.

⁵³ похлѣаше. — ⁵⁴ показавшомъ. — ⁵⁵ Афанасіе. —

⁵⁶ въ никіен прѣдаша отци. — ⁵⁷ и помѣстїи.

сѣписоуе развращена велѣнїа на црьковѣ. и богоборни острѣ езыкѣ на православноѣ. ⁵⁸ таже на-
прасно поѡдобно днѣю ослоу скоуиѣ. благоу-
стыкое ⁵⁹ сѣмоущааше. и мнѡгы сѣ ѡтътрѣже
кѣ погыбѣли елико кѣ моужехѣ и елико кѣ жемахѣ.
иѣ и ѡтъ иже нѣ царьскыиѣ. ⁶⁰ и самыиѣ скоп-
цемѣ царекѣ слоужьшныиѣ. ⁶¹ сѣмрѣтоноснаго своеѣ
ереси шѣа прѣподасть, и просто, безѣ мала вѣсь
градѣ непослѣдова.

Симѣ тако нмоушныиѣ, по ѡмѣуномоу цар-
вѣи, призвана творитѣ стефана кѣ себѣ. и мно-
зѣмѣ оуко словесемѣ реуенномѣ бывшемѣ. елико
о спасени дѣше и ѡ царьскыиѣ правленныиѣ.
вѣспрѣемѣ богодѣхновенииѣ стефанѣ кѣ вѣсьмѣ
минши ми се реуе ѡ дрѣжавнѣи ⁶² вѣ царехѣ
богоекѣ и царѣ царемѣ благооугоднѣ быти, пра-
вленныи царьскыиѣ. саноушныиѣ и коннскыиѣ ⁶³
уишныиѣ. кротостїю. смѣренїемѣ. правосоудїемѣ. исти-
ною. прѣмѣдрѡстїю же, мнѡгыиѣ нже прѣжде
тебѣ бывшїиѣ царекѣ прѣвѣсходѣща. вѣ едниомѣ
же неѣмѣ како ѡ боговѣнуаннѣ ⁶⁴ погрешающа.
еже естѣ глагола вѣселенииѣи и вѣицѣ царствїю. ѡ
ниѣи же апостола вѣселениюю обѣкоше, и кѣ
правѣи вѣрѣ прикедоше уловѣуство. нже вѣ ѡтъ-
ца и сина и светаго дѣха. ѡ ниѣи же мѣуеишци
пашти и крѣиѣи непощедѣше, еже естѣ благоу-

⁵⁸ нека одѣ „на црьковѣ“ до „бѣмѣ на“. — ⁵⁹ бла-
гочестивыиѣ. — ⁶⁰ нека одѣ „кѣ погыбѣли“ до „мо
и ѡтъ иже.“ — ⁶¹ слоужащыиѣ. — ⁶² вѣ всеиѣ
ишнѣи ѡ дрѣжавныиѣ. — ⁶³ воишѣственныиѣ. — ⁶⁴
благѡвѣишанѣи.

стые. и царь къ нему. и како оубо о благоу-
стїи насъ минши пограшати. глаголи ѿ другоу
и братїи изрѣдѣши. и стефанъ, якоже есть
реку ѿ царю прѣзѣрающому пастыроу казѣи же
къ стадо вхѡды и неѡтъгонещоу сего, такоу
же быти и томоу свѣрхъ. аще и пастырь носитъ
име. не бо имена дѣла поунтають. нъ дѣла имена
прославляють.⁶⁵ и еже злославїе оставити и
неѡтъгонити могоущемоу, злославиоу быти соу-
днѣ се. ѡтъ же добрѣ съмышляющїихъ. нѣсть
праведно ни же поѡбено ѿ царемъ свѣтѣиши.
прѣстолюмъ царьствїа поучѣннѡу ти соущоу и
толнѡу стадоу ѡтъ хрїста пастїроу поставленнѡу.
тѡго крагы къ своему граду⁶⁶ дрѣжати. нъ яко
казѣи дѣше тѣхнїе ѡтъгонити. далече. и съ да-
внѡмъ пѣти: неменѣшесѣ те господи възмена-
внѣхъ. и ѿ кразехъ теонхъ и ставхъ съвершеш-
ноу неменстїю възменавнѣхъ нхъ въ крагы быше
миѣ. нъ ни къ прѣдѣлехъ благодаренїе ти ѡбла-
сти никако же сихъ оставити. Сице аще сътео-
риши, црѣковнїе убо оуставиши раздорн, и миръ
глаголю дароуешн⁶⁷ прѣкославнїмъ. царьствїа
же скуптра възвелунши, и истиннѣ царь истин-
нѣмъ хрїстїанѡмъ боудешн. яко истиннѣ пастырь
ѡтъ⁶⁸ общаго владнѣи мѣздоу прїимешн. тамо-
шнѣго царьствїа непрѣходноє.

Сїа⁶⁹ слышавша самодръжца и словесно-
моу разоумоу моужа оудмѣлѣша се и прѣмоу-
дрости много тѡго рѣше. благодарити же и по-

⁶⁵ не ма одъ „нъ дѣла“ до „прославляють. — ⁶⁶ ста-
дѣ. — ⁶⁷ даешн. — ⁶⁸ и ѡтъ. — ⁶⁹ сѣдо.

ЖЕЛАНІИ¹⁰ КОЖІА УЛОЖЕНА. И КЪ МЫСЛИМЪ ОТЬ НИЕ
ТОМОУ ОБМУНИИХЪ РЕШИ СЪ ОУДЫКАНИЕМЪ : ВО-
ЛЕНІИ¹¹ МОУИ КЪ РАДОУИМЪ ВЕЛЕНІИ. И ОУМИНИМА МАУЕ
МНОГОХРИСТАНИИНИ ОУИНИ, АЩЕ И ТЕЛЪСИМЪ ЗА-
ТВОРИ. И АЕМЕ ПОКАЗА КРАЛЛАМА ОУЕО КЪ НИМОУ
СВЪДЕНИМА ПРИКЕСТИ. ТОГО ЖЕ СДННОМЫСЛИИЕ ИЗЪ-
ГНАТИ ИЗЪ ГРАДА И ПО ВЪСЕХЪ ГРАДОХЪ ЖЕ И КЪ СЕ-
ЛАХЪ ТОТЪОМЪ ДРЪЖАКИ НЕПРІСТНОМЪ БЫТИ. И ОУЕ
ОУЕО ОУЕЗДЪЕ ПОКЕЛАННОЕ. ПЯТОЕ БО ОТЬ НИЕ
КЪ ПОМАТИ ТОГОУИ ВРЕСЫ СІИ ВЪЗЪЕСТИ ОМУ КЪ СИО-
РЪ. И КЪ КОРАБЕЛЪ ВЪШЪДЪ КЪ РИМЪ ОУЪЗЪЕ. УЛО-
УСТЫННОЕ ЖЕ ТОГО СЪИМИИЕ, ОТЬ СРАДЫ ПОТРЕ-
КАНИИ БЫТИ. И ТАКО БОГОУ СЪЕКАТОМЪ СКОЕГО ОУ-
ГОДИНИКА ОУИНИМОУ ЗЕМЛЮ ЛЮДІИ СВОИХЪ. СЪИМИЕ-
ИЕ ВЕЛИКО ЖЕ И НЕПОКОЛЪКАМО ВЪСПРІЕТИ. ЦРЬ-
КОЕИ¹². И ЖЪСА ГРЪЗЪСКАА СКУПЪТРА.

ТАКОЖЕ О ЗАЛГОУЪСТІИ СТЕФАНОУ РЕВНОСТЬ. УА-
КОЖА КЪ ВРЕТНИКОМЪ НЕЧАНИСТЬ. ТАКОЖА ЖЕ КЪ ХРІ-
СТОУ ВЕРА. И САМА ЖЕ КЪ ТОУЖДЕИ СТРАЖЕ И ЗАТО-
УЕНІИ СІИ ТАКОГОУ ДУХААШЕ О ПРАКОСАВІИ РЕВНОСТЬ,
ИНО И ЦАРА КЪ ВРЕТНИКОМЪ ИЗЪГНАІЮ ПЪДЕНІНОУТИ.
И ТОЛИКО ВЪЗМОЖЕ О ОУКРЪПЛЯЮЩІИМЪ ЕГО ХРІСТЪ.
УТО ОУЕО НЕСЪТЕОРИТИ КОТЪАШЕ. О СКОЕИ КОЛИ ДРЪ-
ЖАМОУ НИЕ. ОУЪЗЪЕ¹³ СТЕФАНЪ ЛЮБО ДОКРОДЪ-
ТЕЛІИ ЦАРЕИ ИНОЖАЕ МОКИМЪ БЪШЕ И УЮДИМЪ.
ПАТРІАРХОУ ЖЕ САМОМОУ И ЦРЬКОВНОМОУ ВЪСЕМОУ
УИНОУ СВОИСТЕНЪ. ИЪ И ВЪЗМОУЖЕМЪ¹⁴ И ПРЪКІ-
НИМЪ ГРАДА. БЪШЕ БО СЪИРЕНІЕМЪ И ОУИРЕНІЕМЪ СЛО-
КА СРЪДЦА ВЪСЪХЪ ПРИЕЛАУЕ. ИНО АЩЕ И ТЪКМО ВЕ-

¹⁰ ПОХВАЛЕНИ. — ¹¹ ВОЛЪИИ СІИ. — ¹² ЦЕРКВИ. — ¹³

ВСЮДА. — ¹⁴ ВОЛМОЖАНЪ.

сѣдоша бы кто къ немѣ велико приобращеніе
 вѣнчаше. Благодареть же нѣкаа на лицѣ мѣстоу
 сѣлаше. Вѣсѣхъ же любовѣ къ немѣу прилѣпаше.
 таково бо есть лице чистыхъ срдцемъ, яко божѣ
 хощиихъ мыслыныма оумна. и радости неизрече-
 ныя исполнѣти се. и ѿт соудѣ лицѣу свѣтлости
 доуе преподати⁷⁵. ѿ семѣ и Соломона мноу гла-
 голюти: срдцеу веселящѣхъ се цѣлѣть лице. яко
 блаженъ оны просвѣщеніе вѣнчаше оумю лише-
 ніе. хощеи же келіе вѣнченіе. присно же къ
 любви божіи тѣшаше се. и уесто моле се изъ гла-
 выни дѣше въздыхаше. яко къ оумнаменію и сла-
 вѣмъ прѣклонити слышешаго. и еше уюдышесѣ
 оумнаго томоу дѣла и паѣе вѣсѣхъ богови прѣ-
 стѣлаго, мыслыныя не оставаше. ѿт нѣхъ же бо
 емоу даше царь и нже ѿ⁷⁶ царн, маа ѿт се-
 го останѣхъ себѣ оставаше, моуде ради потре-
 біе, прѣше же нгоуменѣ въ роуцѣхъ прѣдаше⁷⁷
 трѣкоующымъ раздати. Въ снѣхъ томѣ соущоу нѣ-
 кто ѿт каагородныихъ того ѿтѣлѣста. ѿт на-
 телѣ томоу вѣдомѣ же и любви, въ пацѣхъ при-
 нѣдѣ тогоуиныхъ оумуан прѣвѣхъ и любви въспо-
 меноуе побѣдѣ дѣшею. И халѣ уестѣ не малоу
 възѣмѣ, и вѣрѣншесѣмоу рабоу въ нѣдра въложивѣ,
 въ оушнѣ же вго многаа нароушѣхъ. къ цариградоу
 посла, Стефану то⁷⁸ ѿнести похвалѣ. нже и
 принѣдѣ принесѣ посадиное и сложе сѣ нзрече.
 много⁷⁹ оутѣшительнаа коуино и мыслыныа. и
 самое то каменное срдце къ слѣзамъ прѣклонити

⁷⁵ преподавати. — ⁷⁶ ѿтѣ. — ⁷⁷ даше. — ⁷⁸ того.

— ⁷⁹ многа.

МОГОУЩА. ОНЪ ЖЕ ВЪСТАВЪ И РОУЦЪ НА ВЪСОТОУ
ВЪЗДѢАВЪ, ПОМОАИ СЕ ѿ ОНОМЪ НЕИЗУМНИИЕ ЛЮБЕИ
ДѢЛАТСА. И БЛАГОДАРЕНІА ВЪЗДАСТЬ. ТАЖЕ НГОУМЕНА
ПРИЗВАВЪ, ТОМОУ КЪ РОУЦЪ ПРИНЕСЕННОЕ ДАШЕ,
НИЦНЫМЪ ТО ВЪ ОУТѢШЕНІЕ ОУСТРОИТИ. ОНОМОУ ЖЕ
ТОГО МОЛЕНІЕ⁸⁰ ИЗКОУЮ УДѢТЬ ОСТАВТИ ПОУЖДЕ
РАДИ. НЕКЪСХОТЪ. СИЦЕНАА КЪ НИМОУ ѠТЪКАВАЕ.
„СІА УСТЬИИ ѠТЪЕ МЫ НЕСТЕЖАХОМЪ. ИЗ ѠТЕРЪ-
ЖАЕ РОУКОУ СВОЮ ИКО ЖЕ ПИШЕТЪ ДАЕНДЪ И НАЩІА-
Е ЦЪСАНО ЖИКОТНО БЛАГОКОЛЕНІА. ОНЪ ПОСАА СІЕ ВЪ
ПОТРЕБОУ ЛЮДЕМЪ СВОИМЪ ЛИШАЮЩИМЪ СЕ. АЩЕ
ХОТѢАШЕ⁸¹ БОГЪ ТАМОШИННИ МНЪ ПИТАТИ СЕ. НЕ-
ХОТѢХЪ ЗДѢШИНА ТОМОУ СОУДНИШОУ ДОСТИГНОУТИ.
ИЗЪ ПОНИЖЕ ТАКО БОЖЬСТЪЕНОМОУ ЕГО ГОДЪ БЫСТЬ
ПРОМЫСЛОУ. ДОКАЗУЮТЪ И ЕЩЕ МЪРІИ НАШЕЕ СОУТЬ
ѠВРАЩАЮЩА СЕ НАМЪ БЕЗТРОУДНЪ.“ ТАКОАА И МНО-
ЖАЩАА КЪ НГОУМЕНОУ РЕКЪ. И НИУТО ЖЕ ОСТАВЪ
ТОМОУ ПРѢДАСТЬ ПРИНЕСЕННОЕ ВЪ РОУЦЪ. ЮНОШОУ
ЖЕ ПРИНЕСШАГО НА ВРЪМЪ ОУДРЪЖАВЪ ВЪ СКОЕМОУ
ЕГО⁸² ГОСПОДИНОУ ПОСАА. МНОГО МОЛІТВОБАВЪ⁸³
И БЛАГОДАРСТВЕНЪ. ѠБЫУИИИИ ТОМОУ СЛЪЗАМИ
НАРЕКОКАВЪ И СЕ, КЪ ПОХВАЛНОМОУ ОНОМОУ ДРОУГОУ
ИКО АЩЕ УТО ПАКИ ВЪСХОЩЕШИ ПОСЛАТИ МИ. МОЛЮ
ТЕОЕ ЕЖЕ КЪ МНЪ УСРЪДІЕ. ТОУ ТРѢБОУЮЩИМЪ ТО
РАДАН. МЕНЕ БО ИЖЕ ЗДѢ ПРИВЕДШІА⁸⁴ СНАА ПИ-
ТАСТЬ ОБЫАНО. УТО ЕЖЕ ѠТСОУДОУ. ЛЕТОЕ ЛЪТО ТО-
ГОКА ПРѢМКАНІА ТАМО ОУЖЕ СЪВРЪШААШЕ СЕ. И УЪ-
СТНИИ ПАМЕТИ НАСТАВИИ. УЮДОТВОРЕНАГО ѠТЦА
НИКОЛАА. БДѢНІЕ ВЪСЕНОЩНОЕ СЪТВАРААШЕ СЕ ПО

⁸⁰ ТОМЪ МОЛІЩОСЯ. — ⁸¹ АЩЕ БО ХОТѢАШЕ. — ⁸² ЕМЪ.

⁸³ ИНОГОИПОСТАВОВА. — ⁸⁴ ПРИВЕДШІАА.

ОБЫЧНОМУ ОУСТАВУ ОБЫТЕЛИ. И СВЯЩАНЫ ЗАПЛАКЕНЫ БЫШЕ МНОГО И КАДЕНІЕ. СТОЯШЕ И СТЕФАНЪ КЪ ОУНАРЕУЕННЫМЪ СМОУ МѢСТѢ, ИЗЪ ГЛАЗНЫМЪ ДУШЕВНЫМЪ ВЪЗДЫХАЕ. И МОЛКНІА ТВОРЕ СРДЦА СЪКРОУШЕНІЕМЪ. ДА ИКОЖЕ СЯДОШЕ ПО ОБЫЧАЮ, И УТЕНІЮ НА СРЕДѢ ПРОУНТАВМОУ ИМОУЩОУ ЖИТІЕ КОУПНО И УЮДОСА ВЕЛИКАГО СЕГО ОТЬЦА. ОТЬ ТРОУДА МНОГАГО НА СТОЛѢ СЕДЕ СТЕФАНЪ ВЪЗДРѢМА СЕ. И ЗРЯТЬ ОУИМА СРДЦА СВОЕГО. ОНОГО БОЖЬСТЕНАГО МОУЖА. ИЖЕ ПРЯЖДЕ ТОМОУ ЖЕЛАННАГО СЕ. И ПРЕДСТАВИША И РЕКША КЪ НЬМОУ: „ИМАШИ ЛИ КЪ ПАМЯТИ ЕЖЕ ПРЯЖДЕ РѢХЪ ТИ ЖЕЛЪ СЕ“. ОНЪ ЖЕ ИКО ЖЕ МНѢШЕ СЕ, ИАДЪ НА ЗЕМАЮ, ТѢГО ОУКО ПОЗНАВАТИ ГЛАГОЛАШЕ МНКОЛАА БЫТИ ВЕЛИКААГО. РЕУЕННАА ЖЕ ОТЬ НЕГО НЕПОМИНАТИ. И МИЛОСТИВІИ ОНЪ: „РѢХЪ ТИ“ РЕУЕ „НОСРѢКТИ, КЪ МОЕМЪ БО РЪНѢ ТВОЕ СЪИИЩИ. И СИХЪ ТЕБѢ ПОКАЗАХЪ“. ОНЪ ЖЕ КЪ ПАМЕТЬ СИХЪ ПРИХОДИТЬ ЖЕЛАНШЕ СЕ. И КЪ МОГАМА СВЕТИТЕЛЮ ПРИПАДАТИ И МИЛОКАНІА⁵⁵ ПРОСИТИ. И ЖЕЛАН. СЕ. „ЕЖЕ ТОГДА РѢХЪ ТИ“ РЕУЕ „НИИМЪ ПОСЛАНЫ ЕСЯМЪ ИСПЛѢНИТИ.“ И ИКО ЖЕ ПОДАВААШЕ ВЪДѢНІЕ ТѢГО ВЪЗДЕНІЮ И ПРѢСТЕВЪ ЗНАМЕНІЕ НА ЛИЦИ СЪТВОРЪ. ОУІЮ ЖЕ, КРАИ ПРѢСТЕВНИИИ НОСИВЪ СЕ, РЕУЕ: „ГОСПОДЪ НАШЪ ІСОУСЪ ХРІСТОСЪ, ИМЕ СЪЗНААГО ОТЬ РОЖДЕНІА КЪ ОУЕСНІИ.⁵⁶ И ТВОИМА ОУИМА ПРѢКІИ ДАРОУЕТЬ ЗРАКЪ“ И ОНЪ ОУКѢ НЕВИДИМЪ ВЪСТЪ. СЪ ЖЕ ТРЕПЕТНЪ БЫВЪ. И КЪ СЕБѢ ПРИШЕДЪ. О НЕИЗРЕУЕННАГО ТИ МИЛОСРДІА ХРІСТЕ, ЗРѢШЕ ИКО ЖЕ И ПРЯЖДЕ. И ТАКО ЖЕЗЛЪ ВЪЗЫМЪ ИКО ЖЕ ХОЖДАШЕ, ТАМЖЕ ОБРАЗОВЪ ИСХО-

⁵⁵ вена одъ „желаше“ до „припадать“. — ⁵⁶ вѣтчимыи.

ДЯТЬ ИЗЪ ЦРЬКВЪ. И КЪ КИЕЛІИ БЫШЕ НА ЗЕМЛЮ ПАДЪ
 СЛЪЗЫ ИЗАНЕКАШЕ, НА МНОГЫ ЧАСЫ ОТЬ НЕКОДАРО-
 БАННЫХЪ ОЛЪХЪ ЗЪНИЦЪ. СЛЪЗНІЕ ДДРМЪ ПРННОСЕ
 ДАВНОМОУ И⁸⁷ ЦРЬСМЪ БІАШЕ. ЗЕМЛЮ И ПЕНЕЛЪ СЕБѦ
 КЫШЕШАШЕ. НЕДОСТОННА СЕБѦ ТАКОЕОУ БЛАГОДѢТЕЛ-
 СТЕЗЪ ГЛАГОЛАШЕ. ИЗЪ МНОГЫМЪ МОУКАМЪ И ТОМА-
 НІЕМЪ. ТАКОКІН БО СОУТЬ СКЕТІН. ЕГДА ВЕЛИЧАШИМЪ
 СПОДОБАЮТЬ СЕ. ТОГДА СМЪРЕННИШАА МОУДРЪСТЕОУ-
 ЮТЬ.⁸⁸ ДА ШКО ЖЕ ДОВОЛНО БЪ СЛЪЗАХЪ ИМЪШЕ.
 ЗЕРОУСѦМЪ ОУНЪ ЗАКРІЕШЪ ЖЪЗДОМЪ ПАКЪ КЪ ЦРЬКОВЪ
 ПРІИДЕ СТОЕ ПО ОБЫУМОМОУ. И ТАКО ВЪСТЪМЪ ОУТАН
 СЕ ПРЪМОУДРІИМЪ ОУМЫШЛЕНІЕМЪ. И НИ ОТЬ КОГО
 ЖЕ ПОЗНАНЪ БЫШЕ ЗРАКА ИМАТИ СНАЗЪ, ДО ДНѦ ЕГДА
 ИЗЪРА ЕГО БОГЪ ЦАРЪСТВОКАТИ ПРАВДОЮ. И ПАСТІРА
 ПОСТАВИ СВОЕМОУ ЕГО ОТЬУСТЬЕШЪ. ШКО ЖЕ СЛОВО
 ПОКЪСТЪ КЪ ПРЪДЫМЪ. НАМЪ ЖЕ КЪ ПОСАДОВАНІЮ
 ПОКЪСТЪ ДА ОБРАТИТЬ СЕ.

НЕ МНОГО ПРІИДОШЕ ДНІЕ ПО ТОГО ПРЪСЛА-
 НОМЪ ПРОЗРЕНІИ. И МАЛЪШИИ ЕГО СЫНЪ НЕДОУГОМЪ
 ЗЪЛНОМЪ ОБЪИТЬ БЫШЕ, КЪ МАЛЫХЪ ДНЕСЪ ОУМРЕТЬ.
 ОНЪ ЖЕ НЕ ИЗКОЕ НЕЛЪНО ТОГО БЛАГОРОДНІЕ ДУШЕ
 СЪДЪЛ. НЕПРОСТРЪТЬ РОУЦЕ КЪ ВЪСѦМЪ ГЛАВНІИМЪ.
 НЕ ИСПОУСТИ ГЛАСЪ НЕКАЮУИМЪ. НЕ ИЗКОЕ НЕПОЛЪЗНО
 ПРОВЪЩА. ИЗЪ СЛЪЗМЪ ТЪКМО ДОВОЛНЫИ ПОНОУСТИЕШЪ
 КЕСТЬСТЕОУ, НЕОУДОЕНІН БО СОУТЬ КЪ ОУДЪЖАНІЮ.
 СРЪДЦОУ ОТЬ ВЪНОУТРЪ СТРАЛАМИ КЕСТЬСТЕКА СТЪР-
 УЕМОУ. БЛАЖЕННАГО ІОЕЛЪ ГЛАСЪ ПРОВЪЩА. ГОСПОДЬ
 ДАСТЬ, ГОСПОДЬ ВЪЗЕШЪ. И ШКО СЕГО ГРОБОУ ПРЪДАСТЬ,

⁸⁷ ДАВШЕШЪ И. — ⁸⁸ НЕМА ОДЪ „ВЕЛИЧАШИМЪ“ ДО „ТОГ-
 ДА“, НЕГО ОВАКО ИМА: „ЕГДА СМЪРЕННИШАА МИЛО-
 СЕРЪДѢВАНІЮТЬ“. —

роуки на неѣо въздѣакъ реуе: „тебѣ прѣдаю бла-
 динно отрока. тебѣ прѣпослахъ отрока. и спасе ми
 се“⁸⁹ отъ нини и до вѣка. тебѣ вѣвѣрнхъ отрока, и
 проуеє къ миѣ скръбъ нѣднина же. благодарю и
 славаю твое уловѣколюбїе промислантелю благы.
 яко неискѣсозлобнѣ и еше моего урѣка изволи
 прїети плодъ.“ Сїа и нна благодарственнаѣ ѿ отро-
 цѣ изреуе. яко вѣсѣмъ слышешимъ зѣло дивити
 се того велнкодушїю. и словесе прѣмоудромъ и
 сїа оубѣ тако нмѣху.⁹⁰

Отъ соудю⁹¹ дѣе лѣтѣ прѣпроводинъ мекїи
 сынъ тоевнѣ. прѣвѣсходѣ нже въ обытелн многымъ
 врѣменемъ прѣтроужденїе мѣже; слѣзамъ коупно
 и смѣренною мѣдростїю. въ подвигохъ же и ни-
 нмнхъ блнцн нноуѣскомоу влѣуають се жител-
 ствою. нѣ нже їѡка прѣдасть проснешомоу его
 на толнокое и такокое страданїе. и сннѣвъ и дѣще-
 рїи аншнѣвъ, и домашнїїнхъ просто вѣсѣхъ. яко да
 снмъ нже прнсно скетымъ завндѣщаго ратника
 посрамнѣ. того же скѣтала побѣднтелѣ покажетъ
 и пакы того по шзѣ на велнчанша вѣзведе.
 вѣса томоу соугоубо даровавъ. тако и моего сего
 вѣнѣтнмнѣка. по еше нскоуєснѣи се томоу разлн-
 нымъ страданїи. и въ такоуїнхъ и толнмхъ вѣ-
 дахъ трѣпѣанкоу и благодарственноу шкѣти се. яко
 ннже малъ нѣкы негѣдѣванїѣ нспѣснѣтн глаголь,
 пакы скоемъ того ѡтѣуѣствоу дарова. тѣмъ же
 ѿ свещеннїишеє послоушаннїе и богонзбраннмъ⁹²
 люде. Слышнѣте молю се кашенъ любемъ. Како въ

⁸⁹ и спаси ми се. — ⁹⁰ нмѣхѡмъ. — ⁹¹ Всюдѣ. —

⁹² благонзбранїи.

ЖЕЛАЮЩЕЕ ТОВАГО ОТЬУСТВО ВЪЗВРАТИ СЕ. И КИМЪ
ОБРАЗОМЪ ВЪ ЦАРЬСКИМЪ ПРИИДЕ САНЬ.

Послаша же самодръжць грѣкомъ къ сетемъ
своемоу сръбьскому царю посланники, за же
послати емоу кониства помощи. яко агарине то-
гда южнаа вѣса пѣдъ собою устронеше, съ мно-
жествомъ многомъ на вѣстоуна⁹³ гредѣхоу. и
вѣсь въ пѣденъ бѣше царь. и юже къ варваромъ
подкидаше брань; изволи се оубо томоу послати
съ ѡнѣмъ и настоятелѣмъ ѡбытелѣмъ вѣседръжителе-
мъ. яко словесна соуща моужа и ннако⁹⁴ нскоу-
сна. дошѣдше же оубо царемъ сръбьскомуу. ели-
ка самодръжць повѣлѣлъ бѣше, ѡтѣдахоу. и мно-
гы усты и дары⁹⁵ приимахоу. на едине же ѡсобѣ
призвавъ царь устнааго оного ѡтца. ѡ снѣхъ въ-
прашааше стефанъ. уюдиѣ же ѡнъ: „ѡ много-
страдалномъ и кѣторѣмъ іѡвѣ въпрашаешѣ ме“
рече „ѡ царю. недѡстѡнна твоего царствѣа вѣса-
аше и тѣмъ житѣа твоего боудѡуть лѣта. въ
нищетѣ стефановѣ. якоже и тѣкое многоцѣнноє скро-
вище тѡго стежа наша обѣтѣлъ. ис тѣхъ мнѣ
и въсь царствующюу ѡнъ и словеснымъ градъ. и
въспрѣмъ повѣдааше емоу о многыхъ исправае-
нѣхъ моужа, и непорѡчноу житѣи. и како прѣмъ-
дро самодръжца пѣденже къ еретнѣмъ изгнанію.
и вѣждъ рече яко елико тѡго ползѣвалъ⁹⁶ еси,
толико себѣ ѡтѣцетѣ еси, и аще послоушаешѣ
ме о блазѣ тѣбѣ съвѣтоуща. възврати съ усты
къ себѣ, вышѣша уловѣуьскыя усты соущаго.

⁹³ вѣстокъ. — ⁹⁴ ннока. — ⁹⁵ честны дары. — ⁹⁶
плзновалъ.

СѢ ИКО СЛЫША МИЛОСТНКА ѿНА ДУША. ѿТЪУСКИМ
МИЛОСРДѢКА. ТАКОВА БО МЕСТЬ БУДѢ⁹⁷ МЕСТЬСТЕНАА.
НЕРАЗДРѢШАЮЕТЬ СЕ КРОМѢ СЫМРѢТИ. ПРОТЕЖЕТЬ ЖЕ
СЕ КРѢПУАНШЕ. И СЛѢЗЫ ДОКОЛИИ ИЗЛѢАБѢ, И ВЪСТАВѢ
КЛАНИШЕ СЕ МОУЖЕВѢ, И БЛАГОДѢТИ НСПОКѢДОУАШЕ.
„ДА ВОУДЕТЬ БОГОУ ХОТѢЩОУ УБѢСНѢИ ѿТЪУС⁹⁸“ ГЛАГО-
ЛАШЕ „ИКО ЖЕ ПОКЪЗАВѢ ЕСИ“⁹⁹. ТѢМЪ ЖЕ И ВЪ СКО-
РѢ ОУГѢТОВАВѢ ХОТѢЩИНХѢ СЪ НИМИ ИТѢ. КЪ ЦАРЕВИ
ПОСЛА КЪ ВЪЗАНТІЮ СТЕФАНА ПРОСЕ КЪ НИМОУ ПОСЛА-
ТИ. РАДОСТНѢ О СЕМЪ БЫКАЕТЬ САМОДРѢЖЦѢ. И ТѢГО
ПРИЗВАВѢ КЪ СЕБѢ, ОБЪЕМАИШЕ, ЦѢЛОВАШЕ СЛѢЗАМИ
ѿТѢСНААШЕ. ДАРЫ МИѢГѢ ДАИШЕ. ОНѢ ЖЕ ИЖЕ ѿ
ЦАРА ТОМОУ ДАРОВАИНАА, КЪСА ОБЫТѢАН ДААШЕ КЪ
НИМѢ ЖЕ ПРѢБЫВАА⁹⁸ БѢШЕ. И ИКО ЖЕ НА ПОУТИ
БѢШЕ ЮЖЕ ѿТѢ ОБЫТѢАН НСХОЖДААШЕ, УЮДИМѢ ОНѢ
НАСТОАТЕЛѢ И ПАЧЕ ЖЕ ТОМОУ ОБЫТѢИИ СЪ МИНОЖЬ-
СТКОМЪ БРАТѢЕ СЛѢЗАМИ ТѢГО ПРОКАЖДААХОУ, И ТО-
МОУ СЪ ѿХОДѢЩЕ МИНХОУ СЕ ДѢШАМИ. И ТОГДА
ИСПЛѢНИАШЕ СЕ НА НИМѢ ПРОРОУБСКОЕ ѿМО: „НЕЗДО-
БНИИ И ПРАВЕИ ПРИЛѢПААХОУ СЕ МИНѢ.“ КѢНѢУИѢ
ОУБѢ ѿТѢ НИХѢ ПРѢЕМАЮ⁹⁹ МОЛНТИ И ТѢМЪ МИРѢ
ОСТАВАА. ВЪДОУЩОМОУ КЪ ПРѢДѢ КАСАШЕ СЕ ПОУТИ.
ДОКОЛИИ ОУБѢ ДЛИИ ШѢСТКОВАКѢ, ДОСТИЖЕ ѿТЪУБ-
СТВО. И НА МѢСТѢ БЫКѢ ИДѢ ЖЕ ЦАРѢ ТОГДА ПРѢБЫ-
ВААШЕ. ТѢМОУ ПОКЪЛѢВШОУ КЪ НИМОУ ПРИХОДИТѢ.
ѿНѢ ЖЕ ИКО ѿТѢЦѢ ДОБРААГО ПРѢЕМАЮЕТЬ СЫНА, КОБ-
САЕТЬ СЛѢЗАМИ. СЛОВЕСА ОУТѢШЕНІА ПАЧѢА КЪ НИМѢ
ВЪЩАЕТЬ. ПРОСИТѢ ПРОЩЕНІА О НИХѢЖЕ ТОМОУ СЪДѢА,
ИСТИНИНЫМЪ СМѢРЕНІА ѿБРАЗѢМЪ. УТѢ¹⁰⁰ ЖЕ ХРѢ-

⁹⁷ юза. — ⁹⁸ пребыа. — ⁹⁹ прѢемѢ. — ¹⁰⁰ кто.

ствоѣ поддѣлатель. блаженныи словеса въспрїемлемыи
царско. рыданїе оутѣшаше, и себѣ кинѣица тѣо-
раше онѣмъ нхъ же подѣсть. и бо слоужитель
божїи рече сїи: „отѣе, повелѣнное ти съвершиша
еси. ниже бо пресодобно ми преледно показало-
шюу когоу прѣслоужити помоу. понеже ниже ро-
жденїю ми ниже въ мирѣ тѣ кинѣи кѣти хотѣаше.
аще не оны далъ би. тѣмъ же отѣе оубо¹⁰¹ бла-
годарити рече дѣлшїи есми хотѣшаго тѣмъ слоу-
женїемъ царствїа спасти. мене же лишениемъ хри-
ста имѣости сподобити“. Сїа царь къ оудѣленїю
пѣлоужаше. и уюждааше се разоумоу моужа; сты-
дѣше же се докродателю его нехришчанаго. тѣмъ
мало дѣлшїи прѣмекъ, въ некоторомъ діокантїпсцѣ¹⁰²
иаше. отъ царя коуино и отѣца съ мноюу тѣ-
стѣю послѣдѣть се прѣмекати. потрекамъ томоу
къ кѣселемоу оугожденїю оубоу приносимомъ.
Оны же сѣмѣ, иже отъ константиноу града съ
ими пришедшаго, споемоу его дѣдоу¹⁰³ прѣ-
дѣсть. отъ соудоу боголюбѣзѣиши¹⁰⁴ стефанъ
множанїи кѣсть къ хрїстоу людемъ. и питаше
се къ дѣшн божьстѣною икотоуоу сладостїю.
благи же надежде къ кѣскимъ итише. бл҃гомъ мноу
прѣде крїстѣ, и повѣстеномоу хотѣнїю настояше
свершишн се. болѣзнь икѣа царскѣи въ илїрасѣ¹⁰⁵
прїиде и кѣмъ же ошюушаше се хѣз нѣмѣ юже¹⁰⁶
не живѣ хотѣ кѣти. къ скоу سموу монастырѣ по-
екаѣ отѣссноу кѣти. нѣдѣ же и мало дѣлшїи прѣ-
мекъ. житїе остакаѣсть. и тоу погрѣкаѣть се къ

¹⁰¹ оба и. — ¹⁰² діокантїпсѣи. — ¹⁰³ дѣлѣ. — ¹⁰⁴ благолюбѣзїиши. — ¹⁰⁵ напрасно. — ¹⁰⁶ оуже.

нише ѿтъ нмго създаниио обитан. бѣмская оуче-
 ность нменомемоу. ради текоущихъ топлѣныхъ водъ.
 прѣкомученика же стефана нменемъ поутѣни соу-
 щѣи цркви. и оуче въ нелико царь послѣднѣа
 дыхаше. мнози къ стефану бѣмѣ имать ско-
 рость притнующе. бѣмѣмѣа же теорѣахоу. тѣ
 же асть быти такоаа непыщеваше. ниже бо тако
 оудобиъ бѣше къ прѣложению. еже мнози стра-
 ждоутъ азгкостію разоума. да же оуѣтскоую
 сѣмръѣ истинно зведѣ, аеіе оуброуѣ ѿтъ ѿуію
 повергъ свѣтъ лицемъ свѣтавши же ѿумѣа сѣ-
 брашнѣмъ се пакѣтъ се и на достоинное томоу
 сръѣское царство прѣподсоуѣтъ се. и такомоу
 слоуху по въсоуду протекшѣ едни дроугаго
 непомыжоще къ нммоу теуаахоу. Коннстеное же
 кезъ мала немала.¹⁰⁷ и нже въ свѣте¹⁰⁸ вельмоу-
 жіе. Сановиѣи же,¹⁰⁹ и нже надъ царскими дань-
 ми поставлеными. сѣи въси текуще того ногамъ
 припадахоу. и царьскаа благохвалениѣа въздаахоу.
 Онъ же въсѣхъ объемѣа цѣловаше. Словеса испѣнѣ
 подѣи коупно и прѣмоудрости къ нимъ къцааше.
 и слоу нѣкоую усрѣдѣа въ тѣхъ сръдѣа вълаааше
 нѣако. и тѣхъ дѣшамъ люкымъ бѣ и желѣбѣа.
 и много множество¹¹⁰ ороуженосныхъ того
 окроужааше.

Въ снхъ стефану соущоу и хрѣстоу снлоу
 крещемоу се и крещоу. и нже пѣдъ нимъ въсѣмъ
 сѣмреніе келіе нмоущимъ. Константиъ нже того
 братъ ѿтъ ннѣе матери, доволно коннство сѣ-

¹⁰⁷ не все. — ¹⁰⁸ въ свѣте. — ¹⁰⁹ сановники же. —

¹¹⁰ множество.

дѣла еще же и оутѣ пренебжаніи ихъ се предавъ
малому помощи призвавъ, нани, гредѣше. и скоро
царствѣа оукаонити се повелевааше послаавъ. не
же когда оутѣ вѣка слышаному быти глаголаше.
свѣтъ соущюу уловкюу приануноу быти царь-
ствію.

Ѥко оубо сіа слыша и яко готѣко имаше
коннѣствомъ повелеваетъ съерати се. и не прѣ-
вѣе рече на бранѣ понти подѣбаетъ. дѣмъ же
научаекоущион црькамъ дѣстѣнное вѣздѣмъ по-
наомѣніе. и съ слономъ вѣставъ, тамо нѣше. сръ-
таетъ того свѣтительствоуен. тогда архіепископъ
съ многю радостію и устѣю царскою, нико-
димъ томъ имѣ; и хрѣстоуъ ученикъ къ истинноу
по прѣномуу никодимюу. да яко же и вѣноуѣа
црькѣе быше. вѣнѣцъ царствѣа роукама вѣзѣа
архіерен устѣюу тоу глагоу вѣнувааше, съ-
крѣщенна показавъ наирѣуьскымы вѣствѣмъ съзѣкомъ
ѣра. та же оутѣ тоудоу вѣставъ къ брани нѣше.
да яко же банъ быше обон плѣцн, милосръдоу-
етъ ѡ братѣ милостивѣа она доуша и такоба къ
нимъ пишетъ посланіа :

„Стефанъ милостію божіею царь сръвѣмъ.
братоу прѣвѣдѣлиномуу нашес дръжанн. Кѣн-
стантинноу радовати се. Еанка мнѣ слышѣсе се.
божѣственомуу соуднѣшоу промыслоу нже добръ
вѣса вѣстракѣшоу, самъ по истинномъ слышѣа
есн. нинѣ же пакы вѣждѣ, яко богѣмъ помно-
ванъ быхъ и оутѣуьскомуу ждрѣвію царь поста-
ленъ быхъ, страхомъ божіемъ и правдою тоу
людмъ обладати яко же оутѣн нашн. тѣмъ оутѣ

лхъ же наумивши прѣставъ. оусрьдно да взрши
 друугъ друуга прїиди, и самъ еторы царствїа яко
 смиь еторы прїими. а не съ тоуждымъ езыкомъ
 свое отъуство ратѹн. доклетъ мнѣ же и тебѣ
 въ толнцѣ широтѣ земльнѣи жительствовати. не
 бо азъ есмь кань братоубиць. нъ іосїфоу друугъ
 братолюбцъ. его же и слоко къ тебѣ прокъцаю
 нннѣ, яко же онъ тогда къ братїи. неом се¹¹¹)
 возїи бо есмь азъ. Кїи съвѣщасте о мнѣ злаа.
 вогъ же съвѣща о мнѣ благаа.“

И сїа оубо стефанъ. онъ же ни же нравемъ
 слоуха косноуць се. къ брани оубеждааше скуп-
 тра. и окомъ сьражыемнѣи се странамъ. побѣж-
 демъ выклетъ о неправѣдовати нападн. и многаа
 оубо коупнорѣдннхъ падають троупїа. множан-
 шїи же на бѣгство отълоуцають се. и самїи Ко-
 стантинъ падаеть оуммленно. таково приоберѣте-
 нїе полоуиць своего несъвѣтїа. того же оубо
 люднѣ укланяють се къ стѣфанъ. Утѣ же по снхъ
 пже блаженнаго мѹжа. въса въ роукоу имаше
 проуе. ннкомоу же смѣющюу противнн се. нъ
 въсн ѡкръстны кнесы съ многотцннннн дари мо-
 лнтеннѣи послаающе. къ ннмъ мнрѣ нмѣти мола-
 хоу. и пѣдъ того роукоу пѣдкланнхѹ се побѣ-
 лѣвати же яко рабѣмъ прошаахѹ. и въсако бла-
 гѣнокоренїе томоу обѣщаахѹ. ѡнъ же еанно
 царствїа великое простнрааше се и множааше
 се¹¹² толнко смѣренннннн помыслъ въ оеннже-
 нїѣ¹¹³ моудрованїи обнѣшааше. постелю уесто сал-

¹¹¹ небойтеся. — ¹¹² неа ово: „и множааше се. —

¹¹³ облнженїѣ.

дѣломъ ѿмѣнае. не въ мощи тѣлѣю яко же постъ пророкъ. нѣ и на вѣсѣхъ дѣнь съеззѣтъ салъзамъ изъмѣнаше. урьѣсъ севѣ а не уаокѣна маріусъ по давидѣ и земаю и псепель по іѡвоу. не яко же солонѣи женскимъ поработи се сластемъ. ни же яко же ровоамъ юношѣствѣкаеъ погоуемъ царствіа скуптра. не яко ахаавъ пророкъ прогна. не яко ѡхїа бесловесно на свѣтаа дръзкоу. нѣ снмъ паче соупротѣковъ. Архїереемъ царствіа смърде късѣтоу. Свѣтаа же уѣстно поунтае страхомъ многомъ и благопоукиіемъ. проутаа же въса по уиноу. и благооугодно оуправаше. такоуъ бѣше присно поминиіи Стефанъ. Поникже и помощницоу томоу имѣти ажно бѣше въ боголюбѣзнымъ дѣломъ. изъмѣраеъ такоуоу моужоу дѣстониюу иже въ всемъ промышаше томоу полъзнаа. иже и прїиде ѡтъ солоуискааго града царьскааго коренѣ яко соушїи на царьскаа. палеологини влѣженнаа. теоритъ же и сїе прослакаше своего угѣдника господѣ. въ всѣхъ бо тѣмъ лѣтѣхъ велико омылѣе плодѣвъ земаа изъдааше. яко ѡтъ вѣсѣхъ иже окръстѣ уюдинѣ быти тѣмъ дръжаеъ. яко и мнозѣмъ изъ далече своа ѡтѣуства оставашти. и тамо прѣходити. Христїанскы же растѣше роуѣ и црѣковѣнаа добрѣ прѣленнаа бѣхоу. царьскаа же въса по уиноу имѣхоу. Бонистенное же страшно и еже слышати съпротивнымъ бѣше. Благонароуитїи же Стефанъ яко же нѣкоторое слыще сїише. ради востающее се житїа его добродѣтели. въсѣхъ оубо дѣшамъ любымъ. въсѣхъ же разоуми уюдинѣ. имѣа оубо богооугоднаа дѣлаа тео-

ре. милостивіе же яко мѣноторїе¹¹⁴ по възсоудоу
распоущае лоу҃че. Слышаше бо писанное, мило-
сти хоощоу, а не жрѣтвѣ, и милоуеи нища, възда-
еми дати богоу. Въспріети снхъ доволное Егип-
тъ и Александрїа. Свещеннаа же Сианская гора.
идѣ же богъ ста иногда славою, людемъ закъща-
вае. изъ Іеросалимъ и Палестини въса. Констан-
тиновъ же градъ и Ѳетталїа. и пауе же многими
томоу благомъ выиовна бывшїа обытѣль въседръ-
жителека. изъ и аѳонская скета гора.¹¹⁵ того бла-
годѣанн обылаи поурѣнѣ. изъ о снхъ оу҃бо довол-
но. Сама же неизреченными желанїемъ божь-
стевыми крѣпуде дръжнми. и что въздаи госно-
дехи о възсхъ нхъ же въздасть ми присно на срѣд-
ци нмѣ. изволи храмъ здати въ славоу христоу
въседръжителю. и тоу свое оу҃срѣдіе положити
въсе. и мѣста обходѣ по възси своен ѡбласти.
многаже и разанула, искааше таковоу дѣлу прї-
лїуное. Ѳерѣтасть же нѣкоторое мѣсто въ предѣ-
лахъ хвостынскихъ Деудане¹¹⁶ именовемо. и яко
сїе добръ сыгледѣ. слѣзамн многими благодарств
божьственое. и къ соушїимъ съ нимъ вельмоу-
жемъ обращѣ се: колы страшно мѣсто се рече,
нѣсть се изъ домъ божїи, ако же рече Іакѡвъ. ѡни
же, пророка оу҃бо ѡ царен свѣтаннши въ фалми
слышахѡмъ глаголюща къ богоу о царн желанїе
срѣдїа его далъ еси емоу и хотѣнїа оу҃стною его
неси лишилъ его. ннми же самими дѣли наенко-
хѡмъ. и царѣ съ ѡбрадованїемъ къ нимъ. и что

¹¹⁴ яко нѣоторыа. — ¹¹⁵ аѳонская свѣтаа гора. —

¹¹⁶ деченѣ.

мнѣ нмѣ желателнѣнше ѿ друговѣхъ боголюбивымъ
ихъ изредимъ. ѿтѣ таковаго мѣста моемъ съгла-
шающаа се оусрѣдїю. н тако съ слѣкомъ. на ско-
рѣхъ повѣлявааше каменосѣцѣмъ прїити. н ѿтѣ по-
морскихъ градовъ мѣстники зданїа томоу пред-
ставити. Самъ же сѣни томоу поставленъ, тоу
прѣбывааше. мѣстоу красномуу удиваше се. Есть
во на высоуаншихъ мѣстохъ лежеше. дрѣвеса въ-
сѣтѣскимъ сѣнѣнно. многокѣтвенно бо н мно-
гоплодно¹¹⁷ кестъ мѣсто. равно коупно н злѣно¹¹⁸
Водн же въсоуду текоуть сладуаншесъ. величїемъ
тоу истоунишѣмъ издаемѣмъ. н рѣкою быстроу
нападемо. Беже вода много убо прѣжде въкоуса
красованїе подаетъ лицу. множанше же по въкоу-
соу благорастворенїе тѣлоу. яко никому же мо-
щи наситити се любуѣстїа воды. Высоуаншими
же горами объемлемо ѿтѣ западнїе страни н снхъ
стрѣмниами¹¹⁹ затвардемо. н ѿтѣ соуду¹²⁰ здра-
вими въздоухи ѿбладдемо. ѿтѣ въстоунїе же стра-
ни полє велико семоу приоупѣдѣваетъ се. то-
южде рѣкою наводниваемо. н мѣсто оубѣ таково.
ѿмысли же оустроенїе уѣстно н дѣстохвадно.
градъ прѣже сѣтвараетъ окрѣсть. длѣготою н ши-
ринною доволнѣ. уѣстими стѣпн оутвѣржденъ. вра-
та же ѿмысли¹²¹ прѣмо црѣковномуу лицу къ
южнѣ мало клонеща се странѣ. Врѣхоу же снхъ
стѣпъ прѣвелїн оутвѣржденъ. яко црѣковномуу
высоотоу сѣравнїти се врѣхоу. по стенахъ же гра-
да окрѣсть кїелїе нїекомѣхъ приаплїене, како же

¹¹⁷ многоплодовосно. — ¹¹⁸ злѣно. — ¹¹⁹ стремни-
нами. — ¹²⁰ ѿтѣ всюдѣ. — ¹²¹ нема: ѿмысли.

пастыремъ призвавъ равно аггелымъаго оного братска, Арсеніа именемъ. мѹжа въ добродѣтелихъ състарѣша се. и постынульскими посты¹²⁶ доволно прѣтроуждена. многаа села и приходы по разлунныхъ мѣстохъ тѹговы области, обѣтели приложи. къ потребамъ братѣн. яко же и въ прѣмоудромъ тѹго хроусокохъа стоеть даже¹²⁷ и до днѣсь. тогоко еже въ богоу показоюще. желаніе и оусрѣдіе и сіа кѣса томюу въроуи. таже и нрѣкоу възденже ѿ основаніи докромюу посѣтителю¹²⁸ великомуу николаюу. вѣмъзъ ѿбытели ѿтъ вѣнъ. въ вѣсѣданіи. тѹго въспѣваніе. иъ и вънѣтрѣ обѣтели, ѿтъ южнѣе страны великаго олѣара, дроуи олѣаръ въ уѣсть и слакоу свѣтаго сего ѿтъца іестъ. и сіа оуѣѿ¹²⁹ такоу нмѣахоу обрахъ. Нежданъ же дроуи пѣденъ царя оусрѣааше¹³⁰. не болгарскимъ¹³¹ царь Михаилъ. многими добро полоуиени, и славою царствѣа съвѣсхитнѣе се,¹³² на сръбское пѣдвизааше се нахѣлство. и то подвластїю оустрѣити тѣщааше се. и много оуѣѿ того конистѣѿ соуѣе. множанше же ѿтъ разлунныхъ езыхъ присѣвѣкоупаъ. Еше же и ѿ ѿномъ полъ рѣны доунава живѣущихъ готѣ¹³³ немалюу помоуѣ съпризвѣаъ, гредѣше пѣдѣбно мѹроу въноуиуу се. и кже въ оумъ пооуѣааше се сіа дѣлѣи снѣщааше. толнко хре унѣла вѣнѣше мно-

¹²⁶ посты. — ¹²⁷ даждъ. — ¹²⁸ и у Московскомъ в тако, а вѣльда треба: поспѣшителю, као што в печатано у Архієп. — ¹²⁹ и слава бо. — ¹³⁰ оусрѣтаеть. — ¹³¹ болгарскимъ. — ¹³² съхъ схити всѣ. — ¹³³ ѿ объ онъ полъ дѣнава живѣахъ готѣѣ.

жизнь. Стефанъ же сѣа ѿтъ писаніи оубошнъ. съ-
моути се оубо яко же н аѿпо бѣше. и кониствомъ
по немъ нти раснослакъ. самъ тыщааше се по
блико мощио прѣдкарити коупно съ снѣномъ Сте-
фаномъ. и на мѣстѣ бѣвъ вѣлбоуждъ снѣъ нари-
цаемъ. къ сардинѣмъ¹³⁴ же прилежаши. тоу хрѣстѣ
дроугъ дроуга обое страни. и зѣло мала бѣхоу
наша. къ ѿнѣмъ множествѣ. яко же аще бы кто
рекалъ петь къ тысоуци. Послааетъ оубо христїан-
ственъшии Стефанъ цареви вѣлгарѣмъ съмирению
быти: „поуто“ глаголю „троуждаешн се погубѣа-
ти вѣлгарскыѣ же и сръбьскыѣ рѣды. уесть бо твое-
го доштанїа къ роукоу нмаши юже богъ дарова
ти. докоамъ сконни бѣди да благо ти боудеть. а
не другаа желанїе же богъ ннѣмъ дарова. богѣи
бо приражаешн се. яко кже ѿтъ него добра рах-
дѣленмаа съмоушае и ратоуе. и оубо аще толико
кониственъ еси. на вѣркари вѣороужан се, а не на
христовы люди. нмъ же аѿъ пастырь по тѣмъ бла-
годеуи. таже ннуто же обмѣдѣшии тѣ. помысли
колико крѣвы нхѣѣти се прѣддежеть. колики ма-
тере ѿвезуедеть се. колики троупїа ѿтъ обѣю
страноу птнцамъ и зверемъ на снѣдъ прѣдложеть
се. колико же ѿ снхъ нстесанїе быти хошеть, снхъ
вѣслобеснѣ погубѣашомоу проуеетъ насъ мировати
оставѣ. Самъ пѣдѣбное нмъ къ сконнѣ обрати
се. нже бо тоуждаа тышоушен се вѣсхытити. и
кже ннѣтъ се нзвѣстное дрѣжатн съ снми погубѣ-
ають. тако вѣсезрительномоу соудѣшоу окоу.“

¹³⁴ кесардин.

Сїа оны слышавъ , и тако же зєхъ рикнувъ :
метєжа многа исплѣни прѣдстоєщихъ. безутьїа
и прѣшенїа єзыкъ пѣдвѣзашє на Стефана , и
кониѣ. ꙗко аще неспрїидеть рече. Слышюу ѿ
вѣстоны ижеиющѣ се заоутра, и паде неповѣднїе
нашеє дрѣжаєм ногоу на скосєи выи поставєнть.
свєзданна сице безутьїно того прїєдоу посланъ.
и по инымъ многымъ¹³⁵ и великимъ моукахъ.
поуждѣншомъ того смрти прѣдамъ.

Уто оубо Стефанъ ꙗко сїа слыша. ѿ благо-
роднїе доуше. ѿ блаженїе надежде. нзъ глєбьин
вѣздѣхноуєвъ : „господь¹³⁶ мнѣ помощникъ рече,
и неубою се что сѣтворитъ мнѣ уловѣна. го-
сподь¹³⁶ мнѣ помощникъ и азъ вѣзроу на врагы
моє“. и вєсєды призавъ ; врєждати повєлѣ во-
инства. и къ бранѣи вгєтовати се. Самъ же въ-
ноутрѣ сѣни єдинъ стое молѣше се , непорѣунїе
роуымъ вѣздѣавъ къ богу и того призывашє на
помощь. и тако вѣсєуиощъ стое сѣкрѣши. Дѣни
же быешоу , исходитъ свѣтлостъ на лицѣи нмѣє.
ꙗко же мочєи дрѣжає. єгда ѿтѣ сѣни свѣдѣнїа исхо-
ждаше. таково єсть¹³⁷ дѣло молїтєи не ꙗкоба же
прїиметь¹³⁸ молєщѣаго се. такоа и ѿпоушѣеть. нъ
многѣ свѣтѣнши. таже вѣ єдино сѣвѣкоупѣ бран-
ное вѣсе. и сѣмѣ Стефана по срѣдѣ поставѣ, то-
моу вѣроуун, ндѣте глаголює уєда въ нмє христовѣ.
да того правєднѣи соудъ исплѣнитъ се. дрѣзантє
же пишеть бо : „Сїи на колєсницѣхъ и сїи на ко-
нїихъ. мы же вѣ нмє господа бога нашего прїзо-

¹³⁵ новыхъ. — ¹³⁶ богъ. — ¹³⁷ таково бо дѣло єсть.

— ¹³⁸ прїиметь.

вѣмъ“. да не устрашастъ се сръдце ваше на мно-
жство ѡнѣхъ зрѣше. Егда бо іеросалимъ обѣстоу
ше нахирнымъ царя ассурійскааго воевода. бо гъ кн-
дѣхъ смиреніе и ѡзлобленіе люди своихъ. посла
въ единомъ ношн единого аггела. и оуѣмъ ѡтъ язѣка
ассурскааго. ꙗко. тысоуща¹³⁹ и минимъ оупокою съ
вами пошлетъ аггела своего. възразити грѣдаго¹⁴⁰
прѣдъ лицемъ вашимъ. Пниметъ бо: „грѣднимъ бо гъ
протнвѣтъ се. смиреннымъ же дастъ благодѣтъ“. та-
коукии прѣмоудрымъ боговѣщаниимъ словесы въ-
сѣхъ оусръднѣи сѣдѣлаеъ. и нѣкоую снлоу божь-
стеноую тѣмъ въ сръдце вложитъ. къ брани ѡт-
поусти. Тѣ же¹⁴¹ пакы въ обѣмнуоу сѣмъ вѣнѣдъ.
ѡлазѣ же прѣклоиъ и лице на землю положиъ.
истоуника соудомъ слѣзы истекше молише се.
бо гъ же своего оугодника послушаше. и грѣдѣ-
омъ снанны съ вѣсеоружѣствомъ своимъ побѣждаа-
ше се. по прѣкомоу амалнкоу. молнтемъ дѣнѣствомъ.
и божію соуду нѣкъзѣмѣгъ оубѣжати. иже вѣзга-
ромъ царь, ѡтъ коннѣ сръбѣскыиъ. етъ бѣше. при-
водитъ се къ сннѣ цареву Стефану. многа тог-
да показоующоу въ раты храброваніа¹⁴² и тоу
жикота лиши се оумилѣно. еже бо ѡмъ готоваше
се дроугомѣ, на сѣе привѣдѣнъ вѣстъ праведно.
и тако оубо вѣзгарскаа стоуда испѣдѣнше се. мно-
жанншихъ же погоубѣлше свое нхъ силы. и того
Миханла вѣзѣмше мрѣткое и поѣѡбающа о немъ
сѣкрѣшнѣше, обѣмннми въ еже прѣоудовѣжати

¹³⁹ ꙗ и ѡ и ѣ тысащѣ. — ¹⁴⁰ нема: възразити грѣ-
даго. — ¹⁴¹ онъ же. — ¹⁴² многа тогда въ раты
храброваніа сѣдѣлавшѣ.

устроєніє мрътеаго. и Александра того иста цаа
поставаше въ своя оулаоуише се.

Поездитель же Стефанъ сѣтлыми красе се
поездами въ своя възврати се. Сретаюцими тѣго
народомъ. и поездными пѣснями кѣнуакоюцими.
вѣсхалаюцими, уюещими се, благодарещими бо-
га. яко такоа цаа стежаахоу. прѣицхъ вѣсхъ
изроуициша. таже въ омытѣи бывъ съ славѣици
иисы и много тѣмъ людскими ¹⁴³ поездительнаа
написовааше христе царюу радости же неизрече-
ныя испазнише се. Зре такоааго своего оуспѣда
устроєнѣа. и оутоудоу кѣ келуаицими тѣцааше се.

Тѣмъ же и сѣтвараетъ омытѣа дроугоу оу
келкиѣ омытѣамъ. г. стадѣа на далеуе. Келѣе оуи-
щению добро сѣтавицъ; и оудрѣици оуредами зѣра-
шениу. и вѣсѣи иными потрѣаи зготоваиоу. ¹⁴⁴
такоааго ради трѣбеванѣа. и тамо нже по оула-
сти его вѣсен оурааюцихъ се свѣщеннаго недоуа
кратѣю сѣмѣраетъ. унсаоу доколно множѣство.
сѣиниша лица имоуице: вѣхѣрицѣмъ крѣе. плѣты
оупадаше. ¹⁴⁵ и оуъ самыи оутрѣше се костемъ
ирыстомъ оукоуѣицими се и улаовнаго сѣтави-
нѣа радѣтаницими се. Слеуеномъ до конца соу-
ицими и недѣициномъ. и еже дѣхати свободно
иенмоуицѣмъ. вѣсходѣеще ради нзъ вѣноуѣи лю-
тости. позоръ оуициеи въ истинноу. и мноусти-
кыи оуица слѣсамъ кѣиоуно зренѣе. ¹⁴⁶ тамо
сими покон прѣемати оустроєнѣа якоу оуѣи и хо-

¹⁴³ иици и моуѣи ии людскими. — ¹⁴⁴ неаа одѣ:

и вѣсѣи иици до зготоваиоу. — ¹⁴⁵ оупадаша.

— ¹⁴⁶ винозрѣнѣе.

црствъ кѣждо. подде на кѣждо дѣнь обѣшано къ тѣхъ покою клаууишаа. Копрѣннаа тканїа меркостн ради къ скещенныхъ плѣтен онѣхъ възлеганїю. и мура благовоиша къ прохладженїю възходящаго распаренїа. постави же тѣмъ и строителя ѿ иолати, благаа и добраа моужа соуща похвалѣ въсѣмъ тѣмъ оугаждати. и оуже ¹⁴⁷ ѿт недоуга тѣмъ оутолзвати болѣзнь. нѣ и самъ тамо уесто приходяаще. око оубо лицемѣре се ижемоу быти ѿт коннѣ. и снмъ доволно пѣнезѣ дае. око же и шѣствено къ дѣне. Снмъ покланше се, объемае оусрѣдно. плѣти страдательнѣ. онѣ, цѣлоуе слѣзами. словеса оутѣшенїа къ нимъ бесѣдоуе. и снхъ похваляше; яко ради врѣменнааго страданїа. и скоро прѣходящааго. бесконуномоу царствїю сподѣенше се. и не только солломонѣ ѿ възси славы царствїа своего краснѣаше се. елико ѿмъ страдальцѣскимъ снмъ събранїемъ. и многы ноши сконѣаааше съ нимъ бесѣдоуе. Бѣхоу бо въ ныхъ моужїе и божѣстѣннымы изкыны сподѣельше се. Проуе мнѣ о снхъ съписовати. нинѣшнѣе неключаетъ се врѣмѣ. нно о снхъ трѣбоующюу ѿпаснѣнше оупражненїе и расмотренїе. нинѣ же dospѣвши житїа его похвалѣ конѣцъ мѣуеницѣскѣ быти. и томоу въ лицѣ мѣуеникѣ вѣдварати се.

Въ единою ѿт ношен по съврѣшенїи утрѣннихъ пѣснен. Вѣсклонивъ се на оуединиенон ¹⁴⁸ того постели маа снмъ прїемлааше. и зрѣти великааго никлаа тацѣмъже ѿбразомъ. якоже и прѣ-

¹⁴⁷ иже. — ¹⁴⁸ оуединной.

жде нем се емоу. и паче никоде паче оубиша
 поаза. паче лоууша хощеть¹⁴⁹ благоуспити. при-
 шедшаа къ немуу и глаголюща: „оуготови се
 проуе Стефане къ исходуу.“¹⁵⁰ господени бо на
 скорѣ прѣдстави нмашн“. ѿ доврааго възвѣщенїа.
 възстакъ оубо ѿтъ сѣна. слѣзави радѣсть смѣшав-
 шее. и на земли себѣ покрѣ. бога благодараше.
 и довромъ прѣселенїю вѣстинка. тѣмаше бо се
 ѿмъ прѣсно аще моуно быти емоу хотѣше. зе-
 мельныхъ прѣмѣннѣхъ се малѣхъ. и съ христѣмъ
 жити проуе. таже настоещаго оубиши призеавъ,
 прѣдѣспоменоуааго Арсенїа. и томъ мноуо
 злата прѣдстави. „житїа моего“ глаголе „уѣстїи
 оубе вѣмъ съвѣрши се проуе. Сего ради сїа въ-
 зымъ. съхрани ноужде ради монастырскыѣ. не бо
 вѣмъ хотѣше по насъ царствовати. Каковѣи про-
 нзкоуенїемъ боудутъ.“ и сїа оубо оубиши ради
 дасть. дроугоую же уесть¹⁵¹ ради страждоущїихъ
 онѣхъ блаженнннѣхъ. проуаа же самъ раздалаше. ма-
 лымъ торгоу дѣланїе вѣдѣннѣхъ. ноуе бо вѣсе
 ѿтъ толи до правнанааго уаса нстѣмаше по
 градоу хѣдѣ и трѣбоующе нзскоуе.

Стефанъ же сынъ его прѣдѣспомѣноути, мно-
 гаши¹⁵² оубишавнѣхъ быхъ желанїемъ царства. въ-
 ноуѣхъ крѣмаше змїа¹⁵³ страхѣмъ неполоууенїа.
 таже проуе немогы. трѣпѣти стрѣмленїа пламени.
 мноуо съ собою коннство нмѣе и ѿ науелнннѣхъ
 вельмоуѣхъ множанннѣхъ. въ арканїтскоую прѣхо-
 дить¹⁵⁴ землю. трѣкоуна санѣмъ поутеннѣхъ. и

¹⁴⁹ хотѣ. — ¹⁵⁰ нема речи: къ исходуу. — ¹⁵¹ часть.

— ¹⁵² многожди. — ¹⁵³ зліа. — ¹⁵⁴ нема: прѣходитъ.

ТАМО НА КЬСЕ ЦАРЬСТЕІА ОНАСОУЕТЬ ¹⁵⁵ СЕ СЪДРЪЖА-
НІЄ. Н ОТЬ ОТЬУХСЬКІЄ ОБЛАСТІ СІЮ ОТЕМАЕТЬ.

УТО ОУБѢ КРОТИМ ОНЬ ЯКО СІА ОУБѢДЪ. ПО-
СИЛАСТЬ КЪ НИМОУ МНОГАШІН НЕПѢДѢННА ОСТАВІТИ,
Н КЪ ЄДИНО СЪ НИМЬ ЖИТЕЛСТВОВАТИ. ¹⁵⁶ ПО МААЯ
ЖЕ, МОЛАНТЪ КОУПНО Н ЦАРЬСТЕІА ПРЪЕМНИКОУ
ЕМТИ. НЪ КАКО ХОТЯШЕ ДОБРЬ ПОСЛОУШАТИ СЪБЪТЪ.
НЖЕ ЄДИНОЮ НА ЗЛО УСТРЪМНЕНІА СЕ ДУША. ДА ЯКО
ЖЕ СЕГО НЕПОВИНОУЮЩА СЕ ОБРАТЪ. БОЖІЮ НЖЕ О
НИМЬ СЪБЪРАШАТИ СЕ ПОПОУСТИВЬ ПРОМЫСЛОУ. ПРЪ-
ЕМЕЛАШЕ МНОЖАНШІНЪ СМАЄ СЕ ДОБРОДѢТЪАН. ЯКО
НЕ БѢЗЪ МНОГА ТОМОУ ПРНЕМТКА ОТЬ ХДЪШІНІНЪ ПРЪ-
СЕАНТИ СЕ. ТАЖЕ Н ДАКНДА КРОТКААГО КЪ СЕМЬ РЕ-
ЕМОУАШЕ. Н СЫНОВІКІЄ ГОНІЕНІЄ УСРЪДНО МОСЪШЕ.
ТАЖЕ Н НЕКОТОРНІМЬ РАШЕ РЕЦІН КЪ НИМЬ, СКОСТЕ-
НОЄ ЯКО О МНОЗЪ ПОКАЗОУЮЩІМЬ: „УТО ТОЛНКОЄ
ТВОЄ АЖЕ О СЫМЪ ЦЕДЕНІЄ. УТО ТОЛНКОЄ ОТЬЛАГА-
НІЄ Н КЪСІАНІЄ. ПОНЕ КОНИСТВО ПОСЛАЕЪ. СІЄ КОРИ-
СТЫ МНОГЫ НСПАХНН. Н СЫМЬ КРЪПКОЄ ОУБѢ-СКОЄ
ПОКАЖЕШІН. СТРАХЪ ЖЕ КЪ ТОГО ВОЕХЪ ВЪЛОЖІШІН.
КЪ НЖЕ НА ТЕ РАТИ НЕСМЪАТИ ПРОУЕЄ ПѢДЕНІАТИСЕ.“
ОНЬ ЖЕ НЕОБЪМУНО НЪКАКО ЯКО ЖЕ РЕУЄ СЕ НА НИХЪ
КЪЗРЪКЪ. ПОУТО ТАКО КІН РЕУЄ КРОТКОУЮ ОЖЕСТО-
УАКАСТЕ ДУШОУ. Н ЗАКОНОУ БОЖІЮ ПОВИНОУЮЩОУ
СЕ СЪПРОТІВЕНТИ СЕ МОУДНТЕ Є. АЩЕ БЛАГАА ПРІЕХОМЬ
ОТЬ РОУКЫ ГОСПОДНІЄ. ЯКО ЖЕ РЕУЄ ІОКЪ. ЗАЛА АН
НЕПОТРЪПНІМЪ. НАСТОЄЩАГО ВО ЖИТІА ДОБРІНЪ ДО-
КОАНО НАСЛАДНЪ СЕ. СЛАЕМЪ ЖЕЪ ЯКО ПОЛОУУНЪ Н
МІМЕНЕ ЦАРЬСКААГО. ПѢДѢБЛАСТЬ ЖЕ Н ЗЛО ПОСТРА-

¹⁵⁵ ОПОАСДЕТСЯ. — ¹⁵⁶ НЕМА ОДЪ: Н ВЪ ДО ЖИТЕЛСТВО-
ВАТИ.

дѣти въсано. и нѣкоу ю усть нмѣти дѣстопноу
 тѣмощниго утѣшенїѧ. да не и къ намъ оно речеть
 се по правдѣ. еже къ богатому рече се: „въспрѣ-
 салъ еси благаа скоа въ жнотѣ своемъ.“ къ симъ
 онѣмъ оусрамити се, и ниже нмѣти ѡтноудоу ко-
 тѣрѣи любо къ нѣмъ сѣткорити ѡтвѣтъ. не ѡтъ
 не ли же блаженнаго исхода нзвѣщенїе прѣтъ,
 въраженїе тѣго ѡбрате помысль нно нмѣтъже.
 развѣ еже въ сѣрѣшени срдѣцахъ ¹⁵⁷ и слѣсахъ
 устѧа томаиенїѧ. и обшное томоу нишнхъ жела-
 нїе. тѣмъ же и благополоуно крѣме обрѣтъ нже
 сымъ коупно и навѣтннкъ и напрасно съ многымъ
 силами нашѣдъ. ѡтѣца въ роукоу нмѣше женоу
 коупно и уедъ. и снхъ оубѣ въ нномъ градѣ блѣ-
 домъ творитъ. тогоже въ хвѣтанъ ¹⁵⁸ градъ снче
 нарнѣмъ послакъ. по днѣхъ нѣмнхъ оудавленїѧ
 горюаншомъ сѣмрѣти осѡуждаеть. ѿ неправеднаго
 осѡужденїѧ. ѿ немнлостнблага ѡтвѣщанїѧ. како
 непомнѣка ѡтѣуьскоу ю утробѣ. како неѡущедры
 родителноу ю старость. како неѡустыде съ сѣдннъ.
 како невъспомѣноу рекшаго въ законѣ: уѣти ѡтѣ-
 ца и матерѣ. нъ и злааго владнмъ злѣнше сѡу-
 гы, како сѣмѣше такоаа прѣемше свободнаама
 шѣстковати ногама. како неспрѣложнше се гредѡу-
 щѣ къ млости. како ли на мѣстѣ выкше. сѣмѣше
 възрѣти на свѣщеннолѣпноѣ ѡно лице. или како
 дрѣзноуѣше свѣтън того вын, сконма роукама
 сѣмѣннма приноснѣти се. ѿ безумствїѧ. ѿ несп-
 стовѣства. како не нссѣхоше злодѣнствнїе роукомъ.

¹⁵⁷ сердца. — ¹⁵⁸ значенъ.

КАКО НЕ ОСЛАБИШЕ ТѢХЪ ОУН. ЯКО ЖЕ МНОГЫХЪ
СВЕТЫХЪ ПИСАНІА БЫТИ ГАЛГОЛЮТЬ. НЪ КАКО ХОТѢШЕ
МЪУЕНИКЪ БЫТИ СЪВЕРШЕНЪ АЩЕ НЕ СИЩЕ. ЕДИНЪ КО
ЖДРЪКЪ ЕСТЬ МЪУЕНИЧЕСТВА¹⁵⁹ МНОЗЫ ЖЕ СЪМРЪ-
ТЕМЪ ОБРАЗЫ. И ТАКО БЛАЖЕННОУЮ ДОУШОУ ГОСПОДЕНИ
ПРЕДАСТЬ, ОТЬ АГГЕЛЪ ПОДЕМАЕМОУ И ВЪСХВАЩЕМУ.
МНОГОСТРАДААННОЕ ЖЕ ОНО И УБІТНОЕ ТѢЛО. КЪ СВОИ
ЕМОУ ПРИНОСИТЬ СЕ МОНАСТЫРЬ. И ДОСТОИМОЛЪ-
ПИО СВЕЩЕННОСЛОВІИ ПОДЕМАЮЩІИМИ ПРЕОУДОБЛЕТЬ
СЕ.¹⁶⁰ И ГРОБОУ ПРЕДАЕТЬ СЕ СКОРПИЩЕ. ЕМОУ ЖЕ
НИУТОЖЕ ТѢЛНО. ЯКО ЖЕ НѢКОТОРОЕ СЛЪНЦЕ ПОДЪ
ЗЕМЛЕЮ ЗАШЕДЪ. ОБАЧЕ О СИХЪ СІА ДОПОЛНАА. АЗЪ
ЖЕ О СВЕЩЕННИЧШЕЕ СЪБРАНІЕ И УБІТНИШИ ОТЬЦИ
НИ ЖЕ СІА НЕЩЕВАХЪ КЪ ЗАБВЕНІА ПОГРЪСТИ ГЛЪ-
БИНЪ. НЪ КЪ ЖЕЛАНІЕ ПРИКЕСТИ. И ВАШИМЪ ПРЕДО-
ЖИТИ СЛОУХОМЪ. ЯКО ХРИСТОЛЮБНОМЪ ЖЕ СОУЩЕМЪ
И МЪУЕНИКОЛЮБНОМЪ. ЯКО ДА НЕ КЪ МАЛЕХЪ ИТЪМЪ-
НХЪ СЛОГИЩХЪ. ТОЛКЕА ОХОУДЪКАЮТЬ СЕ БОЖЬСТЪ-
МАЛО МЪУЕНИКА АНХОНМАНІА. КЪПИО И ВАШЕ ВЪЗВЕ-
СЕАНТИ СЛОУХЪ ТЪЩЕ СЕ. ОТЬ СЛЫШАНІА ЖЕ ПОВѢСТЕМ.
И ОТЬ НЖЕ НИИДЪ ИЗЪВѢШНХЪ СЕ МЪУЕНИКА УЮДО-
ТВОРЕНІИ. СВЕЩЕННОЕ ОНО И СТРАДАТЕЛЬСКОЕ ТѢЛО. ЗЪ
АТЪ КЪ СВОИХЪ НЪДРОХЪ ОБЩАА МАТИ¹⁶¹ ЗДРЪЖА ЗЕМЛЮ.
ОУСТЫДЪЕЖЪ ЖЕ СЕ НЖЕ КЪ НИЕМЪ ДОБРОДѢТЕЛАНІЕ СИЛИ.
СЪХРАНИ ТО ЦѢЛО ПОВѢЗАНІЕМЪ СЪЗДАВШАГО ПОСЛА-
ДОУЮЩАГО ЕСТЬСТВОУ ТЛЪНІА ОТНОУДОУ НИКАКЪЖЕ
НИМОУЩА. НЪ ТАКОЧО, ЯКОВО ЖЕ КЪ ПРЕДНИКА ПОКА-
ЖЕТЪ СЛОВО. КЪ НОЩИ СПЕЩОУ ОБЫТЪЛИ ЕКАНСІАР-
ХОУ ЖЕЛАНЕТЬ СЕ УЮДНЪ НЪКЪ И СВѢТЛОСТІЮ НЕИЗЪ-

¹⁵⁹ ищеньства. — ¹⁶⁰ преуодовляется. — ¹⁶¹ тми.

РЕЧЕМЪ. ПОКЛАЗЕАЕТЪ, ТОМОУ ѿТЪ ХУМАМЪ ИЗЪЕМЪ ТОГО ТѢЛО. ѿНЬ ЖЕ ВЪСТАЕЪ И ПРИСТРАШИМЪ БЫЕЪ, НАСТОЯЩЕМОУ СКАЗУЕТЕЪ ВИДѢНІЕ. ѿНЬ ЖЕ СЕГО ОУЧЕ ѿТЪПЪЩАЕТЪ. ДѢЛО БЫТИ РЕКЪ. МИѦРАГО СЪНА ЖЕАЛШЕЕ СЕ. САМЪ ЖЕ ВЪ МИСЛЫ МИѦРОГО О СЕМЪ СЪМАТРАШЕ. И ВЪСЬ КЪ ОУЖАСЪ БЫШЕ, ВЪДѢИ ИЗЪВѢСТНО МОУЖА ДОБРОДѢТЕЛИ И ЖЕ О ПРАВЕДѢ ТОГО СТРАДАНИА. И СМЫ ДО КОНЦА НЕѦБЛАГУСНОМЪ ОСТАТИ НИКАКОЖЕ СОУДЪШЕ. И ПАКЫ МАЛО ШКО ПРИШЛИ БЪХОУ ДНѢИ ТА ПОКЛАЗЕАЕ ЕКАУСІАРХЪ ЖЕАЛЕТЪ СЕ. ѿНЬ ЖЕ И ПАКЫ ВЪЗЪВѢСТИ НЕЛНКОМОУ. ТРЕТІЕ ЖЕ КОУПНО ЕКАУСІАРХОУ И ИГОУМЕНОУ СТРАШИЕНШИНМЪ ОБРАЗѦМЪ ЖЕАЛЕТЪ СЕ. И ПОМАШАЕТЪ ШКО НЕХЪРОВАКША. И ТАКО ѿ СЕМЪ МИѦРОУ ПРОШЪДШОУ СЛОУХОУ, ДАЖЕ И ДО АРХІЕРЕА МЪСТОУ ПРІИДЕ. ИЖЕ И КЪ МИѦРОУ СТРАСЪ И ОУДМѢЛЪИИ БЫЕЪ. СЪБЫРАЕТЪ АРХІЕРЕНСКИМЪ ИЖЕ ПОДЪ¹⁶³ ИМЪ СЪБОРЪ. И ЦРЪКОВИИ ПРИУТЬ. И ВЪ МОНАСТІРЬ ПРИХОДИТЬ. ТА ЖЕ И КЪ ЦРЪКВѢ БЫЕЪ. ПРЪБОГАТОМОУ ГРОБОУ ПОКЕЛЪ КАМЕНЬ ѿТЪЕТИ, И СЕМОУ БЫЕШОУ. Ѿ СЛАДКІЕ ПОКЪСТИ, НЕИЗРЕУСИМАГО БЛАГООУХАНІА СИЛА ИСПЛЪНИШЕ ВЪСЪХЪ МЕ ИЖЕ КЪ ЦРЪКВѢ ТЪКМО ѦБРЪТЪШИНЪ СЕ. ИЪ И ВЪНЕ ЦРЪКВѢ ПО ѦБЕНЪАИ ВЪСЪИ. И НИИТО ЖЕ ОСТА ѿТЪ ИЖЕ ТОУ СЪБРАЕШАГО СЕ НАРОДА, ТАКОВААГО МЕНА СЛАДНѢ СЕ БЛАГООУХАНІА. И ТАКО СКЕЩЕННЫМЪ АРХІЕРЕНСКИМЪ РОУКАМЪ. И КЪ КОКУЕСЪ¹⁶⁴ ПОЛАГАЕТЪ СЕ, ЗАВЪТНЫХЪ ѦИХЪ СКИРЖАЛЪИ, СКЕТЪИШЕЕ ДѢЛО И УЪСТИИШЕЕ. ХЪРЪТИ СЕ ѿТЪ ВЪСЪХЪ И ПОКЛАНИТЪ. СЪ ВЪРОЮ ЖЕ ПРИХОДЪЩИНМЪ ДААТИ НЕДЪУГѦМЪ РАДАНУНЫМЪ ИСПЪ-

¹⁶³ архіерей подъ. — ¹⁶⁴ роуками возносится и въ ковчегъ.

аиѣа. Единиъ бо нже оу вратъ монастырскихъ про-
се присѣдше. ѡгинцею болякъ иногда. Зрителиаа-
го ѡуію лишенъ бысть уюкства. и на д нъ дес-
тымъ лѣтомъ таковою кѣзнію искоуши се. Врѣсѣмъ
многаа имѣніа давъ. бѣше бо ѡтъ нмѡкитыныхъ.¹⁶⁵
и никакоже вѣхможе полоуунти оутѣшеніе стра-
сти. нъ и сїа растоунѣ бездомнъ и проситель.¹⁶⁶
устрои се. Съ оубѣдѣвъ яко уѣстное оно тѣло
ѡтъ земли нзето бысть. и вѣсѣмъ прѣдлежитъ про-
тывоу котораагождѡ вѣры, врѣсѣство не на зла-
тоу коупоуемо. нъ оусрѣдїемъ привлауимо. вѣставъ
къ црковнымъ приспѣ вратѡмъ. и яко же томоу
вхѡдъ непрашѣмъ бѣше. неѡ сътыцаахоу се
множѣства на поклоненіе нестѣннааго тѣлесе. и
дроугъ друга угнѣтааху стое ѡтъ вѣнѣ слѣзы нз-
аиѣаше топаїн бїе прѣсы роукама. езыкомъ же вѣ-
щае молебоу къ мѣуенникъ жени оное нже къ еваг-
гелїи вѣры подражавъ. да яко же оноу надежда
непосрамн.¹⁶⁷ Сице и тѡго. неѡ яко оуже божь-
стѣннаа сътѣрааше се слоужба. вѣхѡдъ нѣкако по-
лоуунѣ оудѡбѣзѣ. и вѡждемъ приведеиъ къ све-
щенникшомоу коуегѡу. главу прѣклониъ. лице
съ ѡуиѣа на прѣси положъ светаго. и ѡ уюдесе
вѣставъ желаемыи зрѣше свѣтъ потьминїа прѣкаа-
го нзбѣавъ се. и нже прѣжде тѡго коуѣромъ бѣвъ
вѡждъ. велнїа божїа проповѣдааше ходѣ. Стефа-
номъ дѣнствоуемаа. Нъ и ныи мнози хрѡми же
и раслаблениими нѣмы и глауцы. такѡвїимъ стра-
стемъ прїемаахоу скокѡдоу. Кѣроу тѡго моуѣмъ

¹⁶⁵ имѣнѣтыхъ. — ¹⁶⁶ бездомовѣиъ испроситель. —

¹⁶⁷ непогрѣши.

прикоснувшисѣ се. ихъ же и до скоро живехъ быти
 рѣше иже сихъ вѣдоущен. и оубо уюдно ли сѣ?
 никакомъ. Хрїстовъ бо оущеникъ есть рещишаго:
 „дѣла тѣже азъ творю и тѣ сътворить.“ Въ истинноу
 бо дѣла вѣрѣ дѣстѣнна показа Стефанъ. вѣрѣ
 оубо оукрашенъ дѣла. дѣла же вѣрою запечатана.
 и котораа сїа: вѣра, надежда, любовь, незлобіе,
 простота, мнѣостини, кротѣсть, длѣготрѣпѣіе,
 правосоудїе, сиринхъ¹⁶⁸ и вдовамъ попеченїе, еже
 ѿ благоустьїи пѣдвигъ, и еже кысоуанше смѣре-
 нїе. Сїе бо яко же крѣпа нѣкаа неизреченная
 проумъ доверодѣтелиемъ приложивъ. прѣмирнаа азъ-
 та достижє. съ мѣуеники оубо вѣдварасє яко ве-
 ликомѣуеникъ. съ благоустыиъ же на зєман царь-
 ствѣакишннн съвѣноупаєє се. яко сихъ многими
 дѣлаи прѣвѣзъшѣдъ. съ прѣподобнїиши ликѣстѣоує.
 за нїеже и сихъ нѣкаа ѿтъ великихъ дѣлаиїи при-
 трѣже тѣмъ поразумѣаємому пѣдѣєє се. молѣ-
 тѣаи уєстннн и памєтїю сѣмрѣтною;¹⁶⁹ слѣзѣаи
 же вьсєгдашиїиши и смѣренннми мѣдрѣанїємъ.
 нѣ и съ моудрїиши дѣлаи съвѣнннѣ вѣ уѣртоу
 оуготова се. съсѣди бо многи испѣлннѣ маслѣ
 кѣ прѣоудѣаєнїю.¹⁷⁰ и сѣѣтннннѣ прѣдѣстѣаъ.
 сладкааго жєнннѣа ождѣтѣ нѣже вѣ полоуищи
 страшиїи прнхѣдъ. и которїе съсоудѣ слышнѣ
 вѣздѣобѣаєнннн: ѣтробы ннщїиныхъ, уѣтѣвєса алуїушннхъ.
 плєщи наготоуїушннхъ, слѣзы вдовамъ.¹⁷¹ ноуждѣ
 сырїиныхъ. сихъ аишєнїе оутѣшає Стефанъ. ѣготова
 кѣ своєго¹⁷² сѣѣтннннѣа оукрашенїю. коаици бо

¹⁶⁸ сиринъ. — ¹⁶⁹ сиртѣосноє. — ¹⁷⁰ прѣодоленїю.

— ¹⁷¹ вѣдовнѣ. — ¹⁷² своєиъ.

рѣшени тѣго ѡбѣстоупити имоути тогда на все-
уловѣуемоу ономъ съборици. Страшномуу соудѣи
тѣго показоующе тѣхъ оупоконеша ради тогоу
моще. и еже ѡтъ страданїа обѣзгунеша тѣмъ бо-
лѣзны. Колици бѣущи единѣмъ гласомъ пѣдыгше
се мужа мнѡстнию¹⁷³ ксїянше троубы обѣмуть.
и еже онъ къ нимъ съкрѣвенно твораше. Сїа они
прѣдъ аггелы и уловѣкы шѣхъ прѣдстави. ѡ бла-
женнаго обѣмунїа. ѡ добрыхъ потезателен Сте-
фановѣхъ. и понїеже къ снѣцоу женихоу, ноужда
иественнаа нашьдѣ, вѣздрымати се въсе творити и
спати. нѣ и спецїоу тѣго светые дѣше съсоудѣ
дѣнствезеть прѣслаенаа. и елма оубѣ толнкою въ
нишнїемъ врѣмени слакою посрамленѣ¹⁷⁴ бысть
вакоба и колнѣа тогда¹⁷⁵ хотѣща томоу даровати
се. шже око невидѣ ни оухѣ слыша, ни на срѣдце
уловѣкоу вѣзудоше, шже оуготова богъ любецїимъ
его. Егда же ѡтъ уесты оупразнити се по апосто-
лоу. егда съ владнкою и женихоу въ урьтогъ
вѣшьдѣ, дѣверы затвореть се. Уто оубѣ уюдннн
їосїфъ шко ѡтъ братїе проданъ и въ рокъ вѣеръ-
женъ въ образъ хрїстѣвъ. нѣ стефанъ не заточенъ
нїе¹⁷⁶ едно. нѣ и скѣта лишенїе прїеть. такоїе
кѣзни съмрѣть быти прѣдпоуѣтенинншѣ соуждоу
ахъ. нѣ¹⁷⁷ ли царь Егуптоу онъ. и сынъ Срѣблемъ
царь. нѣ ѡнъ оубѣ прѣжде ѡбразнаго¹⁷⁸ благо-
дѣти закона и езыкоу владннѣ безбожноу же и
скернннѣ. Съ же въ самонъ благодѣтн. и людемъ

¹⁷³ молитвенъ. — ¹⁷⁴ прославленъ. — ¹⁷⁵ того. —

¹⁷⁶ не заточенїе. — ¹⁷⁷ тоо. — ¹⁷⁸ иѣ оубѣ прѣ-
шедѣ образнаго.

мудраннымъ. Бзимоу скетоу. царьскомоу свещенію. стадоу хрїстокоу. шже соутъ пауе оногѣмъ мнѣго высоуанша. їокоу мнѣгострадаальному быкаеть дроугъ. ꙗко же онъ вѣстоуниѣ. тако и съ западниѣ царѣ, благоуствїемъ и правдою вѣсходѣ.¹⁷⁹ мнѣостию же и мзлюбїемъ. славою же и богатствомъ зло пауе прѣодолевъ. и шукъ прѣодолякаеть се¹⁸⁰ нь концѣ иеракнѣ обонмъ. ѡбѣуе ꙗко же и въ вѣсѣмъ снѣе и здѣ лнхонмъствауетъ Стефанъ мѣуе-ниѣскою смѣртію.

Съ тѣмъкаеть се и къ їсоусоу навїнмоу¹⁸¹ мѣуто и пауе же зло пѣдвнгомъ нже ѡ людѣхъ. и сѣставляемнѣ бранимнѣ. къ находитїимъ бзми-вомъ и озлобмнѣ нрѣцїимъ божїѣ дѣстванїѣ سموу же ѡнъ урѣдонауелннкъ кѣше. не ороужїемъ нн лоукѣмъ. нн же бѣ на сїа оунова когда, нъ въз-данїемъ унстыхъ роукъ. ꙗко же дроугы мѣуси, и молнткнїимъ дѣнствѣмъ.

Давндъ царъ въ їсраннѣ и кроткѣ свѣдѣтел-ствоуетъ се богоу о нїемъ глаголющѣ. ѡбрѣтѣхъ давида їесеока, моужа по срдцѣ моемоу. нъ и пѣснїнописцѣ и прѣдъ ковуемѣ нграѣ. Съ же царъ оубо и кроткѣ въ смѣренїи. и не словѣмъ свѣдѣ-телствемъ. нъ дѣланъ къ людѣмъ показемъ ѡтъ бога. пѣснемъ еже ѡнъ пѣвцѣ. ѡтъ срдѣунааго органа вѣспоуцаемымъ, и въ оушнѣ бога¹⁸² сакаѣ-ѣа достыжещїимъ. молнткѣ ꙗко¹⁸³ мѣуецоמוу

¹⁷⁹ превосходѣ. — ¹⁸⁰ приобщаетсѣ. — ¹⁸¹ стонѣва-етсѣ къ исавѣ навїннѣ. — ¹⁸² господа. — ¹⁸³ мо-литѣ нѣвѣ ꙗко.

вѣсканцанію. нѣ и дѣховное лннѣствокаше нгранѣ.
не ногамн нѣ уюкѣств дѣшевнымн.

Уюдимъ Соломонъ кѣ прѣмоудрости пате
вѣсѣхъ нже кѣ їсранлы царствокѣвнхъ и кѣ лѣпо-
тоу.¹⁸⁴ нѣ женскымъ сладемъ рабѣ вѣмъ. поро-
комъ слакоу нсказы. Сѣ же юже оубѣ по кѣсть-
ствоу прѣмоудрость нмѣаше. таковаго же порока
прѣмоудро сѣхрани се. желателное во дѣше, кѣ
прѣмнрїимъ прѣпослалъ бѣше. нѣ ан црьковъ сѣзда
онъ много задтноую и многославноую. нѣ закон-
нымъ слоужбамъ въ потребоу¹⁸⁵, и жестоко сѣз-
домоу нїсранлоу въ оскещенїе. Сѣ же божьстенымъ
таннамъ благодети храмъ сѣзда кѣ служенїе и до-
стоанїе хрїстова людемъ въ сѣбранїе молантьно-
уто мн кѣ семоу дѣлоу кїзмѣтѣскимъ храмъ много-
словнмїн. и тѣго стаѣпы хмтрѣсѣложенїн. и їо-
сифовы житнице. нан нже на полн сенарьсѣзъ не-
добрѣ сѣмышленныє стѣнн стаѣпа. нан нже кѣ
ефесѣ домъ много оусрѣднѣ оубѣ оустроенъ. не
на ползоу же сѣтворшнмъ. бѣше же и по Данїи-
лоу. моужѣ желанїн лоуушїнхъ. и ревнїтелъ по
нїн. такова Стефанова нсправленїа. таковаа бла-
гоуѣстїнѣаго цара лнховннѣ. Снѣсѣмъ пѣадн бого-
любьзнїе дѣше. не сѣвѣзетъ се онъ толнкимъ са-
модрѣжѣемъ. не оукраде се грѣдннїю, не прѣд-
поуѣте уѣо ѣтѣ внѣдмїнхъ пате мыслнмнхъ. нѣ
вѣнѣцъ земаљнааго сего царьствїа. ходѣтанстемъ
вѣмѣсть томоу небеснаго царьствїа. и свѣтаа оубѣ

¹⁸⁴ нема: и въ лѣпотоу. — ¹⁸⁵ по лн церковнѣю по
законнымъ слѣжбамъ въ потреба, нема одѣ: црь-
ковъ до многославноую.

его душа, въ нензречеишъ въдеараетъ се слава. Свещенное же того тѣло яко же нѣкое много-
цѣнное наслаждѣе. того ѡтъуствоу изъоставляемо
бысть. и въсемъ богоу насъ мнѣоущѣ. аще бо
небыло бы сице. хотѣше въсако яко же Еиѡхъ
прѣставляенъ быти. его же бо уѣстнѣе моуи ѡ насъ
соуѣ, того и трѣблаженнѣи души невидимо съ
нами быти въроуемъ. прошенїа ' тже къ спасенїю
испѣлнѣюща и ѡтъ прнвѣпадающнхъ съблѣоающн
хъ. съпротѣвѣща же се и явленннмн казнѣм
казнеща. того обѣтель ратоующнхъ. и нже въ нїен
аггелъскы уннѣ оскръблѣющнхъ. и слышнте ѡ лю-
бѣзди ѡтъцн повѣсть, нже и вашен любен не не-
вѣдомоу.

Нѣкто Нѣое царцею Еленою уелннѣ поста-
влѣенъ бысть.¹⁸⁶ неправедно нн же благоуѣствено.
съ въ науелъ оубо благогоуѣнїе и смѣренїе при-
тѣрѣлаше. яко же бы рекъ: елькъ ѡкуею кожею
прикрѣде се. та же нже въноуѣрь жнѣоущаго зѣ-
ра ѡтъкрывъ. лють абїе показовалаше се. и въсакого
безумѣстїа жнлнще бѣше, тже въ ѡбыѣлн въса
жѣствено оуѣснѣвъ. и ѡтъ мнрскнхъ та правнма
быти оуѣстроѣвъ. прѣдстателѣ же обѣѣлн. въсакое
дѡстѡннме уѣстн ѡтътоуѣдн нже безумѣстїа ндолю.
яко нн же понѣ нгоуѣменоу нменемъ зѣати се. нъ
и свещенное оно ннокѡмъ унсло мнѣоѡбразннмъ
въдалаше скръбемъ. яко ннже понѣ свободно по
срѣдѣ монастырѣ ходнти. и да съкратнѣвъ рекъ тѣма
науѣлствоваше свѣѣтѣ и елькѣ пастнрь бѣше оуѣамъ.

¹⁸⁶ нѣкто вод царцею еленою начдлннѣ поставленъ
бысть.

И МНОГАА НЪКАА И НЕОУТЪШНИМА БЪДА ВЪСЪХЪ ПРИ-
КРЫВААШЕ ДЪШЕ. ТАЖЕ ЕДИННОЮ ТОМОУ ГРЕДОУЩЪ
ОТЪ КЪНА НА КОНИ ЯКО ЖЕ СМОУ ОБЫЧНО БЪШЕ.
МНОЗЫМЪ ЖЕ ПРЪДЪНДОУЩІИМЪ И ПОСАХДОУЮЩИМЪ.
ПОЛОУДЪНЬНІИ ЖЕ БЪШЕ УАСЬ. ЕГДА И БРАТІА ШЕСТЫ
ПОАХОУ.¹⁸⁷ ТОГДА КЪ ТЪ УАСЬ ТОМУ ЮЖЕ КЪ ВРАТОМЪ
ОБЫТЪАН БЛЫЗЪ СОУЩОУ. ЖЕЛЖЕТЪ СЕ ТОМОУ ХРИ-
СТОВЪ КОННЪ. СРЪТАЕ ЖРОСТІЮ НЖЕ НА ТОВО ЛЮДИ
ЖРЕЩАГО СЕ. И КАЗНЕ ПО ПРАВЕДНОМОУ СОУДОУ ТО-
МИТЕЛЪ. МИЗШЕ БО СЕ ТОВО СРЪТЪ ОТЪ КОНЪ НИ-
ЗЕРЪГНОУТИ. ДВАА ЖЕ ГВОЗДІА ВЕЛНКА ВЪ ТОВО ГРЪ-
ТАМЪ ВЪНОУЗТИ.¹⁸⁸ ПРОХОДЕЩИНХЪ ДАЖЕ ДО ГРОУДЕН
И СТЪННІАГО СЪСТАВЛЕНІА. И НИУТО ЖЕ НИО ОТЪ НИГО
СЛЫШАТИ БЪШЕ, РАЗЪВЪ КОВАУА ТОМОУ НА СКОРЪ ПРЪД-
СТАВИТИ МОЛЖШЕ Ю. ДА ЯКО ЖЕ И ВЪ МОНАСТЫРЬ
ВЪНЕСЕМЪ БЫТЬ И КОВАУЪ ЮЖЕ ПРЪДСТА. ГЛАСЪ ЖЕ
КЪ ВЕЩАНІЮ ОТНОУДЪ НЕБЪШЕ. ПРЪСТОМЪ ПОМАКАЕ
ТОВО ПРИЗЫВААШЕ. И ЮЖЕ ВЪНОУТРЬ ПРАВЕДНІЮ НА-
ЗНАМЪНАВААШЕ КАЗНЬ. И ТАКОВИМЪ ЗЛОАЮТЬСТВОМЪ
ОКААННОЮЮ НЗЕРЪЖЕ ДЪШОУ.

НЪ И ДРОУГОЕ ВАШЕН ЛЮБЕН ПРЪДСТАВЛЮ СЪЗ-
ДАТЕЛСТВОУ¹⁸⁹ ПАУЕ ПРЪКААГО СТРАШНЕНШЕ. ЕЖЕ И
СЪ КИШЕ ОУИ НАШН¹⁹⁰ ВЪДЪШЕ. И НИИИ МНОЗЫ ЗРЪ-
ТЕЛЪ БЫШЕ. ЮНЦА ОНОГО ГЛАГОЛЮ, НЖЕ ДЪЛОМЪ И
НИЕ ПОВДЪНО СТЕЖАВШАГО. ПОВДЪНО БО ЮНЦЪ НЕОУ-
МОУУЕМЪ И ДНЕІАЮЩОУ КЪ МОНАСТЫРЬ ПРІНДЕ. ОТЪ
НЖЕ ТОГДА БЛАГОУСТЬИЕЪ ОБЛАДАЮЩИХЪ ПОСЛААНЪ
БЫКЪ КЪ СЪБЛЮДЕНІЮ МЪСТА. МЕЖДУСОБЕНЪ БО ТОГДА
ПРІЛОУУНЕНИИ СЕ РАТИ. НЕМАДЕЖДЬНІИ И УЕСТІИ ПАЖ-

¹⁸⁷ БРАТІА ЖЕ СВАТЫИ ПОАХЪ. — ¹⁸⁸ ВОЗВЪТИ. — ¹⁸⁹
СВІДѢТЕЛСТВО. — ¹⁹⁰ ОЖЕ И САМИ ОЧИ НАШИ.

НОВЕ ТВОРАХОУ СЕ. И КРЪСЕМЪ НЕМАЛА ИЗДѢАНІА. И
 ПКО БЕЗОУМНЪ ПО ПИСАНОМОУ. РЕЧЕ ВЪ СРЪДЦІ СКО-
 ЕМЪ ИЗЪСТЬ БОГА. РАСТАЯ ЖЕ И ОМРАЗІ СЕ ВЪ НАУЧ-
 НАННХЪ. ВЪСА БО ШЖЕ ВЪ ОБЫТЪЛІ ВЪ РУКОУ НМЪ.
 ОБРАЩАШЕ КМО¹⁹¹ ЖЕ И ВОЛѦ ЕМОУ БЪШЕ. НГОУ-
 МЕНЪ ЖЕ ТАКМО УЕСТЬ НЪКОЮ МАЛЪ ХЛѦБѦ И ННМЪ
 ПОТРЪБЪ ДАДТИ ПОКЕЛЪ. И СЕ НЕ ЕГДА ѦМЪ ХОЩЕТЪ,
 НЪ ЕГДА ПРОИЗВОАНЪ ДАЕН. И НИКАКО ЖЕ КЪ НММОУ
 ПРИХОДТИ. БЪСЪМЪ НЖЕ КЪ МОНАСТІРН ЗАПРЪТЪ¹⁹²
 НЪ И АЩЕ КТО ПО ОБЫУНОМОУ КЪ НАСТОЕЩОМОУ
 ПОЛЪМЪ РАДІ ПРИШЛЪ БЫ. ИСХОДЪ ѦТЬ НГОУМЕНѦ. ВЪ-
 ПАДАШЕ ВЪ РОУКЫ ТѦГО СЛОУГАМЪ. ПОДѦБНО ЛѦ-
 ВІТЪВІННМЪ ЖѦМЪ НАЗЫРАЮЩНМЪ И ЖЕЛѦЕМЪ ОЖИ-
 ДАЮЩНМЪ ЛОВЪ. И АЩЕ ОУБѦ ННОКЪ БЪШЕ ТАКОКЪ,
 БЕЗУСТЬІА МНОГА ПРІНМАШЕ И ПРЪЩЕНІА. АЩЕ АИ
 МИРАНИНЪ, РАМЫ ДОКОЛНІН ВЪЗЫМАШЕ. И КЪ КЛАДЪ
 НОЗЪ ЕГО ОБЪЕМАХОУ СЕ ЛЮТО. НЪ БЛАЖЕНІН ОНІН И
 КЪ ИСТИНОУ ХРИСТОВЪ ОВЦЕ СЪЗРА ѦНОГО ПРЪЩЕНІА
 МИ ВЪ УТО ЖЕ ПОЛАГАХОУ. ПАСТІРОУ ЖЕ ВЪННМАХОУ
 ПКО ЖЕ ЛЪПО БЪШЕ. ВЪРОЮ ТОПЛОЮ И ГОРЕЩНМЪ
 ЗСРЪДІЕМЪ. ПНЩЪ ПРИНОСЕЩЕ ДОКОЛНО.¹⁹³ И ШЖЕ НА
 ПОТРЪБОУ ОБМНОУ. И НИКАКО ЖЕ ТѦГОКИ ЛЮБЕЪ МИ
 ПОНЪ ВЪ МАЛЪ ТРЪПЪХОУ РАЗЛОУУНТИ СЕ. И ПРЪЕМ-
 КЛАХОУ ПРОУЕЕ. УАЮЩЕ ЮЖЕ СЪ ВНШЕ ОУТЪШЕНІА
 ПОМОЩЪ. СЪ НАСТОЯТЕЛЕМЪ ЕДИННО ДРЪЖЕЩЕ. ЕДИ-
 НОМОУДРЪСТЕОУЮЩЕ. ЕДИНЪМН ОУСТЫ, БЪДЪ ОМОЕ
 МОЛЕЩЕ СЕ ПРІЕТИ ѦТЛОЖЕНІЕ. МАЛО НЪУТО ѦТЬ
 СОУДЪ ПРЪНДЕ ВРЪМЪ. И ПИСАННІИ НА КОНИСТВО ПРИ-
 ЗВАНЪ ВЫБѦЕТЪ ЮНЦЪ. НХЪ ЖЕ ВЪ ОБЛАСТИ НМЪШЕ

¹⁹¹ ПКО. — ¹⁹² запрѣщати. — ¹⁹³ дома: довольно.

ПОДВИГЪ СЪ ВЕЛИЧАНИЕМЪ МНОЗЫМЪ ГРЕДѢШЕ. ЗАКЛЮЧАЕ
ИХЪ ЖЕ НАДЪ ВѢЩИМИ ОСТАВЛЯЕ ВѢШЕ. МНОЖАШЕ
ПРЕДСТАТЕЛСТВОЮЩАГО ОСКРѢБЛЕНІЮ. ЯКО ДА ОУСТРА-
ШИЕ СЕ. ОТЬ ОБЫТѢЛИ ОТЛОУЧЕНТЪ СЕ.¹⁹⁴ НЪ АЩЕ
ТѢМЪ ОБРАЩЕТЕ ВЪЗВРАТИЕ СЕ, СКОЕЮ РЪКОЮ
ОУБЫТИ ТѢМЪ КЛЕТВАМИ МНОГЫМИ ЗАКЛИКАШЕ. И ОВЪ
ОУБѢ ЯКО ЖЕ РЕЧЕ ДАВНДЪ. НАЗЫРАШЕ ГРЕШНИИ.
НИЧТО ЖЕ БЕСПРАВЕДОУЩАГО. ГОСПОДЬ ЖЕ¹⁹⁵ НЕО-
СТАВЛЯШЕ ЕГО ВЪ РОУКУ ЕГО. ЗАИЕ ЗРѢШЕ ЯКО ПРІИ-
ДЕ ДНЬ ЕГО.

ОНИ ОУБѢ ТАКО НИТЕ ДОСТИЖЕ ВЪ ПЛѢКЪ. ИДѢ
ЖЕ ГРАДЪ ИЯКЪ ОБСТОЯЩЕ ВЪХОУ. НГОУМЕНЬ ЖЕ ВЪ
ПОДВИГЪ СІИ, НОЩИ МНОГЫ СКОУЧАВАШЕ МОЛЕ СЕ.
ТАЖЕ И ВЪ ЕДИНОУ НОЩЬ, ПО СВЕРШЕНІИ ОУТРАНИ-
ГО ПѢНІА, ОСТАЕТЪ ВЪ ЦРЬКВИ. ЕДИНОМОУ ПАНАМО-
НАРОУ¹⁹⁶ ВѢДОМЪ. ОТЕРЫЗЪ ЖЕ КОВУЕГЪ ВЪ НИМЪ ЖЕ
МХУЕНИКЪ ЛЕЖИТЬ, СЛЪЗАМИ ТѢМЪ СВЕТАИ РОУЦЪ ЦѢ-
ЛОВАШЕ. И ТАКОВАА КЪ НИМОУ ИЗЪ ГЛѢБНЫМЪ ДУШЕ
ПРОВѢЩАВАЕ: „ВИЖДЪ ОУДОБЛЕНІЕ НАШЕ ЛЮДИ ТѢ-
ИХЪ ХРІСТОВЪ ВОИНСЕ. ВИЖДЪ ОБЛАКЪ ПЕЧАЛИ НАСЪ
ПРИКРИВІИ. ВИЖДЪ ПОСЛѢДНІЕ ПОРАБОЩЕНІЕ ТВОЕ-
ГО ДОУДОБИА. ВИЖДЪ ЯКОЮ ЖЕ ТЫ БОГОУ ВЪ ЖИ-
ЛИЩЕ СЪЗДА ОБЫТѢЛЬ. СІЮ СКЕРНИИИ ЮНЫЦЪ ВЪР-
ТОПЬ¹⁹⁷ СЪЗДА РАЗБОНИКѢМЪ. ВИЖДЪ И НЕПРЯМА-
ЛИ.“ И СІА ОУБѢ ОНИ ИЗРЕКЪ, ОТЬ ЦРЬКВИ ИСХОЖ-
ДАШАЕ.

ВЪ ТЪ ЖЕ ЧАСЪ ЮНЦОУ ВЪ ВОИНСТЕХЪ СПЕЩОУ
СЪ ДРОУГЫ СКОМНИ. ЗРИТЬ ВЪ СЫНЪ ЯКО ВЪЗВРАТИЕ
СЕ БѢШЕ ОТЬ ВОИНСТВА. И ПРОХОЖДАШАЕ МОНА-

¹⁹⁴ ОВДЕ ИМА ІОШЪ: АЩЕ ЛИ ЖЕ НЕ ОУДЖИТЕСЯ. — ¹⁹⁵
НЕ. — ¹⁹⁶ ПОМОРОЮ. — ¹⁹⁷ ВЕРТЕПЪ.

стырь¹⁹⁸ къ цркви гредѣи. и яко припрать¹⁹⁹ мнѣмдѣть, и въ глаголемая царская врата вѣннде, мнѣше се къ столу²⁰⁰ настоѣщаго²⁰¹. и тамо того оубыти. съ нже въ роуку его железною палицею. нъ сретаетъ его страшнѣ нѣкъ моужь царскимъ одѣждамъ оукрашенъ. ѿ мѣста нзъшѣдъ нѣкъ же кокуегъ стонѣ брадою дѣзгою и просѣдою яко же и написанъ есть, и оударъ его по лицу и прѣсѣхъ ламбадою юже въ роукоу имаше. да яко ламбада крѣпкимъ оудареніемъ прѣломыти се мнѣше. и полъ еѣ ѿпасти. Юнцоу же възспѣтъ ѿвратити се къ бѣгствѣ. страшнѣи ѿнѣ того постигнѣвъ, ударъ яко же копѣемъ съ оставшимъ ѿтъ ламбади, по срдѣхъ ледѣи въ хрѣбѣтъ. и въ десною мышцоу рекъ: „Се тебѣ мѣзда яко да навикнешъ нескѣрепити се на мою обѣтъ и люди.“ рикнувъ оубо яко свѣрь, нже томоу пѣдѣи. и ѿтъ сѣна въскоунѣ прѣнемагаше на мнозѣ станѣ крѣпѣише и роукоу на мѣста полагаетъ уесто. нже богопоустноу²⁰² пѣдѣше казнь. ѿбращаше се на десно и на лѣво постеле. соущимъ же съ нимъ дроуѣмъ, въ оужасѣ мнозѣ бывшимъ. и яко нзоумленномъ на многи уаси ставшимъ. Едва же послѣ нѣкогда томоу въ себѣ пришедшоу. въпрашахоу възвѣтити ненадѣжданаго ѿного прѣнемаганѣа вѣноу. ѿнѣ же и нехотѣ показаше истинѣ. и тако пламенемъ зеленымъ дрѣжнимъ послѣднимъ страдале. да яко же и

¹⁹⁸ въ монастырь. — ¹⁹⁹ паперть. — ²⁰⁰ нема: къ столу. — ²⁰¹ овде има: прѣити. — ²⁰² благопѣстѣю.

КЪ МОНАСТРЬ ПРИНЕСЕНЬ БЫСТЬ ЛЕЖА СЕДМЬ СЕДМИЦЬ.
 СЪГНИКАЮЩИМЪ ПЛЪТЕМЪ ЖЕ И КОСТЕМЪ МѢСТЬ ПРО-
 БОДНИННХЪ. ЖКО И САМЫНМЪ ХРѢТИ СЕ ВЪНОУТРЬННМЪ
 И ТѢМЪ ПѢДѢБНЫМЪ ОБРАЗѢМЪ СЪГНИКШНМЪ. ЖКО
 ХЛОСМРАДІЮ ПЪЗКЪ ѠНѢХЪ ПО ВЪСЕМОУ МОНАСТРЬ
 ОБРѢТАЮЩИМЪ СЕ СТОУЖАТИ. ЕЗЫКОУ ЖЕ ѠПДАШОУ
 И ЗОУЕѢМЪ РАСЦѢПЛЪШНМЪ СЕ ѠТЪ СЪЛНАЛОГО ХЛО-
 ЛЮТЪСТВА И БѢ ВНДѢТИ НЖЕ ПРѢЖДЕ ГРѢДАЛОГО ЛЕЖЕ-
 ЩА ПѢДѢБНО МРЪТКЪЦОУ НЗДАВНА БЫЕШОМОУ И СЪ-
 ГНИКШОМОУ. ЖМНАКІЕНО ѠУНМА ВНДѢНІЕ. И НЕОУТЪ-
 ШНМО СЛЪСАМЪ НАУННАНІЕ. РАЗОУМЪТИ ЖЕ СЕ ОУМНОЮ
 ТЪНКѢСТІЮ, МИѢГО СТРАШНЪНШЕ, И Ѡ УЮДО! НЕ БО
 ПРѢЖДЕ НЗДАСТЬ ДЪШОУ ПО КЕСТЬСТВА ДАЛЪГЪ ТАЖЕ
 ТЪЛОУ СВОИСТЕНОМОУ ПѢДАЛЕЖАТИ ТАЖНІЮ.²⁰⁴ НЪ ТЪ-
 ЛОУ СЪГНИКШОУ ПРѢКЪЕ ГРОЗНЪ ЖЕ И НЕѢБЫУНЪ, ВЪ-
 НОУТРѢ ДЪША ДРЪЖИМА БѢ НОУЖДЕЮ. КЪ НАКАЗАНІЮ
 ПРОУНХЪ. ТА ЖЕ И САМЪЮ ТОУ ПОСЛѢЖДЕ НОУЖДНО²⁰⁵
 ѠТДАСТЬ. Ѡ ДОБРАЛОГО ПРѢДСТАТЕЛЪСТВА. Ѡ СКОРАЛОГО
 ПРОМЫШЛЕНІА СТЕФАНОВА. Ѡ СВОИСТЕНАЛОГО Ѡ СКОНХЪ
 РАБѢХЪ ПОВОЛѢНІА.²⁰⁶ ЛЕГІЕ БО МЕТЕЖЕ ПРѢСТААХОУ,
 МАЛЪКН ОУТОЛНШЕ СЕ. КОЗЛОГЛАСОВАНІА МАЛУАХОУ ПО
 СРѢДѢ МОНАСТРА ЕНКАЕМА БЕЗУННІА ѠТЪ СРѢДИ БЪ-
 ХОУ. И ТѢГО СЪАНУМАА УСТА ѠТГОНИМА БѢ. И ДА
 СЪВЪКОУПАЪ РЕКОУ. ОУНСТИ ГОСПОДЬ ЗЕМЛЮ ЛЮДИ
 СКОНХЪ СТЕФАНА ПОСЛАВЪ. СЛИШИТЕ НЖЕ БОГОКН ПРИ-
 РАЖАЮЩЕН СЕ И ЦРЬКОВНАА ВЪСХЫЩАТИ ЖЕЛАЮЩЕН.
 СЛИШИТЕ ЖКО ЖЕ ѠТЪ ѠГНА ѠТВѢГАНТЕ. ДА ОУЦЪ-
 ЛОМОУДРЕТЬ ВАСЪ ПРѢДРЕУЕВНМЕ СТРАШНІЕ ПОВѢСТИ.
 ПАУЕ ЖЕ ПО ПИСАННОМОУ. СЪМРТЬ БРАТА ТВОЕГО ДА

²⁰⁴ волаѣнію. — ²⁰⁵ нѣждею. — ²⁰⁶ поболѣніа.

накажеть те. Н ѿ сихъ оубо довольно рекѡхѡмъ.
Къ прѣѣмъ же да ѡбратимъ слово.

Блаже и тѡго въсесвещенна насъ постиже
память. празднѡуимъ братѣе празднѣственнымъ. и лю-
бѡздиѣмъ праздники дѡхѡвниѣ. неѡ по срдѣ насъ
ниже невидимо ѡтъ неизреченныхъ высотъ²⁰⁷ съ-
шѣдъ прѣдстоитъ по мѣрѣ оусрдѣа которагождѡ
вѣнчавася. и ннѣмъ же ѡтъ насъ проситъ. развѣ
еже добродѣтелиен дрѣжати се.²⁰⁸ празднѣимъ къ
ѡамъхъ и пѣснѣхъ дѡхѡвныхъ. въ кротости и
правдѣ въ вѣрѣ и надѣжди. и любви, въ смиренїи
и истинѣ. въ чистотѣ и мнѡсти. и ннѣмъхъ въ
елнѣхъ богъ оугаждаемъ естъ. обнѣмъ же и
свещеннымъ сынъ ковуегъ. въ немъ же скровнище бо-
жїихъ чюдесъ. благоговѣнно прикасающе се оустна-
ми и ѡтѣма: радостїиѣмъ слѣзамъ тѡго светїе
окропимъ стопы. Брагы до конца поправшеся. и
тѡго злокъзѣннѡю крѣпѡстѣ. яко плачѣннѡу нстѣ.
ниже. чѣлоуимъ роуцѣ. нарѣ²⁰⁹ мнѡгоцѣннаго
благоговѣннѣшеся.²¹⁰ Еже къ богоу чество въздѣ-
ваахоу се. и хъ нищимъ прнсно простыраахоу се.
еже оубо егда молише се. и роуцѣ въздѣваше.
Егда же оумнѣ молитвѣ дѣлаше. пакы роуцѣ мнѡ-
лость дѣнствоваахоу. Ѣ добраго дѣланїа краснѣн-
шїихъ роукъ. мною свѣтѣнши роукы сїе быти. пауче
ѡнѣхъ на горѣ прострѣшихъ се. къ прїетїю скри-
жален закона. ѡблѡбнѣнимъ прѣси, мнѡгымъ бла-
гомъ хранилище. пауче мнѣмъ ѡное роуку. вн-

²⁰⁷ нема одъ речи: нбо до: неизреченныхъ. — ²⁰⁸

овде ннѣ іѡшѣ: и ради сихъ богови присвоитсѣ,

— ²⁰⁹ хура. — ²¹⁰ благовоинѣшася.

СОУАНШЕ ЖЕ И ЧЪСТНЪНШЕ. ВЪНУАНЪ ТЪГО ЧЪСТНЪН
ВРХЪ БЛАГОУВАЕМЪН. И ВЪСЕ ЕЖЕ Ѡ НАСЪ ПОПЕУЕНІЕ
ТЪМОУ ВЪЗЛѠЖНЪ.

²¹¹ СІД ТИ Ѡ НАСЪ СТЕФАНЕ ТВОЕЕ НАМЪ ИЖЕ ВЪ
ДУШН ЛЮБВИ ЗНАМЕНІЕ. АЩЕ ОУБО ПО ДОСТОЯНІЮ
ЕЖЕ НЕДАСТЪ МН ПОМЫСАНТИ КЛЮУНЫМЪ ТЕБѠ Ѡ СЕМЪ
БЛАГОДАТЪ. НА ТЕБѠ ОУПЪВАЕМЪ ВЪ ЕЖЕ Ѡ ТЕБѠ СЪ-
СТАВНХЪ СЛѠВО. ДА АЩЕ АН Ѡ ДОСТОЯНОГО ДАЛУЕ.
МНОГА БО ТВОМЪ ЧТО ПОДОБАЕТЪ ПОСТРАДАТИ НЕВЪЖДА
СІН ОУМНІЕ АНШЕНЪ ТЪНКОСТН. ТАЖЕ И СЪЛО МАЛНЪ
ВЪДЪШНМЪ Ѡ ЧЕСТН ЛЪТНОМОУ ОУМНОЖЕНІЮ СНХЪ
СКУДОСТЪ СЪДЪЛАВШОУ. ѠБАЧЕ И БОГОБИ ЛЮБЕЗНО
ЕЖЕ ПО СНАЪ. ТЫ ЖЕ НАСЪ НАЗІРАИ СВНШЕ Ѡ БОЖЬ-
СТВЕНІН И СВЪТАІН ВОИНЕ ИЖЕ ПРАВЕДНО ГРѠХЪ РАДИ
НАШНХЪ ПОДЕНЖУШН СЕ НА МЫ ГНѠВЪ БОЖІН ѠВРА-
ЩАА, МОЛНТВАМИ СИ ВІДНМНХЪЖЕ И НЕВІДНМНХЪ ВРАГЪ
СИЛОЮ СКОЕЮ ѠГОНИ ВСЕБОГАТЕ. ВЪ СТРАШНІН ЖЕ
ДНЪН СВѠДА ЕГДА И ПАЧЕ СВЪТАЧЕ СЪЛНЦА ПРОСІДАЕШИ
СЪБЕРЕШИ НАСЪ ОКРЕСТЬ ИЖЕ ТВОЕА ОГРАДИ СТАДО
НАРЕКШНХЪ СЕ. И СОУДІН БОГОУ ПОКАЗАЧЪ БЛАЖЕНІН
ОНЪ ИСПОУСТИШИ ГЛАСЪ: СЕ ДУЪ И ДЪТН ІЕЖЕ МН
БОГЪ ДАСТЪ. ЕМУЖЕ СЛАВА СЪ ѠЦЕМЪ БЕЗНАЧЕЛНЫМЪ
И ПРЕСВЕТЫМЪ И БЛАГЫМЪ И ЖИВОТКОРЕЩЫМЪ ДУХОМЪ
НИНЪЖЕ И ВЪ НЕНМОУЩІЕ КОНЕЦЪ ВЕКН ВЕКѠМЪ АМИНЪ.

²¹¹ Овај свршетакъ у нашемъ рукопису тако е ситниъ
словима писанъ, да смо га само са помоћу онога
другогъ преписа на местима прочитати могли, и
уверити се да е овако, као што овде слѣдуе.

СВЕТЫЙ УРОШЪ ПЕТЫЙ,

ПОСЛЕДНИЙ ЦАРЬ СРБСКІЙ.

*Изъ кнѣге, коя излази у Русіи, подъ именомъ:
Житіе славянскихъ святыхъ, преего редовный
чланъ Друштва Срб. Слов. архимандритъ
Браћевиичкій Гаврило.*

Лоза Неманића осушила се, пошто е последня нѣна гранчица издайнички посечена. Младый царь Урошъ завршио е брой прославлѣны србски независны владалаца, убиенъ бывши одъ честолюбивогъ велмужа Вукашина, грабљивца царскогъ престола. Споменъ овогъ невиногъ страдалца, цара Уроша, по имени петогъ, а по брою десетогъ на престолу србске државы, свршавася у србскомъ народу 2. Декембра, у кои е данъ као мученикъ завршио дане живота свогъ. Престоль, Мироточцемъ Неманьомъ првимъ основаный, славіо се крозь двеста година кралѣвима изъ лозе Неманића, а само крозь тридесетъ година имао е на себи два цара изъ исте лозе. Стефанъ Силный, отаць Урошевъ, распространивши свою државу освоенѣмъ знатніи областей грчкогъ царства, узъ царскій венаць приденуо е себи име цара и као таковъ владаше за двадесетъ година, истина славно, но нити е самъ было дуговечанъ, нити е имао више наслѣдника одъ єднога. Види се, да га е устопце покарала правда божія, скративши му дане живота, уколяко е нарушио пету заповедь, налажућу: поштивати отца и матеръ. Другій векъ обреченъ е само оной деци, коя поштую свое родителей. Но Душанъ се юшть већма огрешіо, дигнувши руку на отца свогъ, св. Стефана Дечанскогъ, кои е за живота

свогъ толкиимъ искушеньима изложенъ быо. И кадъ се узввисіо быо као кедаръ на Ливану, или по казиваню сръбски историка, кадъ се прославіо быо надъ некадашньимъ царевима и предцима своимъ, ко бы мысліо, да ће се тако брзо испунити надъ нѣимъ и породомъ му пророштво цара Давида: „мнѣ ндохъ, и се не еъ.“

Стефанъ сильный быо е войничкогъ духа и служіо му верно. Побѣда е ишла за побѣдомъ и предала му у руке Романію, Македонію са Солуномъ, Тесалію съ островомъ Негропонтомъ. Притеснѣнь кесарь Андроникъ морао е ступити у погоду, којомъ добіе Душанъ дванаестъ найтврѣи македонски градова и къ томе место Оридъ, као негдашню столицу сръбски патріарха. Овимъ побѣдама и прираштаемъ основны земаля осиливши се, не буде задоволянъ именомъ краля, него зажели назватисе царемъ, и новый архіепископъ оридекій, Іоаникѣ првый, одменившій блаженогъ светителя и лѣтописца Данила, спустио е на главу Стефану царскій венаць, у присутствіи свію тадашньи сръбски епископа и високи државны сановника у граду Скопљу, прогласивши Душана не само царемъ Срба, него и Бугара и Грка; самъ пакъ архіепископъ узведенъ буде на достоинство патріарха свеколикѣ Сръбскѣ државѣ. Ово се сбыло год. 1340.

Одсадъ се Душанъ подписивао: Божіомъ милости царъ Романіе, Славоніе и Албаніе. Своимъ властелима раздавао е титуле кесара и деспота, по обичаю грчкогъ двора, а смерно име краля задржао е сину свомъ Урошу, рођеномъ у браку съ Бленомъ, вѣри грчкогъ цара Іована Кантакузина. Душанъ, овимъ одликованѣмъ државны сановника мысліо е утврдити престолъ сину свомъ, тврдо држећи, да ѣй е тимъ довольно обвезао, а нѣ знао, да ће тѣи исти деспоти и кесари лишити сина

нѣговогъ не само престола и царске власти, него и живота.

Ненадно е и неугодно было прикльнѣно у Цариграду, што е Душанъ себе прогласио за цара, а архіепископа Іоаникія за патріярха, и зато вселенскій патріярхъ Калистъ одлучи одъ единства цркве и цара и патріярха, и све остале чланове сабора, бывшегъ у Скопљу, па и цео народъ сръбскій, и то одлученѣ, при свеколикомъ настояваню Душана о помиреню съ првосветителѣмъ, остало е на нѣму до смрти, и едва е за владе княза Лазара, обновившегъ распавшу се државу Неманића, дигнуто са сръбске землѣ. И овај догађай съ Душаномъ нѣ быо безъ тайногъ промысла божіегъ. Истина, царъ Стефанъ былше врло издапанъ према црквама и манастирима; алъ тѣмъ милостивна нѣ могла быти збрисана съ душе нѣгове она капля крви, која е прснула на ню изъ родителъски жила.

Душанъ е срећанъ быо у войнама, вођеними не само противъ Грка, него и противъ Бугара, и Маџара и Бошняка. Покоривши Босну, запроси одъ Бана босанскогъ Стефана кћеръ нѣгову Блѣсавету свомъ сыну Урошу за жену, захтевајући уедно узъ невесту и областъ Захумлѣ у миразъ; алъ неуступанѣмъ Стефана расквари се просидба, и рать се настави између нѣи двое, кои траяше позадуто, и ако се настаявало о нѣиовомъ помиреню како одъ стране млетачке и дубровачке републике, тако и одъ стране самогъ папе Инокентія трећегъ, кои ништа нѣ оставио непокунано, само да задобиѣ на свою страну сръбскогъ владоца.

Око овогъ доба испадне за рукомъ Душану добити одъ краля маџарскогъ Лудвина Београдъ. гди се састаю две реке, Сава и Дунавъ; варошъ

не давно населѣну и градъ добро утврѣенъ, и тако садъ Београдъ постане престолна варошь — Србiв. Затимъ сазидѣ Душанъ близу Призрена великолѣпный храмъ и посвети га Архистратигу небесны сила, узаконивши сваке године одсадъ съ нарочитомъ свечаносѣу праздновати данъ аранѣла Михаѣла, као покровителя србске войске; къ томе даде изобразити ликъ аранѣловъ на своіой застави съ двоглавимъ орломъ, као знакомъ царства.

Урошу е садъ было веѣъ седамнаестъ година. Отацъ нѣговъ, не успѣвши съ просидбомъ кодъ босанскогъ Бана, запроси кѣрѣ Францускогъ краля Іована сину свомъ за жену, но ни овде не бы среѣанъ; ерѣ Стефанъ Душанъ, као верный синъ православне цркве, не хтеде примити услову, Францускимъ кралемъ положену: да се, то есть, и отацъ и синъ подчине Папи, кое е значило: променити веру. И тако се царъ обрати къ влашскомъ кнезу Влади, бывшемъ за онда на гласу, и ожени сина свогъ кѣрю нѣговомъ Бленомъ. Алъ изъ овогъ брака не бы порода ни потомства, и тако се осуете она лепа наданя за цркву и државу, на коя се могло рачунати према благочестивости србскогъ и влашкогъ народа. И тако надъ несреѣннымъ Урошемъ, нескривившемъ ни гди ништа, мораде се разбити облакъ гнѣва, кои бы имао пасти на главу самогъ родителя нѣгового; алъ е нѣму у замену спремлѣнъ быо другій сляніи венацъ на небу, према комъ е прославлѣный венацъ Стефана. Силогъ, коимъ се красіо на земли, изгледао таванъ и бледиломъ застрѣтъ. Толико е претежна мученичка смръть Урошева!

Што се распала Урошева држава, томе е кривъ самъ отацъ нѣговъ, поверивши управу земальску іошѣ за живота свогъ шесторици свои

властела, међу којима бјаше и Вукъ или Вукашинъ деспотъ, съ братомъ своимъ, кнезомъ Углашомъ, кои ће после и устати противъ Уроша. Душанъ као да е сметнуо съ ума ове речи св. Евангеліа: како царство само къ себи раздѣлаа се, дивствѣтъ. Лук. гл. 11. ѡ. 17. Бывши у власти за живота, и одвише се уздао у свою силу, непомишляюћи, да сила не наслеђуе отчина свойства, и не обазревши се на неискусногъ Уроша, за управу малолѣт-нога, и неприправнога. Самъ га е Господъ обложіо томъ слепотомъ, да не види, што му е нај-прече было. Рука божія не оставља безъ казни отцеубица, и ето види се, како собственимъ рукама спрема пропасть свомъ рођеномъ сину, кога е любіо као очи у глави; види се, како несмотреномъ деобомъ подкопава исту ону државу, око кое се тако криво зноіо, и коју да бы разпространіо, ніе штедіо ни труда, ни жертве, па ни собственогъ живота; да, којой е за любовъ и душу свою огре-нію. — Преведенъ Господъ и явкъ суди егѡ!

Царъ и пророкъ Давидъ каже у своимъ псал-мима, да човекъ, окалявшій руке туђомъ крви, не може далъ живити одъ половине наменѣногъ му века. Тако е было и съ Душаномъ. У најбольшій снаги, при усиљаваню, свои велике желѣ за рас-пространенѣмъ царства остварене видити, усредъ необичногъ труда и подвига на попришту славе и юнаштва, наскандиути клону животъ у нѣму, изу-мру мысли, усану желѣ. Душанъ е пошао на Ца-риградъ съ войскомъ одъ 80 илада, желећи пред-варити Турке, кои су тада увелико притеснили были источно царство. Сви градови Румелие до самогъ Цариграда были су већ у нѣговимъ ру-кама; алъ изнејадна грозница, изметнувши се на-лку врућицу, застави га у селу Діаволи, гди на-скоро и премине у 45. години одъ рођеня, месеца

Декембра 1356. лѣта. Владао е свега 20 година, и то найпре за четири године као краљ, а после за остале шестнаестъ као царъ. Чимъ прение, войска се врати и престану походи. Мртво тѣло Душаново понесу свечано у Србію и положе га у гробницу при храму светы Архистратига, нѣмъ сазиданомъ. Съ тѣломъ сишла е у гробъ и слава нѣгова. Судѣни по нѣговой даровитости за управу и државу, свакъ бы му радо пожелію дужій векъ, ради общіе ползе; алъ е другіе наредію високій Богъ, кои спушта венце на главу владоцима. И тако се распаде оно силно царство, кое е имало границе одъ сѣвера къ югу: Дунавъ и данацію Морею, а одъ истока къ западу: Црно и Ядранско море, дакле е имало подъ собомъ Србію, Босну, Далмацію, Албанію, Епиръ, Тесалію, Македонію, Бугарску и Романію.

Урошу петомъ было е 19 година, кадъ е сео на престолъ отца свогъ, о комъ се мислило, да врло твердо стои. Урошъ е былъ тѣломъ виѣшъ, у комъ е сіяла красна душа; нѣгова разборитость са благодаравношћу обрицала е много добра и даваще изгледъ ласкавимъ надеждама. Само му е едно недостаало, а то е рѣшителность и постоянство, а безъ тога ніе было могуће показати свою господарску власть како у старимъ тако и у новоосвоенимъ областима, простиравшимъ се одъ мора до мора, кое е само крѣпка и снажна Душанова рука знала држати у строгой подчинѣности и врло нуждномъ единству. Душана су се бояли и нѣгова е државна доинка была: страомъ управалъ. Урошъ напротивъ заменио е свою господарску строгость неуместномъ благосћу и изгуби царство, силомъ оружія основано. Сноменъ Силнога изтае врло брзо у памети властела, кое е онъ подигао и узвисіо, и не бовѣи се противъ

Уроша, почину свакий за себе самовластно господарити, чимъ е започета деоба царства, коя е затимъ подронила целу државу. Богу е угодно было подићи лозу Неманића за кратко време, па е после опетъ понизити; угодно му е было прославити е у свету, па е после оставити неславиу, у колико се у лицу Душана навршила мера грешеня. Одиа прва година Урошева царства на зло е слутила; несрећный случай наговестио е смакъ царства србскогъ. Гладъ, као казнь съ неба послана, опусти землю одъ едногъ края до другогъ, а у исто време продре изъ Азіе у Европу преко Дарданела страшна сила Османска, заграби предѣле грчкогъ царства и стане стра задавати Бутарской и Срби.

Првый бунтовникъ, уставшій противъ Уроша, было е деда нѣговъ Синиша, кога е Душанъ поставіо управителѣмъ Тесалие, и кои е правдао свой устанакъ тимъ, да е онъ найстаріи и да потомъ нѣму припада царство и престолъ по праву старешинства. Ратъ се заметне. Синиша продре у Зету и обседле Скадаръ, имаюћи узасе Грке и Албанце, алъ га войсна Урошева узбіе и Синиша се повуче натрагъ.

Неки лѣтописци окривлюю царицу Блену, матеръ Урошеву, жену врло честюлюбиву, као да е она повдинце подстрекавала садъ едногъ садъ другогъ одъ велмужа, само да ій завади, па да после она утврди свою власть и дограби себи све градове.

Ніе прошло много времена, дитнѣ се деспотъ Никифоръ Ангелъ, оженившій се сестромъ царице Блене, и са знаѣмъ и одобренѣмъ ове преотме већу часть Тесалие за себе. Овај поступакъ окужи и друге старешине, те се и они стану утврђивати свакий у своемъ граду, отказуюћи тимъ самимъ поданичку верность и одаѣность младомъ цару.

Урошу. На челу овы бунтовника и одпадника было в деспотъ Вукашинъ и братъ нѣговъ кнезь Угльша, управительи Босне. Одма у почетку опоменише цара Уроша нѣгови приврженици, да се добро узме на умъ одъ Вукашина и брата му Угльше, предложивши му советъ, да Босну повери оманѣимъ чиновницима, у кое се може поуздати, да га не ће изневерити; алъ младый царъ безъ искуства, не прими тай полезанъ советъ, него се юшть прилюбил Вукашину, вешто одъ овога обмануть, позове га къ себи у дворъ, излѣ на нѣга сву свою царску милость и наименоуе га кралѣмъ, мислећи, да е довольно безопасанъ за свое царско достоинство.

Овако причаю неки лѣтописци; други опетъ наводе, да в Вукашинъ године 1371. самъ себе прогласио за краля Рашкогъ, и узевши тай насловъ, владао е независимо. Садъ е настало оно несрећно време, да су подвластни ячи были одъ самогъ господара. Цару верни, боѣћи се напасти одъ осиливши се деспота и кнезова, предомисле се и стану о себи бригу водити, видећи, да царъ никаква корака не чини ради укроћеня одметника, почевши владати на свою руку и на свое име, и зато е свакий грабио што е могао залапити. Нѣ прошло ни десетъ година, а Србія, юшть за живогъ Уроша, распадне се на четири области, една одъ друге независне. Вукашинъ деспотъ узме Босну подъ именомъ краля Босанскогъ, братъ нѣговъ Угльша као деспотъ задржи Романію, кнезь Гойко утврдисе у Зети а кнезь Лазаръ са зетомъ своимъ Вукомъ Бранковићемъ предузме средину Србіе са Сремомъ и земљма дужь Дунава. Ови нови господари имали су у рукахъ власть државну, и докъ се свакий у својой области утврђивао, турске ордѣ плячкаше Бугарску. Наскоро затимъ

султанъ Муратъ, синъ Орхановъ, освой Адриянополь и ту пренесе столицу свое растеће државе, која е пре тога была у Бруси, у Азиѣ. Грчки цареви, Палеолози и Кантакузини трли су се међу собомъ око владе и престола, дозивајући еданъ противъ другога саме оће, кои ће имъ скоримъ главе доћи. Раздробљена Србія нѣ предвидѣла, да ће и њу постићи судбина, подобна судбини грчкогъ царства; нѣ спасила карајућу десницу Господа, која текъ што се нѣ спустила.

Злосрећный царъ Урошъ, не имајући чимъ одупрети се снажнимъ своимъ властелима, и не знајући или не могући осуетити сплетке свое матери, која е виновница свему разстройству царства, рѣши се оставити престолъ и склонити се коды едниога одъ наймоћниѣ властела и ту живити мирно, не бы ли и земля остала мирна. Што е науміо, то е учиніо, и дође најпре кралоу Вукашину, кои га прими и одреди му еданъ малый предѣлъ за издржанъ. Алъ се Урошу ту не свидѣ, едно што е доста оскудно живіо, а друго што е врло притеснитъ было, и зато прибегне другомъ властелину, кнезу Лазару, съ коимъ е и родъ былъ, еръ е Лазарова жена Милица была изъ рода Неманићевогъ; но ни овде се не могне станити сиромѣ Урошъ, те се опетъ врати къ бездушномъ Вукашину. И ако е царъ Урошъ остао безъ прихода, и ако е тако рећи сиротовѣо, опетъ е зато и оно мало што е имао, радо приносио Богу, украшавајући свете храмове, а у Скоплю, као негдашней столицѣ својој, сазидѣо е нову цркву и посветіо е Богородици.

Нѣгова жалостна судбина яко се коснула срдѣца оданы му великодостойника и зато навале на нѣга, да силомъ оружѣ сметне пре свега Вукашина, као најопаснѣгъ своего супостата. Неки

дѣтописци увераваю, да с царь Урошъ послушао тай савѣтъ, и нападиувши на Вукашина, покушао сређу свою, алъ га ова изневери и онъ буде заробѣльнъ и у станъ Вукашиновъ одведенъ. Предвидивши свою злоуду кончину, науми утећи у Дубровникъ подъ заштиту тадашнѣ Дубровачке Републике, алъ му и у томъ бегетву лоша сређа бы; потеря га стигне и ту као мученикъ издане одъ руке онога, кон с нечада быо нѣговъ поданикъ.

Другѣе казуе о смрти цара Уроша чувеный повѣстописацъ србскій, Бранковићъ, и самъ изъ кнежевске лозе. Онъ ништа не вели о битки каквой, него само то: да с Урошу дотужало сносити оно пониженъ и сиротованъ у стега кодъ Вукашина, и рѣши се утећи у Дубровникъ. Алъ Вукашинъ дозна за то преко свои людѣи и бежећегъ цара єднимъ ударцемъ буздована састави са земљомъ. Патріархъ панъ Србскій, Арсеніе четвртый, овако пише: да убилацъ Вукашинъ нѣс убіо цара и мученика на путу, водећемъ у Дубровникъ, него га с позвао, собомъ у ловъ, само да га удали одъ матере, и ту у пустомъ месту изврши свою проклету намеру надъ божинъ помазаникомъ и царемъ своимъ. Ово убійство догодило се на полю Косовомъ, на комъ ѣе се мало доцнѣ толна честита крвь србска пролити, да се освети ово цареубійство. И тако младый царъ Урошъ, у пролећу свогъ века, издане близу Неродимля, кодъ брдашца, кон се zove Нивудимъ. Тѣло блаженогъ мученика буде пренесено изъ поля Косова у обличный храмъ Успенія Богоматере, више Неродимля, не далеко одъ места Петрића.

По некомъ времену, као што Бранковићъ приповеда, почео с царскій мученикъ являти свою светиню чуднимъ знацима, проистцавшима изъ гроба, и услѣдъ тога благоверни Срби ископаю

изъ гробнице нѣгове неиструнувшіе мошти, коє се и данданасъ сматраю и поштую за овете. Кадъ су Турци навалили на Србію, ове свете мошти пренесене буду у Сремъ и смештене у Фрушкогорскій монастырь Язакъ, где и данасъ почиваю.

И ако е мати светогъ Уроша хотимице радила о пропасти сина, опетъ е зато горне сузе пролила за нѣмъ. Међутимъ што е сплеткама желала получити, проманила е; женско господарство нису хтели трпѣти надъ собомъ сръбске старешине, и ако е она была кѣи царска изъ Цариграда. И тако коє одъ туге за синомъ, коє збогъ проигране владе, склонѣ се у монастырь, постане монахиня и треће године по смрти сина умре и буде саранѣна у цркви. кою е подигла у Црној Гори више Жегликова.

Назови влада Урошева траяла е свега десетъ година, до 1367. лѣта. Споменъ овогъ невиногъ страдалца свршава се у сръбскимъ православнимъ храмовима другогъ Декабра, као на данъ нѣгове мученичке смрти. Тако е завршено владарство Неманића, траявши 212 година. Први осамъ владалаца носили су име краля: родоначелникъ Неманя Стефанъ у монашеству Симеонъ; нѣговъ синъ Првовенчаный Стефанъ и уукъ Владиславъ; Урошъ великій, Драгутинъ, Стефанъ Милутинъ, Урошъ и Стефанъ Урошъ Дечанскій, и два венчана цара: Стефанъ Душанъ сильный и последний Урошъ.

Правда божія нѣ допустила Вукашину наслађавати се плодомъ свогъ издательства. Само е четири године траяла нѣгова влада, па и та е была узнемиравана непрестанимъ ратовима. Султанъ Сулейманъ пође на Србію са седамдесетъ илада войника. Противъ нѣга стеку се сви кнезови сръбски са своимъ воинствомъ до шесетъ илада

ратника и слегну се у Косово полѣ. Войску е предводіо Вукашинъ и Угљѣша. Косовомъ полю суђено е было да се двапутъ обліе србскомъ крвљу; ту е запечаћена и слава и несрећа ратоборногъ србскогъ племена. Кадъ се првый путъ ударе войске, Вукашинъ одржи побѣду, поваљавши тридесетъ иллада Турака. Разстровни турски редови нагну бегати преко реке Марице, аъ ту подкреплѣни новомъ войскомъ, обнове бой у комъ погине десетъ иллада Срба. Остали потраже спасенія у бегству и до петъ тисућа њи подаве се у рѣци. Угљѣша, *) Гойко, Реля и многи други витезови пали су на полю битке. Краљ Вукашинъ съ маломъ дружиномъ измакне и у мисли, да е ванъ опасности, спусти се на землю да одпочине; но слуга његовъ, бывшій му свагда веранъ, полакоми се на његову богату огрлицу и за любовъ те плъче одруби главу краљву. И тако изданца погиге издайнички; цареубилцу враћено е равномъ меромъ!

Прва битка на Косову догодила се 1370. године, за којомъ е наскоро слѣдовала и друга. — Турци међутимъ нису мировали, него су све жешће налетали на Србию, палећи села и вароши и мирне люде секући. Султанъ Муратъ братъ Сулеймановъ већ е покорио быо и Грке, и Бугаре и купио данакъ одъ њи као одъ своихъ поданика. И Срби су му одчасти плаћали данакъ, а садъ е захтевао да и воюю узъ њѣга. Чаша гнѣва божіегъ была е пуна и Господъ е изліе на страдаюћу Србию. Турци унесоме у землю гладъ и поморъ, и сместише се у опуштене куће као у свое. Бранковинъ съ горкимъ срдцемъ описуе страдања свое землѣ у трећей књиги свое исторіе, и овако се

*) За Угљѣшу се зна да не погнао, него се скло-
ніо у Свету гору.

изражава о причини тій страдања: „Погледайте съ умиленьѣмъ, узмите добро на умъ, како е праведанъ судъ божій! као што е дозивала Бога крвъ Авела, исто се тако потужила Богу крвъ краля Стефана Дечанскогъ, и Господъ е услышао гласа нѣногъ! Ако е за неко време и одсроченъ быо жестокий судъ, то естъ, за живота отцеубица, цара Душана; алъ е доцнѣ извршенъ надъ нѣговимъ наслѣдницима; висока десница нѣ. оставила безакоця непокарана! — Ту исту чашу испили су и први у народу кнезови у време цара Уроша, представили на нѣгово убійство; и не само неверни нѣгови саветници и крвопилци, него и савъ тадашній народъ Србскій искусио е на себи гнѣвъ божій.“ Па и самъ кнезь Лазаръ, имавшій намеру уединити србску државу и све Србе ядномъ скиптру подчинити, пао е на истомъ Косову као жертва храбрости и мужества; а ту е издануо и Муратъ царъ турскій на самъ данъ побѣде надъ Србима. Стога е Косово Полъ споменикъ славе и грозногъ крвопролића у Србскомъ Народу, кои съ тужномъ оданосћу сноминѣ незаборављно име кнеза Лазара, прослављеногъ међу светимъ божимъ угодинцима.

О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

Изъ рукописа XVII века кои в у подписаного.

Іоўніа. ві.

ш елажённѣмъ и присно помни́емъ мѣмъ
кнѣзю лѣзаре, и ѿже съ нимъ извѣи́еныхъ
правосла́вныихъ шть, нѣчѣстѣвыихъ ага-
ренъ и штьчести жѣтїа егѡ вѣспомѣнѣ-
тїе. и о страданїи егѡ, и мо́щии прѣне-
сѣнїе, слово, благослови оче.

Вѣси оу́бо страда́льчѣщїи подви́зи просла́-
вленїи. и чюдимо єсть вѣсоудѣ праведныхъ стра-
данїе. троудѣ ꙗ́ко поутникомъ, припоутныи про-
хлажда́ють сѣни. и оутроужденїи приѣмше, шть-
поутишьствѣнаго оула́скавають троудѣ. ѣма же
и мы, ꙗ́ко же по поутѣ нѣкоємъ вѣ житїи сѣмъ
нѣзѣстоуємъ. поуты же сегѡ, страданїе многѡ и
дарѡѡ намъ вѣсоудѣ бо́гъ моли́твенныи сѣни. не тѣ-
чїю житѣнскыи, нѣ и доушевыи прохла́ждати
троудѣ. моли́твеннаа бо сѣнь, ме́да сладчайшими
напо́енными светлыихъ моужїи чюдныими повѣстми
оупокоѡвѣеть. и ѿже вѣ многѡ печѣловнѣмъ поуты
жѣтїа ходѣвшихъ, прїе́мъ покѡитъ разѣчныими ш-
дрѣ. аще бо грѣшнѣ вѣни́детъ вѣ пока́нїа сѣнь,
тогда вѣвѡдитъ те вѣ вѣчныи сѣны. аще шкѣме-
нїе боудеши жѣтїа сегѡ и богѣтства печѣлами,
ѣвѣ ти апосто́ль вѣрѣмъ штїмаеть глаго́ле. ничтѡ
же вѣ мїрь съи вѣнесѡхомъ ѡнѣ ꙗ́ко ниже изнести

можема, и лице еѣдани одрѣжма прїидеши поврѣтъ
себѣ на моантею, яко шть одрѣ мѣгька вѣстанѣ-
ши. разлїчнь вѣсѣма хрїстось странюпрїѣмца
и дѣлаѣтель кѣ вѣсѣма спасѣнію бѣпасть. промышлѣ-
сть во чловеѣчьскыи жинѣотѣ. яко же свѣи дѣмъ
дѣмюу владѣка. комоуждо поѣчасти протїеюу по-
даѣѣе подѣнтома. сама во рече. сазнѣшиє мѣ про-
славаю. и хѣтѣи съ мнѣю вѣгги, да вѣзметь крѣсть
и грѣдѣть по мнѣ. сего ради мнѣши и мнѣци и мнѣр-
сцїи послѣдовашиє, и до нынѣ послѣдѣють, нѣхъ же
жїтїє на мнѣсѣхѣ несть, мнѣи же оуѣе тѣхъ вѣспо-
минанїемъ своѣмъ човѣствѣ. . . зѣло ѣслаждама. едї-
ного еѣ нѣхъ страданїа и троудїи и по хрїстѣ съ-
мрѣтъ прѣдѣ вѣмъ прѣдѣстѣнѣхъ, не мала чюдѣ вѣсѣ
испаѣнію снѣхъ трѣвѣлѣжннѣаго и вѣлїкѣаго кнѣза лѣ-
зара пѣмѣть и страданїа вѣмъ вѣзвѣстїти хѣщѣ.
едѣѣ во лице и мнѣгыє и вѣлїкыє насѣ повѣстїи
вѣздеїгнѣоти мѣгоуѣтъ кѣ жїтїа исправаїнію. и прѣд-
лагѣть се оуѣе нѣмъ саѣво. прочїтаюшїнѣхъ ради
пѣлѣи, а не моуѣжа радѣ похѣвалы. испѣнѣ во вѣл-
жѣннѣи мѣвѣснѣмѣхъ и лѣгѣаскынѣхъ пѣхѣвалѣ, коуѣю
хѣщѣтъ насѣ вѣрннѣхъ, и страѣтнѣи и оуѣмъ и саѣво
нѣмѣцнѣхъ пѣхѣвалоу. не пѣче ли вѣлжѣннѣомѣ лице на
тоѣ дрѣзнѣмъ вѣлѣхъ бѣла бѣи дѣсада. нѣ прѣсто юже
и нѣмъ начинѣаю повѣстѣ:

Еѣе оуѣе вѣлжѣннѣи сѣи моуѣжа вѣлгоршдннѣхъ
и вѣлагѣчастнѣиѣхъ родїтелїи сынѣи и прѣвѣднѣаго
лѣзара и дрѣга хрїстоѣа вѣзонмѣнїство шть родї-
телїи нѣмѣ нѣмѣе. и соупрѣжннѣцѣ пѣмѣи. и сынѣошѣма
и дѣщѣрѣмъ штьца вѣнѣи, и разлїчннѣиѣхъ ради до-
вродїтелїи, вѣсѣи срѣвѣснѣиє зѣмѣи самодѣрѣжнѣи

бысть. и многыи сестрыи и доухобныи моуже къ
 шкряпанію жизни своеи наставники себе и събѣ-
 тники имѣше. и многаа лѣта въ благодѣнствы
 пробаждае. инокихъ люде. нищихъ милуе. старыхъ
 яко родителе почитѣе. среднихъ яко братію. юныхъ
 яко сынов. цркви оублачае. иныи же шть осно-
 ваніа въздвизае. и многыи тебѣ милостыи и
 бесчислныи. ихъже нынѣ мыи ни изчисти, ни пи-
 санію прѣдати възмагаема. нѣ иже въса добраа
 назырающіа зависть. видѣи наше благое, горкыи
 окомъ. и охоче възселенноюю, и до насъ достиже:
 простирае слѣди скръбен, благополоучиѣ и намъ
 прибрѣже се. възстави во великаго и зѣло горкааго
 въсѣго взыки тоурьчьскаго амирѣ. моурать имѣ
 имоуща. иже многы покорѣе взыки, и съ възѣми
 ими прѣиде на насъ. шрѣ зѣло дѣхает и люте се-
 репо рыкае на влаженнаго сего моужа. и на всю
 его шть бога данноюю ему дръжавѣ. съи же его
 малааше, своимъ довати се. и мирнаа ловизати. и
 съставити нѣкогда крѣководѣнствѣндоу десницѣ. и
 сътворити миръ съ нами христіаны. не во рече ра-
 доуесть се. всѣхъ насъ владыка и господъ зрѣ на
 всаки днь божимъ крѣвѣмъ пролибаемомъ. бже яко
 же аспидъ глаухи затыкалаше оуши свои и въсь
 готѣе вѣе къ оувѣнствѣмъ и крѣвопрелитію. невѣ-
 дыи окаянын, яко на се мѣчь штрѣ вѣе яко же
 послѣжде слабо шевѣ. съи же влаженнымъ къ сво-
 имъ емѣ глаголаше. братіи и чѣда. боаше вѣсть намъ
 да едины грѣбѣ въсѣхъ въкоупѣ прѣиметь насъ. неже
 зрѣти родителе и сирѣбники наше въ тоуждоую.
 штебдныи землю. нѣ яко же сладкихъ насладѣ-

хшма се, сїце и ноужднїхъ не штеїгнema. нѣ по-
 лажимъ доушѣ свою за дрѣгы свои ꙗкоже рече
 господь. шни же вѣси вѣкѣнѣ штеїшаше. готовы
 есмы непрѣслоушати повелѣнїа твоего, нѣ и мнш-
 жайша покажемъ шть ихъ же рекъ ѿси. и бнѣ оубо
 мншгаа потврѣждае ихъ глаголааше ѿмъ. и шнї емѣ
 таксѣжде. ихъже нынѣ штабѣлемъ слѣва ради съ-
 крашенїа. и прѣчистыхъ тѣинъ причестїеши се, и
 дрѣга дрѣга лѣзавше. и правдныи оубо, прав-
 дноу и тѣи ѣрость подеиѣ съ вѣсѣми сїми срѣтають
 шного лютааго войнства начѣлника, на нѣкоемъ зѣло
 велицѣ поли. и вѣе бѣоихъ плѣкъ великъ зѣлѣ, зѣ-
 лѣ. сїхъ оубо мншжае, р. (100) тѣсоушъ. шнѣхъ
 же вѣлыкъ не мѣнѣ, т. (300) тѣсѣшъ. нѣ прикло-
 нїте ми мѣсль вѣшѣ, ш свещѣнныи и воголюеиы
 съборе. да слышите страшныи и чюдныи шны по-
 вѣсти. срѣтають ихъ ꙗкоже рече се. и что вѣе
 вѣхѣть нѣкыи и тоутѣнъ нескѣзанныи слышааше се.
 чловеци вѣпїахѣ. коны вѣскаахѣ ороужїа зѣкъ
 тѣбраахѣ. стрѣлы лѣтехѣ слѣнце застоупающе. трѣ-
 скове шгнанныи трѣскаахѣ земля великъ боучааше.
 вѣздоухъ грѣмѣше. и ꙗкоже дѣймома мрачнома
 овнѣдааше се. и войнства шть овоудѣ дроугѣ на
 дрѣга наскѣкающе съветѣи се ороужїа и землю
 озарающаа. рѣкы же крѣвен шт вѣсоудѣ. и мншга
 вѣсоудѣ трѣпїа. ꙗкоже на жѣтеѣ клѣсовомъ, сїце
 воиншма на землю шть бѣстрыхъ ороужїи падаю-
 щїи. и поше шно ꙗкоже ѣзерѣ нѣкоемъ крѣви про-
 лїтїемъ овѣгрено зрешѣ се. и тако лютааго ороуж-
 ника шного и крѣвопїицѣ, съ мншжествомъ его
 мншгынма лютеи сѣмрѣти штѣлаше. тогда же тогда

оубѣи мнѣ, и благочѣстивомѣ и влажѣнномѣ и само-
 дрѣжабномѣ, великомѣ кнѣзѣ лѣзарѣ глѣвоу штѣ-
 коше и мнѣшѣство благорѣдныихъ и благовѣрныхъ
 христѣанъ, приемъ изейше. и вѣси коупно вѣнцѣмъ
 оубѣзѣше се. мнѣшаши бо и прѣведнѣи, вѣ роуки
 нечѣстивыихъ попоущають се. не да шнѣи прослѣветъ
 се, нѣ да сѣи сѣѣтѣише вѣнчанъ боудѣти. и ар-
 хѣрен шѣ вѣижныхъ тѣмо градовъ изъшѣдъ сѣ вѣ-
 сѣмъ прѣчтомъ своимъ. и влажѣннаго и нѣбѣаго лѣ-
 зара тѣло сѣ мнѣшѣгоу чѣстѣю вѣ црѣкви погребѣ.
 богомрѣсѣи же шны измайати, тако же малѣ по-
 ждавшѣ. пакѣи тако же пчѣлы просѣпашѣ се, и вѣсоу
 землѣю нѣшѣ прѣтѣкшѣ, не вѣ вѣе кѣ тѣмѣ кѣго вѣз-
 вранѣюща тѣмъ. не вѣ злѣба юже не сѣтѣсѣрише. и
 вѣе вѣдѣти прѣрочѣсковъ речѣнѣ вѣбѣровъ вѣкающѣ.
 коже прѣидѣше языци вѣ достѣиѣнѣе твоѣ. и не тѣчию
 оскѣрѣнише светѣи црѣквы, нѣ и шнѣю дѣло тво-
 раахѣ ихъ. и положише троупѣа рѣбѣ твоихъ вѣрѣшно
 птицамъ нечеснымъ. пѣтѣи прѣподѣзельныхъ твоихъ
 зѣкрѣмъ землѣнымъ. не окрѣстѣ иеросалима тѣкѣмо
 нѣ по всѣи землѣи сѣи. и вѣе пѣлѣчѣ и рыдѣнѣи не мѣнише
 прѣвѣаго вѣдѣти. шѣвѣхъ бо закалаахѣ. шѣтѣкшѣхъ
 же живѣхъ шѣтѣбѣждаахоу на своѣю землѣю. и не на
 рѣцѣи вѣвѣрѣшнѣсѣи тако же шны тогда сѣдѣошѣмъ.
 нѣ на вѣ негѣже вѣсѣ рѣкѣи малѣише же и велиныише
 вѣтѣичють, разлѣбѣемъи вѣкѣшмъ и распрѣдѣемъи
 вѣ вѣсоу тѣхъ землѣю. и мати о чѣдѣхъ плакалаше.
 и шѣцѣи гѣрѣцѣи рыдалашѣ. и вѣрѣтѣи вѣрѣта оѣвѣмъи
 слѣзы лѣбѣише проликалаше и сѣстрѣи крѣтѣю, и вѣрѣ-
 тѣи сѣстрѣи. зрѣише се иного инамо шѣтѣбѣдѣима, рѣуцѣи
 шѣ вѣицѣхъ дрѣвѣ дрѣвоу оѣлѣкшѣ, жалѣстѣи крѣ-

чаахѹ. Ш земаѣ растоупиши се живы прѣимѣ въ-
сѣхъ насѣ. и ѿна ѿнамо штебѣимѣ, въспѣтъ зрѣше
дондѣже очѣма зрѣшѣхъ егѡ невидимѣ вѣвалаше. и
сѣа въса и ѿнаа мншжайшаа грѣхъ ради нѣшихъ
пострадахъмѣ. нѣ сѣа штабѣаше, овраѣимѣ се. къ
влаженнаго пѣмѣти егѡже ради нынѣа трѣжѣствѡ и
прѣздникъ тѡбѣимѣ. по сѣхъ же въсѣхъ егѡа сѣде
на прѣстѡлѣ родѣтеля своего благочѣстивыи кнѣзь
стѣфанѣ, и господинѣ въсѣмѣ срѣвѣимѣ выстѣ. съ
враѣомѣ своимѣ влаѣкомѣ. и съ матерѣю своею, го-
спогѣ еугенѣ (sis) и съ сѣвѣтомѣ светѣйшааго патрѣ-
ѡрѣа шткрѣвѣають грѡвѣ влаженнаго. и въсѣхъскимѣ
цѣло тѣло онѡ оберѣтѣше, и влагодатѣю светаго доухѣа
сваагооухѣвѣаѣмо, и въсѣмѣ чѡвъства оуслаждающе,
ѣакоже и нынѣа въсѣмѣ видимѡ юсть. съ архѣрѣи
и игоѹмѣны и съ чѣстныими иноѡци. и съ всѣмѣ
сѣггаѣтомѣ чѣстѣ прѣнѣсше, въ ѿже шѣа нѣгѡ сѣз-
данѣмѣ монастѣри, светыѣ егѡ мѡщи полѡжише. егѡ-
же и светѣлымѣ прѣздникъ сѣтѣвѣаемѣ дѣньсѣ. Огѡ
радѣи и ѡзѣ нынѣа оусрѣдно и съ тѣшѣнѣмѣ чѣсто
тогѡ въ своихъ словесѣхъ сѣзрѣцаю. и ѣакоже кѡ
вѣньцѣ плѣтынѣа зѣдѣтъ, таже вѣсерѣа приложѣмѣ, и
мнѡго цѣнноѣа кѣменѣе, светѣлѣйшѡ тѡбѣритѣ дѣдѣимѣ.
сѣце ѡго и ѡзѣа пѡхѣалы егѡ вѣньцѣа влаженѣи тогѡ
главѣа словѡмѣа изѣтѣвѣаю, глаголю. гдѣа слѣдкаа егѡ
очесѣа тѣхѡсть. гдѣа светѣлоѣа оѹстѣнама шсклабѣнѣе.
гдѣа любѣзнааа десѣница, и въсѣмѣа шѣилѣнѣа простѣрѣ-
ма. оуѡвѣаа нѣпрасѣнааго прѣмѣнѣнѣа. кѣако почрѣнѣа
доѡрѣста кѣако окрѣде се скрѡѡише. Кѣако вѣзнаѣпоу
штрѣвѣанѣа выстѣа цѣѣтъ. вѣистѣинѣа истаѣеа травѣа и
цѣѣтъа штпѣдѣа. ѡскѡдѣа истѡѣчѣникѣа, истаѣеа рѣка. пакѣа

въ крѣзь прѣложи се вода. ш оумилѣнныѣ побѣсти.
 кто възвѣститъ чѣдомъ, іако осирѣше. нѣ еже въ-
 сѣмъ хранимое. что кости мрѣтвы. прѣжде смрѣ-
 ти прѣдпочѣтеаа мрѣтвость. и скрѣеаа вѣды
 нашеѣ пѣмь. ш іако въ гласъ пакы въ рѣмѣ слы-
 шить се. рахѣль плачущѣ не чѣды своихъ. нѣ земля
 наша рыдаше въкоупѣ и чѣды старыхъ и юныхъ,
 и въсегдъ възраста, швѣхъ оубо заклѣнѣа. швѣхъ же
 штедѣнѣа. и въсегдъ въкоупѣ землѣ запустѣнѣа.
 мнѣше же блаженнаго моужа сегдъ лишенѣа. шта-
 вите сѣтѣшѣащѣи, штавите не възможете бо ѣтѣ-
 шити. тешко плачѣть шведокѣшѣа. ш лютаго исто-
 плѣнѣа, како посрѣдѣ пристѣнѣица надѣждоу нашѣ
 истопѣхшѣ. како тѣмонѣсныи корабли съ всѣмъ вре-
 менѣмъ погрѣзши нагы насъ штави, иже иногда
 зѣло богатыѣ. гдѣ свѣтлое іадрыло онѣ, иже доу-
 хомъ свѣтымъ въсоудѣ распространѣе. гдѣ твердѣе
 доушѣ нашихъ застоупленѣе. имже нахожденѣа езы-
 чѣскаа и еретѣскаа безъ боіѣзни прохѣждахшѣ. едѣ
 мѣла приклѣчшаа се, и въсоудѣ страждемъ. иако по-
 вѣждаю се страстѣю аще и мѣла рѣкоу словомъ.
 прѣимѣте наше вратѣе, прѣимѣте иже шѣ миловѣнѣа
 сѣззы. плакаше иногда тоужди людѣе о патріарсѣ
 іакови и тоуждию вѣдѣ, своѣ сѣтворѣше, едѣ
 шѣца шѣ егѣпта прѣнесше въсѣ нардѣнѣю вѣдоу
 тоуждоу, іако своѣ плакаше днь, ѣ. и ношѣи.
 толѣкъ ш нѣмъ плачѣ сѣпротѣгше. подражайте ино-
 плѣмѣнныѣ вратѣе, и сѣплѣмѣнны. бѣшѣи въе тогда
 страннѣихъ и тоземельцѣ плачѣ. бѣшѣи да боудѣтъ
 и нынѣ. понѣже и страсть бѣшаа. дадѣте и мнѣ
 о сѣмъ рѣщѣ, ивѣ везѣдѣно имамъ еже блажити прѣ-

чев сего не бою во се заѣсти. что во ми горшене
 имать сѣдѣати. призовѣте плачущее теремѣ рече.
 нѣсть во инако полѣщю зтолити, и страстїю сръда-
 це сверѣпеще се, тѣчию стenanми и слъзѣми. слы-
 шаша теремѣины гласы сѣтѣбныи и рыданїа. яко
 вьсѣгда града іеросалима запоустѣвша плакалаше се.
 яко ина нѣкаа о вѣдѣ прошеде, и сее рече пѣснь
 сіѡнскѣю плачѣвнѣю. сїа тогда оуво рѣше се, нынѣ
 же мнѣша исплѣни се. егда бо іавѣ воудеть вѣды
 дѣнство, тогда іавлѣнны вькѣаютъ пѣсны плачущѣ-
 нхъ. ниневѣскомѣ гласѣ страстїю подѣвше се, пѣче
 же шѣ шнѣхъ вѣднѣйше колѣзнѣюще. вѣмъ нѣким
 теремѣинѣмъ и дрѣвѣмъ гласъ иже вѣ плѣнѣнїи ісраниевѣ
 сѣтвори. яко на вѣвѣи рече шѣвѣсїхшѣмъ органы
 наше. мѣлѣнїемъ севѣ же и тѣхъ шсоудѣше. свою
 творѣ пѣснь сїю. аще во вѣждоу езѣчьскы мѣтѣжъ
 іеретїчскы. вавѣлшнѣ же нѣсть мѣтѣжъ. и аще вѣ-
 ждоу искоушенїа и вѣды мѣтѣжа радї текоуща,
 тогда шнаа глаголю вавѣлшнскаа рыданїа. нѣхъ же
 сѣдѣше плакашѣмъ, вѣдѣшаго насъ шсирѣвше. аще
 вѣвѣи речеши и еже на нѣхъ органы, моѣ и сее
 гадїи- вѣ істиноу во вѣвѣи нѣсть жїтїе. дрѣво во
 вѣсплѣдно вѣвѣи нѣсть. насъ штврѣже жїзни слад-
 кымъ плѣдѣ. тѣмъ же вѣвѣи вькѣемъ вѣсплѣдное.
 прѣзди и недвижїмы лювѣе, шргани на дрѣвѣсѣхъ
 шѣвѣсївше. и шпѣщїаю конѣць потрѣвномѣ ш вѣдѣ.
 жѣнскымъ плакавѣ, и зѣло горѣцѣ рыдавѣ. и пакы
 обрѣтимъ се нѣ вѣлѣннѣаго сѣго свѣтїи мѣщи. и
 чѣстїи пѣмѣти и прѣзникуу. егѣже радї и трѣж-
 ствоуемъ днѣнь. емѣже вѣе по ішсїфоу цѣломоу-
 дрїе. по давидѣ кротѣста. по солѣмѣнѣмъ рѣзоумъ.

паче же высочайши соломѣна сѣи. аще бо и прѣ-
взсхѣдааше мѣрѣ чловѣчьскаго нестьства прѣмѣ-
дрость соломѣнава (sic) нѣ въ еже потреба бѣе имѣ-
ти, штъщѣти се. и такоже шномѣ поношеніе снце
и блаженномѣ семѣ похвала. не тѣчію въ земазно-
рѣдныхъ, нѣ и въ прѣвѣшныихъ сїлахъ. ішсїфъ же
въ єгѣптѣ скончавѣ се, сыншмъ ісраиелевшмъ завѣ-
щѣ. посѣщеніемъ имѣже посѣтитъ васъ господь
богъ, изнесете кѣсти мое штъ соудѣ. сѣи же бла-
женнымъ никѣмѣже завѣщѣ. нѣ богомъ движимъ
нѣвы ісраиля сѣтѣкаеть се. и не сыкове єгѣ тѣчію,
нѣ и мнѣгъ наршѣ штъ всѣхъ окрѣстныхъ и штъ
дѣлныхъ стрѣнъ, сѣвѣрадохоу се мѣжїе и жѣны и
дѣти. ѡво ѣво вїдѣти, ѡво же освѣтити се прико-
сновеніемъ свѣтаго тѣлесе. и оуѣво сынове єгѣ прѣдъ
кѣвѣботомъ идѣше и жалостно тако же сѣрїны нѣцїи
прѣкрасны поїюще и плачюще вѣщаахѣ оуѣвы намъ
господине и штъче нашъ. штънѣли же тыи штлоучи
се штъ насъ, мнѣгмыє скрѣви и напастїи постїгоше
насъ. сїа и їнаа мнѣжайша, рыдающе глаголахѣ.
мати же ихъ тако вїдѣ сїа. пѣдши тако же исполѣу
мрѣтѣа надъ свѣтое онѣ тѣло, и на мнѣгъ часъ
истоупїевши оумомъ бѣе. посїхъ же такоже штъ
нѣкоего глѣбока снѣ вѣзвѣноуѣши. и раздѣрѣши лице
и вѣлсы свое тѣрѣзадоущїи глаголаше. оуѣвы мнѣ
свѣте мой, како заидѣ штъ очїю моєю. како почрѣ-
нѣ доврѣтѣа мога. како ѣвѣноу сладкын мой цѣѣте.
како мѣтче мнѣмохѣдиши насъ. гдѣ сладко глаголимы
їзѣыкѣ. гдѣ медоточивмыє оуѣстны. ш горы и хлѣбни
и дрѣва дѣвѣрѣваа, вѣсплѣчите съ мнѣю днѣньсѣ.
штъ нынѣ тѣчитѣ бчи мой слѣзѣ потѣбкы шкрѣвѣ-

влени. сѣ и мишжайшаа сихъ рыдающе глаголааше.
 сѣ зрѣ въсь народъ вѣюще прѣсы свое и плачь къ
 плачу прилагающе рыдахоу. и съ свѣщами и ка-
 дилии светою ракоу провождаахоу. сѣ же зрѣ азъ
 вѣбаема. хѣтѣхъ аще мѣчно би штверѣши свою
 нѣмощь. и съвѣзѣти безмѣрїю вѣдѣ, и нѣкы вѣс-
 кликнуути гласъ ключимъ страсти. нѣ что рѣкоу.
 како вѣзроу доушѣвнима очима, вѣды тмєю покрѣ-
 вѣннима. кто ми раждѣнеть глѣбокы сѣи и мрачни
 скрѣби шелаа. и пакы изыѣвити сѣмирѣнїа лѣчу,
 веселѣшъ срдѣца истаавшаа лютѣ страстїю. тѣчїю
 тыи шъ сладкаа и вѣщи и ѣме, и прѣзнику сѣмѣ
 внибѣне. посрѣдѣ бо насъ вѣрѣмъ вѣти текѣ. тако-
 же тѣломъ, сѣце оубо и доухомъ, аще и не зрѣши
 се шѣ насъ. не шѣтъ бо се шѣ насъ жѣнихъ. въ
 невѣхѣдимыхъ єсть блаженныи. не къ томѣ въ зрѣ-
 цалѣ и гаданїи нѣ лицемъ къ лицѣ приповѣдѣтъ
 когови о насъ, и шъ людскихъ невѣденїихъ (sic) шѣ-
 ложѣ кожныѣ котїгы. ниже бо трѣбѣ соутъ въ
 раи хѣдѣшїмъ, такѣвыѣ одѣжде. нѣ ѣмать одѣанїа
 ѣже крѣвїю, и довродѣтелїю жїтїа своего изытка-
 наа. чѣстна прѣд господемъ такѣваго сѣмрѣтъ. не
 сѣмрѣтъ бо єсть нѣ растрѣгнѣтїе оубамъ. да не
 бесѣмрѣтноє воудѣтъ злѣе, такоже рѣчѣ ѣже во-
 слѣва тѣзѣимѣнныи шѣтаѣн ѣгѣпта мѣшѣльное жїтїе
 прѣидѣ не чрѣмное сѣе, нѣ тѣмное шнѣ и мрачное
 жїтїа мѣрѣ. на горѣ вѣсѣдѣтъ съ богомъ. по све-
 тѣи шѣствоуѣ земли, въ нѣниже зрѣтъ се во-
 гѣ. вѣнидѣ въ обѣтованнїю, нѣже жѣлааше. такѣво
 ѣмѣще оутѣшѣнїе братїе выи ѣже кости шѣсїфови
 въ странѣ благословѣннїю прѣнѣсше. или пѣчѣ рѣши

светоую мощь прѣведнаго съ кѣчегомъ въ светаа светыхъ положыше. слышите павла засвѣдѣтельствующа. да не скрѣбите яко же прѣчи не имѣши оупованїа. рѣцѣте ѿже тамо людѣмъ. проповѣдите добрыѣ повѣсти. възкрѣснѣть во мртвѣи рече пророкъ, и възтанѣуть соущїи въ грѣбѣхъ, и възвеселѣть се ѿже соуть на земли. того ради радуѣте се слышѣтелѣ слѣва. якоже во слѣвѣ шѣ възтока чїсто възхѣдїть, тако и доуша прѣведнаго тѣло шѣтавлѣше съ чїстою свѣстїю сіѣть свѣтло. прїидѣте оубо и выи, ш священныи и светыи свѣбре. и припадѣмъ къ застоупникѣ нашѣмъ. егѣже ради празднуѣмъ дньсь свѣтъ прѣздникъ. коудѣ оубо милостивнѣ молитвникъ къ владыцѣ христѣу о стадѣ своѣмъ. призовѣи и подвигнїи апостолы и моученикы, и прѣподобныѣ и прѣведныѣ, и помоли се о цркви. да не прѣстанѣть сіѣ славослѣвіѣ и трѣжствѣ. да не въздвїгнѣть на ны глѣбѣ, еретїтское и езїчское нахождѣнїѣ. прїидѣи нынѣ прїидѣи стани посрѣдѣ насъ и прѣдначїиан трѣжствѣ. и къ вышнѣмъ трѣжствѣ роуководствѣи насъ. ндѣже славити се ѿже въ трѣици покланѣемъ вога. да и мыи страстїи, страстїи и грѣхѣмъ разлїчныхїхъ свѣодоу оулоучївшѣ, и тамѣшныхїхъ влѣгъ наслѣднїици боудѣмъ. О христѣ їсусѣ господи нашѣмъ. емѣже слава и дрѣжава и чѣсть и покланѣнїѣ съ вѣначелныимъ шѣтцѣмъ и прѣсвѣтымъ и влѣгнїмъ и животворѣшїмъ доухѣмъ и нынѣ и прїсно и въ вѣкы вѣкомъ. амїнь.

преписао

А. Вуколовићъ.

МУРАТЪ I. НА НИШУ.

*Изъ Феридунъ-бегова зборника турскихъ спомени-
ка изданого у Цариграду године 1848.*

I

ПИСМО СУЛТАНА МУРАТА I.

писано у Бруси друге половине месеца злхиде 1178
турске године Караманли-оглу Али-бегу.

Знай да поданици опакогъ Лазара по речи
коя каже: „демонъ *жмля у срдцу смртника*“ — бѣ-
ху оставили правый путь привржености и покор-
ности, путь верности и точне послушности, пре-
ступаюћи погодбе, кое су пре съ нѣима учинѣне
и презирући непріятельскимъ поступцима власть
мои наместника безъ обзира на праведне опомене,
кое самъ се я постарао да имъ пошлѣмъ. Са свое
стране я имахъ веру у заштиту свевишнѣга, нѣ-
гова пророка и нѣгова четири избраника, па при-
зиваюћи ихъ себи у помоћъ, ставихъ се предъ ед-
ну войску правовераца да изиђемъ на бой овомъ
неверняку непріятелю. Поведохъ са собомъ ми-
логъ сына Баязита съ многомъ пратнѣомъ везира
и улеме; па пошто пређохъ морску узину на
Галиполю, уђохъ у землю овы невалялаца, съ вой-
скомъ, коя у своемъ ходу приличаше брзимъ стру-
яма реке валовите или таласима, кое валя море
безъ брегова, съ войскомъ, кое копля и саблѣ по-
мрачаваху своимъ блескомъ огнѣне мунѣ.

У првый махъ, непріятель не смеюћи се у бой
упуштати, повуче се у своя тврда места и на стр-
мениите врхове горске и ту као страшдливачъ кой се

кріе у кутове, стаяше поћуленъ не показуюћи се живъ. За то време мои юначки войници паляху и араху землю односећи небровный пленъ. За тямъ се кренемо путь Смедерева. Преда мноъмъ иѣаше моя предня войска те обседнемъ градъ Нишъ, твердо место, кое приличаше змаю накострешеномъ вдовитимъ бодляма. Да ћемо га освоити біяше намъ обећано речю у корану, где се каже: *„богъ дели победу, и часть славы и добраго гласа приближуе се мусломанима.“*

И доиста, после напрезання понавляны безъ одмора за 25 дана, лепа невеста победе одкріе намъ наипосле свое чаробно лице; оборимо бедеме граду по речи, коя говори: *„понижено бы оно што білше узвишено,“* и заузмемо Нишъ подъ свою власть. После тога кренемо се натрагъ дома, мы и наша победоносна войска, коя готово біяше неударнута и претоварена пленомъ.

Но у овомъ повратку Лаз-оглу запроси одъ насъ милость и понуди се да пригне главу подъ ярамъ нашегъ господарства, плаћаюћи намъ данакъ и признаюћи насъ за свога господара. Узимаюћи на умъ речъ, коя учи да *„богъ прашта прошле погрешке,“* мы предамо заборуаву нѣгове заблуде и оправимо му едно аманъ-наме (опросну повелю) украшено нашимъ слянимъ именемъ. и коимъ се обећамо да ћемо се уздржавати одъ свакогъ нападаня на нѣга, докле годъ онъ самъ остане у послушности и верности спрема наше особе.

И учинивши овай уговоръ, мы приспемо дома (у Брусу), и ту распустимо нашу войску. Тако вамъ све ово объявлюемо по племенитомъ витезу Айдинъ-бегу, нашемъ поверенику, коме и вы можете по потреби явити све што бысте желли да дође нама на знанъ.

II

ОДГОВОРЪ НА ТО ПИСМО.

(*После титуле*) То е было тренуће врло сретно и врло драгоцено, кадъ ми е Айдин-бегъ предао писмо, кое ми е ваше величанство благоводело послати. Оно е сладило мое срце, оно е рааведрило мое очи као зракъ светлости. Изъ нѣга самъ дознао да е освоєнъ Нишъ и да се покорио синъ Лазарєвъ. Тай милый гласъ чини ми найсавршеніе задовольство. Я желимъ сретну владу В. В. Нека се оно слави победомъ надъ свима своимъ непріятельима; нека поврати у дужность све оне, кои се усуђую подићи се противъ нѣговогъ господарєня! Нека нѣгови баряци свагда буду осветлѣни светомъ речю, коя вели: *„богъ располаже победами и време осваљаня приближує се.“* Нека милость божія руководи В. В. у свему, што намерава чинити! Нека се победа придружава вашой царской узєнѣи. Я одправлямъ ово честитанѣ по господару Кицєру, момъ неѣаку, кои ће уєдно имати часть предати вашему величанству ове поклоне: мисирске матеріє комада 18, карамански ѣилима велики 4 пара, мали 5 пари, коня чистого соя 7, соя бєдуинскогъ 3, камила 9, мазге 2.

Молимъ В. В. да изволи милостиво примити поклоне вишенєзровне и да изда налоге речєномъ Кицєру кое за добро наѣе учинити.

Писано у првой десєтєини месеца Ребюл-Евєля, године 779 у вароши Коняу.

III

ПИСМО, КОЕ Е ПИСАО СУЛТАНУ МУРАТУ КНЕЗЪ ХАМИДЪ КАДЪ Е УЗЕТЪ НИШЪ.

Дознао самъ да е много врагова и непріятєля свете Мухамєдове верє, међу коима е и без-

божний Лазарь, съ непріятельскимъ делима пошao противъ правовераца. Ваше величанство пошло е на нѣи съ многомъ храбромъ войскомъ и воиницима испунѣнимъ духа и храбрости. Онда е зло, кое су учинили, пало нѣима самима на главе, ерь ихъ е В. В. казнило по речи, коя каже: „*зло се казни злима*.“ При светъ нѣиовомъ брою и помоћи нѣиови савезника, нису се смели упустити у бой него су се повукли у планине, осведочивши тимъ речь, коя вели: „*нерадо се бію у отвореномъ бою него се повлаче за утврѣна места и зидове*.“ Еданъ део одъ нѣихъ уѣе у градъ Нишъ прибегавши лукавству свакоякомъ. Докъ е траяла обсада после многи битнѣи, они покушаю више ноѣни излетаня да запале мусломанске убойне справе. Али по оној речи, коя каже: „*самъ богъ подиже да се нико не може надъ нѣимъ узвисити*“, они су были свагда узбіяни и са свямъ у передъ и бежанѣ обраћани. Онда пошлю гласника да свогъ ѣаволскогъ войсиовоѣу о томъ извести. Али гласникъ тай буде баченъ на дно пакла (убіенъ). За тимъ еданъ део обсаѣены повуче се у градиѣи и науми искати милость (да се преда), да бы претекли да ваше величанство не нареди да се плени и да бы и воиницима мусломанскимъ узели законитъ пленъ. Ваше величанство веѣи е было хтело дати искану милость, кадъ. по среѣи, више нѣиови поглавара подбодоше ихъ да непріятельства понове, затискуюѣи вреѣама цунимъ землѣ зидове, кои су были провалѣни, и тако опетъ починуюѣи нападанѣ.

Речь вели: „*кадъ владалацъ кои поѣе у несреѣу, све што починѣ обрѣе му се на штету*.“ И доиста Мусломани као разирени слонови и лавови навале на различне провалине, растуре своимъ ударима оне вреѣе, коима су рупе на зидовима быле затиснуте, и найпосле продру у градъ. Тамо

потамане сабљомъ проклете узбунѣнѣе, узимаю-
ћи у робство оне, кои су утекли одъ сече, и гонѣ-
ћи предъ собомъ као стадо оваца люде и жене,
натоварене заостатцима нѣине имаовине. После
су издали петый део имаовине а међу собомъ по-
деле остатакъ, кои є ипакъ было велико благо. Та-
ко се наврши речъ коя говори: *„помиловано самъ
ихъ.“* А да срећа до врха стигне, докъ се ваше
величанство дома (у Брусу) враћало, синъ Лаза-
ревъ пошлѣ посланике съ даровима да моле за
опроштенѣ, ваше величанство даде га съ погод-
бомъ да плаћаю данакъ (арачъ); и тако синъ Лаза-
ревъ изедначи се съ вашими слугама. Свима є по-
граничнимъ властима было по вољи овай славный
добитакъ, те осташе са свимъ у миру.

Други народи, кои су се дояко бунѣли садъ
су готови приклонити се милости вашего величан-
ства. Овай скорашный миръ као што є на побе-
ди основанъ, ако богъ да, олакшаће да се рас-
праве многи други сукоби и различна друга важна
питаня, на чему захваљуємъ свевишнѣмъ съ ода-
ношћу и признаванѣмъ найискренѣмъ.

Такође одъ срца самъ се обрадовао кадъ самъ
чуо тай добрый и красный гласъ и хвалю самъ бо-
га на томъ добру говорећи речъ, коя вели: *„хвала
и слава ономъ, кои намъ дав таке милости“* У оста-
ломъ размишляюћи о речи, коя вели: *„распрости-
ри божіа добротинства,“* постарао самъ се, те самъ
овай красный гласъ объявіо по народу и наредіо
самъ светковине и явна веселя, коя су за 7 дана
траяла на велико задовољство свію кои су были
и кои сви желе вашему величанству срећу и гос-
подство. Надамъ се да ће свевишнѣй испунити
нѣине топле молитве, како бы ваше величанство
идући одъ победе до победе, раширило своя кри-
ла надъ светомъ као звезда даница, и како бы за

престолъ свой имало найвиша места небеска. Тако да буде!

Съ овимъ честитанѣмъ усуђуемъ се послати вашемъ величанству по момъ поверенику А. Чогцу (thogdou) два коня бедуинскогъ соя, и молимъ да благоволите примити ихъ као даръ одъ свогъ понизногъ слуге. Нека нѣове узде почиваю у вашимъ узвишенимъ рукама исто онако као што е у нѣи снага и милость, нека нѣова копита у бромъ трку по воли вашегъ величанства промичу путь славе и победе! Найпосле молимъ ваше величанство да изволи опростити мою слободу и да ми да на знанѣ свое господарске заповести.

IV

ОДГОВОРЪ СУЛТАНОВЪ.

Приміо самъ поклоне, кое е А. Чогцу имао налогъ поднети подножю могъ престола. Тай посланикъ у исто време изяви ми е задовольство, кое сте вы осећали кадъ сте дознали за срећный гласъ да е узетъ Нишъ. А особито ми е то мило што сте похитили честитати ми пре него што сте примали писмо кое самъ вамъ о томе оправіо. Доиста ова последня победа не може се изедначити съ другимъ обичнимъ добиткомъ, еръ е она, тако рећи, ключъ, кои ће ми отворити друге градове одъ Румелие. Уздамъ се у бога да ћете ми свагда указивати свою любавъ и да не ћете пропуштати да ми е осведочите знацима оданости. А я ћу опетъ са свое стране знати држати рачунъ одъ ваши услуга, удвояваюћи благу наклоность према вама. Остало што вамъ имамъ явити, казаће вамъ устмено поменутий А. Чогцу. Съ богомъ.

Писано у Бруси у последньої десетини месеца Цемал-Акира 779 године.

ЖИВОТЬ АРХИЕПИСКОПА МАКСИМА.

*Изъ рукописа XVII века кои в у подписанова.**

Мѣсеца гienдѣрѣа нѣ.

**П а м е т ь ѿ ж е в ь с в е т ы н ы х ѡ ш т ц а
н а ш е г о а р х и е п и с к о п а м а к с и м а н о в а г о
в ы в ш а г о д е с п о т а с р ѣ б л е м ѣ .**

**С т и х ѣ : н о в о п р о ц в ѣ т н ѣ ѡ в ѣ л с е ѡ с и м а к с и м е . н о в ѣ о в ѣ т е л ь
ѡ в р ѣ л ѣ ѡ с и н а н е в е с е х ѣ .**

Оуи блаженны и дивны маѣимъ, выистъ шть
корена благочастиваго сѹмешна неманы сынъ же дѣс-
пота стѣфана стефанъ же выистъ сынъ геѡргѣа дѣс-
пота. сѣи же стѣфанъ мѡдрѡстїю и храбрѣствомъ
прѣвѣсходѣ мнѡгыхъ. красотою же прѣизлиха, ѣко
просаѣти сѣ о храбрѣстве егѡ и о рѣзѣме до сѣмого
амѣрѣ амѡрата, онъ же вѣждеде вѣдѣти егѡ, коупно
и сѣ вратомъ грѣгѡромъ. послааетъ кѣ отцѣ ихъ
геѡргїю. послаѣти вѣмѣ сыны своѣ на вѣденїѣ маѣре
царице. и вѣрою и клѣтвою ѡтверѣдивъ вѣзвратити
ихъ мѣрно вѣ своѣа си, штьцъ же вѣрѣ ѡмъ. поси-
лаетъ ихъ кѣ амѣре на посѣщенїѣ дѣщере своѣ. амѣ-
ра же весѣло и любѣвно прѣмлаетъ ихъ. они же мнѡ-
гѣ храбрѡсть показашѣ на кѡнскомъ рѣстѣнїю. ѣко
вѣ ненавистѣ подвѣгнѣти агѣрене храбрѣство ѿ кра-

* Оваѣ се животъ архиепископа сѣбскогѡ Максима
оснѣзъ езика готово ни мало не разликуѣ одѣ оно-
га што ѣ штампанъ у Сѣрбляку. Али ово дело
сѣбске кнѣжѣвности ѡшѣ нѣе штампано езикомъ
кѡнѣ ѣ писано, за то сѣ садѣ овде штампа.

сѡта ихъ. и тако съшивають клѣвети завѣстныѣ. ш
везакѡннаго съвѣта, ш несѣтѣ дръзости. пристѣпа-
ють къ царѣ глаголюще, ѡще пѣстиши здравѣ та-
ковѣ храбрѣце. мы ѹбо послажде шть ихъ побѣ-
жденны вѣдемъ. ѡще ли исказиши ихъ, мы землю и
штьчѣство възмѣмъ въ наше достоѣнѣе ѡкоже и
бысть. и тако окѡданны царь скерѣнѣ вѣрѣ свою и
клѣветѣ прѣстѣпивъ. оваа брата лишѣеть зѣнищѣ
бѣныхъ. и тако къ штѣцѣ ихъ посѣлаеть, штьцѣ же
слѣшавъ и видѣвъ ихъ жалости и рыданѣа недѣлѣ-
шимаа испальникъ се. мнѡгѡа нарицѣе глаголаше,
послажде бѣга въ себѣ вѣкъ, покелѣ привести
мнѡжѣство йсмайлѣтель сѣдѣ на земай рече искадѣ-
ти ихъ, дондѣже вѣсь огрѣзнѣ въ крѣвы ихъ. и
такѡ въ таковѣи жалѡсти по малѣ врѣмени житѣе
оставляѣеть и ѡненши сынъ вѣдѣ лѣзарь на прѣстѡлѣ
господѣства възвѣдѣнъ бысть. и томѣ вѣдно лѣто
царѣствовавшѣ къ господѣ штьхѡдитъ нескерѣнна
таа дѣша, и самъ грѣгѣрь штьхѡдитъ въ хиландарь
влѣсы ѡстризѣеть. стѣфанъ же прѣмляеть деспѡтъ-
ства сѣнь. и тако храбровавъ на агарѣнѣ ѡлико мѡщѣ-
но свѣта незрѣшѡмѣ. оставляѣеть отъчѣство и шть-
хѡдитъ на западѣ, кесарь же ш нѣмѣ ѡвѣдевъ, призы-
влѣтъ вѣдѣ къ себѣ жалѣе и любѣзно ѡучрѣждае дѣве се
прѣмѣдрѡсти вѣго. и дѣтъ вѣмѣ въ ѡпокоѣнѣ вѣль градѣ
йже въ фришлѣ, и тѣ вѣрѣкъ съчетаваѣтъ се поѣмляеть
себѣ сѡупрѣжницѣ, дѣщѣрь кнѣза арѣвѣнитскаго ара-
нитѣа храбраго курь аггелѣю, и тѣ раждаеть вѣлга-
го и краснаго отрѡка влаженнаго сѣго мѣдѣима.
и вѣдѣтъ се вѣчитѣ се свѣщенѣими кнѣгами. он же
скѡро извѣнкъ богѡдѣхновѣнаа писѣнѣа до концѣ. и та-

ко вѣдкарѣет се къ двѣрѣ кесаревѣ. вѣсь оубо красотѣ вѣго и мѣдрѣсти дѣлашѣх се. и їко и самой дѣщере кралевѣи вѣжделетѣ красотѣ вѣго. и вѣдїною вѣстѣдне къ нїемѣ рѣшї, комѣ вѣсмѣ ѿзь подовнаа. вѣажѣны же рече, ѡномѣ нїже ааѣма и еевѣ из рѣта нївѣаѣшомѣ. и тако посрамивѣ ю и шѣ севѣ шѣтраивѣ и по сѣмѣ слышавѣ ѡгрѣскы крѣль о нїемѣ и шѣ вратѣ вѣго їшѣнне. поснѣаѣтѣ къ кесѣрѣ послати нїхъ къ нїемѣ, и тако сѣ чѣстїю шѣпѣшѣны кѣше. ѡставаляють фрїшѣлѣ, и вѣзѣмѣше мѣщїи ѡтѣа сѣоѣго и матере и прїхѣдетѣ къ крѣлю, любѣжно прїѣти кѣше крѣлемѣ. вѣзѣаѣтѣ їмѣ шѣтѣчество нїхъ сѣремѣ, и тако ѡбо доваѣстѣвнѣ хрѣвровѣавѣше на агарѣне. похваляѣмы вѣхѣ крѣлемѣ, даѣаѣтѣ же крѣль сроднїцѣ сѣою сѣмѣ блаженѣмѣ маѣзмѣ їменѣмѣ сѣкѣлѣ. їко кѣтїи ѡмѣ вѣ женѣ, вѣажѣнны же рече. ѿще хѣщѣши вѣрѣсь ѡстаѣвнѣ да вѣзѣмѣмѣ, онѣ же не вѣсхѣте. ѡн же чїста шѣтѣ нїе севѣ сѣвѣлюѣ, и ѡтанѣ сѣ вѣсѣхъ ѡстрїзаетѣ чѣстнїе сѣоѣ вѣлѣсы, прїхѣднѣ вѣ їже шѣтѣ нїго сѣздѣнны монастѣрь, напнѣавѣ севѣ вѣ кѣшнїи їерѣсалимѣ, сѣвѣла же раскаѣвшн сѣ шѣтѣхѣднѣ къ їже шѣтѣ нїхъ нїнѣкнїзмѣ и тѣа ѡстрїзаетѣ вѣлѣсы. їшѣннѣ же вратѣ вѣго и мати и вѣсь вѣлѣстѣлы мншѣ плачѣ и жалѣсть сѣтѣвѣрнїе. онѣ же слышавѣ хрїстѣ вѣ їѣвангѣлїи глаголющѣ, тѣѣна ѡстаѣвѣ и нѣтѣѣннѣа вѣспрїѣтѣ. не ѡстаѣвѣ мѣжѣскы пѣль конѣчнѣ жалѣсть ѡстаѣвнѣ рѣдѣ сѣрѣкскомѣ. по сѣмрѣтнѣ же вратѣ вѣго понѣждѣнѣ кѣѣваѣтѣ маѣзмѣ крѣлемѣ и вѣсѣмнѣ вѣлѣстѣлы, пакы прїѣти дѣспѣтѣства сѣанѣ. онѣ же не вѣсхѣтеѣ оубѣ прїхѣднѣ нїнѣпаѣмѣннїкы

въ дѣла ихъ и штъчство. иноплеменикъ же ѡнь
 избѣнѣ ихъ. блаженны же маѣзми възъмъ мѡщи
 ѡтца и брата своего и матеръ. приходѣтъ радѣлъ
 стратилатѣ влашскомѣ, христолюбивъ же прѣмаетъ
 ихъ радѣстною дѣшею и веселѣмъ сръца и тѣмъ
 покой полѣчаютъ ѣко въ своихъ си. ненавидѣи же
 дѡбраа дѣла въздѣизаетъ рѣтъ междѣ стратилатѣ
 око дѣкѣ. радѣломъ и вогданомъ воеводомъ и
 влизѣмъ сѣраженію въѣвшѣмъ блаженны же маѣзми ѣко
 крилатѣ прѣтѣкъ посрѣдѣ оконъ пѣлѣкъ, и вого-
 мѣдринѣмъ разѣмомъ своимъ. оутѡливъ ѡла стратилатѣ,
 и любѣвію оутвѣрдиѣмъ, мирно възвратѣше се къждо
 въ свои си, славище бога и оугѡдника ѣго. ѡла же
 воеводѣмъ любовь положише къ светомѣ. вѣмъ же не
 хѡтеѣмъ възвѣдше херотонѣсаше на прѣстола архѣе-
 рейства влашкаго. и по вѣрѣмѣ радѣлъ воевода
 штъхѡдѣтъ къ господѣ, милостиваа тѣа дѣла мѣло-
 сти сподѡби се. и по нѣмъ приходѣтъ злѣ нравны
 мѣхна воевода. светы же призрѣвъ вѣрѣко злѣ ко-
 вѣрство. ѣко прѣдѣти хѡшетъ въ рѣцѣ амѣре ага-
 рѣнскомѣ. оухѣщраетъ оуѣко светыи, и посѣлѣтъ
 глаголати некихъ штъ властель ѣже посѣлѣти къ кра-
 лю ѣгарьскомѣ мирнаа сѣтворити. ѡнъ же штъпѣщаетъ
 вѣрѣ сѣ вѣкѣами. светы же тѣи всехъ своихъ възмъ.
 и тѣщно рѣкѣмъ ѡлѣтъ прѣхѡдѣтъ, и тѣко безстраха
 краля достѣизаетъ, и въсѣ ѣже ѡ мирѣ дѡврѣ ѣстра-
 ѣетъ, и кнѣгы кралявѣи къ мѣхны посѣлѣтъ. к тѣмъ
 не възвратѣти се на свои прѣстола, ниже пакы ино-
 племеникъ ѡнь ѡстаѣи вѣрѣ въ свои вѣрѣ монастирь.
 нѣмъ испросивъ штъ своимъ свѣтовъ ѣкѣшнѣмъ стѣфана и
 маѣрка мѣсто дѡврѣ и вѣдѣнѣмъ красна, крѣшедѣмъ

ТАКО ЗОВОМЪ. СЪ ПОМОЩІЮ ІШАННА НѢКОВОГО ВОСВОБОДИ
ТЪ ВЪЗДВИЗАЕТЪ БЛАГОЛѢПНЪ ОВІТЕЛЬ. ВЪ ЙМЕ БЛАГО-
ВѢЩЕНІА ПРѢСВЕТЫЕ ВОГОРОДИЦЕ. ИНООКЪ МНІУЖЕСТВА
СЪВРАБА ТРЪДОЛЮЕНО ПОЖИВЕ И ВОГОЛЮБЕНАА СВОИМЪ ЧЕ-
ДА СЪ СЛЪЗЪМИ НАКАЗЪЕ ГЛАГОЛААШЕ, ПОДВИЗАЙТЕ СЕ
ХРИСТОЛЮБЕНАА ВРАТІЕ И ПОПЕЦЬТЕ СЕ О СВОЕМЪ СПАСЕ-
НІИ. СЕ ВРѢМѢ СЪКРАЩЕНО ЕСТЬ, И ПОСѢЧЕНІЕ СЪМРЪТНОВ
ПРИБЛИЖАЕТЪ СЕ. МНІУГАА ЙМЕ О СЪДЕ И Ш МЪЦѢ И
Ш ВЪЗДАНІИ ВЕСѢДОВАШЕ. КЪ ГОСПОДЪ ОТХОДИТЬ ВЪГОЖЕ
ШТЬ МАЛАДСТВА ВЪЗЛЮБИ. МѢСЕЦА ГЕНЪАРІА. НІ, ДАНЫ.
ПОВѢСТВЮТЬ ЖЕ ВЪСИ ПРѢДСТОЕЩЕН НА ИСХОДѢ ДЪШЕ
ВГШ. ЯКО ВІДѢТИ БМЪ ДВАА АГГЕЛА ВЪ ШВРАЗѢ ПА-
ТРІАРХЪ АЛЕКСАНДРЬСКИХЪ, АДАНАСІА И КЪРІАА. ВЪ ОБРА-
ЗЪХЪ КРАСНЫХЪ СІАЮЩИХЪ, И НЕИЗРЕЧЕННЫМЪ СВѢТОМЪ
СВЯТИТЕМЪ. И РЕЦИ БМЪ ШТЬ КЪДЪ КЪ НАМЪ ПРИДОШЕ
БЛАГОЛѢПНЫИ СИН МЪЖІЕ. ВЪГОЖЕ КРАСОТЪ НЕ МОГЪ СКА-
ЗАТИ, ПО МНІУГЫХЪ ЖЕ ЗНАМЕННЫХЪ И ВЪ СѢНѢХЪ ШТ-
КРЪВЕНІА. ВЪ 5-МОЕ ЛѢТО ШТКРІВШЕ РАКЪ ВЪГО, Ш ЧЮ-
ДЕСЫ ОКРѢТОШЕ ТѢЛО ЦѢЛО И НЕРЪШИМО КЪПНО СЪ
ОДѢАНІЕМЪ. БЛАГОДЪХАНІЕМЪ ВЪСѢХЪ ЧЮВСТВА ИСПАЊИТЕ
И ОУДІВАТЕ. ТВОРЕ ЗНАМЕНІА И ИЩЕЛІАЕ НЕДЪЖНЫЮ,
СЪ ВѢРОЮ КЪ НИМЪ ПРИТЕНАЮЩИХЪ. СЪВРЪШАЕТЪ ЖЕ
СЕ СЪВОРЪ ВЪГО ВЪ ЙМЕ ШТЬ НИГО СЪЗДАННІИ ОВІТЕЛИ.

Преписао

А. Вукотановић.

ТРИ СРБСКЕ ХРИСОВУЛЪ.

Преписао Ђ. Даничићъ.

I

Године 1336—1346.

Кралеъ србскій Стефанъ IV потврђуе некој цркви многа села.

..... дръжен ксифтра царьскаго
наурьтаниа писмени избранниа хрисоволи краљевь-
ства мн. Село доушнуаами правниами,
поуниае пернѡрь ѡдъ прѣслопа, ть съ селнищемъ
костънь..... грѣде въ бѣзлєко, ѡпирающе въ кнрь
васнаєко, ѡбѣмлающе сороуѣнь и полог... црькеа
съ нивнємъ, съ винограды, съ водѣниуиємъ, с коу-
пенница..... оуиъзерєва конь вѣлоу црькеоу, и
дроуга ексефлианнова конь приаожн ... даде
калоуиъ пеукопоуль за доушоу, и село то съ
всами правниами. Сселнищеми съ нивнємъ,
съ ливадами и съ брьдомъ, а томоу мега до прѣ-
сиальскоу мегюоноваукоу. Метохъ скетин
димитриє съ всамаи правниами, съ нивнємъ, съ
вино.....нємъ, съ коупенну...мъ и задоушни-
номъ и съ брьдомъ оу приаѣпѣ скетин
ѡеѡдори съ нивнємъ, съ винограды и съ людми
и съ всѣми ѡдъ барокоу црькеѣ, ѡдъ скетого
никоде, та оузь доль ѡбѣмлающе скетые петкоу,

ѡпирающе до свет(а)го георгѣя, въсходяще на на-
 ковалноу, ѡбъемающе варнавоу, ѡпирающе на
 доуменцоу до крѣста, ѡбъемающе... оуши нсхо-
 деще изъ трѣскавьсца поутѣ гра(дѣ)скы, пакы до
 црѣковъ барокоу, ѡбъемающе црѣковъ продром..
 коу дворъ вьноутрѣ оу градѣ с коукинемъ и съ
 житилицоу, коупеница ѡдѣ иксифелнна. И дворнира...
 немани монахицеко и греченареко дворниче въ бре-
 дивънехъ банзѣ... и до рѣу... поутѣ, дворниче бан-
 ца коньцинна банзѣ ханьдака и инсѣтефила... хин-
 ца на... доу... ѡдѣ льбеницоу. И дроуга вода-
 ница надѣ калекницѣ, мнѣа подѣ иеборниемъ... црѣ-
 кен... пилекъмъ дворомъ, къбеломъ .д.мѣ, тако и
 с кокаухекъмъ дворничемъ банзѣ..... нѣ, такожде
 и прѣз доль еврѣнскы банзѣ арьсенѣ, къбелоу
 единомуу. И мнѣа..... ва къбеломъ... .д.мѣ
 при протонекелеснмъ конь.... .сѣ... нѣухѣхъ,
 къбеломъ .л.н.с., при попѣ макригѣ при бароу и при
 стеф... дроуга мнѣа по срьдѣ.... н вниухѣхъ
 панскарека и коньдрока къбеломъ .п. до поутѣ коуу-
 кохъ... и до рѣуница еврѣнскѣго и поутѣ ѡбрь-
 шаньскѣго, и мнѣиѣ въ ѡбластѣ х(ор)оупаньскнмъ
 ... хорѣпанѣ до старѣго поутѣ галнѣкѣго и до
 ме... и до поутѣ хрѣщаньскѣго, къбеломъ.....
 мнѣа надъ нею къбеломъ .с. при нѣгыгоу, и до того
 поутѣ мнѣа на селницѣ, къбеломъ.... га и спанѣ-
 доуиѣ и до монопоутѣ и до ганзѣмъ. И мнѣа го-
 лѣмъ... страто. едѣрхѣ къбеломъ..... ге хороу-
 паньскоу и до поутѣ крѣкогашкѣго мнѣа къбеломъ
 ме. пансижѣстѣ грѣлѣ... дѣнѣца драгока и до
 бароу и до поутѣ крѣкогашкѣго и до старѣго по-
 9*

тока до кокоу нива соу ... до радослава и
 хитреша нѣломы .м. пласникъ спаньдоуны и до
 хитреш...и до селнища полатиц ... нива хитреш-
 ка въ ногоу тоужде нива под... пласникъ
 спаньдоуны и до хрещаньскаго поут .. до стани
нѣдоуны и дѣдослав .. нива ра ... ка ... та до
 поутъ пенѣшка ѿбрѣшани нива ѿѿдора гла-
 вата на ме рекомаго жеракъ и до нѣ-
 гыгоу. Мѣсто въ галнѣанехъ коупеница .. маре-
 това кѣла неукопоуль и стрѣз ... мада-
 ракъ нива коупеница ѿдъ мнси... въ царевѣ
 зевьг ѿѿдохова въ клени. цехъ кѣломы .р.
 и нива коупеница ѿдъ кнриѿѿсезѣхъ дѣтен ѿд..
 кѣломы ..., а томъ мегъ рѣка гангоровьска
 и бѣасевьска и поутъ како саззи ѿдъ
 рѣка костаньска и доупникъханьска и поутъ како
 грѣде ѿдъ прѣслопа и въ ган коупеница
 въ малыхъ мраморѣнехъ ѿдъ д(а)в(н)да кѣломы .р.
 Стась въ бохорниѣ ... щемъ и съ людьми, земля
 зевьгаремъ д., водѣници .в, с кнмограды, съ пе-
 риколемъ, съ ливад ... съ ннениемъ, съ кнмоград..
 съ водѣнициемъ, съ ливадами, съ всами пра
 емъ съ водѣнициемъ, съ брьдомъ, съ ливадами.
 Селнища жоуны съ ни съ брьдомъ, съ во-
 дѣнициемъ, заселькомъ съ долѣны и съ таронниѣ...
 ... мѣ и зиго... зѣмъ дѣломы и спаньдоуникъмъ
 дѣломы, а томъ мегъ до катауевоу водѣницоу и
 до .. нгоури лоукоу и до прѣ(с)нальскоу мегю. Се-
 лище морѣлица съ ннениемъ, съ водѣнице .. мѣ, съ
 ливадниемъ съ всѣми пракинами. Стась въ
 кнмогащанехъ коупеница ѿдъ аргпропоула з гра-

междоу и до дръновскоу междоу . . съ всьми правниами. Село оу боукоуиъ хоморъне и заселькы и с тѣховомъ, а тѣмъ селомъ межд. . . царева кладенца, оузлазеще на поуть присадьскы и слазеще на крѣвакоу водоу, и ѡбьемающе всѣ лоукавицоу, слазеще до шрамора, въсходеще на връхъ роуиеноу, ѡбьемлеще въсь роуиень, и слазеще оу дольню, клисоурѣ хоморънскоу, и ѡбьдръжоуще всоу правниноу хоморънскоу, и въсходеще на . . оутѣ, и ѡбьемающе . . . светоу варвароу, и ѡпнрающе на простицоу, и слазеще до рѣкоу до быстрьскаго синора, и въсходеще на . . . и ѡбьдръжоуще всоу правниноу тѣховскоу, и ѡпнрающе въ мегю мокрѣнскоу, и възлазеще на лютѣ, ѡбьемающе всоу правниноу ѡрѣхова доло, ѡбьемающе планиноу братою съ всьми правниами, ѡбладающе урьноушемъ, слазеще въ мегню стѣноу, ѡбьемающе боутыи, ѡпнрающе въ шраморъ, и въсходеще въ скръкоу, таре оу царевъ кладенцѣ, ѡдѣ где се и зауело. Стась оу богомилѣхъ сидрофаѣва съ винограды, съ водѣницоу, с периколемъ и съ планиноу. Метохъ оу порѣхъ манастирицѣ света богородица съ людми, съ нивнѣмъ, съ винограды и съ планинами и съ виноушемъ и съ мѣломъ и съ всьми правниами. Селище птицъ съ планинами и съ всьми правниами. Селище мо(гъ)лица съ людми, с нивнѣмъ, съ винограды, съ водѣницинемъ, съ периколемъ, съ всьми правниами. Селище калоугеревъ коупеница пасарелока съ периколемъ и съ брьдомъ и съ водоу и съ всьми правниами. Село вѣлуиѣ, що (насе)ли светы краль, съ людми, съ

владимиръ, сѣнокосомъ и съ вѣтъмъ правимиръ, а
 томоу мегъ ѿдъ любохинна сходяще на ксн-
 ковъ долъ, излазеше на хридъ, ѿпирающе въ пе-
 клища и въсходяще на мыслоу врьхъ, ѿбладающе
 мала корыта, въсходяще на дрюмъ, кон нде ѿдъ
 попадню, ѿпирающе хридъ, ѿбъемлеще
 въсь присон, и ѿпирающе въ любевскы долъ, ѿдъ
 коудъ се поуче. Село въ полозъ крѣпен. . метохъ
 светы никола, цю приложи светы краля, съ инвен-
 ѣмъ, съ винограды, съ людми, съ водѣнницѣмъ и
 съ рѣкоу, бразда киръ манонлова, бразда деснлова,
 лнеада на старымъ кладенѣи, ннеа никифоровецъ
 ѿдъ царего кладенѣца до того потока и до того
 и до царева дроума, ко-и-де ѿдъ полатницъ на быволь
 вродъ, лоуцины винограды подъ хращаны и съ брь-
 домъ, цръковъ, кою съхтиса попъ михалицъ, въ
 хтѣтоу на крѣпенѣицѣ мѣстѣ. Метохъ въ хлерниъ
 въ урътоянѣи светы никола съ инвенѣмъ, съ вино-
 грады, съ людми, съ водѣнницѣмъ, съ брьдомъ и
 с рѣкоу, ннеа оу баню кѣлобломъ .лѣ., ннеа прѣз
 рѣкоу кѣломъ .к., ннеа въ сладькымъ полн кѣ-
 бломъ .л., ннеа въ лоужанѣхъ поредъ кѣломъ .л.,
 ннеа поредъ града кѣломъ .с., ннеа въ лѣщѣнницѣ
 кѣломъ .вѣ., ннеа въ гоумниціѣхъ кѣломъ .к., ннеа
 поредъ блатакъ кѣломъ .з., голѣма ннеа кѣломъ
 .л., ннеа оу сранего трѣна кѣломъ .г., ннеа подъ
 село влнзъ паднѣта кѣломъ .ф., ннеа поредъ тж
 ѿдъ горѣне страпоу кѣломъ .д., ннеа въ моголан-
 ци кѣломъ .к., ннеа въ тѣувѣ кѣломъ .с., ѿдъ
 поутѣ вланикего грьдоуше въ кладороуѣи и въ кль-
 басницоу землѣ кѣломъ .с. и .н. и лнеада, стасъ

въ хадходинъ и водвинца. Въ хаддинъ въ мнѣри
 црѣкъ скеты ннкола, кою приложн влало мнѣ-
 скопѣ, с ннѣнѣмъ, съ вннограды, съ водвинцинемъ
 с цѣрнколѣмъ, с рѣкоу, съ вѣсьмн правнннми црѣ-
 ккѣ тоу. водвинца въ неколѣнѣхъ. метохъ въ ка-
 лнннцѣ матн божнѣ, с ннѣнѣмъ, съ лнѣадамн, съ
 водвинцинемъ, с рѣкоу, съ вѣсьмн правнннми црѣ-
 ковѣ тж. водвинца въ крагоуницехъ коупеница ѡдѣ
 копрнвоу ннколоу. ннѣнѣ въ армѣнохорн, що при-
 даде царѣ, кѣломъ .р., до поутѣ, кои гряде въ
 армѣнохор... н до мегю мѣтнуннѣкоу н до рѣкоу
 н до мегю калнннкоу. стасъ в роснѣ компсарннѣ
 кѣломъ .р., рнбарнѣ въ прѣспѣ въ ннѣнцѣхъ
 нменѣмъ амартолѣ н добрѣ, що придаде царѣ, съ
 вѣсьмн правнннми, рнбарѣ оу прѣспѣ, що придаде
 кралѣ, оу накольцѣхъ нменѣмъ сопрѣстѣ съ вѣ-
 тнннн, съ родо-м-оу, съ локнѣмъ, съ вѣсьмн .пра-
 внннми. Метохъ въ ѡхрндѣ прокафнмен.. црѣковѣ
 скеты нѣланъ богословѣцѣ, с ннѣнѣмъ, съ внно-
 грады, съ локнѣмъ, съ мнннн, съ вѣрѣтомъ, съ вѣсь-
 мн правнннми. (С)елнѣе вѣла воднца съ вѣсьмн
 правнннми, що приложн тепцн гряднславъ. (С)е-
 лнѣе костнно, що приложн костѣмѣдннѣ сѣвасто-
 краторовннѣ, съ вѣсьмн правнннми, ѡ-д-оуѣннцоу
 половннцоу с вннограды, съ мннннн хотѣцѣмъ
 н съ вѣсьмн правнннми. (С)елнѣе комарѣуѣнѣ, що
 придаде драгомѣнѣ кастрофнлакѣ, съ вѣсьмн правнн-
 ннми. (М)етохъ оу прѣспѣ оу любоннѣ светѣ нн-
 кола, що придаде ннкола архнѣпнскоупѣ, съ вѣсьмн
 правннннми. (С)ело ѡберѣшамъ съ ннѣнѣмъ, съ вѣ-
 ннограды, съ водвинцинемъ, съ лнѣадамн, съ вѣсьмн

пракциами села того, и въ градъ виноградъ виноградъ и дровы виноградъ синахеритовъ на песни брьдъ. и приложн краль тръвинноу всоу, що и по метохехъ всѣхъ цръкнхъ, да зенра цръковъ, а ннѣ да нема пчуаль ѡдъ владоуцихъ. И молю ки ѡ господи, ѡтци и брати, игоже богъ нзволн по краиѣвствѣ ми господствоующаго срьпскою землею, или сына краиѣвства ми или ннѣ кто ѡдъ соудородниѣ краиѣвства ми, снѣмоу записаномъ хрисоволоу мноу, стефаномъ устврътымъ, богомъ поставленномъ краиѣмъ, снѣмоу непотворенноу и неразоренноу ни до едины уръте быти. кто аи сѣ манди и потыцнть се разорити си божественны хрисоволъ и ѡтложити или потворити ща ѡдъ него, да и проклетъ ѡдъ господи бога вседръжителъ и прѣхистыи уоудотворице богородице матери иго, и .д.хъ ивѣ(ан)г(ел)ъ, и ѡдъ .к. светыхъ крьхонныхъ а(посто)лъ, и ѡдъ .тн. ѡтцъ скоро ииенскаго, и да га порази сила уьстнаго и животворещаго крьста христова, и ѡдъ всѣхъ светыхъ ѡтъ вѣка богооудивльшихъ, и ѡдъ всѣхъ правохришнихъ архиеп(искоу)лъ, пискоулъ, игоумень стола срьбска... и ѡдъ мене, аще и грѣшнѣи сѣмъ, да иастъ благословенъ ни оу си кѣкъ ни оу придоуци. аминь.

Стефанъ въ христа бога благѡвѣрни краль и самѡдръжьць срьблемъ и поморню и грѣкомъ и болгаромъ.

Печать одкинуть. Оригиналъ на ножн у народной библиотеци при попечительству просвете

у Београду безъ почетна, по правина оидати, а и што га е, на првой му е половини писмо врло ишчилело, те гдешто нисамъ могао прочитати а гдешто може быти да нисамъ добро прочитао.

II

Године 6888 = 1380 индикта 2.

Лазарь царь сръбскій дав села болници хиландарской.

Мысланнымъ съзтомъ озаривъше си мысли боудущимъ предъзривъше божьственн пророци, тѣмъже давидъ веле гласно глаголаше: приидоуть вси языци и поклонеть се предъ тобою, господи; игоже съмысли зрещи еже отъ языкъ цркви, якоже багренницею царскою одѣвѣши се ирвению владычнню юже отъ рсбръ истекъшею, радующи се красуютъ се, и повелѣнии съблюденнємъ надеждею оукрѣпляетъ се боудущи ради жизни въсприетни, ижеже славы и чести въжделѣхъ наслажденики быти азъ, въ христа бога благовернымъ и самодръжавнымъ господнимъ сръблемъ и подоумавню, стефанъ кнезь лазарь. прииде оубо къ господствоу ми чьстѣиши въ нмоцѣхъ курь герасимъ, и въспомену го-сподствоу ми за колыницоу иже въ обитѣи прѣ-светыи богородице хиландарскыи въ светѣи горѣ дфона, о иже тамо въ немощехъ сълежещихъ светыхъ и чьстныхъ иноковъ, яко да мною въсприноуть оутѣшении и покон. благоприетоу же мнѣ семоу въспоменокенню бывшоу, и любовию къ светымъ и божьственнымъ црквамъ ражднаемъ, и съ съзтомъ чьстнаго отца нгоумена и всею бр-

ТНІЕ ВЪСПОМЕНОУТНІЕ КҮРЬ ГЕРАСИМА НСПЛВННХЪ СІ-
 ЦЕ: ЯКО ДА СЕ ДАІЕ ОУ БОЛННЦЮУ ХНЛАНДАРЬСКОУ
 НА ВЪСАКО ЛЪТО СТО ОНГНН ОТЬ МОНАСТІРА ХНЛАН-
 ДАРА ИЗМЕСН ВЪ ПОТРЪБОУ НЖЕ ТОУ ВЪ НЕМОЩЕХЪ
 СТРАЖДОУЩНХЪ. СЕГОЖЕ РАДН ДАХЪ ОТЬ ГОСПОДЬСТВА
 МОЕГО ОБИТЪЛН ПРЪСКЕТЫЕ БОГОРОДНЦЕ ХНЛАНДАРЬ-
 СКЫЕ СЕЛО КЕЛЪШАННЦЮУ ГЮРГМ НЕННШННН СЪ МЕГѢ-
 МН Н СЪ ЗАСЕЛЪЦН Н СЪ КЪСЪМН ПРАВННАМН СЕЛА
 ТОГО, А ЗАСЕЛЪКЪ МОУ ТОЛАНОВННА, Н ЗАСЕЛЪКЪ МОУ
 ГЮРГІЕВННЪ, НА УЕМОУ СОУ СЕДЕЛН КРЪТЪШН, Н ЗАСЕ-
 ЛАКЪ МОУ РЕСНННЪ, Н СЕЛО КЕЛЪШАННЦА ГРАДНСЛАВА*
 ТЕПЛУНІЕ, Н СЪ ЦРЪКВНЮ Н СЪ МЕГѢМН Н СЪ ЗАСЕЛЪ-
 ЦН Н ПРАВННАМН СЕЛА ТОГО, А ЗАСЕЛЪКЪ МОУ ГРАБАЦЪ,
 Н ЗАСЕЛЪКЪ МОУ ГРЫБЪ, Н ЗАСЕЛЪКЪ МОУ ШНКОЦЪ,
 Н ЗАСЕЛЪКЪ МОУ ОШАТЪКЪ, Н ЗАСЕЛЪКЪ МОУ ЗЕНЗДАЛН,
 Н ЗАСЕЛЪКЪ МОУ СЛАТННЛ. СІМЪ ВЪСА ПРИЛОЖН ГО-
 СПОДЬСТВО МН ОБИТЪЛН ПРЪСКЕТЫЕ БОГОРОДНЦЕ ХН-
 ЛАНДАРЬСКЫЕ ВЪСПОМЕНОУТНІЕМЪ КҮРЬ ГЕРАСИМА Н
 СЪ ЗГОВОРЪМЪ ОТЬЦА НГОУМЕНА КҮРЬ НЕОФИТА Н ВЪСЕМЪ
 БРАТНІЕ ЛАВРЫ ХНЛАНДАРЬСКЫЕ, ЯКО ДА СЕ ДАІЕ НЕ-
 ПРЪСЪЖКОМО НА ВЪСАКО ЛЪТО БОЛННЦН ХНЛАНДАРЬ-
 СКОН СТО ОНГНН. СІЕ ЖЕ МОЕ МАЛОЕ ПРИНОШЕННІЕ,
 НЖЕ ДАХЪ, Н ПИСАННІЕМЪ ПОДОБНЫМЪ ЗДѢ ВЪШЕ
 КЪПНСАХЪ, ДА НМА ХНЛАНДАРЬ Н ДРЪЖН ДО ВЪКА ЯКО
 СОУЩЮУ СВОЮ БЛЖННОУ, НННЫМЪ ОТЫЕМАЕМЮУ, ВЪ
 ПРОСВЪЩЕННІЕ ХРАМОУ ПРЪСКЕТЫЕ БОГОРОДНЦЕ ХН-
 ЛАНДАРЬСКЫЕ Н ВЪ ОУПОКОЕННІЕ НЖЕ ТОУ ВЪ НЕ-
 МОЩЕХЪ ЖНВОУЩНХЪ СВЕТАХЪ Н УЪСТЫННХЪ ННО-
 КОКЪ, МЫНЪ ЖЕ ВЪ ПОМЕНЬ ВЪЪУННН, ЯКО ДА МО-

* У препису съ когга ово преписахъ стол „Град-
 диславо.“

ЛНТЕЛ НХЪ РАДН ВЪСПРНМОУ ПРОЩЕННН МНОГХЪ МН
 СЪГРѢШЕННН. ПО ННЖЕ Н АЗЪ, ВНДѢВЪ ЖКО ННУЛТОЖЕ
 ПОЛЪЗОВА ПРѢЖДЕ НАСЪ БЫВЪШНХЪ ГОСПОДЪ ЗЕМЛЪНОЕ
 БОГАТЪСТВО, ПО ННЖЕ ОТЪ ННХЪ ВЪЗЕШЕ СЕ Н ННМЪ
 ПРИПАДОШЕ, ТЪННЮ ОТЪ СНХЪ УАЮТЪ ВЪСПРННТН, ЖЖЕ
 БОГОУ ВЪРОУННШЕ, СМЪ Н АЗЪ РЕВЪННТЕЛЪ БЫХЪ, Н
 ПРННССОХЪ МАЛОЕ ПРННОШЕННН СНЪ, ЖКОЖЕ ОМА
 ВЪДОКНЦА ДВѢ ЛЕНТЪ НЖЕ ОТЪ ТЕБЕ НЕНЗРЕУЕНННО
 РОЖДЪШЕМОУ СЕ. КТО ЛН ДРЪЗНЕТЪ ОТЪНТН УЛТО ОТЪ
 СНХЪ ВЪШЕ ПНСАНХЪ МЪНОУ, ДА РАЗОРНТЪ НГО ГО-
 СПОДЪ БОГЪ Н ПРѢУНСТАМЪ БОГОМАТН, Н ДА ПОРАЗНТЪ
 НГО СНАА УЛЪСТНАГО Н ЖНКОТКОРЕЩАГО КРЪСТА, Н ДА
 ПРННМЕТЪ ГНЪВЪ Н ПРОКЛЕТНН ОТЪ ВЪСЪХЪ СКЕТЫХЪ,
 НЖЕ БОГОУ ОТЪ ВЪКА ОУГОДНШЕ, Н УЕСТЪ НГО БОУДН СЪ
 НЮДОЮ Н АРНКЮ, Н УЮЖДЪ ДА БОУДЕТЪ СПАСЕННАГО
 ТЛАА Н КРЪКЕ ГОСПОДА НАШЕГО ННСОУСА ХРНСТА, Н
 ДА МОУ БОУДЕТЪ СОУПРНННЦА МАТН БОЖННА ЗДѢ Н
 ВЪ БОУДОУЩЕМЪ ВЪЦѢ АМННЪ. ВЪ АЛТО .,СѦПН.
 ННЪДНКЪТА .В.

ВЪ ХРНСТА БОГА БЛАГОВЪРЪННН СТЕ-
 ФАНЪ КНЕЗЪ ЛАЗАРЬ.

Съ преписа по руски писаного на свршетку
 прошлога века, кои е у народной библиотеци у
 Београду. Што му е было руски то самъ му про-
 менио на сръбски да бы было ближе оригиналу.

Одъ ове хрисовуль има у Ф. Миклошића
 Monum. serb. (CLXXXV) само изводъ по Ранћу.

III

Године 1399—1408.

Гргуръ Вуковићъ съ браћомъ Ђурђемъ и Лазаремъ и съ майкомъ Маромъ давъ Хиландару село Ораховацъ.

По прѣзненъреченіи оу многосрдню влады-
кы моего прѣблагаго христа азъ рабъ христоу
моу грьгоуръ вѣлковникъ и братъ ми боуракъ
и лазаръ и благоустьникаи и христолюбикаи го-
спожда и мати наша мара пишемо въ съвѣдѣніе
всѣмъ како приидоше къ намъ старыи отъ усть-
ныи и царьскыи лавры хиландарьскыи куръ си-
монъ и куръ ѳеофанъ и григоріи и исповѣдаше
намъ о ноужди монастырской како соу нмы тоуръ-
ци метохіи пооузимали а дроуге попленили отъ
междоуособныи рати. мы о томъ съвѣщавши се,
и еидѣвши вса краснаи мира сего яко сѣнь ми-
мо ходещи, и прѣжде насъ бывшихъ господъ, царь
же и краля многыи лѣты господствовавшихъ, и
безъ памети бывшихъ, еидиэхъ же память нмоу-
щихъ иже добромъ дѣла сътворившихъ, нбожьственныи
црьккѣ въздвигъвшихъ, тѣмъ же и мы снмы ревнуоу-
юще противоу силѣ нашенъ и принесохомъ мате-
ри божіи хиландарьской малое снѣ приноше-
ніе: село ораховацъ съ винограды, съ нивами, съ
лнвадами, съ окоцинемъ, съ врытовы и съ водеми-
цями, и съ вѣсьми мегками и прѣвниами села ора-
ховьца, отъ вѣка и отъ цара стефана даныи. и се
мегъ ораховьцоу: отъ рыбьника нзъ рече мнмо
лоукъ станковоу, оузь врьдо на тоханиоу главоу,

ТЕ НА НИКОУ БОЖКА ДИЖКОНА, ОУЗЬ БРЬДО МИМО
 ШОУМОУ НА КОЗМИНЬ КИНОГРАДЬ, ПОДЬ НИКОУ МОМИ-
 КА БОЖИКА, ПРЕКО ПОУТА НА СТАРЫН СИННОРЬ, МИ-
 МО ХРАНИНОУ НИКОУ, ПОДЬ НИКОУ МИХОННИКА, ПРЕКО
 ПОТОКА КРАИЕСТЯНЬСКАГО НА СЛАВНИКА НИКОУ, ЗА
 КРАИНЮ СТЫНОУ, НА КАЛНЫН ПОТОКЪ, НА КОБМАЮ
 ГЛАВОУ, НА МИЛАШИНОВЪ СТОУДЕНЬЦЬ, НА ЖИЛУНИНСКИН
 РОКЪНИКЪ ДО ПОУТА, КОН ИДЕТЬ ОТЪ ЖИЛУНИЦЬ ОУ ХО-
 УОУ, ТЕ НА ПРОКЛЕТОУ НИКОУ НАДЬ ХОУОМЪ, НА ДОУ-
 БОКЫН ДОЛЬ, ОУПРАВЪ НА ДЪДОВЪ ДОЛЬ, НА ТРЬМО-
 БАЦЬ, КАКО ИДЕТЬ ПОУТЬ ОТЪ ШАВНИЦЕ И ОТЪ БРЬНИ-
 ЩЕ. МЕГЪ НА ВЕЛНЫН ДОУБЪ, И ОТЪ ДОУБА ОУ РЕКОУ,
 И ОТЪ ДОУБА ПАКЪ НА ДЪЛЪ, БОУДА ДРОУМЪ ИДЕТЬ,
 ОТЪ ДОУБАШНЬ ПО ДЪЛОУ ДО ПРОХОРОКЕ МЕГЪ ПОДЬ
 ШАВНИЦОУ ДО РЕКЕ. ТО ДА СИМЪ ВЪСА ДРЪЖИТЬ ХИЛАНЬ-
 ДАРЬ НЕОТЪКЪМЛЕМО ДО ВЪКА, И МОЛИМО И ЗАПРЪЩА-
 ЕМО, ЕГОЖЕ БОГЪ ИЗВОЛИТЬ ПО НАСЪ ГОСПОДЬСТВОВА-
 ТИ СЕЮ ЗЕМЛЕЮ, НАН ОТЪ СЪРОДЪНИКЪ НАШИХЪ НАН ОТЪ
 НИКОГО ПЛЕМЕНЕ, СЕМОУ НЕ ОТЪКЪМЛЕМОУ БЫТИ МАТЕРИ
 БОЖИКЪН ХИЛАНЬДАРЬСКОН, НЬ ПАУЕ И ПОТВЕРЖДЕМОУ,
 ЖКОЖЕ И МЫ ВЪДЪВЪШЕ ЗАПИСАНИИ ПРЪЖДЕ НАСЪ БЫВЪ-
 ШИХЪ ГОСПОДЬ ЦАРЬ И КРАЛЬ НЕ ПОТВОРИМО, НЬ ПАУЕ
 ПОТВЕРДИМО. КЪТО ЛН ДРЪЗНЕТЬ СИМЪ ПОТВОРИТИ, ВРА-
 ГОМЪ НАСТАВЛЕНЫ, ТАКОВЫН ДА БОУДЕТЬ ПРОКЛЕТЬ ОТЪ
 ГОСПОДА БОГА ВЪСЕДРЪЖИТЕЛЪ, И ДА ПОРАЗИТЬ ЕГО СИЛА
 УСТЬМАГО И ЖИВОТВОРЕЩАГО КРЪСТА ХРИСТОВА, И ВЪ
 МЪСТО ПОМОЩИ ДА БОУДЕТЬ ЕМОУ СОУПРЪНИЦА МА-
 ТИ БОЖИИ ХИЛАНЬДАРЬСКАЯ И ПРЪПОДОБНЫН СИМЕ-
 ОНЪ И СКЕТИТЕЛЬ САВА ВЪ ДЪНЬ СТРАШНАГО ПРИ-
 ШЫСТВИИ ХРИСТОВА, И ДА ПРИУБЪТЕТЬ СЕ КЪ ВЪСЪМЪ
 ЕМУСТЬНЫМЪ И ПОПАЮВАВШИМЪ ИИСОУСА ХРИСТА СМ-

на божитъ, и рекъшнмъ: възми, възми, распни его,
и: крѣвъ его на насъ и на уездѣхъ нашихъ.

Въ христа бога благовѣрными го-
сподниъ грьгоуръ и господниъ коу-
рабъ и лазаръ и госпожда мати ихъ
мара.

Съ преписа по руски писаного на свршетку
прошлого века, кои е у народной библіотеци у
Београду. Што му е было руски, то самъ му про-
менио на србски да бы было ближе оригиналу.

ЛѢТОПИСЬ ЦАРЕМЬ СРЪБСКИМЬ.

Изъ рукописа XVII века кои в у подписаноза.

Въ лѣто ,ѿсѣ (6240=733) штстоупи рѣмь шть православіа. съ прѣчимъ запѣднымъ странѣми.

Въ лѣто, ,ѿтѣ. (6360=852) написаше се наша словеса кѣриасмѣ филосѣфомѣ оучителемѣ езѣика вѣлгѣрскаго. при цари мѣхѣилѣ, и матери егѣ леодорѣ, ѣже оутвѣрдѣше клѣнѣти се светымъ иконамъ.

Въ лѣто, ,ѿхѣмѣ. (6647=1139) назвѣ се немѣнѣ господинѣ срѣблемѣ и царѣствова лѣтъ, мѣ. (42).

Бысть же великимъ жоупѣмъ шть племена вѣлгѣчѣстѣваго и кѣренѣ вѣтѣвѣ. прѣвѣноуѣкъ констѣнтѣ сѣстры великаго констѣнтина, шть племена рѣшѣскаго господѣства, и сѣрѣдѣства ѣвѣгѣуста кѣсѣара. Бысть же егѣ въ захѣлѣмѣю тѣхѣомѣлѣ, и стрѣлѣ чюдѣомѣлѣ. сѣхѣ же родѣтель вѣла оуѣрошь емѣже вѣлѣсы вѣлѣ вѣрѣхѣ главы егѣ. и матери ихѣ ѣнна, дѣщи кѣрѣлѣ франѣаскаго. Бѣгѣ же родѣтели и прѣдѣды немѣнѣ, вѣлгѣчѣстѣваго констѣнтѣина, и лѣкинѣла моуѣчѣтелѣ шть нѣгоже моуѣчена вѣсть дѣщи ирѣнна моуѣченица. Тогдѣ царѣ констѣнтѣинѣ въ цари градѣоу оуѣстрѣми се на лѣкинѣла мѣдѣчѣтелѣ, и сѣрѣжѣнѣю вѣвѣшѣ. Вѣдѣвѣ же сынѣ егѣ вѣла оуѣрѣшь, и штѣвѣже въ землѣо захѣлѣмѣю. и штѣтѣдѣ вѣздѣвѣгѣ се стѣфанѣ немѣнѣ прѣидѣ въ отѣчѣство рѣшѣко въ цѣркѣвѣ свѣтѣыхѣ апѣстоѣлѣ пѣтра и пѣвѣла и тѣоу кѣрѣсти се,

А-ТОЛѢТЬНЬ. И ТЪ СЪЗІДА ЦРЬКОВЬ СВЕТАГО ГИШРЬГІА, ШТЬ ДВА СТАЛѢПА. И ОУ ТОПЛИЦИ ЦРЬКОВЬ СВЕТАГО НИКОЛЪ. И ПРѢМО КОСАНИЦЕ ХРАМЪ ПРѢСВЕТЫЕ. И ОУ ИБРОУ ЦРЬКОВЬ СВЕТАГО НИКОЛЪ. И ХРАМЪ ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ СТЪДЕНИЦЪ ИДѢЖЕ И МОЩИ ЕГО ЛѢЖЕТЬ. ТАКОЖДЕ И БРАТІА ЕГО СТАРѢЙША НАЧѢШЕ ЗІДАТИ СВЕТАНЬЕ ЦРЬКВЫ. ДАВИДЪ СЪЗІДА ЦРЬКОВЬ НА ЛІМЪ ПЕТРА И ПАВЛА ШТЬ ДВАА СТАЛѢПА. ОРАЦИМІРЬ СЪЗІДА ЦРЬКОВЬ НА МОРАВИ. ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ ШТЬ ДВАА СТАЛѢПА. ПРЪВОСЛАВЪ СЪЗІДА ЦРЬКОВЬ ОУ ВЪДІМЛИ СВЕТАГО ГЕШРГІА ШТЬ ДВАА СТАЛѢПА. СЪЖЕ СТЕФАНЪ НЕМАНИЪ ВЪСТЪ МЛАДЕН ВЪ БРАТІИ СВОЕИ. И ВЪСТЪ САМОДРѢЖАЦЪ ВЪСѢХЪ СРЪБСКИХЪ, И ПОМОБРСКИЕ ЗЕМЛИ И ПОМОБРІА ДІШКАЛІТІЕ И ДАЛМАТІЕ. И ТРАВЪНІЕ, И ЗХЪЛМІЕ. СЪЖЕ СТЕФАНЪ РАСІПА ГРѢКШЪ ГРѢДЪ СРѢДЬЦЪ И ПЕТРНИКЪ И СТѢВЪ И ЗЕМЛАНЪ И БЕЛВОУЖДЪ И ІНЪШЕ И ГРѢДЪ ПРИЗРІНЪ, И ГРѢДЪ СЛАВНЫИ НИШЪ. И ДРОУГІЕ ГРАДОВЕ, И ЗЕМЛЮ ПРІЕТЬ. СЪИ ЖЕ СТЕФАНЪ, РОДИ, Г. СЫНЫ. А. СЫНЪ ЕГО СТЕФАНЪ ІЖЕ ВЪСТЪ ПРЪВОВѢНЧАНЫИ КРАЛЪ, Б. СЫНЪ ВАКЪ ІЖЕ ВЪСТЪ ВЕЛІКЫИ КНѢЗЪ. Г, СЫНЪ РАШКО НАРЕЧЕНЫИ САВВА. ІЖЕ ВЪСТЪ А АРХІЕПИСКОПЪ СРЪВЛЕМЪ.

ВЪ ЛѢТО, 898. ПОСТРІЖЕ СЕ СТЕФАНЪ НЕМАНИЪ И ШТИДѢ ВЪ СВЕДЮ ГОРЪ, И СЪЗІДА МОНАСТІРЬ ХИЛАНДѢРЪ, ХРАМЪ ВЪВЕДѢНІЕ БОГОРОДИЦЕ.

ТОЖДЕ ЛѢТО ШКРАЛИ СЕ СЫНЪ ЕГО СТЕФАНЪ И ЦАРСТВОВА ЛѢТЪ, МБ. ІЖЕ ВЪСТЪ, Б. ЖОУПАНЪ. СЪЗІДА ЖЕ ХРАМЪ ВЪЗНЕСѢНІА ХРИСТОВА ОУ ЖІЧИ.

ВЪ ЛѢТО, 898. (6727=1219) ПОСТАВИ СЕ САВВА АРХІЕПИСКОПЪ. СВОИМЪ ЖЕ РОУКОПОЛОЖЕНІЕМЪ ПОСТАВІАЕТЪ, А. ЕПИСКОПА ВЪ ХАЪЛМСКОИ ЗЕМЛИ, ВЪ ХРАМОУ

прѣсветыѣ богородице. Ё-го епископа оу стонѣ дїокантианскомѣ помѣрїю, въ храмѣ арханггела михайла. Г-го въ дѣверѣ, оу светаго никѣли. Д-го оу воудмили оу светаго гошргїа. Ё-го въ ресавѣ оу светыхъ апостолѣ. Ѕ-го оу стѣдѣниці въ храмѣ прѣсветыѣ богородице. З-го ѡ призрїиѣ, въ храмѣ прѣсветыѣ богородице. И-го ѡ грачаници. А-го ѡ топлїи въ храмѣ светаго никѣли. І-го ѡ граничевѣ. АІ-го ѡ моравїцахъ въ храмѣ светаго архїлїа. ВІ-го ѡ вѣльградоу въ храмѣ прѣсветыѣ богородице. повелѣ же курь савва дрѣжати тврѣдѣ светѣю вѣрѣ.

Озїже стѣфанъ рѣди, д. сыны. прѣвѣи сынъ его радославъ. Ё. сынъ прѣдиславъ. Г. владїславъ. А. стѣфанъ. иже вѣсть сѣи стѣфанъ, а. оурубшь.

Въ лѣто 595. (6732=1224) прѣстави се прѣвѣнчанїи крѣль стѣфанъ.

Тѣжде лѣто окрали се сынъ его радославъ, и царьствова лѣтъ, аГ.

Въ лѣто 596. (6743=1235) прѣстави се крѣль радославъ.

Тѣжде лѣто шквали се анеѣи его драгославъ нареченни храпави крѣль и царьствова лѣтъ, аБ. сѣзидѣ же црѣковѣ сопоѣани храмъ сѣшѣствїе светаго доуха. сѣзїже драгославъ рѣди, Ё. сына. А. сынъ его драгѣтїнь. Ё. милоутїнь, иже вѣсть сѣи милѣтїнь, Ё. оурубшь.

Въ лѣто 597. (6778=1270) прѣстави се драгославъ храпави крѣль.

Тѣжде лѣто шквали се милоутїнь и царьствова лѣтъ. мз. много сѣи въ милостїни вѣсть и многими странѣми шеладаше. сѣзидѣ же црѣковѣ светаго прѣвѣмоученика стѣфана ванска, идѣже и мѣщи

его лежеть. и оу призринѣ митрополію святаго мученика стѣфана. и оу скѣпїю храмъ светѣю троицѣ. и въ цариградоу цркви мнѣгы, и болнице, и хроу. собесе оутвердѣвъ, дастъ его въ швласть хилана-дарѣ. Сѣи же стѣфанъ рѣди, ѣ. сына. ѡ. сынъ его стѣфанъ. иже высть стѣфанъ, г. оурѣшъ. ѣ. сынъ его константинъ. сѣи же стѣфанъ мнѣгы скрѣи и шзавлѣнїа прѣтрѣпѣ штъ штца своего.

Въ лѣто, ҃шкѣ. (6825=1317) прѣстави се миаѣтинъ крѡль.

Тѣже лѣто шкѣли се сынъ его стѣфанъ, г. оурѣшъ. и царствова ѡ҃. лѣтъ. сѣзидѣ же храмъ възнесѣнїа христова дечѣни, идѣже и мѣщи его лежеть. сѣи же стѣфанъ родѣ ѣ. сына ѡ. сынъ его стѣфанъ иже высть ѡ. царь срѣблѣмъ, наричѣтъ се доушѣна ѣ. сынъ сѣмешъ кѣ грѣчкѣи землѣи въ градоу тринѣлѣ, и царствова тѣмо, и конѣцѣ примѣ.

Въ лѣто, ҃шлѣи. (6838=1330) оуки крѡль стѣфанъ, миѣайла цара вѣлѣгѣрскаго на вѣлѣоуждѣ. и прѣими вѣлѣгѣре.

Въ лѣто, ҃шмѣ. (6844=1336) прѣстави се крѡль стѣфанъ, оудѣви вѣо сынъ его въ градоу звѣчѣнѣ.

Тѣже лѣто вѣцари се сынъ его стѣфанъ доушѣна и царствова лѣтъ ѡ. сѣзидѣ же храмъ архѣстрѣтига миѣайла оу призринѣ. сѣи же стѣфанъ рѣди сына оурѣша.

Въ лѣто, ҃шзѣ. (6865=1357) вѣцари се сынъ его оурѣшъ, вѣторѣ лѣто высть глѣдна гѣдина.

Въ лѣто, ҃҃҃҃҃҃. (6867=1359) прѣидоше тоуѣрци на калипбѣю.

Въ лѣто, ҃҃҃҃҃҃. (6869=1371) оуѣи царь штмѣанъ хрѣброга момчѣла, и прѣими перитѣрь.

Въ лѣто, ҃҃҃҃҃҃. (6870=1372) прѣстави се царь оуѣи дѣкемѣрѣа.

Тѣжде лѣто ѡѣи штмѣанъ крѣла вѣкашѣна, и дѣспотѣ оуѣишѣ въ макѣдѣнѣи на мѣрици сѣптемѣрѣа. ҃҃҃. и прѣими дренѣполю.

Тѣжде лѣто прѣими начѣлство срѣбское кнѣзь лѣзарь.

Кѣ прѣжнимъ вѣзвѣрѣтимъ се. велѣкаго жоупѣана стѣфанъ велѣкы кнѣзь, вратъ прѣвѣвѣнчѣаномѣ крѣлю и светомѣ сѣвѣѣ. сѣи же вѣлѣкъ рѣди сына дмѣтра жоупѣана ѣже вѣсть ѣнокъ, нарѣченныи дѣвидъ, сѣидѣа же свѣтаго вѣгоѣвѣмѣнѣа на лѣмѣ. сѣи же дмѣтръ рѣди сына вратѣка ѣже вѣсть велѣкыи кнѣзь. сѣи же вратѣко рѣди сына вратѣсавѣ, ѣже вѣсть тѣсть кнѣзь лѣзарѣ. сѣижѣ вратѣсавѣ рѣди дѣщѣрь милицѣ, ѣже вѣсть монѣхѣа. сѣа же милица вѣсть шѣ плѣмѣна вѣлагѣстѣивѣаго сѣмѣшѣна немѣнѣ. вѣданѣа же вѣсть вѣ жѣнѣ кнѣзь лѣзарѣ. сѣи же кнѣзь лѣзарь ходѣи вѣ нерѣсалимѣ и вѣ свѣтѣю гѣрѣ. вѣсть же шѣтѣство еѣо грѣдѣ прилѣцѣ шѣтѣцѣ же еѣо привѣацѣ. сѣидѣа же велѣкыи хрѣмѣ рѣвѣаницѣ идѣже мѣщи еѣо лѣжѣтѣ. сѣи же лѣзарь рѣди, ѣ. сына, и дѣщѣри ѣ. ѣ. еѣо сынѣ стѣфанъ ѣже вѣсть велѣкыи дѣспотѣ, срѣбской землѣ, зѣтской, вѣсѣанской и оуѣгрѣбской. ѣ. сынѣ еѣо вѣлѣкъ ѣже вѣсть дѣвѣвѣстѣники не имѣѣе жѣны. ѣ. дѣщи еѣо мѣра, ѣже дѣна вѣсть вѣлѣкѣ вранѣковѣѣѣ. ѣ. дѣщи дѣна оуѣ зѣтѣ за вѣшѣ-

шѢ. Г. царѢ шйшманѢ влѣгáрскомѢ. д. на сугрѣ за загáреѣа цѣлйша. б. дána вьсть царѢ пaмáзйтоу.

Тогда расйпа кнѣзь лáзарь, никбáл жѢпáнд, и ѡслѣпи ёго.

Въ лѣто, ҃шпѣ. (6887=1379) расйпа кнѣзь лáзарь радйча вранковйѣа оу враничѣвѢ.

И дроўго лѣто вьсть кѹропáсь.

Въ лѣто, ҃шпá. (6889=1381) оувй черепй витомирь тоўрце на доуврбвнице.

Въ лѣто, ҃шшд. (6894=1386) помрѣче сльнце по вѣсѣи землй, гйнвара д.

Тѣжде лѣто примй царь моўрать повдйнь (vic) и дроўге градове, и плѣни влѣгáрскоу землйю.

Въ лѣто, ҃шшс. (6895=1387) повѣже царь моўрать испрѣдъ кнѣза лáзара, шть плочникъ ис-топлйце.

Въ лѣто, ҃шшсз. (6897=1389) вьсть же сзньтйю и сѣражѣнйю на кóсовѢ. тоу погыбе царь моўрать, и кнѣзь лáзарь шть нѣго влажѣнныи конѣць прими, июлйа еї.

Тѣжде лѣто одѣспоти се сынъ еїо стѣфанъ и царьствова лѣтъ ѓи. сзй же стѣфанъ сззйда великы храмъ светѢю тройцѢ на ресáвѢ.

Въ лѣто, ҃шцá. (6901=1393) примй царь пaмáзйть трнѡвь и дроўге градѡве. июлйа. зї.

Въ лѣто, ҃шцї. (6903=1395) развй мйрчета ковѡда влáшкы цара пaмáзйта на рѡвйнахъ, и погыбе мáрко кралѣвйкъ, и костáдинъ, и драгáшъ.

Въ лѣто, ҃шцá. (6904=1396) рáзвй царь пaмáзйть крáлйз жигмоўнта на никѡполю и трѣтйе лѣто по томъ изгѡрѣ раваница.

Тѣжде лѣто примй царь пaмáзйть вдйнь и никѡполи.

Въ лѣто, ҃шцз. (6907=1399) прѣстáви се влѣкы

вранковикъ. шктомвріа. ѿ. сѣиже рѣдѣ ѿ. сыны. а. сынь его ѿюраѣ ѿже высть дѣспоть, б. сынь грг-гоуръ, г. лѣзарь.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6910=1402) царь дѣмирь оу-ви цара паѣзіта подѣ ѿнгѣромъ. издѣде во его дѣспоть стѣфанъ.

Тѣжде лѣто свѣза дѣспоть ѿюраѣ влѣковикѣ оу цариградоу.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6911=1403) рѣзѣи дѣспоть стѣфанъ моуѣю на триполю. ноемвріа, кѣ. и тѣ лѣ-то плѣни стѣфанъ сѣтницѣ. тѣже лѣто ѣкраде ро-дѣпъ ѿюраѣ оу цариградоу.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6914=1406) прѣстави се кнегинѣи мѣлици иночскѣи еуѣиѣи, мѣти стѣфанѣ дѣспотѣ ноемвріа, аѿ.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6914=1406) прѣстави се грг-гоуръ влѣковикъ. и дроуѣго лѣто плѣни воуѣ съ тѣрци сѣвѣиѣ.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6918=1410) заклѣ моуѣи, влѣка кнежѣи. ѿ лѣзара влѣковикѣ, сѣстричѣи мѣ. брѣта же гюргеѣи оу плѣдинѣ, июліа, сѿ. и оудѣ-ви мѣсѣи брѣта сѣи чѣлѣпѣи.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6920=1412) хѣдѣи моуѣи подѣи ѿбо вѣдо, и дроуѣго лѣто рѣзѣи моуѣи дѣспѣта стѣфана на вѣвѣниѣ. и рѣсѣиѣи кроуѣвѣиѣ, и пѣ-троуѣи и дроуѣи гргѣиѣи. и вѣз-сѣиѣи рѣдѣи хриѣти-ѣнѣскаѣи изѣсѣиѣи. тѣжде лѣто дѣиѣи гюраѣи изѣ се-лоуѣи.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6922=1414) заѣиѣи царь моуѣи шѣи брѣта крѣишѣиѣи и шѣи стѣфана дѣспѣта.

Въ лѣто, ѿѿѿѿ. (6927=1419) прѣстави се

мѣрчета ковебѣда влѣшкын. и по томъ дроуѣго лѣто
плѣни царя кришчѣа влѣхе.

Въ лѣто, ҃ѡцл. (6930=1422) оумре вѣиша
господинъ зѣте.

Тѣжде лѣто змре соультанъ кришчѣа. по томъ
дроуѣго лѣто ходи дѣспоть стѣфанъ подѣ скѣдари.

Въ лѣто, ҃ѡца҃. (6933=1425) прѣстави се
мѣра влѣковѣца. и дроуѣго лѣто ходи моурати подѣ
кроушѣвѣцѣ, и плѣни срѣвѣе.

Въ лѣто, ҃ѡцлѣ. (6935=1427) прѣстави се
стѣфанъ дѣспоть, июліа, ѡ҃. мишѣгъ плѣчѣ срѣвѣемѣ
шстави.

Отефанъ же великын дѣспоть, тако вѣити емѣ
взѣхъ сподствѣа (sic) вѣроучѣть дѣспѣтство сестри-
чикѣ своемѣ гюргѣ влѣковѣиѣю.

Въ лѣто, ҃ѡцлс. (6936=1428) штеврѣже се
ерѣмѣа оу гѣлѣвѣцѣ, и дѣдѣ се тоурицемѣ и плѣнише
браничѣево.

Тѣжде лѣто шдѣспѣти се ѣюраѣа влѣковѣиѣ и
царѣствова лѣтъ .кѣ. съи ѣюраѣа рѣди .҃. сыны,
и дѣщери .ѣ. ѡ, сынь егѣ грѣгеурѣ .ѣ. стѣфанъ .҃.
лѣзларѣ. ѡ, дѣщѣи егѣ мѣра, ѣже дѣна вѣсть въ же-
иѣ царѣ паѣзѣиѣтѣ .ѣ. дѣщѣи егѣ дѣна вѣсть оу нѣм-
це за шрѣіліа.

Въ лѣто, ҃ѡцлн. (6938=1430) прѣмн царѣ
моурати сѣлѣнѣ.

Въ лѣто, ҃ѡцмѣ. (6941=1433) помрѣче сѣн-
це по вѣсѣи землѣи, июліа зѣ.

Въ лѣто, ҃ѡцмѣ. (6944=1436) царѣ моурати
плѣни срѣвѣе. и расѣпа шстрѣвѣиѣцѣ, и монастирѣ
равѣаниѣцѣ. тѣжде лѣто змре крѣль жѣгмоутѣ.

иѣль силагѣвиѣхъ дѣспота ѱјорѣа оу кѣпѣнникѣхъ и свеза га оу вѣльградоу. въ тѣмъ лѣтѣ ѣви сѣ шпашѣта звѣзда. и чоуѣма выстѣ по вѣсѣн землѣ. тѣже лѣто развиѣ ѣнкоуль, цѣра мехмета подѣ вѣльградомъ. и тѣмъ лѣто ѣмрѣ ѣнкоуль оу вѣльградоу стономъ.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ (6965=1457) прѣстави се ѱјораѣхъ деспотъ, декемврѣа .кѣ. тѣже лѣто заклѣ лѣслобѣ шрѣлѣ кнѣса немѣчкаго ѣ вѣльградоу. и тѣмъ лѣто заклѣ владѣславѣ лѣслоба оу коудѣмѣхъ.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6966=1458) прѣстави се дѣспотъ лѣзарѣ.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6967=1459) примѣ царѣ мехметѣ смедерѣко вторѣ поутѣ. и тѣмъ лѣто примѣ махмѣтѣ пѣша вишесавѣ, и голоубавѣ, и рѣсавѣхъ и жрѣновѣхъ, и вѣлѣхъ стѣнѣхъ. и тѣмъ лѣто выстѣ кѣропѣсѣа. и тѣмъ лѣто свеза матѣашѣхъ миѣаѣла силагѣвиѣа ѣ вѣльградоу.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6971=1463) примѣ царѣ мехметѣ трапезѣнтѣ. и тѣмъ лѣто ходѣ на амѣрѣю.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6972=1464) идѣ царѣ мехметѣ на боскѣхъ (sic) и оухитѣ крѣлѣа стѣфанѣа, и примѣ новѣбѣвѣцѣ, и ѣѣѣѣ, и дрѣугѣ градѣвѣ босѣнскѣ. и прѣидѣ въ скѣпѣѣ, ѣюлѣа зѣ. и тѣмъ лѣто прѣстави се ашмѣа шѣуѣра ѱјорѣа дѣспота.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6973=1465) изнѣвѣри се царѣ мехметѣ градѣ ѣѣѣѣ.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6974=1466) ходѣ царѣ на арбанѣсе на скендѣрѣхъ кѣга, и прѣдѣ нимѣ повѣѣже. и градѣ свѣзда конѣохъ. и пакѣхъ ходѣ на арбанѣсе.

Въ лѣто, ѣѣѣѣ. (6980=1472) ходѣ ахматѣ на карамѣновѣа. и оубѣ га и оубѣ мѣхъ рѣзницѣхъ. и

тѡ лѣто хѡди хадомь паша подь скѡдарь. и тѡ лѣто ѡмрѣ радоуль боевѡда влѡшкы. тѡже лѣто пондѣ мехметь паша на стѣфана молдобьскаго, и ничтоже не полоуѣчи развѣень оутѣче, а вонскоу мѡ влѡсы мѡчю прѣдѡше и поровише.

Въ лѣто, ҃с҃ѣпѡ. (6981=1473) ходи царь на оузоуль хасана прѣзь море, и оуви га, и прими мѡ градъ. ѡ прѣиде рѣкѡ ефратъ.

Въ лѣто, ҃с҃ѣпѡ. (6984=1476) прими краля матѣашъ, и всуьк дѣспоть. заслѡнь градъ на сѡбе.

Въ лѣто, ҃с҃ѣпѡ. (6987=1479) ходи царь подь скѡдарь и не прими га, а дрибѡсть прими, и кринѡ. и пакы прими га дроуѡ лѣто, и по томь дроуѡ лѣто ѡмрѣ царь мехметъ. тѡже лѣто плѣни воуьк дѣспоть браничево.

Въ лѣто, ҃с҃ѣсѡ. (6992=1484) ходи царь пѡизыть на каракогдана. и прими киеѡе, и вѣльградъ на морѡ градове стѣфана молдобьскаго.

Въ лѣто, ҃с҃ѣсѡ. (6993=1485) прѣстави се воуьк дѣспоть.

Въ лѣто, ҃с҃ѣсѡ. (6994=1486) загѡе боевѡда дмитарь ѡкшиѡ оу смедерѣвѡ.

Въ лѣто, ҃с҃ѣсѡ. (6997=1489) прѣстави се боевѡда стѣфанъ ѡкшиѡ оу вѣчѡ.

Въ лѣто, ҃с҃сѡ. (6998=1490) оумрѣ краля матѣашъ оу вѣчѡ.

Доздѣ ҃с҃. лѣто.

Въ лѣто, ҃с҃аѡ. (7011=1503) прѣстави се ѡшаннь дѣспоть сынъ благочѣстиваго стѣфана, дѡкемерѡ ѡ.

Въ лѣто, ҃ззї. (7017=1509) оумрѣ радоуль
воевѣда влѣшкы.

Въ лѣто, ҃зїї. (7018=1510) оубѣ дмѣтръ
ѣкшии мѣхнѣ воевѣдѣ оу сѣвинѣ.

Въ лѣто, ҃зѣї. (7019=1511) высть вѣи цѣра
пайзѣнта съ сыномъ селѣмомъ.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7021=1513) оудавѣ цѣрь се-
лѣмъ, коурта, и дѣмѣта. и вѣсѣ вратѣю свою, и
вѣсѣ родѣ свѣи до корѣна. тѣже лѣто зѣи мѣхметъ
вѣгъ, влѣда воевѣдѣ на влѣсѣхъ.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7024=1516) оумрѣ крѣль влѣ-
дѣславъ.

Тѣже лѣто прѣстави се мѣзимъ владѣка, вратъ
ишѣнна дѣспѣта гѣнварѣ .иї. дроуѣго лѣто примѣ
цѣрь селѣмъ мѣсѣрь.

Въ лѣто, ҃зѣи. (7028=1520) оумрѣ цѣрь
селѣмъ.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7029=1521) цѣрь соулимѣнъ
сынъ еѣо примѣи вѣчь.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7031=1523) примѣи цѣрь соу-
лимѣнъ редѣсь.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7034=1526) ходѣи цѣрь соу-
лимѣнъ на лѣсѣша крѣлиа. и оубѣи га на моуѣчѣ
и примѣи мѣ воудѣмъ стѣлныи грѣдѣ. и вѣсѣ землѣю
зѣгѣскѣ расѣпа.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7037=1529) ходѣи цѣрь соу-
лимѣнъ на вѣчь, и не полоуѣи ничтѣ.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7049=1541) оузѣи цѣрь соу-
лимѣнъ воудѣмъ.

Въ лѣто, ҃зѣѣ. (7060=1552) примѣи дѣмѣтъ
пѣша тамѣшварѣ, июлѣа .кѣ. и тѣ лѣто примѣише и

липоуѣ и инѣ градоуѣ. и то лето на есенѣ. тѣмъ се
шпашита звѣзда.

Въ лето, 733. (7062=1554) бысть кѹро-
пѣсха.

ДОДАТАКЪ.

Въ лето, 733. (7169=1661) помръче сьлнце
въ полѣ днь и выдеше се звѣзды. мѣсеца мартѣа
.б. днь. въ средѣ крестопоклоненѣ чьстнаго поста
и бысть мракъ .а. часъ и вѣше: ∞

И пакы помръче сьлнце. въ лето, 733. (7171=
1663) месеца юунѣа (или юулѣа? тешко се виде
остала слова послѣ юу . . .) .бѣ. днь .г. часъ
днь. и ста изсчрено тако чрьно .а. часъ и тогда
се выдеше звѣзды.

За ово седамъ година моего професорованя,
збогъ слабости здравля, сваке године морао самъ
лѣто провести ѣгоу подаль одъ Биограда. Исти-
на да е главный узрокъ одласка моего бываю по-
правлянѣ здравля, али поредъ тога я нисамъ мо-
гао у путованю своемъ задржати се да опетъ су-
сретаюће ми се споменике старине српске не пре-
гледамъ и штогоу о нѣма у свою путничку кнѣгу
не забилѣжимъ.

На овай начинъ скупо самъ у путованю сво-
ме 1854, 55, 57, и 1858 год. по югозападной Србїи,
а 1856 по Фрушкой, Гори, различне натписе са
старнехъ црква и манастира, многе записе изъ
различитнехъ кнѣга по црквама и манастирима, а
неже пашавши и повеће комаде рукописа препи-
сао ихъ цїеле.

Све ово я самъ мислю временомъ довести у
редъ и издати у особенной кнѣзи, али засада мо-

раюћи збогъ слабости очію одрећи се свакогъ книжевногъ рада, а поредъ тога желећи да се баремъ важніе ствари изъ мое збирке наштампаю пошлѣмъ Друштву Српске Словесности нешто, съ молбомъ да бы оно то наштампало у своме Гласнику. Друштво прими послате му рукописе и нареди да се штампаю одмахъ у идущемъ Гласнику, и тако садъ штампаю се у XI книзи Гласника: 1) Слово кнезу Лазару; 2) Слово Архиепископу Максиму; и 3) Лѣтопись царемъ српскимъ. Ова сва три комада іошъ 1852 год. я самъ переписао изъ едне мале србульице писане одъ прилике у почетку XVII вѣка, и находивше се у приватниѣмъ рукахъ. У србульици истой находятъ се различите молитве изъ Требника, коѣ су понайчешће потребне свещенику у различниѣмъ приликама, а ова три комада находятъ се управо у срединѣ исте србульице, исписани еданъ за другимъ али у овомъ ряду: найпріе лѣтопись, за нѣмъ слово Максиму, а послѣе слово Лазару. Као што самъ онда мислио више на лакше читаніе, а не на вѣрность одговараюћу изгледу споменика, я самъ и переписао сва три ова комада попуњаваюћи сва скраћенія и све надметке сводио у врсту. Премда самъ доцнѣе видио и увѣрно се да е за науку наше филологіе засада одъ приеке потребе, да се оваки споменици переписую и штампаю онако, као што су се нашли, али за сада ови комади штампаю се онако као што самъ ихъ я переписао іошъ у 1852 год.

Да е у наше вриѣме приеко потребно штампати све оваке споменики онако управо као што се нађу, навели су ме поредъ другіѣхъ досадъ штампаніѣхъ споменика особито іошъ жичкій натписъ и копривничкій лѣтопись, коѣ е Шафарикъ, као што се мисли найвѣрнѣе штампао у своимъ достопамятностехъ. 1851. у Прагу. — Познато е да

е Шафарикъ добио на неку прилику факсимилу копию жичкогъ надписа, па опетъ споређујући оно што е штампано Шафарикъ са саміемъ натписомъ у Жичи, а самъ нашао многе ерове у Шафарика, а у натпису на зиду ихъ нема. Нашао самъ на много мѣста дебеле ерове на зиду а у књизи Шафариковой немани еднога, нашао самъ на зиду у многіемъ речима з а у Шафариковой књизи свуда стоя оѣ.

У Шафарика стои наштампано доубово глм, а на зиду стои доубовоглне, тако у Шафарика на страни 7, у врсти 5 стои батниа, вр. 7 даша, вр. 16 крашириъ, а на зиду е: батним, даша, крашириъ; у Шафарика одмахъ у почетку у врсти другой стои кожне, а на зиду е кожники. Я нисамъ могао споредити цео надписъ те да видимъ колико и какнихъ јошъ разлика има између самога натписа на зиду и онога што е штампано у Шафариковой књизи. Али изъ ово мало споређенихъ врста види се да бы натписъ жичкій требало јошъ једномъ люци преписати и наштампати. Друштво Српске Словесности учинило бы велику услугу историји езика српскога, кадъ бы што пріе натписъ жички највѣрнѣе преписало и у своме Гласнику штампало, онако као што е на зиду. Што се тиче пакъ копривничкогъ лѣтописа одъ 1453. штампаногъ такође Шафарикомъ, а самъ имао прилику споређивати штампано Шафарикомъ са онимъ истинимъ рукописомъ находѣнимъ се у манастиру Крешедолу, изъ кога е Шафарикъ копию за себе правіо. Нашао самъ опетъ разлике у еровима дебелиемъ и танкиемъ а тако исто з и оѣ и паерцима, кои су кодъ Шафарика поизостављани. Особито јошъ важно е што е кодъ Шафарика на неколико мѣста испропуштано или другчѣе наштампано по неколико речи и по цјела врста, безъ чега се управо

у лѣтопису што е Шафарикъ издао и не разуміе шта ли е то, лѣтописаць хтео да каже. Тако на страни 51 врсти 27 посліе риечи „коголю-
бнѣ“ пропуштено е „милостивѣ, благо, кроткѣ.“ На истой страни у врсти 34 у Шафарика стои „благо-
уствѣно“, а у рукопису „благоуство.“ На страни 54 врсти 18 посліе риечи „пострада“ изостављена е
цѣла врста „Подобно же и сѣ“ отъ своего хрищенїа
пострада.“ Па опетъ на истой страни а врсти 20
посліе риечи „его“ пропуштена е цѣла врста „по-
слади же и сѣрницъ его съ престола отчуждѣна своего.“
На истой страни юшъ у врсти 22, у Шафарика
стои „брани“ а у рукопису стои „страхи.“ Заса-
да споминѣмъ ове разлике и погрѣшке као важ-
нїе само.

Обадва овѣ споменута слова сада штампаю
се првый путъ колико ми е стваръ позната. Истина
да е слово Максиму онако исто, осимъ малехъ
разлика, као што е штампано у Србляку руски-
емъ црквениемъ езикомъ 1765 год. у Москви, али
за езикъ нашъ оно изъ Србляка слово као и цїо
Срблякъ нїе ни одъ каке користи и нема никака зна-
ченя. Лѣтописъ пакъ може бити да ће имати вр-
ло мало штогођъ што нїе досада познато изъ
штампанихъ већъ досада у различитїемъ кнѣига-
ма, и особито у Шафариковиємъ достопамятностехъ,
али я мислимъ да оваке ствари за сада треба
штампати колико ихъ се гођъ ће нађе, те ће
се тако само моћи временомъ издати уредно и кри-
тично разрађенъ зборникъ српскихъ лѣтописа.

Београдъ 9 Маїа 1859.

А. Вукомановићъ.

ЗА ЦРКВЕНУ ИСТОРИЈУ СРБСКУ.

*Изъ рукописа XVII века у библиотеци Друштва
Србске Словесности.*

**Сказаніе о архієпискупехъ сръб-
скихъ нже въ пекни бывшихъ.**

архієпискупъ сава прьвосветитель.

архієпискупъ в. арьсеніе.

архієпискупъ г. сава в-го.

архієпискупъ д. еустатіе.

архієпискупъ е. никодимъ.

архієпискупъ з. даннаъ.

архієпискупъ з. ѿоанникіе.

архієпискупъ н. ефреми.

архієпискупъ ѱ. спиридонъ.

архієпискупъ і. іаковъ.

архієпискупъ кі. еустатіе.

архієпискупъ кі. сава.

до здѣ быше архієпискупни въ пек(н) до ца-
ра стефана, и поставляютъ се патріархїи. и здѣ
нзавимъ како бише и како се поставише.

Благоушествен царь стефанъ възимаєть власть
и науельство въ земли ѿтауства своего и поста-
вляютъ свога логофета на престоле светаго сави
архієпискупа курь ѿоанникїа, и прьвмсть въ архіє-
пискупствѣ. и. лѣтъ. тогдаже господниъ кралю сте-
фанъ въ томъ врѣменїи прїемьшъ многиъ земле и

градоуь гратскѣе, и ракемъ ирѣтъ градъ славыи
охридъ и градъ славыи приати, и дже и царскы
дворъ себе въ ирѣнчаніе съгради и възднже, и
градъ славыи костуръ, градъ стрѣмичъ, градъ клас-
ринъ, градъ железныцъ, градъ воднь, градъ умрени.
сѣа вса ирѣтъ въ .г. дѣта кральства своего, и кенъ-
та се на царство оу градъ скопѣи, архіепискына
куръ ѿдннкіа постави патріархомъ, и пожне въ
скетнѣдствѣ на ирѣстоуе свѣтаго сави дѣтъ .ж.
и мѣсець, и съ мѣромъ успе о господи мѣсеца
сек(тебра) .г. дѣнь, въ .ж. уасъ ноци.

о поставленіи кѣторого патрі-
арха сръбленъ куръ сави.

И по прѣставленіи патріарха куръ ѿдннку
стефанъ царъ събра съборъ сръбскы и грѣбскы
оу градоу сръ. и постави савъ патріархомъ на
прѣстоу свѣтаго сави. и прѣвѣнчѣющъ же емъ въ
домъ спасѣвъ, съже царъ стефанъ вѣнѣта се на цар-
ство и патріарха себе нзѣбра сръбленъ не по зл-
конъ ни съ благословеніемъ цароградскаго патрі-
арха, ꙗкоже подобѣтъ, нь понска благословеніе
бесѣнно на архіепискупъ* тръновскомъ и на архі-
епискупъ охридскомъ, и съборомъ сръбскимъ. си-
це кѣцари се и постави патріарха, ꙗкоже не подо-
бѣтъ. Сицева повѣсть о цари стефанъ. Мужъ же
великъ и въ крѣпости силъ, и въ прѣмудрости
силнѣнши, богоданнѣю властъ въспрѣмъ распро-
странѣет се къ вѣстоу и западъ и сѣверъ и югъ,

* Прво е стало „патріархъ“, ꙗко е онда ꙗко по-
правлѣно.

гради же грѣѹскѣ не мало възпрѣеть. записиеть же се и тѣ обѣщаго врага. възвншае се срьдцемъ, и прѣродитѣлнѹ власть краљевства оставѣаь, царскы сынъ възделекъ, възнѹа се на царство, и по сѣмъ оставѣаетъ еже ѿтѣ прѣродителѹ и светаго савы прѣданное емѹ архіепискупство ѿтѣ патрїарха цариграда, поставѣаетъ себѣ поснѣаємъ патрїарха іѡаннѹа. таже съ савѣтомъ сего ѿгониати наѹетъ цароградскіе митрополити иже подѣ областѣ тѣмѣ градехъ, и вѣдаеть зѣда и злоба не мала. патрїархъ бо царствѹющѹмѹ градоѹ тогда възселеньскы курь калестъ поснѣаетьнѣ отѣзѹаетъ царѣ съ патрїархѣмъ іерѣе архіереѣ. семѹ же бывшѹ на раскѣленіе приходитъ царь, и понска о злобе сен раздрѣшеніе, и не възможе обрѣсти сѣна ради и градовъ. и по сѣмъ раздрѣшае се ѿтѣ житїа сего и грѣбѹ прѣдае се, злобѹ же сїю непогрѣбеннѹ оставѣаь.

По сѣмъ же прѣеть царство сынъ его вѣрошь, и мало благодѣньствоваь и бѣдѹ прѣеть великѹ ѿтѣ властель сконхъ, и мало лѣтъ царствова, и тѣ ѿтѣ жнзни сен прѣстави се, ниѹтоже ѿ прѣдреѹеннѹмъ злобе сѣтворь.

Царство же его прѣеть єдинѹ ѹестъ князь лѣзарь, дръгѹю же ѹестъ вѣлкашинъ, иже на краљевство дръзѹкъ, ниѹесоже не брѣгъ ѿ проклѣти светаго савы, грѣѹаскїе же страны и гради прѣємъ оѹгѣша. и по сѣмъ сѣвѣзѹпѣше се изѹдоше въ македонїю, и ѿтѣ тѣракъ звѣеннѣ быше, и тамо сконѹаше се. ѹстѣннѣи же стараць курь нѣсѣна злобѹ сен нераздрѣшеннѣе видѣвъ, рекъмо-

стїю раждеть се божьстєвною, прїнде кѣ князѣмъ лазарѣмъ, и сказыеть емѣ о вѣщи. князь же лазарь, боголюбецъ смъ, и многими добродѣтельными зкращеньми, сѣа слышавъ иже о прѣдреченнѣхъ злобѣхъ, въ мнозѣ печалѣ бысть. поснааеть старѣца курѣмъ нсаїю кѣ патрїархѣмъ срѣбьскомѣмъ савѣ, и прїншѣдъ едка оумоли его о сѣмъ раздрѣшенїи. онъ же прѣклонивъ се и моли старѣца нсаїю понти кѣ цариградѣ понскати о сѣмъ раздрѣшенїи. онъ же сѣмѣмъ покнизѣмъ се шко понти, и пришѣдъ кѣ князѣмъ, вѣзѣтъ ѡтѣ него иже на потрѣбѣ доволнаа, и тако емають се поути. поуть же сѣмъ собою уѣстнаго кѣ добродѣтелихъ бывшаго прота скетїе горѣ курѣмъ феѡфана и два ученика снаниестра и нифона, сѣмъ ними и никоимъ га(агола)ѡмъ тѣлователѣмъ, и сѣборѣмъ вѣсѣмъ оповѣдають, старон царни курѣмъ елсавети и всемъ сущїимъ властеломъ. тѣже кѣ скетѣю горѣмъ вѣшѣдъ, и ѡтѣ тоудѡу кѣ корабель вѣшѣдъ, царствующаго града достигъ, страхъ и бѣди многѣе прїеть, царствующѣмъ тогдѣ калакнѣмъ палеѡлогѣмъ и сѣмѣмъ его курѣмъ манонамъ, патрїархѣмъ курѣмъ филофею, мѣжѣмъ добродѣтелихъ и прѣмудрѣмъ. тѣже зѣдѣно бысть пришьстїе старѣца нсаїе и кѣмъ, иеже ради прїнде, и прїеть сего патрїархѣмъ и кѣмъ сѣборѣмъ, иеже кѣмъ лѣпо, сѣмъ уѣстїю многою. тѣже сѣмъ сѣмъ сѣмъ о сѣмъ, прашають прѣжде бывша заприщенїа и ѡтазѣнїа цара и патрїарха и кѣмъ живѣхъ и прѣставльшихъ се, и прїемлють кѣмъ архїереемъ кѣмъ прїѡбщѣнїе и сѣмъ сѣмъ. бывають же зѣмъ нешто лѣмъ ради сїихъ пришьдѣшихъ, пауе зѣмъ курѣмъ нсаїю, по иеже кѣмъ зѣмъ вѣмъ патрїархѣмъ, того ради

дають не к томѹ нмѣти архієпископа сръбскаго, нѣ патриарха самовластна и никакимъже обладаема, единѹ о сѣмъ дакъше заповѣдь, шкѹ аще хврънеть се сръблею, и грѹскыя пакы страны прїимуть, митрополантъ и ломенъ тѣхъ рекъше патриархоу да не прїиметь, шкоже и съборна повѣдають пражнаа. и сѣмъ бывъшѹ, написхють къ потвѣрженію сингеліа и ѡтпѹщаютъ его съ люковію и ѹстїю и самыма два ѹловѣка нзъбраныа къ лѹтышемѹ нзѣбѣщенію къ скещеннонмоуцехъ курь матфеа и мурь мѡусеа, нже прїимъдыше въ призрѣнь шкѹ ѡтѣ лица патриархоу, и въшъдыше въ црковь царевѹ, савънше и приѡбѣщаше се съетнѣемъ и скещеннонмоу сръбскымъ ѡтаѹченнымъ прѣжде,

Въ тоже врѣме прѣстави се сѣда патриархѹ, прѣбывши на прѣстоле сѣтаго савѣн .к. лѣтъ и .в. мѣсець, и сконьѹа се мѣсеца апрѣлїа .кѹ. днь на антїпасхѹ въ .г. ѹасъ днь.

Сїнже пришъдыше нзъ цариграда, прѣщаютъ цара стефана, їѡаннѹа патриарха и савѹ матріарха и хрѡша цара и всѣхъ малихъ и великихъ, и бѹваеть радѡсть велика и веселїе, съединише ко се оуды къ главѣ и прїеть пакы цркви своѹа благозпїе. и тако быше сръблемъ патриарсы:

патріархѹ .г. ефремь.

патріархѹ .д. спиридѡнъ.

патріархѹ .е. динь.

патріархѹ .с. савѣа.

патріархѹ .з. курїнаъ.

патріархѹ .н. ннѡнъ.

патріархѹ .ѹ. арьсемїе.

патріархъ .і. никодимъ.
патріархъ .лї. макаріє.
патріархъ .вї. пауль.
патріархъ .гї. анфоніє.
патріархъ .дї. герасіимъ.
патріархъ .єї. саватіє.
патріархъ .ѕї. ннкавѣрь.
патріархъ .зї. їодинъ.
патріархъ .нї. паусен.
патріархъ .ѳї. габріїль.
патріархъ .к. маѣумъ.
патріархъ .ка. арьсеніє.

Речи самъ у рукопису скраћено исписао целе
и ставляо њ где место нѣга у рукопису стои .

У Београду месеца новембра 1858.

Б. Даничићъ.

ШТА Ђ ПИСАО ВИСОКІЙ СТЕФАНЪ.

Старе кнѣиге наму да е деспоть високій Стефанъ, синъ кнеза Лазара, писао кнѣиге: „многа писанїа прехадз от грѣцѣскихѣхъ писанїи, наѣе нѣхъ прѣжде смѣшихъ того“ (Шафар. Památky dřev. písemn. jihosl. okázky obšč. písemn. 62). Ђ ли се одъ дела нѣговихъ што до насъ дохранило?

I.

У Београду у народной библиотеци при попечительству просвете има еданъ рукопись на хартии у 4 одъ више руку, за кои мыслимъ да е изъ XV века. У нѣму су различне богословске ствари, а међу нѣима еданъ акростихъ „деспота Стефана.“ Ано е овай рукопись тако старъ као што се мени чини, онда јошъ може бити да е у нѣму овай акростихъ писанъ рукомъ самога деспота. Акростихъ гласи овако:

к р а ю г р а н е с е с е м о у : с л о в о л ю б ѣ к е .

а. Стефанъ деспоть сладуаншомоу и любѣзньишомоу и срьдѣца моего неѡтлоуѣншомоу и много соугъбо вѣждезньишомоу и въ прѣмоудрости обнѣлшомоу, царствїа моего нскрьнемоу .їме рекъ. о господи любѣзньное цѣлованїе, въкоупъ же и мнолсти нашею нескоудномѣ дарованїе.

б. Лѣто и кесноу господь сьзда, шкоже и пѣвѣць рече, въ нѣхъже и красоти многыѣ, пѣтницамъ

споромъ и веселїа исплнь прѣзтанїе, и горамъ
крьхы, и доугокомъ пространства и польскимъ
широтѣ, и въздоуха тьнькаго днѣшными нѣкїи гла-
сы оглашенїе, земляма же дароносїа еже цвѣтовъ
еже благоуханїа и закононосїе, нъ и самого уло-
вѣуьскаго кѣстства обновленїе и възыгранїе ¹
достойно кѣ исповѣсть.

.г. Обауе вса снѣ и ннѣ уюдохлїа божїа,
кже и острохрительнымъ оумъ сьзрьцовати не до-
вѣють, любокъ прѣвсходитъ. и не уюдо, богъ
бо любокъ именовѣть се, шкже реуе їованъ гро-
моуь.

.д. Вьсакаа лѣжа вьмѣщенїа вь любен не
имать, каннѣ бо тоуждїи любе реуе акелоу: нзы-
деу на полїе.

.е. Остроу нѣкако и енстротѣуьнѣ дѣло любеуе,
вьсакоу добродѣть прѣити могуще.

.з. Лѣпотнѣ снѣ давндѣ оукрашають шкѣ шѣ-
ро, реуе, на глауъ сьходещеи на брадоу дароноу,
и шкѣ рѣса аерьмоньскаа сходещїа на горы сї-
ѣоньскїе.

.з. Юноше и дѣкы, кѣ любкамъ прикладнїи,
любокъ възлюбенте, нъ правѣ и незазорнѣ, да не
нѣкако юностьство и дѣвѣство поврѣднѣше, нмѣ-
же кѣстство наше кѣ божьственому прнскѣет се,
божьственоу негодѣють. не ѡскръблѣнтѣ, реуе апо-
стоуь, доуха свѣтаго божїа, нмѣже знаменастѣ се,
кѣшѣ шкѣ вь крьщенїи.

¹ Гдѣ што е писмо шпчилело, па га е неко пово-
вно; тако е и овдѣ, али за цело мнѣнїѣ да е погрѣш-
но што е место ове речи ставлѣно „възыгранїе“.

.н. Бѣхѡмъ въкоупи, и дроугъ дроуга кличѣ, манъ тѣлеснѣ или доухомъ, нѣ лише горы, нише рѣки расцѣпикше насъ, давидъ да речесть: горы гелѣмоушнѣ да не съидеть на насъ ниже дѣждъ ниже рѡса, яко саоула и їѡанѡфана не съхранисте. ѡ безлюбїе давидово, слышите царїе, слышите, саоула ли плауешн обрѣтеньныи? ѡбратохъ бо, рече богъ, давидъ, моужа по срьдцоу моему.

.ѡ. Вѣтри же дѣ приразеть се рѣкамъ и до изасекноути, якоже при мѡусеи море, якоже прї їсѡсъ соудши кїѡта ради їѡрьдана.

.ї. Єще да съвъкоупимъ се, єще да оуздримъ се, єще любовнѣ да съиди(и)мъ се ѡ томъ самомъ христѣ возъ нашема, кемоуже слава съ ѡтцѣмъ и съ свѣтымъ доухомъ въ бесконуьныи вѣки. аминѣ.

II.

Друштво Србске Словесности има рукопись XVII века на хартиі у 8. У нѣму су различне ствари, између осталихъ и оно што є напредѣ у овомъ Гласнику штампано я за „црквену исторїю србску“, а на другой страни листа 127 има ово:

Мудрѡсть и пророудствїе свѣтаго
стефана лазаровића.

Съплатѡхъ слово полазѣно къ разумѣаюшїимъ и вѣнимаюшїимъ гаданїа, о єже събѣти се всакомъ пророудствѣ до пришествїа господня. събрахъ ѡтѣ всехъ пророкъ и приложихъ здѣ въ вратѣе изрѣци. сїи рече. на вгребѣ слышѣ яко клѣпають развѣи памѣять и рикають и гласи испѣсцають, крѣпа потресѣють съ старицѣю лиснѣцѣю, єже падѣ и съ-

рѣши се, и придѡше дѣлѣ мѣжъстѣнаа да ю хотѣтъ
вѣздѣнѣнѣтъ съ сръбѣнѡмъ палнѣнѣнѡмъ и алхман-
скѣмъ копѣмъ...

Штета што не можемо знати шта е далѣ, врь
е еданѣ листѣ одсеченѣ. А на листу нѡи иде нѣа
нѣга стѡв загонетке, за кое се вѣиѣ не зна за
цѡло всу ли и оне деспотѡве. Али ѣу и нѣихъ непи-
сати, врь е и ово напредѣ наликъ на загонетку, па
се може мислити да су му оне наставанѣ.

Првои нѡи иде нема почетка:

единѣ. по нѣже прѣво дѣа и послѣ единѣ ї еше
дѣа стѣ и петѣ и нї единѣ и толѣко и тако.

с з л о х у н.¹

Нѣмъ проклѣсарѣ кнѣги неписанїе ка градѣ
принѡснѣ и градѣ стѡе и нѣ нѣи пѣти ка себѣ.

с п л в у н г н.²

Неко кѣ а землѣ не бѣ, селѡ бѣ и пѣти не бѣ.

Мѣжъ мон ѡтѣцѣ твои, и ѡтѣцѣ твои ѡтѣцѣ
мон, азъ же мати твоѣ сестра ти се нарѣкѣ.
ѣ тол н рѡвѣтъ с ѣщнѣ ед н с ю о н с (н) рѣ ѣ с
ю н рѣ щ а д.³

¹ Штѡ е штампано овако растанѣннѣ словѣна то
су одгѡнетлѣи. Прѣа дѣа одгѡнетлѣа стѡе на сре-
дѣ, и мислимъ да су предѣ загонеткѣа ѡвоимъ.
Треѡой, кадѣ се не брѡи она безѣ почетка, одгѡ-
нетлѣи еѡи нѣа нѣа. А како се може читати ѡваѣ
прѣви и другѣи и послѣднѣи одгѡнетлѣи, види у
другѡмъ чланку о „тайнѡй буквѣици“.

² Види далѣ чланакъ о „тайнѡй буквѣици“.

³ Овои одгѡнетлѣи треба сваку рѣчъ читати съ де-
сна на лево. Само после прѣе три рѣчи треба чи-
тати шесту па пету па четвѣрту. Дакѡе: лѣтъ
сътѡри дѣтиѣтъ съ присѡю си дѣиѣриѡ.

И сїе глагола ницад акотол¹: кто нерождъ се
и поеть искрїною си матеръ мужа. а. а к е
а м а д а.²

Бахъуханъ нерождень, свещенникъ неоске-
щенъ, дїаконъ христа ѿтвержень, певаць блудникъ.
Тякъ семъ: ѿ з ѿ ѿ к ц з ф ѿ к н ф ц ѿ к о ѿ ф л о
к з ѿ н з ѿ к ц ѿ л п ѿ.³

Речи самъ у рукописима скраћене исписао це-
ле и ставляо ѿ где место нѣга у рукописима стои⁴.

У Београду месеца новембра 1858.

Б. Даничићъ.

¹ Ове су две речи и у загонетци писане съ десна на
лево, може бити за то да се не бы по њима по-
годила предня загонетка. А кадъ се читаю съ де-
сна на лево, излази: дѣти лѣтѣти.

² И ово се чита съ десна на лево, дакле: а д а-
м а к е а .а.

³ Види далѣ чланакъ о „тайной буквици“.

ТАЙНА БУКВИЦА

У СТАРИМЪ РУКОПИСИМА.

Читао у Друштву Србоке Словесности 22 апр. 1859

Ђ. Даничићъ.

У неколико самъ рукописа налазио на записе словенскимъ словима писане, кои се не могу прочитати кадъ имъ се слова читаю обичнимъ гласовима своимъ. Три така записа знамъ да су до садъ већъ и штампана: еданъ у В. С. Караџића Даници 1826 стр. 10, другій у истой Даници на стр. 20, а трећий у Ф. Миклошића Monumenta serbica стр. 19. Неколико речи тако написанихъ има и у загонеткама Стефана високогъ штампанимъ у овомъ Гласнику напредъ на стр. 169, 170.

Може бити у такимъ записима што знатно; како ћемо ихъ прочитати?

1. У рукопису изъ когва е напредъ у овомъ Гласнику штампанъ животъ Стефана Дечанскогъ има на другој страни листа 128 записъ тако писанъ, па е исподъ њѣга неко кои е знао тайну подписао слова коя кадъ се прочитаю обичнимъ гласомъ своимъ даю смисао и тако показую кои гласъ има кое слово у тайной азбуци, кое се назази у томъ запису.

Ево записа заедно съ подписанимъ словима коя се могу прочитати:

ОБНОВИТЕ СВОЈЕ КНИЖНИЦЕ

СИ ПИСА Г Г ПОДПИСАНИ

Шта е подписано исподъ оба и и исподъ њ не могу разабрати.

г	гласити	з
о	—	л
с	—	ѡ

о чему ћемо се и уверити,

запись: ѡѣицѣоуѣ или ѡѣицѣоуѣ с(т) ѡѣицѣоуѣ
читаюћи: сѣи|прологъ|попа|георгию|ѡ(т)|призрена.

Валя напоменути да т што е овде заграђено у запису стои надметнуто надъ с, и то онако како се у познѣмъ рукописима надмеће надъ ѡ. Јошъ видимо изъ овога записа да у тайной буквици сложеное слово

ѡ остае ѡ.

5. Петый е запись у истомъ рукопису и на истомъ месту исподъ четвертого. У нѣму ћемо добити два нова слова тайна: ѣ, ѣ, коима ћемо гласъ познати изъ смисла. По ономѣ што већъ знамо о тайной буквици,

запись:

ѡѣицѣоуѣ или ѡѣицѣоуѣ ѡѣицѣоуѣ
читай: писак|с еренин|нон|столи|ѡѣицѣоуѣ|сѣи

Изъ смисла се особито у другой речи може врло ласно познати да

ѣ гласи ѡ,

по томе

ѡѣицѣоуѣ и ѡѣицѣоуѣ нѣ ништа друго него
смеренин и ѡѣицѣоуѣ.

ѣ имамо три пута у овомъ запису али тако да можемо за цело знати да у тайной буквици

ѣ заменяе ѣ.

По томъ крайнѣ ѡѣи=сѣи нѣ ништа друго него сирађено сѣи.

6. Шестый е запись у истомъ рукопису на истомъ месту исподъ петого. У нѣму ћемо добити два нова слова тайной буквици: ѣ, ѣ, коима ћемо

гласъ дознати изъ смисла. По ономе што знамо можемо

записъ: хѣи и сѣхъ вѣсѣхъ ѿѣи(и) ... ѣ. хсѣи
прочитати: змре ѿиѣи ѿиѣи | стѣи(и) ... ѣ. го иѣи

Изъ смисла се види да последня речъ „го-иѣи“ не може ништа друго бити него „годниѣ“, одакле дознаемо да у тайной буквици

з гласи д.

и е у запису у речи стѣи(и) надметнуто надъ край-
нѣ слово и задржанъ му правый гласъ. Изъ смисла
се види у речи ѿиѣи(ѣ) да

ѣ остае ѣ,

као што смо видели да и сложено ѿ остае ѿ.

7. Седмый самъ записъ нашао на хартии коя
е прилепљена на предню корицу изнутра у руко-
пису подъ бр. 26 у библиотеци друштва србске
словесности. Ево га:

Сѣи ѿиѣи жѣиѣи свѣтаго вѣсѣиѣи ѿиѣиѣи ѿиѣиѣи
ѿѣиѣи 1748.

Овде нема ни еднога слова коему не бысмо
знали тайнога гласа. Само се валя опоменути да
се ѣ и у правой буквици у гдеконимъ рукописима
чита као ѣ. Тако ћемо

речъ: ѿѣиѣи

прочитати: стѣиѣи, т. е. стѣиѣи.

8. Осмый самъ записъ нашао у рукопису дру-
штва србске словесности подъ бр. 24 на другой
страни листа 285. У ѿиѣи имамо еданъ путъ ѣ над-
метнуто надъ ѣ. Често у рукописима треба два
пута читати слово надъ коимъ ѣ друго надметнуто
а у тайной смо буквици већъ видели да се где-
што надмеће слово съ правимъ гласомъ своимъ.
За то ѿу преписуюћи овај записъ место еднога
ѣ ставити два ѣ међу ѿиѣиѣи ѣ, кое ѿу съ еднимъ
ѣ заградити. Јошъ има у овомъ запису ѿ, коега
у пређашњимъ записима ѿиѣиѣи было. Знајући да не-

по снмслу погађамъ да в одговѣтаѣ: • голубъ т.
в. о голубу, онда ће у тайној буквици у гласити в. .

Другій:

смакуни, по ономе што се за цело зна
читајући: **оним сзе,**

не могу прочитати. Може бити да е писацъ погрешио написавши кое слово за правый гласъ яѣговъ. Може бити да ѣе ко досетливий одъ мене погодити изъ загометне. А да е писацъ имао какву другу тайну буквицу, то се не може казати, ерь е између овихъ 8 слова употребио 5 у трећемъ одгонетляю, па свако има онај гласъ кои му већъ знамо.

Третић:

Читай: адам|и|прдт а|и|и|стръ|а|постол|и|д|а|кдъ|и|рронъ
последнѣ су две речи скраћене место Д|а|и|дъ пр-
ронъ, трећа е скраћена само толико што іой е изо-
стављено а, кое често бива после р, и онда на
празно место подъ ф ямачно треба додати у, па
ће бити прддѣла.

Изъ овихъ дакле одгонетляя дознасмо юшъ
два слова тайной буквѣи, дознасмо да

У ГЛАСИ Б
● — У

11. Записъ у Миклошића Monumenta serbica,
стр. 19:

П...КАНЦЕЗФЕ по оное што до садъ знамо
читаюћи: П...ПОВЕРАДХУА

не можемо прочитати. Може бити да се у оригиналу кое слово не распознае добро, па е штампано друго него што би требало. Осимъ првога слова, може бити да ће остало рећи: (Стг)пока Радича.

12. У запису штампаномъ у Даници В. С. Караџића за годину 1826 на страни 9—10 има само
Гласникъ XI. 12

у	тайной	буквици	ѣ	гласи	г
—	—	и	—	к	
—	—	к	—	п	
—	—	л	—	о	
—	—	м	—	е	
—	—	о	—	а	
—	—	п	—	к	ков гласи и ѣ.
—	—	р	—	ц (?)	
—	—	с	—	ѿ	
—	—	ѣ	—	х	
—	—	ф	—	у	
—	—	х	—	ѣ	
—	—	ц	—	р	
—	—	у	—	в (?)	
—	—	ѿ	—	с	
—	—	ѣ	—	м	
—	—	ѣ	—	т	
—	—	ѣ	—	а	
—	—	ѣ	остае	ѣ	
—	—	ѣ	—	ѣ	
—	—	ѣ	—	ѣ	ков гласи и ѣ
—	—	ю	—	ю	
—	—	ѣ	—	ѣ	
—	—	ѣ	—	ѣ	

Мислимъ да е погрешка што у едномъ запису (подъ 12) ѣ гласи у, као што е погрешка што е слову ѣ остављенъ правый гласъ.

У овимъ записима нема свију гласова које има езикъ коимъ су писани; по томе за сва слова праве буквице још не знамо како су се писала тайно. Али нема више него три гласа потребна србскомъ

езику, коя не знамо како су се писала тайномъ
буквицомъ а то су и, ш и ф.

Између овихъ тайнихъ записа за кое се зна
кадъ су писани најстариј е јошъ одъ године 1543,
а најмлађиј одъ године 1748. Съ више е страна за
народъ србскій знатно што е ово тако стара стваръ
и што се тако дуго држала

Б. Даничинъ.

ФЕРМАНЪ

**СУЛТАНА МАХМУДА, СИНА СУЛТАНА МУСТАФЕ-ХАНА,
СРБСКОМЪ ПАТРІАРХУ АРСЕНИЮ**

одъ године турске 1143, а после Христа 1731.

*Съ турскогъ оригинала, кон е у Карло-
вачкой архиви.*

(ХАТЪ).

Налогъ, кон е у овомъ момъ високомъ ферману, ово е :

Срећно ступивши на високий престолъ царства османскогъ, (кон е и калѣать) разаслао самъ високе фермане да се сви берутъ понове. У кога е овай мой ферманъ царский, избраный између месийногъ народа Арсеніе патріархъ пећский и околны места, кон су подъ њимъ, поднесавши свой берутъ молю ме, да му се понови. Пошто се на ту молбу њгову тевтери епископски прегледаше, нађе се, да е пећска патріаршія са своіомъ околиномъ овоме патріарху Арсенію дана еъ погодбомъ, да у име махтуз дае сваке године по 70.000 акчи и 100.000 анчи, као даръ за брать; и пошто истый патріархъ махту што припада и 100.000 анчи у готовомъ новцу азии мојой положи, я му 19. Ребаулевела 1143 године овай ферманъ издадохъ и наложихъ, да га ђаури, попови, калуђери, владие и митрополити, кон живе у Пећи и у околини, Крушевцу, Лесковцу, Урђубу, Косову, у окрузима вучитрскогъ санџака, у окрузима и околини скендерскогъ санџака, Приштини, Новомъ Брду, Якови и околини, Ћустедилу и око-

лини, Дупници, Казанлуку, Ихтиману, Самокову, и околини нѣговой, херцеговачкомъ санџаку съ око-
линомъ нѣговомъ, Ушћубу, Вранѣи, Егридере-Па-
ланки, Калканделену и околини, Нишу и околини
нѣговой, Радомиру и нѣговой околини, Новомъ
Пазару, Новой Вароши, Трговишту, Протићу, Мя-
тровици и нѣной околини, Прієполю, Таслици и
нѣной околини, Ужицу, Ршави и околнимъ окрузи-
ма, нахиѣма и селима, а тако исто и свештенство
латинске цркви у Босни, по канону и по нѣннымъ
невалѣлымъ законима и вери, сви дакле велики и
мали кои живе у горе реченимъ местима да га за
свога патріарха признаю и да слушаю нѣгове речи
ков се тичу нѣмове вере, и нѣму се обраћаю за све
ствари ков се тичу закона; далѣ:

1. Да оны горе речены 70.000 акчи у име мах-
туа на годину не изоставляю азни предавати.

2. У патріаршіи оной не ће се смети нико у
послове патріархове мешати и у личность нѣгову
дирати.

3. Нико не ће смети узнемиравати овога Па-
тріарха нити нѣгове већеле, ни владие ни митро-
полите, ков онъ съ моимъ бератомъ буде одређи-
вао, да купе одъ народа, попова и калуђера, кои
живе у нѣговой патріаршіи, мирію, таксе за визи-
таціе, милостинѣ, таксе ков се за прво и друго
венчанѣ даю, после тога 12 акчи одъ сваке куће
и по 1 цес. дунатъ одъ свакогъ попа за патріарха,
и 12 акчи одъ куће и по 1 дукатъ одъ попа за
митрополите.

4. Займи и тимариоти, кои су у области патрі-
арховой, не ће смети казати за оне христіане кои
се на нѣннымъ читлудима, селима и кишлацима
налазе, и живе, да су то нѣнии момци, башчовани,
и слуге, да бы ихъ тимъ ослободили одъ горе на-
значены такса.

5. Патріархъ не имати власть по досаданѣмъ обичаю своє иманѣ коє после смрти попа, калуѣра, калуѣерица, владика и митрополита заостане, узактити, а да се у то смею мешати бейтул-мали, войводе, субаше, тимаріоти, займи и остале цивилне власти.

6. Митрополіе се не могу никоме дати на предлаганѣ кадиѣно, него не се давати само на предлаганѣ патріархово, и ово предлаганѣ треба да буде потврђено патріарховимъ печатомъ.

7. Попови, калуѣери, владике и митрополити могу на смрти свое иманѣ завештати сиротинѣи свое цркве и патріарху, и тада вреди сведочба ѣаурска на суду.

8. Ако каква ѣаурка одъ своѣ мужа побегне или се мужъ узхте другомъ ѣауркомъ женити, а прву пустити, онда у расправлянѣ и суѣенѣ тихъ ствари нема се нико другій мешати осимъ реченогъ патріарха и нѣговы владика, кои имаю мой берутъ.

9. Сеоски попови не смею ѣаурину, кои ние по нѣиовомъ закону за женидбу, допустити да се ожени безъ одобрень патріархова.

10. Займи, тимаріоти, спахис, яничари, и остали богаташи не не смеи нагонити патріарха и нѣму казати оно што є поганичкоѣ вери противно, као: отерай овога попа, а нѣгову цркву подай овоме; или: ову жену съ тимъ и тимъ ѣауриномъ венчай.

11. Ако митрополити, владике, попови и калуѣери не бы хтели патріарху потребну мирію и остале таксе и ресуме положити, па бы ихъ онъ морао збацити и друге люде на нѣиова места поставити, онда не онъ ту стваръ и мени явити, и потребно предложенѣ учинити, и а ѣу по томъ нове

потвѣдити своимъ бератомъ, пошто ми они даръ за берать положе.

12. Кадъ бы патріархъ каквомъ владыцѣ, митрополиту, калуѣру, или попу, за какву кривицу и преступъ узео чинъ и браду му обрѣло, у то се нема нико другій мешати.

13. Ако бы се кои митрополитъ, владыка, пошъ или калуѣрь противію и не бы хтео патріарху мирію и остале таксе платити, онда ѣе онъ то мени явити а я ѣу онда дати потребный ферманъ, по комъ ѣе му мирію и остале таксе власть наплатити и предати.

14. Патріархъ или митрополити кадъ поѣу, да годишню мирію одъ ѣаура купе, могу путуючи крозь опаснія места халькине променити, а и оружѣ носити, и онда ихъ не смею узнемиривати и у миріи оштеѣавати они, кои ѣупріе и друге богазе чуваю, ни остали мирмирани, мирливе, мутеселими, войводе, субаше, займи, тимаріоти, спаіе, янѣичари и цивилне власти, и то не само нѣи, но ни нѣіове момке и люде кои съ нѣими путую.

15. Кадъ бы реченый патріархъ или митрополити, кои имаю мой берать, изашли у села, кои су у реченой патріаршіи да мирію и остале ресуме купе, онда цивилне власти, смѣни, кадіе и наѣби не ѣе смети казати имъ: докъ ми толико новаца не дашъ, не ѣу те у моя села пустити да мирію купишъ.

16. Ако бы патріархъ по своіой поганичкой вери каквомъ ѣаурину аѣорозъ учинію, у то се нико другій не може мешати.

17. Именованный патріархъ има власть венчати и развенчати по своемъ закону, и двоѣ венчано кадъ се сваде помирити, у цркви заклетц, и аѣорозъ учинити, и за то га не смею кадіе и наѣби глобити.

18. Кадъ бы патріархъ изашао да купи своєю мирію, онда му не смею цивилне власти казати, да га оглобе: „твом су люди насъ псовали“, или: „мы смо ти дали новаца у займъ, дай намъ сада врати, еръ ћемо те глобити“.

19. Патріархъ купећи мирію може по досада-шињмъ начину водити и јасакціє, а да га у томе не може нико узнемиривати, и нико му не сме казати: „мы ћемо наше люде за јасакціє дати, и ако ихъ не примишъ, не ћемо те пустити у наша села и нахію да мирію купишъ.“

20. Патріархъ може носити штаку и друге своє чину пристойне ствари, и у томе га нико не може узнемиривати.

21. Манастирски и црквени већили, кои мирію купе, не смею мирію повести ни упропастити.

22. Патріархъ има властъ на свакогъ оногъ калуђера, кои нема цркве, него коєкуда тумара и сплетке прави, пазити и оваково тумаранъ забранити му.

23. Арсеніє патріархъ докле годъ буде на годину по 70.000 акчи царской азни плаћао, моћи ће, нао што су и пређашњи патріарси чинили, съ ономъ истомъ погодбомъ све, што црквама као вакупъ припада, а на име: винограде, башче, читлуке, воденице, чаире, нъиве, родна и неродна дрва, аязме, манастире, куће, дућане, стоку и друге све ствари држати, а да га нико у томе не сме узнемиривати.

24. Патріархове парнице, коє буде имао, у Цариграду ће се расправляти.

25. Мирмирани, мираливе муселими, войводе, субаше, баждари, мартилозбаше, займи, тимариоти, и други люди кои стое на ћупріама и богазіма, не смею конђ и мазге, коє патріархъ и нъгови люди ашу, дирати и забранъивати имъ да ихъ не ашу,

єдною речю не сме нико никако мирію патріархову отимати.

Тако нека се зна и моме светомъ знаку верує.
Писано у Константиніи.

Оригиналь є писанъ у свитку на хартіи 3 педи широкої, и 8 педи дугачкой, врло лепо, тако да султанскій хать или тура, знакъ имена султана, найбогатіє златомъ и разнобойнимъ цвѣтемъ исписанъ и украшенъ, самъ има четири педи дужине; а текстъ є тако писанъ у 35 врста, да є свагда єдна црвена карминомъ писана, и єдна црна тушомъ писана врста горе и доле златномъ врстомъ ограђена; има дакле свега црвенихъ врста 9, црнихъ врста 8, а найфиніимъ златомъ писаны врста 18.

ИЗВОДИ

изъ турскихъ докумената у Карловачкой архиви.

I.

На предложенъ патріарха Арсенія султанъ Махмудъ давъ 1146 г. (турске) брать митропоиту да може по своіой епархіи путовати и мирію мупити, и узъ то препоручує свима турскимъ властима да митрополиту не сметаю у томъ послу.

II.

Султанъ Махмудъ синъ султана Мустафе бератомъ одъ последиѣгъ Муарема 1147 г. (турске) потврђує како му се патріархъ Арсеніє жалію на неке люде, кои тражише одъ нѣга некій дугъ, за кои є истый патріархъ на суду доказао да ние истинить, и како є на ту жалбу добио пресуду одъ турскогъ суда, коіомъ є ослобођенъ одъ дуга за кои є парница была; сврхъ тога султанъ наређує пеѣскомъ кадиѣ да ту стваръ добро извиди и люде кои дугъ траже одъ тогъ траженя одбіє.

III.

Султанъ Махмудъ синъ султана Мустафе, 1148 (турске) године 10. Сафера, бератомъ потврђує Ћорђа за нишкогъ митрополита, коєга є патріархъ Арсеніє поставіо по смрти нишкогъ митрополита Панђелоса. За оваѣ є брать платіо новыѣ нишкій митрополитъ султану у име пешкеша 4.000 акчи (аспри).

IV.

Нишкомъ митрополиту Їорђу дає султанъ преписанъ ферманъ да га собомъ носи кадъ по епархіама своимъ путує купецѣи мирію, да му не бы турске власти досађивале.

V.

Султанъ Махмудъ синъ султана Мустафе, на предложенъ патріарха Арсенія 1148 године (турске) дає берать, у коме препоручує свима турскимъ властима да не чине никакве сметнѣ митрополиту нишкомъ кадъ бы по своіой епархіи пошao да купи мирію, и допушта митрополиту да на томе путу може носити и патарицу епископску.

VI.

Абдула паша, валія румелискій, године 1148 дає бурунтію патріарху Арсенію да може њѣи по епархіама своимъ, коє су у подручю истога паше, и мирію купити и народъ у вери обучавати.

VII.

У берату се дає право патріарху да може наплаћивати одређене таксе одъ люди кои се же-не и то: кои се првый путъ жени да плати 400 акчи, кои се по другій путъ жени, да плати 800 акчи, а кои се по трећій путъ ожени, да плати 1200 акчи. Кои бы се одъ свештеника успротивію плаћаню ове таксе, патріархъ има право узети му чинъ и обрјати га.

РУКОПИСЬ АРХИЕПИСКОПА НИКОДИМА.

*Читано у Друштвау Србске Словесности 13 мая 1859
Б. Даничићъ.*

У народной библиотеци при попечительству просвете у Београду има рукопись на кожи одъ 180 листа величине као што е садашня оманя четвртина. У нѣму е као што прве речи на другомъ листу кажу:

ТИПНИКЪ КР(ОУ)С(АН)ИМСКИМЪ СВЕТАГО СЛЫМЪ.

Иза тихъ речи иде овай знаменитый предговоръ:

Божьствьныхъ пророкъ проречеиши скръш(е-
ние) прише, икоже бо реуе исани свѣти се. . .
приде бо свѣтъ твои, и възведи окръсть ѿи скон
и виждь сьбраиѣна ти уеда, пондоуѣ бо ц(а)рни
въ свѣтъ твоимъ и языци въ зарѣ вьстока твоє-
го. прьвомоу оубо из(ран)лю изнемогшоу некръ-
ствомъ реуе тѣже пророкъ ѿъ лица господня
глаголе: нарекоу не люди мое люди мое, и не
възлюбленіе мое възлюбленіе; нѣже реуе се
имъ: не люди мои есте вы, тоу нарекоуѣ се сы-
нове бога живаго. видимъ бо ѿ насъ велика божия
смотрениа многосрдіе, иви бо намъ новаго лѣва-
ма, светаго нашего господня снмѣѣна и новаго
мироуѣща въ новорожденнѣмъ из(ран)амъ, рекше
въ срѣльсци земани, ѿъ того бо намъ все-

КРАСНЫ ПЛОДЪ СЫНЪ ЕГО КҮРЬ САКА БОЖЕСТВЕННЫ
 МНОГЫННЫ ПОТН И ТРОҰДЫ ѠТЪВР҃ГЪ ПЛѢТЬСКОҰЮ ТЕ-
 ЖЕСТЬ ЯКО НЯКОН НЕКОПАРНЫ ѠР҃ЛЪ ВЪ ПОРОДОҰ ПРИ-
 ШѢДЪ, ПОРОДИ, К҃ЕЖЕ КЕСТЬ ѠБЕНОЕН, НЕ Т҃УНЮ СЕБЕ
 НЬ И ВСОҰ СР҃ПЬСКОҰ ЗЕМЛЮ ДОҰХОМЪ СВЕТАМЪ ЯКО
 НЯКАМЪ УСТЬНАМЪ ЛУЕЛА ѠТЪ ВСѢХЪ КРАСНЫНХЪ ЦВѢ-
 ТЬЦЬ СЪБРАВЪ, И ИСПЛ҃НИ СВОЕ ѠТЪУСТВО СЫН-
 НЫМЪ И САМОДР҃ЖАВНЫМЪ ВЪНЦЕМЪ СТЕА ОҰКРА-
 СЕНЪ, И ПРАВОВѢРНОЮ ВѢРОЮ ОҰТВР҃ДНЕНЪ, И ВЕЛИ-
 КЫМЪ АРХИЕР҃ХНСКЫМЪ САМОМЪ ПОУТЬ; ПОДОБЕ ЖЕ
 СЕ БОГОВИДЦОҰ МОИСЕЮ, К҃МОҰЖЕ ХОТЕЩОҰ СТВОРИ-
 ТИ СКИНИЮ, РЕЧЕ К҃МОҰ БОГЪ: СТВОРИШИ ВСА ПО
 ѠБРАЗҰ К҃ВЛЕНЬН(О)МЪ ТИ НА ГОРѢ, ТАКО И СЪ БОГОБЛА-
 ЖЕННИ ОҰУНТЕЛЪ НАШЪ САКА, ВИДѢВЪ НЖЕ ВЪ СВЕТАМЪ
 ГРАДѢ НІЕР(ОҰ)С(АЛН)МЪ ѠБРАЗҰ ЦР҃КВЕ СЛАВНАГО СНѠМА
 И СВЕТАГО САВЫ НІЕРОҰСАЛНЫМСКАГО, ВЪ ТѢЖДЕ ѠБРАЗҰ
 СТВОРИ СІЮ ВЕЛИКОҰЮ ЦР҃КВЬ. ѠБРѢТОХОМЪ ЖЕ ВЪ
 СВЕТАХЪ ЕГО СЛОВЕСЕХЪ, К҃ЕЖЕ ѠСТАВИ НАМЪ ВЪ ОҰ-
 ТѢШЕННІЕ, ЯКО РЕЧЕ: МОЛЮ ПО МНѢ ХОТЕЩИХЪ БИ-
 ТИ, ЗА МАЛОВРѢМЕННЫЕ РАДН ЖИЗНИ НЕДОКОНЧАН-
 НАМЪ МНОЮ, ИСПЛ҃НИТЕ. ТѢМЪЖЕ ОҰБО АЗЪ СМѢРЕНИ
 НИКОДЫМЪ, МНОГОСТІЮ ВСЕДР҃ЖИТЕЛѢ БОГА И МОЛИ-
 ТВАМИ СВЕТАГО САВЫ И СВЕТАХЪ ХТНТОРЬ И СВЕТА-
 НХЪ СВЕТИТЕЛЪ СР҃ПЬСКИЕ ЗЕМЛЕ К҃ВЗВЕДЕНЬ БЫНХЪ
 МА СИ СВЕТАИ ВЕЛИКИИ ПРѢѠСВЕЩЕННЫИ ПРѢСТОЛѢ
 АРХИЕП(НСКО)ПНІЕ СР҃ПЬСКИЕ ЗЕМЛЕ, ПОТѢЩАХЪ СЕ,
 АЩЕ К҃ВЗМОЖНО, НѢУТО МАЛО ИСПЛ҃НИТИ ВЪ ДѢНИ
 БОГОМЪ ХРАНИМАГО СВЕТОРОДНАГО ПРѢВНОСАГО И
 КРѢПКАГО САМОДР҃ЖЦА И ХРАБРАГО КРАЛА СТЕФѠНА
 ОҰҰРОША. БЫВШИ ОҰБО НЯКОН РАСПРѢ ВЕЛИ ПО НСКОҰ-
 ШЕННЮ СТАРАГО ЗЛОДѢИ, И РАЗВѢСТКОҰ БЫВШОҰ МЕ-

ждоу господиномъ ми прѣкысокими краа(е)мъ оу-
рошемъ и междуу братомъ моу краа(е)мъ стѣфа-
номъ, мнѣ же тогда соушоу нгоуменовъ устьнаго
монастира скетыи богородице хиландара нже въ
свѣтъи горѣ, нзволениемъ ѡбою братоу и скоро
сръпскыи земле посланъ быхъ въ мокн римъ, въ
царьскыи градъ, тогда царствоу правокрсто-
моу цароу кѣрь андроникоу доущѣ ангелоу ко-
минѣоу палеѡлогоу и сыноу его цароу кѣрь ми-
ханѡу и вѣноукоу его цароу кѣрь андроникоу,
правещоу же прѣстоль въселеньскыи патриархоу
царя града кѣрь нифоноу, тыгда же тоу соушоу и
патрнархоу свѣтаго града нѣр(оу)с(аан)ма кѣрь
афанасию и антиѡхннскому патриархоу, видѣвъ же
и поклонивъ се нечзреченьныиъ благоиъ соущиимъ
тамо и оуставъ троудолюбъзныиъ тѣхъ моужн, дръ-
жещиныхъ типикъ по обычаю свѣтаго града нѣр(оу)с(а-
ан)ма, по оуставоу свѣтаго сави поустнижнтелямъ,
прнѣмъ же оутѣшении доуховѣно и смиреннии и
едниѣство еже едниѣствовати по словеси бого-
ѡтца братама въкоупѣ и вси сръпъсцѣи земли.
Егда же възведевъ быхъ на си свѣтъи великыи
прѣстоль свѣтаго сави, всегда имѣхъ въ оумѣ па-
метъ подвига и троуда ѡнѣхъ блаженныиъ и усть-
ныиыхъ моужн, пауче же и оучнтелѣ и наставника
нашего свѣтаго сави въсвѣдѣствоуе словесемъ, потѣ-
щахъ се понѣ малою снѣ приложити, послахъ въ
царьскыи градъ въ монастирь свѣтаго прѣдтече и
крѣстнтелѣ нѡана, и прннесемъ ми бысть си ти-
пикъ нѣр(оу)с(аан)мьскы, и прѣложихъ и въ нашъ
языкъ ѡтъ писменъ гръцкаго языка. слышнмъ

же господа нашего, великаго въ свѣтѣхъ его
 и҃с(х)р҃и: аще еи бѣхъ господни домѣ въ
 еи уасъ татѣ придѣть, бѣхъ еи оубо, и не еи дааъ
 поднопати домоу своему. едите, яко не есте въ
 нѣже уасъ господѣ вашѣ придѣть. пророкъ же ре-
 че: оуспоуше сномъ своимъ, и не обратише ни-
 чегоже. немощь же улоктѣською свѣсть владыка
 нашъ, нѣ любещимъ бога вса поспѣють се въ бла-
 го. не новихъ бо истинныхъ вънесохомъ, нѣ свѣ-
 тыхъ оуставъ и ѡбнуанъ авернъ свѣтаго саби, въ нѣже
 ѡбразъ подобенъ и снѣ свѣта цр҃кви създана
 бысть, да якоже есть въ ѡбразъ създанный, а҃по
 есть да подобенъ се и оуставомъ на славословие
 богоу, якоже видѣхомъ въ царьствѣхъ градѣ ти-
 ликъ свѣтаго саби. яко оубо есть протнѣоу
 мощни, поденгнѣхъ се еже бѣти и трызгнѣти се
 въ славословие богоу. мын оубо потѣчимъ се
 врати се съ истомъ и ѡбнуанымъ плѣтскимъ.
 благи же дародатель и поденгодавецъ, всемогъ
 богъ, еди немощь нашу, тѣ подѣсть намъ мощь
 доуховноу, нѣ аще прѣвѣ троудѣ покажемъ. вса
 бо дѣла добра съ троудомъ сынскѣють се. якоже
 бо олово, въ тѣсому боудѣ прижезано, долоу
 въ глауениноу вѣзѣтъ, тако а҃нность и сынъ въ
 глауениноу геони сводитъ доуше наше. бѣнне же
 и молнтѣа кр҃илоа доуховниа насъ на высотѣу
 възмоситъ, якоже свѣтыхъ житиѣхъ нѣхъ намъ ѡ томъ
 изъяснише. нѣ оубо молю, ѡцн и братиѣ, нѣже
 богъ сподобитъ быти пастирѣ и оу҃нтѣа сло-
 снаго хр҃стоа стада, поминте ме въ свѣтыхъ си
 молнтѣахъ, доухъ же свѣты оутѣшитѣа якоже

КОМОУЖДО ВАСЬ ДАСТЬ, ВЪ НЕЖЕ ЗВАНЬ БЫСТЬ, ВЪ
ТОМЪ ПРЕБЫКАЕТЬ. И ВАСЬ УЕДА БОЖЬСТВЕНА МОЛЮ,
НЕ ЛѢНИТЕ СЕ Ѡ СВОЕМЪ ДАРѢ КОМОУЖДО ВАСЬ, ЯКО
ДА БИ ВЛАДЫКА НАШЬ ПРЕЗРѢЛЪ НАША ПРЕГРѢШЕННИК
И ВЪ ѠНЬ СТРАШНИ ДНЬ СОУДА СПОДОБНАЪ ДЕСНАГО
СТОЯНИИ СЪ ОУГОЖДЪШИМИ ИМОУ, ИМОУЖЕ СЛАВА
ѠТЦОУ И СЫНОУ И СВЕТОМОУ ДУХОУ, НИИНА И ВЪ ВСЕ
ВѢКИ АМѢНО. Сн же типикъ написанъ бысть
въ лѣто .ϣ.Ѡ.кж. (6827=1319), сльнѣуьнаго кроу-
га .кг., лоуѣнаго же кроуга .с., индикта .в.

У овомъ драгоценомъ споменику сръбске књи-
жевности има и записа важнихъ за исторію на ви-
ше места. Ево ихъ:

На првой страни листа 33, где в мѣсець сеп-
тембаръ:

Мѣсеца сего .г. прѣстави се прѣкї патрирхъ ѡланиинъ.

На другой страни листа 54, где в мѣсець окто-
баръ:

Мѣсеца ѡи(тебра) .ки. прѣстави се архіеп(иско)пъ
скеты дрѣяниъ.

На другой страни листа 63, где се починѣ
мѣсець декембаръ:

Мѣсеца сего .в. днь прѣстави се царь оуросъ .в.
сръблянь.

На другой страни листа 68:

Мѣсеца декемра .ѡ. прѣстави се архіеп(иско)пъ
даниль.

На првой страни листа 69, где в мѣсець де-
кембаръ:

Мѣсеца сего .и. прѣстави се .д. царь стефанъ ср-
блянь і гркомъ.

На другой страни листа 77, где в мѣсець
януаръ:

Мѣсяца сего .д. иже сѣи скетаго сѣи архиепископа сръскаго. слоужба скетительска.

На другой страни листа 83, где в мѣсѣцъ январь:

Въ .д. иже въ скетинѣхъ ютъца нашего прѣлага архиепископа сръскаго скетаго сѣи.

На првой страни листа 91, где в мѣсѣцъ февруарь:

Мѣсяца сего .г. прѣстави се архиепископа Іакова.

Мѣсяца сего .и. прѣстави се архиепископа скетинѣхъ сѣи вътори.

На другой страни истога листа:

Въ .г. прѣподобнаго ютъца нашего прѣлага сѣи сѣи сръскаго.

На првой страни листа 105, где в мѣсѣцъ априль:

Мѣсяца сего .и. прѣстави се архиепископа скетинѣхъ Іакова.

На другой страни истога листа:

Мѣсяца сего .и. прѣстави се .и. патриархъ сѣи.

На другой страни листа 107, где в мѣсѣцъ май:

Мѣсяца сего .и. прѣстави се архиепископа скетинѣхъ никодимъ.

На првой страни листа 110, где в мѣсѣцъ юніе:

Мѣсяца сего .и. прѣстави се иже въ скетинѣхъ патриархъ .г. сѣи.

На првой страни листа 116, где в мѣсѣцъ юліе:

Мѣсяца сего .и. прѣстави се архиепископа сѣи.

На првой страни листа 121, где в мѣсѣцъ августъ:

Мѣсяца сего .и. прѣстави се архиепископа .и. сѣи.

Листъ в 10 и 176 у дну подсеченъ: ямачно в было што написано, на неко одсекао.

На првой страни листа 14 има молитва за жива владоца, и у нѣой се споминѣ краљ Стефанъ Урошъ:

Спаси господи люди свои и жалгослови достойнии свои, и доusti миръ свои милостию и щедротами, и оусприми драхнѣиоу краля нашего стѣфана оуроши итд.

На другой страни истога листа има молитва у коіой се споминѣ и краљ Стефанъ Урошъ и архиепископъ Никодимъ:

І кже молимъ се за оутѣпущение грѣхоу краля нашего стѣфана оуроши и драхнѣи(ско)па нашего никодима и ксѣхъ о христѣ брати нашии итд.

За езикъ сръбскій има у овомъ рукопису писаномъ пре 540 година много знатнихъ ствари.

1. а стои место страного о: въ галъгатахъ 56; манастирь 57, 75, 90 (и на много другихъ места); оутиахъ 45; — место и: парамѣ 79, 99, 132; — место е: въ матафраста 85. — Међу два сугласна слова има по данашнѣмъ говору уметнуто а у 2-гомъ пад. ми., па е іошъ и на краю додано а: сира и шца не мими 42, сира не кѣоушамъ ни ми 175. Тако е а уметнуто по народномъ говору међу р и д: слрадъска 73.

2. е стои место а: талелѣхъ 108 (20 мал), манекѣи 117, генѣвиръ 18; — место и, па кадъ е у почетку речи добѣи іошъ j(i) преда се: крѣи 104 (16 апр.), мѣкоуи 10, 17, 68, 112, 121, 144, крѣио 10, лекетѣи 31, прѣиѣи 110, прѣиѣи 132, корѣиоу 125 (има на више места н. п. 37, 53 исписано само корѣ, а остало скраћено); — место о: на икрдинѣ 77, въ икрдинѣ 79, 80, 81, октеврѣ 49.

3. и место е: манастира 117; — место страного и: мѣиѣи 113, мѣиѣи 51 (10 окт.); тако мѣиѣи да и у имену силѣиѣиѣи 77 стои гласъ и (писанъ

словима ми) место страного в, па е овда међу два самогласна и и е уметнуто в да не буде зева.

4. о место а: полата 69, сотони 173, шлѣтирь 12; — место е: кнѣзѣмъ 73; — место оу: шлѣниа 110, пророка самонѣа 121 као што и данасъ народъ говори, ѡнофрѣи 109 (12 юн.), на херокиныхъ 90, на херокиныхъ 144, на херокинской икони 23, агатогела 87 (гледай § 19).

5. оу место о: кнѣоуи 17, кнѣоуи 66, 71, 152, проспоуѣ 129, фроспоуѣ 156, проскоуици 70, 78, 93, 103; на листу 89 добро се види да е было написано трифоуи, па е неко састругао у; — место страного в: оуностасъ 125, триоуностаснаго божьства 34, поум-фодоры 37, хроуцапта 95, искоуиень 7. — Има оу по народномъ говору место ѣ: оу всѣмъ годици 18, утемъ оу скетомъ ифремъ 127, оу метафрастѣ 88, оукеденниж скетимъ когородице 18, 61, оуториниъ 99, 145*, пооутарлѣиъ 23.

6. предъ р избачено е страно е, па р постало самогласно: сръгѣи 50, сръгѣи 50; овако се избацуе самогласно и између д и м: дмѣтрии 54, дмѣтрии 54, то чинимо и данасъ говорећи *Дмитаръ*; — и се избацуе и између т и м: тмѣниши 21 (два пута), и то чинимо и данасъ у тој речи, па међу т и м умећемо а: *тамянъ*; — избацуе се о у имену ѣкѣиъ 35, ѣкѣиъ 37, као што се и говори *Јакиъ* место *Јоакимъ*.

7. у почетку речи одбацују се самогласна а: лѣвѣстръ 115, по ѣлѣфоръ 119, као што се и данасъ говори, — полонѣи 67, ѡтъ поклѣниши 167, ѣъ поклѣниши 107, ѣлѣгоу 145, на ѣлѣги 16, 40; — е: ѣлѣвѣриѣ 62, коѣ се и данасъ чини у народномъ говору.

8. ѣ има и на овакимъ местима: дрѣвѣи 106, свѣлѣстиши 68, ѣлѣи 108 (Helenaе), стѣфанъ 14, 15,

* Исписано е само оуто, па е надметнуто и.

54, 63, 103, 114, 118, **кнѣдрѣ** (2-гій пад.) 63, **кнѣдрѣ** (5-тый пад.) 63, **оудѣ** (2-гій пад.) 121, **мѣлѣ** (2-гій пад.) 120, **нѣдѣ** 117, **мѣлѣ** 110, **тѣлѣ** 108, **корѣ** (благород) 31, 32, 65.

9. *домѣне* се *j* (i) у почетку речи предъ самогласнимъ *а*: *шромъ* 110, *шникита* 120; — предъ *е*: *ивгенинъ* 66, 86, *иудѣхинъ* 34, *исаиѣстникъ* 17, *отъ скорныхъ испосолнихъ инокѣ* 105, *ииснона* 73. Да не было зева *стои j* (i) између два самогласна у имену: *сиѣоуина* (2-гій пад.) 116 (30 юл.), где *е* узето самогласно *оу* место латинскога *u* а грчкога *ou*.

10. гласъ се *j* предъ самогласнима често на-
лази иза сугласнихъ у коима в шуштанъ: краую
55, уюдохторци 55, притую 94, проую (4-тій пад. жен.)
92, метежую 24, ирюшныи 87, ждюую (3-йй п.) 50, и по-
сле *p* у: заткоркиа 32. А често га нема иза и и где
бы требаю: клоууаръ 16, раздрала 156, злоууъ 119,
иалаше 67, погоуеаю 173, распоааааюу 29, дивааау
се 110, риваааюу 151, истаааааюу се 152, ксааааа-
аюу 115, коаааъ 72, крааа 5, поканаааи 147, поканааю-
уи се 141, схраааи 108; — тако га нема после *p*:
иара 109.

11. гласъ ѣ по народномъ говору има у овомъ
рукопису место словенскога шт, писанъ словомъ
н: кске (plus) 25, 139.

12. у в е претворено и иза м : **а**мѣбада 11, 12, (на врло много места); **о**лнмѣбада 116, **о**лмѣи 57 (10 нов.); **по**мѣи 104 (10 апр.); — тако и место в (странога б, в) иза м : **мо**лнтвоу **з**а~~м~~**б**оинноу 78, 100, 135, 137; **а**мѣроснѣ 65; — иза м **п**осталога одъ в, **д**акле **м**ѣ место **к**к : **а**мѣакоумъ 63; — в овако **п**остало одъ в **о**стае и **к**адъ се **и**збаци **м** **к**ое в **у**чини~~ло~~ **п**ромену: отуда **м**ислимъ да в : **но**вѣрь 87, 88, 149, **с**е~~н~~**т**е~~в~~**ь** 29, **д**е~~к~~**е**~~в~~**ь** 18, као што данасъ у народномъ говору **о**стае **д** место **т** и **к**адъ се **и**збаци **и** **и**спредъ **н**ѣга у **и**мену *Костадинъ*.

13. да не бы было зева, странно се *ou* (u) предъ самогласнымъ претвара у и: *гевькара* 18, *ферьшара* 19; у последней в речи испредъ *р* избачено *е*, кое одговара страномъ *β*, *в*.

14. у г претворено *е* и иза и: *пигратини* 114, — у почетку се речи странно *ј* стврдо у г, кое *е* ямачно гласило *ђ*: *гевькарь* 108; ово *е* было ямачно онако као што намъ данасъ у странимъ речима и *ђ* постае *јошъ* тврђе и: *ценерао*, *кардинъ*; — г има и место страногоа д предъ самогласнымъ и: *въ триоги* 96, 134, 136, ту *е* г дошло место д ямачно за то што *е* гласило *ђ*, као што гласи данасъ у имену *Фенисѣ*; — г долази међу два самогласна да испуни зевъ: *лидоуѣни* 43, 44 (и на више другихъ места), *лидоуѣнирь* 28, 35, *мегоѣ* 99 (где *е* стои место *ѣ*), *исоѣса* *паѣни* 31, 56 (*паѣѣни*).

15. у д *е* претворено т иза и: *лидоѣни* 19, 84, *лидоѣниѣ* 52, *костандѣни* 54, *костандѣни* 114; — после и имамо уметнуто д: *лесѣнда* (2-гій пад.) 92; тако и *сильдѣ* 36, 45, 80, 90, 106, 161 (колико самъ годъ пута нашао све *е* надметнуто д); тако се данасъ умеће т у глаголу *иментовати*; — нашао самъ д место т и у предлогу *ѣдъ* 54, 158 по садашнѣмъ говору.

16. и имамо место страногоа *х* *ch*: *пасмы* 30, 144, *паска* 152, 154, 162, отуда *пасѣа* 102, кое има и у данашнѣмъ прѣвѣнимъ кнѣигама; — и место и: *сентебръ* 19, 29, 31, 49, 117.

17. а место *р* као што се и данасъ говори: *глигорни* 48, 60 (три пута), 61 (два пута), 74.

18. у м претвара се *в* предъ *и*, па се онда, као што *е* веѣтъ казано, иза м претвара и друго *в* у *и*: *амѣлкоумъ* 63; — м *е* додано предъ и, место коега стои *ѣ*: *лѣмѣни* 62 (26 нов.), у томъ имену и данасъ умеѣемо и говореѣмъ *Амѣниѣ*, *ѣмѣѣниѣ* (2-гій пад.) 51 (13 окт., данасъ *амѣниѣ*); — м се изо-

ставля изъ е а предъ к : сектеръ 29, 31, 49, 117, номеръ 87, 149, дектеръ 19.

19. и е избачено : костульничъ 108, 39, 58, 60, 93, 106, као и данасъ у имену *Коста*, логинъ 52, агатоголи 87 (23 ян.); — а уметнуто е: ковьдрать 94 (10 марта), андринъ 122 (26 авг.).

20. п има место ф : пилимовъ 62, пилипоу 59, пилософъ 109, покин (2-гій пад.) 115, потин (2-гій падежъ) 120, 90, конипатин 69, пенталинъ 77, пещинъ 86, просоуръ 129, сепонинъ 63, тропинъ 43, тешпапа 51, сешпиалъ 115, сешпиалитъ 93, тропинъ 104, квинининъ (2-гій пад.) 108. — ф место п: фамъфаминъ (2-гій п.) 51 (данасъ : пипулы, 13 окт.), фахоминъ 107, фареминъ 79, фелангинъ 51, фигасинъ 55, фуди (2-гій пад.) 104 (15 апр.), агфимъ (2-гій пад.) 94, агрифъ 108, лүфимъ 62, ардифъ 92 (19 фиб.), афоканисинъ 16, нүфрининъ 49, филфъ 51, хралдинъфимъ 91, индинфимъ и индинфимъ 51 (10 окт.), инфимаха 55, амфаминъ 55 (31 окт.), — и у две словенске речи: стефение 17, манастири неосифимининъ 75 (29 дек.). — У еднимъ речина обое едно место другога: апостолъ къ пинифис(инимъ) 144, 36, фаминининъ (2-гій п.) 91 (16 фиб.), форинринъ (2-гій п.) 57, фросоуръ 156, инфидипора 55 (2 нов.), инфипининъ (2-гій пад.) 152. — Место агринининъ пише овако: агринининъ 16, 18, 19, 20, 35, 85, агрифиминъ 18, 19, 58, 85, агрифина 110 (агрифининъ 11), агрифимъ 101, 102, 127. — ф има место ф: логофеть 29, место т нүфихинъ 104 (9 апр.). — ф место т: лекономъ 37 (12 септ.), полинека 82 (9 ян.), тнеа 103, фимосою 73, 76, фимосои 92, 106, и еданъ путь у словенской речи: фаможе 95.

21. х место и предъ т: охтинъ 45.

22. с место т предъ самогласнимъ им: домесинна 82 (10 ян.). т е изоставляно после и: тефаронъ 108 (27 мая).

23. *з* се изоставля предъ *ч*, *у*, *с* као у најстариимъ рукописима словенскимъ: *нѣхъ* 55, *нѣхъ* 151, *нѣхъ* 69.

24. место *ѣ* имамо у овомъ рукопису како се данасъ говори: место *ѣ* стои *ѣ* (*шт*): *нѣхъ* 175, 176, *нѣхъ* 32, 69, 72, 139, 164.

25. наставка *о*, кои се после мекога гласа претвара у *е*, имамо по сръбскомъ говору доданъ наставку ни у имену: *сръгнѣ* 50.

26. наставка *е* ни у именима странимъ изостављенъ према народномъ говору у именима: *нѣхъ* (2-гій пад.) 86, *нѣхъ* (3-ћій пад.) 38, *нѣхъ* 19, *нѣхъ* 19. Изоставля се и другій наставка као и у народномъ говору: *нѣхъ* (2-гій пад.) 61, 171; исто е тако према народномъ говору: *нѣхъ* (5-тый пад.) 63, *нѣхъ* (2-гій пад.) 63, 113 (4 јул.); ту е место страного наставка *а*; речъ најпре добила мушкій наставка *ј*, па *іој* е онда доданъ женскій наставка *а*; истый се странный наставка изоставля па место *нѣхъ* долази *ѣ* (*ѣ*) а речъ постае мушкогъ рода: *нѣхъ* (2-гій пад.) 120 (12 авг.). Тако место мушкогъ наставка *ѣ* има женскій *а*: *нѣхъ* (2-гій пад.) 104 (15 апр.).

27. женскій 6-тый пад. доста често са свимъ према народ. говору место словенскога *омѣ* има *омѣ*: *нѣхъ* 14, 38, 78, 140, 147, *нѣхъ* 101, *нѣхъ* 140. Овако према народномъ говору предъ овимъ *омѣ* остае *о* и после онихъ гласова, после коихъ у словенскомъ езику место *нѣхъ* стои *е*: *нѣхъ* 12, 13, 14 (и на много другихъ мѣста), *нѣхъ* 140, *нѣхъ* 134, *нѣхъ* 96, *нѣхъ* 101, *нѣхъ* 169.

28. заменица *трећег* лица мушкогъ има у 2-гомъ пад. *ѣ* према народномъ говору а место словенскога *о*, па се и првый слогъ *ѣ* изоставля

као што се и говори: раздѣлише га 135, аѣ аи га нѣсть 169. Тако по народномъ говору имаю и придеви одређени а после г, а е или е предъ г: дѣмни аи(о)стољскога 17, келинега 20, 135, 142, тетрѣтога 32, 71, редокнега 133, 142, 158, врьконнега 174. — Овде ћу споменути да рукописъ нашъ има по народномъ говору а и у ништа: ниша касирѣска не помѣ 68, не помѣ ниша 164.

29. женскій 2-гій пад. ед. има доста често по народномъ говору е место словенскога ѣ (место словенскога а, у овомъ пад. сви сръбски рукописи имаю е): поке неѣлае 157, соукоте ладареке 139, ѣоме 113, мѣринѣ сестре келинаго касниш 115, магдалине 115.

30. у 3-ћемъ и 7-момъ пад. ед. женскомъ прилози имаю по народномъ говору он место словенскога ти и ни: на прѣшѣдѣшон агрипимни неѣлаљскои 24, на херокињѣскои пѣсни 23, по слоужѣи всон 143, келикон 175, дроугон 169, врькон 175, сирѣон 177, южни; сѣверѣон страни 169.

31. у 7-момъ пад. ед. муш. по народномъ говору има омъ место ѣмъ: въ сказѣ кленалномъ 130.

32. у посесивной заменици по асимилацији одъ ом постае оо (= ѓ) са свимъ као данасъ: на скоомъ нѣсть 131.

33. наставакъ е тѣ трећега лица сад. вр. доста често одбаченъ: неѣтѣроѣи и не приима 177, ниш 23, 28, 33, игда ѣтноѣстни литѣургѣи 151, покељѣка и пѣше 172, игда се слоѣѣи 167, кон годѣ се дѣмъ слоѣѣи 93, ико се прилоѣѣи 23, 50, аѣе се прилоѣѣи 32. — Тако и у мн., али само одъ глагола быти: соѣ 90, 146, 163. — И нѣтъ има по народномъ говору безъ наставка тѣ, узѣ кон одпада и с: гдѣ не вола прѣдѣстѣла. Тако и кадѣ е то лице сложено са не: нѣ, коѣму се нѣ (= источ. не, зап. ни) данасъ у западномъ и источномъ говору народномъ јошѣ еданѣ

путъ додае и, као да се заборавило да е око већъ у самоме *ми* и *не* па се говори: *мие не*, као што се у *озго* и *оздо* заборавило шта значи *з* (предлогъ съ узъ другій падежъ) па му се додало истога значена *од*, коме в *д* одбачено ради сугласнихъ слова коя иду за њимъ, а већъ се заборавил и оба предлога шта значе у тимъ речима, па се — јошъ еданъ путъ додајући *одъ*, дакле три пута едну *ми* сао изричући — говори и *одоозго*, *одооздо*. Где се по источномъ говору говори *мие*, узето е изъ западнога говора; а јужно *мие* могло е постати по правилу одъ 12.*

34. у другомъ се лицу ед. сад. вр. ометъ по народномъ говору одъ наставка *ши* одбадуе: *миши* 174, *обратиши* 150, *поиши* 146, *сториши* 172, *оукрадиши* 172, *оулоутиши* 171, 177, *хоцеш* 88, 157, 158, 171, 176.

35. у првомъ лицу мн. сад. вр. налази се по народномъ говору о на крају: *исмо* 30, *поклањаме* се 141 (два пута), *вспламе* 14, 15, 16. У последњимъ е и уметакъ *и* између личнога наставка и основе избаченъ као што се чини и у народномъ говору.

36. За речникъ има у овомъ рукопису прекраснихъ ствари. Између много речи споменућу само

* Што е 1851 године еданъ књижевникъ у „Срб. Новинама“ бр. 137 доказивао да е *мие* сложено одъ савеза (conj.) *ми* и *е*, то я мислимъ да не може бити, еръ простоме порицању не приличи копулативный савезъ *ми*, коимъ се по две и више појасли поричу а не само една; простомъ порицању треба само прилогъ (adv.) *не*. Осимъ тога — што е главно, — после савеза *ми* не бы могло стати сираћено *е*, него бы морало бити цело *естъ* као што после вѣга не стои друге сираћене речи (*ми не вѣд.*) него цело (*мики мене*).

неколико, кое су народне србске па е врло знатно што се налазе у овой црквеной књижи:

ако (si) 23, и на више места.

годише (annus) 16, 21.

дори: дори до евангелия 79.

драгъ: отъ намении драгаго. Изъ псал. 20, 4, где у данашинѣмъ псалтиру стои устнаго=устнаго.

зи, кое се додае демонстративнимъ заменицама: тѣзи днь 25, 103, тѣзи недѣле 159, тоузи кингоу 154, тѣмоузи 28, 79.

кралъ, поминѣмъ га за то што га рукописъ нашъ има у стиховима изъ псалтира: господи спаси крала и оуслыши ны 5 (псал. 19, 10); силою твоєю крѣкеселитъ се кралъ 5 (псал. 20, 1); аки кралъ оунемаѣтъ на господа 5 (псал. 20, 8); днь на днь крало приложиши лѣти 8. Мислимъ да е у овимъ стиховима ова речъ само за то што су применѣни владоу, кои е онда было кралъ.

онда 25, 39, 90, 123, 142.

потело (initium) 23.

прѣзъ: прѣзъ все лѣто 174.

ре, где е р постало одъ ж (као *море* место *ложе*), и кое се додае некимъ речима да бы яче было оно што значе: никакоре 19.

мгокъ 107, 152, 174.

Не могу се растати съ овомъ драгоценшћу нашомъ, старіомъ одъ шишатовачкога апостола, а да не додамъ јошъ само тропаръ на цвѣти, да се види како га е превео архиепископъ Никодимъ (на листу 143):

ѡбщѣе въскръшеніе прѣжде своею моукомъ извѣщае изъ мрътвыхъ въскръси лазара христе боже нашъ, тѣмже и мы яко ѡтроци побѣдныи ѡбразыи приносѣе тебѣ побѣдителю смръти възоупниемъ: ѡсанѣна въ вышнихъ благословенъ греди въ насъ господне.

РАЗМАТРАЊА О СТАРИМЪ СРБСКИМЪ ПРАВИМА

на основу старихъ писменихъ споменика и
Душановогъ законика
*написао Др. Никола Крстићъ, редовный чланъ Дру-
штва Србске Словесности, професоръ права при
лицею Княжества Србскогъ.*

III.

О ЦРКВЕНИМЪ ЗАКОНИМА.

У правномъ животу негдашнѣ србске државе знатно место заузимаю закони, кои се тичу цркве са сваке стране. Ти намъ закони представляю у поединимъ цртама многе занимљивости изъ ондашнѣ црквено-правне организацие; упознаю насъ съ некимъ новимъ особитостима нашега прошлога живота; уче насъ, да сазнамо оне наредбе, коима су ради были наши стари утврдити православну веру, распространити њој властъ, и увеличити њој славу. Едномъ речи ови закони, које ћу укратко црквенима називати, показую намъ у новимъ појавима јавный животъ србске државе, и излажу намъ нову струку законодавне дѣлателности нашихъ стари.

Проматрајући, и испитујући ове законе до-вольно се уверавамо, како мало могу учинити законодавне власти, да се укину зла, укоренѣна у духу времена; како добра воля поединихъ людѣй, па были ови и сами владоуци, врло редко, и само мало може одклонити и уништити зла, која су се у народу, поединимъ круговима држављана, државной

и црквеной управи съ временомъ завела и утврдила, и коя владаюћи обичаи трпе, и подпомажу. Србски извори ясно сведоче дела србскихъ владѣлаца и властеле, којима су они хтели, да православну веру утврде, уздигну, прославе; а заоставши правни споменници увераваю насъ, да су, при свемъ лепомъ стараню црквенихъ, и грађанскихъ властей, одъ пређашњихъ времена у србскомъ народу было много mane и пороци, и да су врло яко заузела ма зла у црквенимъ делима и у народу, и кодъ самихъ црквенихъ властей.

Бсть, была су злоупотребљѣня у ондашњој нашој црквеној органинаціи, то се не може претати, о томе у законима довольно и ясныхъ сведочба имамо. Али кадъ помислимо, да су у то доба у црквенимъ организаціама свію земаља владала многа зла, и кадъ се сетимо, да су ове врсте зла кодъ другихъ народа была јошъ већа, него кодъ насъ; онда ћемо у нешто извинити ондашњи наше незгодно станѣ.

Да бы лакше могли промотрити законе, што се односе на цркву, црквена лица, црквено иманѣ, и у обште на црквене предмете, морамо црквене законе проматрати по главнимъ предметима, којихъ се тичу. По овимъ предметима изложићу најпре законе, кои су имали одржати и утврдити православну веру; далѣ законе о црквенимъ лицима; и напоследку законе о црквеномъ иманю, О свимъ овимъ предметима придржаваћу се само домаћихъ извора; да не бы случайно преобширанѣ постао.

І. Закони чисто и строго црквени.

Рекао бы да е Неманя быо првый, кои е у србској држави поставіо законе за обрану православне вере одъ распространѣннихъ ереси. Пре Неманѣ не налазимо никаквогъ решителногъ политич-

ногъ и религіозногъ характера ни кодъ сръбскихъ државныхъ властей, ни кодъ сръбскога народа. Уаутрашнѣ борбе сръбскихъ државлана између себе, подпальиване себичнимъ тежнѣма поведенихъ лица изъ разнихъ сръбскихъ владалачнихъ породица; и напада-
 на разнихъ странихъ народа на сръбску државу јошъ нејаку, одржавала су сръбскій народъ у непрестаной привремености политичнога стања, и нису дала, да се сръбска држава стално утврди, развиє, и ослиа. Сръбскій народъ у ово време забављаше се спољашњимъ и унутрашњимъ ратовима; сръбски владо-
 оци узъ бригу о овимъ ратовима морадоше се старати, да утемелѣ и утврде свою владу; да обезбеде будућностъ своимъ породицама. У оваквомъ станю нѣ могао имати ни сръбскій народъ, ни нѣговъ владалацъ сталне државно-политичне цели: народъ се стараше, да одржи свой физичкій животъ; нѣгови владооци тежише да се утврде у власти, коју су задобили. Што є политичкій животъ бмо овако привременъ и неизвѣстанъ, то є єдиний узрокъ, те се пре Неманѣ политичке, ни религіозне идеє у сръбској држави у некомъ опредѣльномъ правцу не моглоше развити, да се државный и религіозный животъ у Србиі не могаше утврдити. Непрестани немири, кои владаху у Србиі и суседнимъ земляма, не даше людма, да се упуштаю у религіозна проматрања. Што државна организація нѣ была добро уређена, то є сметало, те се религіозно јошъ неутврђено уверењ нѣ добро развијало; то є крчило путь погрешной религіозной науци; и јако є помагало, да се разне погрешне религіозне науке у сръбскимъ предѣлима распро-
 стране, и нешто утврде.

Другій узрокъ неподпуногъ развитка религіознихъ идея у комъ опредѣльномъ правцу єсу непрестана религіозна комешања, коя су неколико ве-

кова силно потресала и истоку и западъ, па тако све Србѣ суседне землѣ. Одъ четвртогъ века, кадъ се у Александрији появила арієва ересъ, коя се после далеко по истоку и западу распростра-нила, и коє су се у свези са другимъ сроднимъ ересима у Бугарској и у Босни многи придржавали, растрзавала су више стотина година христову цркву непрестана неспоразумљѣна, коя су се у недрима христове цркве пољивљивала едно за другимъ. Поглавице поединихъ расколничкихъ секта про-клинаху еданъ другогъ; и стално се држећи своихъ погрешнихъ наука упинаху се са свимъ средствима, да њѣова наука преоблада надъ наукомъ њѣовихъ противника. Човєку се стужава, кадъ, читајући историју црквену дозна, како су збогъ незнатнихъ узрока поедини люди, имајући у рукама властъ, и употреблюјући удесне околности, чинили у цркви расколе; како су на зло употребљавали важностъ молотка, у комъ се налазише; како су по своимъ себичнимъ целима кварили, и променљивали божанствену науку, наменѣну да усређи люде. Препро-странъ бы быо, кадъ бы се упустио у описиванѣ црквенихъ догађај онихъ времена; овимъ, што самъ рекао, хтедохъ напоменути, какво е зло было онда станѣ, у комъ се црква христова на истоку и за-паду налазила.

Осимъ тога, што су расколи скоро непре-станце постанали на све стране, заподєле су се распре о разнимъ предметима јошъ у прва вре-мена христјанска између истока и запада. Почи-њући одъ прве распре, коя се јошъ другогъ века између истока и запада появила о томе, кадъ треба славити усирсѣ, растао е број распрѣй не-престанце, а ове распре вођене су сѣ огорченѣмъ, коє властолюбиви римски епископи, и погрешке обе супарничке стране непрестанце подпалѣва-

ше. Распра, коя се између епископа цариградскогъ и епископа римскогъ заподела о првенству год. 381. растла е одъ дана на данъ све већма и већма. Покушавало се много пута, да се завађене стране измире, и изравнаю, али ови покушан остадоше безъ успеха. Распре су ове о првенству јасанъ доказъ, како е гадно своелюбіе кадро общте ствари употребити на постизаніъ своихъ приватнихъ користій, не мотрећи на рђаве послѣдке кои могу одтудъ настати за общту стваръ.

Расколи и распре између Рима и Цариграда произвеле су велико колебањ кодъ разнихъ народа. Особито оне землѣ, кое су у близкомъ суседству биле Риму или Цариграду, искусиле су збогъ тыхъ распрій веће потресе. При оваквомъ усколебаномъ станю, кое е одъ 4. па до 11. а гдѣде и до 13. века трајало, ніе чудо, што видимо, како поедини владаоци, па и читави народи примаю садъ едну садъ другу веру, по околностима, у коима се кадъ налажаху. Лично уверенъ, лично пріятельство, или лична мрзость поединихъ владалаца, као и приватне користи, кое црквени и светски великодостојници постићи желяху, біяху знатни разлози, кои ихъ приволеваху, да садъ едну, садъ пакъ другу религіозну партаю у своимъ областима трпе, подпомажу, и могућнимъ начинима укреплјаваю. При овако усколебаномъ станю науміо е Неманя, да се држи православне вере, и да ю брани; и у свему нѣговомъ животу и деланю у овомъ погледу не опажа се никакво колебањ. Требала е строгость за то, да се сръбскій народъ сачува одъ ересі, кое су га са своію страна окружавале, а кое су у непрестанимъ распрама између Рима и Цариграда имале и налазиле велику и живу podporу.

Изъ црквене исторіе знамо, да се Арієва наука, поставши у Александрін, за неколико стотина

година распрострла љо на истоку и на западу; и да е дала повода многимъ новимъ ересима, кое се у главној науки намећу себе слажу, а у поединостима, и по имену разликују, и кое су, особито у Босни и Трацији, имале доста присталица.¹ Познато е уедно и то изъ црквене историје, да е ересь Богумила постала у почетку 12. века у Бугарској. (Ленаръ Василіе, основатељ ове ереси, био е у Цариграду 1118 одъ цара Алексе Комненовогъ јавно спаленъ, нехотећи своју лаину науку цорећи). Србија тако лежала у средъ оныхъ земаља, у којима су ереси поглавито владале. У Србији за време Неманьино была е међу властеломъ разпространѣна лаина наука ариѣваца. Као што пише св. црковенчанинъ краљ, Неманю е најпре извѣстіо некиъ војникъ, да се у његовој држави починъ распростирати лаина религиозна наука; а у томе га е укрепила нека властелска кћи, која е уда-та била за некогоъ еретика. Ню е Неманя предъ самъ саборъ извѣо, да тако докаже скупљенимъ црковенимъ и светскимъ властелима, да се заиста у земљи распростанила лаина црквена наука. Одъ туд, што св. краљ вели,² да су ти еретици при-

¹ У Босни, се звааше еретици Богумили, и Патарени. Као што е, Ариѣвце у Србији гонио Неманя; тако су Папа, и по његовимъ наговорима босански, и мађарски краљеди у Угарској и Босни гонили богумиле и патарене. Види Мажковъ: Историја Србскогъ Народа. Београдъ 1858. Fessler: Geschichte des Ungar. Reichs, II. 347. Wachsmuth Geschichte der politischen Parteien. II. 489.

² Животъ св. Симеона, написанъ његовимъ синомъ Стефаномъ, првоцрковенимъ краљемъ; а печатанъ одъ Е. Шафарика: у делу: Památky drevního písemnictví Jihoslovany. Prag. 1851.

носили хулу на св. духа, да су разделили неразделное божанство, и да дотична кћи властелска нів могла трпити сирада глухихъ нечистиъ увиѣа се, да є у Србїи распространѣна была єресь Арієва, у свеzi са старомъ незнабожачкомъ религиомъ; єрь „глухи кумири“ кое св. првовенчанный краљ споминѣ, и „бѣсовскіє храми“ кое наводи Доне-тіянѣ, заиста немогу друго значити, него последнѣ остатке негдашнѣга незнабоштва.³

Може бити, да є у Србїи было и присталица богумилске єреси; али се у нашимъ изворима о томе ништа не споминѣ. Чудно є, што се не споминѣ у изворима, да є Неманя было противникъ приста-лицамъ римске цркве; а може се узети скоро за известно, да є у ово време было у Србїи люди, оданихъ римскимъ црквенимъ обредима. Узрокъ тога у томе можемо тражити, што су се римскихъ обре-да придржавали западне србске области, кое су у ближнемъ додиру съ Римомъ были; и тако приста-лице тыхъ обреда нису были распространѣни по све-му народу, па ихъ зато вальда Неманя нів сматрао за опасне православной вери. Далѣ Неманя самъ истомъ у 30. години примивши обреде православне цркве нів вальда было решителный противникъ онихъ обре-да, коима се навикао было у годинама свое младости. Напоследку Неманя є было великій држа-вникъ; србску државу истомъ є основао; заузима-нѣмъ разнихъ грчкихъ градова веѣ в живіо у непри-ятельству съ Грцима; морао се дакле чувати, да у прїятельству остане съ осталимъ суседима; а добро є знао, да бы гонеѣи послѣдователь римске цркве задобио у римскимъ папама, и нѣма ода-

³ Майковъ. 19, 20; Гласникъ Друштва Србске Сло-весности VIII. 155. Ранѣ: Исторія Србскогъ На-рода II. 406.

нимъ владоцима велике, неумитне, и вечите непријатељ. Оваквихъ непријатеља требало се дакле клонити, и Неманя се заиста одъ нѣхъ и сачувао; а ипакъ нѣ одъ православне вере никада одступіо.

Арієва ересь, као што ю самъ св. краљ назива, морала є яко распространѣна бити међу властелима; ерѣ св. краљ вели, да є была велика распра на сабору, кадѣ є Неманя почео противъ ове ереси говорити: „си же глаголющоу скетомоу се-моу, и распри велицѣ выхъши“. Но Неманя нѣ хтео сврнути съ пута, коимъ є пошao, него изобличивши кривоверѣ властела „и събесѣдовахъ се съ скетелимъ си, мѣлѣнимъ, и съ устыими урѣмци, и съ кельможами сконми, и ми мали захъснѣхъ, посла на ны, въоруженѣ отъ славыныхъ сконхъ „...“ и ѡмѣнихъ иждеж и дроумѣхъ кихъми раздануми показа, нмѣхъ ѡземѣстени отъ кладнѣстени сконго, и домоке нхъ и мѣтени нхъ въсе събѣноунихъ, раздахъ пронаженѣмъ и мѣтенимъ, оуѣтѣлаю же и мѣтѣлиноу нхъ мѣтѣхъ оуѣтѣхъ оу грьтани нго, неспокѣдлюши христа сына божнѣ, и книги нго неустѣпкѣмъ ижде и того въ изгнанихъ сътворни, захърѣхъ неспокѣдати ни помѣговати отъ-ноудѣ трѣкѣстаго писне.⁴

Као што се види изъ овогъ што рекохъ; Неманя є врло строго казнио еретике, желећи тимъ начиномъ уништити свакѣй трагѣ *кривоверю*, и стати на путь расколима, кои бы могли настати. Ово є тимъ лакше было учинити, што се ересь само међу властелима држала а у самъ народъ она нѣ была подрла. Неманя се тимъ начиномъ држао свогъ религіозногъ правца: бранити и подпомагати православну веру, и зидајући на све стране цркве, и подижући манастире, а уважавајући и подпомажући црквене власти было є достойный

⁴ Рамѣткы: Животъ св. Симеона одъ краля Стефана.

предходникъ св. Саве у задођењу народне хіерархіе, и првѣй в прокрѣіо путъ народномъ религіозномъ развитку. Да се ніе Неманя тако ревностно и решително заузео бы за православну веру; заиста ни св. Сава небы бы могао онако много учинити за нашъ народъ, колико в учинію.

Оно, што в Неманя урадіо, было в за Србію одъ велике користи. Кадъ Неманя постави онако строге наредбе, вретѣци тако умукше, да ѣхъ цодъ Неманьомъ, а и после нѣга никадъ више никаква трага неналазимо. Ніе веровати, да в Неманя самъ пронашао, и изкоренію све вретѣке, ерѣ као што се изъ говора св. краля извести може, Неманя ніе ни знао, да ѣхъ има у нѣговой државѣ, па в тимъ манѣ могао знати, колико ѣхъ има, и где се састаю и т. д. Но почемъ в ереска наука распространѣна была само међу властеломъ, и то цо свой прилици само одъ скоро; властели сами оставише се лажне ове науке, повратише се у крило православне вере, и обгряше в са найвећомъ любви. У србској државѣ у време Неманѣ I. морао в бити мацѣй брой вретѣка, а то се одтудъ увиђа, што се вретѣци после Неманѣ I. неоявляю; а србске државне околности доста су быле повольне, да се ересь међу Србима развіе, утврди и распространѣ⁵).

⁵ Бреску науку подпомагада в особито та околность, што су вретѣци у босанскимъ бановима одъ времена Неманѣ I па до самогъ 15. века нешто трплѣни, а нешто и покровительствовани были. Банови Кулинь и Нинославъ лѣно су брацѣли патарене (Майковъ: 153, 157). По Майкову Патарена в и у Србіи было іошъ за Милутина, ерѣ се онъ обећао Папи, да ће ихъ изъ Србіе истерати, и примити римске обреде; (Майковъ: 36) али ово

Али се умножише послѣдователи римске цркве. Рекао самъ, кои су были узроци, кои су и Неманю I. и остале србске владоце приволевали, да се не покажу јвни противници римске цркве. Они нису истина закланjali тежнѣ римскихъ папа — баръ на знаке таквога закланяня не налазимо — али и незабранѣваше јвно службу божію одправляти по обредима римске цркве. На тај начинъ знатно се умножише лица римске вере, коихъ е много у Босни и Далмаціи было, а одтудъ су и у праву Србію одлазили, и ту се настанѣвали.

Душанъ заузевши владу надъ србскомъ државомъ, и развивши свою снагу споља и изнутра, нѣ могао равнодошно гледати умножаванѣ людѣи, кои су православію противну религіозну науку исповедали. Заузимајући едну по едну грчку областъ, и тако распростирући свою државу на истокъ, гдѣ е готово сама православна вера была, ступао е ближе и ближе великой предпостављеной цели: срушити ондашню ослабљену и изнемоглу римску имперію, па на нѣнимъ развалинама подићи србско царство. Душанъ е врло добро разумео одъ колике е важности религіозность у државномъ животу; па за то и видимо, да башъ у онај ма, кадъ е најбрижљивіе уређивао освоєне землѣ, издае за свою државу законикъ, па у овомъ на прво место ставља законе црквене, да „очиисти христѣиство,“ а као што изъ самыхъ закона увиђамо, и да га укрепи. Душанъ нѣ толико стрепіо одъ власти рим-

казиванѣ неоснива се на домаћимъ изворима; нити га можемо усвоити. У Босни е и Стеф. Котромановиѣ бравіо патарене (Майковъ 157); па јошъ и самъ Стефанъ Томашъ своимъ декретомъ издатиъ у Коньяду 1446 забранио е само манахенма, да нове цркве неподизу, а старе да неоправляю.

сихъ папа као иѣгови предходници; па при свемъ томъ, што се и онъ овда онда послужіо давнашнѣомъ политикомъ сръбскихъ владалаца: да се покаже римској столицѣ оданъ, опетъ се стално придржавао религіозногъ правца, кои е назначіо Неманя I; па е зато и тежіо, да се заведу закони за одржаніе чистоте православне вере⁶). Што е Душанъ овако радіо, съ тога су му растле силе, и то му е олакшавало посао; еръ се Душанъ све више приближавао најкрѣпчійој столицѣ православне вере, Цариграду, ступао е у срдце грчкогъ народа, кои бы се безъ сумнѣ решителнѣе было противіо душановимъ намерама, да у Душану нѣ познао владоца, кои ће и хтети и кадаръ быти православному веру противу свакихъ напасти одбранити. Грчко више свештенство противно е было Душану збогъ завођеня у Србиі народне ерархіе; а да е Душанъ было у религіозности млакъ, оно бы се было съ огорчености противило Душану; а такво противленіе могло му е учинити многе незгоде.

Душанъ, желећи постићи предпостављену цель — очистити христіанство — наредіо е: да се сви они православни христіани, кои су прешли „ѡлѡмѣство“ т. е. кои су се одали латинској ереси, мораю опетъ повратити у крило православне цркве. А да бы се то лакше у свой царевини могло учинити, бы наређено, да архіереи (цркви великии) поставе по свимъ местима, где су были тргови — вашари, панађури — протопопе, кои су были об-

⁶ Майковъ ясно казуе, да се Душанъ у више прилика приклонявао римскомъ Папи; али да е іошъ и 1354. хтео примити римске обреде, чинили се невероватно; еръ е іошъ у своімъ законнику одъ 1349 издао строге законе противу „латинске ереси“.

везани поучавати оне, кои су были заблудили, и кои су одступивши одъ православне вере у ересь латинску прешли. Кои се нису хтели покоравати овимъ саборскимъ и царскимъ наредбама, они су бивали казниѣни по законима светыхъ отаца.⁷⁾ То се на трговима зато чинило, што су се на трговима састајали люди изъ разныхъ краєва србске државе, што е на тргове долазила множина людѣй, па зато су на тимъ местима привени служители съ већимъ успехомъ могли делати; а одпадници, гледајући тако, где се еретици явно обраћаю, и сами су добивали волю, да се поврате у православу веру; и свакидашњи примери прелажења изъ ереси у православіе побуђивали су, да и они постану православни, кои бы се иначе законскимъ определенїима дуже противили. Што се узаконима спомену закона св. отаца, то показуе да е у душаново време у србској држави доста развіена и распространѣна была црквена књижевность, и да е србско свештенство познавало дела св. отаца, и то ямачно не само по изворнимъ делима, кои су грчкимъ езикомъ была писана, него и по преводу србскомъ. На жалость, мало имамо драгоценыхъ овихъ споменика негдашнѣга нашега књижевнога живота сачуванихъ, или намъ баръ нису сви познати. Кои су сачувани, они се кое изгубише, кое сасвимъ покварише, а кое іошъ кое где у прашина леже.

Ка горњимъ законима придати су други закони, кои су определявали нека физична зла за оне, кои се или небы хтели повратити у православу веру, или кои бы своимъ делима осуѣћавали намере државныхъ и црквеныхъ властей, и одвра-

⁷ Законъ 5. 6. Душановогъ Законика по Шафариковомъ изданю у делу: Рамátky.

били люде одъ православїа. Нїе ни могло другѣмъ быти. Деланїе црквенихъ людїй безъ покоѣнїа државне власти само бы малый успѣхъ имало у почетомъ делу, црквенимъ е властима требало дати физичне снаге, да могу више радити, и да та радиа произведе користна следства. Наречепо е зато было, да се еретици не могу задржавати межу православнимъ христїанима, а ако бы се неко задржавао, бывао е жигосанъ по образу, и прогнанъ. Православни христїани немогше быти равнодушни према еретицима, они їхъ мораше прїявити државной власти, иначе ако су їхъ затаивали, и прикривали, были су и сами жигосани по образу, као еретици.⁸) Рекао бы, да е државна власть овиимъ закономъ хтела одвоити православие одъ онихъ, кои су были латинске вере, да бы се тако православна вера тимъ лакше у чистоти одржати могла; али никако неверуемъ, да е латинцима уобште забранѣно было живити у србской држави. Они кои су были римске вере, могли су имати свое свештенике, по свой прилици сачињаваше и читаве общине, кое уживаху сва общинсна права; али само у скупу и у едномъ месту съ православнима немогше се задржавати. А да е у Србїи било латинскихъ свештеника, одтудъ се увиђа, што су казнили црквенимъ казнима, овределѣнимъ одъ светихъ отаца, оне, кои су немогъ православногъ христїанина *превратили у вѣру латинску*.⁹) Државна власть дакле была е доста блага, она нїе латинске свештенике гонила, она нїе забранѣвала латинску службу божїю, она е трпила у држави оне, кои су были римске цркве, само е пазила, да се неразпростире латинска врсъ, и да латински

⁸ Зак. 9 Душ. Зак.

⁹ Зак. 7 Душ. Зак.

свештеници немогу ништа радити, што бы было на штету православной вери. Брѣ, да в државна власть хтела на свакиъ могућий начинъ изтребити ове, кои су были римске цркви, она небы за нѣхъ, и за нѣхове свештеники определявала казни, налажеће се у законнику светыхъ отаца; него бы поставила строге законе, и забранила бы была овима, кои су были римске цркви, задржавати се у сръбској држави.

А да бы се у православной вери утврдили еретици, кои бы у ню прѣшли, па и сами православни, наређено бы закономъ, да свакиъ човекъ у црквенимъ стварима мора бити покоранъ своимъ архіерею. И за то ако в неко нарушио црквене заповести, морао се покаяти, и искати одъ цркве опроштена; нѣ ли се такавъ преступникъ хтео поправити, и испунити црквене законе, бывао в одлучиванъ одъ цркве. Но пре него што бы преступникъ одлученъ быо одъ цркве, архіереи были су обвезани кротко съ нѣмъ поступати, неколико путій („дваи или трии каже се у законнику) призывали су преступника къ себи, опоминяли су га, саветовали га, и обличавали га; па текъ онда, кадъ су сви покушави остали безуспѣшни, одлучивали га одъ цркве. Одъ Архіерея захтевало се, да не промѣнию христіане за „доуховно сьгрѣшеніи.“¹⁰) Ови закони показую, да су сръбски законодавци — црквени и светски — високо мислили о религиі. Они су хтели овимъ законима стати на путь ирелигіозной разузданости, одъ кое настав гаженъ и занемаренъ свію црквеныхъ предписа; а опетъ да бы се та цель постигла, употребили су блага средства, удесна, и успешна онде, где люди нису были посве морално покварени, и ирелигіозни.

¹⁰ Зак. з. 4. Дум. Зак.

Кадъ блaгe oвe пpeдписe нaшe дpжaвнe влaстн cpaвннмo съ нeoпнcаннмъ нeчoвeчннмъ cвнpeпcтвнмa, кoннa cy нa зaпaдy црквeнe н мнpcкe влaстн тeжнлe пocтнпн вднaкe н нcтe цeлн; oндa съ пpaвoмъ мoжeмo рeшн, дa cy нaшн пpeднн знвншeннe мнcлнлн o xpcтoвoй нaуцн, нeгo лн зaпaдннцн 14. вeкa.

Прoтнвy блaгocтн cрбскнхъ зaкoнa пpeмa eрeтнцннa нe мoжe ce нaвeстн 21 зaкoнъ дyшaнoвoгъ зaкoннкa, кoннмъ ce oпpeдeлaвa „Н нтo пpoдa xpcтнaнннa въ ннoктpнoу ктpoу, дa мoу ce poкнa oтcтyгe, н eзннхъ oтpнжe.“ Oвaй зaкoнъ ннe yпpaвлънъ бьo cаmo пpoтнвъ eрeтнкa, нeгo пpoтнвъ cвнo, кoн бьo пoкyшaлн yчнннтн злoчннcтвo: oдyзeтн cрбcкoмъ дpжaвлaнннy, пpaвocлaвнoмъ xpcтнaнннy лнчнy cлoбoдy, н пpoдaтн гa зa poбa y тyжy дpжaвy. Peчъ „пpoдa“ y oвoмъ зaкoнy нeмoжe ce oднocнтн нa пpoмeнy рeлнгнe, нeгo oзнaчaвa гyбнтaкъ гpaждaнcкe н рeлнгнoзнe cлoбoдe; пa зaтo „пpoдaтн xpcтнaннa въ ннoктpнoу ктpoу“ yпoдoблaвaлo ce вoльнoмъ yбнcтвy;¹¹⁾ пa e зa тo н oдpeшeнa зa тo злoчннcтвo пoдeднaкa кaзaнъ, кao н зa xoтннчнo yбнcтвo; н зaтo нaвeдeннй зaкoнъ н ннe нзъ рeдa црквeннхъ зaкoнa, нeгo e зaкoнъ чнcтo крнмннaлннй.*

¹¹⁾ Oвoмъ пoдoбнe зaкoнe нaлaжнmo н нa зaпaдy, н тo нзъ мнoгo pавннхъ вpeмeнa. Taкo e црквeннй cабopъ, cазвaнъ 992 y Кoблeнцъ (Concilium Confluentinum de anno 992. cap. 7). дoнeo oвo рeшeнн: „Item interrogatum est, quid de eo faciendum sit. qui christianum hominem seduxerit, et sic vendiderit; responsumque est ab omnibus, homicidii reatum, ipsum hominem sibi contrahere“. Die Staatskirche Russlands, pag. 200. Schaffhausen. 1853.

* Cpaвннй нaвeдeннй 21. Зaкoнъ cа 47. Зaкoнoмъ Дyшaнoвoгъ Зaкoннкa. Moждa бe кo нaвeдeннй зaкoнъ oвaкo paзyмeтн: зaбpaнънo e бьo пo-

На овомъ месту треба споменути јошъ и оне законе, кои су управљени противъ предрасуда и обичаја заоставшихъ одъ времена, кадъ е у Србији незнабоштво владало. Оваква два закона налазимо. Бдинимъ (131. зак.) се определява казанъ за магичнике и отровнике и то по законима светыхъ отаца; а казнини су были само онда, кадъ ѿмъ се доказало, да су противъ овогъ закона згрешили. Кадъ се сетимо, колико су силне разпре постојале на западу о вештицама, магичницима, и т. д. и како су свирепо назини были кодъ судова инквизиције

ба, православногъ христјанина продати слободногъ човеку, неправославногъ христјанину было у србској држави, или ванъ ѿ ѿ. Но я мислимъ, да бы овакво разясненъ тогъ 21. Душ. Зак. было погрешно. Я самъ се трудю у VI. св. Гласника доказати, да у србској држави нис было робова у ономъ смислу, као што ихъ е было у осталој Европи. У Србији су найманиъ права имали отроци, али већъ зато, што су имали права, нису были тако понижени, као по другимъ државама робови. Я нигде, ни у одномъ споменѣку нашихъ ненаѿохъ написано, да е некиъ властель могао продати свое отроке. У споменѣцима споминѣ се, да е неко поклоню люде цркви, или манастиру; али међу поклонѣнѣми споминю се не само отроци, него и кнезови, и меропси, и власи, и разне занатлиѣ. Покланѣни су дакле, као што я мислимъ, бывали само са земљомъ заедно, връ су сви за земљу манѣ или више везани были. Тако е могао неко и продати свою земљу заедно са людемъ, на земљи настанѣнѣми, али саме люде безъ землѣ нис могао нико продати, баръ се у споменѣцима нашимъ таква продаж неспоминѣ. Та 134. Законъ Душановогъ Заковѣла забранѣвао е, да се отрогъ ни у прѣию никада недае.

сви, на кое е само сумня пала, да у свези стое съ нечистимъ духовима; онда ћемо и ову наредбу нашега законодавства подпуно моћи извјинити.¹²

Другиј законъ односи се на стварь, која е у народу нашемъ безъ икакве сумњ остала одъ давнашнихъ времена, кадъ су наши стари были незнабожци. Овимъ другимъ закономъ (20) забраное се; да се „съ вѣдѣхъствомъ“ неизнопаваю и спалюю мртваца. Овај законъ опомињ насъ предразсуда о вампиру, кое су се до данасъ у нашемъ народу сачувале, показуюћи да су одъ старина остале. У незнабожаца заиста е было обичай спалывати мртваце. Но како се християнство већма оснажило, люди су ређе мртваце спалывали, еръ су християни радили по науци светыхъ апостола* и цр-

¹² У средишњемъ веку владала е кодъ своју народа у Европи заблуда, да има вештица, и нечистихъ духовъ на земљи; а западна прива ову заблуду јошъ е подпомагала. У Лондону јошъ у половини 15. века была е у цвету заблуда о вештицама. 1432. была е обтужена Елеонора, люба херцога Глоцестерскогъ, да стои у свези съ некомъ вештицомъ, и съ магникомъ, некимъ свештеникомъ. Судъ е вештицу, и свештеника осудио на смртъ; а Елеонора морала е три дана едно-за-другимъ съ горећомъ свећомъ у руци њи по улицама лондонскимъ, а после тога осудили су ю на вечитиј затворъ. Wachsmuth: Geschichte der polit. Parteilungen, II, 421. На многимъ местима, н. п. у Мађарској јошъ у другој половини прошлогъ века сажимали су живе оне жене, кое су были обтужене, да су вештице. Неку Катарину, која е была обтужена, да е вештица, спалили су у Немачкој (auf dem Körpenberge vor Arendsee) 5 Августа 1787. Hexen und Hexenprozesse von Köppen. Leipzig. 1858, 86.

* Дела Апостола Гл. V. стихъ 6. 10.

квенохъ учителя, између коихъ лепо вели Оригенъ на едногъ месту: „Ми знамо поштовати умну душу, на зато у гробъ саравуемо мртво тело; као душино оруђе. Брѣ станъ умне душе заслужиуе, да не поступио съ нѣомъ као съ безумномъ животиномъ.“¹³⁾ Што се у Душановомъ законнику спомину обичаи, кои насъ опомину незнабожачке религіје Срба, одтуда неки учени люди изводе, да ни подъ Душаномъ јошъ нѣ было незнабоштво са свимъ искоренио, и хришћинство свуда распространѣно. Но я мислимъ, да ово нестои. Брѣ при свемъ томъ, што е наука хришћанска у Србији са свимъ была овладала, могло е бити, да се задрже и сачуваю неки обичаи изъ незнабожачкихъ времена. То се тимъ лакше може мислити, кадъ се узме на умъ, да се и данъ данашњи вальда кодъ свію народа налазе некакви обичаи, и неке предрасуде, које се съ хришћанскомъ наукомъ не слажу, па ко бы одтудъ извео, да е кодъ тыхъ народа и садъ јошъ незнабоштво? Ови законски предци постављени су противъ еретики, а незнабошци немогу се назвати еретицима, него неверницима. При сажизаю мртвихъ телеса често су были и сами свештеници; што такође са свимъ ясно доказуе, да се тај законъ нѣ односио на незнабошце, коихъ за Душана у сръбској држави нѣ было. За преступнике противъ овога закона не налази се определѣна казанъ; прави злочинци као да су суду предавани; село е плаћало глобу, сигурно зато, што е сажизанъ быо обичаи, кои су сви жителѣ села одобравали, и бранили; а свештеникъ, ако е быо на сажизаю, вальда ако е у

¹³⁾ D. Jo. Mich. Heineccii: Abbildung der alten und neuen griechischen Kirche Leipzig 1711. III. 430. Origenis lib. 8. adv. Cels. p. 397.

томе и самъ нешто радіо, губіо є нѣо што законъ вели „попокаство“¹⁴ Ако є неко рекао „блѣгѣсногъ речѣ“ т. є. ако є речма врачао, а быо є властелинѣ, плаћао є знатну новчану казанѣ одъ 100 перпера; а кои нѣе властелинѣ, плаћао є само 12 перпера, али є быо и бѣнѣ. (72. зак. Душ. законника.)

Напоследку къ законима, съ коима є сръбско законодавство радо было одржати чистоту нравій, придаћу законе о браку. Ове законе по нѣову предмету неможемо никако назвати „Законима чисто и строго црквенима,“ и кадъ бы ѿхъ више было, или кадъ бы ѿхъ више познавали, свакояко бы требало, да о нѣима на особитомъ месту говоримо; но како ми мало закона о браку имамо, и како су ти закони донесени, као што се у законнику вели зато, „да ѡчистиѣ се христѣанство,“ то и ове законе ставлямъ међъ црквене.

Првый законъ душановогъ законника налаже, да никакавъ бракъ не може быти валянѣ, докѣ nebude у цркви одъ „архѣереа“ или одъ „доуховника“ благословенѣ; па зато су властели, и сви остали државляни упућени были, „да неженѣтъ се неслѣгословѣнѣи се оу своего архѣереа или оу доуховникѣ.“ А ако бы неко у браку живіо, стои далѣ у 2. закону, „незѣ вѣнчанѣа, незѣ вѣдгословѣнѣа и оуирошенѣа цркве, такомы да разлоутиѣ се.“ Изъ ова два закона увиђа се доста ясно, да є у сръбској држави до самыхъ душановыхъ времена осимъ црквеныхъ бракова было и грађанскихъ, кои су заостали кодъ сръбскогъ народа одъ прастарыхъ времена, и кои су основани были на давнашнѣимъ народнимъ обичаѣма. Ови обичаѣ заостали су кодъ Срба одъ

¹⁴ Сравни 20. зак. Душ. Законника по изданію шафариковомъ са 43. закономъ истогаъ Законника, печатаногъ у Исторіи Равѣ IV. 263.

оно доба, кадъ су они съ осталимъ Славенима у заједници живили; еръ кодъ своју Славена, и после кадъ су већъ христіанство примили, налазимо грађанске бракове.¹⁵ Ови насъ закони и о томе уверавају, да су се Срби тврдо придржавали своихъ старихъ обичаја, еръ се спомонъ, да се већъ св. Сава трудіо искоренити грађанске бракове, а утврдити само оне, кои су црквенимъ благословомъ освещени были.¹⁶ Деланъ св. Саве было в врло поспешно за православну цркву; али ни сама ревностъ народнога светителя ніе могла уништити народный обичай, кои в свое жиле дубоко пустио у народно уверенъ, и кои се толико осилио, да се у пуной снаги одржао до душановыхъ времена, као што се изъ наведенихъ закона извести може. Г. Маѣѳіовски вели, да в Душанъ определіо, да човекъ и жена безъ црквеногъ венчаія нису были сматрани за брачне другове; то естъ нису уживали права, коя су брачни другови могли цотраживати на основу њіовогъ брака; но я на оваква определѣнія у душановомъ законнику нисамъ могао наићи; еръ се у 2. душ. закону ясно каже, да се они, кои невенчани у браку живе, мораю разлучити; њима в дакле и заједничній животъ быо забранѣнъ, нити су србски закони трпили наложництва, па башъ да су се дотична лица и одрекла права, коя бы їмъ припадала као брачнимъ друговима да су были венчани.

Да се небы ереси увлачили, а и оне, кое су се увукле, да бы се уништиле, србски законодавци морадоше обратити особитый позоръ на бракъ. У 8. душановомъ закону стои: ако в еретикъ (по-
~~летуаръ~~ ^{летуаръ}) случайно живіо у браку съ православ-

¹⁵ Maciejowski Slavische Rechtsgeschichte. Stuttgart and Leipzig. 1836. II. 194, 197, 198, 199, 200.

¹⁶ Гласникъ VIII. 187, 188.

номъ христїаномъ, морао се одрећи ереске науке, и прећи у православну веру; ано ли то нїе хтео учинити, био е одвањъ одъ жене, и деце; узимањъ му е некїй део имања, и био е изгнанъ. Одузето одъ еретика имањъ по свој прилици давано е было нїговой жени и деци ради издржана, премда се о томе у законима не налази никаква спомена. Нїе сувишно споменути, да у овомъ закону изразъ „да крстити се въ христїанство“ незначн, да су се полуверци, т. е. кои су были римске вере, прелазећи у православну веру, морали наново крстити, ерѣ су ови полуверци већъ едномъ крштени были; а по науци св. отаца православне цркве само су онѣ еретици, ступаюћи у православну веру бивали крштени; кои нису познавали, и подпуно употребљавали св. тайну крштења, као што се споминѣ за аріјанце. Полуверци бивали су дакле само помазивани светимъ мироу, а у закону изразъ „да крстити се“ употребљенъ е у говорномъ значеню; ерѣ и садъ кажемо, кадъ ко у православну веру пређе, да се покрстио.¹⁷

¹⁷ Ово, што самъ рекао о значеню изрази „да крстити се“ оснива се на припаднѣ законима, и на обичајима цркве православне; али у Историји налазимо више доказа, да су у средњимъ веку нестимци Грци свадногъ еретика, прелазећеу у православну веру, изнова крстили, ма да е св. крштењъ тайна, коју се у животу кодъ еднѣхъ истоу лица не повторавало. Тако некїй Каукусъ, владика римске цркве у Крѣу ясно сведочи, да Грци крсте оне, кои изъ латинске цркве прелазе у православну веру (Heinssius II. 237. Caucas: Historia de Graec. rident. haecq. haec. I). А и у актамъ мадеранскогъ сабора цркве римске, одъ 1215. налазимо се споменъ, да грчки свештеници нису хтели оуживати службу

Душанове законе о браку попуњавањем некимъ законима, кои се исписани налазе у дипломи манастира Жиче, и кои се на зиду у цркви истога манастира и данасъ јошъ читати могу. Ове е законе поставио св. првовенчаныи краљ, кои е, као што е познато, са своимъ синомъ Радославомъ овай манастиръ сазидео. Ови закони морали су постојати кодъ србскогъ народа далеко пре св. првовенчаногъ краља; еръ се по гдечему у њима може мислити, да су врло стари, и св. краљ по свој прилици само е поновио ове законе, и оштрије заповедио, да њи люди испуњавају. Ови су закони важни за то, што се тичу таквы предмета, о којима се у душановомъ законнику ништа не спомињ; те тако ови закони попуњавају Душановъ законикъ. Можда за то и нису србски законодавци подъ душаномъ о овимъ предметима ни говорили, што су сви ти предмети доста јаснимъ законима одъ прошлыхъ времена были решени. У обште у Душановомъ законнику налазимо о браку врло мало законскихъ опредѣљня.

Првовенчаныи краљ забранио е да се нико не може оженити: сѣткиномъ, т. е. сестромъ свое умрле прве жене, еръ е то законъ забранѣвао;

на олтару, на комъ су пре тога служили свештеници римске цркве; нити су поштовали крштениъ, свршено по обредима римске цркве; него су дотичне люде по другѣи путъ крстили. (Wachsmuth II. 511. Nota 11) Између истока и запада владала е велика раздраженостъ у 12. и 13. веку, па за то самъ Папа Инокентіе III вели за Грке „Gens, quae Latinos omnes non hominum nomine dignabatur, sed canum, quorum sanguinem effundere paene inter merita reputabant.“ Gesta Innocentii III. cap. 92. Wachsmuth II. 511. Nota 3.

па за то ако е неко узео сватвицу, ако е было властелинъ, или войникъ, плаћао е глобу као преслушникъ закона, и то два вола; а ако е было убогъ, светитель е тада те глобе половину узимао, дакле само едногъ вола. Овакви бракови противъ закона заключени, бивали су уништавани, брачни другови распуштали су се; а распусть е бывао съ некимъ церимоніама. Но да се не бы ови распусти често догађали, дотични младенци доводили су сведоке свештенику, можда за то, да сведоче предъ свештеникомъ, да нису у сродству, и да се по закону могу узети; и свештеникъ, рекао бы, текъ после такве сведочбе венчавао е младенце. Сведоци су често свое сведочбе и писмено давали, утврђено своимъ печатима, и такво писмо и печате чувао е свештеникъ при себи. Брачни распусти были су строго забранѣни, и дозволявани су само одъ црквеныхъ властей. Ако ли, као што св. краљ вели „*котори обрѣцъ се сию строгую заповѣдь престоуиас*“ т. е. ако бы неко своевластно свою жену одъ себе одагнао, ако е было властелинъ, плаћао е глобе краљу у име казни шесть коня, а властеличиѣ (у дипломи каже се : *или конници*) давао е глобе два коня, а убоги люди, т. е. себри, а управо отроци и меропси, два вола. И саме женске бывале су на истый начинъ казнѣне, ако су своевольно оставиле свое мужеве. „*Аще ли котора родители отемлет се или нитъ конь снъ, то такои да наказует се противоу самоу скоумоу.*“ Овде мислимъ, назначава се равна казанъ за оне родителѣ и сроднике, кои бы противъ мужевлѣ волѣ свое кћери и сроднице одводили одъ мужевлѣ куће своимъ домовима; а можда су тако были и они казнѣни, кои су наговарали жене, да оставе свое мужеве. Ако ли е жена сама оставила свогъ мужа, плаћала е глобу, ако е има-

да имана („ако има доштина, доштинѣмъ да прода-
хуѣтъ се“); а ако нѣ имала имана, мужъ ю е по
својој вољи казнио телесно, и водіо ю е својој
кући, али на то нѣ было строго обвезањъ, могао
ю е и не повести својој кући (ако ли доштина не-
ма, то сконча тѣломъ да напихуѣтъ се, и може боудѣтъ
изколеніе моужа не. напихавъ ю, да ю водить. ако ли
небоудѣтъ емоу оугодна водити, то напихавъ ю да ю про-
дастъ камо емоу годѣ“ Речь продати на овомъ ме-
сту, рекао бы, не треба узети у обичномъ данаш-
нѣмъ значенію; него у смислу: оставити. Мужъ,
кои е одпустио было свою жену, па е за то было каз-
нѣнъ, морао е, одржавши казанъ, жену опетъ при-
мити у свою кућу, иначе е бывао казнѣнъ; („тако-
ли и отъ божьственихъ цркви е да боудѣтъ заведанъ, и
отъ господина си да векоудѣтъ оу милости“) а ако е
међутимъ узео нъ себи другу какву жену, морао
ю одъ себе одпустити. Мислилъ, да е споменути
глобу и онај плаћао, кои е свою кћерь или срод-
ницу дао за лубу човѣку, кои се одъ свое жене
неправедно развео, па е онъ за тай разводъ знао.
Женама е забранѣно было, оставивши свое муже-
ве съ другима жити („и женимъ же симъ оларомъ
запрещенимъ да екають, да неимать власти оставленни
своѣмъ моужу нго е оуѣти). Изъ свега се овогъ
види, да су то остатци прастарыхъ србскихъ оби-
чая, кои су се одъ незнабожачнихъ времена задр-
жали у србскомъ народу и онда, кадъ су Срби
већъ были приняли науку Христову, но е ове
обычае у гдечемъ изменила. Напоследку и самимъ
цривенимъ властима (свѣтителямъ же и господствую-
щимъ) было е забранѣно разводити бракъ „разъ-
слексе прѣлюбодиннаго“ па и тада се држао строгъ
испитъ. А ако е неко томъ приликомъ бмо упо-
ранъ и непослушанъ, плаћао е глобу, но е за
„оубога“ одређена была у два вола; па за то, ако е

убогій. стало подѣ области архіепископа, онъ вѣ
узимао та два воля; а ако вѣ стаяо подѣ власти
епископа, тада вѣ едногѣ воля узимао епископѣ, а
другогѣ „господствующи.“

Ово, што вѣ нареѣено было о разводу брака,
постало вѣ упливомѣ св. Саве, и вѣсте производѣ и
лепѣ примерѣ утицаю, кои су црквени канони на
србско грађанско законодавство имали. Сви пакѣ
ови закони ясно доказую, да се србско законо-
давство трудило дати и одржати браку ону све-
тиню, кою му пристои као основу породице; и те-
мелю свега држаного быћа и напредка.¹⁸

II. црквенимъ лицима.

У душановомѣ законнику употреблюе се из-
разѣ „црквенимъ людѣ“ у трострукомѣ различномѣ
смыслу. Црквенимъ людма називаю се 1-во люди
духовногѣ чина, и то сви безѣ разлике, были они на
кога реда и степеня. 2-го Црквени люди были су они
полувластели (*vasalli ecclesiastici*) настанѣни на цр-
квеной земљи као неки закупници, кои су надгледа-
ли обделяванѣ црквене землѣ. Овакве црквене ваза-
ле налазимо у средишнѣмъ веку у свой Европи. 3-ће
црквени люди по Душановомѣ законнику были су и
они селяци, кои су црквену землю обделявали, ра-
ботаюћи цркви, и даваюћи їой неке приходе, а
ослобођени будући одѣ различныхъ државныхъ те-
рета. Я самѣ науманѣ овде само о „црквенницима“
у строгомѣ смыслу, т. е. о клиру говорити; ерѣ
закони остала два разряда црквенныхъ людѣй иду
у грађанско право.

¹⁸ Наведену диплому манастира Жиче печатао вѣ Г.
Шафарикѣ у своемѣ делу: *Ramátky*: подѣ насловомъ:
Okázky občanského písemnictví.

Познато е, да унашемъ клиру иѣи мирски свештеника, и духовника или калуђера. У србской држави за времена Душанова мирско свештенство нѣ имало оне важности, кою данасъ има, па за то и закони о црквенимъ лицима спомину већиномъ правне односе духовника; па и у самимъ поединимъ повелема и хрисовулама о мирскомъ свештенству редко кадъ налазимо каква спомена.

Србско законодавство, старајући се, да се утврди у држави религијозностъ, морало се особито побринути о томе: коме се поверава важно званіе духовнога пастира. Закони наређую, да су „скетители“ дужни постављати „доуховнике по вѣсѣхъ порѣхъ, по градохъ и по селохъ.“ Па за то су само она лица могла извршавати свештеничке дужности, „иже соуть прѣдѣи благословеніе на доуховниѣство возати и рѣшити оуъ сконѣхъ нѣхъ архіерехъ.“ Свештеникъ дакле у туђој діцези посвећенъ за свештеника, или онаѣ кон свештеничкій чинъ нѣ као што треба приміо, нѣ могао извршавати ни у прѣви, ни ванъ цркве свештеничке дужности. А да е морало бити случаѣва, да су и люди несвештеници, неке свештеничке дужности на супротъ црквенимъ законима одправляли, увиђа се изъ послѣднихъ речій наведеногъ закона, у комъ се изрично каже „а оими доуховниѣи, коиѣхъ не соуть поставленіи доуховниѣе, (т. е. кон нису поставлѣни у духовничкій чинъ одъ епископа) да ижденоуть се, и да ихъ ведѣхъся (управо педѣпса, казни) цркви по закону“¹⁹ Свештенике е свакій у црквенимъ делима морао слушати.

Изъ истога се закона види и то, да су, удесно црквенимъ канонима, епископи имали неограничено право постављати свештенике у поведи-

¹⁹ Зак. 10. Душ. Законника.

нимъ парохіама. Но ипакъ нису све цркве подчинѣне были оной неограниченой власти епископа. Властели и остали люди, кон су имали свое баштине, и на нѣма су сазидали цркве, имали су право бирати себи по воли свештеника „да си поставитъ своего наместника и да га прикде къ скетителю, да га благословитъ скетитель, оу чѣмъ поудеть ииорѣи.“ Но међу ове баштинске цркве не треба ставляти оне, кон су се налавили истина у властелскомъ селу, али кон нису сазидали властели, па кон су за то са свимъ были подчинѣне архіереямъ.²⁰ У духовнимъ делима све цркве были су подчинѣне епископима. Али е властелинъ само едадутъ подложію свою баштинску цркву подъ другу цркву, или подъ манастирь, вели законъ „еки да неопладець црквию тою;“²¹ онъ е дакле губію тада своя права, и нѣгоа баштинска црква изравняла се съ осталимъ црквама. Законодавство ишло е на руку црквенимъ властелима, да се оснаже, и да свою делателность што веѣма развию. Рекао бы, да су и царске цркве были у нечемъ изузете исподъ архіерейске власти, врѣ се у 27. зак. наже „цркви царскыи да неопладеють се подъ цркви келѣ.“ Но архіереи су имали право пазити, да се ни у овимъ црквама не поставляю за свештенике лица, недостойна свештеничкогъ чина, и неспособна точно извршивати свештеничке дужности.

Права, кон е мирско свештенство уживало, нису были врло велика; али ипакъ свештеничній е чинъ давао свакоме нека особита преимущства. У старіимъ споменицима мирски свештеници называю се „иереи“ а Душановъ законикъ споминѣ

²⁰ Сравни Зак. 43. са 10. и 31. закономъ Душ. Законника.

²¹ Зак. 44. и 192. Душ. Зак.

само изразъ „попокъ;“ кои су само тако одъ властела независни и слободни были, ако су были „попокъ вѣщеници;“ а ако су были приватни свештеници дотичнихъ властела, стояли су подъ нѣювомъ влашћу. Свештеникъ нѣ смео самовольно отићи одъ свогъ властелина, него, ако се властелинъ нѣ хтео старати о издржаню свештеника, тужіо се овај архіерею, кои е властелина опоменуо на нѣгову дужнотть. Ако властелинъ нѣ послушао опомене, свештеникъ е постајо слободанъ, и могао е ићи кудъ е хтео; „да естъ поповъ скободнъ, коуде моу хотати“ вели 32. зак. душ. законика. Свештеници за свою личностъ были су слободни одъ државныхъ терета „да естъ када поповьскіа скободнъ“ (зак. 31.); али нѣіови синови, ано нису изучили кнѣгу, поступали су у мѣропке, као што се изражава краль Дечанскій у своіой дипломі, то естъ постајали су селяци; ако ли су поповски синови изучили кнѣгу, было е наређено „да стои сь оцемъ на своемъ ждрѣію.“ Само свештеничко дете могло е постати свештеникъ: „да се поповъ оутъ пона стави.“²² Свештеници стояли су, рекао бы, подъ непосредномъ управомъ протопопа, коима су морали и нешто давати. У закону Душ. нема о томе никаква спомена. У дипломи манастира Жиче споминѣ се „протопопа дворьски.“

Колико се пазило, да свештеничке дужности одправляю само люди, одъ архіерея посвећени; толико и іошѣ већма пазило се, да се на виша црквена достоянства не узвишаваю люди, кои су

²² Наведена диплома манастира високихъ Дечана печатана е у делу: „Споменица Србскогъ Народа Београдъ 1840. бр. 176. Дечанскій Првенацъ Нов. Садъ стр. 41. Monumenta Serbica edidit Miklosich. Vienne 1858. бр. LXXXIII.

неспособни и недостойни да управляю привенимъ делима. Изрично су закони забранили, да се: митрополити, епископи и игумани не поставляю по миту. Ко е поставляю митрополите и епископе, не знамо за цело, али можемо доста поуздано рећи, да е поставляю архіерейскій саборъ; па за то се и определяваю казни за оне, кои бы при поставлянію, управо при избору овыхъ высокодостойника узели мито, и по миту давали свой гласъ. Игумана бирало е братство дотичногъ манастира²³ ерь нмамо

²³ У рукопису Душ. законника печатаномъ у Истори Раяћа (IV. 264. Зак. 39) ясно се каже, да ће игумана бирати сва братія саборно; а и у дипломи, коју е св. Сава дао манастиру св. Николе у Враньини споминѣ се, да ће по смрти првогъ старешине, когъ е епископъ хтиторъ тогъ манастира (Иларіонъ, епископъ зетскій) поставіо, старешину бирати све братство, а избраногъ потврђиваће архіепископъ србскій (Miklošić Monumenta XXII). Съ овимъ се слажу определѣнія, како да се бира старешина у многимъ пирговина светогорскихъ манастира; ерь и те старешине обычно бирало е све братство (Аврамовићъ: Описаніе древностій србски у св. гори. Београдъ 1847. бр. 3, 4.) Но одъ овыхъ правила было е изузетакъ. Тако у манастиру Жичи самъ е краљ поставляю Игумана, а архіепископъ е постављеногъ благословіо у томъ чину „а ѿ поставлени игоүменьскомъ, игоже по правди изволи кралевство, сего архіепископуа благославляетъ божьствомъ, а краљ даваетъ емоу жьздь, и целовъ иго поставляетъ его игоүмена“. Кнезь Лазаръ, даюћи многа села манастиру Раваници, определіо е „и ди нестакнѣ се игоүмень ѿтъ ипоудѣу, тьуію ѿтъ монастырске братіе, съ съзгономъ господарекымъ егоже изберѣуть благохотиницѣ на

некихъ писменихъ споменника, у които се изрично каже, да ће игумана бирати у скупу сви калуѣери тогъ манастира; па в зато и могао бити случай, да в неко подмитіо неке чланове братства, да за нѣга даду свой гласъ. Патріархъ в поставляѣ на земаљскомъ сабору, и то подъ упливомъ самога владоца, па за то се и не споминѣ у закону, да се и патріархъ може поставити митомъ.²⁴ Кои су у наведенимъ случаима примили мито, были су прокляни; па ако в неко митомъ заиста до споменутихъ црквенихъ достоинства дошао, обидца изгубили су свой санъ „да изврже-

братства ѣи и постанкише роуки на скетос евангеліе и рекоуѣ съи достоннѣ естъ быти наставникъ обрешителстоу нашему, и пасти стадо христово вехъ еваное кнѣи“. (Срб. Лѣтописъ за 1847. IV. 46—56). Душанъ, даюѣи свою диплому на села келіе св. Саве, коя в была „з идръхъ“, и дозволивши, да нѣгова любя царца Влена буде друга ктиторка те келіе, задржао в за царицу право „да си изенра етъ всега унѣи хиландарьскѣиго старьца, новго хощетъ, и полага в тои скетѣи келѣи, и в зирошеніемъ и калгословеніемъ хиландарьскими и по в келѣи и хотѣи, а етъ мноудѣ да не боуде, кромѣ цръкѣи хиландарьскѣи“ (Mikloschih: Monumenta CXVII. Аврамовиѣ: Опис. древ. срб. у св. гори бр. 10). Наведени примери доста ясно показую, да се у манастирѣи игумани, и по пярговѣи старци нису поставляли по едномъ истомъ сталномъ правилу.

²⁴ Познато в изъ црквене исторіе, да су у Цариграду у изборъ патріарха решительный упляѣи имали цариградски цареви; па су за то често за патріархе поставляли люди нецрквени, као што ни самъ Фотіе, знаменитый цариградскій патріархъ, віе быо духовникъ пре, него што в постао па-

ти се били отъ слани, и постелимъ и постелиенимъ.²¹ За игумане се особито наређуе, „да ставети се докритици и испосни, кои хотети быти строгите домоу божию.“ Пазило се дакле како на науку, тако и на вештину црквенимъ добрима управљати, а да се и побожностъ, и остале религијозне добродетели имало у виду, само се по себи разуме. Игумани су се непрестанце задржавали у манастиру, живели су „на кѣноуѣхъ по закону“ и губили су своју властъ само онда, кадъ су што велико згрешили.²²

тріархъ. Неизвѣстно е, ко е постављо архіепископе у Србији у прва времена Неманића; али већъ подъ краљемъ Драгутиниомъ налазимо споменъ, да е архіепископа бирао „саборъ земли срѣбскимъ“, а одъ Драгутина почињући и у напредакъ архіепископа, а после патријарха бирао е савъ земальскій саборъ. Види мой саставъ у Гласнику Друштва Србске Слов. IX. стр. 86.

²¹ Зак. 12. Душ. зак. На западу е такође врло рано овладао порокъ симоніе кодъ вишегъ и нижегъ свештенства. Продананъ црквенихъ достојанства био е еданъ одъ главниѣхъ узрока оныхъ реформа, кое е Хилдебрандъ, као Папа Григоріе VII. предузео. Wachsmuth II. 162.

²² Зак. 13, 15. Душ. законика. У некимъ дипломама наређуе се, да се старци, којима е поверена управа пиргомъ, не уклањаю са своихъ места безъ велике кривдѣ „незъ великий оуѣрома да нешумаетсе“ вели се у одной дипломи; а ако е старацъ занета што велико згрешио, бывао е збаченъ са свога места, а братство дотичногъ манастира бирао е другогъ монаха за старца у пиргъ. Аврамовићъ: Опис. древ. срб. у св. гори. бр. 3. 4.

Манастири были су освећена места нарочито построена у славу божию за люде, кои су тежили за спокойнимъ животомъ, и кои су се решили, избегаваючи светскій жуборный животъ, побожно и религиозно одани служити Богу. Познато е, да су на западу были манастири често уточишта люда, кои су, изгубивши светска блага, подъ скромномъ калуђерскомъ халыномъ хтели и далъ проводить свой разузданный животъ; па за то су многи манастири препунѣни были люцима, коя сѹ произлазила изъ најодличниихъ властелскихъ породица.²⁷ На тай начинъ манастири су на западу постали збегъ раскалашнихъ людѣй, а манастирска добра была су неисцрпљивый изворъ, изъ когъ су они узимали средства да продуже свой невалялый животъ.²⁸ Истина, и у србскимъ манастирима

²⁷ На овомъ месту вредно е навести, да е 1145. у некомъ манастиру у Лытху између монаха было: 9 кралѣвића; 14 кнежевѣића; 30 грофовоци, и 7 баронски синова. Wachsmuth II. 218.

²⁸ На западу врло рано почели су монаси проводити непристојанъ ныиовомъ чину животъ. Већъ Карлъ великѣй пребацуе монасица, да су нѣма овладали пороци „*formicationes, abominationes, immunditiae*.“ Нема таквогъ гадногъ порока, за кои не бы нашли примера у животу монаха на западу у среднѣмъ веку. Иощъ при концу 15. века Бонифацие Венлоо (Bonifacius Venloo) настоянникъ манастира Ламбурга бмо е такавъ пѣнацъ, да се јавно съ люда надметао, и облађао, до ље више јана подмети. Бдиомъ га е у пиђу надмашіо некѣй селякъ, и честитый настоянникъ бы принуђенъ уступити благородномъ победителю по силу обиладе неку манастирскую землю. Staats-Lexicon v. Rotteck und Welcker. 1847. VIII. саставанъ: Kloster. стр. 252.

бывали су често монаси люди изъ найдичнѣихъ породица, па и сами владалачки синови ступали су у редъ смиреныхъ калуђера; али се опетъ не може рећи, да се манастирима и манастирскимъ добрима служили люди, кои су се наситили своју светскихъ улада, и кои су у манастирь дошли, кадъ су проарчили све свое иманѣ. А да бы се учинило, да се не догађаю никаква зла, бы наређе-но закономъ, да съ благословомъ архіерейскимъ у монашій чинъ пострижени калуђери и калуђерице не живе у своимъ приватнимъ домовина, него по манастирима съ осталимъ братствомъ;²⁹ и само пустиньницама допуштено є было, да живе у самоћи, удалѣни одъ осталогъ света. Калуђери, рођени у селу, кое є близу манастира, нису могли остати у томъ манастиру, него су премештани у друге манастире; а башъ ако су и оставлени у манастирима, нису у њима никада могли быти игу-мани „немогућъ бо єсь оудржати єстьство, иже недати тѣ людемъ оудъ срьдцихъ и землихъ“. Ко є єд-номъ ступіо у брой монаха, томе законъ нису до-звољавали, да може свргнути инокъ расу, т. є. престати быти калуђеръ; а кои бы то самовольно учиніо, бывао є казниѣ.³⁰

На овомъ месту треба іошъ да споменемъ, да се међу црквенимъ людма споминю *ексарси*, кое су митрополити и епископи шилили по своимъ епархіјама, да по смислу црквенихъ закона прегледе црквена добра; да надгледе како нду парниче, кое су се предъ црквенимъ судовима на-лазкле; да надгледе станѣ своју црквій у епархіи, и да по свой прилици покупе одъ свештенства архіерейске приходе, то єсть „доходы црквыи да

²⁹ Зак. 17, 29, 198. Душ. Законика.

³⁰ Зак. 18, 19. Душ. Законика.

кѣдмѣсть отъ поповъ, кои естъ отъ бѣрнѣе," као што законикъ (38. зак.) велѣ. Ексарси морали су быти лица духовна, по законнику *калуђери*.

Проматрајући досада изложене законе строго црквене, и законе о црквенимъ лицима, не можемо да не приметимо, да су у цркви за време Душаново бивала разна зла, кадъ в Душанъ такве законе поставіо. Душанове законе не треба сматрати као правила, којима в законодавство хтело спречити, да не могу быти зла; него ове законе морамо сматрати као следствие неповольныхъ околностей, у којима се тада србска црква налазила; и којима в Душанъ хтео учинити, да престану зла, која су была, и да се нова не чине. Забрана брака, коє црквене власти нису осветиле; наредба да само они духовници извршаваю свештеничїе дужности, кои су одъ архіерея были посвећени; а кои архіерейскогъ благослова нису добіали, да буду прогнани и казниѣни; забрана, да се митрополити епископи и игумани не поставляю по миту; да црквени „кладальца“ „скетители“ „игоѹмени“ и калуђери не узимаю мита одъ людїи на црквеной земљи настанѣнихъ (зак. 24. 196. душановогъ зак.); да игумани буду постављани „добри ѹложци;“ да и игумани и калуђери и калуђерице не живе по своимъ приватнимъ домовима, него у манастирима, то су све, као што се мени чини, ясни докази, да су се у србску цркву увукла была грдна зла, и да се тадашній србскїй клиръ яко быо осилїо, па су за то црквене власти слабе были нѣме владати, него се грађанско законодавство морало уплести у ова дела, да тако у свези са црквенимъ властима искорени и поврати цркви чистоѹ науке, а клиръ да примора живети по предписима св. црквенныхъ сабора и по науци светыхъ, оцаца. И у западной цркви у ово време, а и ранїе па и доцнїе,

налазимо многа зла, и често већа и страшнија него ли подъ насъ. Гроза чисто човека спопада, кадъ са зна како су били покварене нрави римскогъ свештенства.³¹ Што су римски свештеници били

³¹ Вакмутъ у својој исторіи политичкихъ партія у II. књизи наводи многе доказе, како е римско свештенство било покварено. „Das Papathum war von der Weiberlaune abhängig, und im Zustande der tiefsten Erniedrigung“ при концу 9. века (Wachmuth II. 159). У 13. и 14. веку и мађарско е свештенство било развратно. Вакмутъ, говорећи о порочномъ животу мађарскогъ краља и мађарске властеле, вели „Eben so (т. е. развратно су живели са Куманкињама) thaten viele Grossen des Reiches, selbst der Erzbischof von Gran; es gab Magnaten, die gegen Kirchenthum, und Priester frevelten; ja Priester selbst ergaben sich heidnischer Sittenlosigkeit, und verläugneten Ehre und Würde ihres Standes. Wachsmuth. II. 34. Engel Geschichte der Ungarn. 1813. 1, 4, 6. У Италији у 11. веку држали су римски епископи јавно наложнице. Anselm da Badagio, Landulf, и Ariald, противници Гвидона архиепископа у Милану (Meiland) старали су се, да поправе нрави, и да прогнају архиепископове наложнице; но кларъ е стајо узъ Гвидона. Wachsmuth. II. 159. А за епископа у Лутиху ово пише: Bei dem Bischof von Lüttich aber war im 12. Jahrhundert eine wüste Sittenlosigkeit zu Hause, Simonie ward auf unvereschämteste geübt; der Concubinat schamlos, am Pfingsttage wurde die schönste Pfaffenmetze auf einem Thron gesetzt, und von Pfaffen und Laien ein Reihentanz um sie aufgeführt. Wachsmuth. II. 219. Кадъ е оволика поквареностъ овлада свештенствомъ на западу, можемо ли се чудити, што су и у србској држави могла постojати у црковнимъ делима нека злоупотребиња?

овако покварени, и што в црквена наука была изопачена, то в быо поглавитый узрокъ привеномъ покрету, кон в много година потресао западъ; и разцепію западну цркву на више делова.

Ако в и было зала у србскомъ свештенству, и у србской цркви, опетъ в србско законодавство подарило србское клиру велика права. Архіерем и игумани, па и само ниже свештенство имало в уплива у решаваню државнихъ послова;²² виши црквени великодостойници были су свакадъ тайни саветници србскихъ владалаца, кон нису ништа радили а да се не саветую са архіереема. Црквена в управа была са свимъ независна одъ грађанскихъ властей; те се тако црквене власти одъ дана на данъ све веѣма у народу крепило, и утврђивале; и кадъ в дошло време тешихъ искушениа, србски патриарси и архіереи были су србскомъ народу не само црквени учителя, него и ѣгови браніоци и управители и у самимъ грађанскимъ делима. Шта више, србскій клиръ имао в и у саму судску струку знаменита уплива, еръ спорни и правни предмети по градовима пресуђивали су се предъ „кладальцемъ градскимъ и предъ црковнымъ клиромъ по закону.“ Архіереи и игумани судили су людма, кон су настанѣни были на цр-

²² У найстаріа времена на западу клиръ нів имао уплива у државна дела. У Француской се оваѣ упливъ почео подъ владомъ Хлодвига. Кадъ су доцнѣ у многимъ државама владоци радѣ саветовали се са властелима, него ли са народомъ у зборовима, почеше владке и манастирски настояници имати уплива у државна дела; еръ се владоци и съ нѣма саветоваше. Wachsmuth. II. 39. У србской држави одъ времена Неманѣ I свакадъ в клиръ имао знаменитый упливъ у државна дела.

ивеной земљи. Србскій клиръ имао е дакле врло пространо полѣ да народу чини различна добра.³³

На овомъ месту треба да споменемъ, да су за суђењѣ црквенихъ предмета (доуховни дѣла) были особити црквени судови. У овимъ судовима были су судіе само духовници, и законъ е изречно забраніо, да светски люди (вѣлаци, козици) несуде за црквене распре. Ако ли се неко нашао, кои се мимо овай законъ, плео у суђењѣ таквихъ распрій, кое су спадале подъ црквене судове, плаћао е велику новчану казанъ одъ 300 перпера.³⁴ Кругъ деланя овыхъ црквенихъ судовъ само е генерално означенъ; али ипакъ овай судъ различанъ е быо одъ оне судске власти, кою су, као што е горе напоменуто, архіереи и игумани имали надъ людма, настанѣнима на црквеной земљи.

На последку говорећи о клиру, треба да напоменемъ јошъ неке законе, изъ коихъ се види, да се србско законодавство брижљиво старало о томе, да клиръ буде у одличномъ поштованію кодъ народа. То особито доказую закони, у којима се предписую казни за оне, кои бы неку увреду нанели нижемъ и вишемъ клиру. У 30. закону Душановогъ законика ясно се каже, „ѣтсѣмъ да не оуѣсть ни єдина бѣлѣзѣ намогѣра, или улохѣнѣ црѣковѣна.“ Ако е неко шта одъ црквенихъ людій имао потраживати, упућенъ е быо на судъ. Овай намъ законъ и то казуе, да ни самъ клиръ ніе быо у грађанскимъ дѣлима изузетъ исподъ общихъ закона. Ако е неко осрамотіо „светителя“, „калуѣра“ или „попа“, плаћао е 100 перпера. Јошъ и другихъ овимъ подобнихъ закона налазимо о овой

³³ Зак. 33, 34, 173. Душ. Законика.

³⁴ Зак. 11. Душ. Законика.

ствари, али они спадаю вище у казнително, него ли у црквено право; па ихъ за то овде и не наводимъ.

III. О црквеномъ иманю.

Подъ овимъ називомъ могу се разумети сва добра, коя е црква имала и сви различни приходи црквенихъ людій. Найглавниі део црквеногъ иманя была е земля, кою су цркви дали владоци, властели, остали држављани, па и сама држава. И я ћу за то најпре говорити о црквеной земљи, па ћу после укратко споменути и остале изворе црквенихъ прихода.

Я мислимъ, да се црквено иманѣ на ова три разреда може разделити: на иманѣ црквенихъ високодостојника: паіарха, митрополита, и епископа; на иманѣ манастирско; и на иманѣ грађанскогъ свештенства. О свакомъ овомъ иманю была су у нечемъ особита и спеціална правна опредѣљня.

У прва времена црква нѣ имала никаква иманя. Служителѣи црквени издржавали су се добровольнимъ поклонима, кое су добијали одъ свое пастве. Христіјани, гонѣни збогъ религіозне науке, кою су исповедали, кришомъ су свршавали службу божію. Христіјанске цркве были су расуте по пустиняма, шумама и пећинама; побожни христіјани съ пожртвованѣмъ свога живота долазили су на ова усамљѣна места, да се помоле Богу. При оваквимъ незгоднимъ околностима нѣ се могло пазити на то, да се цркве богато украшаваю; и да се црквени служителѣи поставе у такво станѣ, да могу безъ бриге и угодно проводити животъ. Сви верни старали су се о томе највише, да нѣови непріятелѣи не сазнаду тайна места, посвећена служби божіој. Црквени служителѣи, прави пастири стада христовогъ, задовољявали су се

съ маленимъ приходима, кое су примали одъ побожне свое пастве. Но после три века престале су ове патнѣ христїана, и црква Христова у пређашњимъ своимъ гонительнима задобила е највеће свое поборнике, прїатељ и бранїоце.

Познато е, да е одъ четвртогъ века већъ было у христїанској цркви обичај, по комъ су верни могли уступити свое иманѣ цркви безусловно, или и подъ некимъ условима, да то иманѣ употребе црквене власти на определѣне цели. Најпре су цариградски владоци дали примеръ велике штедроте према цркви, а на њихъ су се угледали сви редови држављана често надмећући се, ко ће веће и знатнѣ дарове цркви учинити. Накоро су црквене власти располагале знатнимъ иманѣмъ, коимъ су пре свега подмиривале преке црквене потребе, а после су цркве съ поля и изнутра богато украшавале, а напоследку на честе опомене светыхъ отаца обраћале су црквене приходе и на друге добре цели. Тако су цркве прешле изъ пустиня у вароши, изъ пећина у палате, изъ усамљенихъ места у храмове.³⁵ За кратко време подигнути су были съ големимъ трошковима, и съ особитомъ вештиномъ великолепни храмови, кои су съ поля и изнутра тако богато и раскошно украшени были златомъ бисеромъ и драгимъ каменѣмъ, да е св. Іованъ Златоустый за добро нашао опоменути люде, да е Богу угоднѣ, ако ће они чистимъ срдцемъ извршавати њгове заповести, него ли што ће частну трпезу увїати у свїлу и кадиву, и свете цркве обдаривати златомъ и серебромъ.³⁶

Кадъ су Срби примили науку христову, црква

³⁵ Heineccius. I. 61.

³⁶ Chrisostomi homil. 51, in Matth. conf. ejusdem homil. 81. in eundem. Heineccius III. 111.

є христїянска была на истоку богато одарена светскимъ добрима. По примеру грчкихъ владалаца и грчкихъ државляна и остали владооци на истоку и западу подизали су велелепне црквене храмове, обдаривали су богато свете цркве, и установљавали су побожне задужбине при манастирима, и другимъ црквама. Србскій народъ по себи религіозанъ, нїє могао заостати иза осталихъ народа; и србски владооци, па и многи властели почеше зидати велике храмове, украшавати ихъ съ поля и изнутра, и обдаривати ихъ великимъ добрима, па тако обезбеђавати имъ знамените приходе. Побожна ревностъ србскихъ владалаца, подпомагана срдачномъ религіозномъ оданошћу србскогъ народа, учинила є, да су у періоду Неманића у Србиї подигнуте многе цркве, и да су установљени многи манастири, одъ коихъ су неки и до данасъ остали, казуюћи негдашню силу, славу и побожностъ србскихъ владалаца, и србскогъ народа; а неки, разорени одъ Турака, съ своимъ развалинама најяснїє казую свету грдне патнї и муке, коє є србскій народъ подносио за неколико векова, и коихъ се савъ ни данъ данашнїй нїє опростио.

Исторїя црквена учи насъ, да є у првимъ вековима христїянства самъ епископъ употребљавао црквене приходе особито на издржанї своє и свештеника. У петомъ веку, кадъ се наука христова распространила далеко на истоку и западу, и кадъ є црква богато была одаривана одъ христїянскихъ владалаца и своє пастве, црквене приходе делили су на четири нееднака дела: нешто є задржавао епископъ на своє издржанї; нешто є давао свештенству на ужитакъ; нешто є обраћано на зиданї и украшаванї новихъ и поправљанї старихъ црквї; а нешто є на послєдку давано на сиротиню. Ово су были први обичаи, кои су по-

стояли у цркви за црквено иманѣ.³⁷ Изъ овихъ обичая развиена су доцнѣ сва правна опредѣлѣня о иманю, коимъ су располагале различне црквене власти. Кадъ су Срби усвоили свету науку христове цркве, наведени правни обичаи о црквеномъ иманю были су у свой цркви познати, усвоени, и утврђени законима, коє су државне власти о томе предмету издаде быле; па за то за ове ствари нису издаване у србској држави никакве уредбе, противне обичаима, кои су већъ были у православной цркви.

Колико є мени познато, у србскимъ се изворима црквени приходи првый путъ спомињу подъ великимъ жупаномъ Стефаномъ Неманьомъ I. Св. Сава, описуюћи животъ свога отца Неманѣ I. генерално споминаѣ црквене приходе „науѣтъи данта смоу ѿтъ сконхъ плодъ пражедныхъ.“ Ово є истина быо само на науѣ старога завета³⁸ основанный

³⁷ Cherrier: Enchiridion Juris Ecclesiastici, editio tertia 1848. Posonii. tom. II. §. 50. pag. 56.

³⁸ Изъ исторіє цркве старога завета познато є, да су Евреи приносили Богу на жртву прве плодове, коє имъ є земля довела. Ови плодови были су особито: пшеница, пириначъ, грождє, смокве, урме и улѣ. Одъ овыхъ плодова еврейски свештеници имаѣху велике приходе. Ови еврейски обичаи пренесени су и у христїанску цркву; па се за то већъ у канонима апостолскимъ каже „Omnium aliorum pomorum primitiae episcopo et presbyteris domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autem, quod episcopus et presbyter inter diaconos et reliquos clericos eas dividunt (Canones Apostolorum. Can. IV). По наредби некогъ картагенскогъ сабора обвезани су были верни правне жита и грождя давати цркви; па одтада јошъ вальда постом и

саветъ, кои е отаць своіой деци (Стефану, прво-венчаноме кралою; и великомъ кнезу Вуку) давао, кадъ се спремао оставити престољъ и покалуђерити се; али кадъ помислимо, да е јошъ царъ великій Константіяъ установіо, да свештенство добиа неке приходе одъ плодова земальскихъ, што е доцнѣ царъ Іовіянъ потврдіо, — у наведеномъ отциномъ савету можемо сматрати црквеный обичай, вековима освештанъ, и у животъ уведенъ и у самимъ србскимъ земляма. Я бы рекао, да се у наведеномъ обичаю налазе први почетци обичая, по комъ су свештеници узимали одъ свое пастве некій део земальскихъ плодова; кое православни христіани гдегде и данданасъ свештенству даю подъ именомъ бира.³⁹ Стефанъ Неманя поди-

садъ обичай кодъ Срба, да се о Преображенію доноси грође у цркву. Св. Григоріе Назіанзинъ споминаѣ, да су верни обвезани прво вино поднести Богу на жртву. (Gregorii Nazianzeni epis, 80).

³⁹ У прва времена христіанства, быо е обичай, да верни сваке неделѣ донесу храму божіемъ осмиѣ леба, и вина, и друге за ужитаѣ потребне ствари, на кадшто и новаца; и све то узимали су свештеници као свое приходе; а нешто су употреблявали на оправу црквеныхъ зграда, на набавку црквеныхъ стварій; и на подпомаганѣ сиротинѣ. У овомъ обичаю треба тражити прве почетке бира, и свештеничкогъ десетка, уобичаеногъ особито у црквама на западу. Великій царъ Константинъ, принявши веру христову, богато е одаріо цркве, и између осталого наредіо е, да свештеници узимаю нешто (по наредби цара Іовіана трећину) одъ земальскихъ плодова, кое су люди у ние порезе морали давати државной влади. Heineccius I. 68, Thomas Broughtons: Historisches Lexicon aller Reli-

гнувши многе цркве и манастире, обдаріо ихъ е земляма, и другимъ приходима.

Подъ Неманићима е црквено иманѣ было већъ разделѣно међу црквене високодостойнике, манастире, и мирско свештенство. Власть архіерея была е дакле, што се црквеногъ иманя тиче, ограничена; нити су архіереи могли одузети или преиначити права, коя су по грађанскимъ законима или по особитимъ црквенимъ уредбама припадала манастирима и мирскомъ свештенству.

gionen etc. Dresden und Leipzig 1756 речъ: Einkünfte der Kirche I. 951—955. Овај обичај прешао е съ истока на западъ, где се нешто другіе развио; и появио као црквений десетакъ. На црквеномъ сабору, сазваномъ по другій путъ у Массонѣ (Maçon, Concilium Matisconense) 585 године решено е, (5 прав. тогъ сабора) да верни буду обвезани давати цркви десетакъ. Карлъ великій закономъ одъ 779 заповедіо е, да се свештенству дае десетакъ; а по примеру карловогъ и остали владарци издали су у своимъ земляма такіе истіе законе, а имено и краљви угарски св. Стеванъ (libr. 2 cap. 52) и св. Владиславъ (lib. 1. cap. 21, 30. 40). Овај десетакъ давали су люди некада одъ своіу плодова, а доцнѣ само одъ некихъ; некадъ су давали саме плодове, а после су ихъ замѣняли новцемъ; некадъ су сви люди, и сами владетели плаћали десетакъ, а доцнѣ су владетели одъ тогъ плаћаня были изузети; некадъ е десетакъ узиманъ само за црквену потребу, а доцнѣ кадшто употребљиванъ е, да се набаве за ратъ потребніе ствари, да се подигну и укрепе замци и градови. — Римске папе присвојавале су себи право пресудивати све распри, коє су бывале о десетку; а доцнѣ су те распри расправляне предъ надлеж-

Безъ сумнѣ, найзнатнѣе е црквено иманѣ была земля, коя е црквенимъ людма давала найвеће и найзнатнѣе приходе; па за то о овомъ извору црквенихъ прихода и има найвише издатыхъ закона. Као у обште што е све иманѣ припадало или црквенимъ високодостойницима, или манастирима, или мирскомъ свештенству; тако е и земля была или архіерейска, или манастирска или свештеничка.

Я се не сећамъ, да самъ и у едномъ домаћемъ споменуку спазіо, да се изрекомъ каже, да е неко село, или нека земля была патріархова, митрополитска или епископска; него се обично у споменницима каже: село црквено, люди црквени (кои су настанѣни на црквеной земљи), планине црквене.⁴⁰ Но да се подъ овимъ изразима мора разумети таква земля, одъ кое су споменути црквени високодостойници узимали приходе, нема никакве сумнѣ. Зна се за цело, да су србски властели подigli многе цркве и одарили ихъ многомъ земљомъ и селима, којима су цркве по праву могле слободно располагати. Овакове одарене цркве нису биле свакадъ манастири, него обичне цркве, у којима су службу божію обично свршавали свештеници, одъ епископа поставлѣни, изузимајући, ако су те цркве биле царске, или властелске, ерѣ тада, као што е споменуто, нису епископи могли сами по својој вољи постављати свештенике. Ако е узъ овакве цркве была епископска столица, цр-

нивѣ земальскимъ судовима. *Enchiridion Juris ecclesiastici* edidit Nicolaus Chierier. Posonii 1848. Tom. II. § 181. pag. 188—190. Колико е мени познато, у православној цркви никада нѣе завођенъ было десетакъ.

⁴⁰ Зак. 34, 35, 70, 132, 159 итд. Душ. Зак.

кве се називаху „селѣ“ или саборне. Свештеници имали су закономъ опредѣлѣнъ просторъ црквене землѣ за свое уживанѣ; одъ остале пакъ землѣ, коя е была у црквенимъ селима, узимали су безъ сумнѣ приходе сами архіереи, кои су се сматрали за црквене властеле оныхъ земаля, кое су подчинѣне были црквама, којима су они управљали. Люди на оваквой црквеной земљи настанѣни, стајали су према патријарху, митрополитима, и епископима исто тако, као селяци према своимъ властелима; па за то су у грађанскимъ парницама долазили на судъ своихъ архіереев; и као годъ што су остали селяци работали своимъ властелима, тако су и люди на црквеной земљи настанѣни, съ намиѣ некимъ изменама работали цркви, то естъ дотичнимъ архіереима.⁴¹

Архіереи су осимъ прихода одъ црквене землѣ имали јошъ и неке друге приходе. Вероватно е, да е патријархъ одъ времена душановогъ, а пре тога србскій митрополитъ имао неке особите приходе одъ епископа, кои су были подъ нѣговомъ влашћу. Извори намъ не казую колики су были ови приходи. Богатыи изворъ архіерейскихъ прихода было е оно, што су свештеници у земальскимъ плодовима давали своимъ надлежнимъ архіереима, и глобе, кое су плаћали сви люди, кои су се у некимъ парницама судили предъ црковомъ. Оно, што су свештеници давали своимъ архіереима, зваше се рекао бы „попексна биръ“; или „крѣпкѣна“.⁴² У душановомъ законуку нема јасно назна-

⁴¹ Сравни заповѣ: 22, 33, 34, 35. Душ. Законика.

⁴² У дипломи князя Лазара одъ 1361. дарованой манастиру Раваница, између осталого стои „и бѣръ брагуневскы и коучевскы на полъ съ митрополитомъ“ Срб. Лѣт. 1847. IV. стр. 55; а у дипломи св. Пр-

чено, шта су дужни свештеници своимъ архіереима давати; само се изъ законика то зна, да су архіереи шиљали своє ексархе, кои су, осимъ другихъ дужностей, купили одъ свештеника архіерейске приходе. Свештеници су пакъ за то обвезани были нешто архіереима давати, што су имали на обделавањъ земљу одъ црквене баштине, па за то се и споминъ у изворима „земљна попокска биръ“, коју су свештеници по свой прилици давали у земальскимъ плодовима.⁴³

Глобу плаћали су они люди, кои су неко црквено иманъ притаяли, или украли, па су се после изговарали, да су га купили, а нису могли доказати предъ судомъ, одъ кога су то иманъ (особито се конѣ крадени спомину) купили. На кога е оваква сумња пала, особито ако е настанѣнъ быо на црквеной земљи, (црквени люди) морао е доћи

вовенчаногъ, датој манастиру Жичи, каже се „да оузима протопопа дворски полехиноу бирн попоксне“ а епископъ е узимао „врховиноу“ „а ере и врховина попом, да од тога неоуземле протопопа честы, не есе то пискоупъ да оуземле“. И у дипломи краля Дечанскога, датој манастиру Дечанима, зове се „врховина“ оно, што су попови давали архіереима „а попоке да даю врховиноу, како ю сз и оу пискоупа давали, ере коули краљевство ми тоузи врховиноу оу пискоупа хвостыньскога“. Miklošić: Monumenta LXXXIII. Сада, као што е познато, биръ узима свештенство одъ своє пастве; и тако биръ е најглавнѣи приходъ сеоскихъ свештеника; а свештеници што владинама даю, то е врховина, или као што се садъ каже: главница.

⁴³ У зв. зак. Душ. Законика ово стои за ексархе: „и доходу ѣ врховины да взиметь отъ попока, коу есть отъ бирине“.

на судъ своје надлежноме архіерею, да се правда; па ако се ніе оправдао, узъ повратакъ краденыхъ стварій, плаћао є глобу, и то седамъ пута толико, колико є украдена стварь вредила. Архіерей поставіо є црквене люде — свештена лица — за глобаре, кои су глобе одъ осуђеника скупљали, и цркви, управо манастирима, и архіереима давали. Царъ и нѣгове власти (изрекомъ се спомину кешалиє) нису одъ овихъ глоба ништа узимали.⁴⁴

Манастири, особито они, коє су србски владоци као своє особите задужбине сматрали (Студеница, Жича, Дечани, Раваница и т. д.) уживали су особита права како што се тиче управе манастирскимъ делима, тако исто што се тиче управе и уживаня манастирскогъ иманя, и особито манастирске землѣ.

Неки манастири, н. п. Жича, Дечани, Раваница, и т. д. имали су врло много землѣ, и силна села подъ собомъ. Манастирскимъ иманѣмъ управљали су особито игумани манастирски, па за то се и вели изрекомъ у законнику „и прѣдѣе царьство мнѣгоуменомъ цркви, да обладають вьсѣмъ мнѣиѣмъ манастирскимъ,“ али, почемъ се у другомъ закону каже, да се игуманъ мора договарати са старцима у манастиру „свѣать мнѣоще съ старци,“ рекао бы, да власть игумана у манастиру, особито што се манастирскогъ иманя тиче, ніе была неограничена.⁴⁵ Воля хтитора, кои є манастирь сазидѣо, и

⁴⁴ Зак. 195. Душ. Законика, сравни са зак. 193.

⁴⁵ У дипломи краля Дечанскогъ, датој манастиру Дечанима јасно се споминѣ договаранѣ игумана са братствомъ: „где є игуменьоу хьгокорѣю съ хькоромъ“ Miklošić Monumenta LXXXIII. Изъ диплома, дарованыхъ парговина манастира Хиландара може се

одаріо иманѣмъ и селима была е главно правило, по комъ се одређивало, ко ће манастирскимъ иманѣмъ управљати.⁴⁶ Иманѣмъ манастира Раванице управљо е, рекао бы, игуманъ са оно 12 братіе, које е све братство бырало, и кои су, као што е већъ едномъ казано, изъ манастирскогъ братства бырали игумана.

Манастири имали су на землю, села, и люде на манастирској земљи настанѣне она иста права, која су имали и архіереи на дотично прквено иманѣ; еръ се у законнику ясно споминѣ, да и игумани имаю надъ манастирскимъ людма ону исту судску властъ, коју су имали митрополити и епи-

известі, да су иманѣмъ манастирскимъ управљали: игуманъ, башта (старешина), икономъ, епископъ, и савъ саборъ манастирскій, т. е. све братство (Аврамовићъ: Опис. древ. у св. гори бр. 4, 5, 9). Старци, кои се у некимъ дипломама спомину, били су први до манастирскихъ поглавара (Непескиа III. 397). Св. Сава заповедіо е, да манастиръ Хиландаръ буде слободанъ „ѡтъ вѣсѣхъ тоу владикъ и ѡтъ прота, и ѡтъ нѣмъхъ манастирь и ѡтъ оскопъхъ мѣхъ (?) и ни лодъ кимъ же да ѡсть правды, ни царьскими, ни црьковными“ (Аврам. Опис. древ. серб. у св. гори стр. 9); а св. Првовенчанный краль наредіо е, да осимъ Жиче слободни буду одъ протопопа „д манастири кралексци: скета богородица стоудениуьсна, и скеты георгіе оу расъ и скетогорьски манастирь, и скета богородица градъуьсна. тѣмъ д-ми, ни самъми нѣмъ, ни гдѣ нѣмъ соу села подъ конми пискоупниими, да неимаютъ надъ нѣмъ никое ѡвласти пискоупникъ.“ Miklošić Monumenta XVIII.

⁴⁶ Зак. 36, 15. Душ. законника. Аврам. Опис. древ. серб. у св. гори бр. 5. итд.

скопи надъ привенимъ люда. Далѣ, као годъ што су прквени люди дужни были работати цркви; ослобођени будући одъ работаня цару и држави; тако су и по смислу овогъ закона, и по поединимъ дипломама, кое су манастирима дане, и люди манастирски были ослобођени одъ свою терета државныхъ, и свою работа малыхъ и великихъ као што се у дипломама вели.⁴⁷ У дипломи св. краля Стефана Дечанскогъ, дарованой манастиру Дечанима, найподробнѣ изложено су обвезаности, кое су имали люди разныхъ разреда, настанѣни на манастирской земљи. Изъ ове дипломе видимо, да су на привеной земљи могли настанѣни быти *жероисци, сокальници, различни майстори*, па и сами *златари*, кои су се по Душановомъ закону само у некимъ вѣрошима и градовима могли задржавати;⁴⁸ далѣ: *боляри и попови*; и да е свакій одъ овыхъ

⁴⁷ Зак. 34, 35. Душ. законика. У многихъ дипломама обширно изброяю се све работе, одъ конхъ е владалацъ ослободио цркви и манастире. Тако е Душанъ ослободио люде, настанѣне на земљи, кою е дао келіи св. Саве, пустынника ерусалимскогъ „отъ сока, отъ похода, и отъ приселнице, отъ конске, отъ жарк (псара), и отъ помислра, отъ града, отъ киногограда, отъ стюкоше, отъ глоке и подицьки, просто рещи отъ всахъ работъ велихъ и малихъ.“ У другой дипломи између осталихъ работа ослободио е Душанъ дотичне люде „отъ прокода, соноларъ, оравни, жетке, градныхъ работъ“ а за неке влахе у одной своіой дипломи рекао е између осталого „да имъ изъ немоєи никогъ ни житиогъ ни киногод, . . . ни кони . . . ни владальца никогаре“ Miklošić Monumenta CXVII, CXI. Аврамовићъ: Опис. древ. срб. у св. горн. бр. 6.

⁴⁸ Зак. 180, 181. Душ. Законика

разреда имао своя особита права, и особите дужности према манастиру. Наведена диплома Дечанскога врло е за то важна, да се може разумети старій србскій правный животъ.

Осимъ землѣ имали су неки манастири и неке особите приходе. Тако у дипломи манастира Жиче споминѣ се, да е црква Жича примала одъ некихъ жупа половину одъ поповскогъ бира а одъ некихъ: „жупа мльшаница, вножа, ожа нѣра“: савъ биръ, кои се скупљало у селима, коя су дата была у разнимъ жупама истоме манастиру Жичи. Дечанскій манастирь, осимъ прихода, коє е имао одъ людій настанѣнихъ по манастирскимъ селима, добио е половину вражде; коя ништа друго нїє, но глоба, на кою су црквени люди были осуђивани по земальскимъ законима, на коє се диплома и позива; па за то и можемо мислити, да е у дотичнимъ случаєвима (по смислу 193 и 195 Душанова закона) свакій манастирь добило половину сакупљѣне глобе. Свештеници — попови — у селима, коя су Дечанскомъ манастиру придана была, коя су была иначе подъ епископомъ хвостанскимъ, давали су манастиру „крѣковиниоу“ т. е. неку таксу, кою су пре тога плаћали владици, одъ когъ е краљ Дечанскій тай приходъ у користъ манастира одкупіо.⁴⁰ Између осталихъ прихода коє е овај истый манастирь високи Дечани имао, споминѣ се дужность влаха, да манастиру носе „данѣниоу солѣ одъ дохода црковниога“; а ако више донесу, лего што е закономъ прописано было, одъ тога половину давали су манастиру, а половину задржавали су за себе. Манастиру Раваници даровао е кнезь Лазаръ узъ многа села приходе одъ некихъ панађура (тргова); приходе одъ бродова

⁴⁰ Види дотичне дипломе; и сравни прим. 42.

(скела) на Морави; половину браничевскогъ бира; (друга половина остављена е митрополиту), и биръ дубравничкій. Само се по себи разуме, и у дотичной дипломи се споминѣ, да су люди на манастирской земљи настанѣни работали манастиру, кои е одъ нѣхъ узимао уобичаене користи, а често и приходе (сокъ, сокія, соокъ) кои су обично припадали цару.⁵⁰ Сви приходи, кое су цркви и манастири имали одъ села, и земаля, називаю се обштимъ именомъ *доходци и правине села*, па за то се на многимъ местима у изворима споминѣ, да су манастиру дата нека села са свимъ доходцима и правинама тыхъ села; а накладе се те правине и избираю.⁵¹ На последку осимъ свою овыхъ сталныхъ прихода добѣляли су манастири одъ своихъ приложника и иманя покретногъ; а имали су знатне приходе и одъ годишнихъ редовныхъ и вавредныхъ подариваня, коя су верни приносили манастирима: у воску, зейтину, злату, серебру, привенимъ утварима, и другимъ свакидашнимъ потребама.⁵² — Не ће бити сувишно, да на овомъ месту

⁵⁰ Диплома кн. Лазара. Срб. Лѣтописъ 1847. IV. 53; Аврам. Опис. древ. срб. у св. гори: бр. 10. Справ. зак. 200. Душ. Законника.

⁵¹ Види Авр. Опис. древ. срб. у св. гори: бр. 3, 6, 7, 10. Диплома кн. Лазара Раваница у Срб. Лѣт. 1847. IV.

⁵² Навешѣу само неке примере вавредныхъ прихода манастирскихъ: краљ Милутинъ дао е манастиру Хиландару осимъ многихъ села „ид кобиць одъ сконхъ кобиць“; св. краљ Дечанскій дао е цркви св. Николѣ у „Добруци“ „трѣгъ оу прихрѣтѣ предъ праздникомъ скетаго Николи, да мѣсть скѣта цркви тои, и оуць царине оу скетаго спаса на всако годѣше рѣ перьеръ да се дѣе доходхъ цркви тои“;

споменемъ, да се у некимъ писменимъ споменицима црквено иманѣ назива *добытакъ живий и мртвий*; а *мртвиимъ добиткомъ*, рекао бы називаю се црквене утвари, служеће на украсъ и унутрашню потребу цркве: књиге, иконе, завесе, путири, крстови, итд.; а *живий добытакъ* не даду дипломе саме мислити, да е было што друго, него иманѣ кое су употребљавали на набавку за ужитакъ потребныхъ стварій.⁵³

Одъ манастирскогъ иманя было е нешто различно иманѣ поединихъ пиргова, кои су были придани главномъ манастиру. У оваквимъ пирговима живели су калуђери пустиньници, кои су стаяли у заедници са главнимъ манастиромъ, али осимъ тога они су стаяли подъ старцемъ калуђеромъ,⁵⁴ когъ е изъ манастирскогъ братства бирало све братство „не по лицемѣрню и по любви едного игумена или изкога отъ старейше братѣ“ но общимъ сагласѣмъ „изколенѣмъ късега сѣкора“.⁵⁵ Приходима, кои су были поединихъ пиргова, управљало е независимо одъ игумана самъ стараць „предстатель кели“ као што се у едной дипломи назива. Одъ оваквогъ предстателя нѣ се одузимала управа има-

Душанъ пакъ наредіо е, да се дае келии св. Саво „оу картѣхъ“ „отъ коуке царѣстка ни на всако годише ꙗ перьерь келетницѣхъ и ꙗ гоуиъ, и ꙗ кожоуъхъ, и калшъиъ и ꙗ шѣхъ сиренѣиъ и ꙗ сирокъ, и да си зима на всако лѣто на илоуи ѣсноудѣ соли.“ Деспотъ высокій Стеванъ опредѣліо е за Хиландаръ „да възимаетъ монастырь на годишество литуръ сребра“. Аврам: Опис. древ. серб. у св. гори 6, 7, 10, 16.

⁵³ Аврамовићъ: Опис. древностій сербски у св. гори. бр. 3, 4, и на др. местима.

⁵⁴ Аврам. Опис. древ. серб. у св. гори: бр. 3, 4, 5, 10.

⁵⁵ Аврам. Опис. древ. бр. 4.

нѣмъ пирговимъ безъ велике нѣгове погрешке; а ако е то учинѣно, братство е новогъ предстателя бирало.⁵⁶ Душанова любя царица блена обновивши келію св. Саве у св. гори, задржала е за себе право, да изъ хиландарскогъ братства избере старца за тай пиргъ.⁵⁷ Пиргови су имали често знатна иманя, и таква иста, као што су имали и сами манастири. Люди, настанѣни у селима, подчинѣнима пиргу, имали су иста права и дужности, кое су имали и остали црквени люди.

Напредъ самъ споменуо, да су манастири уживали особита права, што се тиче управе иманѣмъ, и манастирскимъ делима. Не ће бити сувише, да наведемъ овде неке примере овыхъ особитыхъ права. Стефанъ Првовенчанный краљ наредіо е, да „протопопа дворски“ нема никакве власти надъ иманѣмъ, кое е онъ манастиру Жичи даровао, него е савъ приходъ припадао самой цркви. Исподъ власти протопопа дворскогъ изузета су и четири краљѣвска манастира: „богородица студиѣвска, скеты георгие ѹ расѣ, и скетогорски манастирь, и скета богородица градѹска.“ Надъ селима свію овыхъ манастира нису имали дотични епископи никакве власти; а свештенике у свимъ тимъ селима постављало е архіепископъ, кои е и делима строго црквенимъ у тимъ селима управљало. За землю манастира Дечана каже светый ктиторъ овогъ манастира „да се оу ѣ(хъ) никомоу недела“ (Miklošić: Monumenta LXXXIII), него, као што е дозвољно было, да се слободни люди могу населявати на манастирской земљи (Аврам. Опис. древ. срб. бр. 6), ако се неко у манастирскомъ селу настаіно, морао се е покоровати дотичнимъ законима.

⁵⁶ Аврам. Опис. древ. бр. 3, 4, 10.

⁵⁷ Аврам. Опис. древ. бр. 10.

и манастиру работати, као што е законима и правнимъ обичаима было утврђено.

Цриве и манастири добијали су села, землѣ, и другоѣ иманя одъ владалаца, властеле, и другихъ приватныхъ людій. Св. кнезь Лазарь вели, да сва села, коя е даровао Раваници, есу нѣгово приватно иманѣ, коя е одъ многихъ людій искупомъ и заменомъ набавіо; * а и у дипломи манастира Жиче изразъ „класи кси сик краљевскє дръжакє“ уверава насъ, да е и св. Првовенчанный краль одъ своѣго приватноѣго иманя сазидао, и богато одаріо собомъ сазиданный манастирь. Самъ Душановъ законикъ не само што е потврдіо све дипломе коя су до 1349 разни манастири на села и землѣ разне добыли; него е дозволио, да и у напредакъ свакій слободно може цркви остављати свое иманѣ.⁵⁸ По-

* Кнезь Лазарь у својој дипломи вели: „Н кьса елика приложикъ, неоузехъ ниіію башниоу, нескторихъ по силѣ. нъ кьса съ искоупомъ, и съ заменою икоже кто хоташе“ Лѣтопись 1847. IV. А слично овоме пева и народни песникъ у песни: *Обретеніе глаголе кнеза Лазара.*

„Не ће светацъ задужбиви туђој.
Већъ онъ оће својој задужбиви
А у своју красну Раваницу
Подъ високомъ, подъ Кучай-планиномъ
Што е Лаза саградио цркву
За живота іоште за своего,
Саградио себи задужбину
О својмъ лебу и о својој благу
А безъ суза безъ сиротинскихъ“.

Српске народне Пјесме. Скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, песма 53, књига друга. У Бечу 1845.

⁵⁸ Види споменуте дипломе манастира Жиче и Раванице. Зак. 39. 153. Душановоѣго Законика.

божни су се Срби врло често служили овимъ дозвољенимъ закона, па зато су србски манастири и имали огромна иманя. Овимъ су иманѣмъ нешто набављане црквене утвари; нешто су оправљане цркве, и манастири; а нешто е одређено было на надржанѣ калуђера; на угошћаванѣ странаца; а осимъ тога и на подпомаганѣ сиротинѣ, па можда и на подизанѣ школа.⁵⁹ Св. краљ Дечанскій ясно

⁵⁹ Побожни су християни већ у прва времена християнства подизали школе. Тако се вели, да е већ св. евангелиста Марко подигао у Александри школу, коя се доцнѣ врло прославила ученошћу своихъ учителя, између кои најзнатији су были: Пантение (Pantenus), Оригенъ, Діонисіе, итд. Светый Климентъ римскій папа опомануе е коринѣане (Epistola I ad Corinth. cap. 21, p. 40) да шлю свою децу у школу, где ће се научити презирати пороке, и любити Бога. Св. Еронимъ споминѣ, да е у Риму около 165. год. после Христа мученикъ Юстинъ имао школу (Acta martyris Justinī ap. Baronium ad annum 165. n. r.). У школи у Кесаріи учио се: св. Григоріе Назіянскій, Василіе, и Юліе апостота. (Gregor. Nazian. oratio de laudibus Basilii). У овимъ школама обучавала су се деца најпре у науци религіозной, а доцнѣ су предаване и друге науке; особито: граматика, діалектика, геометрія, аритметика и музика. (S. Hieronimus cap. 10. Dist. XXXVII. apud Gratianum. Chierier: Enchyridion juris Eccl. II. 122). Рекао бы, да е и кодъ насъ узъ манастире было школа, ерѣ краљ Дечанскій у својој дипломи определяваюћи правне односе меропха, настанѣныхъ на црквеной земљи, вели: „ако ли мѣропхъ книгоу изоуу“; то е доказъ, да су меропси могли се учити, а учили су се по свой прилици у школама, кое су узъ манастирѣ

наже у својој дипломи, да е села и црковне утвари дао манастиру Дечанима „на проситиѣне домоу пошми“ и „на крајмоу и на одашине кѣсми слоужителемъ црквинымъ, и милосердинымъ, и странинымъ еъ наметъ и еъ поменъ мѣт и синопъ мѣмоу“ итд. А у Душановомъ законнику строго се налаже „и по кѣсми црквинымъ да хранеть се оубоумъ, како естъ ханиснико етъ хиторъ“ па митрополитъ, и игуманъ, кои е противно овомъ закону радю, губію е свое достоянство (Зак. 28).⁶⁰ У свакомъ манастиру издржавало се што више калуђера; а самимъ закономъ было е прописано, да се на сваки 1000 домова издржава 50 калуђера. (Види Зак. 16. Душ. Зак.).

Напоследку треба јошъ нешто да проговоримъ о приходима мирскогъ свештенства. Рекао бы, да е подъ првимъ Неманићима мирско свештенство било у већемъ уваженю, него ли допріе. У животопису Немаић I мирски свештеници, називаю се „нерес“; напротивъ у Душановомъ зако-

быле. Види Heinæccii: Abbildung der alten und neuen griechischen Kirche Leipzig. 1711 III. 117.

- ⁶⁰ По смислу и предписаниа каноногъ права была е и у Француской дужность цркви старати се о сиротама, и само одъ 16. века овамо нѣ остављено црквама, да сироте и сиротиньске домове надгледаю. (Roth: Über Stiftungen in Gerbers und Jheringa Jahrbücher für die Dogmatik d. h. römischen und deutschen Privatrechts. Bd. I. Heft 2, s. 190. ff). У прва времена христіанства имућнији люди давали су у цркви каку обично свакогъ месеца нешто новаца, кое е црква по сведочанству Тертулиановомъ употребила на изрављиванъ и саранљиванъ сиротинъ, на воспитанъ сирочади, и у обще на милостинъ онима, кои су пострадали. Tertuliani apolog. cap. 39. Heinæc. III. 254—255.

ниму споминю се само съ изразомъ „попови“. У дипломи манастира Жиче споминю се „протосеве дворске“ по свой прилици садашиѣ „проте“ „протопопи“⁶¹ кое и Душановъ законикъ споминѣ, и кои су надъ мирскимъ свештенствомъ имали неку властъ, примајући одъ свештеника неке приходе. По Душановомъ законнику протопопи были су поставляни „по тръговцѣхъ“, дакле по већимъ местима; али какве су приходе имали, о томе се у законнику ништа не споминѣ. Мирски свештеници т. е. попови, были су „баштинници“ и „небаштинници“. Први су имали свое баштине; небаштинници пакъ добѣли су одъ црквене землѣ „три шестъ даношита“ у име свога ужитка; а ако су осимъ тога одъ црквене землѣ јошъ што обрађивали, морали су као и остали люди цркви работати; па према томе већъ у дипломи Дечанскога манастиру Дечанима датой каже се, да се манастирска земля никоме, па посебице ни поцу бадава не дае. Свештеници при црквама властелскимъ нису смели одлазити одъ своихъ господара, и уживали су оне приходе, кое имъ е властелинъ добровољно давао. Дужностъ властелинова была е, старати се о издржаню свога свештеника; а ако га господаръ нѣ хтео, или нѣ могао издржавати, свештеникъ се могао тужити своме надлежномъ архіерею, кои е властелина опоменуо „да храниѣ попа по закону“, па ако е властелинъ и далъ остао према свомъ свештенику немаранъ, могао га е свештеникъ оставити, и отићи кудъ е хтео, еръ е быо слободанъ. Свештеници имали су ямачно по старимъ установама грчкихъ царева неке приходе одъ свое пастве у земаљскимъ плодовима; и ти приходи звали су се по свой прилици, као што се гдѣде и споминѣ

⁶¹ 6. зак. Душ. Законника.

„ПОМОКЪСКИ ЗЕМЪЛЪИ КИРЪ“, одъ кое су свештеници давали нешто протопопима, а нешто архіереима. Свештеници за свою личностъ были су слободни,* нису никомъ работали, осимъ цркве, и то само онда, ако су црквену землю обрађивали. Рекао бы, да су и синови свештенички были слободни лично, али ако синъ свештеничкій нѣ изучіо кнѣгу, па за то нѣ могао постати свештеникъ, по речима дипломе краля Дечанскогъ дате манастиру Дечанина „да ѣ мѣроуѣ“.⁶²

Ово су главнія правна определѣня, коя се у србскимъ изворима налазе о цркви, а особито о црквенимъ лицима, и о црквеномъ иманю. Изъ овыхъ се определѣня можемо уверити, да се србско законодавство свойски старало, да православну веру у србскомъ народу утврди, да подигне цркве и манастире, да ихъ обезбеди у нѣовимъ правима, и да у србској држави постави законе, коѣ ће бити удесни, да се наука православне цркве распространи и оснажи. Велелепни божіи храмови, кое су некада подигли србски владоци, леже у развалинама; богати некадъ манастири, осиромашени у течаю времена, издржаваю се садъ прошиномъ; сѣйностъ србске епархіе потавнела е; али е православна вера остала у србскомъ народу, као найвеће благо, кое е србскій народъ и у найвећимъ своимъ неволяма сачувао, бранећи е своіомъ крвљу, и налазећи у нѣой єдину надежду спасеня усредъ грдныхъ опасностей, кое су му претиле коначномъ пропащю.

* „и да истъ кнѣп помокъски слободни“ каже се у 31. зак. Душ. Законика.

⁶² О мирскомъ свештенству има спомена у животопису Немањѣ I; у дипломама манастира Жиче, и вис. Дечана у 31, и 32, зак. Душ. Зак. итд.

КОМНЕНОВКЕ

или

НАРОДНЕ ПЕСМЕ О СРБСКИМЪ КОМНЕНИМА,
СРАВНѢНЕ СА ПРЕДАНИЈМА, ЛЕТОПИСИМА И
СПОМЕНИЦИМА.

*Ἀλλὰ λοιπὸν εἰς σιωπῆς ὄρμον ὁ λόγος στήτω.
Πελάγους γάρ Ἀτλαντικοῦ χύσις ἀνέρωγέ μοι
Ἀριστουργήματα λαμπρῶν γενναίων βασιλέων,
Ἀνδρῶν ἱρώων, εὐγενῶν, ἀλκίμων, μεγαθύμων,
Ὅν οὐδὲ γλώσση θνητὸν τοῦς βίβης διαπλεῦσαι, 10
Ἦδη λοιπὸν ἐκκύπτουσι τρισκαριεῖς σκηπτοῦχοι,
Κομνηνὶ ἀθάσι κράτορες, μεγαλοεργοὶ γενναῖοι,
Θαλάσσης πελαγίζοντες τῶν τροπαιουχημάτων,
Ἄς οὐδ' αὐτὸς ἂν Ἡρακλῆς ὁ κρατερὸς περάσει. —*

„Но већъ, о моя песни, у љутана пристаниште силов' се!
„Өре се неми пучине свѣта мора отвораю
„Одъ дела' сѣйны, творства' величѣйны, душана царева,
„Мужева силны, дично племенны, големы юнака,
„Коиъ живота путе ни ты сама предрить непомешъ.
„Већъ на зреникъ се поналию славомъ светли желомосца,
„Комниѣнде, државци и цари, великани творомъ,
„Бродећи као безъ брода пучине одъ бойны трофея,
„Какве ни истый юначина Херкуль преплавао небы.“ —

Const. Manassis, Compendium
Chronicum, 6722—6730.

Песникъ Византиѣ, кои са овакимъ усхитомъ
уђуткуе свою музу предъ эпохомъ, кою отвораю
„Комниѣнде“ на престолу Константиновомъ, могао
бы пробуђивати осмехе новѣи судаца о величе-
ству роле, кою онъ дае, на позоришту светске

повестнице, Августима ове династје. Ипакъ, кадъ бы данашњи критици хотели нешто мањъ строги быти сврху родословне главизне Комнениада, испало бы можда, да бы оны сами себе у пуномъ противоречію уловили, и са штовнимъ удивлѣніемъ предъ овимъ именомъ поклонили се.

Знано буди озбили, да ни еданъ родъ, кои се е кадгодъ до престола подизао, нѣ своє порекло изъ давнѣя древности доводіо а до скорошнихъ времена продужавао га, као *византийски Комнени*. Никого ближегъ они, до у прамой линіи *Енея* и *Асканія* — старославне херое бегунце изъ Пріямове Тров, за своє прве родоначелнике, а *Корсиканске Стефаноупле* и *Каломеракіа* (*Бонапарте*) нашега века за своє найпотонѣ родове држе!

Послушаймо, како се свеузе овай ланацъ колена одъ три хиляде година дужине.

„Старо-римско племе *Флавіевско* (*gens Flavia*), однородно са *Юліевскимъ* (*Julia*) и *Силвіевскимъ* (*Sylvia*), држаше се тврдо да производи одъ краљва Тров и Албе, по Енею и Асканію. Овоиъ племену Флавіеваца принадлежаху цареви Титусъ и Веспасіянъ; а одъ едногъ брата овога последнѣгъ произишло е выше грана, одъ коихъ прва сконча се на цару *Ликинію* и на нѣговомъ сину, удавлѣномъ по заповести *Константина великогъ*, кои такође, као и нѣговъ отацъ *Констанціе Хлоръ*, и синови му: *Константинъ II*, *Констанціе II* и *Констансъ*, произхођаху одъ друге, а цареви *Юдіанъ*, *Прокопіе* и *Леонъ I* одъ треће линіе. Наипосле, четврта грана произведе кратковременогъ цара *Олибрія*, коме бы братъ одъ стрица (cousin) *Flavius Soterius Maximus*, одъ кога сви *Комнени* произлазе. Ово прозвиште *Комануса* доби онъ съ тога, што е покоріо *Комане* (око 400), и пренесе

га своимъ потомцима, кои га претворе у *Коменъ*, *Коминъ*, и на последку у *Комненъ*.¹

„Старія лоза овы угаси се јошъ у 650. год. но млађа се продужи до *Флавіл - Исака - Мануила - Комнена*, кои бы врховный воевода надъ войскама цара Василия Булгароктона, и префектъ Ориѣнта око 976. Одъ овога и нѣговогъ унука Исака, првогъ Комнена на царству (око 1057), постаю ясно исторички Комнени Византійски и Трапезунтски за выше одъ 400. година на оба ова престола.

„Но судбина Византије у. половини XV века незакасни наскоро постигнути и нѣнъ Трапезунтскій филиалъ. Год. 1462. ово царство падне подъ ударима исте силе, коя и прво обори. Давида, последнѣгъ Комнена на овомъ престолу, одведе победитель Махомедъ II. са целомъ нѣговомъ потомкомъ као роблѣ у свою нову столицу, и следеће године преда. смрти и отца и све му синове, осимъ единогъ Никифора наймлађега, кои буде обрезанъ и у сараѣ затворенъ. Али нѣга сређа послужи, те се одавде измакне подъ променѣнимъ именомъ Ђорђа, и побегне найпре у Персію, где

¹ Вданъ лапидарный надписъ, наведенъ Du Cange-мъ у *Historia Byzantina* (с. 165), и налазећий се у нѣгово време *Ameriae in Umbria ad S. Secuudi*, а ископанъ *ante aut circa Constantini (Magni) tempora* — сведочіо бы ипакъ, да Комнени јошъ давнѣ одъ *Flavia - Comanusa - Maxima*, и у последной формѣ, носе ово име. Надписъ гласи овако:

L. COMNENO. O.L. FELICI.
COMNENAE. O.L. NYMPHE.
ET COMNENO O.L. FELIONI.
C. SERVILIO. ALBANO.

и њгова тетка Сара Комненка была удата за шаха Узунъ-Хасана. Віянь и до у ово пребежиште зазорномъ политикомъ Махомеда, онъ се най-после склони у Морею кодъ Майнота, мышлѣни потомака стары Шпартанаца, кое Турци іошъ ни-су могли коначно покорити. Ту га прійми њговъ уякъ Мануило Кантакузенъ, и наименуе *протоггеронтомъ*, достоѣнство, кое постане наслѣдно у њговой породици за выше одъ двеста година.

„*Стефанъ*, еданъ одъ њговы потомака, заслужи своимъ победама надъ Османима, те њгови потомци додаду свомъ племенскомъ презимену и ово — *Стефанопули*. Одтуда дуга серія ове границие Комнена, коя постае интересантнѣя одъ Стефанопула - Комнена Константина IV., кои, у грађанскимъ раздорима Майнота, нашавши се на челу партае, што се недаваше придобити одъ Турака, буде принуђенъ оставити (око 1675) ову постоѣбину, и после различиты удеса на мору, доброди у Сицилію. Али ратъ, кои онъ предвиђаше између Шпаніе и Француске, препречи му те се немогне станиити у овомъ острову, и одброди далѣ у Генову, где Сенатъ њму и њговой дружини уступи предель Паомію у острову Корсики 1676 год. — Ова населбина грчка, коіой Константинъ и њгови потомци буду поглавице, пробуди зависть островляна, одъ кое они мораду склонити се у Аяччіо око 1730.

„Кадъ Французи дођу у Корсику 1756., Константинъ Комненъ V ступи у службу Француске и састави еданъ полкъ Гриа, коме буде онъ самъ Полковникъ. Њгови синови Іованъ и Димитріе служили су такође у Француской; но првый узевши чинъ свештеничкій, умре као парохъ цркве св. Гервасія (Saint-Gervais) у Паризу. Другій

ожени се у Француской, постане кавалерійскій офицеръ и умре у Паризу у год. 1820, — обонца безчедни. — Ђдна одъ њиовы сестара была в мати госпође херцегини д' Абрантесъ, коя у своимъ *меморіама* дав занимивы известія о овой породици.

„По њњој повести, еданъ братъ Теодора IV, именомъ *Каломери* или *Каломараки* (одъ кога Италијани начини *Bella - Parte* и *Buona - Parte*), посланъ одъ свогъ отца Константина IV. великомъ воеводи Тосканскомъ, Козми Медицису III., поведе стабло породици *Наполеона Бонапарте*.“ *

Читатељи виде дакле, да ентузіјамаъ византијскогъ летописца - песника нѣ безъ достойны размера. Ако само негреше родословіа — по слабости оны, кои ихъ пишу, выше него самы високи родова — ето Комненијада у правомъ великанскомъ кипу, хероя дивно достойны и колико јошъ надмашући оне, кое за своє родоначелнике узимаю, и коихъ древну епопею, као своє наследно дело племенско, само они быше одъ стаса да даљъ продуже и — продужаваше.

Неговораху ли заиста стари Флавіјвци, Силвіјвци и Јуліјвци, поражавајући Ахаю и Мирмидонце на хиљаду година после пораза Трое, — да имъ одпеваю, за Иліяду, последню песанъ Енеиде? И недоконча ли њіово дело еданъ доцнији великанъ одъ њіовога колена, уздигавши опетъ нову Троју на другомъ Елеспонту, и пренесавши опетъ у њоу племенске богове — за време склонѣне у Лаціуму, но появљѣне одсадъ у светлој слави праве истине? — И аю се на ново нађе бесны врагова, кои и овой Трои едну барбарскію Иліяду испева-

* В. Рубрикы „*Comnène*“ у *Dictionnaire de la conversation et de la lecture*.

ше: неспасе ли се изъ нѣ опять еданъ Енеасъ одъ рода, да подобне удесе првога повтори, докле непаће и онъ еданъ Лаціомъ за племенске богове, да ихъ одатле — подъ истымъ светымъ стезима као и првыи — еданъ скорошній Флавіацъ на ново у зидове стары Троя понесе . . . и ако жу лоша срећа беше, те се одъ Фараонски споменика и брегова старогъ завичая Дидониногъ назадъ поврнути мораде. . .

Б ли замерно по томе, ако е толика слава овы высокоплемяка за нѣгово име племявала и толико други родова, кои се съ нѣмовимъ срађаше?

Зна се донста, да има и было е небровны Комнена, кои су ово име пригрявали *по материнскомъ дединству*; и, ако се не ће са смешне стране узети, кажу се и неки наши Срби некакви таквогъ порекла Комнени. Мы ћемо овде о нѣима преповедити мало што знамо, по начину библійскогъ повестника: *блѣки слышашъ, и возвахъ азъ, и бѣи мѣи покъдѣша мѣи*.

I.

ДАНАШНЬИ КОМНЕНОВИЊИ СРБСКИ, И ПОВДИНА УСТНА ПРЕДАНИЯ О НЬОВОЙ СТАРИНИ.

Преданія столетны стараца по старой Зети, Требуніи, Хумској и Неретви, коя тамо знаду: „да е *Белый Пасле*, родоначелникъ данашнѣи *Белопавлиха* у Црногорскимъ Брѣима, быо одъ рода Дукаѣиновича, и верный слуга силнога цара Степана, кои е юшъ са некими другима помогао задавити отца Царева, те су га зато уклонили у Белопавлиће, и одъ нѣга се изродили Радовићи, Божковићи, Петушиновићи, и многа друга племена; — а бегъ Любовићъ у Новоселю да е одъ рода ста-

ры Юговића,“ * — преповедаю равно, како е и некій *Комнень*, кнезь или жупанъ у тимъ краевима подъ кралѣмъ Милутиномъ, повео стабло едномъ племену србски Комненовића, кое презиме као племенско јошъ и данасъ носе неке фамиліе по тимъ и околнымъ странама, претварајући га често у име лично, и преносећи, по обычаю, одъ дедова на унуке.

Изъ бележана и записа, кои се по *Магазину Далматинскомъ* налазе, знани су заоста неки —

Сотпено (Комненовићъ или Комнень) Ораховчанинъ, православный свештеникъ србскій у селима Боко-Которскимъ Богдашићу и Ковачима, одакле га изгони еданъ интолерантний декретъ одъ 30. Септ. 1672 год. Леонарда Венерія, илѣтачкогъ губернатора града и предела Которскогъ. — *Магазинъ* одъ 1849. стр. 171—2.

Комненовићъ Јосифъ, изъ Топле кодъ Кастел-Новога, игуманъ манастира Савине око 1757. — *Магаз.* 1853, а 120.

Комненовићъ Марко, свештеникъ у кнежини Кривошіяма, умрѣо 1849. у 78-ой години старости. *Магаз.* 1850. с. 149.

Комненовићи Трифунъ, садашній свештеникъ у Кривошіяма. — Там. с. 32.

Комненовићъ Симо, свештеникъ у селу Рудинама близу Требиня у Ерцеговини. — *Магаз.* 1849. с. 147.

Комненовићъ Михаилъ (Мићо), трговацъ у Дубровнику. — Често међу пренумерантима *Магазина*.

Комненовићъ Константинъ, инѣиниръ на доминиуму маріенфелдскомъ око 1845. год.

*) *Магазинъ Далматинскій* одъ 1850 стр. 43.

Комненовићъ Александеръ, професоръ математике у Пешти.

Комненовићъ Гргуръ (Глиша), докторъ, стрицъ горитѣга и зналацъ г. подпредседателя Друштва, I. Гавриловића, за време египетски' ратова у Цариграду и т. д.

Но по каквимъ исправама ови данасъ звани Комненовићи на тако старо и знатно порекло претендираю? — Бданъ одъ нѣи', Требинянинъ, одъ кога е првога писацъ овогъ чланка преданіе у почетку наведено саслушао, разгранявао га е овако:

„Јошъ у поганска времена Неретвански' Срба' славило се е међу нѣима едно кнежко племе, кое е до покрштеня (вальда подъ Василиемъ Македонскимъ у IX. стол.) неко чудновато старинско име носило, а при крштеню добило прозвиште *Аранђеловића'* или *Аранђеловаца'*, одъ кои' еданъ ратујући подъ кралѣмъ Милутиномъ, као нѣговъ воевода, съ Епирскимъ деспотима одъ Комненскогъ рода, сроди се съ нѣима женитбомъ, те пренесе на свою фамилію име *Комнена'* и *Комненовића'*, кое се и данасъ носи. Овај родъ властвовао е поглавито у Требуніи и пределима Горнѣ Зете, где ови ерцеговачки Комненовићи сматраю манастирь *Дужи* и друге неке као нѣи'ове задужбине. Изъ записа' и споменика' старински, кои се по овимъ манастирима мораю јошъ налазити или су се налазили, као и изъ стары племски' листина', чуваны јошъ кое где кодъ рођака' угашены или осиротелы господски' линія', кое су често старинско презиме съ ближима очинскимъ, дединскимъ или властелскимъ покривали, — пренесе се у устна преданія сви ови спомени.“

Чудновата новостъ овога казвана не маѣ чудно наличи на овай епизодъ Дубровничке повестице:

„Затимъ се догоди ратъ са Melechdosch Grabie-мъ; но по учинѣиомъ миру, република Дубровачка буде много почествована одъ Melechdosch-a, којой онъ се показа сасвимъ одданъ, обећавајући се слѣдити у свакој прилици нѣнъ советъ и нѣну срећу. То чиняше онъ поглавито изъ овогъ узрока, што в (као што се чита у едной кроникѣ врло старой, коя се садъ — 1604. г. — налази у притяжанію Франческа Ђркова Поцића) было мужъ много славанъ и своимъ собственымъ и и своиъ предакаъ делима, па одвише желяше, да одъ тога споменъ и потомству остави. Слушаюћи дакле, да се у Дубровнику хране спомени одъ славны дела воевода славенски, драгавольно свеже пріятельство съ Дубровчанима, коима многократно говораше и побуђаваше ихъ, да у своимъ списима славе и свету обелоданюю име и юнаштво Неретванаца; изражавајући се често, да ако га у томъ задовољ, никадъ имъ неће такву любавъ заборабити; връ живописи, кипови, колоси, или ма какве инаке сграде и строения, морать ђеду кадъ тадъ; ако ни одъ чега, а оно одъ глодавца времена пропасти; али споменици писани праве се да траю вечито.“ *

По жалости (ако овде немечтаю и повестникъ я, по нѣговомъ трагу, данашній причалацъ), Богъ зна, в ли и самый овакій споменикъ могао одолети досадъ свекрушительномъ зубу времена. Хроника хранивши се у едногъ Поцића до почетка XVII. века, имала бы намъ заиста, ако не показати родословіе сръбски Комненовића, а оно баремъ

* Luccari, Annali di Ragusa, 39.

дати рачунъ, одиудъ ово чудотварно име *Melechdoch-Grabia* едномъ Неретванскомъ кнезу, кадъ се мало за тимъ (нѣгови наследници вальда) *Елешъ*, *Зетододрагъ* и *Истокъ*, међу собомъ свађаю о очинству, те се у нѣмову свађу, за свою користь, мешаю известни *Аранђеловци* наши, Неманя I. и братъ му Мирославъ (Ibid. 41.). Сасвимъ в страну, да прва речъ овогъ имена носи чисту Сараценску физиономию, и каже точный преводъ имена *Анђеловићъ*,* а друга *кнежку* или *графску* титулу по польски или старо-белосрбски (*grabie*=графъ). Да ли га нису гласовити на мору юнаци, Неретвански Аранђеловци, за свою славу, тако исто драгавольно усвоили одъ свои често поражены супарника Сараценски, као и юнаци нама ближи и наши времена: *Скендербегъ*, *Кара-ђорђе*, *Хлѣдучъ-Велько*, *Узунъ-Мирко*, *Дели-Марко*, *Топалъ-Милосавъ*, и т. д.?

Што се тиче манастира *Дужи* (старинскогъ Тврдоша), читатели могу знати изъ Магазина Далматинскогъ канѣ в судби-не овай манастиръ претрпљивао, и шта се в одъ старина у нѣму чуваны до данасъ спасти могло. Ипакъ макаръ еданъ записъ на некомъ „древномъ

* *ملك* *мелехъ*—анђео. Срав. такође имена калифски сатрапа у Египту: *Мелексала*, *Мелексеидъ*, *Мелексерифъ*, *Мелеккадри*, *Мелекмансоръ* и т. д. — Съ правописомъ *ملك* *меликъ*, иста речъ знача титулу владалца, господара, краля, кнеза, — дакле и *Grabia*; а у другомъ смыслу управо оно, што кодъ Турана *باش*, *башъ*, главный, врховный: дакле *Melechdoch-Grabie* = *Башъ-Grabie* = *Башъ* — Кнезь, — исту титулу данашњи кнѣзевъ орбски кодъ В. Порте.

обитаку," кои сведочи, да е овай манастиръ изъ развалина', јоштъ старіи', наново подигао краљ Милутинъ Неманићъ, али помоћу и православнимъ војскама и други тѣхъѣри сего храма, коихъ имена уписахъ, оу сѣ поменикѣ савршени св. семоу храмоу... Али где су други листови, и где съ њима сама имена овогъ поменика? Да ли е морао пропасти, кадъ е манастиръ Тврдошъ био лагуманъ у венецијанско-турскомъ рату при концу XVII. века, или су га калуђери са собомъ пренели; кадъ су се одавде спасавали, у манастиръ Савину, те се можда и садъ налази међу онимъ србуљма и гдиконимъ старимъ дипломама, које се (по Магазину Далматинскомъ одъ 1844. с. 125.) хране у овомъ манастиру? — Какъ му драго резултатъ дала будућа истраживања, којма се можемо надати, еле за садъ нема ни одавде ништа на среди, што бы причанъ Требиньскогъ Комненовића ясно посведочавало.

Долазе садъ нека друга, и у првомъ реду едно одъ знаогъ издателя „Србски' Споменика", г. Павла Карано-Тврдковића.

Онъ е лани казивао писцу, „да му е ово племе Комненовића' — по листинама, које су му преко руку' прелазиле, и по његовымъ личнымъ познанствима — доста известно као водеће своје порекло одъ некаквы и некадашњи' воевода' одъ Ђаковице, у старомъ Хвостну близу Пећи и Дечана'; одакле су се они у давнија времена у Требиньску областъ изселили, и одавде далъ распространявали до Ливна и Гламоча, где имъ е онъ самъ познавао потомака', хранећи јошъ неке старе племенске листине. Еданъ одъ њи'овы прешао е јоштъ за Млетачке владе у Далмацију къ Сењу —

„И тамо добио млетачко племство съ титуломъ *conte*; но садъ већъ нѣгова лоза сматра се као угашена или загубљена“ — по казиваню г. М. Медаковића.

„Но — по знаню г. грофа Орсата Поцића — еданъ одтуда Комненовићъ тражио е пре неколико година одъ ц. к. аустрійске владе исту титулу за себе; па быо одбѣиъ наводомъ *„изъ недостатка доказа“*.“

До дальи можны одкривеня, и мы ћемо са истомъ предосторожношћу оставити на страну ова поведина казиваня, па тражити: да ли споменъ о каквымъ властелима србскимъ подъ именомъ *Комнена* живи у общенароднымъ преданіама нашимъ? Да ли нарочито наше народне гусле знаду што-годъ за нѣихъ?

II.

Комненовке

или народне песме о србскимъ Комненима.

1.

Комнень воевода и Паша Сеидимъ.

„Царъ честитый диванъ учинио,“ и т. д. (Сбирка г. Вука С. Карацића кнѣ. II. 454—9.)

2.

*Крвава ноћ невесте Дрекаловићске у кули
Комненовой.*

„Или грми, ил' се земля тресе“ и т. д. (Вук. кнѣ. III. 506—511.)

3.

Вила, Огнянинъ-Вукъ и Комнень.

„Подраніо Огнянине Вуче,“ и т. д. (С. Милутиновића, *Пѣванія Црногор. и Херцегов.* 221—2. У Лайпцигу 1837. Слушана одъ Димитрія Войводића игумана у манастиру Жупе Грачаничке.)

Гласникъ XI.

4.

*Смртъ Комнена воеводе у красной сватби
Лазара Вукова Бранковића.*

„Вукъ деспоте чиніо веселъ,“ и т. д. (Сбирка
г. I. Ф. Юкића, кнѣ. I. 86—90. У Осеку 1858.)

5.

*Ђурађъ Комнен - Рољемовићъ на смрти
воеводе Каице.*

„Подиже се господине краљу,“ и т. д. (Вук.
кнѣ. II. 481—589.)

6.

Прва и краива женитба Комнена Баряктара.

„Подиже се Соколовићъ паша,“ и т. д. (С. Милут.
167—171. Слушана одъ Ристе Меденице Равняни-
на у Долњой Морачи.)

7.

Друга женитба Комнена Баряктара.

„Рано рани Комненъ Баряктаре,“ и т. д. (Юкић.
I. 327—341)

8.

Комненъ Баряктаръ и његова люба.

„Вино пів Комненъ Баряктаре,“ и т. д. (Юкић.
I. 422—427.)

9.

Комненъ Баряктаръ у женитби Луке Баряктара.

„Пів вино Сенянинъ Иване,“ и т. д. (Юкић. I.
291—326.)

10.

Комненъ Баряктаръ у женитби Неа Сенянина.

„Пію вино тридесетъ Сеняна,“ и т. д. (Вук.
III. 173—192.)

11.

Комненъ Баряктаръ у освети Кунине Златіе.

„Књыгу пише Хасан - агиница,“ и т. д. (Вук.
III. 199—210.)

12.

*Комненъ Баряктаръ у походу Сеплининъ Тадѣ
на Куну Хасан - агу.*

„Юшъ зорица не забѣлѣла,“ и т. д. (Вук. III. 286—292.)

13.

*Комненъ Баряктаръ у сусрѣту са чѣтомъ
Танковићъ Османа.*

„Е се чета една подигнула,“ и т. д. (С. Милутиновића, *Пѣванія Црногор. и Херцеговачка*, 47—49; саслушана одъ Благоте Лекина Павићевића са Сретниъ у Бѣлопавлићу.)

14.

*Комненъ Баряктаръ у Качићевој „piesmi od
vitezovah Neretvanskih.“*

„Kažu starci Miška Miletića,

„Ter ga fale kano Kraljevića;
U njega je sablja demiskia.

„Turske se je napoila kervce.
U Komlena, pobre Miletića,

„Serce beše kano Jankovića;
Često Komlen u četu idjaše

„Još i ruse glave odsjecaše.“

(Каѣ. *Razgovor Ugodni*, itd. Dubrov. 1839 стр. 295.)

Има дакле у насъ една читава епопея о сръбскимъ Комненима; брои око 4000 стихова, а можда небы изишла маня и одъ класичны, да су пописане досады све комненовке, кое су се некады певале и може быти юшъ певаю.¹ Напредъ наве-

¹ Познатый изъ *Гласника* истраживатель бугарско-сръбски старина по Албаніи и Македоніи, г. Йорданъ Х. Константиновъ, казуе, да онъ у овимъ краєвима зна едно место звано „Комненово, Ко-

дене деле се на *србулѣ* и *илирице*; обое певаю само два известна, едного старієгъ и едного нама ближегъ Комнена.

Съ првимъ уводи насъ у познанство една србуля. Но изъ нѣ ништа ближе незнамо о нѣномъ юнаку, осимъ да онъ носи титулу *воводе*, има кулу и властелуе у некаквимъ *Долинама* као правый племићъ србскій средиѣга века, износећи у планину „*тиће соколиѣ*“, и ловећи съ нѣма „*утѣе златокриле*“, а яшући такве велелепне „*гранце одъ мевдана*“² да се за нѣхъ пленява еданъ блудећій витезъ турскій, и до слуге понижавя, да бы ихъ преваромъ одвео; али скупю плаћа дрзновеность. Земљописъ србскій, старый и новый, има — између іошъ големогъ броя сигурно — трое *Долине*: едни се споминю у повеляма Душановымъ (*№ CXVII у Monumenta Serbica*) као некакво место у старомъ Хвостну; где е Ђаковица — што бы се некако могло сближавати съ казиванѣмъ г. Тврдковића; — други су на Неретви, близу Метковића и мало ниже лежећегъ *Колна*, — найстаріой постойбнии србски Комнена, по Требиньскомъ причаоцу; — а трећи у старой Зети, на реци истогъ имена између града Спужа и развалина древне Діоклее, а

мленовци“, и развалине некогъ старинскогъ дворца кодъ нѣга, зване „*Двори Комненови*“, а слушао е, вели, и народны песама местны о некаквомъ Комнену, као некадашнѣмъ господару овы двора и властелу овогъ края.

² Ово е едномъ портретъ:

„На челу му ярко сунце сіа,
 „А на грлу сѣйна мѣсечина,
 „На сащима звѣзда дашица;
 „Кадъ га игра с'гледати се неда“...

спрама *Ораовице* и Црногорскогъ племена званогъ *Калани*, у Лѣнганской и Катунской нахи.

Но друга комненовка, такође србуля, утврђуе географію *куле Комненове* управо у овиятъ последнимъ Долянима;¹ ерѣ кадъ се иде изъ Дрекаловића у Никшиће, туда се башъ найпрече пролази. Далѣ, ова комненовка дае намъ едно посредно назначенѣ хронологичко о овомъ старомъ Комнену. Препрошену свою невесту Дрекаловићску и нѣногъ девера гони првый заручникъ *Грчићу Манойло*, кой е по песни (Вук. II. 445) савременикъ бугарскогъ краля *Шимана*, угровлашки воевода *Радул-бега* и *Мирчета*, *Срба Радосава*, *Вука Злопоглеђе* итд. —

„Служи л' јоште Грчићу Манойло?“ —

„Дома намъ е Грчићу Манойло“ —

„Ако л' оду грчки говорити,

„Говорит' ће Грчићу Манойло“ —

„Но Манойло грчки разабрао“ —

По песни (Вук. III, 56) онъ е воевода или властель у Соѣи:

„На Соѣи граду бѣломе

„Онѣ бѣше Грчићу Манойло.“ —

Найпосле онъ е, чини се, истый Манойло, деверъ любе а братъ *воеводе Дреге*, кодъ кога служи са истомъ срећомъ или несрећомъ *Лютца*

¹ Г. Корона или Круниѣ Мостарацъ, старый четникъ по Турской, а сада трговацъ у Млетцима, посведочава ову комненовку казуюћи, да онъ тамо зна заоста едне развалине одъ некаквогъ старогъ дворца или кастела. Такође и књига „*Die freiwillige Theilnahme der Serben und Kroaten an den vier letzten Oesterreichischen Kriegen*,“ *Wien*, 1854, споминѣ (стр. 9) око овогъ места *ein Land-Gut von Coman*.

Богданъ, као и *паша Сеидимъ* подъ *Комнена*. *Дакле*, у епосу, и *Комненъ* е савременикъ своју наведени.

Трећа комненовка, опетъ србуля, почињ сближавати *Комнена* са *Бранковићима*. Она га изводи рано

„ — у ловъ у планину,

„У нећелю на Васкрсениѣ“ —

у друштву са епоскимъ оцемъ *Змай-Деспота Вука*,
Вукомъ Огняниномъ, кои збогъ —

„Што е — — погубио лани

„На Крушчицу на воду студену“ —

едногъ свогъ непријателя, *Турко-Срба* юнака, има зао сусретъ са *Виломъ одъ планине*, нѣговомъ по-сестримомъ. Згођенъ *посредъ паса* нѣномъ *злаћеномъ стрѣломъ*, и *падајући у зелену траву*, онъ е јошъ само зато *Богомъ куми*, да *му очи неизвади и лице ненаерди*; еръ, вели, такавъ —

„Чини ми се не ћу умријети.“ —

А она —

„Вила была, за Бога пријмила,

„Па е нѣму животъ опростила;

„Па юнака тури на ђогина,

„И посла га двору биѣломе

„По соколу *Комненъ* *баряктару*“ ...

са обећанѣмъ, да ће она невиђена нѣговомъ двору долазити, да му ране извида, које е и испунила, и јошъ оженила га, али —

„Другомъ *виломъ* изъ горе зелене,“ —

съ којомъ онъ е —

„ — — — — — породи изродіо,

„Породіо *Змай* и *Огнянъ Вука*.“ —

Но четврта комненовка, *иллирица*, обелодањуе намъ по најясніе старога *Комнена*. По овой

онъ е главомъ неѣакъ Вука Бранковића¹ одъ нѣри Севастократора Бранка, и трагичный юнакъ у кривой свадби свога брата одъ уяна, Лазара Вукова Бранковића — истога, кои е са нѣговымъ уяцима, Вукомъ и Лазаромъ, едну ябуку место причешћа поделію, кадъ ихъ е сву троицу тиранинъ Царевихъ кодъ Бдрене уморіо 1410. године. Овай србскій образацъ *Dante-ове Franceske di Rimini* веројатно е првый и правый оригиналъ, кои су гуслари доцнѣ препевали само за другога юнака — а можда каквога суштега потомка Комненовога² — за Милоша Обрен-беговића, у кривой женидби Црнојевића Максима.

Но ко е отацъ? кои ли очинскій родъ и племе србскога *Paola*? По жалости, овде иллирица издае се, да іой памтенъ већъ фали. Она противоречно дае у истомъ певаню два различна презимена своје „соколу“: —

„A boljega nebieše junaka

„Od sokola J en j i ć a Komnena,³

¹ Песме знаду добро као и летописци, да приликомъ крунисани кнеза Лазара на царство 1376., тогда и Вукъ Бранковичъ поставленъ бысть деспотомъ. — У едномъ іошъ вальда нежданомъ Родословію сербскихъ царей, кое е г. Витковичъ иницијаръ садъ скоро донео изъ Будима одъ свое куће.

² Као што ће у § III. быти разяснено, Крайна између Адријатика, Бояне и Скардарскога езера, была е занста, по Дюканжу (*Familiae Byzantinae et Dalmaticae*, 211), войводство неки *Анђеловића Комненовића*, око половине XV стол. а ту е по нашої песни, и у исто доба, воевода Милошъ Обрен-беговичъ.

³ Ова форма *Внѣићъ* или е штампарска погрешка, или переписивача или какавъ провинціализамъ самога гуслара.

„Vuk Despota mladjana nećaka!“ —

„Govori joj Komnen Sinjeviću!“ —

Но оба ова презимена очевидно су узаймљива, прво одъ новогъ и гуслару познатіегъ „*Комнена Јанџа*“, а друго одъ нѣгологъ пунца, „*Гасрана Синџеџа*.“ Тако изъ комненовкій неможемо ништа знати о очинскомъ пореклу старога Комнена; докле годъ недођемо на летописе и споменике.

Другій Комненъ, премда нама ближій и памѣнъ сигурно јошъ одъ стараца прошлогъ столетія, не манъ ѣ такође остао проблематичанъ. Никаквы Плутарха онъ досадъ нѣ имао, осимъ овде назначены комненовкій и овогъ краткогъ спомена — опетъ само по њима — у Даници г. Вуковой (за год. 1827, стр. 91):

„Такови су ускоци найвыше постали (*одъ прѣѣ плежиѣ*), како су Турци са свимъ обладали Србіомъ и Босномъ и Ерцеговиномъ, а особито у XVI и XVII віеку, пакъ су чували Млетачко приморъ одъ Турака, н. п. *Јанковиѣ Стоянъ, Сенликиѣ Нео, Стиликиѣ Илиѣ, Нео Голотрѣѣ, Комненъ Барактаръ*, и други многи, којма се имена славе у народнымъ пѣсмама нашимъ.“

На овај само прологъ г. Вуковъ за животописъ и родословіе новогъ Комнена остае јошъ све да се изнађе и настави. Међу тимъ не може га велелепніе, и са трзавимъ трагичнымъ удесима, најпре на средѣ извести, него цела ова комненовка србуљѣ, коя најправіе, чини се, одъ свіо други противословећи се, казуе нѣгово порекло или баремъ најближій родъ. Узимамо јој истый насловъ нашегъ Омира Милутиновиѣа:

Попъ, пашинъ Зетъ.

Подиже се Соколовићъ паша,
Подиже се у ловъ у планину
Са нѣгово тридестъ тевабіяхъ;
Ловъ ловіо за неѣлжо данахъ,
Неулови срне ни кошуте,
Ни лѣлѣна, рога повитога;
Ловъ ловіо ништа недобіо,
Докле силну паши додіяло,
Пакъ се одтле врну нѣзъ планину.
Намѣра га нанісла была
На дворове Яня капетана,
И Янѣо га виѣ капетане,
Па га сврну на біелу кулу,
Са нѣгово тридестъ тевабіяхъ.
По кули му чудна граѣвина,
По кули му сребрни столови,
По кули су писани прозори,
И свакаква чуда невиѣена,
Па донесе вина п ракіе,
Сташе служитъ два Янѣића млада,
Служе вино два млада Янѣића,
Бдно *Комненъ*, а друго *Андріа*.
Јоште Янѣо силанъ капетане
Самъ доноси злаћену трпезу,
На трпези сваку ѣаконію,
Докъ се паша напоіо вина
Су нѣгово тридестъ тевабіе;
Кадъ му винце улѣзе у лице,
А ракія стаде бесѣдити,
Таде вели паша Соколовићъ:
„О, Бога ти, Янѣо капетане!
Бс' ли ѣегођъ вѣріо ѣевојку
За Комнена яли за Андрію?“
Таде рече Янѣо капетане:

„А, Бога ми, пашо Соколовић!
За Андрију есамъ испросіо,
А Комненъ е кнѣгу научіо,
Одиста га ни женити нећу.“
Нѣму рече Соколовић паша:
А, Бога ми; Янѣо капетане!
За Андрију кадъ си испросіо,
Садъ запопи діете Комнена,
А у мене і' Хайкуна ђевојка,
Свое добро фалитъ е срамота,
Али што ћу, већъ ми нѣ друга;
Има пуно петнаестъ година,
Од како ми у кавезу расте,
А невиди сунца ни мѣсеца,
Ни біела дана, ни юнака.
Ты запопи діете Комнена,
Па Хайкуна некъ е попадіа.“
Ал' му рече Янѣо капетане:
„Башъ аверимъ! Пашо Соколовић!
То колик' е паши омиљло,
Самъ е паша свадбу одгодіо:
„Я отидохъ ка Новину граду,
А ты, Янѣо! покуплай сватове.“
Паша скочи одъ земљ на ноге,
Па іошъ рече Янѣо пріятелю:
„Чуешъ ли ме, Янѣо пріятелъ!
Купи свата' колико ти драго,
Неостави двоє ђеце лудо,
Пакъ Андрија некъ е ђевербаша,
А Комнене некъ е ђувеглія,
Да га виде свасті и пунице,
И Новинска остала господа,
Бо ме даше Хайкуну ђевојку.“
Паша оде ка Новину граду,
Оста Янѣо купећи сватове:
Покупіо стотину сватова,

И поведе двое ђеце лудо,
Доведе ихъ у Новійна града.
Кадъ ихъ виђе паша одъ Новійна,
Онда срета Яня и сватове,
А остала Новинска господа
Разведоше свате на конаке,
По двоицу и по четверицу,
Текъ да имъ е лѣпше на конаку;
Паша води Яня пріятеля,
И нѣгово двое ђеце лудо;
Тако тавну ноћу боравише,
Докъ у ютру данакъ освануо;
Повикаше сватовски чауши:
„Хазуръ, свати! хазуръ е ђевојна!
Хазуръ да сте свати и ђевојка!“
Скупише се кићени сватови,
А самъ паша изведе ђевојку,
И даде ю Янѣићу Андриі,
Па донесе дара господскога,
Све сватове редомъ даривао:
даде Яню одъ злата ябуку,
А Комнени, младу ђувеглиі,
Нѣму даде коня даровника,
И јошъ двіе пушке леденике.
Па отоле свате испратише;
А кадъ быше полѣмъ зеленіемъ,
По два и два изъ грла пѣваю,
По четири пушке изметаю,
До нехође Янѣићу Комнене:
Ни пѣваше ни пушке меташе,
До онъ иде сѣтно невесело,
А пыта га Янѣићу Андриі:
„О, Бога ти, Янѣићу Комнене!
Што ты идешъ сѣтно невесело?
Што неиграшъ коня даровника?
Што л' немећешъ до два леденійна?“

Али си се юнакъ посилю,
Те што си се данасъ оженю
А Туркиньомъ, лівпомъ ђевојномъ?“
Нѣму рече Янѣићу Комнене:
„А, нелудуй, Янѣићу Андрія!
Чему самъ се данасъ посилю?
Него самъ се ово ускa'рю,
Е се есамъ юнакъ оженю
А Туркиньомъ едномъ наметницомъ,
Наметница на грло тавница,
А кою су паше миловале
По кахвама и по хамамима —.“
Онъ то мняше нико нечуяше,
А то зачу Туркиня ђевојка,
Пакъ ю есу сузе пропануле,
Врану коню гриве поквасиле,
А пыта ю Янѣићу Андрія:
О, Бога ти, моя мила снашо!
Што се еси данасъ ускa'рила?
Што ли сузе валяшъ низъ образе?
Али су ти свати не у волю?
Али ђеверъ Янѣићу Андрія?
Али Комненъ младый ђувегла?
Али свекаръ Янѣо капетане?“ —
А она му таде бесѣдила:
„Мой ђевере, Янѣићу Андрія!
Ніесу ми свати не у волю,
Нити ђеверъ Янѣићу Андрія,
А ни Комненъ младый ђувегла,
А ни свекаръ Янѣо капетане:
До се есамъ млада раска'рила,
Имала самъ зефиръ прстенъ златанъ,
Ранила га на десницѣ руци,
Ради среће и народа свога,
Пакъ есамъ га данасъ изгубила,
И за нѣмъ се тако ускa'рила.“ —

Ал' іой сбори Янѣху Андріа:
Ахъ, нелудѣ, моя мила снашо!
Како Яню сашешъ у дворове,
Доста свашта има се у Яня,
Доста блага, близу куюнциа,
Ковать ће ти зефир-прстенъ златный.“ —
А она му опетъ бесѣдила:
„О, Бога ти, ђеверѣ Андріа!
Отвори ми сахтіян-сепета,
Другій ми се прстенъ намѣрио,
Да га туримъ на десницу руку.“ —
Ал' нетражи зефиръ прстенъ другій,
Но извади дивитъ и хартію,
Ситну кнѣгу на колѣну пише
Оправи є паши бабу своє:
„У з'о часъ ме поклонію, бабо!
Поклонію силну каурину,
Іошъ данасъ ме свати прекорише,
Прекорише данасъ іошъ у путу,
Што л' ће бити, кадъ имъ у домъ доћемъ?
Но чу ли ме, пашо одъ Новяня!
Избави ме изъ Янѣова двора;
Ако ли ме нећешъ избавити,
Како Яню доћемъ у дворове,
Хоћу му се у дворъ обѣсити.“ —
Оправи є по пратиюцима,
А кадъ паши така кнѣга дође,
Те видіо што му кнѣга пише,
Ону гледа а три ситне пише:
Бдну шилъ на Босну поносну,
А на име са Босне везира,
Да му дође триста пашайлія;
Другу шалъ на краину Мую,
Да му дође триста краинианиа;
Трећу пише Скадру на Бояну,
Да му дође тристотин' Скадрана'.

Тако было много нетрало,
Докъ му дође триста пашайліе,
И дође му триста краншника',
И дође му три стотин' Скадрана';
Покупи ихъ на біелу кулу,
А кадъ свану и огрея сунце,
Онда паша окренуо войску;
Ко виђаше, свако се чуђаше,
А у томе ріечъ говораше:
„Фала Богу, чуда великога!
Што е паши Янъо омиліо,
Те му неда у дворъ свадбовати,
Брже Хайки у походе пође?“ —
Одатле су окренули Турци,
Докъ дођоше двору Янъовоме,
Све поспало ка'но и заклано:
Но улѣзе триста краншника',
Улѣгло е на біелу кулу,
Те заклало стотину сватова',
Па ухвате Яня пріятеля,
И обѣ му очи извадише,
А обѣ му ноге саломише,
Па гусли му на крило турише,
И овако Турци бесѣдише:
„Пѣвай, Янъо, пѣвай капетане!
Зашто л' небы, на веселю твоме?“ —
Іошть Янъову Яну ухватише,
Обѣ очи нъойзи извадише,
И обѣ іой дойке прорезаше,
А прозь дойке протурише руке,
Пакъ овако Турци бесѣдише:
„Играй, Яно, остарѣла бако!
А зашт' небы на веселю твоме?“
Но іошъ двоє ђеце ухватише,
Обоици савезаше руке,
Та ихъ отле живе поведоше

А Янъово попустише благо,
Поведоше конѣ са чапра',
Па Янъове дворе запалише.
Тадъ одтоле Турци окренуше,
Отидоше у Новина града;
А кадъ паша дође у Новина,
Два Янъића тура у тавницу.
Тавноваше три неђелѣ дана;
Но варошка долази ђевојка,
Све долази тавници на прозоръ,
Докъ досади Янъићу Комнѣну,
Пакъ јој Янъићъ Комнѣнъ говораше:
„Богъ т' убио, варошка ђевојко!
Што долазишъ јутромъ и вечеромъ?
Нит' шта носишъ, нит' шта проговарашъ?“ —
Ал' варошка говори ђевојка:
„Ахъ како ћу, Янъићу Комнѣне!?
Нѣси ли, Комнѣнъ, запазіо,
Када си ме младу испросіо,
За Андрију млађегъ брата твога,
И похарчи дванаесъ дуката',
Зећир-прстенъ одъ деветъ дуката?“ —
Нъойзи таде Комнѣнъ бесеђаше:
„О, Бога ти, снахо несудѣна!
Бс' ли скоро на чаршію была,
Бс' ли чула што говоре Турци?“ —
А она е њѣму бесѣдила:
„Ой, Бога ми, Янъићу Комнѣне!
Бсамъ јуче на чаршію была,
И све чула што говоре Турци:
Данасъ петакъ, а сутра субота,
Преко сутра царица неђеля,
Хоће доћи тридесъ пашайлія,
Повесте васъ оба на вѣшала;
Но чу ли ме, Янъићу Комнѣне!

*Провесте ве кровъ турску ордію,
 А провести провъ варошъ ришѣанску;
 Па кадъ будешъ у варошъ ришѣанску,
 Ты запѣвай грломъ біеліемъ:
 „Ай, нів ли брата ришѣанина!
 Ял' каквога добра пріятеля,
 Ял' Турчина за Бога душевна?
 Да донесе у кондіеръ вина,
 Да причести два Янѣиѣа млада!“
 То имъ рече, па отиде одтле;
 Петакъ дође и субота прође,
 Па имъ дође царица неђеля,
 Ето дође тридестъ пашайлія,
 И тавницу отворише плету,
 Изведоше два Янѣиѣа млада,
 Поведоше кровъ турску ордію,
 А кадъ быше кровъ варошъ ришѣанску,
 Запѣвао Янѣиѣу Коменне:
 „Ай, нів ли брата ришѣанина!?
 Я ли каква давна пріятеля,
 Ал' Турчина за Бога душевна?
 Да донесе у кондіеръ вина,
 И причести два Янѣиѣа млада,
 Кое'но ће данасъ обѣсити.“
 Докъ варошка допаде ђевојка,
 Донесе имъ у кондіеръ вина,
 Подъ пазухо біеле кошулѣ,
 У кошулѣ замотане маче,
 Пакъ в 'Турке Богомъ братимила:
 „Богомъ браћо, тридестъ пашайлія!
 Янѣиѣима попуштите руке,
 Да причестимъ два Янѣиѣа млада“.
 Нешћеше іой за братску пріймिति,
 Но конѣ су на ню нагомили;
 Кадъ се виђе на яду варошка,
 Она просу изъ цепова благо,*

А Турци су на благо помисли,
Сташе купитъ по сокаку благо,
А ђевойка маче разавила,
Јањићима одпуштила руке,
Па у руке додаде имъ маче ...
Ма да видишъ чуда и нарока!
Кадъ се ђеца мача дохватише,
Погубише тридестъ пашайлія,
Пакъ се отле натрагъ поврнуше,
Налѣгоше провъ ордію турску,
А све губе Турке око себе,
Добаръ есу сокакъ начинѣли,
Докъ су прошли провъ турску ордію;
Па кадъ прошли провъ ордію турску,
Одиста се ђеца замыслила,
Кудъ ће ђеца отле окренути,
Пакъ имъ нешто дошло до памети,
Те се ђеца натрагъ повратила,
На пашине дворе ударила,
А кадъ были на кулу високу,
Сѣди силанъ паша одъ Новиня,
Када виђе двое ђеце лудо,
У рукама съ пламеніемъ мач'ма,
Одиста се есте зачудіо,
Зачудіо, па и поплашіо ...
Шѣнаше њима нешто бесѣдити,
Но Јањићи сбиритъ му недаше ...
Посѣкоше све около паше,
Силна пашу жива ухватише,
Свезаше му наопакѣ руке;
Пакъ се мало туда обазреше,
Два пашина сина угледаше,
Обоици главе окидоше,
Пакъ пашину булу находмше,
Обѣ њѡйзи очи извадише,
А обѣ іѡй дойке прорезаше,

И прозь дойке промолише руке,
Пакъ овако дѣца бесѣдише:
„Ха! садъ двори честита кадуно!
Ха! што л' не бы господара свога?“
Ал' погледа Янѣиѣу Комнене,
Докъ угледа свою заручницу;
Пакъ іой быо езыкъ извадіо,
И біеле саломіо руке.
Пакъ іой таде женикъ бесѣдіо:
„Двори! двори! моя заручнице!
Што ли не бы а женика свога?“
Іошъ пашино благо покупише,
И съ чардака поведоше ате,
Све колике дворе поробише,
Пакъ найпотлѣ огнѣмъ сагорѣше,
Поведоше пашу пріятеля,
А кадъ шѣ нѣмѣ были у планину,
Обѣ и нѣм' очи извадили,
А пребише и ноге и руке,
И пушку му на крило турише,
Дугу пушку и демиски-ѣорду,
Овако му дѣца говорише:
„Ловакъ лови, пашо, по планини!
Рашта л' не бы, кадъ си научіо?“ ...
Ѣца пашу туна оставише,
Некъ набрая што е учиніо,
Но іошъ су се Ѣца обазрела,
Ал' за нѣма пристала варошка;
Узеше е по біеле руке,
Одведоше свомъ господску двору;
Како доѣ Янѣиѣу Комнене,
Привѣнча е за себе истога,
А доста су блага доніели,
Доніели своє и пашинско,
Дворе своє болѣ оградили,
И оба се брата оженила,

Оженила, породъ оставила,

Ха! да имъ га Богъ наспори драгій! —

Ако и у едномъ епоскомъ роману, овде се свакояко може чинити чудновато, да едномъ велелепномъ паши турскомъ на умъ долази, да да свою единицу кћерь у ђаурску кућу, и за едно ђаурче, кое јошъ онъ самъ за *попа* наменюе. Ипакъ таква се женидба, съ *вольнимъ опріятельствомъ*, јошъ еданпутъ повторава у Комненовомъ епосу; а као *отлици* и *одводи*, ништа нѣ чешће, *по песмама*, у животу ускочки сердара изъ XVI и XVII столетія. Да ли е ово една чиста фантазма гуслара, да своимъ ювацима даду сѣйніе озраке и велелепніе личности? или су пріятельске женидбе крстоносны витезова са *лепотами* подъ *лишмакомъ* кадгодъ заоста бивали стварни догађаи?

Колико е годъ у сили стварій, да се мора прво потврдити, толико нефали известны основа, да се и друго са свимъ неодрече. Пре свега *Абдонскій Песникъ* право е певао, да —

„She dream'd what Paradise might be:

„Where woman's parted soul shall go

„Her Prophet had disdain'd to show“¹ —

„Она сниваше, шта бы рай быть мог'о;

„Брѣ кудъ ће душа жене разстављна

„Поћи, нѣнъ пророкъ презре то казати.“ —

Међу мусулманскимъ докторима јошъ е заоста нерешено питањ: да ли и жена има у *сери* естество човека? и да ли она съ њиме заедно може бити причестна блаженства у царству небесномъ? Пређе чини се да претеже догма, коя одъ жена прави неко особито царство створени *долюдско*. Дакле, у начелу, оне су све еднаке за *едногъ правоверца*; и кадъ онъ несмотрити за грехъ.

¹ Lord Byron, у *Невести Абидоской*.

счетавати се са кћерима своју иновера уобште (изузимајући само *незнабожѣниѣ*): зашто бы сма-трао за грехъ, да удае и свое кћери у оне родо-ве, изъ коихъ се онъ самъ може женити? Не да-кле боязанъ да неизгуби душу съ веромъ, него еданъ сасвимъ политичанъ духъ пропаганде, то-лико силовитъ у корану, колико е благъ у евангелію, одриче мусулманску невесту христіани-ну. Цела е стваръ у томе: да се *неверный* родъ умали а *верный* умпожи; а то узимањмъ одъ хри-стіана безъ враће — у женама, као што е наче-ло мусулманско спрема нѣихъ уобште.

Но овај истый духъ пропаганде, као што е чисто на политики основанъ, могао е одъ ислам-ски конклавіа у Стамболу, за известне околности изятно, и еданъ противоположенный правацъ доби-вати. Ако е доказано занста, да сви готово не-знабожѣниѣ езыци средовеке Европе дугую свое пр-ве луче христіанства выше прелестномъ апостол-ству крунисаны лепота, него ли найбогодухнове-ніемъ проповедништву — често венцима мучени-ка крунисаны — еванђелиста: зашто бы чудо-вишно было предпоставляти, да е и исламъ, по кадкадъ, ова тако силна средства пропаганде умео употреблявати? Пустити мусулманку у родъ ђаурина, бывао е не само мамацъ нѣга сабласти-ти, и оборити изъ крепости у еданъ полуодпадный *индиферентизамъ у религиѣ*, навикавајући га гле-дати, безъ грозе и гнушаня, иноверну и иновер-ногъ порекла челядъ заедно са едновѣрномъ поме-шану, и іошть найприснѣмъ узима средства подъ еднимъ истимъ ларскимъ кровомъ саставляну: него и накавъ претекстъ іоште, такову челядъ после, ако се сама небы являла, по потреби и силомъ за исламъ потраживати као некимъ *jure post-
liminii*?

И у ствари, ніе ли ово было, у самой Црној Гори, истоветно станѣ, кое е Цетиньска *Варголо-лейска* ноћ онако ужасно прекратила, а „*Горскій Віенацъ*“ онако силно-духовито опевао? — Пренесемо ли се јошѣ осимѣ тога у она прва времена ислама по нашимѣ земляма, кадѣ су Турко - Срби были јошѣ само сломѣ потурице; кадѣ е гласѣ крви у њима јоште повторавао ваплѣ присногѣ рода на *рѣкама Вавилонскимѣ* остављеногѣ; кадѣ су усредѣ логора' силны освајуюћи' войска' велики сераскери ислама често укланjali се на само са христјанскимѣ левитима, да се познаду и загрле као некадашњи присни другари-ћаци по манастирима: — онда заиста немора намѣ се учинити сасвимѣ безѣ исторіе романѣ, да сун еданѣ паша Соколовић у Новиню* и некій ускочкій сердарѣ Јанко на Краини, обоица силно пожелили освешта-

* Великій везирѣ Мехмедѣ Соколовић I. рођенѣ е, по Лукарију (An. di Rag. 247.), негде у Далматинскомѣ приморју одѣ оца христјанина, и крштено име было му е *Batice* (*Баица* или вальда *Райче?*); имао е за жену султанію Цансеверѣ (Душелюбцу), кѣрѣ султана Селима II., подѣ конѣ е, као и подѣ оцемѣ му, султаномѣ Сулейманомѣ великимѣ, и синомѣ, Муратомѣ III, было выше пута великій везирѣ, капетанѣ-паша, румелијскій беглербегѣ и т. д (до смрти 11. окт. 1579.). Нѣговѣ синовацѣ, Мустафа Соколовић, было е такође великій везирѣ подѣ Селимомѣ II., а сынѣ Хасанѣ Соколовић, двапутѣ паша Будимскій између 1591. и 1595. — То бы было дакле и време у живыма овогѣ Јанѣ и Коинена, ако ихѣ песна сблизала, и на историчномѣ темелю, са овима Соколовићима.

— У песнама (Вук. II. 677.) пева се еданѣ старин

ти каква подобна одношениа и тешњимъ узама сродства, особито ако су знали, да ће имъ дело и политика ислама ћутке крозъ прсте прогледати.

Но младый юнакъ, кога се е стварь найпрече тицала, познао е оштро ябуку саблазни, и онъ е единый, одъ свію сватова водіо *сѣтно невесело* подъ кровъ очинскій мусулманску невесту. Зато се е и цело веселѣ морало у онаку криву трагедию преобратити.

Да ли е онъ после занста постао попъ, на што га е нѣговъ злосуђеный тастъ паша намењивао? или можда быо онъ истый одъ племена, кога е *inculita Signoria* републике св. Марка удостоила приѣмити у свое недро съ титуломъ *conte*, као што наши савременици потврђују?

Незнамо засадъ ништа выше изъ *преданіа* и *епоса* ни о нѣму ни о првомъ Комнену. Но да ли су то сви извори нѣјове исторіе?

Янѣо подъ именомъ „Кузун-Янѣо,“ као савременикъ Змай-Деспота Вука у Сремской Митровци:

„Пиши сыне, листъ кнѣге бѣле,

„Те е пошлѣи шеру Дмитровци

„Старцу Янѣо одъ старине кнезу“ —

„Другу Вуче кнѣгу написао,

„Те е посла шеру Дмитровци

„Па колѣно старцу Кузун-Янѣо:

„Старче Янѣо, одъ Срѣма кнеже!

„Оправи ми сина Милована.“ —

И латинисѣъ господъ срѣксимъ овако е забележіо судбину еднога савременога и може быти истога Кузун Янѣа: лѣта ... (... 1477.) оудѣи царь янѣо и снѣоке его оу цариградоу, дек. 3. (Шафар. *Рамѣткы*, 18.)

III.

АУТЕНТИЧНИ ЛЕТОПИСИ И СПОМЕНИЦИ О СРБ-
СКИМЪ КОМНЕНИМА.

Некъ се читателѣи ненадаю, да ћемо имъ знати какве србске показати. Ни єдногъ спомена нема у њима о Комненима (баремъ подъ овимъ именовъ), као годъ ни о последњимъ Неманићима Дечанскимъ, *Стефану* и *Јосифу* ('*Ιωάσαφ*), синовцима *Душановимъ* одъ брата *Синише*, и њіовой сестри *Анђелики*, кои су ипакъ битку Косовску на выше година преживили, и сестра баремъ далѣгъ потомства оставила.

Узрокъ, зашто є и єдне и друге наша Кліо прећутала, было є по свой прилици истый, кои само єданъ летописацъ за ове последнѣ наводи безъ да ихъ именує, т. є. што сви они по ишнихъ грѣсхъ кромъ своего ѣтѣства ѡземљствовани бѣше;¹ што по *всѣихъ іоште грѣсѣхъ*, њима матере одъ туђинскога рода дадоше очухе и тастове, кои имъ очи покопаше;² и што споменъ о њіовомъ пореклу по *крви*, као нижемъ и презрительномъ за Гркинѣ, са свимъ изглађаване, сакриваюћи ихъ подъ презимена само свои дедова: *Βασιλεὺς Στέφανος*, *Βασιλεὺς Ἰωάσαφ* - *Δούκας Παλαιολόγος*, *Ἀγγελικὴ Δούκαινα Παλαιολογίνα*.³

Но ћутанѣ наши летописа врло срећно надокнађава єдна грчко-епирска хроника, одкривена текъ у скорашња времена, и кою досадѣ іошѣ

¹ Шафарикъ, *Рамátky d. r. písem. vtd. o srbskych gospodach*, 55.

² Du Cange, *Familiae Byzantinae et Dalmaticae*, 346.

³ *Ἱστορικόν Κομνένου μοναχοῦ*, о коме ниже.

ни еданъ одъ наши домаћи исторіописаца, чини се, ніе знао нити могао употребити.⁴

Она гласи овако :

ПОВЕСТЬ

Комнена монаха и Прокла монаха о различитымъ деспотима Епира, и о тирану Томи деспоту и Комнену и Прелюбу.¹

І. „Кады се блаженогъ спомена царь Андроникъ Палеологъ на истину пресели, и царство грчко, као што напредъ казасмо, остави на своемъ недорасломъ сину са опорукомъ, да нѣмѣ управлѣ вѣхъ напредъ именованый господарь Іоанъ Кан-

⁴ Мы смо за овай написъ вѣхъ были спремилы еданъ изводъ изъ текста, кои е изданъ *Вопнае* 1839. г. *Corpus scriptorum historiae byzantinae*, подъ насловомъ *Epirotica*, кады на особиту радость добиемо за употреблѣнъ еданъ вервѣи и много важнѣгъ сажрая прѣписъ, кои е г. С. Верковѣхъ узео съ едного текста, хранѣе҃гъ се у манастиру св. Пантеленмона на острову Явнискѣмъ, и правителственной сѣбской библиотекѣ послао. — Г. Ханъ, незнаюћи за овай правѣи текстъ, занлазіо е у здраво погрешно хипотезе, употребляяюћи овай изворъ историчкѣи по горенаведенѣмъ изданію у нѣговымъ „*Albanesische Studien*.“

¹ *Ἱστορικὸν Κομνηνῶν μοναχοῦ καὶ Προκλου μοναχοῦ περὶ διαφορῶν Δεσπότων τῆς Ἠπείρου καὶ τοῦ τυράννου Θωμᾶ τοῦ Δεσπότου καὶ Κομνηνοῦ τοῦ Πρελούμπου.* — Предпоследнѣ рѣчца тоῦ чини се да е погрешно прѣписана или на҃дена на место καὶ; ерѣ иначе насловъ не бы одговарао историчкомъ смыслу повѣсти. Мы смо да҃же по овой поправкѣ насловъ прѣвели.

танузенъ, мужъ мударъ и у войнички делѣ веома искусанъ, а тако да кажемъ, благоухій цвѣтъ благородства (ради коихъ свойства царь Андроникъ и држао га е управо место брата, и нѣму заедно са синомъ царство на смрти оставио), — тада поглаваръ Срба, улучивши згодиу прилику, границе грчке прекорачи (онъ се е Стефанъ звао), усуди се *суверенство* (*κράτος*) себи присваяти и *царемъ* (*κράλης*?) Србіе називати, коя речъ варварска по елијски (*ἑξελληνίζομενον*) значи *Βασιλεὺς*. Год. 6858 (1350?) онъ се и круномъ венча, и одъ свои сатрапа титуломъ цара буде поздравлѣнъ, па стане пустошити землю грчку, и области и градове нѣне ово оружѣмъ, ово ласкама и даровима подъ свою власть подчинявати. Тако упадне и у Елладску Влахию (*τὴν ἐν Ἑλλάδι Βλαχίαν* - Цинцарію), те и ову заедно съ градомъ Яниномъ освои, и постави юй за управителя едногъ одъ свои сатрапа, по имену *Прелюба* (*Πρέλοῦμλον*), почествовавши га достоинствомъ кесара.

II. „Свога пакъ брата именовъ *Симеона*, комъ е одъ сестричине цара Палеолога рођенъ, начини деспотомъ и пошлѣ у Етолію за властителя и господара овой области, где надъ се онъ намести, узме за жену Томанду, кћеръ блаженочившегъ деспота (епирскогъ) Іоана, оставишу после оца сиротну подъ еданимъ закрилѣмъ свое матере и младолетногъ юй брата Никифора, кога царь Андроникъ быаше у Цариградъ одвео, и оженивши га съ кћерію Кантузеновомъ, тамо задржавао.

„Мати пакъ ове деце, Томанде сиречь и нѣногъ брата Никифора, Анна царица наша, преуда се за некогъ поглавара одъ бугарскогъ рода, званогъ деспота *Комнена*, брата бугарскогъ цара Александра, а шурака горереченогъ (цара) Стефана; и (съ нѣмъ) одвои се у областъ горнию око

Канине и Белграда (арбанаскогъ), оставивши Симеона самогъ съ нѣговымъ супругомъ, царицомъ Тамандомъ, у целой деспотовини, или свой Етолин, као наследника нѣны предака и нѣногъ брата.¹

Ево намъ дакле већъ еданпутъ у целой историчкој ясности, досадъ крозъ толика предавiя тамо амо светлующегъ, првогъ Комнена! Ипакъ, по овой хроники ясно е само, да е онъ рођеный братъ царице србске Блене, жене Душанове, и бугарскогъ цара Александра; али ко е нѣма свима трома отацъ? нису са свимъ начисто казале друге исторiе.

Савременикъ Кантакузенъ, Халкокондилъ и други Византинци извештаваю едногласно, да е Александеръ быо ἀδελφίδους Михаилу, сину деспота Видинскогъ Страшимира, кога е краљ Милутинъ победіо и натерао, да онъ узме за жену кћерь великогъ жупана србскогъ Драгоша, а синъ му (овай истый Михаилъ) нѣгову собствenu кћерь Неду.² Ἀδελφίδους значи у Грка, тако истонострано као и у западнимъ езицима *cousin*, - брата одъ стрица, одъ улка, одъ тетке - очеве или мате-

¹ Ἡ δὲ μήτηρ τοῦτων τῶν παίδων, τῆς Θωματδος, φημι, καὶ τοῦ ταύτης ἀδελφοῦ Νικηφόρου, ὑμῶν δὲ βασιλεὺς Ἄννα, ἐπιγραφμβρένεται ἐκτὶ ἀρχοντά τινα ἐκ τοῦ Βουλγάρων γένους, Δεσπότην Κομνηνὸν καλούμενον, ἀδελφὸν ὄντα τοῦ βασιλέως Βουλγάρων Ἀλεξάνδρου, γυναικάδολφόν δὲ τοῦ ἀνωθεν ἐξηθέντος Στεφάνου, καὶ ἄνω ἐπὶ τὰ Κάνινα καὶ τὰ Βελλάγραδα χωρεῖ, τὸν Σιμεὼν μόνον μετὰ τῆς βασιλίσσης Θωματδος, τῆς ἰδίας γαμετῆς καταλιποῦσα ἐν ὅλῳ τῷ Δεσποτάτῳ, ἤτοι τῇ Αἰτωλίᾳ πάσῃ, ὡς κληρονόμον ἐκ προγόνων αὐτῆς, καὶ τοῦ ταύτης ἀνταδέλφου.

² Преосвященный Данило, у Ранку, ч. II, 559.

рине сестре. Осимъ тога Кантанузенъ споминиѣ (II, 461, 15), да су оба ова рођака (разумева се скупа са Комненомъ и царицомъ Бленомъ) имали едногъ общегъ *стрица* или *ујка* или *тетка* (врѣ опетъ и *θείος* све то 'еднако значи), по имену *Μπέλαουρος* (Bela-Uros = *Белый Урошъ*). — Кадѣ дакле ови исти историци Александру даю узгредѣ понегде презиме *Страшимировића* (*Ἀλέξανδρος ὁ Στρατιμύριου*), очевидно сами себи противослове; врѣ ако е Александеръ было само братучедѣ Михаилу, а Страшимиръ известный отацъ овоме, — сигурно нѣ могао быти обоици.

Отацъ Александра, Комнена и Блене морао е дакле быти непременно друга особа, и може се само пытати: да ли какавъ братъ Страшимировъ? или пређе нѣговъ кои сродникъ по женама — ујакъ или тетакъ Михаила Страшимировића, као, може быти, и Белый-Урошъ?

Башъ са овимъ пытанѣмъ починѣ у неку све-зу долазити древность Требиньскогъ преданія о пореклу Комненовомъ.

Већъ ово име *Белый-Урошъ* наговешѣвава едногъ члана фамиліе одъ србскогъ порекла; а такавъ е было известно тастъ Страшимировъ, великій жупанъ србскій *Драгошъ*. Но доцнѣе было су такође известне две мелезке фамиліе славено-византійске, кое су ово дупло порекло свое и одговараюћимъ презиванѣмъ ознаменывале. Една е носила име *Драговића-Комнена* (*Δράγος-Κομνηνός*, Drago-Comnenus), и станила се по Du Cange-у (*Hist. byzant.* стр. 199, где іой онъ пространіе описуе родословіе), после освоєня Цариграда, у Савою. Друга, тастбина Скендербега Кастріота и нашега деспота Стефана Бранковића слепога, презивала се е именима *Комнена-Арианицы-Големовића* (Arianitae-Comneni-Golemi); и властвовала

е до пропасти Скендербеговине, као наследна, управо у области негдашњегъ деспотства Комненовогъ, нѣму одъ Душана поделѣногъ.

Одкудъ дакле и една и друга славенска половина у презвиштима обе фамиліе?

Неправећи никакавъ особитый аргументъ одъ врло еднакогъ звука у *Драгошъ* и *Δράγος*, именима србскогъ жупана и Савойски Комненовића, извештавамо се сигурніе изъ едногъ места у Акрополити, да е име или надиме „*Големога*“ (*Γουλάμος*) првый носіо некій валяда жупанъ србскій (но не подъ Милутиномъ, него подъ нѣговимъ оцемъ Урошемъ велѣкимъ кралѣмъ), кои се е заиستا у еданъ ратъ епирски деспота умешанъ нашао (али не противу нѣи, него веројатно као войвода нѣновогъ саюзника нашегъ краља, кои е у оно време противъ истогъ непријателя — цара Іоана Дуке Ватація, око 1254, ратъ водіо) и съ *Комненскомъ* фамиліомъ заиستا сродіо се по жени своіой, некаквој „сестричини одъ сестре одъ тетке царице Ирене“¹.

Са овимъ спореднимъ исправкама, ево дакле готово словногъ историчкогъ потврђеня Требиньскомъ преданію. Г. Ханъ, кои нити е за ово преданіе, нити за исправнію *Повесть Комнена монаха* штогодъ знао, и своя истраживаня са свимъ на независномъ путу чиніо, изразио е мнѣніе, да нашъ Комнень мора непременно бити родоначелникъ доцни Араницки Комненовића;² а почемъ су се они,

¹ Καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀλβάνου Γουλάμος ἐπεὶ πρὸς τὰ τῆς Καστορίας συνδιῆγε μετὰ τοῦ ἐξ Ἀλβάνου στρατοῦ μέρη, σύζυγον ἔχων τῆς βασιλίδος Ἐιρήνης αὐταγεψιὰν, προτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα. — Georg. Acropolit. cap. 49.

² *Abenagische Studien*, 336, 339, 346.

као јонѣ старѣмъ презименомъ, звали Големо-вићи, то онда са свимъ бива веројатно: да е гор-ный Големъ Акрополитинъ былъ отаць великогъ србскогъ жупана *Драгоша*; овај — отаць *неимено-ване* кћери удате за Страшимира Видинскогъ, и нѣне браће: *Белогъ-Уроша* (*Μπελαούρος*) и *неименованогъ* оца бугарскогъ цара *Александра*, деспота Канинскогъ *Комнена* и царице србске *Влене*. Тако трое последњи и нѣновъ отаць са Белимъ-Урошемъ были бы пређе *quasi* него рођени *adelphidous* и *ἑτεροι* Михаилу Страшимировићу бугарскомъ; ерѣ су му были *братучеди* и *улци* само по *маћехи*. И ово *quasi* - сродство изяснява врло прилично познате раздоре у истой фамилији; ерѣ Драгошевићи, и синови и унуци, гонили су и истреблявали лозу Страшимировића до корена, а Неманићи у томе имъ врло радо на руку ишли, сигурно по рачунима политике, да ће пређе свое суверенство надъ Бугарскомъ утврдити преко вазала одъ србскогъ цоренла и троструко къ нѣма обвезаны, него ли оставляюћи на престолу бугарскомъ лозу, коя е двапутъ покушавала Србији ножъ у срце забости.

И Лукари, чини се, да здраво подкреплява ово изясненѣ, преповедаюћи овако майсторіе и Душанове и Александрове, да се овај последній на престолъ бугарскій попенѣ.¹

„При свему томъ, вели Лукари (што е Бугарска одъ Србиѣ зависна постала): было изъ разлога, што е мысліо да ће тешко моћи држати едно тако велико и ратоборно царство; или *да не бы противъ себе раздражіо ненависть Угра и Влаха*; или што е овај узрастъ природно склонъ былъ актима добросердності и великодушія, — Душанъ поврати царство Шишману сину Михайловомъ, давши му

¹ *Annali di Ragusa*, 84—88.

за тудоре *нѣгоу матеръ Теодору Палеологину* и (стрица или) *улка* (zio) Александра“.... „Али вышеречена царица Теодора, немогући выше сносити бесноју Александра, реши се бежати изъ Бугарске са своимъ синомъ Шишманомъ. Променивши име и одело, она умакне дакле до реке Марице и склони се најпре у Филиппополю подъ горомъ Родопскомъ. После, напавши спроводнике, крене се одатле преко Банъ Бибуке (Biobuka?) ка Скопљу; и допавши овде, стане мыслити, како ће се промаћи далѣ до Дубровника (по свой прилици, ерѣ се нѣ ни у Скопљу у пуной сигурности налазила, и ерѣ іой Душанъ самъ, вероятно, да на руку згоду, да се и одавде измакне), те тако съ мало слугу дође у Овче-Полѣ, у Хуму, и преко Оногшта спасе се у Дубровникъ, где е жилила, и где буде примлъна *sotto salvocondotto*, и снабдевена републикомъ свима потребностима кућевнымъ, по обичаю не само политичкомъ, него и као што е пристояло за едну царицу. Кадъ о томе дође слухъ Александру, онъ се обрати Дубровчанима са захтеванѣмъ, да поврате цара и царицу натрагъ у Бугарску; а кадъ они то неучине, обрати се тада за посредство Душану. Душанъ одправи Дубровчанима едногъ гласника (*agaldo, che i Serviani domandano Teshie - тене, скоротеке, скоротече?*), и закаже имъ, да поврате дете и матеръ држави бугарской. Но Дубровчани, знајући да е Цару мало было стало за овомъ фамиліомъ, и да се е онъ нашао побуђенъ трагъ іой терати (*тобожъ*) выше молбама и досадама Александровымъ, него ли изъ каквогъ другогъ узрока, а иначе вѣшти будући добро се увести у милость владалаца, обдаре богато гласника и опреме га натрагъ са своимъ посланицима, кои знадну придобити на свою страну наймоћниѣ великаше кодъ цара тако, да Душанъ

у јавности истина показиваше се повелителанъ, али исподъ руке угађаше стваръ као што самъ желише, т. е. да нѣгови пријатељи и рођаци Дубровчани остану неувређени у својој чести. Међу тимъ умре у Дубровнику младый Шишманъ збогъ промене климе, а Теодора нѣгова мати, буде превезена на једномъ броду у Бриндизи, и оданде у Цариградъ къ своме брату Андронику. Александеръ чувши, како е Душанъ хладно заузимао се за нѣгову стваръ, каштигуе свога посланика, и показе се што самъ нѣ отишао до Двора (*суверенскогъ*), мислећи да бы нѣгово лично присуство тамо имало болѣй успехъ. Но то е обшта погрешка людѣй да мисле, да бы имъ ово или оно болѣ по желѣи испало, да се е стваръ другѣе радила. Бугари, кои бѣяху навикнути окружавати своѣга цара, лишени Шишмана, зловольно подносилаху свое тадашнѣ станѣ; ерѣ одкако бѣише погинуо Михаилъ, нѣговъ отаць, кои е свакога одъ нѣи обогатио, чиняше имъ се да су осуђени само, да се покораваю са свимъ туђинскимъ србскимъ управителяма (*per servir a stranissimi governatori serviani*)“....

Прозрачно наговешћаванъ, да е поглавито самъ Александеръ био еданъ такавъ србскѣй губернаторъ међу Бугарима. Но кадъ имъ е онъ, терајући до коначне цели заедно са Душаномъ угађане майсторѣв, на последку могао казати: „почемъ се Шишманъ не може већъ выше васкрснути: бы ли они склони были заискати нѣга самогъ за свога господара одъ цара србскогъ?“ тада су већъ и на то волели приклонити се, него остати са свимъ проста србска губернія. А што се то нѣіошъ ранѣе и пречимъ путемъ учинило, између три нагађаня Лукариева сигурно су найвероятнѣя два прва, т. е. што е не само требало узимати у об-

зирь: да ли се едно тако велико и ратоборно царство задуго покорено може држати? него што е осимъ зазорногъ ока Угра и Влаха уедно валяло рачунъ држати и одъ пизме юшъ горчіе ближи Цариградски уака некакогъ Шишмана.

Као да бы Требиньско преданіе савршено изванъ сумнѣ было изведено, Комнени србски овогъ порекла нису са свимъ забораваляли ни своє најстарије христіанско презиме — само на Аранђеловића, него *Анђеловића* по исторіи.

Пошто су некадашнѣ Душанове наместнике по најюжниимъ земляма, на концу XIV столетія већ са свимъ одцеплѣне одъ тела и масе свога народа, яче поглавице одъ грчкогъ и арбанаскогъ порекла почели истискивати и заменьивати — еданъ *Комнен-Анђеловићъ* веројатно, браніо е одъ нѣм юшъ куражно свою очевину. Комненъ монахъ именуе га у својој повести *Богомъ* (*Βογμός*) и крсти му народност овако: *Σερβαλβανιτοβουλγαροβλαχος*, т. е. *Србарбанасобугароцинцаринъ*, а могао е юшъ уметути и пето: *Србарбанасобугарогрцоцинцаринъ*; еръ сигурно већ е био постао ово свепетеро и сродствомъ и езикомъ.

Сынови овогъ Бога могли су бити два брата са свимъ антипода по вери, но саединѣна у едној тежњи — да учине юшъ као неку последню службу Србін, решавајући е пређе да пригне главу за време и подъ турско иго, него ли да одпадне одъ вере праотаца и тражи суетногъ спасенія у католицизму, по идеи женске главе, последнѣ деспотиче Блене, која е исту дѣйствително покушала и остварити, уступивши папи Пію II сузеренство надъ Србіомъ, кое е овай опетъ преко свогъ кардинала *S. Angeli* озбиљски приміо.¹

¹ Енгелъ, *Geschichte von Serbien*, 413—14.

Бданъ одъ два брата звао се, по Лукарію.¹ *Nati-pazza Angelovich*, и бытъ ѣе, по нашемъ Троношскомъ летописцу,² истый првый у Смедереву паша, емже нме алаи, ѿ нашихъ неумянутихъ нѣкихъ турскаго царства близость; а другій кодъ странаца *Abogovich*, а кодъ наши летописца³. Михаилъ аггелонинъ воевода, емкши еликимъ коскода десноу лазару, кон прѣмъ пачеу сръбско тожде (лато 6967=1458.) фернара.нт. и царствока же съ госнождемъ десноутиномъ еленомъ и стеланомъ братомъ лазаремъ до марта .ла. днь. и низложенъ емъ михаилъ. прѣмъ пачеу стеланъ братъ лазаремъ, кон такоѣе друго тожде лато (6967=1459) сръбнуу емъ съ престола ѡтъ своего диниѣи — и изгнанъ въ отаустиа априла .н.

Дали е овай *Михаилъ Ангеловић* бданъ истый са *Михиломъ Комнен-Ангеловићемъ*⁴ родоначелникомъ две лове Дривостански племиѣа и воевода у сръбской Зети, одъ конхъ е една задржавала ово последнѣ презиме, а друга прозвала се *Шпанићима* (*Spanus*)?

Ако е стварь можна (сръ по западнымъ аукторима обе су се фамиліе вышестручно налазили сродѣне са Бранковићима, и по свой прилици быле нѣиови наместици у Зети, докле су е они іоушть држали, одкуда може быти и порекло пасама о Доляискимъ Комненима): онда ови земни *Ангели* заиста су бданъ чудноватый появъ на самртномъ часу старе сръбске независности. Осимъ

¹ Ann di Rag. 174

² Гласникъ, свезка V 110.

³ Шафар. *Pamatky*, латонисць госнодь сръбскихъ, 79.

⁴ Du Cange, *Familiae byzantinae et Dalmaticae*, 196. 211. 351.

воевода', кои су загублѣну србску Вету после за рачунъ Млетачногъ Лава противъ свою суседа' бранили (тако храбро, да е се нарочито за Скен-дербега говорило, како су се њгове войске од-свуда победоносне враћале, само не одъ Дри-воста испредъ воеводе *Андриѣ Анђеловића*), — изъ куће Дривостански' Анђеловића' већъ и *по-латинѣни* Србарбанасобугарогриоцинциара', изи-шао е имено еданъ, найпре *arcibiskup* Драчкѣй, а после кардиналъ и ревностный мисионарь на мно-ге стране папе Пія II., *Paulus Angelus*, кои много наличи да ће бити истый горѣйшій *S. Angeli* (или макаръ њговъ именякъ и *братъ по Христу*), преко или по наговору кога е деспотица Блена суверен-ство надъ Србіомъ папи поклонила, и онъ га приѣ-мію. Тако одъ три *Анђела* — близны рођака' по пореклу као што су были и небески, но по од-падиништву, као и ови, еданъ одъ другога у пучина-ма противоборства раздвоены — еданъ е вукао ду-шу самртника у *цѣнемъ*, другѣй у *purgatorium*, а тре-ћѣй дочепавао последня средства да е іошть одржи у телу и у надежди *православногъ раа*, правећи уговоре са *Анђеломъ* изъ *цѣнема*.

Какви су были ови уговори?

Пре свега тицали се овы стварѣй вечнога спасенія, поради коихъ е іошть старѣй деспотъ Ђураћъ и съ Будимомъ и са Стамболомъ прего-воре започиняо.

На пытанъ њгово:

Да ти да Богъ, Сибиньска войводо!

„Да добієшь цара на Косову,

Каку бъ нама вѣру оставію?“

— одговарао е Хуняди, да бы Србима оставію ліе-пу Маѣарску вѣру: да граде мисе и да вѣрую Рим-папу. Тада е слао посланике Турскоему цару,

те и нѣга пытао: какву бы имъ онъ вѣру оставіо, кадъ бы нѣга пређе него Мацаре сређа послушила, да постане господаромъ Србіѣ? — а онъ одговоріо:

„Начивитъ ѣу цркву и цамію,

„Обадвіѣ одну поредъ друге:

„Ко ѣе кланятъ, некъ ид' у цамію,

„Ко се крститъ, некъ иде у цркву.“*

И зато се є старый деспотъ увекъ држао на среди, у еднакой дальни и одъ єднога и одъ другога; докле є годъ онъ быо у животу. Да є нѣму суђено было да дочека часъ, кадъ бы морао єднога одъ ова два господара на свое место за Србію изабрати, нѣ сумнѣ да небы нѣговъ изборъ пређе на последнѣга пао. Но нѣгови наследници одъ женски глава и ослеплѣны очію не само заклонили се безусловно подъ Мацаре, него іошть и себе и Србію самое *Рим-Папи* дадоше. Тада народъ, дугуюћи веђъ толико проклетства нѣовомъ племену, убодѣнъ у најболежљивіи свой живаць овимъ последњимъ и найвышимъ издайствомъ, отресе ихъ се и одпадне листомъ одъ нѣихъ.

Летописаць Тронушкій чини се да намешћа стваръ угодно између деспотице и православногъ Анђеловића; но по свыма другимъ исторіѣма зна се, да є народъ управо противу нѣ и нѣны очію лишены девера нѣга изабрао за свогъ поглавара, и поверіо му аманетъ да спасе, што се іошть спасти могло у Србіи.

У данымъ околностима немогу се заиста чинити осудне идеє и кораци, коє є Михаилъ Боговићъ потрефіо да овай аманетъ испуни.

Поричући као изъ єдногъ грла са свыма гласовима Србіѣ врховно господарство Римскогъ пр-

* Вук. *Народне Пѣсме* II. 513.

восвештеника надъ нѣомъ, и развилюћи у своѣмъ логору барякъ нѣне разсуднѣе верности старіємъ господству Султана, онъ настави одна Ђурђево преговоре са овима првимъ господарима, и првыи плодъ нѣгове радиѣ вероятно быо е начелный ферманъ, изданъ султаномъ Махомедомъ II. тадашнѣмъ патріарху нашемъ Кирилу I., обезбежуюћи Србима, по свима развалинама Душановогъ царства, подпуне верозаконске слободе и подпуна преимущтва наше народне цркве и іерархіе у ономъ устројству, као што е одъ Душановы времена доонда была остала.

Што се е тицало *земальски блага*, за коима су Срби на брегу тадашнѣ и душевне и политичке своє пропасти, чини се, много мањ марши, сведоче останци, коє е самъ Карађорђе затекао, да у Србији и одъ овы *блага* ніє башъ све онако пропало, као у другимъ областима, коє су просто *сабљомъ* были покорене.

„Како гођь што у свакој нацији — описує г. Вукиъ — у главной вароши има кадія и муселимъ, тако и у свакој кнежини има *обор-кнезь*, а у свакомъ селу по неколика *кмета* и *сеоскіи кнезь*. Обор-кнезови су остатци одъ стары србски *кнезова* (župani); но кадъ су Турци послѣ и сеоске старѣшине назвали кнезовима, онда они за разлику одъ овѣхъ назову се *обор-кнезови*, одъ нѣмачкога Oberr-knezt, а по турски *баш-кнезь* (главный кнезь). Обор-кнезови су были потврђивани царскимъ *бератима* одъ колѣна на колѣно съ правама бератлійнскимъ. Не само кадъ таковый обор-кнезь умре своіомъ смрти, него и кадъ га Турци посієку (за каку кривицу или за бієду), нѣговъ сынъ или братъ (ако нема сына) постане на нѣгово мѣсто. Но и такови су кнезови у Србији, збогъ различни ратова и пребѣгаваня у Нѣмачку,

мало по мало права своя погубили. До нашега времена само су се одржали *Карапанџи* у Краини Неготинској, кои су *на годину по нешто плаћали цару, а у осталомъ они народомъ доста кнезовски владали*. — Тако су и *Рашковићи* владали у *Старомъ-Влау* до године 1690; — и, ако Срби, имали *іоштъ и спилукъ до године 1805.*, па га онда *некаквомъ Турчину дали у залогу*. Може бити, да бы се онамо къ Ерцеговини *іоштъ* кои ће нашао, кои е коју кућу задржао одъ старине; али у *Біоградскомъ* пашалуку Србина спане нема нїеднога, нити хришћанинъ *данасъ* у *Турской* може постати спаня. — Я садъ немогу управо казати, е ли кои обор-кнезъ у пашалуку *Біоградскомъ* послѣ мира *Аустрійскогъ съ Турцима (1791.)* быо правый бератлія; него су извршивали бератлійске службе. Такоговогъ обор-кнеза (кои нїе бератлія) избира по-найвише кнежина, а и паша може кога окнежити. Истина да се ни такови обор-кнезови неміенля безъ узрока; али се може догодити, особито кадъ народъ скочи на нога.

*„Обор-кнезъ е глава одъ народа изъ нѣгове кнежине. Штогођъ паша оће да иште одъ народа и народу да леи, или народъ што има одъ паше да иште, то сее была преко обор-кнезова.“**

Преданія, коя е покойный г. Исидоръ Стояновићъ одъ наши стараца по Србїи покупіо,** а и извори, коє Раићъ наводи*** знаду *іоштъ* и за неке *баш-кнезове* у старіємъ и вышемъ значеню. И ако дакле данасъ нема выше, баремъ у нашимъ рукама, првобытны *аман-намеха, хати-шерифа* и *берата*, по самымъ овымъ „остатцима“ и спомени-

* Даница за год. 1827. стр. 96—99.

** *Гласникъ*, свез. II. 229.

*** Истор. Срб. нар. кнѣ. X. гл. VIII. § 10.

ма може се доста сигурно погађати, како су се ствари тада између султана освоитеља Цариграда и Срба под њиховом Михаила Богоевића морале догодити.

Када су ову част свој ствариј с њима имали наредити, они су му преко свој посланика највероятније ово поручивали или давали да разуме: „Истина е да сте, ты и твои предци, насъ выше пута на саблю добивали, али само за *Vasale* а никада за *рпо сиротиню*. Опорављани увекъ нашомъ природномъ намъ храброшћу, и помажући се западнимъ алијанцијама, мы смо васъ, ево има већъ выше одъ 80 година, постоянно одъ наши граница сузбијали. Бдва су протекле 4 године, како смо мы са овима нашимъ саюзницима не само тебе одъ Смедерева отерали, твога сераскера Фирусбега на Крушевцу поразили и њга жива ухватили, него јошъ и половицу твој освоєна у Бугарској прегазили, твоја глѣзда тамо: Трново, Видинъ, Пиротъ и т. д. разорили и спалили. Када си се прекла не опетъ вратио, да се осветишъ зато овој алијанцији, са едномъ войскомъ одъ 150.000 ратника, 300 топова одъ грдни величина и огромномъ количиномъ опрема и муниције, сећашъ се добро, како си страшно и пораженъ и самъ ранѣнъ, опетъ морао бегствомъ спасавати се, оставивши подъ Београдомъ и све твоје топове, и муницију, и небројне хиљаде убијенихъ.

„Што се е досада толико пута догађало, зашто неће моћи и у напредакъ? Наши саюзници нама ишту сада наше душе и нашу веру у замену за њову алијанцију; промисли дакле, одъ какве будућности могу бити ваша освоєна баремъ у Европи, ако е мы јошъ и по ову цену купимо. У спомену ваши народа јошъ није могао умрети млечный путъ мржаве бое, кои су крстоносне вой-

не, проповедане изъ Рима, одъ найкрайниѣга запада наше части света па до у срце ваши првы на-
лифата на бреговима Ефратскимъ быле кадре на-
чинити. Ко садъ сме быти пророкъ, да се оваѣ
путь на вашу погибель онетъ обновити неможе,
ако се мы са свыма народима, коима е пастиръ
нашъ првосвѣштеникъ, приволимо высоковластнѣ-
смъ првосвѣштенику друге цркве, кои е веѣъ твою
титулу надъ нама узео?

Ты единый можешъ насъ натерати, да у ову
крайность скочимо, ако неумеднешъ быти и пра-
веданъ и политичанъ спрама насъ у садашнѣмъ
одсудномъ часу. Мы ти нетражимо никаквы веѣи
награда и повластица за верность, кою бы воле-
ли теби завѣштати. Напротивъ, мы смо склони
юшть на єдну велику жертву после оны, кое су
насъ наше независности лишили: мы ти своеволь-
но додаємо юшть *право гарнизона и военное ста-*
ниште у нашої землѣ, али само за обвезательство
и тврду веру одъ твое стране и за све твое пре-
емнике, да ћешъ намъ оставити све остало, што
смо до садъ имали. Оћемо да намъ оставишъ не-
прикосновену нашу веру, нашу цркву, наше *про-*
свѣштенике, *наше границе и просторъ землѣ, кои*
садъ држимо, данакъ одсекомъ, независну и на-
родну грађанску управу подъ начелствомъ наши
врховны и наследны господара: єдномъ речю све,
што е право и савестно да се остави у кругъ
подпуне унутрашнѣ автономіе єдномъ народу, кои
се безъ саблѣ другомъ господару предае, и свое-
вольно доводи га усвою землю и ключе му дае одъ
своѣй градова. Садъ ако ти нѣе свеедно, да у на-
ма добѣишъ противъ себе палске крстоносце или
верне и мирне васале: бирай, реши се, и дай намъ
твою речъ.“

Изъ мало речій, съ колико е Византинацъ Халкокондилъ догађай забележио, нѣ сумняти, да е султанъ Махомедъ II. јошъ готовио бы, са Србима у овомъ смислу разумети се. Кадъ су га они већъ у Смедерево увели, и поднели му ключе одъ овога града: *βασιλεὺς μὲν δὴ τοὺς Τριβαλλοὺς ἔδεράπευσεν, χάρις διωρησάμενος καὶ χρήμασι τοὺς πολλοὺς* — Царъ са Србима — вели Халкокондилъ¹ — благо поступи, и обдари многе које земляма, које богатствама у новцу; а, што е најважније было, сигурно и *ферманима* и *бератима*, које су *бератлийски кнезови* доцнѣ съ брда у висъ дизали у *процепу*, да ихъ покажу зулумѣарима, кои су права србска, њима обезбеђена, газити започинjali.²

На челу овы права безъ сумнѣ е стояла и точка: да Срби могу имати одъ свогъ народа *башкизове* или *врховне начелнике* своје домаће грађанске управе; еръ за таквога већъ напредъ првиъ быо е признатъ и потврђенъ самъ *Михаилъ Боговеъ Комнинъ Ангеловиъ*, кои е, по сведочанству споменика примећеногъ текъ овы дана у нашој земљи после равны 400. година, и³ *деспотску* ти-

¹ L. IX. 459—460.

² *Гласникъ*, свез. II. стр. 230.

³ „У Дољной Каменяци има црква византијске грађевине, која е јошъ у добромъ стану. Преко свега тога, што су се нечовечни люди упивали, да сатру живописъ у овој цркви, опетъ се види да га е радила рука одъ вештине, каква се и садъ ретко виђа. Записа каквогъ у цркви нигде нема, но како е у њој исписанъ ликъ *деспота Михаила* и овога супруге, са овимъ надписомъ: *михалъ деспотъ .о. д: елена може се рећи, да е црква ова за њихъ грађена, или да су е они градили. — Ово ће бити деспотъ Милило Абоговиъ (sic), кога су Турци, кадъ су 1459 год. сасвимъ завла-*

тулу себи узимао. Но Султанъ кадъ е примао Смедерево, већ га нѣ затенао у Србїи; нѣга е деспотица, као свогъ супарника, пре овогъ догађаја на византїйскїй начинъ къ себи была домамила, и окована послала у Будимске тамнице изъ свогъ тврдогъ града, где су е обсађену јошть само мацарски гарнизони бранили. Ако е судити по описивању г. Вука изяснило бы се сасвимъ природно, зашто ни еданъ одъ нѣговы преемника у Србїи до нашега века нѣ добио каква спомена у исторїи. Они су сви морали быти такви *primi inter pares*, да су се, као и ови *pares* (обор-кнезови) „по одїелу и по домаћемъ животу слабо разликовали и одъ другога богатога селяка,“ а камо ли могли сїати као *полу-суверени* и учинити дела достойны да ихъ забележи исторїи; осимъ ако се међу њима неизузму *Петаръ Бакић* (око 1522) по Райћу, и *Јованъ Бакић*, *Петаръ (Станиша) Млатишума* и *Пали-џанъ*, по причању Гае Пантелића или Водичаревића покойномъ Исидору Стояновићу.

Исторички нѣ дакле исправно, ако мы права, коя данасъ уживамо, за неке нове стечевине сматрамо. Она су врло стара, а опетъ никадъ незастарела. Оскудевала имъ е само една снажна десница, да ихъ брани одъ непрекидногъ новређивања и штрблѣња за выше одъ триста година. Лишавала су се — што у новїимъ вековима особито чини поглавиту животну стихїю малы и слабы атома политички — лишавала су се покрови-

дали Србїемъ, поставили были за деспота ербскогъ, еръ за другогъ каквогъ деспота *Милића* исторїа наша незна. — Известїе физикуса окр. Княжевачкогъ, г. др. Кико, Попечительству унутрашнихъ послова; у бр. 62. *Србскихъ новина* одъ 28. Мая тек. 1859 год.

тѣлногогъ крила природніа аліяція негѣ што су бы-
ле оне, комма су се наши стари деспоти исключи-
телно морали у недра бацати. Фаліо имъ в най-
после необоримый штить *заеднички међународны*
елотга — обе ствари бесцене стечевине и без-
сиртне заслуге за Србію само наши новы господа-
рара, ако имъ благодарни бысмо и вємо.

Каква е была после судьбина Михаила Богое-
вића, пошто е у Будимске тамнице допао, нїе из-
вестно. Ако е онъ истый быо отаць Дривостан-
ски Анђеловића или Шпанића: *Андрїв*, *Алексїл*,
Петра, *Павла*, *Михаїла*, *Іована*, *Храно*, *Мартина* и
сестре имъ *Аенїв*, то бы по изворима, кое е *De*
Sange следовао, последний спомень онѣму іоштъ
быо тай, да е преминуо 1465. год.; а имао єдну
сестру *Врину*; женію се двапутъ, и прва му же-
на *Аенїл* была кћи господара одъ Полога, а сес-
тра *Воиславе*, матере Скендербегове.

Одъ потомака иѣговы по *Алексїю Шпани De*
Sange прави єдно родословіє одъ петъ колена,
кое заключава, безъ икаквы исторички или хроно-
логички назначеня, име опетъ єдногъ *Алексїл Шпа-*
нића. Дальи потомци овы Шпанића сигурно мо-
раю быти старешине племена *Климент*, кое па-
тріярхъ *Арсенїе IV. Іовановићъ* у своїой епистолїи
на цара Франца I. (онда іоштъ принца Лотринг-
скога) овако споминѣ: „Єгда єще на Тешини при Ми-
шѣ преславноє скѣпченїемъ Римскїмъ имперїи конисте-
стошло, и вѣцми со мною нашего конистека наудавици
отъ племєне Күүа, Васоекүүа, Братопожнүүа, Пивєра и
Шлѣвскїмъ Климентїи тамо прїїдоша“ и т. д.* —
Пореклю нашегъ Вожда Карађорђа нека преданїа
доведе такође изъ овогъ племена, съ коимъ иѣ-

* Ранѣъ, *Ист. Ср. Нар.* кнѣ. XI. гл. XIV. §. 6.

това фамилија едногъ общегъ патрона, св. Климента, слави.

Ово су нарочито потврђивали неки мусулмански бегови и христјанске поглавице Србо-арбанаски племена у Горњој Албаџи, уверавајући, да они јошть памте старіе предке и знаду данашњъ рођаке Карађорђево тамо. Ако се ова преданія могу у какавъ обзиръ узимати, то бы Карађорђе быо потомакъ коега одъ млађи сынова Мухамма Комнен-Анђеловића, т. е. *Петра*, *Павла*, *Михаила*, *Јована*, *Хране* или *Мартина*; ерѣ два старія, *Андрія* и *Алексіе*, изселили су се јошть у она времена у Италију са своима породицама, и тамо срађали са венеціјанскимъ и други држава благородствомъ, служећи Венеціјанима и папама. — Одъ *Мартина* нѣ невозможно да се е изродило братство „*Мартинића*“ у Брџима выше Спужа съ ове стране Зете, куда су се они, као и спроћу нѣихъ у собственој Црној Гори населѣни *Комани*, веројатно повукли изъ равнице око *Дољна* (где е была стара „*Кула Комненова*“), пошто су Турци ову равницу и кулу освоили.

Осимъ Богоева Анђеловића, око наши деспота Бранковића налазило се е нѣговы племенјак и съ презименомъ *Големовића*, и то су можда были воеводе Ђаковичке, по преданію г. Тврдковића. Едногъ *Ђурђа Големовића* пева напредъ назначена пета песма међу войводама деспота Ђурђа у лову и напастномъ састанку нѣговомъ са Хунядіемъ и нѣговымъ Маџарима, негде у Банату спрема Смедерева. Другогъ некогъ *Големовића Оливера* скончанъ овако записуе лѣтописецъ господъ сръбскихъ: Въ лѣто 7200. (6972=1463) декемвриа .мѣ. оумръ оу мжекоу конь срезѣ олинверъ Големовици (Шафар. *Раматку*, 81.). Онъ е веројатно, као рођакъ, быо пратилацъ до тамо и другъ у самованю царице

Маре, кадъ е она одъ жаюности брата Лазара послѣдній путь Србію морала оставити.

Оскудну исторію самога деспота Комнена и његовы наследника у кнежини Канино-Авлонской и Арнаут-Београдской покушати ћемо да продужимо, кадъ буду издани у цѣлымъ текстима сви споменници, кое намъ е г. Я. Шафарикъ изъ млетачки архива донео; еръ, као што показуе списакъ печатанъ у ланьской сvezки Гласника, тамо се най-выше може наћи о њима.

СРБСКИ ИСТОРИЈСКИ
СПОМЕННИЦИ
МЛЕТАЧКОГЪ АРХИВА.

ВРЕНЕСАО

Дръ Янко Шафарикъ.

MONUMENTA HISTORICA SERBICA

ARCHIVI VENETI.

Скарахоно**значеніе**

An.	= Anno.
Ch.	= Charta seu folio.
Comm.	= Commemorialia.
Ind.	= Indictio.
Lib.	= Liber.
Lib. litt. secr. Coll.	= Liber litterarum secretus Collegii.
Lib. Pleg. . . .	= Liber Plegiorum seu Communis.
Lib. Privil. . .	= Liber Privilegiorum.
Lib. Synd. . . .	= Liber Syndicatus.
Mist. d. Sen. . .	= Misti del Senato.
Orig.	= Originale.
Reg. Coll. . . .	= Registrum Collegii.
Secr. cons. rog.	= Secreta consilii rogatorum.

Брой римскій свагда означава свеску а брой арабскій листъ наведеного рукописа.

Где нема место кодъ дѣтуна, скоро свагда се разумева Венеція.

I. Anno 1225.

**Влада млетачка наређує колико ће плаћати годишнѣ
жители Раба за острова Голи и Арта.**

Ordinatum fuit per dominum ducem et eius consilium minus, tempore praeterito, concurrentibus annis domini MCCXXIII indictione XII. mense Augusti, quod Arbenses solvant scilicet pro quaestione Golli et Arte, pro illis duobus annis, qui elapsi erant ex tunc usque ad mensem Augustum venientem, libras CCC. et a mense suprafato primo Augusto usque annos VI. ipse insulae Golli et Arte, inter dominum comitem m. et Arbensem et Arbenses comunes remaneant secundum datum eis factum a domino duce et eius consilio. Statuerunt quidem tunc dominus dux et consilium eius, et districte eis per sacramentum preceperunt, ut illas libras trecentas ex tunc usque ad proximum festum Sancti Andree mitterent domino duci et eius consilio in Venetias. Nunc autem concurrentibus annis MCCXXV. indictione XIII. dominus dux et eius consilium p. fuerunt confessi, quod dicti Arbenses illas libras CCC. soluerant comuni Venetiarum eodem anno p. indictione XIII.

II. 1301 30 Junii.

Млетачка влада заповеда Јадранина да гоне гусаре
Омишке.

Capta: quod mittatur precipiendo comiti et consiliariis Iadre, quod ipsi arment et persequantur lignum Almisii et alios cursarios Almisii, qui essent extra vel exirent (sicut tenentur per formam pactorum) et si non tenerentur, quod arment et persequantur eos, (et nos faciemus hic solvi) et quod si expediet dominus dux et consilarii possint expendi de havere comunis sicut fuerit opportunum.

Reg. Coll.

III. 1301. XV ind. 4 Septembris.

Млетачка влада наређује да се пошаљу два посланика у Дубровникъ и краљевина српскиимъ; и да галје млетачке иду у Дубровникъ да га чувају

Capta: quod destinentur duo ambaxatores Ragusium et de ragusio ad dominos reges Raxie cum illa comissione que videbitur.

Capta: quod dominus dux possit comittere nobili viro Rogerio Fuscarenno capitaneo galearum Culfi, quod ipse capitaneus cum suis galeis, possit et debeat ire et stare Ragusii, sicut fuerit opportunum, pro defensione dicte terre.

Capta: quod mandetur nobilibus viris Marco Michaeli et Fiofio Maureceno capitaneis galearum nostrarum, quod in reditu suo ve-

niant Ragusium et ibi maneant et faciant quod sibi bonum videbitur, pro bono negotiorum de inde, non faciendo ibi propterea longam moram, sed galee frumenti terre illius penitus veniant absque mora Venetias et habeant et respectum quem poterunt ad mercatores.

Reg. Coll.

IV. 1301. 8. Augusti.

Одређуе се плата и издае се заповестъ посланицима кои ће њи у Дубровникъ и краљевима србскимъ.

Capta: quod ambaxatores ituri Ragusium et ad reges Rassie debeant habere pro eorum salario libras III grossorum pro quolibet eorum; si stabunt ultra menses II habeant libras XL. in mense pro quolibet, et si unus eorum vel ambo irent ultra Ragusium per terram ad reges vel regem, provideatur ei vel eis de expensis convenientibus. Et non possint de Ragusio redire sine nostro mandato, salvo si negotium inter Raguseos et reges foret prius aptatum.

Reg. Coll. ch. 135:

V. 1301. 14 Septembris.

Повашуе се плата посланицима, кои ће њи краљу србскомъ Урошу.

Capta: quod sicut ambaxatores ituri Ragusium ad regem ras. Urosium, habere debebant libras III. venetorum grossorum, ita habere debeant libras V. grossorum,

si consilium est contentum sit renovatum quantum in hoc.

Reg. Coll.

VI. 1301. 17 Octobris.

Посланици кои ће ићи у Дубровникъ и краљевина
српскињъ имаю се споразумети са Дубровчанима.

Capta: quod ambaxatores ituri Ragusium, debeant de via ad reges vel regem Raxie convenire se et consulere simul cum comite et hominibus Ragusii, et facere id quod videbitur ei comiti et dictis ambaxatoribus vel maiori parti eorum. Et si accideret quod ambo vel unus eorum irent ad dictos reges vel regem, vadant sicut dictis comiti et eis ambaxatoribus videbitur, cum expensis convenientibus.

Reg. Coll.

VII. 1301. 20 Decembris.

Одобрава се, да се предузме неки посао бана Павла.

Videtur nobis quod attendatur ad istud negotium bani Pauli expositum per dominum Romeum Quirini.

Reg. Coll.

VIII. 1302. 2 Madii.

Заповеда се посланицима кои су ишли у Дубровникъ,
да тамо остану до даљъ наредбе, ако су и добили
заповестъ да се врате.

Capta: quod mandetur ambaxatoribus nostris qui iverunt Ragusium, quod non obstante mandato, pridie eis facto quod redire

deberent, stare ibi debeant, quousque aliud eis mandabimus; et si obviarentur in via Venecias veniendo, quod redire debeant Ragusium, et si consilium est contentum sit renovatum quantum in hoc.

Reg. Coll.

IX. 1302. 26 Julii.

Кнєзу Ђорђу Омѣшкѣмъ дає се уверєнъ, да може слободно доћи у Млетке.

Quod comes Georgius de Almisio possit cum personis et rebus suis etsue comitive, venire Venetias, stare et redire.

Capta: quod comiti Georgio possit dari fidancia per unum annum veniendi Venetias, standi et redeundi, pro se et sua comitiva; ita quod infra dictum tempus sit cum dicta sua comitiva securus in personis et rebus. —

Reg. Coll.

X. 1303. indict. I. 11 Maii.

Јованъ Суперандіо продає свою четвѣртину одъ галиє Жуню Волкасу назъ Дубровника.

Millesimo CCC^o III° mensis Madii die undecimo, intrante indictione prima. Nobilis vir dominus Johannes Superantio, de contrata Sancti Angeli de Venetiis, pro se et omnibus illis quos tangit negotium, facit venditionem domino Zugno de Volchasso de Ragusio, de uno quarterio vel mi-

nus aliquantulum navis vocatae Sancta Maria, quam idem dominus Zugno habet in societate cum dicto nobili domino Johanne Superantio et aliis sociis suis; pro libris VI cent. et XII. ad grossos ad rationem quarterii. Et idem dominus Zugno obligavit se coram domino duce et consiliariis, quod non vendet dictum quarterium alicui foresterio, sub pena de L. pro centenarum de eo quod venditum est dictum quarterium. Et insuper pro praedictis observandis idem dominus Zugno designavit nomine pignoris domino duci quandam suam proprietatem, positam in contrada Sancti Mathei de Rialto, cuius confines isti sunt: ab uno latere firmat in domo domini Pauli Contarini Sancti Luchae, ab alio latere firmat in proprietate Marini de Volchasso, consanguinei sui; ab uno suo capite firmat in via comuni, discurrente ante dictam domum, et ab alio etiam suo capite firmat in via comuni prope ecclesiam Sancti Mathei de Rialto. Et si dictus Zugno voluerit dare bonam plezariam ad benplacitum domini ducis pro observatione praedictorum, dicta domus non debet esse in aliquo obligata.

Comm. I. ch. 32.

XI. 1309. ind. XV. 7 Marcii, in Zrin.

Јованъ банъ целе Славоніе иште натрагъ свое новце налазеће се у Млетцима.

Exemplum litterae missae domino Io-

hanni Superantio inclyto Venetiarum duci, ex parte egregii et magnifici viri, domini **Johannis bani** totius Sclavoniae.

Magnifico viro et potenti domino **Johanni** inclyto duci Venetiarum, domino et amico suo reverendo, **Johannes banus** totius Sclavoniae salutem cum promittuntur reverendi. In litteris vestris nobis intimastis, ut quantum pecunia nostra recepta esset vobis fide nostra mediante scriberemus. Nos etiam vobis nunciamus, quod nos capitalem pecuniam nostram habuimus **LXXX** marchas et postmodum ille iudeus expendit quadraginta ad nostram rationem, sicut nobis dixit. Summa in toto nostrae pecuniae **CXX** marche, exceptis usuris; cum usuris autem ad nos et **LX** marchas computavit, sed de usuris, sicut vultis faciatis, nostram autem pecuniam sicut diximus, **C** et **XX** marchas nobis solvi faciatis et postmodum litteras securitatis vestris mercatoribus per districtus nostri domini et nostrorum amicorum dari faciemus, sicut etiam a nobis sumus cupientes et quidquid vestra magnitudo fecerit in praedictis, nobis in litteris velitis intimare. **Datum** in **Zrin**, in festo martirum **Fabiani** et **Sebastiani** beatorum.

Com. I. ch. 1.

XII. 1309. indict. VII. 10 Maii.

Писмо србскогъ краљу Урошу, којиъ му плетачка
влада захвалује, што е наредио да се врате некииъ
плетачиима добра вѣнова, узета са разбиши се
вѣнове лађе.

U r o s i o Serviae, Chelminae, Diocliae ac
Albaniae regi illustri.

Sicut nostrorum fidelium de ca Conta-
reno et ca Barbo relationem didicimus, prae-
ces nostras sibi nostris factas litteris exau-
diens, super restitutione bonorum recupera-
torum a naufragio galee praedictorum nostro-
rum fidelium, per proprios mandavit nuncios
episcopo Sancti Michaelis penes quem
fuerant, res et merces recuperatae de nau-
fragio memorato, quod fieret restitutio prae-
dictorum bonorum, nuncio nostrorum fidelium
praedictorum; quorum nunciorum tractatu et
maxime illustris d o m i n i filii vestri, dictus
nuncius dictorum nostrorum fidelium ad com-
positionem devenit cum praefato episcopo
pro soldis venetis grossorum III mille, dandis
per dictum episcopum dicto nuncio, pro totali
summa rerum recuperatarum ipsarum; de quo
Regiae Serenitati gratiarum referimus multi-
modas actiones. Verum tamen cum ut nobis
asseritur per dictos nostros Venetos, dictus
episcopus dicto nuncio assignari fecerit, pro
parte satisfactionis bestias tot, quae extimatae
fuerunt licet superflue, soldis grossorum: MCC.
de quorum animalium justa venditione non

fuerunt habiti, nisi yperpera de brescoa VII. cent. quae est multo minoris valoris, quam sunt veneti nostri grossi, de quo praefati nostri Veneti damnificantur non modicum; Maiestatem regiam rogamus attente, quatenus dignetur taliter mandare et facere fieri, quod tota quantitas quae restat solvenda, Auliverio Cuppo nuncio nostrorum praedictorum fidelium, solvatur in venetis grossis, vel saltem in rebus per iustam extimationem valentibus tantam summam venotorum grossorum; ne praefati nostri fideles ex hiis iniustis causis cumulent damna damnis, et ut sicut hoc negotium per mandatum et operam regiam est ad finem compositionis perductum huiusmodi, sic per eandem executionem laudabilem sorciatur, ex quo Maiestati regiae obligemur. datae x madii VII indictione.

Similes illustri et magnifico domino nato serenissimi regis Vrosii, mutatis mutandis.

Datae X madii, VII indictione.

Litt. secr. Coll. Libr. IV. ch. 39.

XIII. 1309. indict. VII. 10 Maii.

Писмо старешинама которекниъ, кониъ моля млетачка влада да буду у помоћи нѣвнимъ людма, да добию своя добра узета са разбіеве ньюве лађе.

Consulibus Catari.

Habuiamus nuper relationem nostrorum fidelium de ca Contareno et de ca Barbo quo-

rum fuit galea cum mercationibus, quae passa fuit naufragium super Cat arum, quod dum Auliverius Cuppo nuncius dictorum nostrorum fidelium, ad compositionem devenisset cum episcopo Sancti Michaelis pro totali summa rerum recuperatarum ab eodem naufragio, pro soldis IIII. mille venetorum grossorum, idem episcopus pro parte satisfactionis ipsius, assignari sibi fecit bestialias extimatas licet superflua extimatione, soldos venetorum grossorum MCC, de quibus non potuerant habere nisi yperperas VII cent. in pecunia de breschoa, quae pecunia satis est minoris valoris quam sint veneti grossi; de quo nostri fideles praedicti dampnificati sunt non modicum. Quapropter vos instanter requirimus et rogamus, quatenus sicut alias in hoc facto vestram operam efficaciter exhibuistis, de quo vobis regraciamur, sic et modo velit taliter interponere praeces vestras, quod Auliverio Cuppo praedicto, nuncio dictorum nostrorum fidelium, residuum dictae satisfactionis solvatur in venetis grossis vel saltem in rebus, iusta estimatione valentibus ipsam summam ad venetos grossos, ut dicti fideles nostri, qui dicto supervenienti casu plurimum sunt gravati, plus propterea non graventur, et nos licet iustum sit, habeamus acceptum et gratum. Datae ut supra.

XIV. (1311). 13. Junii. Scardonae.

Листо бана Павла коимъ препоруче папа Клименту
Задрани.

Exemplum litterae bani Pauli misse domino Papae in favorem Jadrensiū.

Sanctissimo in Christo patri et domino,
Domino Clementi divina providentia
sacrosanctae Romanae ecclesiae summo ac
universali pontifici, domino suo plurimum re-
verendo; Paulus banus Croatorum et
dominus Bosne pedum oscula beatorum
cum promptitudine serviendi. Quia non qui
inceperit, sed qui perseveraverit recipit bra-
vium, ac illud principium est laudandum quod
fine clauditur meliori, idcirco in devotione
debita permanere et cum prompta ac fideli
continuatione serviciis servicia accumulare,
vestraeque sanctitatis mandatis et praeceptis
non parcendo periculis et expensis, per omnia
cupiens obedire, considerans vestrae domina-
tionis contra Venetos sententiam ac
eorum visa protervia et duriciam, ob honorem
et gloriam sanctae matris ecclesiae, in me-
dium Jadratinorum nostrorum devotorum
et fidelium, qui vestrae sanctitatis speciali
ducti fiducia, a Venetorum violento dominio
recedentes, ad libertatem debitam pervene-
runt, requisitus per eosdem, meum primoge-
nitum, banum Mladinum, banum Bo-

s n e n s e m, nisi cum potentia, ad defendendum et manutenendum et protegendum praedictos Jadratinos, tamquam obedientiae filios et devotos, contra Venetos supradictos. Sane quia dicti Veneti continue tenent galeas armatas ante J a d r a m, in insulis ipsorum devastando; nec habeamus ad praesens galeas ad obviandum eisdem hostiliter, sicut decet rebellibus ecclesiae, sanctitati vestrae placeat de benignitate consveta taliter super hoc providere, quod dicti Jadratini fideles vestri et devoti, non possint nec valeant per dictos Venetos vel per aliquos amicos et fautores eorum, prece et precio infectos, modo aliquo aggravari vel aliququaliter molestari, cum aliqui obliti suae salutis propriae et mandati vicarii Jehsu Christi, tam apud Ferariam ausu temerario se opposuerint, toto posse manifeste, quam hic opponere contra nos videantur; sed quod liberi et securi praefati Jadratini vestrae sanctitatis mediante consilio, auxilio, protectione speciali et favore, sicque protegantur, quod alii exinde speculum et exemplum habeant, similia sive efficaciora aliqua securius faciendi ac vestrae sanctitatis benplacitis et mandatis per omnia cum obedientia debita complacendi, et quod Veneti antedicti de sua protervia non possint amplius gloriari, sed eorum pena et correctio sit metus multorum, et deinceps non attentet aliquis, nec praesumat similia contra Romanum pontificem et

universalem dominum perpetorie domino concedente. Datae Scardona die XIII Junii.

Comm. I. ch. 178.

XV. 1313. ind. XII. 20 Decembris.

Радосавъ Любавчиѣ възъ Скрадина постае съ братомъ
и потомцима млетачкѣй житель.

Nota quod M CCC XIII. indictione XII. die X Decembris consultum fuit per dominum ducem et omnes sex consiliarios et captum ad bussulos per eos S. dominos: Nicolaum Mauro, Gabrielem Venerio, Johannem de Molino, Marcum Maurocenum, Johannem Michaelem, et Johannem Valaresso, quod sapiens et providus vir Radisclavus Lubavcii de Scardona et frater eius Georgius, sint decetero Veneti cum suis heredibus.

Comm. I. ch. 206.

XVI. 1314. ind. XII. 28 Marcii.

Младенъ хорватскѣй и босанскѣй банъ, постае млетачкѣй
грађанинъ.

Johannes Superantio et c. universis et singulis tam praesentibus quam futuris praesens privilegium inspecturis, salutem et sincere dilectionis affectum. Tanto consuevit benignis ducalis providentia personas egregias sibi devotas et fidas honoribus praevenire, ipsarumque fidem et devotionem dignis retributionibus compensare ac ipsas do-

talibus convallare favoribus, quanto ducatus nostro devotosque fide ac operibus se ostendunt. Attendentes igitur amoris multiplicis puritatem et plenitudinem dilectionis et fidei, quam magnificus et potens princeps Maladinus Chroatorum et Bossinae banus, dilectissimus amicus noster ad magnitudinis nostrae excellentiam habere promptis affectibus se ostendit, quamque predecessores eius gesisse plena devotione cognovimus, ipsum omnium consiliorum et ordinamentorum nostrorum solemnitate servata, cum suis heredibus et heredum perpetuo succedentibus, in nostros honorabiles cives et veros Venetos recipimus, et Venetos et cives fecimus et facimus, et pro honorabilibus et veris civibus et Venetis nostris ubicunque et semper in Venetiis et alibi amodo et deinceps haberi, procurari cum effectum et plenitudine volumus et tractari; statuentes quod singulis libertatibus, securitatibus, privilegiis, immunitatibus, graciis et honoribus quibuscunque, quibus alii nobiles et veri cives Venetiarum gaudent, et quomodolibet perfrui dinoscuntur, praefatus banus eiusque heredes ac heredum successores in Venetiis et extra ubilibet eundo, stando et redeundo, perpetuo ac plenissime, sicut melius fieri potest, gaudeant et utantur.

Et cum praefatus bannus cupiens effectum ipsius beneficii devote suscipere ac plene consequi et habere, ad magnificentiam nostram

nobilem virum Saracenum olim Elye de Sibirico, cum pleno et sufficienti mandato transmiserit, sicut de ipsius mandati sufficientia constat publico instrumento, scripto manu Michaelis olim Stoiani de Scardona, publici imperiali auctoritate notarii, et robarato sigillo ipsius bani pendenti; idem Saracenus in anima et fide dicti bani, virtute procuratorii ante dicti, nobis et successoribus nostris ducibus, tactis sacrosanctis scripturis, fidelitatis et obedientiae debitae et solitae servande perpetuo, ut fecerunt et faciunt ceteri perfecti Veneti et fideles nostri, corporale praestitit iuramentum.

In cuius rei certitudinem ac evidentiam pleniorum praesens privilegium fieri jussimus et bulla nostra communiri. — Datum M CCC. XIII. indictione XII. die XXVIII. Marcii.

Similis pro comite Georgio et fratre.

Similis pro comite Paulo.

Comm. I. ch. 206.

XVII. 1330. ind. XII. 1. Maii.

Урошъ краљ сръбскій у писму дужду млетачкомъ Францешку Дандулу послатомъ, дае слободу млетачнимъ трговцима, да могу преко његове земљѣ њихъ трговине ради у Романію, али не у Бугарску.

Exemplum quarumdam litterarum domini regis Raxiae, quod nostri possint per

suas terras habere transitum securum ad Salonichi, partes Romaniae et in Raxia.

Illustri et magnifico viro domino Francisco Dandulo dei gratia duci Venetiarum, proximo suo karissimo, Urosius eadem gratia Serviae rex, salutem et prosperis successibus in domino habundare. Affectus quem ad vestram proximitatem et commune Venetiarum gerimus, nos inducit, ut ad vestra beneplacita et comoda nostros intuitus dirigamus. Cum igitur alias vobis meminimus conscripsisse, si ad vestrum commodum deberet cedere, si ad partes Romaniae vellent mercatores vestri pergere vel alio, et placeret eis transitum facere per regnum seu partes nostras, quod libere transitus pateat eis ad libitum voluntatis. Quare iocirco vobis duximus intimandum, quod si praedictis mercatoribus vestris placuerit dictum facere transitum, ad partes praedictas, excepto ad partes Bulgariae, quod ipsis demus transitum liberalem et conductum securum, etiam si in nostro regno voluerint sua mercimonia exercere, quod libere exercent; quos assecuramus super regia nostra fide, prout vobis haec et alia nobilis vir Jacobus Polani concivis vester, in ore cuius posuimus verba nostra, plenius vobis oraculo explicabit. Datum primo die mensis maii, XIII indictione.

Comm. I. ch. 70.

XVIII. 1332. 27 Februarii.

Налаже се посланику, да дозна одъ княза Младенашта
иште одъ Млетака, да имъ уступи Скрадинъ.

Capta. Super facto autem Scardonae, de quo idem ambasator nobis per litteras suas scripsit, non videtur sapientibus quod occasione domini regis Ungariae, de cuius ad partes maritimas divulgatur adventu, sit ad praesens intromitendum factum ipsum, ne possit credi per aliquos, quod hoc fieret in sinistrum vel injuriam dicti regis; ne tamen videamur in totum a dicto facto discedere, scribatur, dicto ambaxatori, quod caute sentiat a comite Mladino, vel ab aliis sicut sibi videbitur, de intentione dicti comitis Mladini, et quid intenderet nos sibi facturos, ipso dante nobis locum predictum. Et quod idem se obtulit inimicari dicto Budislavo, si ipse ambaxator nihil posset obtinere cum comite Neliptio, sentiat ab eo quomodo sibi vellet inimicari et quid propterea vellet a nobis. Et in reditu suo veniat omnibus praedictis informatus ad plenum, ut possimus tunc cuncta ea providere et facere, sicut pro nostro honore fuerit opportunum.

Misti d Sen. XV. ch. 62.

XIX. 1332. 10 Junii.

Стефанъ краљ Србскій пише дужду млетачкомъ Францешку Дандулу, да ће наплатити одъ свогъ бунтовногъ поданика Суме, штету коју е овај учинио
Никола Бривосу.

Exemplum cuiusdam litterae missae domino duci per regem Raxiae, super facto Sr. Nic. Brivosso.

Stefanus dei gratia Serviae rex, inclyto et magnifico viro domino Francisco Dandulo, eadem gratia duci Venetiarum, proximo suo carissimo, salute et prosperis successibus in domino gloriari. Vestrae amicitiae nuper recepimus quasdam litteras, derobationem et molestiam vestro fideli Nicolao Brivosso in nostro factas regni districtu, per quemdam nostrum vassalum Sumam nomine. Quibus diligenter auditis, vobis duximus respondendum, quod predictus Demetrius nobis est effectus rebellis, absentans se a nobis latitando hinc inde, prout poteritis clarius informari. Sed quam cicius in manus nostras inciderit, prout ipsius exposcunt Demetrii pravitates, vel si ad nos labe rebellionis deposita, devotos ad nos direxerit intuitus, vestro fideli praedicto plenam satisfactionem de pecunia, et rebus sibi ablati fieri faciemus, et nichilominus modos et remedia adhiberi mandabimus, maximum nostrum posse et scitu, quod ille nequitatis minister, manus nostrae maiestatis regiae non

evadat, sed quod vester fidelis predictus possit suam rehabere pecuniam et res omnes. Novit etiam deus, quod ob affectum quem ad magnificentiam vestram gerimus, dampna vestrorum, ut vassalorum nostrorum fidelium reputamus. Datae die .X. mensis Iunii.

Comm III. ch. 99.

XX. 1333. 11- Jan u a r i i.

Палаже се управителъна Славоніе, да прогласе да ъе овај добити владу форинти, ко преда Будислава Угрина ња жива или мрта.

Capta: quod secundum consilium domini Nicolai Faletro, comitis J a d r a e, mandetur omnibus nostris rectoribus S c l a v o n i a e, quod in terris sui regiminis faciant proclamari, quod quicumque dederit in nostram forciam B u d i s l a v u m U g r i g n i c h, derobatorem et homicidam publicum et inimicum nostrum et nostri communis, vivum vel mortuum, vel ipsum occideret, habeat a nostro communi florenos mille.

Misti d. Senat. XV. ch 54.

XXI. 1334. 10 M a i i.

Закључено да се строгостъ противъ Которана наређена недиже, докъ се незамире съ Николомъ Бривосомъ, оштећенимъ одъ Дмитрія Суме, поданика краля Рашкогъ.

Capta: Si videtur nobis, quod damnum illatum nobili viro Nicolao Bruyosso, per
Гласникъ XI. 22

Dimitrium Sumam, subditum domini regis **Raxiae**, ut hic est lectum, ponatur cum aliis damnis nostrorum fidelium, qui habent facere cum **Catarinis**, quorum occasione facta est strictura contra illos de **Cataro**, et quod dicta strictura non elargetur, nisi dicti **Catarini** fuerint in concordia cum dicto **Nicolao** de damno suo praedicto.

Misti Sen. XVI. ch. 61.

XXII. 1334. 19 Maii.

Нова иште помоћ одъ Млетака, противъ Вице-пріора **Вране**, госпође **Хелене** и **Григоріа** сына бана **Павла**, кои су ю опљачкали.

Capta: Super autem facto Viceprioris **Auranae**, domine **Helenae**, et **Gregorii** filii bani **Pauli**, qui propter derobationes commissas ipsis, sunt **Nonensium** debitores, super quibus nostrum implorant auxilium, quod scribatur ut videbitur convenire.

Misti d. Senat. XVI. ch. 64.

XXIII. 1336. 19 Madii.

Дозвољава се краљу **Рашкомъ**, да може изнети изъ Млетака оружја.

Capta: Quod concedatur domino regi **Raxiae**, quod possit extrahere de **Venetis**, et conduci facere ad partes **Raxiae**, arma valoris librar. **XXX** grossorum, sicut per nuncium suum amicabiliter nos rogavit.

Misti d. Senat. XVII. ch. 69.

XXIV. 1536. 6 Decembria.

Дозволява се по захтеваню краля Рашкогъ, да могу
проѣхъ крозъ Млетачку областъ, войници
за вѣга наймѣни.

Capta: Quod ad petitionem domini re-
gis Raxiae concedatur, quod usque ad us-
que III cent. pedites, quos intendit facere sold-
zari extra Venetias, possint transire per nos-
trum districtum, ad suas partes, quos ut di-
cit vult pro securitate suae personae.

Misti del Senato. XVII. ch. 68.

XXV. (1340. indict. V.)

Предложена посланика краля Србскогъ, предата дуж-
ду Млетачкомъ.

Haec est forma ambaxatae transmissae do-
mino duci Venetiarum per serenissimum
dominum regem Serviae.

Propter magnum affectum quem do mi-
nus rex Serviae gessit et gerit ad domi-
nium et civitatem Venetiarum, semper
affectavit uniri eisdem; sed quia hoc non po-
tuit hucusque mancipare effectui comode, ob-
staculis interiectis, proposuit deinceps domino
duci uniri et comunitati praefatae indisolu-
bilibus amicitiae vinculis et civis ipsorum effi-
ci, more et consvetudine civitatis praedictae,
si ipsorum adest beneplacitum in hac parte.
Sane cum dictus dominus rex multos inimi-
cos habeat, videlicet dominos in circuitu
regni ipsius commorantes, quorum occupa-

vit civitates, castra, fortalicia et contractas, quia in statu pacifico secum vivere noluerant, si casu aliquo et infortunio superveniente oppoteret ipsum habere confugium ad dominium et civitatem Venetiarum, quod secure ad eosdem incesum habeant et introitum et civitates ipsorum fidelium, cum suisque liberis et thesauro et domestica suppellectili universa, ibidem moram trahentes ad libitum, et cum expediens viderint, exitum obtineant liberalem.

Insuper quum domino regi fuerit intimatum, quod aliqui vestri vicini et fideles solent contra dominium et civitatem Venetiarum aliquandoque inobedientiae erigere cornua, si quo tempore volueritis contra tales nostro frui auxilio, promittimus vobis de gente nostra, quingentos armatos equites quando et quotiens-cunque expediens videritis, in vestrum subsidium destinare, etiam si ad partes opportunum fuerit L o m b a r d i a e, domini regis sumptibus et expensis; et etiam si cum vestro fuerit commodo, promittimus personaliter cum nostro exercitu in vestrum juvenem et auxilium interesse. Et si casu intercidente vestro indigeremus auxilio, si cum vestro beneplacito et bono commodo fieri poterit, liberali, quod ipsum a vobis amicabiliter postulemus, tamquam a nostris proximis et amicis.

Intelleximus etiam quod mercatoribus vestris transitus potest esse fructuosus et utilis per nostrum regnum, dirigendo gressus suos cum suis mercimoniis versus Constantinopolim et imperium Romaniae. Vnde cum intuiti vestro, mercatorum vestrorum commodum proprium reputemus, nobis placet, quod praedictus eis transitus per regnum nostrum pateat et per eundem reditus salutaris. Et si aliqua damna a nostris perceperint regnicolis mercatores praefati, ipsis de camera nostra integraliter satisfacere debeamus.

Ceterum ad hoc, ut omnia et singula praedicta robur et firmitatem obtineant, excellentiae vestrae placeat ad nos aliquem vestrum nobilem destinare, cui possimus loco vestri vocis oraculo spondere, sanctis iuramentis debitis deponentes, universa et singula in perpetuum servaturos domino duci et communitati Venetiarum praefatae.

Item cum infirmitate fuerimus valida occupati, ita quod medici totaliter de nostra convalescentia desperabant, votum vovimus, quod Ierosolimis ad honorem Salvatoris solemnem ecclesiam et monasterium construi faciemus, si nos ab huiusmodi infirmitatis voragine liberaret; cuius gratia impetrata, quod ore promisimus, intendimus exequi per effectum, per certos nostros nobiles, quos

illuc cum magna quantitate pecuniae intendimus tranamandare. Vnde cum non confidamus dictos nostros nobiles et dictam pecuniam in manibus ponere aliorum, solummodo in vestris, proximitatem vestram, de qua plene confidimus et speramus, requirimus et rogamus, quatenus nobis concedatis duo corpora galearum, usque in Cyprium, in quibus dicti nobiles perficiant vota nostra, quas ad nostras expensas faciemus armari, ut expediens fuerit. Et quia de mense augusti vestri armatores sunt etiam ituri cum galeis, placeat vobis ad hoc, ut perficiant iter suum, quod vadant in consortium earundem, ipsasque velitis comendare capitaneo galearum ipsarum, ut dictas galeas usque usque in Cyprium aliquatenus non sequestret, sed de eis curam habeat specialem.

(Nota quod responsio facta per dominum ad dictam ambaxatam est in libro decimonono Rogatorum, carta. 17.)

Comm. III. ch. 178,

XXVI. 1340. 8 Junii.

Одреворъ илетачко владе на предложени посланика
краля Србскогъ.

Capta: Examinata ambassada domini regis Serviae et contentis in ea, et habita collatione cum ambassatoribus dicti regis, consulerunt concorditer sapientes, quod ad ipsam respondeatur per modum subscriptum. Et

p r i m o ad factum civilitatis nostrae, quam petit respondeatur, quod semper ad eum devotionem specialem habuimus, et propterea grato animo ipsum in civem nostrum recipimus, parati ut haec dispositio nostra inter ipsum et nos evidenter appareat et pleniter confirmetur.

A d s e c u n d u m quod petit, quod possit si casus eveniret neccessarius sibi, tute ad civitatem Venetiarum et alias terras nostras venire, morari et de ipsis exitum liberum habere, cum suis liberis, thesauro et domestica supplectili; respondeatur: quod dispositi semper in omni casu, in quantum honeste per nos et nostros fieri potest, sibi plenarie complacere, contentamur et volumus, quod ad civitatem Venetiarum et alias terras nostras venire, morari et stare possit, et de ipsis ad libitum sui exire, cum suis liberis, thesauro et domestica supplectili, sicut petit, dummodo veniat, moretur et stet, cum illa decencia, quae neccessaria fuerit pro securitate terrarum nostrarum.

A d f a c t u m autem auxilii quod nobis promittit, et a nobis petit, respondeatur regraciando de oblatione sua, quod in eo semper gessimus confidentiam specialem, et propterea in omni casu nobis neccessario, ad eius maiestatem haberemus confidentem recursum, et speramus quod eum inveniremus ad nostra

commoda semper promptum. Et sic potest facere et sperare de nobis, quia disponimur libere ad quecunque comoda et beneplacita sua.

Ad factum autem mercatorum nostrorum, quibus versus Constantinopolim eundo et redeundo, per regnum suum permittit liberum transitum et securum, respondeatur regraciando de oblacione et permissione praedicta, quod speramus, quod nostros mercatores et fideles in omni casu habeat specialius commendatos, et quod licet certi reddamur, quod ut haec intentio regia erga nostros servetur, efficaciter providebit, tamen maiestatem suam devote exoramus, quatenus nostro intuitu mandet et sic effectualiter faciat provideri, quod nostri mercatores cum suis rebus eundo et redeundo per regnum, tute, libere et favorabiliter tractentur, sicut de propinquitate sua confidimus et speramus.

Misti del Senato. XIX. ch. 17.

XXVII. 1340. ind. VIII. 12. Junii.

Вартоломеј Градоуниго дуждъ илѣтачкии прииа Стефана краља Србскогъ за илѣтачкогъ грађана.

Privilegium domini Stephani dei gratia regis Serviae.

Bartholomeus Gradonigo, dei gratia Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae dux, dominus quartae partis et dimidiae totius imperii Ro-

maniae; universis et singulis praesens privilegium inspecturis salutem et sincere dilectionis affectum. Ducalis magnificentia tunc sublimioris honoris suscipit incrementum, cum cives acquirit, quos exaltat decus et sublimitas regiae maiestatis. Scimus namque quod serenissimi domini reges Serviae ad ducatum nostrum semper amorem intimum, grata exhibitione operum demonstrarunt, adeo quod propingvitas affinitas hinc inde antiquitus emanavit. Praecipue autem praesens serenissimus dominus Stephanus, dei gratia rex Serviae, propensius nostrum ducatum diligere et subiectos, ipsius ducatus honores, et subiectorum nostrorum commoda, gratiosius promovendo; propter quod suis et suorum ambaxatorum, pro ipso serenissimo domino rege petentium, praecibus annuentes, tamquam ad suae maiestatis honores devota mente dispositi, — ipsum dominum regem, cum suis filiis et haeredibus, in honorabiles cives nostros suscepimus atque suscipimus, et Venetos et cives nostros fecimus et facimus, et pro Venetis et civibus nostris, in Venetiis et ubique locorum, deinceps haberi et procurari cum effectu et plenitudine volumus et tractari; ipsos sincere dilectionis brachiis amplexantes, et firmiter statuentes, omnium consiliorum et ordinamentorum nostrorum necessaria solempnitate servata, quod eisdem omnibus libertatibus, beneficiis, honoribus et im-

munitatibus, quibus alii nobiles cives Venetiarum gaudent et perfrui dinoscuntur, praefatus dominus rex et sui filii et haeredes, in Venetiis et extra ubique plenissime gaudeant et utantur. In quorum fidem et evidentiam plenior, praesens privilegium fieri mandavimus bullaque nostra pendenti aurea communiri. Datum in nostro ducali palatio, anno dominicae incarnationis: millesimo, trecentesimo, quadragesimo; die duodecimo mensis Junii, octave indictionis.

Commemoriale III. ch. 179.

XXVIII. 1340. 17 Junii.

Дозвољава се кнезу Нелиптију, да може узети изъ Млетачка оружја.

Capta: quod concedatur comiti Neliptio, quod possit extrahere facere de Venetiis, et conducere ad partes Slavoniae, arma a militibus, ad valorem librarum viginti quinque grossorum.

Misti del Senato. XIX. ch. 21.

XXIX. (1341). 22 Madii.

Паско Стефана краља Србскогъ Францешку Давиду думду млетачконъ, да овај пошлѣ свое люде, које не се вратити добра забављени са раздјено млетачке галлије.

Exemplum litterarum regis Serviae sive Raxiae.

Stephanus dei gratia Servyae, Diocliae, Dalmatiae, Albaniae, nec non

totius maritimae regionis rex; spectabili Francisco Dandulo, Venetiarum duci, dilecto nobis ut fratri, salutem quam sibi. Novitus gratuitas recepimus vestras litteras, quarum tenore plenius intellecto, vestram fraternitatem scire affectamus, nostri regalis nominis, ac in nostra propagine constitutum esse de accidentibus naufragiis in portibus nostrae regionis, quod singula ac universalia bona, seu mercimonia, dictarum naufragantium, ad nostram regalitatem debite succedant, quod versus vos et vestram ducalem comunitatem, minime curamus, cum de simili de vestra dignitate sine dubio postulamus. Verum ad nos transmittere curetis vobis fidedignos, quibus rationem debitam de perpetratis in naufragio nuper accesso, in nostra regione, ac bona ablata, sine dilatione restitui faciamus, prout de nostra regalitate ut credimus confidetur. Datum in regali nostra curia, XXII. mensis maii.

Commemoriale III. ch. 198.

XXX. 1342. 25 Maii.

Дозволява се крало Рашкомъ, да може взети азъ
Млетакъ оружје.

Capta: quod concedatur serenissimo domino regi Russiae, qui de hoc per suos ambaxatores nos instanter fecit rogari, quod possit extrahi facere de Venetiis et conduci ad partes regni sui, curacias et alia arma nec-

cessaria pro centum equitibus, et pancerias V. cent. cum suis furnicamentis, solvendo dacium consvetum, cum conditione, quod praedicta extraxisse teneatur per totum mensem Julium proxime secuturum, et extrahendo coracias de hinc, et alia arma possit vel de hinc extrahere, vel aliunde facere illa conduci Venecias, et hinc extrahere, cum dacio comunis consveto, possendo tamen usque ad X armaturas de dictis armis et hinc et de extra facere adduci et illa extrahere ut, est dictum de aliis.

Misti del Senato XX. ch. 56.

XXXI. 1343. 12 Maii.

Одговоръ илѣтачѣ владѣ на предложена посланика
Царяградскогъ.

Habita collatione cum ambaxatore dominae imperatricis Constantinopolis et eius nati domini imperatoris, super ambaxiata per ipsum oretenus explicata dominio, in effectum duo capitula continente, auditis et intellectis omnibus, quae idem ambaxator referre voluit, superinde bona deliberatione praehabita, consulunt concorditer sapientes, quod respondeatur dicto ambassatori, et primo:

Capta: ad primum capitulum, per quod a nobis petit auxilium et succursum contra Turchos, quod sicut toti mundo extat notorium, elapsis temporibus et ad prae-

sens, semper vires nostras extendimus ad obviandum et resistendum improbis conatibus et incursionibus eorundem, tum zelo et reverentia fidei sanctae Christi, tum et pro tutela et securitate omnium christianorum degentium in partibus Romaniae, et navigantium quorumcumque, non sine gravibus impendiis nostri communis, et periculis personarum. Et utinam posse nostrum extitisset et esset sufficiens ad resistendum illis perfidis Agarenis. Credimus et ipsum scire, quomodo dominus noster Papa, novitus nostrum requisivit comune, quod cum per dominum regem Cypri, per magistrum hospitalis, et etiam dominum regem Robertum et multos alios barones Christicolas, foret oblatum in curia romana, de succursu et auxilio pro resistendo viriliter dictis Turchis, velemus et in dicto negotio contribuere sicut possibilitatis nostrae humeris conveniret, ad quae domino nostro Papa talem fecimus responsivam, quod eam comendabilem habuit plurimum et acceptam. Et sicut intelleximus ipse dominus Papa habet in hoc bonum propositum, et speramus quod in brevi hoc optimum opus desideratum finem suscipiet. Quibus omnibus consideratis, non videmus quod rationabiliter sibi praebere possimus aliam responsivam, et vere credimus quod de ipsa debeat sacrum imperium contentari.

Capta: ad secundum capitulum, per quod ipse ambaxator exponit, quod megadomesticus rebellis imperii se reduxit ad regem Raxiae, cum quo tractavit et tractat cotidie subversionem totius imperii; rogando nos quod velimus mittere ambaxatam dicto domino regi, ad precandum et inducendum eum, quod non praestet auxilium nec favorem dicto megadomestico, etc. habentes sapientes respectum, quod omnis novitas et sinistrum, quam et quod subiret ipsum imperium, toti comunitati nostrae redundaret in damnum, ut clare potest quilibet iudicare et extat cunctis notorium, consulunt sapientes, quod ad dictum dominum regem mittatur unus ambaxator, ad tractandum pacem et concordiam inter sacrum imperium et ipsum dominum regem, et ad inducendum ipsum ad hoc, cum illa ambaxata et pulcris verbis, quae domino, consiliariis, capitibus de XL et sapientibus, vel maiori parti dicti collegii competere videbuntur. Et capta parte praesenti, respondeatur dicto ambaxatori: quod ob magnae devotionis integritatem et sincerum amorem, quem semper nostra comunitas gessit et gerit erga sacrum imperium, et econtra propter immensam benevolentiam, quam et serenissimi domini imperatores Constantinopolis, ipsa domina imperatrix et nunc eius natus dominus imperator, habuit et habet ad nostrum commune, de quibuscunque sinistris gravaminibus et molestiis,

quas imperium patlatur, dolere compellimur, quo circa providimus unum ambaxatorem ad dominum regem Raxiae destinare, quem mittenus cum illa ambaxata et verbis, quae pro honore sacri imperii et nostro et absisione cuiuslibet novitatis videbimus convenire.

Capta: quod dictus ambaxator habeat de salario libras. CCC. in tribus mensibus, verum si staret ultra III menses, habeat libras L. in mense et in ratione mensis; et conducat IIII. famulos, unum cochum, unum expensatorem et unum notarium, possendo expendere in expensis oris s. II grossos in die. Nabula autem, agotiam et aliae expensae solite et soldus famulorum solvantur per comune, et sint famuli vestiti, et si starent ultra III menses habeant unum grossum in diem pro quolibet, de quanto plus steterint; et non possit quaelibet roba ascendere ultra sold. XII. grosorum.

Capta: quod iste ambaxator postquam creatus fuerit, respondeat infra tertiam diem et vadat ad bonplacitum dominationis.

XXXII. 1343. 19. Junii.

Закључено, да г. Маринъ Венераio, кои е ишао као посланикъ краљу Рашкомъ, па се збогъ неке незгоде вратио, иде кудъ е послатъ био.

Capta: cum propter casum sinistrum occursum ambaxatori eunti ad dom. regem Raxia e, ipse ambaxator Venetias rediverit, et iam divulgatum extiterit, tam in civitate nostra Venetiarum, quam alibi extra terram, quod ad dictum regem nostrum ambaxatorem in servicium imperii mittebamus, propter quod si solum propter ob casum predictum, cessaremus de mittendo ambaxatam nostram, esset minus honoris lufus dominii, consulunt concorditer sapientes, quod Sr. Marinus Venerio, qui ibat pro ambaxatore ad dictas partes, redeat in bona fortuna et vadat ad faciendum ambaxatam suam, prout a principio sibi comissum fuerat.

Misti del Senato. XXI. ch. 41.

XXXIII. 1343. XII ind. 8 Iulii.

Закључено, по предложеню посланика бана Босанскогъ закључити саяузъ съ баномъ, са краљемъ Рашкимъ и са властелима Славоніе; а ако краљ Рашкии небы хтео ступити у таи саяузъ, да се наложи градовина Славоніе, кои су подъ Млетцима, да закључе тайно оваи саяузъ, неспоминуюи при томъ никако Млетке.

Capta: Visa et diligenter examinata ambaxata in scriptis data dominio per ambaxa-

torem domini bani Bossinae, et auditis super his aliis verbis per dictum ambaxatorem oretenus explicatis, videtur sapientibus, inspecta potentia domini bani, quod dicta unio faceret multum pro favore nostrarum civitatum de marina, ponendo in dicta unione regem Raxiae si esse voluerit, et alios barones Sclavoniae; et quando dictus rex non attenderet ad volendum esse in dicta unione, faciendo ipsam et specificando, quod dicta unio intelligatur ad defensionem solummodo Bossinae, et partium Sclavoniae, et ideo consulunt concorditer, quod concedatur illo cauto modo, quo melius fieri poterit, nostris civitatibus Sclavoniae, quod dictam unionem facere possint. Inducendo eas ad hoc pro bono et conservatione ipsarum cum illis pulchris verbis, quae dominio videbuntur, non faciendo in dicta unione aliquam mentionem de comuni Venetiarum, ita tamen, quod pro dicta unione nec caute, nec alio quocunque modo, comune Venetiarum non debeat supportare aliquas expensas de equitibus vel aliquibus aliis, set fiat solummodo cum civitatibus per modum per quem alia unio dictarum civitatum fieri consuevit. Et isto medio anno, quando aliquid compleatur de dicta unione, persentiat de intentione domini regis Raxiae per illum modum, qui dominio videbitur. Et hoc notificetur comitibus et comunibus ter-

rarum ut dictum est cum illis verbis quae videbuntur dominio.

Ad factum vero armorum, quia aliter cum nostro honore denegari non posset, consulunt quod concedatur gratia dicto ambassatori, extrahendi de dictis armis in ea quantitate, quae dominio videbitur, solvendo dacium debitum nostro comuni.

Nota, quod die X Julii facta fuit cedula dicto ambaxatori de dictis armis, quae fuerunt coraciae centum, ballistae XXX, et casseti ducenti, furniti vicedunis; solvendo dacium debitum nostro comuni.

Misti del Senato. XXI. ch. 44.

XXXIV. 1313. 4 Septembris.

Закључено: одговорити посланику илетачкомъ кодъ краља Рашкогъ, да се врати; а уедно краљу да се пошаљъ захваљно писмо и да му се честита женидба његовогъ сина са сестромъ цара цариградскогъ.

Capta: quod respondeatur Sr. Marino Venerio, ambaxatori nostro ad dominum regem Raxiae, quod postquam principale negotium pro quo fuit missus est expeditum, Venetias revertatur. Et dicto domino regi scribantur litterae, regraciando sibi de liberali oblatione sua ad gratiam nostram, et congaudendo de nuptiis quas fecit domino filio suo cum sorore domini imperatoris Constantinopolis, cum illis pulcris verbis, quae videbuntur.

Misti del Senato XXI. ch. 62.

XXXV. 1345. ind. XIII. 13 Februarii.

Заклучено: послати два свештеника бану Босанскомъ, кои да настояваю склонити га на любовъ и прѣательство према Млетчињина.

Capta: quia multum conferre poterit negociis nostris facere banum Bosinae favorabilem nobis, vadit pars: quod mittantur ad eum pro parte nostra duo religiosi, qui videbuntur domino, consiliariis, capitibus et sapientibus, vel maiori parti eorum, et mittantur cum quo cauto modo fieri poterit, ad regrandum ei de sua bona voluntate, quam habuit et habet ad nostrum dominium. Et ad inducendum eum ad amicitiam et favorem nostrum et agendorum nostrorum, cum illis pulcris verbis et cum illa commissione circa praedicta et cum illa provisione, quae videbuntur praedicto collegio, vel maiori parti eorum.

Secreta Rogator. Lib. I.

XXXVI. 1345. indict. XIII 29 Augusti.

Заклучено, да се утврди савезъ са кнезовима Павломъ одъ Островице и Младеномъ одъ Клиссе, да помажу Млетчињина противъ Задра.

Capta: Ad factum comitum Pauli de Ostrovica et Maladini de Clissa, de quo in dictis suis litteris nobis particulariter denotavit. Respondeatur, quod capitula per ipsos comites petita et capitula per provisores eis oblata examinavimus diligenter, et considerantes praedicta omnia capitula tam sua

quam nostra rationabilia et honesta fore, et posse cum honore nostro ad commodum maximum negotiorum nostrorum venire; volumus et sic eis mandamus, quod dicta capitula nostra et sua, quorum exemplum eis destinavimus, cum ipsis comitibus debeant confirmare cum illis maioribus cautelis, firmitatibus et honoribus quae poterunt. Intelligendo quod si per dictum comitem Maladinum aliquid tangeretur de petitione illorum de Spalato, dicant ei, quod prout alias sibi fecimus dici intendimus super ipso facto supersedere pro modo, et suo tempore et loco in ipso negotio terminabimus, quod erit honori nostro et conservatio virium utriusque partis, cum hiis et aliis verbis, quae convenire videbunt, dante tamen hoc spem comiti antedicto. Et si dicti comites Paulus et Maladinus nollent firmare praedicta, si non poneretur capitulum illud de blado quod scripsistis, nolumus quod propterea desistatis a tanto bono, sed penes alia praedicta capitula permittatis eis, quod in casu quo perderent sua blada sicut scripsistis, quod per nos subveniretur eis, sicut videretur nobis de blado pro furnicione suorum castrorum, cum condicione, quod finita guerra in tempore competenti, teneantur nobis restituere omnia quae sibi concessimus vel valorem eorum. Procurando quod dicti comites se obligent habere Jadratinos et eorum bona pro suis inimicis, et eos viriliter offen-

dere et damnificare toto suo posse, et quoslibet alios adhaerentes eis, vel praestantes eis in aliquo auxilium vel favorem, et sic servare debeant in omnibus aliis inimicis nostris, quos eis manifestaremus per litteras vel nuncium.

Capta: Item scribatur dictis provisoribus nostris, quod si inter Gregorium comitem et Comites Maladinum et Paulum aliqua differentia foret, studeant suo posse illam revocare omnino, et si hoc facere non valerent, procurent quod quaelibet pars ad nos mittat super ipsa differentia, quia in ea curabimus terminare, quod respiciat bonum et augmentum utriusque partis.

Secret. Rogator. Libr. A. ch. 1.

XXXVII. 1345. ind. XIII. 29 Augusti.

Наредбе тичуће се рата противъ Задра.

Capta: Quod respondeatur Sr Marco Justiniano capitaneo nostro de terra ad litteras suas, quas nobis misit scriptas Nonae 22 mensis praesentis augusti. Et primo ad id quod scripsit, quod libenter equitasset ad damnum Jadratorum, si equi sui et aliorum aplicassent Nonam; quod cum credamus quod dicti sui equi et omnes alii, qui recesserunt de Venetiis, amodo illuc applicuerunt, debeat continue principaliter equitare vel facere equitari, cum tota vel parte gentis suae, super territorio inimicorum, ut sibi melius videbitur,

comburendo, derobando, incidendo et quodlibet aliud damnum quod poterit, inferendo, secundum tenorem et formam suae commissio-
nis, quia pro alio gentes nostrae equestres et pedestres et ipse ibi non sunt, quam pro damnificatione nostrorum hostium praedictorum etc.

Capta: Et quia dictus capitaneus scripsit, quod intendebat mittere pro aliquibus de Pago et Arbo pro vastando, quia teutonici ad talia non sunt apti, rescribatur ei quod sumus contenti, quod pro dictis hominibus de Pago, et etiam de aliis terris nostris Slavoniae, mittat in casibus necessariis sibi, nolumus tamen, quod de civibus Pagi. None seu alicuius alterius civitatum nostrarum Slavoniae, dare debeat comiti Gregorio nec alicui alii, nec eis mittere extra districtum et territorium Iadrae. Et hoc dicimus, quia comes Gregorius predictus nuper scripsit provisoribus nostris, quod sibi mittent de hominibus Pagi usque ad ducentos, quos non credimus quod velit pro aliqua bona causa; verum de stipendiariis nostris in sua libertate relinquimus, dandi quibus et sicut sibi videbitur, ut continetur in eius commissione.

Capta: Quod scribatur nostro capitaneo maris et nostris provisoribus, quod de hominibus civibus Pagi, vel aliarum terrarum

Slavoniae, dare non debeant nec mittere comiti Gregorio nec alicui alii de Slavonia, ullo modo vel ingenio.

Secr. Rogat. Lib. A. ch. 1.

XXXVIII. 1345 29 Augusti.

Наређено, закључити уговоръ са кнезомъ Григоріемъ противъ Задра, подъ условомъ да да добро сѣство.

Capta: Quod respondeatur nostris provisoribus, quomodo intelleximus verba, quae scripserunt in eis de mutabilitate comitis Gregorii, et de petitionibus quas facit in praeiudicium nostri honoris, tansendo etiam bona Iadratinorum, quae verba dant nobis dubium in rebus, quas promitteret nobis, ne deficeret vel servaret promissa, quod posset preiudicare plurimum factis nostris. Et quia pridie scripsimus eis, quod firmarent unionem secum habendo Castrum Novum et filios seu alios bonos obsides, et si non possent complere per modum praedictum, non dimitterent propterea quin complerent, cum dictis securitatibus vel cum parte eorum, trahendo ab eis cum quam maiori securitate possent, considerantes nunc, quod pro nobis faciat pro firmitate negotiorum nostrorum, si dicia unio deberet fieri, quod habeamus talem securitatem, quod possimus de ipso comite Gregorio esse securi, quod attenderet

quid nobis promitteret; ideo mandamus eis, quod sint provisi et attenti tales obsides et securitates firmas et ad plenum recipere et habere, procedente unione cum dicto comite Gregorio, quod simus et esse possimus bene securi de omni eo, quod promitteret dictus comes Gregorius nobis.

Capta: Ser Johannes Sanuto et Ser Peratius Gradonico, capita de XL, volunt dictam partem cum hac additione: intelligendo quod accipiant apud alias securitates a dicto comite Gregorio pro obsidibus filios suos vel adminus unum eorum.

Sec. Rog. Lib. I. A. ch. 1.

XXXIX. 1345. indict. XIII. 30 Augusti.

Услови подъ коина да се закључи саюзъ съ кнезовина
Григоріемъ и Будиславомъ.

Capta: Quod respondeatur provisoribus nostris, quod recepimus et intelleximus litteras suas, continentes tractatum habitum cum comite Gregorio pro se et fratre suo et quod erat contentus firmare unionem, contentando modo de habendo equites centum a nobis et pedites centum, et quod erat contentus ponere obsides in Arbo, de quibus omnibus sumus contenti; et quod debeant in nomine domini complere unionem cum illis melioramentis quae eis videbuntur, non dando

ei gentes nostras quas petit, quin posuerit primo et fuerint in Arbo filii sui, vel adminus unus eorum, quod debeant vel debeat stare in Arbo, quousque duraverit guerra Jadrae, pro firmitate promissorum. Et finita guerra Jadrae si voluerit remove filios vel filium suum de Arbo, teneatur deponere in Arbo vel Venetiis libras XX mille, pro observatione promissorum, obtinendo quod promittant et se obligent in pactis, habere Jadratinos et eorum bona pro suis inimicis et eis viriliter offendere et damnificare suo posse, et quoslibet alios adhaerentes eis vel praestantes eis in aliquo auxilium vel favorem: et sic servare debeant in omnibus aliis nostris inimicis, quos denotaremus sibi; et quia scripserunt quod comes Gregorius promittit etiam pro fratre suo comite Budisclavo et sua cognata, procurare et facere quod erunt in unione, scribatur nostris provisoribus, quod procurent, quod comes Budisclavus et alii qui nobis videbuntur, sint in ipsa unione et recipere ab eis illam securitatem, quae eis videbitur et habere poterunt, pro observatione promissorum.

Sec. Reg. Lib. I. A. ch. 2, 3.

XL. 1345. ind. XIV. 29 Septembris.

Наредбе тичуће се рата противъ Задра и Угарске.

Capta: quod comittatur capitaneis terrae et maris et etiam gubernatoribus, quod in-

tendant ad fortificationem civitatis Nonae sicut viderint egere, ut sibi aliquod periculum non possint inimicari per gentes aliquas Hungarorum, quae inferius declinarent; et mandetur comiti et illis de Pago, quod ad requisitionem praedictorum vel alterius eorum, mittant de gente sua Nonam, in ea quantitate quam duxerint requirendam.

Scribatur insuper omnibus civitatibus nostris, quod bonam et diligentem curam faciant adhiberi, ne damnum aliquod recipere possint in animalibus et bonis suis. denotando eis haec nova, quae habemus de adventu Hungarorum.

Et scribatur comiti Gregorio et Budislauo de Curiachis et comiti Marco de Barberia et comiti Petro de Licha, quod multum nos gravant damna eis illata per teuthonicos exercitus nostri et quod taliter operabimur et faciemus, quod gentes nostrae ab similibus penitus se abstinebunt.

Sec. Reg. Lib. I A. .h. 10.

XLI. 1375. indict. XIII. 15 Octobris
in Sero.

Писмо Србскогъ краља Стефана дужду Млетачкомъ Андриј Дандулу, којиъ му обећана да ће потврдити обновљени уговоръ, постоећи између Котора и Млетача, и нуди му помоћ противъ Задра.

Stephanus dei gratia Serviae, Dio-

cliae, Chilminiae, Zentae, Albaniae et maritimae regionis rex, nec non Bulgariae imperii partis non modicae particeps, et fere totius imperii Romaniae dominus; magnifico et potenti viro, domino Andreae Dandulo, eadem gratia illustri duci Venetiarum et cet. affini carissimo, salutem et felicibus successibus mutuo congaudere. VI die mensis Octumbris, affinitatis vestrae magnificae litteras recepimus, continentes pacta et conventiones, quae olim per nostram regiam maiestatem et vestram, inter fideles vestros et Catarenos nostros, annorum X spatio roboratas et tantum plus, quantum extendi vellet de partium voluntate, qui terminus et spatium finire videntur, mensis Decembris intrantis X die, proximo iam venturo. Ideo vestra affinitas, tamquam sapiens, provida et discreta, advertens ne aliquid discriminis possit in aneis evenire, a nobis postulat, quod intendimus super negotio antedicto, et intenta citius rescribendo, adhuc ut valeatis fidelibus vestris providere de remedio opportuno, ad debita in Cataro extrahenda. Quare fraternae magnificentiae vestrae sic intimare volumus et curamus, si erit de vestro benplacito, adhuc pacta ista et conventiones firmentur, usque ad duos annos proxime iam venturos et tantum plus, quantum erit de Catarensium voluntate et vestra, et sic scribimus Catarenis antedictis, ut vestri

fideles valeant ibidem debita comodius extrahere et habere, et non solum illic, sed ubique locorum nostrae regiae maiestatis. Praeterea intelleximus quod civitas Jadriae, ausu temerario rebellavit, de quo dolumus non modicum, mirantes de affinitate vestra, quare renuit nobis intimare praefata, eo quod zelimus et velimus honorem et augmentum vestrum tamquam nostrum, et merito, quia unus vestrum; et si expedit, quod mittamus partem nostri exercitus aut in copiam non renualis, vestris litteris intimare, quum revera invenietis maiestatem nostram ad vestri benplacitum fortissime promptiorem. Datum in Sero, die XV. Octumbris, ind. XIV.

Comm. IV. ch. 101.

XLII. 1345. 15 Octobris.

Писмо Николе Буке княза коморе краља Србскогъ Стефана, дужду Млетачкомъ Андриј Дандулу, о уговору Млетака са Которомъ, и о помоћи противъ Задра.

Exemplum litterarum missarum domino duci per Nicolaum Buchie, comitem camerarium regium.

Magnifico et potenti viro domino Andrae Dandulo, dei gratia Venetiarum illustri duci, nec non Cruaciae, Dalmaciae ac quartae et dimidiaie partis totius Romaniae domino, Nicolaus Buchie, comes camerarius regis, salutem et semper promptum animum serviendi. Receptis vestris litteris,

earumdem intellecto tenore, ob amorem magnificentiae vestrae, sic instavi apud regiam maiestatem super facto pactorum et conventionum, inter vestros fideles et Catarenos, quemadmodum in litteris regiis pleniter continetur, quare non repeto. Ulterius supereminetiae vestrae facio fore notum, quod corda illustris domini mei regis non modicum sunt turbata, eo quod totis viribus vos et vestra diligendo, spernitis vestra commoda et incommoda, eidem vestris litteris intimare, pronus, promptus et efficax, scio vobis dicere, est se et sua opponere, pro vestro rei publicae comodo et honore. Et modo intellexit vestram altipotentiam castramentatam fuisse apud Jadriam infidem, per alios pervos, et properavit V cent. armigeros et plures de suis castris et exercitu, meliores veraciter eligendo, theothonice iam armatos, usque ad guerrarum finitionem, suo stipendio, risicho et fortuna et de die in diemstrarum pre-stolatur intimationem et seriem litterarum. Quare vobis inclite domine dux, si hoc est etc.

Comm. IV. ch. 101.

XLIII. 1345, 8 N o v e m b r i s.

Завључено послати посланике краљу Угарскомъ, кои да му яве за побуну Задра и моле да Задрашима невестуе и не дае помоћъ.

Cum credendum sit, quod mittere ambaxatam per aliquos religiosos domino regi

**Hungariae et dominae reginae eius matri, non posset aliud quam prodesse factis nostris, dicendo suae maiestati verba reverentiae et honoris, Vadit pars: quod mitantur ad eos duo religiosi ad condolendum de morte domini regis Andreasii fratris sui, cum illis pulcris verbis quae videbuntur. Et subsequenter exponant de rebellione Iadratinorum, qui iam annis III cent. et ultra fuerunt nobis subiecti, sicut est notorium toti mundo, regendo eos in statu pacifico et quieto et cum omni benivolentia et augmento eorum, tamquam filios. Sed ipsi inpinguati et increasati erexerunt se in superbiam et temeritatem, comitendo rebellioem contra nostram comunitatem. Sed speramus in deo altissimo, quod superbiam eorum in confusionem deducet, sicut est iustum. Et ut ad obedientiam nostram et fidelitatem eos reducere valeamus, misimus nostrum exercitum terrae et maris contra eos. Verum cum ad suam regiam maiestatem et suorum predecessorum semper gessimus reverentiam maximam et honorem, et etiam gerere intendamus, miramur quod intelleximus, quod sua gens venit ad partes Sclavoniae manu armata, pro dando favorem dictis Iadratinis rebellibus nostris. Et propterea rogamus cuam serenitatem, quatenus ei placeat non srede-
re fallacibus et falsis verbis eorum, nec permitte-**

re, quod gens regia in auxilium vel favorem dictorum inimicorum nostrorum vadat vel veniat; ut de sua maiestate confidimus et speramus, tenendo nos et comunitatem nostram, sicut vere potest, pro suis devotis et intimis amicis, sicut fuimus serenissimi domini patris sui et predecessorum suorum; cum his et aliis pulchris verbis quae videbuntur. Et informentur dicti duo religiosi oretenus, quod si dominus rex tangeret eis aliquid de terris Sclavoniae, respondeant, quod de hoc nihil fuit eis commissum, sed sunt certi quod dominus dux et comune Venetum, sunt sincere dispositi, in omni devotione, honore et amore domini regis, sicut fuerunt sum suis praedecessoribus. Et quidquid fecerint et habuerint, et persentire poterunt solícite nobis scribant, expectando ibi nostram responsionem.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 14.

XLIV. 1345. ind. XIII. 19 Novembris.

Наредбе тичуће се рата противъ Задра и войске Угарске.

Capta: Scribatur Ser Petro de Canali, capitaneo maris, quod cum habeamus, quod exercitus Hungarorum est ad Vranam, distantem a mari per 2. miliaria, ponat mentem, cum securitate tamen armatorum et gentis nostrae, de mittendo cum galeis, ad obstandum et custodiendum, quod victualia non por-

tetur nec vadat per mare ad exercitum Hungarorum.

20 Novembris.

Intellectis litteris nuper receptis a nostris capitaneis et gubernatoribus exercitus terrae contra Jadram, de compositione facta cum Hungaris et de eorum recessu, cum magno nostro honore et advantage agendorum nostrorum, consulunt sapientes, et cet — — —

Secr. rog. Lib. I. A. ch. 16.

XLV. 1345. ind. XIII. 20 Novembris.

Закључено одговорати краљу Рашкомъ, захваљујући му на помоћи нуђеној противъ Задра; одговорати Николи Буџи; далъ јавити краљу, да може узети изъ Млетака оружје; и да се пријма продуженъ уговора са Которомъ опетъ на две године.

Capta: quod respondeatur domino regi Raxiae ad suas litteras, de honorabili et magnifica oblatione, quam nobis facit de gente sua mittenda ad nostrum servitium contra Jadram, regratiando suae maiestati cum illis pulcris verbis, quae videbuntur, tantum plene quantum poterit fieri pro honore suo et nostro, ostendendo quod in casu praedicto et aliis quibuslibet nostris honoribus recurreremus et intendimus recurrere quoties opus erit, ad suam maiestatem cum fiducia speciali, tamquam ad serenissimum et excellentem amicum et affinem nostrum

charissimum, et magis plenus tenor litterarum suarum auxit fiduciam nostram, et efficacius obligavit nos et comunitatem nostram ad suae maiestatis honores pariter et augmentum, et cum hiis et aliis verbis fiat responsio, ut videbitur convenire. Sed ad praesens habemus exercitum nostrum potentem in mari et terra, contra Jadrenses rebelles nostros, et speramus in domino, quod de sua perfidia et rebellione cito sentient penam debitam, et obtinebimus velociter intentionem nostram ad honorem dei, et sui et omnium amicorum.

Item: quod respondeatur sic ad litteras domini Nicolae de Buchia, regraciando cum pulcris verbis, quae videbuntur convenire.

Item: per alias litteras nostras respondeatur eidem domino regi, quod desiderantes semper complacere suae maiestati, de facto armorum contentorum in suis litteris, licentiam extrahendi de partibus nostris concessimus liberaliter, dispositi cum affectione intima et sincera in hiis et aliis omnibus, quae sunt sui beneplaciti et honoris.

Item: acceptetur prorogatio confirmationis pactorum, quae habemus de illis de Cataro, usque ad duos annos proximos et tantum plus, quantum fuerit de partium voluntate, sicut dominus rex, per dictas suas litteras nobis scribit.

Nota quod arma contenta in litteris dieti domini regis sunt haec: — primo trecentae curaciae — trecenti schencheli — trecenta colaria — trecente barbatae — et trecenti clipei, et facta fuit cedula officialibus tabulae, quod facerent bulletam Sr. Matheo de Grado de Ragusio pro dicto domino rege extrahendi dicta arma, solvendo datium consuetum.

Sec. Rog. Libro I. ch. 20.

XLVI. 1345. ind. XIII. 7 Januarii.

Закључено, одговорити управитељима сувозење войске, да ништа непочинио противу тврдињ Кијевске, као што предлага кнезъ Младенъ, ерѣ е то противно уговору, закљученомъ са баномъ Босне и съ Угрима.

Capta: quod respondeatur capitaneo et gubernatoribus nostris terrae, ad litteras quas nobis miserunt cum litteris inclusis comitis Mladini, continentibus de quodam tractatu, quem dictus comes asserit habere prae manibus in facto Tinini, quod sicut sciunt in compositione facta per eos cum bano Bosne et Hungaris, promissum fuit pro parte nostra non invadere, tenere seu occupare, de iuribus, nobilibus, gentibus, terris aut possessionibus domini regis Hungariae et regni sui. Verum non videtur nobis honestum, nec facere pro factis nostris, intro-mittere nos de dicto castro Tinini, quod per dicti regis gentem presentialiter custo-

ditur, et ideo mandamus eis, quod respondeant dicto comiti Mladino, recomendando eum de sua bona dispositione, quam habet in honoribus nostri comunis, sed presentialiter intendere non possunt ad dictum factum, et recedant a facto, cum hiis et aliis pulcris verbis, quae eis videbuntur convenire.

Socr. Rog. Lib. I. A. ch. 22.

XLVII. 1345. ind. XIV. 19 Januarii.

Заклучено писати кнезовима и обштинама Дубровачкој, Трогирској, Сплѣтској, Шибеничкој и Багској, да пошлю трећу смену войске подъ Задаръ.

Capta: quod scribatur nostris comitibus et comunitatibus Ragusii, Tragurii, Spaleti, Sabinici et Pagi, recomendando fidem et devotionem eorum de lignis et gentibus suis, quas tenuerunt hactenus ad nostrum honorem et servitium contra Jadram. Et quod cum faciamus parari nostros tercios, pro mittendo eos in proximo ad nostrum exercitum, loco secundorum, qui nunc ibi sunt, faciant parari illi de Ragusio suos tercios, et aliae civitates et comunitates suas gentes, quos et quas mittere debeant ad dictum exercitum nostrum, loco suorum, qui presentialiter in exercitu nostro sunt. Et scribatur eis dies, quo nostri hinc recessuri sunt, ut sint informati de tem-

pore, quo suos debeant destinare, de quorum missione ad ipsum terminum ortentur et sollicitentur cum illis verbis, quae dominationi decentia videbuntur.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 25.

XLVIII. 1345. ind. XIV. 22 Fe-
bruarii.

Заклучено, да се вестникъ, кои иде бану Босанскомъ, најпре састане и договори са братомъ Перегриномъ, па како овај рекне, да иде или да се врати у Млетке.

Capta: quod comittatur nuncio nostro, qui vadit ad dominum banum Bosnae, quod in quolibet loco, ubi reperiet fratrem Peregrinum, debeat ei exponere sicut continet sua commissio, et apperire ei causam, quare ipsum mittimus ad dominum bannum, et si dictus frater Peregrinus consulat ei, quod vadat ad dictum dominum bannum, ire debeat, et exponere dicto domino banno quae ei comisimus. Si autem dicto fratri Peregrino non videretur quod iret, tunc non vadat, sed Venetias revertatur.

Ser Andreas Michiel, comes Arbi vult: quod si dictus noster nuncius reperiet fratrem Peregrinum a Sibinico, Tragurio et Spaleto citra, non eundo propter Spaletum, et dictus Frater Peregrinus esset in actu veniendi Venetias et vellet redire ad banum, tunc noster nuncius ortetur et inducat eum

ad non redeundum, sed ad prosequendum Venetias iter suum. Si autem dictus frater Peregrinus omnino reddere ad bannum vellet, de hoc noster nuncius sit contentus, et de eundo vel non eundo ad bannum faciat secundum consilium dicti fratris Peregrini; verum si eum reperiet, ultra dicta loca, exponat ei sicut continet commissio sua.

Ser Benedictus de Molino vult: considerando quod dictus frater Peregrinus scribit, quod credit breviter venire ad ducale dominium et avantagium nobis sit, scire ante ea pro quibus venit, quia maiorem informationem habere poterimus in factis nostris vadat pars: quod inducietur de mittendo dictum nuncium, usque ad octo dies proximos, et tunc erimus hic et fiet sicut videbitur.

Capta de non, quum est, quod stemus firmi, et quod nuncius vadat cum commissione jam sibi facta.

Secr. Rogat. Lib. I. A. ch. 32.

XLIX. 1345. 22 Februarii.

Заклучено писати управительяма, да нечине штете кнезу Будиславу и Григоріи Крбавскому, и осталимъ кнезовима Славоніе; него да ихъ гледаю придобити на страну Млетачку; далъ да се посланица краля Србскогъ испита и савету предложити.

Capta: quod scribatur capitaneo et gubernatoribus nostris, quod se abstineant et gentem nostram faciant similiter abstinere a

damnificatione locorum comitum Budisclavi et Gregorii, comitum Corbaviae, aliorumque comitum Sclavoniae, nisi viderent quod faverent inimicis, vel procurarent contra nostrum honorem, et quia credimus, quod esset bonum et faceret pro nobis, si dicti comites possent uniri nobiscum, et ad intentionem nostram conformari, et ipsi scripserint nobis, quod dictus comes Gregorius ad hoc videbatur intendere; volumus ut dare debeant eidem comiti Gregorio omnem bonam spem et intentionem quam possunt, cum illis pulcris verbis et modis, qui sibi videbuntur pro honore nostro, trahentes ab eo, quantum plus poterunt, de intentione sua, et significantes nobis quidquid fecerint et habuerint in praedictis, intelligendo, quod parlamenta quae propterea fierent cum dictis comitibus, fiant extra bastias nostras, sicut alias extitit ordinatum.

Capta: quod sapientes Sclavoniae examinent ambaxatam expositam nobis per ambaxatorem domini regis Serviae, super qua dent nobis suum consilium, cum qua erimus hic et fiet sicut videbitur, et quilibet possit ponere partem.

Secr. Rog. Lib. I. seu A ch. 32.

L. 1346. 3 Marcii.

Одговори на предлаганя посланика краља Србскогъ.

Capta: examinata ambaxata domini regis

Serviae consulunt sapientes responderi ambaxatori suo:

Et primo ad primum capitulum, continens in effectu de coronatione sua in imperio Constantinopolitano, quam nobis ad gaudium significat, respondeatur, quod ob specialem devotionem, quam semper gessimus et gerimus ad suam majestatem, nos et nostra comunitas, de quibuscunque honoribus et gloria suae majestatis plurimum gaudemus, tamquam serenissimi et honorandi amici et affinis nostri, affectantes augmentum et conservationem status excellentiae suae, velut proprium, cum sciamus majestatem suam diligere econtra nostrum honorem et statum, et sicut cognovimus per effectum in magnifica oblatione per eum nobis facta non est diu, de gente sua ad nostrum servitium, contra Jadram. Et ideo regratiamur suae majestati, de eo quod nobis nota facit eius gaudia et honores, quae grata multipliciter sunt animis nostris, quia supplicamus altissimo, quod honores et excellentiam suam conservet et augeat maximum votum.

Ad factum vero unionis, quam inter ipsum et nos fieri petit, pro acquisitione imperii Constantinopolis. Respondeatur: quod animus noster semper unitus et conformis est, ad quaelibet suae majestatis beneplacita et honores. Verum propter guer-

ram nostram, quam praesentialiter habemus contra J a d r a m, et propter multa agenda ad praesens incumbentia nostro dominio, et etiam consideratione treuguarum existentium inter imperium Romaniae et nos, firmatarum cum iuramento, quas non esset fas violare, absque derogatione honoris et fidei nostrae apud deum et mundum, ad factum dictae unionis intendere non possemus; recedendo a facto cum hiis et aliis pulcris verbis quae videbuntur.

Ad id quod petitur, quod ambaxator regis praedicti possit intrare civitatem Jadrae, pro tentando bonum concordiae inter nos et Jadratinos; respondeatur, quod regratiamur multum de huiusmodi suo bono proposito, cognoscentes illud procedere ex omni bona causa et affectione, quam gerit ad nostrum dominium. Verum tamen considerantes quod dominus Delphynus Viennensis, accedens pridie ad sanctum servitium contra T u r c h o s z e l o etiam virtutis motus, misit nobis insciis nuncios suos in Jadram, movendo Jadratinis nostris rebellibus verba reconciliationis. Qui Jadratini in sua malignitate et nequitia perseverantes, responderunt se ad hoc intendere non valere, absque expresso mandato domini regis Hungariae. Et licet haec verba portata fuerint praeter scientiam nostram, suspicati fuerunt illa procedere ad nostram instantiam tet inductum. Non habemus, quod hoc esse

honor suae majestati, nec nobis, quia nunc amplius ymaginarentur quod a nobis procederet, quod plurimum inconveniens esset, cum ipsorum intersit, nostram qui antiquitus fuimus et esse intendimus eorum domini, misericordiam implorare. Quare majestas sua in hac parte nos habere potest merito excusatos. Faciendo responsiones praedictas cum hiis et aliis pulcris verbis, quae videbuntur.

Sec. Rog. Lib. A. ch. 33.

LI. 1346. ind. XIV. 18 Aprilis.

Одговоръ Млетачке владе посланику бана Босанскогъ, кои оће да посредствуе у завади Млетача съ краљемъ Угарскимъ, збогъ обсаде Задра.

Capta: quod pro laudabili et bono portamento, quod habuit frater Peregrinus in nostris servitiis, fiant ei dona quomodo videbitur dominio, usque ad summam ducatorum centum. Et quia ipse volebat remanere hic ad capitulum, procuretur per dominium, quod ipse revertatur cum ambaxatoribus banni, quia poterit esse multum utile factis nostris.

Capta: quod respondeatur ambaxatoribus domini bani Bossinae, cum illis pulcris verbis, quae videbuntur dominio, regraciando ei de hiis, quae fecit in honorem et comodum huius domini, et de notificatione amicabili nobis facta, eius quod sentiebat de

intentione regis Hungariae, et subsequenter de consilio nobis dato per eum, de mittendo ambaxatam ad dictum regem, secundum expositionem dictorum suorum ambaxatorum; pro quibus omnibus plene cognovimus, magnum et sincerum amorem, quem ad nos gerit et pro eo reputamus nos ad cunctos eius honores et beneplacita strictius obligatos; et firmiter credimus, quod consilium suum ex pura mente et intima caritate procedit erga nos, tamquam fratres et amicos cordiales ipsius; sed sicut scire potuit, dominus dux Austriae per suam ambaxatam requiri nos fecit, quod cum sensisset regem Hungariae gravatum esse contra nos, libenter inter nos et ipsum, viam reconciliationis inveniret, et quod placeret nobis mittere nostros ambaxatores ad eum; propter quod licet nesciremus ullam rationabilem causam turbationis regis praedicti contra nos, cui et progenitoribus suis ex parte nostra semper gessimus reverentiam et amorem ut notum est, tamen misimus nostros ambaxatores ad dictum ducem, volentes, quantum ex parte nostra erat, esse in omni pace et amore cum dicto rege, sicut amicus facit cum amico; sed videtur quod ipse rex per suos ambaxatores missos ad dictum ducem, petat ante omnia removeri exercitum nostrum ab obsidione Jadrae, quod non esset rationabile, nec est de intentione nostra, cum ci-

vitas Jadra fuerit nostra et per nos posessa jam trecentis annis et ultra, sine contradictione cujuscunque, et exercitum quem habemus, habemus supra territorio nostro, nec iniuriam alicui faciamus, si quod nostrum est et fuit per longitudinem tanti temporis acquirere procuramus. Et propterea si intentio regis est firmata super hoc, non videretur nobis, quod mittere ambassatam nostram illuc posset aliquid relevare, sed si ipse dominus banus sentiret, quod intentio regis removendo se ab isto quod petit, foret ad aliquid, quod possit inducere amorem et benivolentiam inter dictum regem et nos, disponemus quum de consilio bani esset, mittere ad dictum regem nostros ambaxatores; et ideo eum rogamus instanter, quatenus cum in ipso magnam spem et fiduciam velut in fratre et amico carissimo habemus, velit nobis significare suam intencionem et consilium super hoc; et nos et nostra negotia, que sua propria reputare potest, habere in casu quolibet favorabiliter comendata.

Secr. Rog. Lib I. A. ch. 38.

LIH. 1346. 9 Maii.

Одговоръ посланнику князя Григорія, на услове саюза, кое овай предлага Млетцима.

Capta: respondeatur ad capitula ambassatae comitis Gregorii in hunc modum:

Et primo ad primum capitulum de III. cent. equitibus et CC. peditibus et cet. Respondeatur: quod simus contenti dare ei CC. equites et C. pedites, secundum quod alias requisivit et contentus fuit; cum quibus debeat facere et procurare honorem nostrum et suum, cum conditione, quod possimus de ipsis gentibus et parte ipsarum ordinare et disporre et precipere, sicut quando et ubi nobis videbitur pro bono unionis.

Ad secundum capitulum, per quod petit provisionem et cet. Respondeatur: quod si eveniret, quod comes Gregorius amitteret suum, taliter quod non haberet unde vivere, dominatio nostra providebit, ut sibi conveniens apparebit. Et si ullo tempore contracta perderetur, et postmodum recuperaretur per nos, erimus sibi fauorabiles et gratiosi, ut ipse et sui recuperare valeant, quod est suum.

Ad tertium capitulum, si castra per desertationem contractae, vel defectu victualium aut hominum teneri non possent et cet. Respondeatur: quod cum dictus casus occurreret, providebimus nostro posse, quod victualia habeant pro pecunia et omnem favorem et consilium libentissime impendemus, ut ipsa castra conservari possint.

Ad quartum, si inimici obsiderent castra sua et cet. Respondeatur: quod in hoc pro-

videbitur per nos, sicut pro honore et bono nostro et suo erit conveniens.

Ad quintum, si dominatio acquireret contractam Chroacie, de possendo habere suum et c. Respondeatur: quod si hoc eveniret dominatio nostra providebit de tractando et habendo ipsum recomendatum benigne in suis juribus, sicut semper facere consuevit servientibus ei.

Ad sextum, per quod petit observari sibi privilegia sua et cet. Respondeatur: quod semper inveniet nos dispositos ad omnia, quae honeste et decenter fieri poterunt, ad conservationem jurium suorum.

Ad septimum, si civitas Jadrae habebitur per nos et c. Respondeatur, quod totum quod invenietur esse suum dabitur ei, et tractabitur per nos in jure et justitia, prout quilibet civis noster.

Ad octavum, de villis derobatis et cet. Respondeatur: quod per nos superinde providebitur sicut conveniet.

Ad nonum, de ducatis. V mille deponendis apud alios X mille et cet. Respondeatur, quod sumus contenti, quod ipsos deponat apud alios sicut petit.

Et pro praedictis volumus et petimus:

Primo, quod comes Gregorius habeat pro inimicis omnes inimicos comunis Vene-
tiarum, et pro amicis omnes amicos; intell-

gendo amicos et inimicos illos, qui declarabuntur per litteras vel nuncios domini ducis Venetiarum.

Item: quod teneatur totis viribus et posse dampnificare Jadratinos in havere et personis, et quoslibet eis adhaerentes vel praestantes eis auxilium vel favorem.

Item: si necessaria essent aliqua sua castra comuni Venetiarum, quod dictum comune Venetiarum in ipsis castris possit ponere equites et pedites ad suum beneplacitum; remanente nihilominus dominio et jurisdictione ipsorum castrorum dicto comiti.

Et pro observatione omnium promissorum, acceptetur obligatio X mille ducatorum, qui sunt hic, quam offert facere eius ambaxator, mittendo adhuc alios V mille ducatos huc sicut dicit. Et cum dicat quod intendit mittere Venetias vel Arbum uxorem cum bonis suis, et propterea petat per nos sibi concedi unam galeam, pro levandis hiis; respondeatur, quod de hoc sibi complacebimus et mittemus galeam, ut possit mittere uxorem et bona sua Arbum seu Venetias sicut petit.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch 41.

LIII. 1346, 7 Maii.

Наставлени управителъни земали Славоніа тичука се
обсаде Задра.

Capta: cum sit utilissimum providere de securitate et confortatione terrarum nos-

trarum Sclavoniae, vadit pars: quod in bona gratia expediantur provisores et electi et militantur ita quod recedant ad longius die lunae vel martis proximo, cum alio usserio quod est hic. Et comittatur eis quod vadant ad exercitum, et viva voce hortentur, sollicitent et inducant capitaneos nostros ad expeditionem belli quanto citius esse potest, cecundum intentionem nostram, non recedendo de inde, donec bellum fuerit expeditum, set operando et procurando in ipsa expugnatione bonum et honorem nostrum, quantum poterunt. Et deinde vadant cum galea sibi deputanda, visitando terras nostras et faciendo ambaxatam comitatibus ipsarum, cum illis verbis quae videbuntur utilia, inducendo eos ad fidelitatem nostram, et conferrant etiam cum comite Maladino et comite Paulo, seu cum nuntiis eorum, promittendo eis nostrum auxilium, et favorem in casu quo esset necesse, et inducendo et confortando eos et alios ad nostrum honorem, cum illis verbis quae sibi videbuntur utilia pro factis nostris.

Secr. Rog. Lib. I ch. 41.

LIV. 1346, 14 Maii.

Заключено захвалити кнезу Младену, што е дошао у Млетачку войску, а управителъма Славоніе наложити, да предупредѣ, да кнезь Павле не преда тврдиню Островицу краљу Угарскому.

Item scribantur litterae comiti Maladino, regratiando ei de suo bono portamen-

to in omnibus factis et de adventu suo ad nostrum exercitum et honorem, dicendo de confidentia speciali, quam habemus de ipso in honores nostros et quod nunquam credidimus de ipso aliquid, quod nobis dictum esset in minus honoris nostri, quia scimus firmiter, quod honorem nostrum semper possetenus procuravit.

De facto tractatus quem videtur habere comes Paulus de dando castrum suum Ostroyice regi Ungariae, juxta tenorem litterarum comitis Sibenici; scribatur nostris provisoribus quod inquirent de hoc, et provideant et turbent, ne dictus tractatus procedat, loquendo cum comitibus Paulo et Mladino et aliis, et ut eis videbitur; et superinde scribatur etiam capitaneo et gubernatori ut videbitur.

Et quia videtur quod comes Doymus sit tractator huius facti, mittatur ad eum unus de notariis curie, aggravando factum sicut videbitur convenire.

Secr. Rogat. Lib. I ch. 42.

LV. 1346. 22 Junii.

Кнезови Павле и Младенъ, и овога брака, приймаю се у миръ, кон уговараю Млетци са Угарскимъ краљемъ.

Capta: cum capitulum positum in contractu misso collegio, faciens mentionem de Comitibus Maladino et Paulo, sit multum largum, et bonum sit quod factum

nostrum non impediatur occasione eorum, dummodo eis servemus quod debemus; vadit pars, quod scribatur collegio, quod si non possent obtinere in totum, secundum quod continetur in capitulo praedicto, finaliter sint contenti ponere capitulum praedictum in hac forma, scilicet hoc acto specialiter inter eos, quod nobiles viri domini Paulus et Maladinus comites, et Deodatus et Paulus fratres dicti comitis Maladini, includantur in pace et concordia et transactione praesenti, cum omnibus terris, locis et bonis suis et districtibus eorundem, ita quod molestiam non recipiant per dictum dominum regem vel ejus subditos et sequaces.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 46.

LVI. 1346. ind. XIV. 4 Julii.

Услови подъ коина нна се уговорити миръ съ кра-
лънъ Угарскннъ.

MCCCXLVI, indictione XIV^a. die quarto Iulii, quo die venerunt nova felicia de magnifica et gloriosa victoria, obtenta per gentes nostras contra dominum regem Ungariae, in die Sabati primo mensis eiusdem, quo celebratum fuit festum beati Marcialis apostoli.

Capta: Quod rescribatur collegio, quomodo recepimus per nobilem virum Nicolaum Cornario supracomitum, litteras suas nunciantes nobis celebrem et optatam victoriam per nostras gentes obtentam, contra ini-

micos, pro qua gratias quas possimus referimus domino Deo nostro, qui super nos tantam gratiam et misericordiam clementer fuit dignatus ostendere; recomendantes magnam probitatem et valorem suum et gentium nostrarum, quam in hiis et aliis nostris honoribus et servitiis habuerunt. Et nolentes esse ingrati de tanto beneficio et dono, sed potius volentes mentes nostras conformare ad bonum concordii et pacis, intellectis litteris suis ad plenum continentibus de tractatibus habitis cum domino bano Bossinae, sic respondemus eis, quod opinio trium magis solida, et plus secundum terminationes nostras nobis visa est, et libenter vellemus, quum foret possibile et sic instetur per eos toto posse, ad componendum factum Jadrae cum aliis terris insimul; possendo expendere pro hoc C mille florenos et XX mille pro baronibus, secundum formam determinationum factarum per nos. Set quando hoc non posset fieri, quia altera pars vellet tantum componere de facto Jadrae, sumus contenti, quod habentibus nobis statum et ante omnia civitatem Jadrae, libere cum omnibus fortificiis, insulis, districtibus et cet. et renunciante rege, pro se heredibus et successoribus suis, omnibus jnribus, quae quomodo docunque diceret vel posset habere in eis, ac remittentibus nobis iniurias praeteritas Jadratinis, possint expendere ducatos LX mille,

sicut obtulerunt, et X mille pro baronibus, cum conditione, quod rex cum toto suo exercitu, debeat recedere de contracta sine dampnificando aliquas nostras terras, fideles, subditos vel amicos. Intelligendo ut alias eis scripsimus, quod in omni casu concordio includere debeant comites Maladinum et Paulum, secundum formam alias eis missam.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 47.

LVII. 1346. 29 Julii.

Одговоръ посланнику краля Србскогъ; коле истогъ краля и цара да, се заузима за нѣгове посланике и нѣгове послове, ако се састане съ краљемъ Угарскимъ.

Capta: Quod respondeatur ambassatoribus domini regis Raxiae, regratiando ei de bona voluntate et magna affectione, quam ostendit ad nostrum honorem cum illis pulcris verbis que videbuntur, dicendo quod credimus super factis pendentibus inter dominum regem Ungariae et nos, mittere ambaxatam ad dictum dominum regem Hungariae, quam ambaxatam et facta nostra, in casu quo ipse dominus rex se reperiatur cum rege Ungariae, intime et cum magna fiducia comendamus, cum intentio nostra sit, si ipsam ambaxatam mittemus, comittere ambaxatoribus nostris, quod si se reperiunt cum ipso domino Imperatore, recurrant ad eum pro auxilio, consilio et favore, tamquam

ad amicum nostrum honorabilem et praecipuum, in quo plenam spem et fidem gerimus, quod facta nostra propria reputet, sicut etiam reputaremus omnem eius exaltationem pariter et honorem.

Capta: quod pro honore nostro provideatur istis ambaxatoribus domini regis Raxiae, in rebus quae videbuntur, usque ad summam ducatorum centum, pro expensis quas fecerunt pro nostro servicio.

Capta: quod nostris fidelibus de Ragusio, pro eorum bona dispositione, quam ostenderunt continue ad nostros honores, dentur de arsenato nostro, absque aliquo precio remi LXXX. longitudinis in grione pedum V et in palla pedum XV. pro quodam ligno XX banchorum, quod fieri fecerunt ad omnem nostrum honorem.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 49.

LVIII. 1346. 9 Augusti.

Заклучено дати братру Катерину поклонъ, што е
ишао по Млетачкомъ послу къ бану Босанскомъ.

Capta: Quod fratri Caterino provinciali, qui fuit missus ad banum Bossinae, et fideliter et laudabiliter se gessit, provideatur de denariis nostri comunis, de ducatis L. ut habeat bonam causam in nostris serviciis, et sic est consultum per dominos consiliarios et capita.

LIX. 1346. 10 Augusti.

Одговоръ на разна предлаганя кнезова Славоніе, Будислава, Павла и Младена.

Capta: quod respondeatur nostro collegio super punctis contentis in eorum litteris, et primo ad verba tacta per comitem Budislavum Vrognich de fortilicia Tenini, volumus, quod ipsi comiti respondeatur cum verbis decentibus, quod considerantes, quod fuimus et speramus debere esse super tractatu concordii cum domino rege Ungariae, non intromitemus nos per nos vel gentes nostras de faciendo ad praesens contra eum aliquam novitatem; et propterea ipse a se potest facere sicut placet, quia quantum pro nobis, nolumus in dicto facto nos aliquallyter impedire.

Capta: ad factum filii Comitis Pauli, scribatur collegio, quod habentes curam ad omnem conservationem et bonum comitum Pauli et Maladini, in continenti determinavimus mittere ad comitem Doyum nostrum nuncium specialem super hoc, et quod de hoc informet dictos comitem Paulum et Maladinum. Et mittatur pro parte nostra, unus nuncius ad comitem Doyum, qui etiam aggravet comitibus Veglae factum receptationis, quam publice faciunt de nostris rebellibus Jadratinis in suis portibus et locis, contra debitum fidelitatis, cum

illis verbis, quae pro bono negotiorum comitenda dominio videbuntur.

Capta: praeterea ad ea quae dixit comes Maladinus de castro Tenini et Churiacis et cet. Volumus quod respondeatur, quod cum fuerimus et speramus debere esse super tractatu pacis cum domino rege, in qua pace, ut novit ipse comes, eum conamur includere, non videretur nobis, quod ad praesens habeat movere aliquam novitatem. Et similiter putamus esse bonum et facere pro statu suo, quod supersedeat pro modo de non faciendo novitatem aliquam Churiacis et illis de La Vrana, donec aliud aparebit.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 49.

LX. 1346. 21 Augusti.

Заключено кнезу Григорию брату кнеза Павла Островичкоу, послати одного бележника, да му изъясни, како о Млечанинахъ тако было чутъ за смерть кнеза Павла.

Capta: quod mittatur unus notarius curiae ad comitem Gregorium, fratrem condam comitis Pauli Ostrovicae, quo salutato pro parte nostra exponat, quod provento noviter ad nostram notitiam de obitu fratris sui comitis Pauli, vehementissime doluimus, tamquam de amico et devoto nostro carissimo et. c.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 51.

LXI. 1346. 26 Augusti

Заклучено явати бану Босанскомъ да шлеа посланике крало Угарскомъ, и препоручати му Млетачке послоне.

Capta: quia dominus banus Bossinae perfectam dilectionem et amorem ostendit ad nostrum dominium, Vadit pars, quod pro honore suo et nostro scribatur ei et notificetur ei, quomodo sicut novit ambaxatores domini regis Hungariae fuerunt ad nos, cum quibus non valentes esse concordēs, tandem ad instantiam et svasionem ipsorum ambaxatorum, nostram ambaxatam domino regi Hungariae mittere decrevimus, quod ei notum esse volumus, tamquam honorabili et praecipuo amico nostro, rogantes ut facta nostra recomendata habeat; et si cerneret videret, quod per nos fieri posset vel deberet aliquid, illud omni tempore libenti animo faciemus. Et circa ista verba scribatur etiam fratri Peregrino.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 52.

LXII. 1346. ind. XV. 3 Septembris.

Заклучено протестирати противъ обновлеия неке тврдинѣ, кою князь Константинъ зида противно уговору.

Capta: quod scribatur Stephano notario nostro, istud quod habemus de novitate quam facit comes Constantinus, in rehedificando illud castrum contra formam pactorum, quae habemus cum ipso comite Neliptio patruo suo. Et quod procuret tam apud comitem Johannem filium con-

dam comitis Nelipcii, et ipsum comitem Constantinum et comitem Maladinum, quam alias ubi et sicut expedierit, quod cesset et abstineat a praedictis, et quod pacta servantur, protestando in hoc per illum modum, qui ei utilior videbitur. Et scribatur etiam collegio, quod circa effectum intentionis nostrae in facto praemisso, procurent et faciant id boni quod poterunt.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 53.

LXIII. 1346. 4 Septembris.

Одговоръ владе Млетачке на предложени посланика бана Босанскога.

Capta: Examinatis capitulis ambaxatae nobis expositae per dompnum Helyam pro parte domini bani Bossinae, consulunt sapientes et primo, ad primum capitulum, continens de unione et liga facienda cum eo et cet. Respondeatur cum illis verbis quae dominio videbuntur, quod tanta est fidei et dilectionis sinceritas, quam in ipso bano cognovimus ad nostros honores, quod fidissime sibi audemus pandere in totum conditionem agendorum nostrorum, quae potest propria reputare, ut ipsorum habita plena notitia, possit circa ea considerare, quae veniunt rationabiliter attendenda. Equidem verum est, sicut per nostras speciales litteras sibi scripsimus ante adventum dicti dompni

Helyae, quod rex **Hungariae**, pro ut notum est ipsi bano, misit suos ambaxatores **Venetias** pro tractatu concordii. Qui inter alia volebant nobis dare libere civitatem **Jadrae**, prout petebatur per nos, set volebant quod aliae terrae nostrae **Slavoniae**, remanerent regi, quod, si de relaxando ei aliquam dictarum terrarum, protinus erat et est contra intentionem nostram. Verum ex parte nostra volebamus, secundum tractatum per dictum dominum banum habitum in exercitu, dare usque ad quantitatem pecuniae promissam per eum, ut daret nobis **Jadram** libere, ut est dictum; nolentes ad aliud descendere. Et sic finaliter non valentes esse concordēs cum eis, maxime quia dicebant non habere mandatum ad plenum, ad requisitionem et instantiam ipsorum ambaxatorum; promissimus mittere nostram ambaxatam ad ipsum regem; quam, nolentes pro honore nostro deficere in promissis, iam paravimus et in brevi missuri sumus, non ad alium finem, nec cum alia intentione, nisi ad videndum, si id quod per suos fieri non potuit defectu mandati, videlicet de dando nobis **Jadram** pro illa quantitate pecuniae, fieri vellet per dominum regem, ne ostendatur pro parte nostra recusari concordium, et quod velimus nos retrahere ab iis quae iam promissimus alias. Et licet mens nostra foret contenta omni tempore, esse in unitate et

confederatione cum ipso domino bano, pro fortificatione et conservatione utriusque partis, tamen certi reddimur, quod sapientia ipsius est tanta, quod aperte videre et cognoscere potest, quod firmatio et publicatio ipsius ligae, quantum ad praesens fieri non posset absque infamia et detractioe honoris nostri, quia ex una parte mittere ambaxatam regi pro concordia, pro ut publica fama sonat, et ex alia parte firmare et publicare unionem contra eum, in se contradiceret, et honori nostro in toto orbe non mediocriter repugnaret. Et quia illud, quod praesentialiter fieri non potest per nos, absque nostro onere et infamia rationibus supradictis, verosimiliter forsam fieri poterit in processu temporis, cum reservatione honoris nostri, quem scimus ipsum dominum banum diligere; si praesentialiter deliberate non respondemus ad factum unionis praedictae, potest eius providentia nos habere rationabiliter excusatos, cum propositi nostri sit, pendentibus sic negotiis isto medio tempore, licet expressam unionem non habemus cum ipso, ipsum et eius auxilium in casu quolibet, velut amicum praecipuum requirere confidenter; et sic versa vice de nobis facere posset, quia suum intime diligimus honorem et statum. Quae omnia ex grandi cordis affectione ipsi domino bano nota esse volumus, sperantes quod penes eum ha-

bebuntur, sicut eorum conditio et natura exigit et requirit.

Ad secundum capitulum per quod recomendat nobis comitem Gregorium et cet. Respondeatur quod satis credimus esse notam domino banno, gravem offensam nobis factam per ipsum comitem, quia existens noster civis, contra debitum et iuramentum fidelitatis, temerarie praesumpsit, et armata manu venire et hostiliter contra nos, propter quod si contra eum gravati et turbati sumus, non est mirandum; set nihilominus attendentes instantes praeces ipsius domini banni, pro quo omnia nobis decenter possibilia faceremus, ipsum comitem Gregorium, si viderimus quod recognoscat fallum suum, et quod intentio et opera sua sint ad bonum et honorem nostrum, recomdatum habebimus intuitu ipsius domini banni, apud nostram gratiam et amorem.

Ad tertium capitulum de injuriis et damnis sibi illatis per comitem Maladinum et cet. Respondeatur quod novit deus injurias ipsius non minus graves habemus, quam si nobis vel nostris gentibus facte forent, et pervento de ipsis ad nostram notitiam, antea pluries scripseramus et nunc de novo misimus unum nostrum notarium et nuntium specialem pro reformatione praedictorum, et speramus quod fiet taliter, quod

ipse dominus bannus poterit rationabiliter contentari. Et nihilominus adhuc omnibus modis et viis intendimus efficaciter procurare, quod ipse comes Maladinus, a qualibet novitate se abstineat contra ipsum bannum vel gentes suas, et sumus certi quod sic fiet. Quem comitem Maladinum, cum sit intimus et fidelis nostri domini, ipsi domino bano, amicabilem comendamus, rogantes ut a perturbatione status eius placeat abstinere nostris praecibus et amore.

Ad quartum capitulum, per quod nobis recomendat comitem Johannem condam comitis Nelipcii et comitem Budisclavum Urognich et cet. Respondeatur quod si cognoverimus, quod dispositio eorum tendat ad bonum et honorem nostrum, ipsos intuitu ipsius domini banni, habebimus apud nostram gratiam recommissos.

Ad quintum capitulum, per quod petit mitti ad regem Serviae in eius favorem; respondeatur quod optantes omne bonum et statum ipsius domini banni, libenter ei complacemus super hoc; et mittatur ad regem Raxiae per illam pulcram viam, quae videbitur dominio, ad rogandum eum super hoc, cum illis verbis, quae utilia videbuntur.

Ad sextum capitulum, de requisitione ei facta per Jadrenses, per quod petit

si nobis placet, ut se interponat de concordio inter partes et cet. Respondeatur quod in omnibus factis nostris, sic plene consideremus in eo, sicut in nobis, et quod scit, quae fuit intentio nostra, videlicet recipiendi Jadratinos ad gratiam nostram, dantibus eis nobis, liberum dominium civitatis Jadrae, salvis personis et habere. Et novitus videntes eorum duritiem, fecimus fieri unam cridam, quod si infra octo dies vellent dare nobis civitatem libere, ut est dictum, reciperemus eos ad gratiam salvis personis et habere; alioquin elapso termino nullam remissionem vel gratiam invenirent a nobis, set de eorum personis et bonis fieret secundum culpas eorum.

Ad ultimum capitulum, de facto Tenini, cum ipsum capitulum ab unione dependeat, non expedit praesentialiter respondere.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 53.

LXIV. 1346. 4 Septembris.

Заключено одговорити кнезу Григориј Курјани, молебенъ за милостъ, да ђе га приими на милостъ ако виде да се покаже, највише бану Босанскомъ за љубавъ.

Capta: Cum comes Gregorius Churiachi, per suum ambaxatorem nobis fecerit suplicari, ut eum ad gratiam nostram recipere dignaremur, vadit pars: quod respondeatur ei, quod satis est mundo notoria gra-

vis offensa nobis facta per ipsum comitem, quod existens civis noster, contra debitum fidelitatis et juramentum suum, temerarie praesumpsit venire et hostiliter contra nos, ex quo si gravitatem et turbationem contra ipsum concepimus, non est mirabile apud quemquam. Set attendentes quod quaerit veniam de commissis, et quod ducale dominium nunquam est solitum quaerentibus misericordiam denegare, si viderimus, quod ipse comes recognoscat fallum suum, et quod sua dispositio et opera tendant ad honorem nostrum sicut promittit, ipsum intuitu maxime domini bani Bosinae, qui de hoc nos instanter rogavit, apud nostram gratiam recipiemus et habebimus comendatum.

Socr. Rog. Lib. I. ch. 53.

LXV. 1346. ind. XV. 22 Septembris.

Закључено посредовати између бана Босанскогъ и кнеза Младена, и разорити тврђињу коју гради Константинъ.

Capta: quoniam, sicut per litteras capitanei nostri maris pridie habuimus, banus Bossinae videtur exercitum congregare ad damnum comitis Maladini, et quaelibet discordia et novitas inter ipsos debeat gravare nostrum dominium, tum propter suum amorem, quem gerimus ad ipsorum utrumque, tum etiam quia esset praeiudiciale multimode factis nostris; vadit pars, quod mittatur ali-

qua discreta persona, qualis placebit dominio, consiliariis, capitibus et sapientibus vel majori parti, ad procurandum quietem et concordium inter praedictos dominum banum et comitem Maladinum, cum illis verbis, quae videbuntur dominio comittenda, et rescribat quidquid invenerit et facere poterit, et nostrum expectet mandatum.

Et comittatur etiam dicto nostro nuncio, quod si banus ei tangeret aliquid, tam super factis spectantibus ambaxatae, quam pridie ad nos misit, quam super aliquibus aliis factis, quae nobis possent spectare, audiat et trahat provide ab ipso totum quod poterit, et senciatur de intentione sua, et rescribat et expectet nostrum mandatum.

Praeterea comittatur dicto nostro nuncio, quod procuret per omnem modum, quod fortificia quam hedificari facit Constantinus ruinetur, faciendo et procurando cum illis de Sibenico et cum comite Maladino, quod mittant de suis gentibus ad faciendum eam ruinari, quum aliter obtineri non posset quod ruineretur. Et scribatur capitaneo nostro terrae, quod praedictis de Sibenico et comiti Maladino, subveniat de gentibus nostris, pro facienda ruinatione praedicta, in ea quantitate, quam viderit expedire.

LXVI. 1346. 26 Septembris.

Закључено неката одъ бана Босанскогъ помоћъ, ако
бы банъ Славоніе помогао Задранина.

Capta: cum in responsione facta dum Heliae, ambaxatori domini bani Bossinae, inter alia caveatur, quod nostri firmi propositi est, pendentibus sic factis nostris, isto medio tempore, licet expressam unionem non habeamus cum ipso domino banno, ipsum et eius auxilium in casu quolibet, velut amicum praecipuum, requirere confidenter; et versa vice de nobis facere posset et cet. Consulunt sapientes, quod comittatur Ser. Nicolino, accessuro ad banum praefatum, quod dum erit in partibus illis, si de firmo senciet, quod banus Slavoniae, vel alii descendere velint ad damnum nostrae bastiae, vel ad succurendum de victualibus inimicos nostros Jadrenses, prout sonant nova habita, quod tunc requirat auxilium et favorem ipsius bani Bossinae, ad resistendum dicto bano Slavoniae, et aliis descendantibus occaxionibus antedictis, promittendo ei auxilium nostrum in casibus ei necessariis, secundum formam antedictae responsionis, factae dicto dum Heliae.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 55.

LXVII. 1346. ind. XV. 11 Octobris.

Заклучено явити бану Босанскомъ, да су позвати на-
трагъ посланици кои су имали нѣи краљу Угарскомъ;
а съ баномъ обновити преговоре о саюзу.

Capta: cum dominus rex Hungariae nobis per suas litteras significavit, quod non expedit nostram ambaxatam ire ad praesentiam suam, non removendo exercitum nostrum ab obsidione Jadrae; et modo incumbat nobis factis nostris cautelam habere et invenire, quod omni tempore fortes existamus contra quoscunque, et habeamus intentum nostrum in facto Jadrae, quod cum dei auxilio est sperandum, vadit pars: quod ambaxata nostra in totum et per totum revocetur, nec vadat, sed provideatur factis nostris ut videbitur melius.

Et notificetur Nicolino notario nostro misso ad dominum banum Bossinae, quod nostram ambaxatam revocavimus pro meliori nostrorum agendorum, nec volumus quod ullo modo vadat. Et quod hoc dicat et sentire faciat domino bano, et si idem dominus banus tangeret ei verba, quae nobis alias tangere fecit de facto ligae, quod trahat et sentiat ab ipso quidquid poterit, et totum quod senserit et habuerit scribat nobis, et nostrum prestoletur mandatum.

Ser Marcus Lauredano vult tantum plus: quod si eveniret quod dictus dominus ba-

n u s non tangeret aliqua verba ligae Nic o-
lino, quod Nicolinus caute et provide, per
modum qui sibi habilior apparebit, tangat
verba ligae dicto domino bano, secundum
formam capitulorum, quae alias ipse banus
per suum ambaxatorem nobis tangere fecit,
et trahat ab ipso totum quod poterit, et quid-
quid habuerit et extraserit a dicto bano, no-
bis sollicite scribat et nostrum expectet man-
datum.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 57.

LXVIII. 1346. 7 Novembris.

Закључено наложити бележнику Николину, да гледа
дознати одговоръ бана Босанскогъ на предложени
саюза са Млетцима.

Capta: cum per nostras litteras pridie
scriptum foret Nicollino notario, quod
caute et provide, et per illum modum, qui
sibi habilior apparebit, tangeret verba ligae
domino bano Bossinae et cet. Et ab ipso
Nicolino nullam receperimus responsionem;
et pro factis nostris faciat scire de intentione
ipsius bani superinde. Vadit pars: quod scri-
batur dicto Nicolino, quomodo recepimus
suas litteras continentes, quod dictus banus
valde conquerebatur de Jadratinis, qui
eum in curia regis Hungariae diffama-
verant et non cessabant diffamare, de quo
valde condolemus et displicentiam maximam
recepimus in animis nostris, cognoscentes

quod contra deum et omnem veritatem diffamatum est. Et quia faciendo ligam et unionem cum ipso domino bano, crederemus fore valde utile pro partibus et bonum, committimus eidem Nicolino, quod ad dictum dominum banum mittere debeat dum Elliam, comittendo sibi praedicta verba, qui ea ipsi bano exponat, et procuret habere suam responsionem, quam dicto Nicolino apportet, qui omnia ordinate nobis rescribat et nostrum praestoletur mandatum. Et scribatur dicto dono Ellie pro parte huius dominationis, quod sibi placeat ad dictum dominum banum ire, expositurus quae sibi dictus noster notarius comittet. Verum si dictus Nicollinus requisivisset dictum dominum banum de dicta unionem, juxta formam dictarum litterarum, quas superinde misimus, tunc dictus Nicollinus non mittat dictum Elliam. ad dominum banum cum verbis praedictis. Et insuper si dictus Nicollinus jam motus esset pro redeundo ad dictum dominum banum, occasione dictae unionis, tunc comes Spallati litteras domini Elliae non mittat, set retineat.

Et fiat littera credentiae dicto domino bano, pro domino Ellia.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 62.

LXIX. 1346. 7 Novembris.

Закључено, јавити кнезу Младену да засађь недолази у Млетке, а преко бележника Николина молити га, да се помири са баномъ Босанскимъ.

Capta: quod scribatur capitaneis nostris terrae et maris, quod responsionem per ipsos factam nuncio comitis Mladini placet nobis, et ideo debeant ei iterum respondere, quod non intendimus, quod recedat deinde pro veniendo Venetias occasione praesentium novorum; cum habeamus praesentiam suam, pro uno alio exercitu nostro ibi, quum de ipso gerimus fiduciam plenior.

Capta: Examinatis litteris Nicolini notarii curiae e dominio missis, super facto concordii, facti inter comitem Mladinum ex parte una et dominum banum Bossinae et illos duos Sclavos ex altera; et intellectis verbis, quae moventur per comitem Mladinum praedictum, quae sunt turbatio dicti concordii, contra id quod promisit facere expresse, et possent inducere majorem dissensionem, quam primo erat; consulunt sapientes, quod scribatur dicto comiti Mladino, quomodo per litteras dicti Nicollini intelleximus concordium tractatum inter ipsum et dominum banum Bossinae, quod nobis valde placet. Sed quia intelleximus quod ipse non contentatur de instrumento dicti ba-

ni, sigillato suo sigillo, et propterea non velit facere fieri suum instrumentum dandum eidem domino bano, nec relaxaverit carcera-
tos, qui sunt Schar donae, ut promisit, roga-
mus ipsum instanter, quatenus sibi placeat
adimplere id quod tractatum est. Cum faciat
pro ipso et conservatione sua ac pro bono
statu Sclavoniae, habere pacem et bonum
amorem cum domino bano Bossinae et
aliis Sclavis, ex quibus nobis plurimum
complacebitis intendentes omnino, quod con-
cordium inceptum compleatur per ipsum, et
nos pro parte nostra, postquam ambabus
partibus placuit, acceptamus et contenti su-
mus omnes differentias et quaestiones partium
terminare. Super quibus Nicolino notario
nostro plenius comisimus referendum, cui
placeat fidem credulam adhibere et effectua-
liter adimplere.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 62.

LXX. 1346. indict. XV. 10 Novembris.

Містачка владн тужи бану Босавскоу кнезове Курі-
яка и Будислава Угринића.

Capta: quod scribatur domino bano
Bossinae cum illis pulcris verbis quae vi-
debuntur, inter alia sibi denotando: quod per
ipsius ambaxatorem domnum Elliam nos ro-
gari fecit, quod Curiachum et comi-
tem Budislavum Ugrignich et eorum bona no-
bis placeret habere comendata; et nos ob

amorem suae excellentiae eos hucusque recomendatos habueramus et habere intendebamus, dummodo facerent, quod deberent. Set nuper intelleximus relacione veridica, quod dicti Curiach et Budislavus Ugrignich adhuc et cumulant victualiam toti eorum posse, pro ponendo eam in Jadra, simul cum illa banum Slavoniae, quae quidem non sunt causa, quod debeamus ipsos habere comendatos set contrarium. Et ideo rogemus ipsius magnitudinem, quatenus sibi placeat mandare et ordinare per illam viam quae sibi videbitur, praefatis Curiacho et Budislauo Ugrignich, quod a talibus adhucationibus victualium debeant se in totum abstinere, et ut bene comodata facere scient, negotium caute perturbare debeant, nam nolentibus ipsis se abstinere ab inceptis per eos, oportebit nos contra ipsos operari, sicut pro honore et bono agendorum nostrorum videbimus fore oportum.

Secr. Regat. Lib. I. ch. 60.

LXXI. 1346. 21. Novembris.

Закључено: левти бану Босанскомъ шта е израдио за
вѣга посланикъ млетачкѣй кодъ краља Рашкогъ.

Capta: quod scribatur Nicolino notario nostro, quod faciat notum per deputatum nostrum Helyam, domino bano Bossinae, qualiter nuncius noster, missus ad re-

gem Raxiae, rediit referrens, quod invento dicto rege pluribus dietis infra terram in partibus Romaniae, super ambaxata sibi exposita pro parte nostra responsum habuit, quod dominus Rex ob amorem nostrum, contentus est vivere in pace et amicitia cum dicto bano, verum conquaeritur, quod dictus banus occupatam sibi tenuit et tenet quandam terram sibi de jure spectantem. Et quod pro bono gentis et pacis vellet, quod ipsi domino bano, placeret sibi eam restituere velut rem suam. Et si de hoc faceret dubium, contentatur ipse rex, quod de juribus partium super facto dictae terrae, per aliquos cognoscatur, dantibus partibus sufficientes et ydoneas plezarias de observando, sicut per ipsos fuerit terminatum. Et si forte dictus banus nolet quod ad praesens cognosceretur hoc, contentatur ipse rex, quod treugue inter ipsos regem et banum fiant ad certum tempus biennii vel trienii ut videbitur, et quod ambae partes praestent sufficientes cautellas et plezarias, de non dampnificando se alterutrum intra dictum tempus, et de observando et non rumpendo treguas ullo modo. Et propterae haec sibi amicabiliter nota facimus, ut sciat quid habeat facere in praemissis.

LXXII. 1346. XV ind. 11 Ianuarii.

Закључено: пријмити понуду бана Босанскогъ, да посредствуе за миръ кодъ краља Угарскогъ.

Capta: quod scribatur domino Heliae, quod recepimus litteras suas, continentes responsum domini bani ad facta pro quibus iverat, et eam plene intelleximus. Ad quas respondemus: quod respectando perfectum amorem et sincerum propositum, quod dominus banus verbo et opere ostendit ad nos, firmiter credimus et tenemus indubie, quod nostrum honorem et statum in casu quolibet diligit, quem vere potest proprium reputare, et habemus quod sapientissime et ex bono zelo et fide dicat, et putamus esse melius quod facta unionis et lige pro praesenti tempore remaneant in pendentia et secreta. Et ad factum quod tangit, quod si nobis placeret, interponeret se libenter pro reconciliatione inter regem Hungariae et nos, confidentes de ipso plus quam aliquo principe vel domino mundi, nobis placet et sumus multum contenti, quod possit per illum modum, qui ei melior videbitur, se intromittere de pacificatione inter ipsum regem et nos, § et quod persentiat de voluntate et intentione sua et nobis quam cicius potest notum faciat, ut scire valeamus, quid pro honore et bono nostro superinde facere habeamus, recomendando eidem honorem et

facta nostra in quolibet casu, velut speciali et intimo amico, quem eum reputamus, et intendimus semper reputare. Et scribatur dompno Helyae, quod placeat se iterum fatigare ad dominum banum et facere ei istam nostram responsionem, et quod nobis faciat notum continue totum, quod ab eo habuerit superinde vel alia sine dilatione. Et scribantur haec Nicolino et quod procuret cum dompno Helia, quod vadat et faciat ut est dictum, et facto hoc Venetias revertatur.

Alii volunt quod rescribatur dompno Helyae et c. ut supra usque §, et postmodum dicatur: Et ut id melius fieri possit, nolentes quod pro parte nostra deficiat, quin pacificatio et amor sit inter dominum regem et nos, determinavimus ad ipsum regem mittere nostros solempnes ambaxatores ut possimus reconciliari cum eo, et quod ipsos ambaxatores et facta et honorem nostrum placeat, ut de eo firmiter speramus, habere favorabiliter comendata; et cet.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 68.

LXXIII. 1347. 14 Februarii.

Наредбе како да се чува заробљенъ князь Дуймо.

Capta: quia comes Dujni, quem secundum nostrum mandatum huc misit noster capitaneus pasynatici, conservetur in Sancto

Georgio, stando reclusus in una camera, et sex ex custodibus dominorum de nocte et capitum sexteriorum, ad mudam, stare continue debeant in camera, in qua dictus comes stabit, et barca dominorum de nocte, stet continue de nocte et de die circum moy, custodiendo sicut erit expediens. Et haec comitatur dominis de nocte et capitibus sexteriorum, quod faciendo ad mudam ad imple-re debeant predicta, ita quod bene custodiatur.

Misti d. Senat. Lib. XXIV ch. 63.

LXXIV. 1347. 18 Februarii.

Закључено да кнезъ Григоріе Говсавићъ, войвода бана Босне, може узети оружја изъ Млестана.

Capta: quod quidam comes Gregorius Goyislavich, voyvoda domini bani Bosnae, de quo nobis scribit comes noster Tragurii, possit extrahere tot arma de Venetiis, quae valeant ducatos Centum, solvendo datum nostri comunis,

Misti d. Senato Lib. XXIII ch. 63.

LXXV. 1347. indict XV. 2 Aprilis.

Закључено; препоручати Папа римскогъ; Илиу канону трогирскогъ; и молбе бана Босанскогъ, и брата Перегрива.

Capta: cum multum comune nostrum sit obligatum pro operibus fidelibus et laudabilibus, domini Helyae, canonico Tra-

guriensi, in procurando honorem et promotionem ipsius; Vadit pars, quod scribantur litterae credulitatis domino Papae et domino de Tutela, de credulitate pro Amadeo notario nostro qui est in curia pro nostro comuni, quod si sentiret, quod episcopus esset depositus vel defunctus, quod procuret cum honore nostro, tam apud dominum Papam, quam apud dominum de Tutella et alios sicut ei utilius videbitur, pro dicto domino Helya, ut praeficiatur in episcopum Tragurii, dicendo de bonitate et bona vita dicti domini Helyae, et quod dicta occasione, pro eius promotione recipiet incrementum. Sed nihil dicat Amadeus de praedictis pro episcopatu, non in casu qui accideret quod deberet fieri episcopus, pro aliqua de dictis causis; et si ad praesens non deberet fieri episcopus, sed deberet fieri conservator et administrator dicti episcopatus, loco illius de Spaleto, qui decessit nuper in Slavonia, quod dictus Amadeus tractet et procuret cum nostro honore, quod dicto domino Helyae committatur dicta administratio dicti episcopatus, loco illius qui decessit.

Item quod amore bani recomendantur Amadeo petitiones bani Bossinae et fratris Peregrini, quum pertinent ad bonum fidei et quod loquatur cum procuratoribus dicti

bani, qui sunt in curia, de dictis petitionibus, et procuret pro obtentu earum, tam apud dominum Papam, quam apud dominum de Tutella id boni, quod poterit cum honore nostro.

Secr. Rogat. Lib. I A. ch. 73.

LXXVI. 1347. 3 Aprilis.

Моље бана Босне, послате Папи римскомъ, тичуће се римокатоличке цркве.

Exemplum supplicationum porigendarum domino Pape, nomine domini bani Bosnae, missarum Amadeo notario in romana curia.

Significat sanctitati vestrae humilis et devotus filius vester, Stephanus banus Bosnensis, quod religiosus vir, frater Peregrinus de Saxonia, generalis ministri ordinis minorum in Bosna vicarius, devote fideliter et instanter in Bosna pro fide catholica et animarum salute laborans, paucos habet cooperatores, secundum exigentiam operis et multitudinem animarum, propter quod negotium fidei non modicum retardatur. Quare cum absque sanctitatis vestrae gratia non possit haberi modus, per quem dictus vicarius habere valeat cooperatores in fidei doctrina peritos et linguae Sclavicae non ignaros, vel saltem ad addiscendum aptos, supplicat idem banus, quod in obsequium ejusdem fidei or-

thodoxae et salutem animarum, quae nunc sunt et futurae sunt in terris suis, praefato vicario et qui pro tempore in officio erit, vocandi auctoritate apostolica fratres sui et aliorum approbatorum ordinum, et occupandi eos in obsequio memorato, et in quibuslibet ad hoc accomodis operibus pietatis, concedere dignetur facultatem. Et quod superiores seu praelati locorum ordinum praefatorum, huiusmodi fratres recusationis vel infirmitatis causa, de licentia ejusdem vicarii, ad loca de quibus eos vocari contingerit redeuntes, caritative recipiant atque tractent et illos collocent in ipsis, quotiens pro causa hujusmodi per dictum vicarium fuerint requisiti, non obstantibus quibusvis privilegiis seu indulgentiis praefatis ordinibus vel personis eorum, seu officiis sub quacunque forma verborum concessis.

Item quod in singulis conventibus magnis provinciarum vicinarum praedictorum ordinum, singulos neophitos in hujusmodi conventibus in latina grammatica et in doctrina sanctae Romanae ecclesiae, certo tempore instruendos, quando fuerit necesse, idem vicarius valeat auctoritate apostolica collocare.

Item quod dictus vicarius praedicta auctoritate, vocare et recipere ac tenere valeat sacerdotes et clericos seculares, quos dicto fidei negotio et animarum saluti judicaverit

opportunos, qui cum gentibus, non obstante quod sint excommunicatione ligatae, comunicare valeant, sicut fratres quibus hoc in partibus infidelium per privilegia sedis apostolicae dicitur esse concessum, possintque constitutis ibidem ministrare etiam sacra; et ab hiis generibus peccatorum absolvere permittentibus se, quibus eisdem fratribus in partibus infidelium a sede praefata absolvendi licentia est concessa, vel prout eis idem vicarius, juxta eorum ydoneitatem et casuum occurrentium necessitudinem, apostolica auctoritate duxerit committendum, et quod iidem sacerdotes et clerici eandem de benignitate sedis apostolicae habeant indulgentiam, quae per sedem praefatam eisdem fratribus in partibus infidelium dicitur esse concessa, et quod haec omnia possint et habeant sacerdotes et clerici memorati, quamdiu in ipsa vicaria Bosnensi, de licentia et voluntate vicarii praefati morantur.

Item quod gratias privilegia et indulgentias, quae religiosis inter tartaros et infideles alios, vel scismaticos, pro ampliatione fidei catholicae laborantibus, conceduntur, etiam istis religiosis, qui pro eadem causa in pari periculo, non cum minoribus angustiis in Bosna laborant, dignetur misericorditer impertiri.

Item supplicat idem banus, quod dicto

Benensi vicario, recipiendi loca pro dieta vicaria in villis castris et civitatibus provinciarum Ungariae et Slavoniae, in quibus nec ejusdem ordinis nec aliorum approbetorum ordinum fratres habent loca, concedere dignetur facultatem.

Item supplicat dictae vestrae sanctitati idem banus, quatenus in persona dilecti capellani et nuncii sui **Georgii**, hominis dei de Berito, alias dicti de Cipro, specialem gratiam facientes eidem Georgio, utpote bene meritae et literatae personae, de uno vel duobus beneficiis simplicibus ecclesiasticis sine cura vacantibus, ad praesens vel proxime utatur in civitate vel dyocesi **Spalatensi**, usque ad valorem annuorum **LX. florenorum auri**, spectantibus ad collationem archiepiscopi **Spalatensis**, de speciali gratia dignetur providere, cum inhibitione decreto et clausula anteferri. Non obstante quod idem **Georgius** Canonatum et praebendam in ecclesia **Spalatensi** et quandam ecclesiam sancti **Nicolai de portu Spaletensi**, quorum fructus annui duodecim florenos non attingunt, et in **Collosenensi ecclesia insulae Rodi**, canonatum, de quo nil percipit, noscitur obtinere; secus ut dicta beneficia quae obtinet, una cum obtinendis per huius vestram gratiam licite retinere valeat, dignetur de uberiori gratia, misericorditer dispensare, et cum ce-

teris non obstantibus et clausulis opportunis et exequutoribus.

Et quod transeat sine alia lectione.

Comm. IV. ch. 112.

LXXVII. 1347. ind. XV. 13. Maii.

Закључено дозволити краљу Рашкомъ и цару, да може дати пазети изъ Млетана оружје.

Capta: quod complaceatur domino regi Raxiae et imperatori, qui noviter per suas litteras instantissime nos rogavit, quod cum pro exercitu suo et gentibus suis, indigeat certa quantitate armorum, quod infra-scripta arma possit extrahi facere de Venetiis, solvendo nihilominus datiam debitam et consuetam nostri comunis.

Primo: paria trecenta armorum scumta et de pluri. —

Item: barbutoz quingentos. —

Item: schincherias quingentas. —

Item: colaria quingenta. —

Item: cirotechas trecentas.

Die XV Maji missa officio.

Misti d. Sen. Lib. XXIV. ch. 12.

LXXVIII. 1347. 14 Julii.

Закључено да се настојава око помирења кнезова Младена Клишкогъ, и Григорја Курјани.

Capta: auditis et intellectis ad plenum litteris comitis nostri Jadrae, per quas signifi-

cat nobis, comitem Maladinum (Clissiae) Jadram venisse, et certam ambaxatam sibi fecisse pro parte comitis Gregorii et sua, ostendendo in verbis suis, quod comes Gregorius Curiaci cum Hungaris de Tinino, faciunt coadunationem gentium pro damnificando terras eorum et cet. Videtur sapientibus, quod cum dictus comes Gregorius cum suis ex parte una, et comites Maladinus et Gregorius cum suis ex altera, sint potentiores homines Sclavoniae, utilissimum esset pro bono et statu pacifico terrarum nostrarum et aliarum partium Sclavoniae, quod inter eos esset concordia, taliter quod viverent in quiete, cessante inter eos qualibet novitate. Et propterea consulunt concorditer sapientes praedicti, quod scribatur comiti et consiliariis Jadrae, quod intellectis litteris dicti comitis respondeamus eis, quod de discordia et dissidio vigentibus inter comites praedictos, displicet nobis multum, et libenter vellemus pro bono statu terrarum nostrarum, quod nulla novitas caderet intes eos; et ideo mandamus eis, quod studeant et procurent per illum convenientem et destrum modum et viam, qui eorum providentiae videbuntur, quod ambae partes, scilicet comes Gregorius Curiaci et comes Maladinus, veniant Jadram vel prope Jadram ubi videbitur, et ibi conferentes cum eis cum illis

pulcris verbis, quae pro honore nostro e, pacificatione animorum utriusque partis viderint expedire, dent operam toto posset quod inter eos pax vel treugua firmetur, operando ipsum comitem et consiliarios totum illud bonum quod sciverint et potuerint, pro inducendo ipsos ad pacem vel treugam, ut superius est expositum.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 81.

LXXIX. 1347. 30 Augusti.

Закључено дати помоћъ князу Младену, противъ Угарске войске, али не противъ бана Босне.

Capta: quod scribatur nostris comitibus Jadrae, Sibenici, Tragurii et Spalati, qualiter nuper requisiti sumus per ambaxatam comitis Maladini, et comittendo eis, quod dent ipso comiti Maladino auxilium suarum gentium contra Ungaros et alios, volentes damnificare ipsum sive subditos nostros Dalmatiae, quod auxilium ei dare non praesumunt, nisi procedet de nostri voluntate et consensu ut dicta ambaxata continet seriose; et quod optantes bonum et securitatem nostrarum terrarum et bonorum nostrorum fidelium parcium praedictarum, et confidentes in sua discretione, relinquimus in libertate eorum, in praedictis tenendi illum modum et facere sicut eis videbitur, pro securitate et consevatione terrarum nostrarum

et bonorum nostrorum fidelium praedictorum,
habendo semper pro amicis nostris domi-
num banum Bosinae et gentes suas.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 85.

LXXX. 1347. 20 Decembris.

Заклучено послати у Далмацију посланика, да извиди
тужбе тамошњи градова и кнеза Младена, противъ
непріятельски нападах войске Угарске и вѣня привр-
женяка, и наредити противъ тога сходне мере.

Capta: cum habeatur ex relatione amba-
xatorum civitatum nostrarum Sibenici,
Tragurii et Spalati ac comitis Ma-
ladini, quod ab Ungaris Ostrovicae,
Tinini et aliorum castrorum, subditorum
domino regi Ungariae, eorum bona et
territoria spolientur et derobentur, propter
quod requisiverant et requirant provideri per
nostrum dominium, super modum pro con-
servatione et securitate eorum et terrarum
et locorum suorum, nam aliter propter dic-
tas derobationes, ut clare dicunt, sic perma-
nere non possent; et pro statu nostro in
partibus Sclavoniae haberi provisio
requiratur, ut subditi et fideles nostri terra-
rum nostrarum praedictarum et comes Ma-
ladinus in fidelitate et devotione nostra
constantes existant, et propter accessum re-
gis Ungariae ad partes Apulee, in processu
temporis melius poterit provideri, juxta con-
ditiones et nova ipsius regis, quae habebuntur,

consulunt sapientes, quod eligatur in isto consilio Rogatorum unus ambaxator et provisor per 4 manus, qui vadat ad dictas terras nostras Sibenici, Tragurii et Spalati, et ad comitem Maladinum, exponendo eis pro parte nostra, qualiter per expositionem ambaxatorum suorum habuimus, quod Ungari et alii Sclavi eis Ungaris adhaerentes, aliqua sua territoria derobarunt et derobare intendunt, quod multum grave et displicibile nobis fuit, optantes eorum bonum et conservationem, tamquam de nostris fidelibus carissimis, quos semper in omni tempore reputavimus et reputamus; propterea quod intendentes ad tranquillum et statum pacificum ipsorum, et optantes informari de conditionibus ipsarum parclum Sclavoniae et eorum intentionibus, ut super augmento et conservatione eorum valeamus melius provideri, providimus ad eos mittere dictum nostrum ambaxatorem et provisorum, pro habendo informationem conditionum dictarum partium, et de intentione eorum, quid super hoc et per quem modum, per nos super securitate et bono eorum ac terrarum et locorum suorum, possit salubriter provideri, hortando eos fideles nostros in fidelitate et devotione nostri dominii, cum illis pulcris et hortatoriis verbis, quae ei convenientia videbuntur, et accipiendo omnem informationem quam poterit trahi, de conditionibus ipsarum

parcium, quam de intentione dictorum nostrorum fidelium et comitis Maladini, quid providendum esset per nos pro conservatione et securitate terrarum et locorum nostrorum fidelium praedictorum, et totum quidquid habuerit et fecerit, nobis debeat suis litteris denotare, non recedendo inde, sine nostro speciali mandato.

Et debeat dictus ambaxator et provisor ire Jadram et Nonam, hortando fideles nostros Nonae in fidelitate nostra, et accipiendo ibi informationem a nostris comitibus, de hiis quae ei viderentur, pro securitate et conservatione nostrarum partium Sclavoniae.

Capta: et cum sit comendabile scire pertransire cum inimicis suis, cum quam minori sinistro et damno fieri potest, et maxime in hoc tempore, quo bene et salubriter provideri non potest, tum propter conditionem temporis yemalis, tum quia propter progressum agendorum regis Ungariae, melius videbimus providere, comittatur dicto ambaxatori, quod in casu quo videtur fieri posse treugua inter Ungaros et terras nostras praedictas et comitem Maladinum, debeat cum nostris comitibus terrarum praedictarum nostrarum et comite Maladino cum plurimo honore nostro et bono nostrorum fidelium nostrarum parcium praedictarum quo fieri poterit, procurare quod tractetur treugua inter ipsas terras nostras

et comitem Maladinum et Ungaros, ut dicti fideles nostri cum ipsis Ungaris usque ad tempus debitum provisionis, secure valeant vivere et manere.

Verum si treugua fieri non posset, et dicti fideles nostri peterent auxilium gentis nostrae, debeat dictus ambassator et provisor noster persentire et se informare a nostris comitibus civitatum ac comite Maladino, quae quantitas gentium esset per nos mittenda ad dictas partes, tam equitum quam peditum, et ubi apcius stare possent dictae gentes, pro securitate et succursu dictarum nostrarum civitatum et earum districtuum et castrorum et locorum comitis Maladini, et quod succursum suarum gentium in hoc, dictae civitates nostrae et comes Maladinus exhibere possent, et de omnibus aliis se informet circa praedicta, quae ei videbuntur, et quidquid fecerit et habuerit super inde, nobis debeat suis litteris reserare, ortando ut dictum est, dictos fideles nostros in fidelitate nostri dominii, et dicendo, qualiter nostrae intentionis est penitus providere ad conservationem et statum pacificum eorundem.

Capta: ceterum cum dictus ambaxator erit cum comite Maladino, et quando ei videbitur, dicat ei, qualiter incessanter de eo habemus quaerelam, et de suis subditis, quod continue derobant nostros fideles et subditos Sibenici, ac etiam mercatores

et conductores rerum et victualium Sibenicum, quod infert dictis nostris fidelibus magnum damnum, de quo si ita est, plurimum compellimur admirari, considerantes et attendentes ad magnam fidelitatem et devotionem, quam erga nostrum dominium se habere ostendit, per quam est nobis extraneum et incredibile, quod tales derobationes ab eo procedant, cum firmiter teneamus. eum constanter optare bonum et honorem nostrum et nostrorum fidelium, quem nostrum in omnibus reputamus, requirendo et rogando eum pro parte nostra, quod suos subditos a talibus derobationibus faciat abstinere, et restituere per eos ablata dictis nostris fidelibus Sibenici, dicendo et aggravando factum, sicut pro honore nostro et bono facti viderit convenire.

Capta: et comitatur dicto ambaxatori quod exponere debeat comiti et iudicibus Spalati, qualiter habuimus per litteras comitis Maladini, quod cum ipse comes Maladinus, conduci faceret per mare de Scardona Clissam modia quinque salis, ipsi barclam et salem abstulerunt, non permittentes ipsum salem nec aliqua alia victualia portare per mare Clissam, et quod hoc nobis molestum fuit et incredibile, habito respectu, quod deberent quiete vivere et permanere cum dicto comite Maladino, pro statu et conservatione eorum, et procuret quod

dictus sal restituatur dicto comiti Maladino, si ita erit ut habemus per dictas litteras comitis Maladini, et quidquid in hoc habuerit et fecerit, nobis debeat suis litteris denotare.

Secr. Rogat. Lib. I. A. ch. 94.

LXXXI. 1347. 10 Januarii.

Валашкино на молбу бана Босне, допустити Марину Павлу прогнатома изъ Задра, да се може вратити кући, ако нешто кривъ.

Capta: cum tempore guerrae, quae erat inter nostrum dominium et Jadratinos quidam Marinus Paulus de Jadra bannitus fuisset de Jadra, per illos qui tunc ipsam civitatem regebant, et ut nobis scribit noster comes Tragurii, qui hoc scivit a pluribus, dictus Marinus bannitus fuerit solummodo, quia voluit dare operam, ut aliqui Tragurini, qui tunc erant in carceribus Jadræ, de dictis carceribus evaderent, et per ejus operam aliqui evaserunt, et dominus banus Bosinae, cujus ut scribit, dictus Marinus fuit et est specialis servitor, dominio nostro petat de gratia, ut dictam condemnationem contra ipsum Marinum factam, cancellari mandemus, vadit pars, quod intuitu dicti domini bani, considerata etiam causa dictae condemnationis, mandetur comiti et consiliariis Jadræ, quod inquirent, si dictus Marinus fuit condemnatus occasione praedicta, et si invenerint

ipsum fuisse condemnatum dicta occasione, ipsam condemnationem faciant penitus cancellari, ita quod ea non obstante, dictus Marinus possit ad propria remeare. Sed si aliter vel alia causa dictus Marinus foret condemnatus, rescribant nobis quidquid invenerint.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 95.

LXXXII. 1348. ind. I. 3 Januarii.

Заклучено честитати краљу Рашкомъ на срећнимъ успесима, и препоручити му тврдињу Фетелею (у Морен) и тамошнѣ люде Млетачке.

Capta: quod scribatur domino regi Raxiae congaudendo de prosperitatibus suis, et recomendando ei locum et fideles nostros castri Phetelei, et alia loca nostra et fideles, cum verbis quae convenientia videbuntur.

Misti d. Senato. Lib. XXIV. ch. 110.

LXXXIII. 1348. 26 Januarii.

Заклучено писати бану Босве и кнезу Јовану Нелиптију, да не даду своимъ людемъ нападати на Млетачко градово у Далмацију, и ове плачкати.

Capta: quia providendum est et pro honore nostro, ad evitacionem derobationum, quas comes noster Tragurii scribit fore factas et continne fieri, fidelibus nostris Tragurii, a gente domini bani Bossinae et comitis Juanni condam comitis Neliptii;

vadit pars: quod scribatur praefato domino bano super hoc, cum illis convenientibus verbis, quae videbuntur pro bono facti. Scribendo et eidem comiti J u a n n o, aggravando nos de hujusmodi excessibus et dicendo, quod nisi debita satisfactio fieret et hujusmodi derobationes non cessarent, providebimus indemnitati nostrorum fidelium in bonis suis, quae in hoc casu, sicut scitur, sunt specialiter obligata.

Et insuper scribatur comitibus Spaleti, Sibenici et Tragurii de his derobationibus, quae quotidie comittuntur, et quod intelleximus, quod derobatores se quandoque reducunt cum rebis derobatis, et utuntur de una civitate ad aliam, quod inhonestum reputamus et grave. Cum omnes nostrae civitates et subditi intelligi debeant unum corpus, et maxime ut pacifice vivant et derobationes cessent. Et ideo cum alias facta fuerit quaedam unio inter dictas civitates, pro conservatione earum, ortamus eos et sibi mandamus, quod dictam unionem debeant observare taliter, quod hujusmodi derobationes cessent. Et si forte in totum observari non possent, aut non sufficerent, specialiter pro evitatione praedictorum, debeant omnes tres comites simul convenire et examinare modum, qui eis videretur utilis, pro cessatione et remotione derobationum et statu tranquillo nostrorum fidelium; et nobis rescribant, ut per nos fieri

possit et ordinari id, quod conveniens et utile fuerit, pro honore nostro et bono eorum.

Misti d. Sen. Lib. XXIV. ch. 114.

LXXXIV. 1348. Indict. I. 1 Aprilis.

Стефанъ царъ Гръцкій (и Србскій) пише дужду Андриъ Дандулу, да ъе потвърдѣти уговоръ постоещи између Млетана и Котора.

Stephanus Dei gratia Grecoꝝ Imperatoꝝ. Amico nostro praedilecto, domino Andreae Dandulo eadem gratia dignissimo Duci Venetiarum, Dalmatiae atque Chroatiae, nec non domino quartae partis et dimidiaē totius Imperii Romaniae, salutem prosperam et felicem, tamquam fratri praeamantissimo. Litteras vestras nobis missas gratuanter recepimus, pro confirmatione concordie et pactu, ut prius fuit inter comune vestrum et comune nostrum et hominum fidelium nostrae maiestatis civitatis Catariensis, pro pactis ut prius confirmata fuerunt ad biennium; quae iam in proximo finem habent. Modo iam fraternitas vestra apud maiestatem nostram petivit et requisivit, quod nostro mandato pactum et concordiam, ut nobis patet, inter comune vestrum et comune nostrum Catari, deberemus prolongare ad octo annos; quod amore vestri et intuitu amicitiae animo volenti facere volumus, quod in posterum semper dignitas vestra cognoscat nos esse vobis amicum specialem; unum transmittatis

virum idoneum vestri comunis cum litteris vestris ad fideles nostros Catari, qui cum ipsis Catarensibus confirmet pacta et concordia ut ante fuerunt; quia nos fidelibus nostris Catarensibus dictis, seriose et districte mandamus et praecipimus, quod factam pacta et concordia, usque ad octo annos proxime venturos confirment, ut prius fuit inter comune vestrum et comune nostrum, ipsorum Catarensium, quia semper volumus et intendimus adimplere voluntatem vestram, quantum magis possumus. Rogamus etiam ut dignemini precipere vestratibus, ne nostri Catarensēs ab eis sine jure aliquod gravamen non habeant.

Comm. IV. ch. 119.

LXXXV. 1348. indict. I. 10 Aprilis.

Закључено: на молбу цара Србскогъ и Грчкогъ дозволити, да може добити изъ Млетака три галије, опремање и наоружање; уедно примити понуду његову о посредовању између Млетака и краља Угарскогъ, и молити га да се својски заузме за његову стварь.

Capta: Cum nobis debitum sit complacere domino Imperatori Raxiae et Graecorum, qui in omnibus gratis semper se ostendit favorabilem et promptum, consulunt quod super primo capitulo requisitionis seu ambaxatae suae, volumus oretendus explicare, per quod petit tres galeas omnibus armis necessariis munitas, pro aliquibus sibi incumbētibus, possit hinc extrahi facere. Respondeatur, considerata dilectione hinc inde

ingente, quae semper gratis et mutuis sevitiis propagata existit et propagabitur deo dante, sumus contenti complacere majestati suae Imperiali, secundum requisicionem suam, quamvis similem gratiam aliquibus de mundo nunquam consuevimus facere, sed potius contra dicere.

Capta: ad unum capitulum continens, quod si placeret nobis, libenter interponeret partes suas ad tractandum, quod inter dominum regem Hungariae et nostrum ducale dominium reformetur pax et concordia, cum honore nostro, respondeatur, (quod toti mundo) et suae majestati potest esse notoria magna reverentia et amor, quem nostrum dominium gessit erga praedecessores domini regis Hungariae, quos in multis casibus honoravimus et amicablem servivimus et est nostri propositi servare et facere cum domino rege praesenti; nec perpendere possimus, quod per nos sit . . . encia . . . vel causa justa turbationis contra nos. Verum de tam benigna et magnifica oblatione sua, per dictum ambaxatorem et etiam per suas litteras nobis missas, ardentes, pro concordio inter nos et dictum dominum regem Hungariae amicablem interponere partes suas, Imperiali Excellentiae, merito refferimus gratiarum actiones. Quam oblationem gratissime, ut pro honore suo expedit acceptantes, sumus (contenti

quod) . . . se interponat; et si posset procurare et facere, quod dominus rex praedictus disponat animum suum ad unionem et (ad vivendum) nobiscum in pace et amore, sicut sumus dispositi erga eum, hoc nobis gratum esset multipliciter subiungendo quod per ambaxatores nostros, destinatos ad dominum regem Hungariae, sensimus, quod ambaxatores suae Majestatis (apud dictum) . . . regem, tetigerunt ei pulcra et gratiosa verba in favorem nostrum, de quo sibi regratiamur immense, credentes (eum continuo) . . . reperire dispositum ad conservationem nostram pariter atque statum.

Secr. Rogat. Lib. II. B. ch. 4.

LXXXVI. 1348. 16 Maii.

Налаже се кнезу Трогирскомъ, да дозна одъ кнеза Павла, брата кнеза Младена, шта виште одъ Млетака ако ниѣ уступи свое тврдињѣ.

Capta: cum comes Paulus notum fecerit dominationi, quod eius castra et loca* dare nobis intendit, juxta preceptum fratris

* То естъ: Scardonam et Clissam, ерѣ Островицу су векъ онда имали Мађари, кое се види изъ писма: 1347 indict. I. 20 Novembris, гдѣ се каже:

Quod scribatur comiti Maladino, qualiter recepimus litteras suas mentionem agentes de traditione castri Ostrovicae in manibus et forcio Ungarorum, quod nobis multum grave et molestum fuit etc.

Види: Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 92.

sui comitis Maladini, et propterea pridie scriptum fuerit comiti Tragurii, quod cum comite Paulo loqui deberet, dicens sibi nostram bonam intentionem, quam habere intendimus erga ipsum; et utile sit habere suam intentionem; vadit pars, quod scribatur comiti Tragurii, quod si traxerit ab eo comite Paulo intentionem suam, videlicet quod vellet de provisione annuatim in vita sua, nobis debeat suis litteris denotare. Alioquin si non fecisset, debeat nunc cum eo existere et trahere ab eo omne quod potest, super facto provisionis praedictae, et suam finalem intentionem super praedictis, quam cito nobis debeat denotare.

Secr. Rog. Lib. II. B. ch. 7.

LXXXVII. 1348. 22 Maii.

Налаже се кнезовима Трогира и Сплѣта, да обећаю кнезу Павлу, брату кнеза Младена, две плице либара гроша годишнѣгъ дохода, за градове Скрадинъ и Класу, кое банъ Славоніе иште одъ нѣга силомъ за краля Угарскогъ.

Capta: cum habeamus per litteras nostrorum comitum Jadrae et Tragurii, quod banus Sclavoniae et alii Ungari, faciunt posse suum omnibus modis quibus possunt, habendi castra, quae fuerunt condam comitis Maladini, promittendo comiti Paulo, fratri comitis Maladini praedicti, multa et magna, ac contra minando ei de veniendo

cum magno exercitu ad offensionem et damnum dictorum castrorum, si ipsa castra non dabit regi Ungariae, et pro statu nostro in partibus Sclavoniae penitus requiratur habere ipsa castra in nostro dominio et potestate, quae vere dici possunt claves terrarum nostrarum Sclavoniae, cum omni sollicitudine qua fieri potest, cum omnis dilatio in hoc facto sit penitus resecanda, habito respectu ad magnam securitatem et commodum, quam tam statui nostro in dictis partibus Sclavoniae, quam terris nostris praestant, et ad magnum incomodum, si quod absit, ipsa castra devenirent ad manus Ungarorum, in quod dictae terrae nostrae incurrerent, cum in dicto casu in totum essent desolate et destructae. Vadit pars: quod pro velociore expeditione negotii supradicti, scribatur comitibus nostris Tragurii et Spalati, quod optantes pro securitate nostra et bono terrarum nostrarum, habere in nostra potestate et dominio castra quae fuerunt comitis Maladini, mandamus eis, quatenus omni mora postposita, esse et conferre debeant cum comite Paulo, fratre condami comitis Maladini, et procurare, ut dictus comes Paulus nobis dicere fecit per suum ambaxatorem, et ut etiam comes Maladinus frater eius sibi injunsit, habendi in nostro dominio dicta castra possendi promittere annuatim pro nostro comuni, dicto comiti Paulo, tempore vitae suae,

ad librarum duo millia parvorum Veneto-
rum etc.

Secr. Rogat. Lib. II. ch. 8.

LXXXVIII. 1348. 18 Octobris.

Заклучено, на молбу бана Босне препоручити брата
Пегрегана за бискупа Босанскогъ.

Capta: Cum dominus banus Bossinae
rogaverit nos per litteras suas instanter,
quod recomendemus pro episcopatu Bos-
nae fratrem Peregrinum, ordinis mi-
noris vicarii generalis ministri in Bossina,
domino Papae et nostris nunciis in curia Ro-
mana, et nos simus multum obligati dicto
domino bano et etiam fratri Peregrino. Va-
dit pars: quod in favorem dicti fratris Pere-
grini, pro ipso episcopatu possint scribi et
mitti litterae, domino Papae et nostris nun-
ciis et aliis, sicut et in illa forma, quae vide-
bitur dominio, cum quibus litteris nostris mit-
tantur etiam suae.

Misti d. Sen. Lib. XXIV. ch. 100.

LXXXIX. 1348. 15 Novembris.

Заклучено, на молбу краля Рашикогъ, дозволити ис-
томъ, да може јошъ и четврту галију узети у Млетци-
ма, као што му е пре за три дана дозволено.

Capta: Quod complaceatur domino re-
gi Raxiae de una quarta galea sei ligno
furnito, sicut concessum fuit ei de aliis tri-

bus galeis, et cum illis conditionibus omnibus. Ad factum non possendi ipsas galeas hic armare, et ad id quod petit, quemdam Raguseum effici nostrum civem, Respondeatur ambassatori suo, cum pulcris verbis excusando nos ab his duobus capitulis, sicut melius dominio apparebit.

Misti. d. Sen. Lib. XXIV. ch. 103.

XC. 1349. 30 Martii.

Закључено послати сјајногъ посланика цару Србскомъ, да овога моли за Дубровчане, да имъ накнади штете, које су имъ починиће у његовој држави, и да имъ поврати пређашњи слободу, које су уживали одъ стари времена у Србској држави.

Capta: Quum in nomine dei pro satisfactione et emenda damnorum, quae nostri fideles et subditi de Ragusio receperunt et inde sinenter recipiunt in regno Raxiae, de quibus coram nostro dominio grāviter conquaeruntur, suplicantes ut pro eorum restitutione, et reformatione novitatum et molestiarum, quae eis cotidie irrogantur, dignaremur nostros solempnes ambaxatores ad dominum imperatorem Raxiae destinare; mittatur unus ambassator solempnis ad eundem dominum imperatorem, cui comitatur, quod post salutationem decentem ei ex parte nostra propoxitam, exponat et dicat, quod nos qui dudum inspeximus sincerae dilectionis integritatem, opera clarae fidei et

magnae quoque devotionis et benevolentiae firmamentum, quibus praedecessores ejus inclyti reges Raxiae, et praedecessores nostri duces illustres et comunitas, intervenientibus laudabilibus hinc magneanimitatis operibus vigerunt. Quae quidem mentibus nostris insita, nos nostraque tota comunitas conservare proposuimus cum sua excellentissima majestate, et servare quantum in nobis in futurum proponimus. Audivimus dudum et incessanter audimus graves quaerelas et lacrimabiles nostrorum subditorum de Raguxio et fidelium dilectorum, dicentium, in imperio suo, per officium suae sanctae coronae, non una sed diversis gravitatibus et molestiis notari. Et propterea se ad dampna gravia et jacturas intolerabiles esse prolapsos, dampnaque dampnis, novitates novitatibus et gravitates gravitatibus continuate et indesinenter augeri. Quae quidem novitates, gravitates et dampna eis insupportabilia, ipsos astringunt de regno recedere et in ipso moresolito non merchari. Pro tanto gravi, nos qui animo semper habemus sinceritatem et fidem, bonamque pacem et concordiam cum sua sacra majestate, nostrae mentis affectibus conservare, providimus eundem ambaxatorem nostrum ad suam serenitatem clarissimam destinare, quam volumus ex parte nostra instanter orare, ut pro honore suae serenissimae majestatis atque justitiae et nostrae consideratio-

nis intuitu, qui semper et omni tempore redimur ad eius beneplacita et grata dispositi leta mente, dignetur et velit ordinare efficaciter et cum effectu mandare, quod ipsis nostris fidelibus de Ragusio; quorum commoda et augmentum tamquam bonum proprium reputamus, et continue procurandum de hiis quae ab eis indebite sunt ablata, ac de dampnis singulis, gravitatibus et molestiis eis per officia regis irrogatis, fiat satisfactio debita et condigna, taliter quod habeant merito contentari et eis causa quaerelae amplius non supersit. Mandet quoque et sua clara serenitas et ordinet cum effectu, quod ipsi Raguxii privilegiis et provisionibus gaudeant ac immunitatibus et beneficiis in regno suo, quibus a longis retro temporibus sunt gavis, ita ut restitutis et satisfactis dampnis quibuslibet, et amotis gravitatibus et molestiis insolitis quibuscunque, ipsi Ragusini in regno suo conversari possint et mercari sicut consueverant ante has novitates et dampna, hoc enim suae majestatis honorem et decus respiciet, et fructus et utilitas magna parabitur toti regno, nos quoque licet promptos dudum in singulis ejus beneplacitis reperire potuerit, inveniet ad eadem singulis temporibus promptiores. Et cum hiis et aliis verbis quae videbuntur domino consiliariis et capitibus, procuret penes ipsum dominum Impera-

torem hanc nostram intentionem et voluntatem habere et obtinere.

Capta: Verum cum comes et commune Ragusii, intendant mittere suos ambassatores simul cum nostro et munera ipsi Imperatori, sicut eorum ambaxatores affirmant, dictus ambassator noster eundo prius vadat Ragusium, ubi postquam eis dederit notitiam materiae suae, audiat quaerelas eorum et dampna, quae passi sunt in imperio praedicto, in quibus ipsi petunt satisfactionem, informando se de hiis quae necessaria pro ejus ambaxata fuerint, ut sciat quid habeat facere quodque petat, et postea prosequatur celeriter iter suum. Et si dominus Imperator praedictus satisfecerit Raguseis aut concordia intervenerit, de qua Ragusei contententur, Venetias revertatur, si autem intentionem nostram et ipsorem Ragusinorum, quas supradiximus, ab eodem domino rege habere non poterit vel complere, et essent aliquae differentiae inter ipsum dominum Imperatorem et illos de Raguxio, scribat ipsas nobis et quidquid fecerit et habuerit, et super ipsis suum consilium et expectet nostrum mandatum.

Capta: Praeterea audiat ambaxator praedictus quaerelas nostrorum omnium dampnificatorum, de quibus petat satisfactionem et emendam ab eodem domino Imperatore, in

ea forma sicut et quomodo videbitur domino, consiliariis et capitibus.

Capta: Habere debet dictus ambaxator libras trecentes pro tribus mensibus, et si ultra duos menses steterit, habeat libras quinquaginta in mensem, et habeat IIII famulos, de quibus unus sit expensator, et unum notarium et unum coquum, et possit expendere s. duos grossorum in die, in expensas oris sui et famulitii, nabulam non habeat a comuni.

Capta: Et pro hiis cum necessarium sit, quod dictus ambaxator celeriter vadat, et expediat materiam suam, recedat ambassator praedictus ad beneplacitum dominationis.

Capta: Et super istis negotiis possint scribi **Nicolo de Buchia** cum ea forma, quae videbitur domino consiliariis et capitibus. Cum habeamus per relationem ambaxatoris de **Ragusio**, qui sunt hic, quod ipse **Nicola de Buchia** est auctor et causa horum dampnorum et novitatum. Insuper cum dicant ambassatores praedicti, quod **Marco de Gozzi de Ragusio**, qui est gener ejusdem **Nicole de Buchia**, et **Nicola de Lucari**, de **Ragusio**, habent societatem cum eodem **Nicola de Buchia**. Qui etiam sunt ut dicunt, causa istorum dampnorum et novitatum, scribatur comiti **Raguxii**, quod veniente ambassatore nostro **Ragusi**um, convenient insimul, et vocatis ad se prae

dictis duobus civibus Raguseis, redarguant eos cum illis verbis et ea forma, quam bona negotii eorum noverint expedire.

Misti d. Senat. Lib. XXV. ch. 7.

XCI. 1349. 6 Aprilis.

Налаже се капетану галлиа Кулеа, да превезе у Трогиръ госпою Катарину Дандуло, супругу княза Павла, брата Младена Островничкогъ.

Capta: Quod ad instantes petitiones comitis Pauli, fratris quondam comitis Mladeni, mandetur capitaneo nostro Culfi, quod nobilem dominam Catarinam Dandulo condam Sr. Iohannis, uxorem dicti comitis Pauli, quae ire debet cum galea Romaniae usquae Iadram, si dictus capitaneus Culfi repererit se citra Tragurium, levare debeat dictam dominam, super una ex galeis nostris, et ipsam cum familia et ejus arnesis levibus, conduci facere Tragurium, non sinistrando tamen negotia nec armatam nostram.

Misti d. Sen. Lib. XXV. ch. 10.

XCI. 1349 6. Aprilis.

Завључено: наложити посланику кон иде краљу Србскогъ, да покуша посредствовати за миръ између краља Србскогъ и цара Цариградскогъ; а исто тако и између краља Србскогъ и бана Босне.

Capta: Quod pro dei reverentia et honore nostro, ac pro omni bona causa, comittatur am-

baxatori ituro ad dominum regem Serviae, quod facto primo et principaliter eidem regi negotio Raguseorum et nostrorum Venetorum, pro quibus specialiter destinatur, debeat cum verbis condecensibus movere verba eidem regi Serviae, de tractando concordio inter ipsum et dominum Imperatorem Constantinopolis. Et si ipse rex videbitur attendere ad ipsum concordium, et dicto ambaxatori videbitur, notificet hoc ambaxatori nostro Constantinopolitano, scribendo ei, quod persentiat voluntatem ipsius domini imperatoris Constantinopolis in facto dicti concordii, trahendo ab ipso imperatore quidquid in hoc poterit, et velociter rescribendo dicto ambaxatori, misso ad regem Serviae. Et si ipso ambaxatori nostro misso in Serviam, secundum ea, quae habebit tam a rege Serviae, quam ab ambaxatore Constantinopolitano, videbitur de eundo usque Constantinopolim ad dominos imperatores pro ipsa causa concordii, vadat in bona gratia. Et in hoc faciat quidquid boni poterit. Et ad cautelam dentur sibi hinc litterae credulitatis, pro faciendo ambaxiatam ipsis dominis imperatoribus. Praeterea comittatur eidem ambaxatori, quod non impediendo propterea praedicta duo negotia, videlicet Raguseorum et Venetorum nostrorum et imperatorum Constantinopolis, sed ipsa primo et principaliter procurando, si sibi videbitur, posse tentare concordiam inter

dominum regem Serviae et dominum banum Bossinae, debeat dare omnem operam quam poterit, pro bono ipsi concordii, sicut et quando sibi videbitur, possendo ire ad ipsum dominum banum et sibi ambaxiatam pro parte nostra facere, occasione praedicta. Non impediendo prima duo negotia, ut est dictum. Et dentur et pro isto respectu sibi litterae credulitatis ad praedictum dominum banum.

Capta: Et quia labor addatur praefato ambassatori et conveniens sit, ut et praemium augeatur, vadit pars: quod si dictus ambassator non ibit in Constantinopolim, habeat libras CCC. in tres menses et m. in antea libras L. in mensem, sicut pridie captum fuit. Si vero ibit in Constantinopolim, habere debeat libras. V cent. in III menses et m. in antea libras L. in mense.

Mixti d. Sen. Lib XXV. ch. 10.

XCIII. 1349. Indict II. 20 Junii.

Заклучено одговорити посланицима краля Рашкогъ, да иѣ не могу чекати за новце, кое имаю давати за галие, ерѣ иѣ требаю; а за оружје, дозволява се да могу взнети изъ Млетака

Capta: Quod respondeatur ambassatoribus domini regis Rasciae, quod corpora galearum alias oblatarum ei, cum furnimentis, sumus contenti eidem facere amicabi-

lter exhiberi, pro speciali amore, quem ad suam majestatem gerimus, sed de facto termini solutionis earum, quem petit, offerens dare pignora, propter conditionem nostri communis id facere non possemus, cum pecunia ipsarum galearum omnino nobis necessaria sit. Nam complacentibus nobis ei de hujusmodi galeis, oportet quod de aliis construi faciamus, cum hiis et aliis verbis excusando nos ab hac requisitione, et similiter excusando nos a petitione horum, quos petunt pro dictis galeis, quos sibi concedere non possumus, propter evidentem necessitatem nostram. De armis vero quae petunt posse extrahere, complaceatur eis solvendo dacium.

Arma sunt ista: Etquidem clipei more Sclavorum, IIII cent. Et loricae C. Et paria manicharum de malia, C.

Misti d. Sen. Lib. XXV. ch. 27.

XCIV. 1349. ind. II. 16. Julii.

Одговоръ посланику бана Босне, тичући се разирице са царемъ Србскимъ.

Responsio ad ambassatam, expositam per ambassatorem domini bani Bosinae ducali dominio, pro parte ipsius domini bani.

Capta: Intellecta ambassata nuper ducali dominationi exposita per comitem de Minoy pro parte domini bani Bosinae, quae in tribus capitulis comprehendi potest. Et iam

in primo continetur requisitio quam facit, comendans quod dominationi placeat interponere se, ad tractandum et procurandum, quod amor, benevolentia et concordia vigeat inter dominum imperatorem et regem Serviae et ipsum dominum banum. In secundo exponitur, quod si de beneplacito dominationis procederet, vellet construi facere quaendam locum sive fortalitium, in quadam contra, quae vocatur Cheml ad marinam, et quod si pro hedificatione aut constructione dicti laborerii sive fortilitii, aliqua molestia vel inquietatio sibi fieret a parte maritima, tum quod dominationi placeat suum sibi adhibere auxilium et favorem, cum a parte terrae satis redeat se securum. Et in tertio continetur conclusio ambassatae praedictae, per quam offert se et loca sua honoribus et beneplacitis dominii quibuscunque et cet. Et ipsa diligenter examinata consulunt sapientes, quod respondeatur ad ipsam in hac forma, et primo: ad id quod prius exponitur, videlicet quod dominatio se interponat ad tractandum et procurandum, ut amor, benevolentia et concordia vigeat inter dominum regem et imperatorem praedictum et ipsum dominum banum etc. Quod semper dispositi fuimus et sumus ad omnia respicientia suum commodum, utile et honorem. Et ut nostram bonam dispositionem comprehendere valeat per effectum, noscat sua magnificentia, quod

expresse comissimus ambaxatori nostro, quem pridie misimus ad dominum regem et imperatorem praedictum, quod omnino daret operam cum effectum, ad procurandum et tractandum, quod amor, benivolentia et concordia confirmentur inter suam majestatem et ipsum dominum banum, et sic procurabimus modis omnibus, nostro posse, tempore sequuturo. Ad secundum vero in quo exponitur, de laborerio construendo et de requisitione auxilii et favoris sibi exhibendi, in casu et cetero habito respectu, quod praecisse non potest dici, quod desistat a constructione praedicti laborerii, cum locus in quo dicit velle construere facere sit suus, et per consequens ad adhibendum consensum praecisse, quod fiat, posset in damnum reverti, periculum et jacturam pro statu et conservatione terrarum et locorum nostrorum Sclavoniae. Et pro nobis faciat in hoc sub silencio praeterire. Respondeatur, quod pro eo, quod dominus rex et imperator praefatus forte vellet diceret, quod locus, in quo ipse dominus banus vult quod praedictum laborerium construat, sit suus et sui juris, et hoc posset impedire effectum tractatus concordiae et amoris, quem firmari desiderat et tractari cum domino imperatore praefato; videtur nobis fore melius et magis congruum pro honore ejus et commodo, quod super hoc supersedeatur, nec pro modo fiat novitas aliqua superinde. Et

quod in omnibus possibilibus nobis, nos reddimus favorabiles et paratos ad cuncta, quae ad suum spectare possint bonum, commodum et honorem. Cujus responsio capituli, habito sapientibus colloquio cum ambaxatore praedicti domini bani, videtur ipsi ambassatori esse honesta, rationabilis atque decens. Ad tertium vero quod est conclusio praedictae ambassadae suae, per quam offert se et loca sua cunctis honoribus et beneplacitis domini, respondeatur cum pulcris verbis, videlicet: quod sic de ipsius magnificentia indubie fidem gessimus et gerimus specialem, et ob hoc praedictae suae magnificentiae ad gratiarum asurgimus actiones, et merito tenemus ejusdem benplacitis complacere, et cum hiis et aliis verbis, quae circa hoc convenientia videbuntur.

Misti d. Sen. Lib. XXV. ch. 37.

XCV. 1349. 14 Septembris.

Одговоръ посланику Млетачкомъ кодъ краля Рашкогъ Николи Ђорђевићу, да се врати у Млетке, кадъ доbie за штете Дубровчана и Млетчиња задовољавајућу накнаду.

Capta: Quod rescribatur Sr. Nicolao Georgio ambassatori ad dominum regem Rasciae, quod recepimus litteras suas, quas plene intelleximus, et ad eas suam providentiam comendantes rescribimus, quod commissio sua satis continet ad plenum intencionem nostram, quae est, quod si obtinuerit a do-

mino rege tale quid super facto Ragusii, quod ipsi Ragusei haberent contentari, et similiter super facto Venetorum nostrorum, quod Venetias revertatur. Sin autem rescribat. Itaque non expedit ei dare arbitrium quod petit, cum in discretione sua remaneat videre, si de eo, quod obtineri poterit ab ipso rege, Ragusei et Veneti habebunt, consideratis omnibus, contentari vel non; et nihilominus nos scribimus; et sic scribatur comiti et iudicibus Ragusii, quod si forte hoc non fecissent, provideant de dando tam largum mandatum et arbitrium suis ambaxatoribus, tam in compositione damnorum, quae petuntur, quam in faciendo justas et rationabiles requisitiones, quod pro parte eorum non remaneat, quin facta recipiant bonum finem, cum in damnis datis nos et omnes gentes mundi, transeant largo modo, contentantes de omni parte satisfactionis. potissime cum talibus principibus et baronibus, ut est rex Rasciae. Et propterea mandetur dicto ambaxatori, quod sollicite procuret expedire sibi comissa, secundum intentionem nostram, ut ipsis expeditis Venetias, celeriter valeat remeare.

Misti d. Senat. Lib. XXV ch. 53.

XCVI. 1350. ind. III. 13. Aprilis.

Зактевани цара Србскогъ, кои е његовъ посланикъ
Мияило Буѣа, предложю Мластачкој владѣ.

Infrascripta est ambaxiata ducali dominio

exposita, per nobilem virum dominum Michaellem de Buchia, ambaxatorem serenissimi domini imperatoris Raxiae et Romaniae, dispoti Lartae et Blachiae comiti etc.

1. Imprimis salutatione praemissa, quod placeat, quando esse possit, domino duci velle personaliter interesse ad colloquium cum ipso domino imperatore, in partibus Ragusii et a Ragusio citra in nerrent, pro aliquibus magnis et arduis pertractandis.

2. Item petit dominus imperator, quod placeat ducali dominationi ipsum dominum imperatorem et eius filium, serenissimum dominum regem Vros, et dominam imperatricem, cum eorum haeredibus, facere et creare cives Venetos, acsi forent oriundi de civitate Veneciarum.

3. Item quod praefati habeantur et sint liberi, securi et franchi in civitate Veneciarum, et quod non possint peti aut dari ipsi, vel aliquis ipsorum, alicui personae de mundo, vel computari aut tradi pro civitate, castro seu castris seu locis, auro vel thesauris, de mundo alicui personae, et quod possit emere possessiones in civitate Veneciarum et alibi, caxalia et villas, in locis et terris comunis Veneti, et ea revendere ad suum benplacitum quandocunque, ut faciunt oriundi Veneti.

4. Item si contingeret, quod ipse dominus imperator vel eius filius dominus rex, aut domina imperatrix, venirent habitatum Venetias, quod tunc placeat ducali dominationi, eis vel alicui eorum, in signum amoris et honorificentiae, facere et dare aliquam provisionem seu regaliā, sicut pro honore imperialis culminis et celsitudinis ducalis videbitur convenire.

5. Item si casu contingeret, quod ducali dominio foret opus, in partibus Sclavoniae, vel in illis partibus, pro exercitu faciendo habere gentes, dominus imperator vult et offert se daturum de sua gente, equites et pedites, ad requisitionem ducalis dominationis, et eas mittere usque quomodo possunt secure attingere, et per mare dare similiter gentes, dante sibi ducali dominatione ad praedicta navigia opportuna, et pro eundo et redeundo; et e converso, si domino imperatori foret opus pro exercitu, vel guerra, quam faceret in suis partibus, quod ducalis dominatio sibi teneatur dare gentes et navigia per mare.

6. Item cum dominus imperator per gratiam dei, acquisiverit et subjugaverit decem partes Romaniae imperii Constantinopolitani, praeter civitatem Constantinopolis, quam expugnare et subjugare nequit; quod placeat ducali dominationi prae-

bere sibi auxilium per mare, gentis et galearum. Et si tantum continget faciente domino, quod dicta civitas subjugetur, vult et contentatur dominus imperator, quod totus Despotus sit libere comunis Venetiarum, et si noluerit Despotum, tunc dominus imperator cum auxilio ducalis dominationis per mare, offert se facere guerram civitati Perae, et si contingerit quod subjugetur, quod dicta civitas sit libere comunis Venetiarum. Et praedicta dicit dominus imperator, causa extrahendi de manibus illius delegalis Cantacussino, qui injuste et indebite captivatum detinet filium imperatoris.

7. Item vult et petit dominus imperator, quod si ipse, vel dominus rex ejus filius, aut domina imperatrix, vel alius pro eis, aut aliquis de suis fidelibus, emerent aut venderent seu facerent mercationes in civitate Venetiarum, vel extra in terris et locis comunis Venetiarum, quod omnes sint liberi, franchi et exempti ab omni dacio et angaria comunis Venetiarum, et locorum ubi praedicta facerent; et e converso vult dominus imperator, quod omnes cives et fideles ducalis dominationis, sint liberi, franchi, immunes et exempti, ab omni dacio et angaria, in omnibus terris et locis subiectis domino imperatori.

8. Item si contingeret, quod aliquis dominus vel princeps moveret guerram vel ve-

niret super dominum imperatorem, vel dominum regem ejus filium, aut super terras eorum, quod ducalis dominatio non debeat dare illis talibus auxilium vel favorem, et sic e converso, quod dominus imperator non debeat dare auxilium vel favorem alicui personae de mundo, qui vel quae veniret super aliquam terram vel locum communis Venetiarum.

9. Item ducalis dominatio per suas litteras et nuncios, rogavit dominum imperatorem, quod placeret sibi ejus amore habere amicum dominum banum Boxinae, et quod ipsum recomdatum haberet; et propterea ipse dominus imperator, ob amorem ducalis dominationis, ipsum banum habuit amabiliter et tractavit. Sed ipse banus male sibi respondit. Nam depraedatus fuit de suis gentibus, et acquisivit de suis terris et locis, et continue depredatur. Et ipse dominus imperator ob amorem ducalis dominationis, erga ipsum nunquam voluit facere novitatem, nec se movere. Et ideo praedicta facit explicari ducali dominationi, ut haec sciat et cognoscat, quia donec de voluntate et intentione ducalis dominationis nesciverit, non intendit se movere. Et si de voluntate ducalis dominationis non processit, et se non impediverit, intendit de dicto bano se protinus vindicare; et ideo quod placeat ducali dominationi per suas litteras scribere vel mittere domino ba-

no, quod faciat restitui damna et accepta dimittat, aliter se non poterit substinere.

10. Item ducalis dominatio misit hoc anno suum solempnem ambaxatorem, dominum **Marchionem Bondenicæ**, et inter cetera requisivit, de certo damno, ilato in quadam navi viro Veneto, in partibus **Avalonæ**, per cognatum domini imperatoris. Et dominus imperator misit prædicto suo cognato et gravavit se de facto. Qui dixit, quod accepta non fuerant Veneti, sed alterius personæ. Et tunc dominus imperator aliud non dixit; sed tandem ipse cognatus domini imperatoris, dixit et obtulit mittere Venetias ad ducalem dominationem. Et si reperiretur Venetum esse damnificatum, faceret omnia integraliter emendari. Ipse vero cognatus domini imperatoris non misit, de quo dominus imperator molestum habet; sed propter amorem dominae imperatricis aliud dicere non potest. Verum dicit dominus imperator, quod supra dictum est, quod accepta non fuerant Veneti. Sed dicit dominus imperator, quod vos domine dux, si dixeritis quod accepta fuerint Veneti, tunc mittat vel vadat mercator, et dicat et exponat de damno, et accipiat id quod est, et de eo quod restabit, dominus imperator offert se facere quidquid poterit, quia non intendit cum ducali dominatione et hominibus Venetiarum, vivere in ira, tamquam fidelis civis Venetus, et tamquam

frater ducalis dominationis. Et dicit dominus imperator, quod tunc ambaxatori vestro obtulit, mittere per me Michaellem ambaxatorem, yperpera mille CXX. in racione yperperorum XVI pro libra, * qui sunt penes me ambaxatorem, sed tanto minus, quantum nunc minus valet argentum solito, de quibus denariis vestra ducalis dominatio disponat et ordinet, sicut placet.

Item exponit dictus dominus ambaxator, pro parte comunis et hominum de C a t a r o, fidelium dicti domini imperatoris, cum alias data fuerit pignora, contra dominum regem Rasciae et ejus subditos et fideles Sclavoniae, condam domino J a c o b o B o l a n i, de qua pignora magna quantitas pecuniae est soluta, et ignoretur de condicione dictae pignorae, quod placeat ducali dominationi ordinare, quod ratio dictae pignorae videatur, et sciat, quid et quantum solutum est. Et si satisfactum est in totum, quod dicta pignora tollatur et annichiletur. Et si aliquid restaret ad solvendum, remaneat in arbitrio ducalis do-

* N o t a. Tunc erat libra 1 = 10 $\frac{1}{2}$ aureis hodiernis, item 1 libra = 16 yperperis, sed cursus erat varius, nonnunquam erat 1 libra = 20 yperp. Yperpera = 8 grossi, 8 grossi = $\frac{1}{2}$ ducato. 1 asper = 4 grossi. Grosso = $\frac{1}{12}$ del soldo grosso, 1 ducat. = 24 grosso.

Vide: Sanudo et Galliccioli: Delle Memorie Venete antiche, 8 Tom. Venezia 1795.

minationis, de dicta pignora disponere et ordinare, sicut ei videbitur et placebit.

Comm. IV. ch. 172.

XCVII. 1350. 13 Aprilis.

Одговоръ на предложени Мийла Буѣ, посланника
цара Србскогъ, чинѣна Млетачкой влады.

**Respondeatur ambassatori domini
imperatoris et regis Raxiae in for-
ma inferius annotata:**

Ad ambassatam sapienter expositam per virum nobilem dominum Michaelem de Buchia, ambaxatorem serenissimi domini imperatoris Graecorum et Rasciae, respondetur per inclytum dominum ducem Veneciarum et ejus consilium, prout inferius continetur:

Et primo ad capitulum primum, continens quod placeat domino duci, si esse potest, esse ad colloquium in Ragusio vel a Ragusio citra, cum ipso domino imperatore, respondetur: Quod in omnibus, quae honorem et beneplacitum dicti domini imperatoris respicerent, ipse dominus dux et comunitas Venetiarum, ob amorem sincerum, quem ad majestatem suam gerunt, libentissime redderent se conformes, sed sicut notorium est, non permittitur ipsi domino duci exire ducatum vel civitatem Venetiarum, pro aliqua causa quantumcunque sit ardua sive magna, nec

unquam pro aliquibus negotiis, etiam conditionis sublimis, quae comune Venetiarum habet et habuit a multis temporibus citra, cum domino Papa, imperatoribus, regibus et aliis mundi principibus pertractare, ipse dux, prohibentibus constitutionibus Venetiarum, potuit civitate exire, sed ea per interpositas personas tractari fecit et facit. Verum a petitione contenta in ipso consilio, potest habere regia serenitas ipsum dominum ducem ex praemissis satis rationabiliter excusatum.

Ad secundum capitulum, per quod petitur, quod dominus imperator, filius ejus Urosius et imperatrix, cum heredibus suis, recipiantur in Venetos, tamquam si essent nati in Venetiis et cet. respondeatur, quod ducale dominium, ut est dictum, prompte disponitur ad complacendum in quantum cum honore suo potest, regiae majestati. Et propterea id quod petitur, de recipiendo ipsum dominum imperatorem, filium et imperatricem et eorum heredes, in cives Venetiarum ac si oriundi forent, libentissime per ipsum dominium admittetur, cum consiliorum suorum ad haec necessariis solempnitatibus et assensu.

Ad tertium capitulum, per quod petitur, quod praedicti habeantur et sint liberi securi etc. respondetur, quod ducale dominium ipsos intendit tractare et tractari facere

omni tempore, sicut carissimos cives suos, et quod in civitate Venetiarum possint quocunque tempore, secure et libere venire, stare et recedere ad benplacitum suum, et in ea facere, sicut possunt quilibet honorabiles et carissimi cives, oriundi de terra Venetiarum.

Ad quartum capitulum, per quod petitur, quod fiat eis aliqua honorificentia, si venirent habitandum Venetias. Respondetur: quod intentio ducalis domini est, in omni casu et tempore ipsos honorabiliter et amicabilem pertractare. Et si quondam casus eveniret, quod Venetias veniant, quod absit non cum honore et comodo suo, ipsos libenti animo videbit et amicabilem recipiet, et personas eorum honorabit et honorari faciet, sicut pro honore suo viderit convenire.

Ad quintum capitulum, de subventionem hinc inde praestanda, respondetur: quod propter magnam affectionem, quam visus est et videtur ipse imperator habere ad honores ducalis domini, quandocunque sibi opus esset, ipsum dominum imperatorem ducale dominium requireret in opportunitatibus suis, et sic e converso, ipse dominus imperator ipsum posset requirere in gratis sibi, quia in quantum decenter posset, cum honore et statu suo, esset dispositum eidem amicabilem complacere.

Ad s e x t u m capitulum, per quod petitur auxilium galearum, pro subjugando imperium Romanum, respondetur, quod nos sumus in treugua cum imperatore Constantino-polis, per quam inter cetera, vinculo sacramenti sumus astricti, eidem et gentibus suis puram et veram pacem servare. Et hic e converso nobis astrictus est. Et propterea id facere non possemus, sine gravissima dei offensa, et violatione sacramenti nostri et derogatione honoris et fame nostre. Quare potest nos serenitas imperialis habere, a petitione praemissa, merito excusatos.

Ad septimum capitulum, per quod petitur, quod si dominus imperator vel filius aut imperatrix, seu alius pro eis, vel aliquis de fidelibus suis, facens mercationes in Venetiis et cet. quod eis libere facere valeat in Venetiis et aliis terris nostris et cet. respondetur: quod dictum dominum imperatorem et consortem ac filium suum, ut est dictum, ducale dominium semper intendit caritative et honorabiliter in suis terris tractare et tractari facere, et quod possint in ea facere et fieri facere, sicut quilibet honorabiles et carissimi cives, sui fideles etiam imperialis majestatis in omnibus suis comodis, tractare et tractari facere proponit in terris suis, favorabiliter et benigne, licet de libertatibus et franchisiis, quae petuntur pro eis, non possit effectualiter complacere, cum nostrimet fide-

les et subditi, non sint ab oneribus hujusmodi absoluti. Sed ob amorem imperialis culminis, pro ipsis fiet, sicut subditis et fidelibus cujuslibet principis et carissimi amici nostri, quem habemus et reputamus dominum imperatorem praemissum.

Ad octavum capitulum, per quod petitur, quod ducale dominium non faveat principi alicui vel dominio, volenti movere novitatem vel guerram ipsi domino imperatori, respondetur, quod de hoc non habeat majestas imperialis aliquatenus dubitare, imo teneat pro constanti, quod ducale dominium ad ipsum semper habere proposuit verum amorem et benevolentiam specialem.

Ad nonum capitulum, de bano Bossinae et cet. respondetur: quod cum ducalis dominatio specialem amorem habeat tam ad regiam majestatem, quam etiam ad dominum banum Bossinae, ideo optavit et optat, quod inter partes ipsas sit quies et concordia, et quod sopiatur omnis materia quaestionis, quae damnosa possit afferre discrimina subditis earundem; et propterea rogavit et rogat regiam majestatem, quod ex parte sua disponatur servare, quod dictum est; et quia dicitur de novitate facta per banum ipsum, contra subditos ipsius domini imperatoris, dicit ducale dominium, quod de hoc, si ita est dolet, et intendit efficaciter

scribere dicto bano superinde litteras speciales. Et sperat indubie, quod reformabit quaecunque indebite facta forent, et quod ipse etiam ex parte sua disponetur, cum ipso imperatore vivere amicabiliter et quiete.

Ad X capitulum, de damno illato Veneto nostro in partibus Avalone. Respondetur, quod ducalis dominatio regratiatur imperatorie majestati, de bona voluntate quam ostendit erga ambaxatorem suum, tam in satisfactione damnorum civium suorum, quam aliis per dictum ambaxatorem expositis, et specialiter de eo, quod nunc offert in satisfactione damni praedicti, si reperiat Veneto fuisse illatum. Et quia ipsa ducalis dominatio, diligenti inquisitione habita, reperit manifeste, quod bona, de quibus agitur mentio, fuerunt Veneti, ideo rogat et requirit instanter regiam majestatem, quatenus placeat sibi de satisfactione dicti damni, facere sicut sperat effectualiter provideri.

Ad XI capitulum, de pignora data contra homines Raxie, ad petitionem Sr. Jacobi Bolani. Respondetur, quod ducale dominium, cupiens subditos regios ne dum contra justitiam aggravare, sed potius eisdem assistere favoribus gratiosis, examinari mandabit negotium pignore supradictae. Et illud quod exactum est. Ei si invenietur, quod pignora sit soluta, superinde providebitur ita, quod subli-

mitas regia et sui fideles de Cataro et aliunde, poterunt et habebunt merito contentari.

Misti d. Sen. Lib. XXVI. ch. 16.

XCVIII. 1350. 3 Maii.

Заключено: одговорити посланику краля Рашкогъ, кои иште помошь противъ царства Грчкогъ, као што е и пре одговорено было.

Capta: Quod ad ambasatam domini regis Rassiae, petentis auxilium nostrum contra Imperium Romaniae, respondeatur cum verbis, quibus pridie responsum fuit alteri ambassatori, et cum aliis, quae dominio videbuntur, excusando nos a dicta requisitione sua.

Misti d. Sen. Lib. XXVI. ch. 22.

XCIX. (1350) 11 Maii. Paduae.

Писмо кардинала Гвидона, легата Папиногъ, коиъ опонияъ краля Угарскогъ, дужда Млстачкогъ и великогъ мейстра реда шпитальскогъ, да бране римолатичке люде одъ цара Србскогъ Стефана.

Gvido miseratione divina titulo sanctae Ceciliae presbyter Cardinalis, apostolicae sedis legatus, illustri principi domino regi Hungariae, et dilectis in Christo duci Veneciarum ac magistro hospitalis sancti Iohannis Ierosolimitani, salutem et sinceram in domino karitatem. Cum prout fidedignorum relatione percepimus, Stefanus qui

se cesarem seu regem Raxiae facit comuniter nominari, nonnullos christianos in ejus regno habitantes, per vim et violentiam ad ejus perfidiam et infidelitatem trahat, ipsos quando poterit, et contra formam ecclesiae, faciat batizari, in christianae fidei non modicum detrimentum. Magnificentiam vestram requirimus, rogamus et hortamur in domino Yehsu Christo, quatenus eisdem christianis efficacis defensionis praesidio assistentes, ipsos non permittatis ad hoc per regem praedictum trahi aliquo modo seu induci, quin imo regem ipsum, per vestras speciales litteras inducatis, et comminatorie si vobis necesse videbitur, requiratis, ut a praefato errore desistat, et praedicta seu similia ulterius facere non praesumat. Datae Paduae tercio ydus Maii, pontificatus domini Clementis Papae VI-ti, anno octavo.

Commemoriale IV. ch. 176.

C. 1350. indict. III. 25 Madii.

Андрія Дандуло, дуждъ Млетачкій, дае Стефану цару Србскомъ и Грчкомъ, нѣговой супруги царицы Елены и сину Урошу, право грађанства Млетачкогъ.

Privilegium domini Stephani regis Raxiae, et uxoris ac haeredum suorum.

Andreas Dandolo et c. Universis et singulis praesens privilegium conspecturis, amicis dilectis, salutem et sincere dilectionis

affectum. Ducalis magnificentia tunc sublimitatis honoris suscipit incrementum, cum cives aquirit, quos exaltat decus et sublimitas imperialis et regiae majestatis. Scimus namque, quod serenissimi domini reges Raxiae, ad ducatum nostrum semper amorem intimum, grata exhibitione operum, demonstraverunt, adeo quod propinguitatis affinitas hinc inde antiquitus emanavit. Praecipue autem praesens serenissimus dominus Stephanus Graecorum Imperator semper augustus et Raxiae rex illustris, propensius nostrum ducatum diligere et subjectos, ipsius ducatus honores et subjectorum nostrorum commoda graciis suis promovendo. Propterea, quod suis et suorum solempnium ambaxadorum, pro ipso serenissimo domino Imperatore et rege petentium, praecibus annuentes, tamquam ad suae majestatis honores devota mente dispositi, ipsum serenissimum dominum Imperatorem et regem, cum serenissima domina Helena Imperatrice et regina collateralis sua, et cum excellentissimo domino Urosio nato suo, et cum haeredibus et liberis suis, in honorabiles cives nostros suscepimus atque suscipimus, et Venetos et cives nostros fecimus et facimus, et pro Venetis et civibus nostris, quaemadmodum si in Venetiis nati forent, in Venetiis et ubique locorum deinceps haberi et procurari omni effectum et plenitudine volu-

mus et tractari, ipsos sinceris brachiis dilectionis et devotionis amplexantes, et firmiter statuentes, omnium consiliorum et ordinamentorum nostrorum neccessaria solempnitate servata, quod eisdem omnibus libertatibus, beneficiis et honoribus ac immunitatibus, quibus alii honorabiles cives nati Venetiis gaudent et perfrui dignoscuntur, praefatus dominus imperator et rex, et domina imperatrix et regina, et natus suus praelibatus, et haeredes et liberi sui, in Venetiis et extra ubique plenissime gaudeant et utantur. In quorum fidem et evidentiam plenioram praesens privilegium fieri mandavimus, bullaque nostra pendenti aurea munivimus. Datum in nostro ducali palatio. Anno dominicae incarnationis Mille CCC. quinquagesimo, die XXV. mensis Madii, III indictione.

Commemoriale IV ch. 157.

Да неби историјски споменици, које самъ јако налогу Друштва Србске Словесности у Млетачкомъ архиву скупио и прописано, друго у единомъ препису лежати и свету непознати остати морали, заключило е исто Друштво у својемъ засѣданію дана 13 Маја, тек. год. подъ бр. 49, да се они у пѣголомъ Гласнику нашегъ издају; и тако овде саопштавано любитељима Србске историје прву стотину одъ онога што већъ ниже прописано, у хронологичній редъ стављну, на њено аки Богъ да, у свакој пдућој свезки Гласника овако продужити, дотле докъ непадемо оне оне, што се већъ кодъ насъ налази у препису.

У Београду, на Петровъ данъ 1859. год.

Дръ Я. Шафарикъ.

РАСПРА ИЗМЕЋУ ПРЕЃАШИЊ ВЛАДЕ И ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

8 юнія 1858 прочитаю бы у Друштву Србске
Словесности ово писмо.

„ДРУШТВУ СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

„Попечителство е примѣтило, да Дружтво у званичномъ дѣловодству своемъ у названію нѣки идеа одъ нѣкогъ времена не служи се оныма рѣчма, коима су исте идее у Уставу и Устроєнію нѣговомъ назване, да нѣке речи другѣе изврѣе, него што су у истымъ Актама написане, и да се у нѣчемъ удаљава одъ правила' правописа, коя е оно само себи поради обдржана тако полезногъ еднообразія у писаню поставило и у Гласника нѣговогъ Свески 4. одъ год. 1852. печатало, као н. п. не пише: „засѣданіе“ него „сѣдница“, непише „Почестный Членъ“ него „Почастный Членъ“ неупотребљава писме *ѣ* у коренима рѣчій, и овима подобра, чимъ не само постовеѣ законе нарушава, но и забуну у понятіяма оно производи, и имаюћи бдити, да се оваке несходности не догађаю, препоручуе му Попечителство, да се у напредакъ у званичномъ дѣловодству своемъ служи оныма и онакими рѣчима, као што су оне у односителнымъ законима написане, и да се придржава реченогъ правописа свогъ, будући да свакій законъ има наблюдаванъ бити дондѣ, докъ се другимъ незамѣни.

„И будући да суштемствую Србска Грамматика Г. Профессора Владимира Вуића и Рѣчника Исаи-ловића, одъ надлежны' властей одобрени и у явно и школско употреблѣнѣ уведени: то ће Друштво к' унапређењу полезногъ еднообразія у писаню правила' исты' кнѣига' у дѣловодству своемъ придржавати се.

„П. № 949. 31. Маія 1858. год. у Београду.

„Попечитель Просвѣщенія и
Правосудія

„Д. ЦРНОБАРАЦ. с. р.“

„Началникъ Поп. Просвѣщенія

„М. СПАСИЊЪ. с. р.“

На то 15 юнія на Видовъ данъ 1858 одговори Друштво овако:

„Наредбомъ своимъ одъ 31. Мая 1858 год. П. № 949 препоручуе Високосл. Попечительство Друштву србске словесности, коимъ ће се речма оно у напредакъ служити у „названію нѣки идеа“ и у „званичномъ дѣловодству своемъ“; опоминѣ га, да се придржава правописа печатаногъ у Гласнику IV-томъ и уобште да се „къ унапређењу полезногъ еднообразія у писаню“ придржава србске граматике професора г. Владимира Вуића и речника Исаи-ловића, као кнѣига „одъ надлежны властей одобрены и у явно и школско употреблѣнѣ уведены.“

„На гласъ ове важне наредбе, Друштво србске словесности стекло се у необычной множини, и прочитавши ѣ у редовной седници своіой одъ 8. ов. м., было едубоко ожаловѣно, видећи се у положенію, кое га доводи у противоборство са задаткомъ, кои му е положенъ уставомъ нѣговимъ, подъ 8. Мая 1847 год. одъ Совета и Кнѣза изданимъ.

„Ако високося. Попечительство благоволи узети у размотренъ уставъ овай, оно ће се уверити, да е по њму главный задатакъ Друштва *„ображанъ сръбскогъ езика“*. Уверивши се о томе, хваљно Попечительство сагласиће се, безъ сумњъ, са Друштвомъ у той мисли, да бы постизанъ овога задатка немогућно было, ако бы се Друштво у такве границе стеснило, кое бы му на тай начинъ сваку слободу у радњи његовой одузеле.

„Више пута покретана е мисао у средини Друштва, да се постави сталанъ правацъ у писаню не само за њгово собствено управљањъ, већъ и за друге, кои бы се на Друштво угледати хтели; но оно е при томе свагда долазило до уверења, да бы се овако прекомъ меромъ съ едне стране принео самртный ударъ народноме књижевномъ езика, а съ друге прекинувши свако далъ испытыванъ и научну критику, Друштво бы показало, да е за свой позивъ недорасло.

„Довольно неразвѣенъ књижевный языкъ сръбскій потребуе јошъ много обрађивања, да бы ушао у границе природно могуће еднообразности. Колико е нужно, да се онъ испита са стране исторійскогъ развитка свогъ, толико не манъ мора се онъ разгранјавати према новимъ погледима и понятіама, према новимъ потребама, кое се съ дана на данъ како у животу тако и у наукама появљују.

„При оскуднымъ пакъ припремама, кое су до сада на овоме пољу књижевности наше учинѣне, Друштво мисли, да нико ние позванъ положити *одсудна* правила; шта више, оно држи, да е ово задатакъ, кои *одаданпутъ* не могу решити ни селителгентне силе народа сръбскогъ у скупу. Ово не могу решити *одаданпутъ* ни колегіе, ни академіе, ни учене скупштинне; не, ово е задатакъ, кои се дугимъ постепенимъ испытыванѣмъ до зрелости тако

доводи, да се самъ по себи решава. „Бзикъ е“, ре-
 као е юштъ Виландъ, „езикъ е чедо потребе и дру-
 жности, кѣгово е изображаванѣ и обогаћаванѣ
 дело времена, аѣгово улепшаванѣ посао вкуса, а
 за кѣгово највише усавршаванѣ мораю све музе
 заадно поматати.“

„Много манѣ у станю су власти решити ова-
 киа питаня. Друштво истина налази у исторіи сре-
 днѣга века свакояки примера, читаюћи, на прилику,
 како овай или овай краљ наредбама званичнимъ
 ому или ому распру књижевну прекинути хтео, по
 доцниѣ обавешћени наредбама одступили су одъ
 ови путова. Они су се уверили, да се ствари ду-
 шевне не пресуђую *одданпутъ и силомъ власти*,
 него постепенимъ сазреванѣмъ и претежношћу на-
 учниѣ разлога и убеђеня. Ова уверена одобрила су
 сва доцниѣ времена, пошто е и у њима та истина
 оживила, да се власти, кое се изъ два, три или ма-
 каръ и више лица састое, налазе у природној не-
 могућности руководити свестъ ученога света. Ис-
 торія, истина, памти, да е било и такви прилика,
 где су власти воевале противъ учениѣ колегіи, као
 што е н. пр. чиніо кардиналъ Ришелъ: но ту е
 оружѣ већъ променѣно было: власти су јоштъ
 онда воевале не заповеданѣмъ, но убеђаванѣмъ.

„Одъ тога времена нема примера, да су игде
 министарскиѣ расписима регулирани књижевни
 правци народни, а ако ѿ где башъ и могло бы-
 ти, овакови појави бывали су као изливи. коп су
 се брзо у свое корито повраћали.

„При оваковој свести Друштво мисли, да има
 основа бити ожалостѣно наредбомъ вис. Попеча-
 тельства, којой оно ние ничимъ ни повода дати
 могло; еръ сравнивши свое поступанѣ са уставомъ
 своимъ, оно мисли, да се налази на путу подиуне
 законности. Оно т. е. суди да по своје уставу и

по природа задатка свога не може у смотреню писменогъ рада свога ни одъ кога зависити у толико мањ, што оно нити е какво надлежательство, нити спада у ерархію административну, већъ као морална личностъ само подпору ужива, коју му високо правителство србско има милость и редовно и вавредно указивати.

„Исто тако мисли Друштво, да ни у томе нис на путу незаконости, што се не служи „онима и онаквима рѣчима, као што су оне у односителнымъ законами написане“, ерѣ закони ови немаю цель регулирати езикъ србскій, већъ свакій свою особену идеу изражава. А и правописъ прописаный у свесци IV-ой Гласника свогъ не може сматрати Друштво за *законъ о правопису*, ерѣ га е, жељеи и само имати еднообразности у своме јавномъ органу, поставило као образацъ само, одъ кога е изрекомъ члановима допустило и одступати.

„На последку, што се тиче ауктора, кое високосл. Попечительство Друштву за угледъ препоручуе, оно жали искрено, што не може делити мишлѣнѣ хвалѣ огъ Попечительства, као да бы ове књиге съ тога за Друштво обвезательне были, што су „одъ надлежны властей одобрене“, ерѣ оне нису одъ властей могле быти одобрене и за употреблѣнѣ Друштва и целога књижевнога света, но само за употреблѣнѣ школско. А башъ и да бы се слагало са задаткомъ Друштва по њима управљати се, опетъ оно мисли да ни то не бы было начинѣ могућанъ, да се дође до желѣне еднообразности. О овоме моћи ће се високосл. Попечительство уверити на првый погледъ у речнике Исановића, где н. п. die *Aufklärung* значи и просвѣштеніе и просвета; *mitmembre* и членъ и чланъ; *patrie* и отечество и отачбина; *Ausgerhöhung* воздвиженіе *частногъ* крста м. честногъ, (као што и народъ говори: часный крсть,

часна трпеза, часне посте запостисмо); das Seilbde у званичномъ акту значи: завѣра, а у Исаиловића речнику: завѣтъ, завѣтина. Тако исто не бы Друштву было немогућно доказати несагласностъ обясняваня овы књига и са говоромъ народникъ. Довольно е овде напоменути речъ Zeile, кои у Исаиловића значи: строка, врста, а познато е, да нашъ народъ подъ речи *строка* разуме неку болестъ овчию!! —

„Но и независно одъ недостатака овы књига, Друштво ипакъ не мисли, да бы се наредба хвалѣногъ Попечительства могла сагласити са закономъ, кои му поставля за задатакъ развиѣнѣ езика србскогъ, т. е. задае му тражити савршенство езика, а поменута наредба, нашавши савршенство у Вућеровой граматичи и Исаиловићевимъ речницима, сматра задатакъ нѣговъ као свршенъ.

„При свой дакле готовности своіой, да се у одношенію своме къ Попечительству и осталимъ властима служи онимъ називима, коє оне као собствена имена носе, Друштво у редовной седници одъ 8. ов. мес. по свестраномъ размотренію наредбе хвалѣногъ попечительства заключило е са 24 гласа противу 1, не сматрати е као обвезателну за себе, но радию свою продужити у духу књижевне самосталности, кою му обезбежую дотични закони и природа задатка нѣговогогъ.

„Извештаваюћи у понизности о овоме заключенію хвалѣно Попечительство, Друштво узима слободу и за у напредакъ препоручити се високой благонаклонности и патриотичной подпори нѣговой.“

25 септембра 1858 доби Друштво Србске Словесности опетъ овай одговоръ:

„ДРУЖТВУ СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

„Дружтво ил' нѣ с'ватило, ил' навалице нѣ хтѣло да с'вати смысао предписанія Попечительства Просвѣщенія одъ 31. Маія т. г. П. № 949., кад' у возраженію своѣмъ на исто, датираномъ „на Видов-данъ 1858. № 85“ налази, да се оно реченимъ предписаніемъ Попечительства „доводи у противоборство са задаткомъ, кой му е положенъ Уставомъ нѣговымъ, подъ 8. Маія 1847. год. одъ Совѣта и Кнѣзя изданнымъ“, и кад', позиваюћисе на главный уставный задатакъ свой „Образжанѣ Србскога Вѣзка,“ мысли, „да бы му постизанѣ овога задатка немогућно было, ако бы се оно у такве границе стѣснило, коѣ бы му на тай начинъ сваку слободу у радњи нѣговой одузеле.“

„Исто станѣ или расположенѣ Дружтва появлюе се у нѣговомъ краткомъ изводу предписанія Попечительства, по комъ е изводу Попечительство препоручило Дружтву, коим' ѣ се рѣчма оно унапредакъ служити „у названію нѣки' идеѣ“, и у „званичномъ дѣловодству своѣмъ“, и опоменуло га, да се придржава правописа, печатаногъ у Гласнику IV.; и уобште, да се „къ унапређењу полезногъ еднообразія у писанію“ придржава Србске Грамматике Г. Профессора Владимира Вуића и Рѣчника Исаиловића, као књига', „одъ надлежны' властей одобрены' и у явно и школско употреблѣнѣ увѣдены'.“

„Ово се последнѣ само собомъ увиђа, како се речено предписаніе Попечительства прочита, ерѣ тамо се не може наћи, да е оддвоено одъ „званичногъ дѣловодства Дружтва“ истоме препоручено, коим' ѣ се рѣчма оно унапредакъ служити „у названію нѣки' идеѣ“, или, да е оддвоено одъ „званичногъ дѣловодства нѣговогъ“ Дружтво опоменуто,

да се придржава свога собственога правописа, или, да се такође оддвоено одъ „званичногъ дѣловодства нѣгового“, много манѣ „уобште“ оне упућуе, да се придржава Вуићеве Грамматике и Рѣчника Исаиловичевы: — напротивъ, тамо се најлснѣишъ изразомъ Друштву препоручуе, да се „у званичномъ дѣловодству свомъ“ у названію тамо изложены идеѣ служи оныма и онакима рѣчма, као што су оне у односителныма законима — Уставу и Устроєнію Друштва — написане, и да се придржава реченогъ правописа свогъ, и наводисе тога подпуно основанъ узрокъ „Што свакій законъ има наблюдаванъ быти дондѣ, докѣ се другимъ не замѣни“, напослѣдку пакъ совѣтуе се Друштву, да се „у истомъ дѣловодству свомъ“ придржава речене Грамматике и Рѣчника, и наводесе тога такође подпуно основана побуђенія „Къ уѣапореѣнію полезногъ еднообразія у писаню“, и „што су те књиге одъ надлежныъ властей одобрене и у јавно и школско употребљивъ уведене.“

„Да е дакле Друштво узело, или хтѣло узети предписаніе Попечительства у ясномъ смыслу нѣговомъ, оно бы по самомъ тексту нѣговомъ разумѣло препоруку и совѣтованъ Попечительства у кругу „званичногъ“, а не бы га пренело и на кругъ „књижевногъ“ дѣланиа свогъ; нити бы о ономъ, што му се одъ Попечительства само совѣтуе, и што е потоме за нѣга само морално, и то на најпространнѣишъ темелю, обвезателно, игда заключенъ учинити могло, да му се налаже као законно обвезателно.

„Како се пакъ ова, овако природна, изъ разговѣтногъ языка предписанія лако увидна разлика на средѣ изведе: онда исчезава и свака сѣњка страѣа у возраженію Друштва изјављеногъ, да се реченимъ предписаніемъ оно у такве границе

стѣшнѹе, кое бы му свану слободу у раднѣи нѣговой одузеле. Ерѣ докле се Дружтво у званѣиной своѣой раднѣи креће, коя е, као што е познато, незнатна и у нѣой се придржава предписанѣемъ назначены' прописа', дотле му остав неограничено пространно полѣ за радню нѣгову кнѣжевану, у коѣой су му толики и умни и вѣштественни слособи на руци, да не само главный задатакъ свой „Ображаванѣ Србскога езика“ успѣшно рѣшити, но и на само законодавство у смотреню чистѣе и савршенства езика морално полезно дѣйствовати, и тако промѣну гдѣкои' названѣя у уставнымъ и иначе законнымъ, на нѣга односеѣимсе Актама израдѣти може.

„Тако ништа не може стаяти на путу ни Дружтву, ни поединымъ Членовима нѣговимъ кога му драго реда, умствовати о томе, да л' они, или скупштине на' састанци нѣини не бы другимъ коимъ вѣѣма свойственнымъ названѣяма названѣи быти имали, и овака умствования своя посредствомъ печати ѣвности на угледѣ предати; исто тако ништа Дружтву не може стаяти на путу, прописнымъ путемъ кодѣ законодавне власти порадѣти, да се односителна названѣя у нѣговомъ Уставу измѣне: али докле законодавно изданный Уставъ нѣговъ постои, дотле нѣ Дружтво, нѣ поедини Членови нѣгови безъ повреде истога Устава, и безъ произвоѣеня забуне у понятѣяма, не могу давати себи и своимъ састанцима друга и другѣя названѣя, него што имъ е дао законодаваць, кои ѣй е установѣю, ерѣ иначе они бы се другѣѣмъ называли, него што ѣй е законодаваць по себи самомъ пристовѣѣемъ праву назвао, и законодаваць не бы ѣй могѣо познати, да л' су то они исти, кое е онѣ установѣю, кое е онѣ назвао, кое подѣ своѣомъ заштитомъ држи, и кое своимъ средствама издржава.

„По чему одъ Правительства независимо положенъ, какво Дружтво стара се себи присвоити потврђаванъмъ, да оно нитъ е какво надлежательство, нитъ спада у Иерархію административну, већъ као морална личностъ само подпору Правительства ужива, при обстоятелству, што е оно одъ Правительства установљено и одъ нѣга јавнымъ Актомъ проглашено, што ужива за обстанакъ свой вѣштественну подпору Правительства, а јошъ вѣма при обстоятелству, што му е за Предсѣдателя уставно постављенъ Правителственный званичникъ, и то еданъ одъ високи Земаљски Сановника, стојећи у непосредственномъ одношенію къ Земаљској Законодавној и найвышшій Законисвршителној власти, чимъ е подъ непосредственно руководство и контролу саме найвышше Земаљске власти постављено, и што му е одъ законодавне власти подаренъ печатъ, и то са грбомъ земаљскимъ, као спољашній нѣговъ званичный значай, pojavује се съ едне стране као проста мечта, съ друге пакъ као подъ одговорностъ спадајуће усиљиванъ Дружтва, поставити се у држави изванъ домашна државе, и то на рачунъ исте државе; миѣније пакъ нѣгово, да оно нѣ на путу незаконности у томе, што се не служи „онима и онаквима рѣчима као што су оне у односителнымъ законима написане“, ако су ово оне рѣчи, коима су лица, Дружтво саставляјућа, и њѣни састанцы, законодавномъ влашћу названи, и кое е рѣчи Попечительство у предписанію свомъ назначило, pojavује се као јавна тежња, законодавна названія самовольно обезуважавати, и право законодавномъ називаня себи присвољвати, гдѣ кадъ се у призрачїи узме истогъ положеня наведено побуђенїе: „Ерѣ законъ ови немаю цѣль регулирати языкъ Србскій, већъ свакій свою особениу идеу изража“, pojavује се у

Дружтву и тежня, самовластно законе земальске толковати, — право, единой законодавной власти принадлежеће.

„И ово є досадъ единый примѣръ у држави, на кой кадь бы се друге ков земальске коллегіе угледале, за часъ бы се толико и таквы названія при њима изродило, да бы се понятія замѣшала, и небы было начина, размрсити ѡй.

„И при другимъ земальскимъ коллегіама, духовнымъ и мірскимъ, и нижимъ и вышшимъ, и самымъ найвышшимъ, прописно постое састанцы, у коима оне дѣла своя раде, и ови су састанци законодавно названи „Засѣданія,“ као што су и лица, саставляюћа ѡй, законодавно названа „Членови,“ и они између овы, кои нису редовни или дѣйствителни, названи су „почестни,“ — тако су Членови разны Управительства, Членови разностепенны судовъ, Првостепенны, Апеллаціонногъ и Касаціонногъ, Членови (и њѣки почестни) Консісторія, Членови Земальскогъ Совѣта, и т. д., и све ове Коллегіе држе своя „Засѣданія,“ и у овымъ Засѣданіяма раде ови Членови на своимъ относительнымъ поляма безъ сваке и найманѣ препреке одъ стране њѡвы названія, шта вышше, разумнымъ и неуморнымъ обдѣлаванѣмъ относительны свои умны поля усавршаваю они и языкъ, служећи се у званичномъ дѣловодству своимъ онымъ названіяма и уобште и у особенности, коя су имъ законодавно прописана, дондѣ, докле не буде угодно власти законодавной, иста названія преиначити.

„Овако є, у колико є Попечительству познато, доскора поступало и Дружтво Србске Словесности; нѣтъ су му речена названія сметала рѣшаваню главногъ задатка њѡвогъ „Ображаваня Србскога языка“; и будући да є Попечительство

примѣтило, да оно одъ нѣкогъ времена у ономъ другіе поступа: то є оно по своіой дужности стараня, да се закони земальски не нарушаваю и не изврѣу, одпустило му речено предписаніє. желећи предохранити га одъ употреблѣня узурпаціє, кое и овимъ, и то озбиљно и настоятелно, и подъ избѣжанѣиъ одговорности, повторити му не пропушта.

„Као здраво у очи падаюћу неприлику, коя се самовольнымъ менянѣмъ уставны' названіє' производи, Попечительство за сходно налази, навести овдѣ поставлянѣ новы' Членова Дружтва, конма оно по Уставу има издавати Дипломе на ово достоинство. Покрай Дипломе шилю имъ се и Уставъ и Устроєніє Дружтва. Нїє ло то велика неприлика, недостойна єдне учене Коллегіє, да се Дипломомъ когодъ постави н. пр. за „Почастногъ Члана Дружтва“ и „изъ седнице,“ и да тако гласи и спроводно овога писмо, а да онъ по приключеномъ Уставу и Устроєнію само може бити поставлѣнъ за „Почестногъ Члена Дружтва“ и „изъ Засѣданія“? Па іошт' ако є то лице какавъ ученъ странаць!

„Што се тиче правописа, Дружтво є о нѣму казало у заключеню свомъ, у IV. Свезки Гласника нѣговогъ печатаномъ, да є изъ тамо наведены, обширно и обстоятелно изложены побуђенія „поставило практична правописна правила, кои' ће се засад', као друженно и прїимлѣногъ правца, у издаваню свои' кнѣига' и у писаню држати,“ и осимъ тога жали се на свако новаченѣ у правопису, и жели, да се тимъ єданпутъ положи конаць правописной распри.

„Заключенѣ є дакле Дружтва, да се оно има придржавати тога свога правописа, и то не само у издаваню свои' кнѣига' него и у писаню.

„И ово е занеста далеко пространіи, и управо цѣлу радню Дружтва обимаюћій темель, на комъ е оно заключило правописа свога држатисе, у кой кругъ раднѣ безъ свакогъ спора спада „Званично одговорство,“ о комъ е Попечительство препоручило Дружтву, да се у нѣму, као званичномъ послу, свога правописа придржава.

„Кад' Дружтво сравни ово заключенѣ свое съ предписаніемъ Попечительства и са своимъ, на Попечительство управлѣннымъ свр' тога возраженіемъ: „А и правопись, прописанный у Свезци IV. Гласника свогъ не може сматрати Дружтво за законъ о правопису, еръ га е, желећи и само имати еднообразности у своме явномъ органу, поставило као образацъ само, одъ кога е изрекомъ Члановима допустило и одступати,“ не ће моћи не признати, да у возраженію противно пише своме заключенію.

„У прочемъ може едно Дружтво быти безъ закона: но Попечительство не поня, да бы оно поставило законъ, коимъ бы се обвезало, неустановлявати нигда никаквогъ закона. — Много мањма поня Попечительство, да бы едно Дружтво, имаюће законъ, овај укинуло и рѣшило, никако другимъ незамѣнити га. — Найманѣ пакъ поня оно, да бы едно Дружтво, имаюће законъ, кой е само себи прописало, и изрично обвезалосе придржавати га се, безъ да е и едногъ корака учинило къ замѣнѣнню или укинућу нѣговомъ, явно исповѣдило, као што овдѣ чини Дружтво Србске Словесности, да нѣ обвезано, придржавати га се. Еръ о свакомъ, добро име носећемъ Дружтву морасе предпоставити, и да се стара потребне законе себи прописати, ако никаквы' нема, и другимъ замѣнити ій, ако ій има, а не допадаю му се, а посто-

ећи', докле їй другима не замѣне, ил' барь докле їй не укину, придржаватисе.

„Непридржаванѣ никаквогъ правописа, осимъ што иде на нарушенѣ постоећегъ, и то чисто *Дружтвеноеъ Закона*, по самой природи ствари води къ безначалію у начину писаня, кое ни едно Попечительство, као надлежна власть за надзирање надъ чуванѣмъ закона', трпити немогући повторително и горњимъ начиномъ и подъ горњимъ условіемъ упућуе Дружтво да се закона придржава, тимъ веѣма, што и самогъ Правительства законъ о правопису постои.

„О Вуићевой Грамматики и Исановићевымъ Рѣчницима, као што е Попечительство и у горњимъ предписанію свомъ о њима само совѣтовало Дружтву, да їй се полезнагъ ради еднообразія у писаню у званичномъ дѣловодству свомъ придржава, тако му и сад' совѣтуе повторително.

„И ово совѣтуюћи разумѣ Попечительство да се Дружтво придржава у званичномъ дѣловодству свомъ оногъ ѣзыка и оногъ начина писаня, којима се служе земаљско законодавство и све извршителне власти земаљске, по комъ су правцу и речени Рѣчници и Грамматика написани.

„Ако ли Дружтво овакавѣ ѣзыкѣ совѣтованя болѣ разумѣ: онда нека се по овоме и управля, избѣгаваюћи навалична новаченя и застранѣваня у формама Грамматичкимъ и у избору рѣчій.

„Приликомъ пакъ овомъ узгредно примѣчава се Дружтву, да оно несравниѣно пространіи смысла овомъ совѣтованю Попечительства придае, него што оно у себи садржи, кад' заключава, да е Попечительство нашло савршенство у Вуићевой Грамматики и Исановићевымъ Рѣчницима, будући да ту о каквомъ савршенству при употребленію здравогъ разума нит' е было, нит' е мо-

гло бити рѣчи, но рѣчь е была о томе, да су те књиге одъ надлежны' властей одобрене, и у јавно и школско употребљениъ уведене, и потOME да е полезенъ ради еднообразія у писаню совѣтно књи' придржаватисе, — наравно, докѣ се другима', больима, не замѣну. Извођенъ дакле овогъ препространногъ смисла естъ само едно навично извртанъ правога.

„Примѣри узети изъ Исанловићевы' Рѣчника, нимало немогу послужити за доказателство основаности положена' Дружтва, напротивъ служе они за доказателство основаности препоруке Попечительства. Брѣ што тамо die Aufklärung значи и *Просвѣтленіе* и *Просвѣта*, то се има разумѣти о два значенія Нѣмачке ове рѣчи, т. е. и о рађеню око' *Просвѣте*, и о самой *Просвѣти*. У овомъ е случаю *Просвѣтленіе* = *просвѣћеніе* = *просвѣћаваніе*, у другомъ пакъ, *Просвѣта*, као производъ *просвѣћаванія*. — Тако е и са рѣчию *темпере* кое е и *Членъ* и *Чланъ*, т. е. *Членъ* и *Чланъ* у правомъ, а *Членъ* у преносномъ смислу, као: *Членъ*, или *Чланъ* (удѣ) и *Чланакъ* тѣла физичкогъ, *чланъ* винограда, и т. д. а *Членъ* н. пр. каквогъ Дружтва, као што тамо, одкуд' се то цитира, нарочито и казано стои, да е *Сачленъ* у преносномъ смислу, и као што се то потврђуе у части Нѣмачко-Србској, гдѣ се каже, да е *Mitglied* = *Членъ*, *сачленъ*, и да е *Ehrenmitglied* = почестный *Членъ*, као што исто тако гдѣ се о правомъ смислу говори, *чланъ* употреблюе, као: *Gleicherweise* = по члановима, *чланъ* по чланъ и т. д. Тако е и *der Artikel* = *чланъ*, *чланакъ*. Тако е *poeud*, *article*, *cheville* = *чланакъ*. Тако се изванъ Исанловићевы' Рѣчника' саставне части главице бѣлога лука зову *чешљави* или *чешљи*, кое ништа друго у главици бѣла лука не ће рећи, него оно, што е *членъ* или *чланъ* у другомъ комъ Физич.

номъ тѣлу, н. пр. у тѣлу животиномъ, у виноградѣ, и докле е у тѣлу животиномъ *Членъ* или *Чланъ*, у виноградскомъ, *чланъ*, у главици бѣла луна *челъ* (одтуд' оченѣти) — дотле добро стои у преносномъ *Членъ*, нао што занста тако се у народу и говори, и као што е добро тако и Исаяловићъ у Рѣчнику изложио, нит' е тимъ произвео забуну за оне, кои Рѣчникъ нѣговъ съ вниманіемъ хоће да читаю. — Тако е занста тамо *Kreuzerhöhung* = воздвиженіе частногъ Крста, али *die Ehre* е *честь*, и *Ehrenmitglied* е *Почестный Членъ*, као што су тамо и све рѣчи, које су одъ *die Ehre* произведене, или съ њомъ састављене, све са *честь*, а не са *часть* написане, и као што е тако написано и у Рѣчнику Французско-Србскомъ у рѣчи *honneur*, и у свима, одъ ове произведенима. Нит' е сачинитель Рѣчника чинио, нит' Попечительство напѣрава чинити насиліе языку Србскомѣ, и захтѣвати, да се пише: честный Крстъ, честна трапезу, честный постъ, честне вериге, кадъ се у народу говори о свему овомѣ подъ частный, н. п. крстъ, трапеза, постъ, вериге; нит' е оно о томѣ игда каквы' примѣтбѣй чинило: аа' мысли, да тако исто, и у већемъ степену, предохранява Србскій языкъ одъ насилія, кад' совѣтуе, да се по Исаяловићу Дружтво придржава названія Нѣмачке рѣчи *die Ehre* и Французске *l'honneur*, *честь* почемъ се у народу то не каже *часть* него *честь*, и не каже се *почастный* н. пр. *Чланъ*, него *почестный*, н. пр. *Членъ* и т. д. — свр' чега е Попечительству съ толико већъ страна' дошло извѣстіе о великомъ негодованю читаюће публике, што се *честь* *die Ehre* силомъ изврѣе у *часть* *des Theil*, и обратно *часть* *des Theil* у *честь* *die Ehre*, кад' е утврђено у народномъ говору, да е *честь* *die Ehre* а *часть* *des Theil*. — Што се тиче рѣчи: *zuletzt das Selbst*, Попечительство е у

едномъ своемъ Акту, не на Дружтво управлѣнномъ, заиста ту рѣчь тако протолковало; но тымъ нѣе казало, да се *das Selbst*, не може превести *застѣванѣ* и *застѣтъ*, и немавши повода о овымъ послѣднимъ двѣма рѣчма говорити, рекло е само о *застѣри*, кое рѣчи значенѣ имало е потребу истолковати. И истолковавши рѣчь *застѣра* као *das Selbst*, нѣе се ни позвало на Исаиловића Рѣчникъ, но по своемъ собственномъ знанію тако ю е истолковало, и кадъ бы имало овдѣ тай позивъ, могло бы навести друга два Рѣчника, у коима истина не налази се рѣчь *застѣра*, алъ се налази рѣчь *застѣритисе* = *selbst*, кое е у Сушествительномъ то исто, што *застѣра* *das Selbst*. И Дружтво, кадъ е ову рѣчь за примѣръ узело, имало е доказати, да она нѣе одъ Попечительства право протолкована, а не навести преводъ Исаиловићевъ рѣчи *das Selbst*, у комъ се преводу *застѣра* не налази, као што се рѣчь *застѣра* ни у самымъ Србскимъ Рѣчницима не налази, нити бы я Попечительство о нъой, као новоскованной рѣчи и говорило было, да нѣе имало потребу, показати несходность, употребляваня иѣногъ умѣсто *сазаклетія* и томъ приликомъ истолковати иѣиъ смисао, нити бы Исаиловићъ, да е писао Рѣчникъ Србскій, и да е хтѣо истолковати смисао рѣчи *застѣра*, као што нити бы съ основомъ ико другій могао дати іой другій смисао, негшто іой га е дало Попечительство. — Кадъ е Исаиловићъ *die Zeile* превео *строка*, *врста*, онъ е додао и преводъ *редъ*, *редакъ*, и тимъ е казао, да *die Zeile* на четири начина Србски се казати може, и нимало нѣе погрѣшио што е те рѣчи и преводъ *строка* навео, вѣр тако се та рѣчь зове Славенски, и налази се много людій међу Србљяма, кои су у школама учили *die Zeile* строка или линія, или редъ, или врста, нити е онъ тимъ какву штету или насиліе учиніо

языку Србскоме, што є између остальх названіх те идеє навео и названіє *строка*, кое осимъ што є Славенско, и потOME не несрбско, заиста є, као што є наспоменуто, и многима Србљима изъ малъ школа познато, онако, као, што многи, особито старіи, и садъ говоре *запята*, а само новіи, *запета*, и као што листъ изъ когъ дѣца починиу учити азбуку, сви зовеMO *Штица*, кое ништа друго нє, него Славенско *дщица* = *дасчица*, т. е. *мала даска*, и то є тако изъ старыхъ вѣременахъ остало, као и *строка*. У прочемъ и вышше рѣчій има у Србскомъ языку, кое као и *строка* два значеня имаю, као н. пр. *ракъ* (животно) и *ракъ* (болестъ) *живина* (летећа животно) и *живина* (болестъ), *чешаль* (за чешлянѣхъ косе) и *чешаль* (бѣлога лука) *лукъ* (бѣлый и црныи) и *лукъ* (за избациванѣхъ стрѣле) и овимъ подобна, и кадъ языку Србскомъ ово не смета, неће му моћи сметати ни што ће онъ рѣчю *строка* означавати и извѣстну овчю болестъ и врсту *біє Zeile*, нитъ є онаи, коме се за *Zeile* не допада *строка* ограниченъ онимъ Рѣчникомъ, да не смѣ у мѣсто *строка* узети одна за нѣомъ слѣдуюћу рѣчь *врста*, *редъ*, а многій, кои што изъ Рѣчника научити узжели, и благодаріе му, што ће научити, да се *біє Zeile*, па ако ће бити и Славенски, *строка* назива. И осимъ тога, ако є Дружтво налазило да му є овдѣ право мѣсто, и да є текъ садъ добило прилику, критизирати Рѣчникъ Исаиовића, требало є да докаже, да *біє Zeile* никако нє *строка*: а ако свакій простъ Србљинъ не зна, да *строка* осимъ овчїе болести значи и врсту *біє Zeile*, онда бы се морало врло много наводити рѣчїй, кое простъ Србљинъ не зна, шта значе, каквы и само Дружтво дѣйствително употреблява, — но то све не води ни къ каквой дѣли, и Попечительство, што о овомъ овдѣ обширнїє говори, само

само жели доказати, да Друштво, наведши примѣре изъ Рѣчника Исаиловичева, далеко веѣма доказуе основанность совѣта Попечительства, нежели свога возраженія.“

„Напоследку Попечительство има примѣтити, да оно онай обширный говоръ Друштва у нѣговымъ возраженію о наумлѣнномъ насилію нѣговымъ кнѣжжевромъ дѣланю одъ стране Попечительства, као по предреченоме у предметъ непринадлежеѣтъ, неоснованъ и по томе излишанъ, за сувышно налази овдѣ у претресь узимати.

„П. № 1042. 26. Августа 1858 год. у Бѣограду

„Попечитель

„Просвѣщенія и Правосудія

„Д. ЦРНОБАРАЦ, с. р.“

„Секретаръ I. класе

„Попечительства Просвѣщенія

„Л. П. НЕНАДОВИЧЪ с. р.“

Кадъ се ово прочита у Друштву 25 септ. 1858, нареѣено бы — као што гласи протоколъ подъ бр. 97 — „да се ово „возраженіе“ заедно са наредбомъ Попечительства одъ 31. мая т. г. П. № 949. и одговоромъ Друштва одъ 15 юнія ов. год. у Гласникъ стави, а да Друштво остане при староме заключеню своемъ одъ 15 юнія.“

ИЗВЕСТІЕ

О РАДЊИ И СТАЊО ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВК-
НОСТИ ГОДИНЕ 1858 ЧИТАНО У ГЛАВНОЈ
СЕДНИЦИ 15 МАРТА 1859.

Найновѣимъ се Гласникомъ навршило десетъ
књига рада овога Друштва, не само врло слабо
подпомаганого него јошъ свакојкимъ сметњама
уставляногъ одъ напредка. У десетомъ су Глас-
нику изашли ови послови чланова овогъ Друштва:

С. I. Вельковића: О апсанама.

А. Вукомановића: Грађа за историју народа
и књижевности српске: погледъ отъ битја и о цар-
сткихъ класехъ родовъ.

Ђ. Даничића: Прологъ на кожи.

Истога: Библиографія године 1857.

Ј. Шафарика: Пописъ акта у Млетачкој ар-
хиви за србску историју.

Еднога кои се нѣ радъ именовати: Погледъ
на историју србске цркве првогъ періода.

Настаяванѣмъ члана К. Николаєвића добило
є Друштво преведенъ ферманъ съ коимъ є мртва
оца свога султана Мурата послао султанъ Бая-
зитъ брусанскомъ кадіи и Сулейманъ-бегу првомъ
већилару, и у коме се говори како є погинуо Му-
ратъ, — те є Друштво и нѣга штампало у овомъ
Гласнику.

А одъ господа коя нису чланови изашло є у
найновѣемъ Гласнику:

С. Обрадовића: Описаніе окружія ужичкогъ
съ картомъ.

Осимъ стварїй, коє іошъ одъ преклане че-
наю да се штампаяу, Друштво є прошло године
добило и наредило да се штампаетъ:

О рекама у Србїи чланахъ, кои є по белеш-
кама покойнога І. Миленковића израдио І. Гаври-
ловићъ.

Три прилога Љ. Даничића: 1) Хрисовуль кра-
ля србскога Стефана IV (Душана). 2) Шта є пи-
сао деспотъ Стефанъ (изъ два рукописа). 3) За
историю србске цркве изъ рукописа XVII века.

Бератъ патриарху Арсениу Јовановићу изъ
карловачке архиве.

Записъ о смрти патриарха цариградскогъ Ка-
листа.

Іошъ су Друштву дошли и садъ се прегле-
даю ови послови:

Никифора Дучића еромонаха у манастиру Ду-
жима: Описъ манастира и црква по Херцеговини.

С. Сретеновића: Риторика.

Ф. Мартића: турско-србскїй речникъ.

І. Веселића: Краткїй описъ електромагнет-
ногъ телеграфа.

На позивъ свой одъ године 1855 добило є
Друштво и чува до потребе:

Неколико редки речїй одъ П. Грчића учите-
ля врелачкогъ.

Прошле є године наставило Друштво врло
важанъ посао за историю србску, помоћу владе
србске пославши опетъ у Млетке Др. Я. Шафа-
рина, кои у тамошњој архиви преписа много ак-
та кои се тичу старе исторїе србске. Да бы
Друштво могло издати на свѣтъ ова акта, молило
є владу за помоћъ, али до садъ іошъ нїє доби-
ло одговора.

Кадъ се тако према јдноме станку свомъ
Друштво највећма трудило да напредує и народу

буде одъ користи, у еданъ путъ одакле се нада-
ше да ће га сунце огрејати, стаде га ледъ бити.
Дође му одъ Попечительства Просвете, кое бы
већ по имену свомъ требало највећма да поду-
пире, закланя и управо негуе ово Друштво, —
одъ Попечительства Просвете дође Друштву пре-
порука да пише онако како му е писанъ уставъ
пре 12 година. Томъ се препорукомъ увидаше
Друштву задатакъ, а укиданѣмъ задатка укидаше
се и само Друштво, ерѣ е Друштву по уставу нѣ-
гову најглавнии задатакъ да дознае и обзнанюе
законе србскогъ езика, а изъ оне препоруке из-
лази да е тај посао свршенъ јошъ онда кадъ е
Друштву заданъ да га ради. Видѣћи то и осимъ
тога знајући да ни сама влада, којој е Попечи-
тельство Просвете део, нити пише нити може пи-
сати онако како су писане прве уредбе коима е
постављена, и сврхъ тога јошъ имајући на уму
да државной власти ние посао ни поедине учене
люде а камо ли цела друштва учити како ће пи-
сати, Друштво е на поменути препоруку одгово-
рило Попечительству да е не може примити. А
кадъ то Попечительству не бы доста, него пре-
поруку понови отворивши полемику о чистоти
езика, Друштво имајући на уму да чистота езика ние
стваръ око кое може бити распра између нѣга и
Попечительства, а о ствари око кое е распра,
т. е. има ли Попечительство власть слати Друштву
онаке препоруке, — о тој ствари довольно казав-
ши у првоме одговору свомъ, не нађе да бы вред-
но было одговорити што по другій путъ.

Ова е жалостна распра врло смела Друштво
у радињи нѣговой. Ерѣ осимъ што се цело Дру-
штво нѣомъ одврати одъ други послова за дуже
времена, нѣ ради јошъ мора усредъ године дати
оставку секретаръ, съ коимъ Друштво бијаше вр-

ло задовольно. Та распра біяше главный узрокъ те доцнѣ даде оставку и подпредседатель. Тако послови Друштву стадоше и пореметише се, єрь я. коме є Друштво изводело поверити да за време радимъ секретарске послове, имаюћи други свои послова не могахъ него само найпрече одправляти.

Друштво є прошле године имало срећу ступити у свезу съ Обществомъ Исторіи и Древностей Россійскихъ у Москви; и тако садъ Друштво стои у свези съ 11 академія и књижевнихъ друштва, а то су осимъ именованого ова: краљвсна пруска Академія у Берлину, краљвсна баварска Академія у Минхену, царска Академія у Бѣчу, маџарска академія у Пешти, Императорское Географическое Общество у Петербургу, Друштво за исторію югославенску у Загребу, Матица Лужичкихъ Срба у Будишину, Матица србска у Пешти, царска Академія у Петербургу и Господарско Друштво у Загребу.

Друштво є дужно и ове године захвалити родолюбцима кои су му поклонили различне старине. Таки су поклони были:

Одъ проте лозничкогъ г. Игњата Васића єванѣлїє и номоканонъ на хартии.

Одъ г. Михаила Ђорђевића учителя у Ягњину снимлѣнъ надписъ на гробу Високогъ Стефана.

Одъ г. Радонѣ Жуєвића учителя на Убу стихираръ грчкій съ нотама.

Одъ бывшегъ княза србскогъ А. Карађорђевића рукописъ у коме су исторійске и географійске белешке изъ почетка овога века.

Одъ г. Дим. Миладиновића изъ Прилипа преписанъ записъ на єдномъ кожномъ рукопису.

Одъ грофа М. Пуџића преписана повела польска одъ године 1793; писмо владике црногор-

скога Петра II. одъ године 1849; писмо А. Мици-
евића одъ 1844; петъ писама I. Колара одъ 1842—49.

Одъ г. Ил. Пчелара изъ Крагуевца еванђелие
на хартии бугарске реценсіе.

Одъ г. В. Якишића преписана два писма Ка-
рађорђева войводи Карамарку Васићу одъ 1811—12.

Одъ владике ужичкогъ г. Янићија рукописъ у
комъ є између осталого: словеса єзъ братѣзъ изъбраниа ѿ
книгъ константина философа костаньскаго, бывша оуците-
ля сръбскаго єзъ дии благоутствияго Стефана деснога госпо-
дина сръбскимъ, на хартии у 8. — Повѣсть ѿтъ битїа и ѿ
царствїихъ вассєлѣ родовъ на хартии у 8. — Шесть наредба
кн. Милоша одъ 1818—25. — Дванаестъ писама кн.
Милоша кнезу Васи одъ 1819—31. — Диплома коїомъ
є године 1819 поставїо кн. Милошъ кнеза Васу за
оборкнеза пожешке нахіє. — Писмо у комъ кн. Ми-
лошъ 1823 даде кнезу Васи на три године неке зе-
мальске приходе. — Шесть писама кнезу Васи
одъ различныхъ великаша турскихъ и сръбскихъ. —
Писмо Дервишъ-бега кн. Милошу. — Петъ тур-
скихъ писама.

Међу ове старине валя споменути и ове:

Одъ проте лозничкогъ г. Игњата Васића: Пен-
тикостаръ штампанъ у Мркишиной цркви 1566. —
Требникъ изъ сръбскихъ старихъ штампарија. — Ан-
тиминсъ кои є осветїо митрополитъ босанскїй Ата-
насіє 1706.

И старихъ є новаца дошло Друштву на по-
клїонъ одъ више родолюбаца и то одъ:

Н. Алексїића ђакона и учителя у Шабцу: 1
сребр. римск.

І. Веселића: 1 сребр. и 1 бакр.

Г. Витковића: 19 бакр. римск.

Р. Жуєвића учителя на Убу: 1 сребр. грчк.

И. Марковића ђумрукциє любовїйскогъ: 1 сре-
бръ млет.

М. Марковића члана окр. суда подрин.: 2 бакр.

С. Ненадовића, начелника среза врачарскогъ:
17 сребр. и 8 бакр.

Д. Ракића трговца у Алексинцу: 21 бакр. рим.

А. Ристића помоћника нач. окр. подринскогъ:
1 бакр. римск.

Теофила игумна каленићскогъ: 5 сребр.

Неименованогъ: 3 сребр. римск.

Овде валя напоменути и ове дарове које е друштво добило прошле године, и то одъ:

І. Веселића: комадъ туча кои се нашао у Поречкой реци близу Милановца, и знаке преписане съ едногъ камена у Кладову.

Одъ неименованогъ: комадъ окаментѣна дрвета.

И различнихъ књига, између коихъ су многе врло драгоцене, добило е Друштво на поклонъ, и то:

1. Одъ академія и књижевнихъ друштва, съ којима стои у свези:

Одъ краљевске баварске Академіе за науке: *Abhandlungen der philos. - hist. Cl. Bd. II, Abthl. 1, 2. — K. Hofmann, Über die Gründung der Wissenschaft altdeutscher Sprache und Literatur, München 1857. — F. Löher, Die deutsche Polititik König Heinrich I, München 1857.*

Одъ краљевске пруске Академіе за науке: *Monatsberichte der königl. Preus. Akademie der Wissenschaften zu Berlin 1857 September — December; 1858 Januar — April.*

Одъ маџарске Академіе у Пешти: *Magyar akademiái értesítő 1857 № 10—10. — Magyar történelmi emlékek. Kiadja a magyar tudományos akademia történelmi bizottmánya. Első osztály: okmánytárák: első kötet. Második osztály: irók: első — harmadik kötet. Pesten 1857. — Georgii Bartal de Beleháza commentariorum ad historiam status jurisque publici Hungariae aevi medii libri*

XV. Posenii 1847. — Hunyadi Janos utolsó hadjárata Belgar és szerbországban 1454-ben a Nandorfejérvár fölmentése a török táborításától 1456. előterjesztette Kiss Károly. Különnyomat a m. academiái Értesítőből. Pest 1857. — Magyar László délafrikai levelei és naplókivonatai. Kiadja Hunfalvy János. A magyar akademia költségein. Pest 1857. — Régiségtani közlemények. Érdy János, m. akad. r. tagtól. A magy. tud. akad. évkönyvei IX. köt. I. darabja. Budán 1858. — A hangrendszer kiszámításáról és zongorák hangolásáról mérséklet nélkül tiszta viszonyok szerint. Irta Györy Sándor. A magy. akad. évkönyvek IX. köt. III. darabja. Budán 1858. — Az áltai népek ősvallása tekintettel a magyar ősvallásra. Felolvasta a m. akademiában Csengery Antal. A magy. akad. évkönyvek IX. köt. IV. darabja. Budán 1857. — Érdy János, a Boszna és Szerb régi érmek. Pest. 1858.

Одъ царскаго Общества исторіи и древностей Россійскихъ при университетѣ Московскомъ: Записки и труды Общества исторіи и древностей Россійскихъ, часть II—VIII, 1824—37. — Русскій историческій Сборникъ издаваемый Обществомъ исторіи и древностей Россійскихъ, томъ I—7, 1837—44. — Чтенія въ императорскомъ Обществѣ исторіи и древностей Россійскихъ 1846, 1847, 1848. — Временникъ императорскаго московскаго Общества исторіи и древностей Россійскихъ 1849—57. — Чтенія въ императорскогъ Обществѣ исторіи и древностей Россійскихъ 1858 I, II. — Предварительныя критическія изслѣдованія Густава Енерса для Россійской исторіи. Переводъ съ нѣмецкаго. Москва 1826. — Древности сѣвернаго берега Понта. Сочиненіе П. Кёппена. Переводъ С. Камашева. Москва 1828. — Описаніе древнихъ медалей Ольвии или Ольвіополя, находящихся въ Одессѣ въ кабинетѣ Г. Бларемберга. Переводъ съ француз-

скаго. Москва 1828. — Корсунскія врата, находящіяся въ Новгородскомъ Софійскомъ Соборѣ. Описаны и объяснены Ѳ. Аделунгомъ. Съ нѣмецкаго перевелъ П. Артемовъ. Москва 1834. — Супрасльская рукопись, содержащая Новгородскую и Кіевскую сокращенныя лѣтописи. Москва 1836. — Псковская лѣтопись изданная М. Погодинымъ. Москва 1837. — Повѣствованіе о Россіи, томъ I. II. III. Москва 1838—43. — Книга посольская метрики великаго княжества Литовскаго. (Съ 1545 по 1572 годъ) издана кн. М. Оболенскимъ и И. Даниловичемъ. Москва 1843. — Книга посольская метрики великаго княжества Литовскаго. (Съ 1573 по 1580 годъ) издана М. Погодинымъ и Д. Дубенскимъ. Москва 1843. — Критическо-историческая повѣсть временныхъ лѣтъ Червоной или Галицкой Руси. Сочиненіе Д. Зубрицкаго. Переводъ съ польскаго О. Бодянскаго. Москва 1845. — Книга глаголемая большой чертежъ изданная Г. И. Спасскимъ. Москва 1846. — О Русскомъ войскѣ въ царствованіе Михаила Ѳеодоровича и послѣ его, до преобразованій, сдѣланныхъ Петромъ Великимъ. Историческое изслѣдованіе И. Бѣлаева. Москва 1846. — Исторія или повѣствованіе о Донскихъ Козакахъ, собранная и составленная чрезъ труды А. Ригельмана. Москва 1846. — Изслѣдованія, замѣчанія и лекціи М. Погодина о Русской исторіи. томъ I. II. III. Москва 1846. — Лѣтописное повѣствованіе о малой Россіи собрано и составлено чрезъ труды А. Ригельмана. Москва 1847. — Исторія Россійская собранная и описанная В. Н. Татищевымъ. Книга пятая. Москва 1848. — Библіотека императорскаго Общества исторіи и древностей Россійскихъ. Москва 1845.

Одъ Матице Лужицкихъ Срба у Будишину: Са-
opis towarstwa Maćicy serbskeje 1856—57 IX. а X.

lětnika zešiwiek I. II. — Dr. Pfula Serbski Slovnik I.

Одъ бугарскога книжевногъ друштва у Цариграду: Българскы книжници 1—16.

Одъ Матице Србске у Пешти: Лѣтописъ 1857, II.

2. Одъ ауктора и преводника :

I. Бошковића: Л. Штура књига о народнимъ песмама и приповедкама славенскимъ. У Новомъ Саду 1857.

М. Т. Янковича: Stephan Duschau. Berlin 1857. — Србскій царъ Стѣпане. У Београду 1858.

Х. Иречка: О soudek župnič. V Praze 1857. — Über Eigenthumsverletzungen und Rechtsfolgen nach dem altböhmischen Rechte. Wien 1855.

В. Јовановича: Узроци назадка и услови напредна польске привреде у Србији. У Београду 1858.

Р. I. Лешянина: Институције Юстиниановогъ Римскогъ права. У Београду 1857.

М. Ђ. Милићевича: Часови одмора. I. У Београду 1858.

С. Н. Палаузова: Грамота патријарха Каллиста. С-П-Бургъ 1858.

Ф. Посарта: Geographie und Statistik des Herzogthums Anhalt-Bernburg. Bernburg 1858.

М. Светића: Духъ народа Србскогъ. У Карловцима 1858.

И. Срезневскога: Повѣсть о Цареградѣ. С-П-Бургъ 1855. — Древніе глаголическіе отрывки, найденные въ Прагѣ. С-П-Бургъ 1857. — Хоженіе за три моря Аванасія Никитина въ 1456—1472 гг. С-П-Бургъ 1857.

И. И. Ткаца: Bericht der Handels- und Gewerbekammer für Kroatien. Agram 1858.

Ц. Фукарда: Notizia degli studii paleografici e storici. Venetia 1858.

3. Одъ друге господа:

Одъ графа Д. Николаевича Блудова: Памятники дипломатическихъ сношеній древней Россіи съ державами иностранными. С. Петербургъ. — Восшествіе на престолъ императора Николая I, составлено статсъ-секретаремъ барономъ Корфомъ. С.-П.-Бургъ 1857. — Сочиненія Жуковскаго. Изданіе пятое. томъ X—XIII. С.-П.-Бургъ 1857.

Одъ I. Веселиха: M. T. Ciceronis de officiis libri III. Patavii 1772. — L. A. Senecae opera. Venetiis 1643. — Rukopis kralodvorsky. vydanie čtvrté V. Hanky. V Praze 1843. — G. Molnar, Adserta e jure naturali, Pestini 1843. — Duhovništvo rimokatoličkog véroizpovidanja na poklisara. U Zagrebu 1848. — Instruction sur definitiven Organisirung des Bücher-Revisionsgeschäftes. Wien 1854.

Одъ К. Зорнића: Х. Жефаревича Стематографія.

Одъ В. Якишића еданъ листъ на коме су съ бакра штампани светци србскогъ народа 1741.

Одъ Ђ. Крунића: *Αχολουθια του ἁγιου ενδοξου βασιλεως και μεγαλομαρτυρος Ιωαννου του Βλαδιμηρον. Εν Βενετια* 1858.

Одъ Х. Найдена: литогр. свв. Ћирило и Методије; — Іованъ Шишманъ царъ бугарскій.

Одъ М. Т. Раевскаго: Русская Бесѣда 1857. II, III, IV; 1858. I. II. III. — Сельское благоустройство Москва 1858. I. II. III. IV. — Библиографія за годъ 1855. Москва 1856. — Древніе глаголическіе отрывки найденные въ Прагѣ. Чтеніе Н. Срезневскаго. С.-П.-Бургъ 1857. — Записки одесскаго Общества исторіи и древностей. томъ IV. отд. I. Одессъ 1858.

Одъ Я Шафарика: Stěpan poslědnji kralj bosanski, drama od M. Bogovića. U Zagrebu 1857. — Poslanica sv. Petra biskupima Pijemonta-Talije. U

Trstu 1850. — Varaždin, kratki nacrt s gledišta historičkog od I. Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu 1857. — Prvostolna crkva zagrebačka opisana s gledišta povjestnice, umjetnosti i starinah, od I. Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu 1856.

Одъ неименованого : Kurzer Bericht von der Beschaffenheit der zerstreuten zahlreichen Illirischen Nation in k. k. Erblanden. Frankfurt u. Leipzig 1802. — Allgemeiner grosser Atlas, herausgeg. von T. A. Schrämbl. Wien 1800.

Заступникъ секретаровъ

Иос. Никитъ

ИЗВЕСТІЕ

О НОВЧАНОМЪ СТАНІЮ ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕ- СНОСТИ ЗА ГОДИНУ 1858.

Гр. чар. пр.

Година 1858 затекла е у каси Друштва	
Србске Словесности готовине . . .	3.260 —
У теченію године примљено е одъ пра- вителства по буџету	12.480 —
Одъ книџжара Валожића и одъ други за продате књиге	972 —
Одъ размене новаца	62 —
Свега . . .	16.774 —

У теченію године издато е:

а) на награде списатељима	1613 —
б) на плаћу секретара	2900 —
в) на плаћу послужитеља	1224 —
г) типографіи за Гласникъ , за повезъ и друге потребе	1357 —
д) на квартиръ, огревъ и друге по- требе	3191 10
е) на набавку и преносъ књига	277 20

Свега . . . 10.562. 30

Кадъ се ова сума одузме одъ суме
прихода онда излази да у каси Друштва
има сада готовине 6211 гроша 10 пара чар.

НЕКРОЛОГЪ.

Првый данъ ове године преста куцати едно племенито, верно. напредку рода посвећено срце. Тай данъ престаvio се СЕРГІЕ КАЋАНСКІЙ, епископъ Карлштатскій, у 46. години свога христіански-скромногъ но дѣлательногъ живота.

Толика жалость, колика се у явнимъ листовима, са своју страна србства за преминувшимъ показала, довольно сведочи, колико е много овомъ ненадномъ, за цркву и народъ србскій у аустрійскомъ царству прераномъ смрћу изгубљено. Ова искрена и общта народна туга уедно е и сведокъ, да е съ покойникомъ и една велика, можда за дуго ненакнадљива надежда саранѣна.

Онъ се родио у Сентомашу, доцнѣмъ Србобрану, 1. Фебруара 1813. године, и на крштеню названъ е быо *Симеонъ*. Родители нѣгови Гаврило и Марія видећи у своје Сими колико добро владаѣ, толико и способность и волю къ науци, по свршетку основны школа у месту налазивши се, не пропусте дати му више изображенѣ, пославши га у Новый-Садъ, Мохачъ, Темишваръ, и Кечкеметъ, гди е различне гимназіалне разреде свршио, а после у Пешту, гди е изучіо философійске науке и прву годину права, и у Пожунъ гди е довршио науке православне.

Нарочито у вишимъ школама быо е свагда у науки одъ првы међу своимъ саученицима, и како збогъ свое одличне даровитости, тако и збогъ свогъ примерногъ владаня, быо е врло уважаванъ и одъ другога и одъ наставника.

По свршетку права, колико побуђенъ примеромъ єднога свога искреногъ друга богословію свршивавшегъ, толико и већма, што е држао, да ће за себе, као Србина, само у чину монашкомъ, своје узвишеніємъ духу, своје родолюбивомъ срцу одговарајућій кругъ деланя моћи наћи, сврши у Карловцима и Богословію, и после полугодишнѣгъ искупленія у србској деспотовини, манастиру Крушедолу, 9. Априла 1839. године за монаха постриженъ буде. У истой години постао е на Ђурђевданъ у саборној цркви Новосадској ђакономъ, а на Божићъ у Карловачкој протођакономъ. На Митровъ-данъ 1842. године произведенъ е за архидјакона у Вршцу, 1844. год. 19. Мая за пресвитера у Бечу. Поставши наскоро и протосинђеломъ, 1845. године одређенъ е за администратора манастира Беочина, коју е дужностъ 18. Септембра исте године на себе и примио. 1846. год. постао е и саседателѣмъ сремске вармеђе, 16. Септембра 1848. архимандритомъ Беочинскимъ, а 2. Јануара 1849 год. чланомъ Друштва Србске Слоvesности.

Јошъ докъ е ученикъ богословія быо, у више прилика показао се његовъ даръ красноречивости, кои га е узъ друга његова свойства препоруčio тадашнѣмъ митрополиту, покойномъ Стефану Станковићу. Съ годинама и овај се даръ његовъ све већма снажіо. Беседе при распусту ученика, говорене о Св. Іліи 1845. год. у саборној цркви Карловачкој, и друге єдне, исте године, о слави манастира Крушедола, нису се могли нахвалити слушаоци. Исто тако радо су быле слушане његове разумне и сладке речи у конгрегаціјама вармеђе сремске; а у слѣдъ његове беседе на знаменитой скупштини карловачкој, 1 Мая 1848. обновљено е достоинство србскога патријарха.

Збогъ свои отиѣны врѣмна поставиши любѣ-
нимъ духовнимъ синомъ св. патріарха, ишао е съ
нимъ 1850. године у Бечъ на советъ архіерейскій,
гдѣ е опетъ нѣгова одлична способность, као де-
ловодителя тога совета, общте признаніе чланова
задобыла. У ово е време и понекій честитъ до-
пись о народнимъ стварма за „Србске Новине“ на-
писао. — И како су у то доба многи заслужни
люди нашего народа у Аустрији, коє разнимъ сте-
пеномъ благородства, коє орденима были подаре-
ни, тако е и нашъ Каѣанскій овомъ прили-
комъ у награду за свое заслуге украшенъ было
златнимъ крстомъ заслуга съ круномъ.

Св. патріархъ толикогодишнимъ искуствомъ
веѣ се давно уверіо было о одличной способно-
сти Каѣанскогъ у отправлянію црквено-народны
послова по канцеларійской и нижой управной
струци, коє е онъ као, консисторіальный нотаръ,
као дѣловодитель поменутогъ архіерейскогъ са-
вета, као заступникъ патріаршико-народногъ се-
кретара, и као настоятель монастыра Беочина, на
найвеѣе нѣгово задовольство водіо. И зато сада
намери дати му прилику показати се у мало неза-
виснѣмъ положаю, у веѣемъ управномъ деланіи
кругу. Онъ га постави 1852. године своимъ ман-
датаромъ у епархіи будимской, кою е дужность
до поставленія новогъ епископа, више одъ годіне
дана, нежалеѣи никаквогъ труда, искрено и мудро
отправляо, пакъ и оно гледао у редъ довести,
што су други, кои е то преча дужность была, заръ
збогъ недоспеванія, пренебрегли были.

Наскоро по повратку у Беочинъ, премештенъ
буде (месеца Юніа 1853. год.) у Бездинъ, као най-
больій монастырь; а одъ-прилике на две годіне
затимъ отиде за администратора епархіе карл-
штатске.

Садъ се већъ свакій родолюбацъ, кои е Карловскогъ коле изближе познавао, изъ свега срца радовао, што е овимъ начиномъ нѣму отворенъ путь, да свою прозорљивость у народне потребе онога края, свою мудрость у подмириваню нѣвомъ, сою чисту, искрену и тврду волю за напредкомъ цркви и народа свога у самомъ делу показати може. И заиста, за готово три године нѣго не администрацие свакій е имао прилику уверити се, да му узданъ у нѣга не само ние имало повода ослабити, него да се оно у ствари јоште већма утврдило. Стварајућий духъ нѣговъ, кои се свуда показивао, гди се годъ онъ и за краће време као предстатељ налазио, и овде е одна развѣю свою благотворну делателность. Осимъ планова о болѣмъ поделеню парохіа и приличнѣмъ снабденю свештенства, о ужитку нѣовы удовица и сирочадѣй, о подизаню и цели сходномъ уређеню народныхъ школа, кои су као планови већъ сазрѣли были, особито е лепо обновію епископску резиденцију у Плашкомъ, и подигао уредну богословію у истомъ месту.

Међутимъ сви поменути планови, кои су по извѣстію дописника X у 2. брою „Срб. Дневника“, и умирућемъ покойнику душу обузимали, на жалость епархіе карловачке, на жалость целогъ народа србскогъ у Аустрији остае неизвршени своимъ зачедіоцемъ, ма да е већъ и за епископа 7. Децембра 1858. године посвећенъ, и скоро праву епископску управу свое духовне пастве примити готовъ быо. Предъ Божићъ по якой зими изъ Карловаца у Темишваръ путуюћи назебе, добые запаленъ, а брзо затимъ узетость беле цигерице, и тако своіомъ смрћу 1. Януара о. г. у 2 сата по подне родъ србскій упрепасти. Изъ Темишвара,

по жельи нѣговой, пренети су нѣгови смртни остатци у Бездинѣ, гди су у цркви саранѣни. —

Каѣанскій е было висока, лепа раста, нодуги образа, угасито плавы очіу, косе плаво-смеѣе, високогъ чела, погледа милокрвногъ съ племенитомъ озбиљношћу смешаногъ. Премда иначе приличногъ здравља, было е тавниѣ бое лица, коя га е узѣ нѣгово добро срце, узѣ нѣгову, чину му сходну побожностъ, и по спољашнѣмъ изгледу као неку светиню представляла.

Поредъ све у нѣговомъ характеру претежне озбиљности, у кругу пріятеля врло е пріятанъ другъ был. Нѣгова пріятельска писма, старомъ едноме другу писана, у кои' многима огледа се и свойствена му поетичностъ нѣговогогъ духа, душу самомъ чистомъ искреношћу, добродушношћу, верношћу. — О нѣгову на врлой честитости основану сталностъ, тако реѣи, и неотично свагда се морала сломили бодля неизбежны чиновны отношения, коя е непосредно или посредно на нѣга понекадъ была управљена. У нѣгову правичностъ, у нѣгово човеколюбіѣ свакій се могао тврдо поуздати, јоште докъ е и на подчинѣніѣмъ месту был. Свакомъ е радо помагао, а и знао е начинѣ.

У своме личноѣ животу сасвимъ е скроманъ. умеренъ был. Колико е, поредъ свега тога, што е свагда по некогъ питомца у вишимъ школама издржавао, ипакъ съ мањимъ задовољанъ был, нехотеѣи се за веѣе отимати, показуѣ та околностъ. што га е, по известномъ знаніу писца овы редака, покойный патріаршкій секретаръ Вуковићъ управо политично принудіо, јавити се за премештай у Бездинѣ.

Збогъ свое врстноѣе и доброте управо е обште уважаванъ и любљенъ был, тако да бы тежко было наѣи ко му е и стално саревновао, а ка-

мо ли непріятель быо. То е причинило, да е свакій о напредку рода мислехій, на нѣга као на неку угледу архіерейске врлине очи свое управіо быо; то е было узрокъ, што е самъ св. патріархъ у своємъ писму 2. Януара 1848. године изъ Пожуна писаномъ, покойнику рекао, да на нѣговъ животъ више држи, него што онъ то мисли, — — — да држи, да е онъ кадаръ увидити сва досадашня злоупотреблѣня, да волю и мужество има ратовати противу нѣи, не бы ли се еданпутъ црква Божія одъ нѣи очистила. И занста, ово е уверенѣ светогъ старине деліо свакій, кои е покойника познавао, и већъ му е у духу достойно место намењивао.

Но божіи су путови неиспытани. Све ове лепе и, по свима знацима, врло основане надежде у самомъ цвету угинуше, а аустрійскомъ србству оставише єдину христіанску утеху, да у свомъ уцвелѣномъ срцу чувајући незаборавный споменъ покойника, моли божій благій промисао, да му опетъ скоро подобногъ Сергіи Каѣанскомъ архипастира подигне, кои ће съ преминувшимъ изчезлу надежду наново оживити, а къ томе јоште срећанъ бити, и у делу е испунити.

К. Б.

БИБЛІОГРАФІЯ.

І. СРБСКЕ КНЬИГЕ ГОДИНЕ 1858.

(Ако коя одъ овихъ кнѣига нѣе овде записана, секретарство ће Друштва Србске Словесности бити леона захвално свакоме ко му за нѣю яви.)

АТАНАЦКОВИЋЪ П. Кнѣиге Товѣта, Іудѣте, Естире, Іова. Преведене Платономъ Атанацковичемъ епископомъ Бачкимъ. У Новом - Саду кнѣигопечатня Дра Дан. Медаковића 1858. 8. VIII, 170 с. и 1 л.

БОРОВЕЧКИ Я. Е. Propovied o presv. oltarskom otajstvu, koju je na 14. Veljače 1858. u župnoj crkvi sv. Marka u Zagrebu, kada je bio prvi dan godišnjega klečanja pred presv. oltarskim otajstvom, govorio Janko Ev. Borovečki, svećenik zagrebačke nadbiskupije i nadstojnik naukah u c. kr. plem. konviktu. U Zagrebu, tiskom Dra L. Gaja 1858. 8. 15.

ВАЛЯВЕЦЪ М. К. Narodne pripoviedke skupio u i oko Varaždina Mat. Kračm. Valjavec. U Varaždinu 1858 štampao J. pl. Platzer. 8. л. 2. с. 315.

Bibl. Centralorg. 1858, 3752.

ВИДАКОВИЋЪ М. Любомиръ у Блѣзѣуму, романтическая, но притомъ и морална повѣсть, сачинѣна Милованомъ Видаковичемъ, дѣтвовоспитателемъ. Друго изданіе. Издао Георгіе Стаичъ, изслуж. Словослагатель Правит. Типографіе II. часть. III. часть. У Бѣограду

у правителственой Типографіи 1858. 8. 216; 232; съ 1 приликомъ на камену писаномъ; на камену е писанъ у обе кнѣже листъ на комъ имѣ е име.

ВУКОМАНОВИЋЪ А. Грађа за историју народа и књижевности српске. I. Повијестъ оца кнѣга и о царственихъ кнѣзехъ родова. Изъ Гласника IX. чести. У Биограду у Књигопечатни Кнеж. српскогъ 1858. 8. 60.

ВУКОТИНОВИЋЪ Л. Pametarka. Gospodarom u Hrvatskoj i Slavonii od Ljudevita Farkaš-Vukotinovića tiskom narodne tiskarne dra L. Gaja 1858. 16. VII, 120 с., 1 л.

(ГЕНОВЕВА.) G e n o v e v a. Preliepa pripoviest iz starine za sve dobre ljude, osobito za matere i djecu, od Krištofa Šmida. (Drugo popravljeno izdanje.) (Sa slikom.) U Zagrebu, 1858. Brzotiskom Dragutina Albrechta. 16. VII, 131.

Друго име:

Spisi za mladež od Krištofa Šmida. Svezak I. Iz njemačkoga prevadja i izdaje Sbor duhovne mladeži zagrebačke.

ГЛАСНИКЪ Друштва Србске Словесности. Свезка X. Съ летогр. картомъ окружа ужичкогъ. У Београду у типографіи княжества србскогъ 1858. 8. л. 2, с. 388.

ДАНИЧИЋЪ Ђ. Србска синтакса. Написао Ђ. Даничићъ. Део први. У Београду у државној штампарији 1858. 8. XII, 643.

ДЕВИДЕ I. Ф. Tabelarni pregled dosadanih vrédnotah sravnanih sa novom austrijskom, talirnom i južnoněmačkom vrédnotom, za porabu austrijskih dèržavljanah, a napose za poslovatelje svake vrésti. Sastavljeno i izdano Josip Ferdinand Devidé, učitelju tèrgovačkih znanostih na sbornotèrgovačkoj učionì u Zagrebu.

Verlag und Eigenthum von Leop. Hartmáns
Buchhandlung in Agram. 16. 43 с., 1 л.

(ДѢТЕ.) Pobožno dēte ili molitve i duhovne pēsme
za křšćansku školnu mladež. Poleg odredje-
nja Njih Preizvišenosti Gospodina Gospodina
Juraja Haulik od Varallye, kardinal-nadbiskupa
zagrebačkoga . . . van dane. U Zagrebu troš-
kom F. Župana 1858. 16. 221.

ЋОРЋЕБИЋЪ И. Робови или Заробљени Талијани
у Алгиру. Позоришна игра у четири дѣй-
ства одъ Инократа Ћорђевића, ученика IV.
разреда гимназіе Београдске. У Земуну. Пе-
чатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона. 1858.
12. 83.

ЖИВАНОВИЋЪ И. Аламонтадъ или робъ на мор-
скоме броду. Одъ Хайнриха Чоке'а. На срб-
скій языкъ превео Тома Живановић књаже-
ско-србскій управитель пошта. У Новоме-
Саду. Књигопечатња Дра Дан. Медаковића
1858. 8. 121.

ЗУБАНЪ Г. Бой на Граову о Спасову дну, 1858.
године спѣвао Глиша Зубанъ. У Земуну пе-
чатњомъ I. К. Сопрона 1858. 8. 1 л., 14 с.

(ИЗВѢСТІЕ) Godišnje izvēstje četvërto javna nize
realne i glavne učione dēčakah u Varaždinu
koncem školske godine 1858. Warasdin 1858.
bei J. Platzer. 4. 41.

Bibl. Centralorg. 1858, 3651.

ИЛИЋЪ I. Песме Јована Илића. Друга свеска.
У Новомъ Саду у печатњи Дра Дан. Меда-
ковића 1858. 8. 99 с., 1 л.

ИСТОРИЈА Србскога народа написао А. Майковъ.
(Изъ његове књиге: „Исторія Сербскога язы-
ка въ связи съ исторією народа“. Москва
1857.) Прилогъ Србски Новина за 1858 годи-

ну. У Београду у државној штампарији 1858. 8. 517 с., 1 л. съ литогр. 1 картомъ и 4 листа са сликама.

Ту е иза само историје: I. Устанакъ србскій (народне песне); II. Летописъ херцеговачкій Пролопѣ Чокорила; III. Сирѣъ Смаил-аго Ченгѣла, песна Ивана Мамураѣна.

(ИСУСЪ.) I s u s prijatelj malenih ili pustite k meni malene. Molitvena knjizica s pjesmami za djecu od O. E. Jais-a. Prevede i izdade ju sbor duhovne mladeži zagrebačke. Treće izpravljeno i pomnožano izdanje. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1858. 16. 187, съ 1 литограф. икономъ.

ЮВАНОВИЊЪ В. Узроци назадка и услови напредка польске привреде у Србѣи. Одъ В. Ювановиѣна. Београдъ при књигопечатниѣ княжества србскогъ 1858. 8. 32.

Прештампано изъ „Србскихъ Новина.“

ЮВАНОВИЊЪ I. Ювана Араня Толдиѣ. Спевана скаска у XII. песама. Съ маѣарскогъ превео Юв. Ювановиѣнъ. У Новомъ Саду у печатниѣ д-ра Дан. Меѣаковиѣна. 16. 153 с., 1 л.

ЮСИМОВИЊЪ Е. Начела выше математике у три части. Израдио понаѣпрече за потребу артилерѣйске школе к. с. Емилиѣнъ Юсимовиѣнъ, при истой школи выше математике, механике и выше геѣдезиѣ професоръ, школске комисѣе и друштва србске словесности редовный чланъ. У Београду. У Књигопечатниѣ Княжества Србскогъ. 1858. 8. 8 л., 253 с.

Ово е прѣый деѣ.

КАЛЕНДАРИ. Войвоѣанинъ. Србско-народный календаръ за годину 1858 одъ М. Д. Рашиѣна. (Украшенъ са 20* дрвореза.) VI-та година. У Бечу писмены Брменскогъ Манастира. 8. 106.

* Не 20 него 6.

- Годишњак. Велики Србски календар за просту годину 1858. Година IX. У Новомъ Саду. Издае књигопечатња дра Дан. Медаковића. 4. 56, съ 2 лика на дрвету у тексту.
- Даница календаръ за 1858 годину са јуначкимъ и забавнимъ песмама. Издао Георгије Стаићъ. У Београду. Продае књижара Велимира Валожића. 8. 40.
- Zagrebački šoštär. kalendar za prostu godinu po Isusovom narodjenju 1858. U Zagrebu, troškom F. Zupana. 16. 24 л.
- Зимзеленъ. Србско-народный календаръ за годину 1858. VI. Година. Уредіо и издао Александеръ Андрићъ. У Бечу. Књигопечатњомъ А. Андрића. 8. 8, л. 91, с. съ 1 ликомъ на челику.
- Зорица или календаръ за годину 1858. Издао Бремја Караџићъ. V. година. У Београду. Правителственомъ Књигопечатњомъ. 8. 20.
- Календаръ са шематизмомъ княжества Србіе за 1858 годину. У Београду У Књигопечатњи Княжества Србскогъ. 8. 61.
- Katolički koledar za prostu godinu 1858. Od Vilhelma Švelca, svetjenika nadbiskupije zagrebačke. Tečaj IV. U Zagrebu, bërzotiskom dra. L. Gaja. 8. 86, с. 2. л.
- Katolički pučki koledar za просту godinu 1858. Sastavio Ivan Mihaljević svetjenik biskupije Djakovačke. Sa slikami. Pèrvi godišnji tečaj. U Pešti tiskom Alojsije Bučanskoga. 8. 48.
- Лала. Малый календаръ за просту годину 1858. У Земуну печатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона. 16. 80.
- Ласта. Мали календаръ за просту годину

1858. IX година. Издае Печатня Медаковића у Новомъ Саду. 16. 65.

— Narodna knjiga koledar za godinu 1858. Uredio Ivan Filipović. U Osieku tiskom i troškom Drag. Lehmanna i ort 8. 10 л., 201 с.

— Народный календаръ за просту годину 1858. са многимъ ликовима. У Земуну печатано књигопечатномъ I К. Сопрона. 8. 100.

— Србско народный Велико-Бечкеречкий календаръ за просту годину 1858. Уредіо I. Поповићъ діаконъ. I-а година. У Великомъ-Бечкерекѹ печатао и издао Ф. П. Планиць. 8. 64.

— Тамишварскій календаръ за просту годину 1858. V. година. Брзотискомъ М. Хазаі и сына Вилхелма у Тамишвару. 8. XXXVI, 59.

— Hervatski kalendar za prostu godinu 1858. Ureditelj: Dr. Antun Starčević. Izdatelj: Karlo Albrecht. Tečaj I U Zagrebu, Berzotiskom K. Albrechta. 4. 48.

КАНАВЕЛИЋЪ И. Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman, pjesan Ivana Kanavelića, vlastelina hvarskoga sad pàrvi put izdana od preuzvišenoga, presvietloga i prečasnoga gospodina Josipa Jurja Strossmayera. . . sjedinjenich biskupijah bosansko-djakovacke i sriemski biskupa, biskupiah biogradake i smederevacke . . . apostolskoga upravitelja . . . U Osieku, štampa Drag. Lehmanna i drug. 1858. 8. XII, 616.

(КИТА.) Kita cvietja spletena iz pjesamah domaćieh pjesnikah. U Zagrebu u tiskarnici dra L. Gaja 1858. 16. 5, 115 с., 1 л.

КУКУЉВИЋЪ И. С. Slovník umjetnikah jugoslavenskih od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. U Zagrebu tiskom narodne tiskarne Dra L. Gaja

1858. 8. 4 л., 112 с., са литогр. сликама Ф. Бенковића и Д. Аврамовића.

Ово е првиј свезакъ. И другиј е изашао године 1858, али у Београдъ јошъ нисе дошао.

КУКУЛЪВИЊЪ И. С. Pjesnici hrvatski XVI. veka. Od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, Razdjel prvi. U Zagrebu 1858. Tiskom nar. tiskarne dra L. Gaja. 8. VIII, 103.

Изъ „Nevena“ на по се штампано.

КУКУЛЪВИЊЪ И. С. Putovanje po Bosni od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. U Zagrebu. Tiskom narodne tiskarnice dra L. Gaja 1858. 16. 119. Изъ „Narodnih Novina“ 1858 прештампано съ додатцима и поправцима.

ЛЪТОПИСЪ, србски, за годину 1858. Свеска прва, друга. Година XXXII. књига 97, 98. Издае Матица Србска. Уређуе Јованъ Ђорђевићъ. У Будиму словима ц. и кр. свеучилишта Пештанскогъ 1858, 1859. 8. 2 л., 235 с.; 2 л., 206 с.

Ту е у књизи I: (1—23) Предговоръ уреданкогъ. (—39) Прегледъ свој епаршески столица (катедра) у святой православной восточной цркви. (—49) Беседа на св. Саву 1858. Вукићевића. (—92) О слову х. (—108) Песме. (—152) Ђурађъ Вранковићъ, истор. романъ одъ Я. Игњатовића (продуженъ) (—160) Преводъ Илјаде. (—172) Народне приповедке. (—182) Прегледъ наречия славенскихъ языковъ и главниѣ разликѣ. (—200) Матица Србска: Основателно писмо и тестаментъ Саве Текелиѣ. (—211) Наредба србскога попечительства просвете одъ 31. Маѣ 1858бр. 9 48. (—223) Нове књиге. (—225) Некрологиѣ. (—235) Смесице.

У књизи II: (1—72) Ђурђа Сремца књига о пропасти краљства напарскогъ. (—80) Познанъ словеница, одъ А. Драгосављивића. (—84) Сватанъ словенице оскудаце, одъ А. Драгосављивића. (—89) Пѣсме. (—109) Србске пословице. (—123) Преводъ Илјаде. Одъ Л. Костића. (—133) Писмоци Саве Текелиѣ. (—139) Јованъ Варо. (—201) Дѣланъ Матице Србске године 1858. (—204) Некрологиѣ. (—206) Смесице.

МИКЛОШИЊЪ Ф. Monumenta serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Ragusii edidit Fr. Mi-

klosich. Viennae apud Guilelmum Braumüller
1858. 8. 1 л., XII, 580 с.

МИЛИЋЕВИЋЪ М. Ђ. Часови одмора. I. II. Издає
Миланъ Ђ. Милићевићъ, експедиторъ у кнеж.
канцеларіи. Редовный чланъ Друштва Србске
Словесности. У Београду у книгопечатњи
кнежевине Србіє 1858. 8. 2 л., 87 с.; 94 с.

НЕНАДОВИЋЪ Л. П. Прилози за Србску исторію,
Издає Любомиръ П. Ненадовићъ. I. Свесна.
У Земуноу. Печатня I. К. Сопрона 1858. 8. 57.

НИКОЛИЋЪ П. Практическое наставленіе за ду-
шепопечителъ при болной-и смертной постел-
њи свои парохіана, по Кёлеру, и дру Бранду,
Пагломъ Николичъ, протопресвѣтеромъ Кар-
ловачкимъ састављено. У Новомъ Саду трош-
комъ Игњата Фукса, книжара. 8. 1 л., 135 с.

НОВИНЕ. Glasnik Dalmatinski. Два пута на неде-
лю по 1 таб. фол. Уредникъ П. А. Казали у
Задру.

—— Gospodarski list. Бданъ путь на неделю по
1/2 таб. у 4. Издає Хрватско-славонско госпо-
дарско друштво. Уређує Богославъ Шулєкъ
у Загребу.

—— Zagrebački katolički list. Бданъ путь на не-
детю по 1 таб. у 4. Уредникъ Н. Хорватъ у
Загребу.

—— Званичне новине княжества Србіє. Бданъ
путь на неделю по 1/2 таб. у 4. у Београду.

—— Narodne Novine, carsko-kr. službene. Свакій
данъ по 1/2 табака фол. Уредникъ Д. Деме-
таръ у Загребу. Издає Л. Гай.

—— Neven zabavan, poučan i znanstven list. Бданъ
путь на неделю по 1 таб. у 8. Уредници др.
І. Враницанъи Добриновићъ и Винко Пацель.
Издає народна читаоница на Рівци.

- Подунавка. Ђданъ путъ на недељу по 1 таб. у 4. Издае И. К. Сопронъ у Земуну.
Месеца новембра забрањена.
- Родолубацъ, листъ за разпрострањивањъ полезны знаня. Издае и уређуе Ћ. Малетићъ и В. Вукићъ. Ђданпутъ на недељу по 1 таб. у 4. У Београду.
Налазно одъ 1 мај до 5 новембра.
- Световидъ. Два пута на недељу по 1 таб. фол. Уредникъ А. Андрићъ у Бечу.
- Седмица. Листъ за науку и забаву. Ђданъ путъ на недељу по 1 таб. у 4. Додатакъ Србскомъ Дневнику.
Забрањена месеца новембра.
- Србске Новине. Три пута на недељу по 1 таб. фол. Издае и уређуе Милошъ Поповићъ у Београду.
- Србски Дневник. Два пута на недељу по 1 таб. фол. Уређуе Ћорђе Поповићъ, издае Дан. Медаковићъ у Новомъ Саду.
Одъ 11 септембра до 11 дек. забрањенъ.
- Школски листъ. Ђданъ путъ на недељу по 1 таб. у 8. Уређуе Ћ. Райковићъ, издае Дан. Медаковићъ у Новомъ Саду.
Почео налазити 16 октобра.

НОВИЋЪ И. Милошева или устанакъ Милоша Обреновића на Сулейман-папу Скопљака у год. 1815. или ослобођење Србије по четири сто- и двадесетъ шесто годишњој патњи и сужањству, изъ Српства Јоксима Новића Оточанина. У Новомъ Саду трошкомъ Игњата Фукса 1858. 8. 2 л., 76 с.

НОВЦИ стари и нови са нужднимъ разлаганјемъ и таблицомъ сравнивања одъ 1 кр. до 1,000.000 форинти. У Новоме Саду. Изъ книгопечатниъ дра Дан. Медановића 1858 16. 21 с., 1 л.

ОСМОГЛАСНИКЪ Содержащій въ себѣ разнаа пѣнія и пѣсни церковныя въ дни недѣльныя и прѣздничныя цѣлаго года, и ѳныя разайчныя пѣсни дѣхшныя за меншѣ ѳность, Богословскія наѣки слышателей, и за всѣхъ православныхъ Христіанъ ѳзъ сватѣхъ церковныхъ книгъ собранныя. Въ Новомъ Саду, въ печатни др. Данѣйла Медаковича 1858. 8. 160.

ПАРЧИЊЪ Д. А. Riečnik ilirsko-talianski polag najnovijih izvorah sastavio ga O. Dragutin A. Parčić Tretjeg Reda Sv. Franje. U Zadru Petar Abelić Knjigar-Izdavatelj 1858. 16. XIV, 847.

ПЕТРАНОВИЊЪ Б. Исторія књижевности поглавитихъ на свѣту народа одъ найстарѣхъ времена до садашнѣга вѣка. Написао Дръ Божидаръ Петрановиѣъ. Часть I. У Новомъ Саду печатня дра Дан. Медаковиѣа 1858. 8. VI, 340 с., 1 л.

ПЕТРАНОВИЊЪ Г. Побожна размишляня при слушаню св. литургіе, съ толкованѣмъ свакога ѳногъ чина, обрѣда и возглашенія и съ додаткомъ прописаны молитава при св. причащенію. Извадіо изъ књижице издана подѣ истымъ насловомъ у Москви, и изъ други црквены књига Герасимъ Петрановиѣъ рождественскога м. Драговиѣа архимандритѣ. 16. 121.

Штампано е по другѣй путѣ у Нов. Саду 1858 у Д. Медаков.

ПООТЕНЪ K. Razmišljanja razlika po sv. Alfonsu od Ligouri, prinešena u slovinski prosti jezik za probuditi duh bogoljubnosti u dušami svoje biskupije od prisvjetl. i pripošt. g. Karla Pootena, arkebiskupa barskoga u Arbanii i pervostolnika serbskoga kraljestva. U Rimu 1858. 12. 93.

Zagr. kat. list 1858. бр. 40.

ПОПОВИЊЪ С. Црногорске гусле или народне песме, приче, подскочице и напѣялице. Издае

- Стефанъ Поповићъ.** У Београду. У Книгопечатни Княжества Србскогъ. 1588. 8. 131.
- ПОУЧЕНІЕ,** архірейско, новорукоположеномъ свѣтитенику. Преведено съ Рускогъ. У Београду у правителственой Типографіи 1858. 8. 24.
- ПРЕГЛЕДЪ** цѣлога счетоводнога состоянія книжевнога содружества Матице Србске съ концемъ године 1857. У Будиму, писмены Цес. Крал. Свеучилишта Пештанскогъ. 1858. 8. 24.
- ПРОГРАММЪ,** петый, велике гимназіе Карловачке за школску годину 1857. Уређуе и издае гимназіе управительство. У Карловцы. Србско-народна Печатня митрополітско-гимназіална 1858. 8. 60, съ 1 табл.
- ПРОГРАММЪ,** шестый, велике гимназіе Карловачке за школску годину 1858. Уређуе и издае гимназіе управительство. У Карловцы. Митрополитско-гимназіална Типографіа. 1858. 8. 48.
- ПУЦИЊЪ** М. Споменници Србски од 1395 до 1423. то ест писма писана од републике Дубровачке Краљевима, Деспотима, Войводама и Кнезовима Србскимъ, Босанскимъ, и Приморскимъ. Преписао с Дубровачке архиве кнез Меход Пудић властелин Дубровачки... Са снимкомъ, уводомъ и примѣтбама. У Београду. Книгопечатня княжества Србскогъ. 1858. 8. 1 л., XXXVII с., 1 л., 178, XXXI с.
- ПЪСНИ** о Сосани, свѣт. Томи и св. мученицы Варвари. Трошкомъ Х. Алексе Ог. Поповића. У Земуну. Печатњомъ І. К. Сопрона 1858. 16. 23.
- РАЙКОВИЊЪ** Ђ. Ђдъ и медъ. Шальиво-поучни чланци, написао ѿ за Србску младежь и ѿ не пріятелић Ђорђе Райковићъ. У Новомъ Саду у печати Д-ра Д. Медяковића 1858. 8. XIV, 138.

РАЧУНИЦА, трговачка. За свакога човѣка нужна. У Новомъ Саду. Печатня дра Дан. Медковића 1858. 8. 1 л., 105 с.

РИСТИЊЪ М. Х. Система целокупне философіе. Књига I. Енциклопедія и методологія философіе. Књига II. Основна философія. Списао Михаиљ Христофоръ Ристињъ, Професоръ Исторіе и философічне Пропедентике на Гимназиі Сремско-Карловачкой. У Карловцы. Митрополитско-гимназіална Типографія 1858. 8. 80; 44.

САБОЛОВИЊЪ А. Prava kèrštjanka u bogoljubnosti sa svetom cèrkvom, ili sveta vrémèna i blagdani godišnji. Molitvena knjiga za duhovnu zabavu spola ženskoga. Polag raznih spisateljah sastavio Antun Sabolović, biskupie bosanske, ili djakovačke misnik i levanske varoši župnik. Izdao drugi put Franjo Župan u Zagrebu 1858. 16. 319 съ єдномъ икономъ.

СБОРНИКЪ закона' и уредба,' и уредбены' указа', изданы' у княжеству Србїи. (Одъ почетка до конца 1858 године.) XI. У Бѣограду. У правителственой књигопечатни 1858. 4. VII, 195.

СВЕТИЊЪ М. Духъ народа Србскогъ. Одъ Іована Хацића, у књижеству названого Милоша Светића. У Карловцы. Митрополитско-гимназіална Типографія. 1858. 8. XI, 119.

СВЕТИЊЪ М. Дѣла Іована Хацића, у књижеству названого Милоша Светића, књига II. преводи спѣвни. У Карловци'. У Митрополитско-гимназіалной Типографіи 1858. 8. XII, 319 с., 1 л.

СУБОТИЊЪ В. Славопѣвъ врлой браћи Заєдалу и Стршу одъ Васілія Суботића. У Новомъ Саду брзотискомъ I. Кауліце 1858. 8. 15.

СУБОТИЊЪ I. Дѣла Јована Субботића. Књига I. пѣсне лирске. У Карловци. У митрополитско-гимназијалној Типографији. 1858. 16. X, 400.

У СПОМЕНЪ Блисавете Спасићъ рођене Арсенијевићъ, преминувше 30 Децембра 1857. године. У Београду књигопечатња княжества Србскогъ 1858. 8. 1 л., 13 с.

ФРАЙДЕНРАЙХЪ I. Crna kraljica. Izvorna čarobna gluma s pjevanjem u dva razdjela i jednom predigrom, pod naslovom: Prokletstvo na Medvedgradu. S upotrebljenjem historičkoga gradiva u jednom činu od Josipa Freudenreicha, člana narod. kazalištnoga društva. Muzika od Franje Pokornoga. Svojim troškom na sviet izdao K. Stojšić. U Zagrebu. Brzotiskom Dragutina Albrechta 1858. 8. 3 л., 133 с.

ШАФARIКЪ Я. Пописъ акта принадлежи къ исторіи Срба и осталихъ югославена, наодећи се у цес. кр. Млетачкомъ генералномъ архиву, кои в сачинію у лето 1857. год. Дрѣ Янко Шафарики ред. чланъ и о. г. подпредседатель Друштва Срб. Словесности, профессоръ Исторіе при Княж. Срб. Лицею. (Изъ „Гласника“ Х. Друштва Срб. Слов.) У Београду У типографији Княжества Србскогъ. 1858. 8. IV, 152.

ШОЛА I. А. Теоретично и практично наставленіе у чертаню, за праватно поученіе и за наставлянѣ у явнимъ заведеніама. Изворно сочинѣно одъ Іована А. Шоле, учителя чертаня и литографа изъ Златнога Прага. У Београду Правителствена Књигопечатња Княжества Србскогъ 1858. 4. 2 л., 58 с. съ 24 литог. таб.

ШПОРЪ Ю. М. Edipos. Tragedia u pet čina Jura Matie Špor-a. Na Rieci. Slovutis i izdavanje Erkola Rezze 1858. 16. 89.

ШТОЛЪ И. и ТОРБАРЪ I. Crkvene pjesme za školsku mladež i za puk izdane po Ivanu Stohl-u i Josipu Torbar-u. Svezak I. U Zagrebu. Vlastitost i troškom knjigarnice Lavosl. Hartmán-a. 8. 70 с., 1 л.

ШУЛЕКЪ Б. Němačko-hrvatski rěčnik od Bogoslava Šuleka. U Zagrebu troškom F. Župana 1858. 7. 8. Heft Naturglaube — sprechen.

ЯКИШИЊЪ В. Предлогъ првозвано-андрейской народной скупштини у 1858 год. поднесенъ Владимиромъ Якишињемъ, државны наука профессоромъ у княж. срб. лицеоу и многи учены дружба членомъ. У Београду при Книгопечатни Княж. Србскогъ 1858. 8. 42.

ЯНКОВИЊЪ М. Т. Србскій царъ Стѣпане или смръ Душанова. I. Одъ М. Т. Янковиѣа профессора народне економіе при Кн. Срб. Лицею. У Београду 1858. 16. 1 л., IV, 42 с.

ЈУКИЊЪ И. Ф и МАРТИЊЪ Г. Narodne pjesme Bosanske i Hercegovacke skupio Ivan Franjo Jukić Banjolučanin i Ljubomir Hercegovac (Fr. Gr. Martić) izdao O. Filip Kunić Kuprješanin. Svezak pr̃vi. Pjesme junačke. U Osieku tiskom c.k. povl. tiskarne Drag. Lehmanna i drugara 1858. 8. 621 с., 1 л.

ЈУРКОВИЊЪ Я. Tri lipe ili grieh neokajan, neoprost̃en i prelja pripoviedke od Janka Jurkovića. U Osieku. Štampa Drag. Lehmanna i drugara 1858. 16. 96.

II. НОВЕ КЊИГЕ НА ДРУГИМЪ ВЪЗЦИМА КОЕ СЕ ТИЧУ СРБА.

(Имеђу овихъ књига овде су записане само оне које су у Београдъ добављене.)

БЕСЪДА, Русская. 1858. III. IV. 1859. I.

Ту е намеђу осталогa у књизи III за годину 1858: Босніа, Гласникъ XI.

Путевыя записки . Ф. Гальфердинга. — Семейная община по селамъ Сербскимъ (Чланакъ М. Ъ. Милићевича о за-
друзи, кои в изашао у Гласнику IX.)

У књизи IV за годину 1858: За падные Славяне, Отд. I
Познань. Поляки и ихъ роль въ Славянскомъ вопросѣ. Воз-
рожденіе Славянскихъ народностей въ Австріи. Отд. II.
1848 годъ и его послѣдствія для Австрійскихъ Славянъ. Ихъ
настоящее положеніе. — Георгій Черный. По разсказамъ
очевидцевъ (писао покойный Н. И. Надеждинъ). — Боснія.
Путевыя записки А. Гальфердинга.

У књизи I за годину 1859: Записки Сербскаго протоіерея
Матѣя Ненадовича (преведено изъ Шумадинце). — Отрыва-
ки изъ писемъ къ Министру Народнаго просвѣщенія о по-
ложеніи Славянъ въ Европѣ. М. П. Погодина. — Боснія.
Путевыя записки А. Ф. Гальфердинга. — Разсказъ очевидца
о Скупштинѣ М. Милићевича.

GESETZBUCH Daniel's I. Fürsten und Gebieters von
Montenegro und der Berda Wien, 1859. Ver-
lag von F. Manz. 8. 38.

ГОСУДАРСТВО, русское, въ половинѣ XVII вѣка.
Рукопись временъ царя Алексѣя Михайлови-
ча. (Приложеніе къ 1 М. Русской Бесѣды за
1859. год.) Москва. Въ типографіи А. Семена
1859. 8. XXVIII, 64.

Знатно за Србе по томе што в писао Србинъ.

DOZON, A. Poésies populaires serbes traduites sur
les originaux avec une introduction et des no-
tes par Auguste Dozon chancelier du consulat
général de France a Belgrad. Paris E. Dentu
1859. 12. VI, 285.

MORDTMANN, A. D. Belagerung und Eroberung
Constantinopels durch die Türken im Jahre
1453. Nach den Originalquellen bearbeitet von
Dr. A. D. Mordtman. Stuttgart und Augsburg.
J. G. Cotta'scher Verlag. 1858. 8. 2 л., 147 с.
съ планомъ.

POZZA, N. A. Nicolai Aloysii comitis de Pozza pa-
tricii Racsini carmina Venetiis excudebat Jo-
sephus Grimaldo 1858. 8. 70.

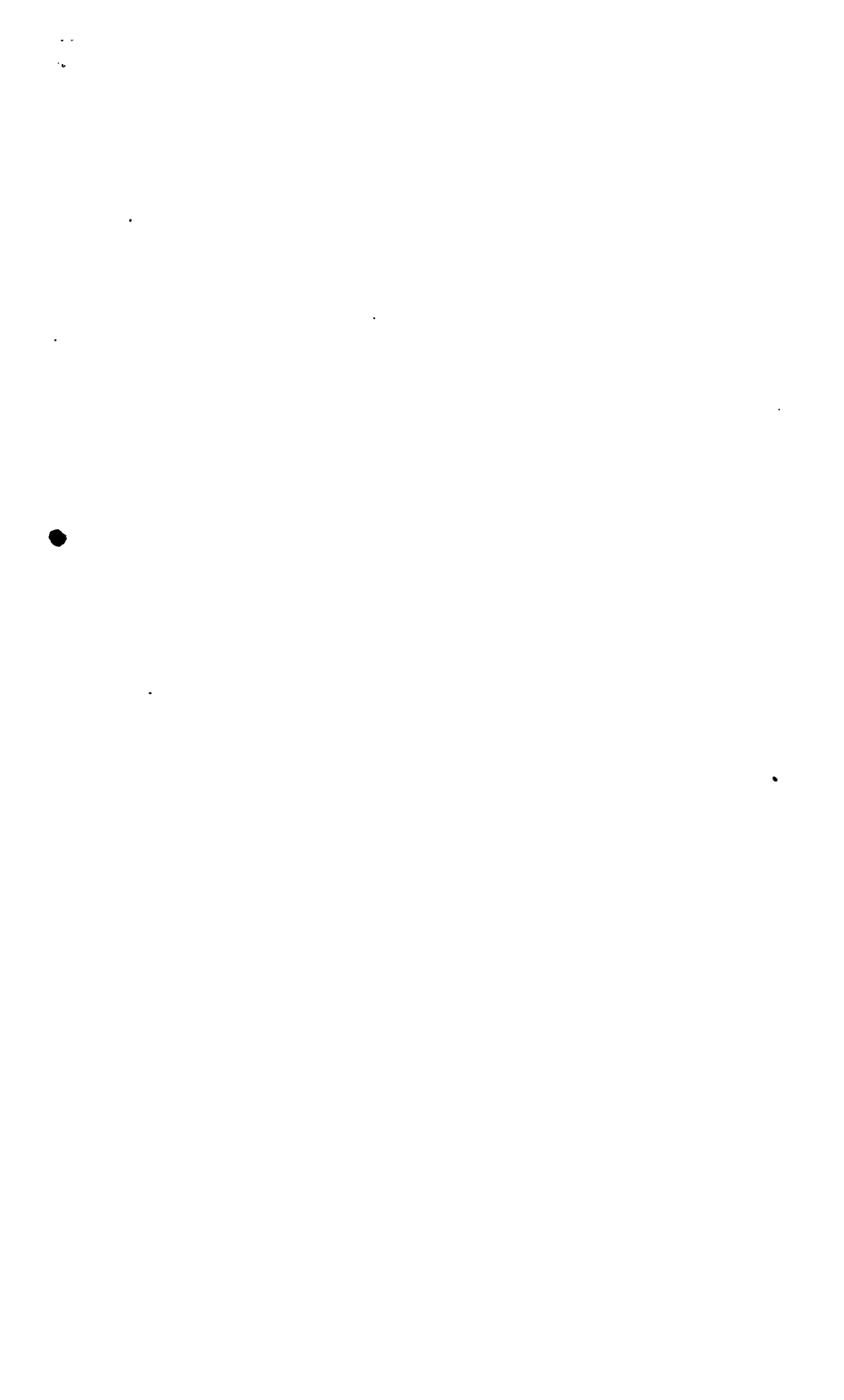
SULAIMAN des Gesetzgebers (Kanūn) Tagebuch, auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 93½ d. H. = J. 1529 n. Chr. zum ersten Male im Türkischen Originaltexte herausgegeben, mit einer deutschen Übersetzung und mit Anmerkungen versehen von Dr. W. F. A. Behrnauer. Wien Verlag von K. Gerold's Sohn 1858. 8. 33 c., 14 A.

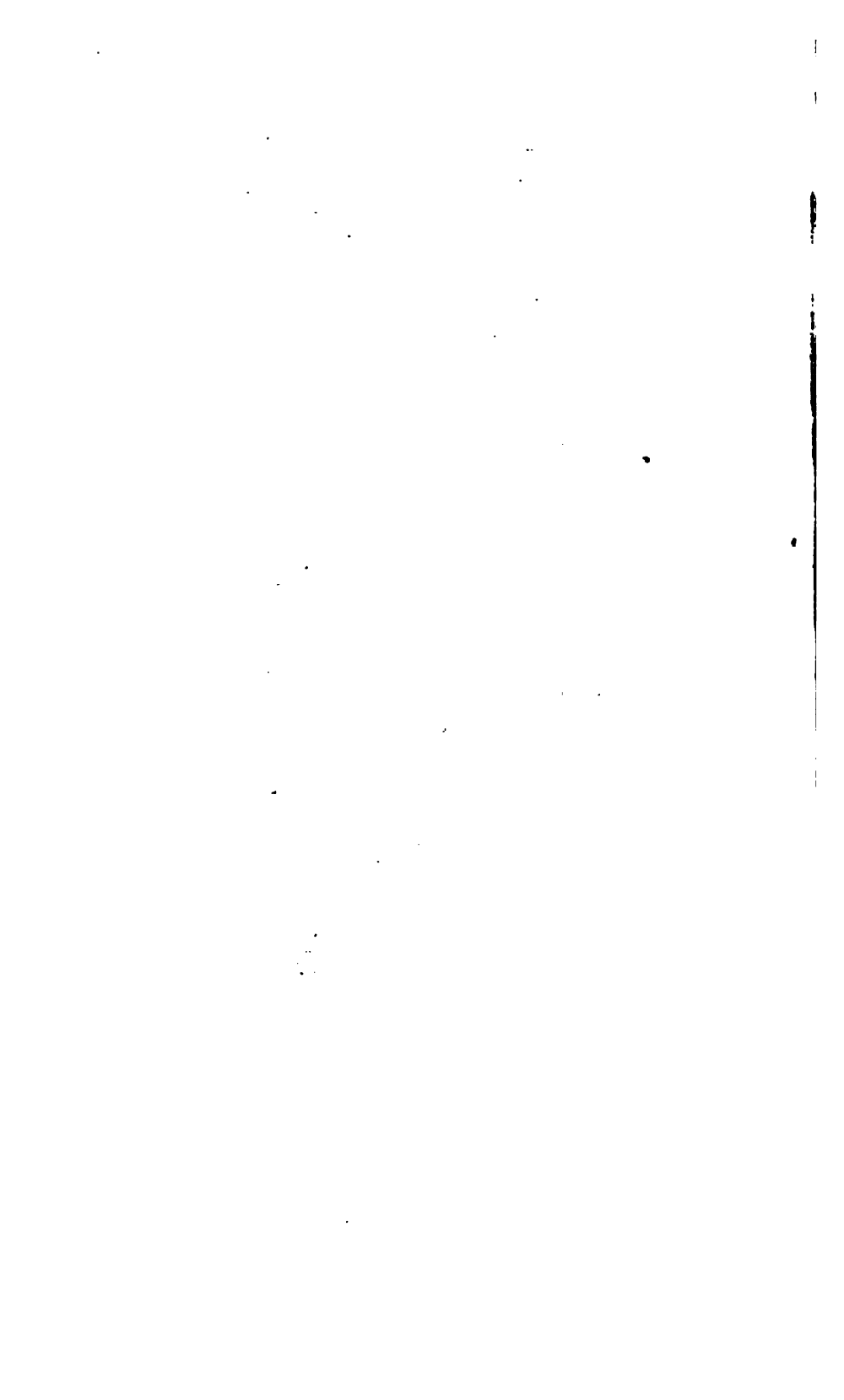
UTIEŠENOVIĆ, O. M. Die Hauscommunioneu der Südslaven. Eine Denkschrift zur Beleuchtung der volksthümlichen Acker- und Familienverfassung des serbischen und des kroatischen Volkes. Von Og. M. Utiešenović. Wien, 1859. F. Manz et C. 8. 2 A., 277 c.

VERANCSICS Antal, m. kir. helytartó, esztergomi érsek összes munkái. Közli Szalay László m. akad. r. t. Harmadik kötet. Első portai követéség 1553 — 1554. Pest, Egenberger F. 1858. 8. VIII c., 2 A., 463 c.

Апыро нне :

Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek. Kia dja a Magyar tudományos akademia történelmi bizottmánya. Első osztály: Irók. Negyedik kötet.

3 2044 015 580 764

This book must be returned to the Library on or before the date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

CANCELLED

8567
DEC 20 1979

NOV 8 1979
EC-8197
UD

ED